

10

รายงานการวิจัย
การศึกษาและการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี
ตามวัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวองในภาคตะวันออก

สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

฿ 109 220

8x 22.5x 2.5

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ

KS 0003591

ประจำปีงบประมาณ 2540-2541

17 ก.ค. 2544

ISBN 974-546-045-1

147497

379.593

8797

10

**Education and Model of Fundamental Education
(Twelve Years) Development according to Chong's
Culture and Local Wisdom in The Eastern Region.**

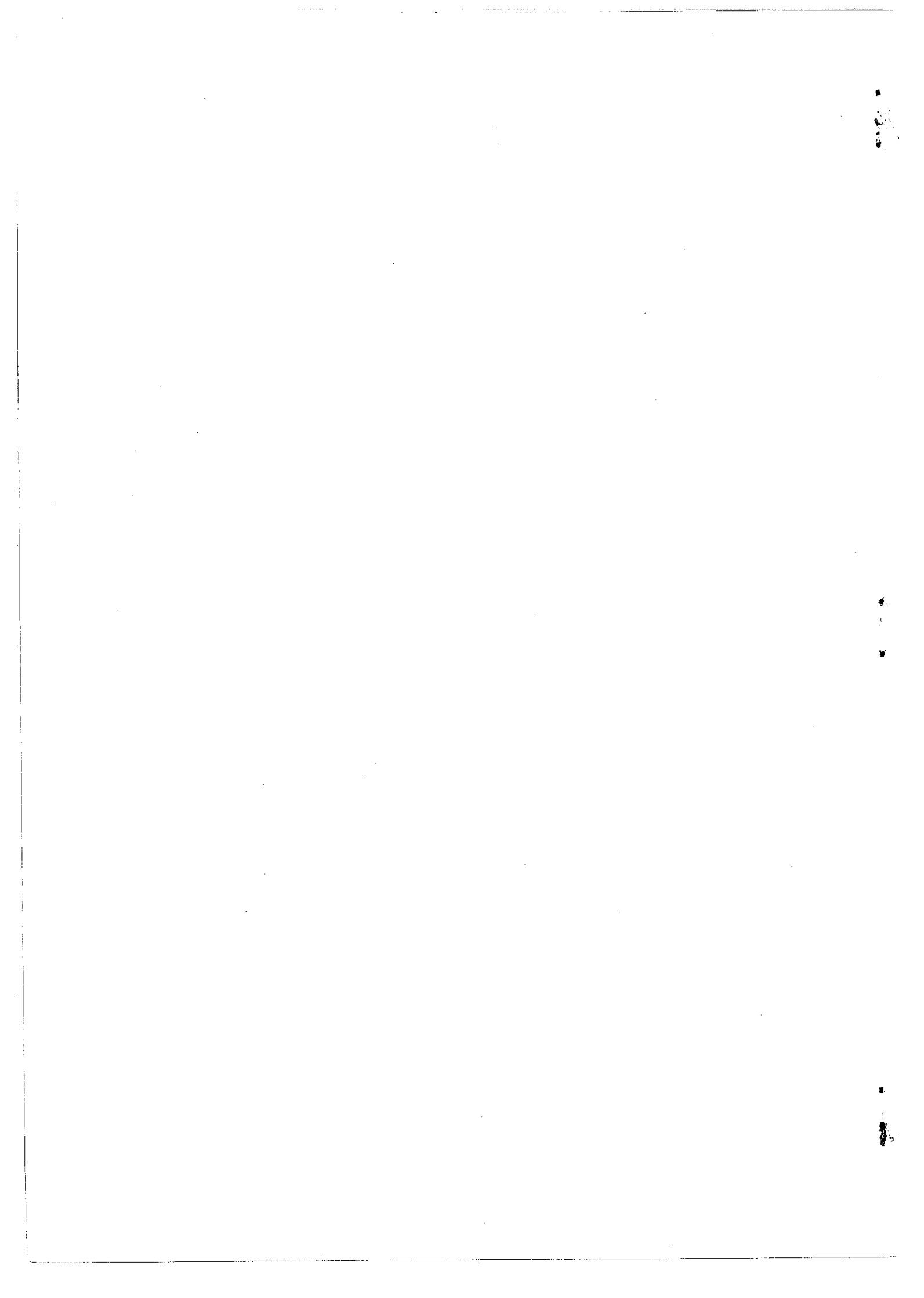
SUWICHAI KOSAIYAWAT

Faculty of Education

Burapha University

**Supported by The Office of National Culture
Commission, Ministry of Education, Thailand**

ISBN 974-546-045-1

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยเล่มนี้ดำเนินการได้ด้วยการสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เริ่มตั้งแต่กำหนดโครงสร้างของงานวิจัย การสำรวจพื้นที่ศึกษา ตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูลการอภิปรายผล จนกระทั่งสำเร็จออกมาเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องอีกมากที่ให้ความอนุเคราะห์ขณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษาและเก็บข้อมูลอยู่ในพื้นที่ ที่ขอเอ่ยนาม คือผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ได้แก่ พระครูธรรมสรคุณ เจ้าอาวาสวัดกระทิง ผ.อ.สุรพล ไชยพงษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองพลู ผ.อ.ประสิทธิ์ มีพิชน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองพลูวิทยา อาจารย์ชานินทร์ เกษศิริ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการโรงเรียนวัดคลองพลู อาจารย์สุวิทย์ สุนทวนิก อาจารย์จำเรียง ไชยเจริญ และอาจารย์กุลธิดา ศรีอริยะ จากโรงเรียนคลองพลูวิทยา ที่ให้ความรู้ ให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ในทุกด้านตลอดเวลาที่ศึกษาอยู่ในตำบลคลองพลู อาจารย์ทุกท่านและนักเรียนของโรงเรียนทั้ง 2 แห่ง ตลอดจนราษฎรผู้ปกครองนักเรียนที่ช่วยเหลือให้ข้อมูลอย่างดี โดยเฉพาะ นางพร้อม หอมหวาน ราษฎรอาวุโสของพื้นที่ รวมทั้งผู้มีรายชื่อในภาคผนวกทุกท่านด้วยความซาบซึ้งและระลึกถึงตลอดไป

ขอขอบคุณอาจารย์นิวัฒน์ เพชรศรี โรงเรียนสฤณดีเดช อาจารย์จรรยา ดุริยะพันธุ์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จันทบุรีที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางไปยังพื้นที่ศึกษา อาจารย์จัญฉลา ศิวะมาศ ผู้ช่วยนายทะเบียน มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ช่วยประสานงานระหว่างการเดินทางไปจังหวัดจันทบุรี อาจารย์ธำรงค์ศักดิ์ เจริญสุข รองผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขต 12 รองศาสตราจารย์บุญเดิม พันรอบ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยา อาจารย์สิริวรรณ วงษ์ทัต และอาจารย์เอกพงศ์ ประสงค์เงิน อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับของเป็นเบื้องต้น ก่อนที่ผู้วิจัยจะไปออกภาคสนาม ทำให้การวางแผน การเก็บข้อมูล และการปรับตัวของผู้วิจัยมีความพร้อมมากขึ้น รองศาสตราจารย์กาญจนา มณีแสง รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ และ

อาจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข รองคณบดีฝ่ายวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ช่วยเหลือให้คำแนะนำในการกำหนดกรอบงานวิจัย และออกแบบเครื่องมือการวิจัย คุณสันต์ รองศาสตราจารย์บรรจง รองศาสตราจารย์ ดร.แก้วคา คณะวรรณ ที่ช่วยเหลือแนะนำด้านที่พักและอาหารระหว่างออกภาคสนาม

ขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับ ศาสตราจารย์ ดร.สก็อต แมคแน็บ (Prof. Dr. Scott Macnabb) แห่งภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยไอโอวา (The University of Iowa) สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นอาจารย์ทางด้านสังคมวิทยาการศึกษา ผู้ให้แนวคิดและทฤษฎีการวิจัยชนต่างวัฒนธรรม ทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้และแนวทางการวิจัยเพิ่มขึ้น และยังช่วยเหลือด้านภาษาระหว่างที่ท่านมาเป็นผู้บรรยายพิเศษอยู่ที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ระหว่างเดือนสิงหาคม-ตุลาคม 2542

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบระลึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ทุกท่านที่เคยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยมาทุกระดับการศึกษา คุณแม่และน้องชายผู้เป็นกำลังใจในการวิจัยครั้งนี้ ประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยนี้ขอมอบเป็นกุศลแด่คุณพ่อผู้ล่วงลับ และเพื่อการพัฒนาชาวทองในตำบลคลองพลูที่ผู้วิจัยไปศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของพื้นที่ต่อไป

สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์

ผู้วิจัย

ชื่องานวิจัย	การศึกษาและการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวชอง ในภาคตะวันออกเฉียง
ชื่อผู้วิจัย	นายสุวิชัย โกศัยยะวัฒน์
ปีที่ทำเสร็จ	ธันวาคม 2543

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัญหาความต้องการทางการศึกษาทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวชอง พื้นที่ศึกษาคือตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี วิธีการวิจัยประกอบด้วย การศึกษาจากเอกสารและการออกภาคสนาม ซึ่งมีการสังเกต การสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ พระสงฆ์ ครู ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่ของทางราชการที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ชองเป็นชนพื้นเมืองเดิมอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงมานานแล้ว โดยเฉพาะในจังหวัดจันทบุรี ที่กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ทุกคนได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมาย นับถือศาสนาพุทธ และยังมีความเชื่อเรื่องผีอยู่ด้วย มีภาษาพูด ประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างต่างไปจากคนไทยและยังถ่ายทอดกันอยู่ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะภาษาพูด และวัฒนธรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เมื่อการคมนาคมและการสื่อสารระหว่างตำบลกับตัวเมืองสะดวกขึ้นตามแผนพัฒนาจังหวัด ทำให้ชองมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมกับคนไทยในเมืองมากขึ้นจึงเหลือวัฒนธรรมของตนเองน้อยลง ชาวชองมีการปรับตัวมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยในการดำรงชีวิตและติดต่อกับทางราชการตามกฎหมาย ในด้านการศึกษารัฐบาลได้ใช้

นโยบายเดียวกับคนไทยทั่วไปตามข้อกำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 เป็นแนวทางจัดการศึกษา

2. การศึกษาในระบบโรงเรียนของเด็กของในตำบลคลองพลูนั้นเด็กสามารถเรียนได้ถึง 12 ปี เพราะในพื้นที่มีโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาตั้งอยู่ทั้ง 2 ระดับ ในโรงเรียนประถมศึกษา คือโรงเรียนวัดคลองพลูเปิดสอนระดับชั้นอนุบาลด้วย จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนขนาดกลาง อยู่ในกลุ่มตะเคียนทอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีครู 14 คน นักเรียน 314 คน สอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ปรับปรุง พ.ศ. 2533 ซึ่งมีการปรับหลักสูตรบ้างเพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาในกลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ นักเรียนเห็นว่าวิชาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มาก แต่ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับของเลยเพราะหลักสูตรไม่ได้กำหนดไว้ โรงเรียนได้จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ตามวัฒนธรรมไทย จัดห้องเรียนโดยไม่แบ่งแยกตามเชื้อชาติ แต่ให้เรียนร่วมกัน ซึ่งไม่มีปัญหาขัดแย้งทางเชื้อชาติ ครูทุกคนเป็นคนไทย และไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมมาก่อน

ปัญหาการเรียนการสอนในโรงเรียนคือสอนไม่ทันตามหลักสูตร ขาดแคลนอุปกรณ์การสอน นักเรียนมีปัญหาด้านภาษา ทำให้เรียนช้า ต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้น เพราะพูดภาษาของที่บ้านและพูดภาษาไทยที่โรงเรียน แต่ทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเสริมเพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนได้ดีขึ้น ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกัน นักเรียนกับครู ครูกับผู้ปกครอง และผู้ปกครองกับโรงเรียนไม่มีปัญหาเลย ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีต่อครูและโรงเรียน ผลการเรียนของเด็กของไม่ต่างจากเด็กไทย การลาออกกลางคันและตกซ้ำชั้นมีน้อย ส่วนมากเมื่อจบการศึกษาระดับประถมศึกษาแล้วนักเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาถึงร้อยละ 98

โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ไปศึกษาต่อกันมากคือ โรงเรียนคลองพลูวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบลแห่งเดียวในพื้นที่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ อยู่ห่างจากโรงเรียนวัดคลองพลู 3 กิโลเมตร เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2542 และจะมีถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีต่อไป

มีครู 16 คน มีนักเรียน 195 คน สอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 ปรับปรุง พ.ศ. 2533 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ปรับปรุง พ.ศ. 2533 ไม่มีการปรับหลักสูตรแต่มีการเพิ่มเติมเนื้อหา เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้เพียงพอที่จะไปศึกษาต่อระดับสูงขึ้น โรงเรียนได้จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเป็นแบบไทย ไม่มีเอกลักษณ์ของชาวชองเลย และในหลักสูตรก็ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชอง นักเรียนต้องการรู้เรื่องเกี่ยวกับชองบ้าง เพื่อเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น เพราะยอมรับว่าตนมีเชื้อสายชอง

ปัญหาที่พบในโรงเรียนคือ สอนไม่ทันตามหลักสูตร เนื้อหาไม่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน ขาดวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน และขาดแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม แม้ว่าครูทุกคนเป็นคนไทย แต่ก็ไม่มีปัญหากับนักเรียน นักเรียนด้วยกันก็ไม่มีความรู้ลึกแบ่งแยกเรื่องเชื้อชาติ ผู้ปกครองยอมรับและมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนเพื่อให้ลูกหลานได้เรียนต่อในพื้นที่ และส่งเสริมให้ลูกหลานเรียนต่อระดับสูงขึ้นด้วย เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว นักเรียนส่วนมากไปศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งที่โรงเรียนเดิมและโรงเรียนในต่างจังหวัด

3. การศึกษานอกโรงเรียนของเด็กและราษฎรชาวชองในตำบลคลองพลูได้รับบริการจากหน่วยงานของรัฐไม่มากนัก เพราะเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่เป็นครั้งคราว แต่มีการถ่ายทอดและเรียนรู้วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ภาษา ประเพณี จากสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา กลุ่มเพื่อน และกลุ่มสังคมในพื้นที่ วิธีถ่ายทอด คือการพูดคุยกัน ลอกเลียนแบบพฤติกรรม สอนกันเป็นกลุ่มย่อยภายในบ้าน ทำให้ยังคงรักษาและสืบทอดความเป็นชองอยู่ได้โดยตรง ปัญหาที่พบคือราษฎรไม่มีเวลาไปศึกษาอย่างเป็นทางการเพราะวัยและเวลาซึ่งต้องทำงานทำให้ไม่สนใจเรียน และความรู้บางอย่างขัดกับความเชื่อและวิถีชีวิตเดิม จึงไม่ยอมรับความรู้ใหม่และนิยมเรียนรู้กันเองอย่างไม่เป็นทางการมากกว่ารูปแบบที่เป็นทางการ

4. การพัฒนารูปแบบการศึกษาของชาวชองในตำบลคลองพลูตามนโยบายขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีนั้นสามารถทำได้เพราะในพื้นที่มีโรงเรียนทั้ง 2 ระดับตั้งอยู่ และเด็กในพื้นที่ส่วนใหญ่ศึกษาต่อหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว แต่ควรปรับเนื้อหาและเพิ่มเติมเนื้อหาให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่รวมทั้งเพิ่มการศึกษานอกโรงเรียน

เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ควรนำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีคุณค่าและมีประโยชน์มาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง เป็นการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป และบูรณาการเข้ากับวัฒนธรรมไทยได้อย่างกลมกลืน

Research Title	Education and Model of Fundamental Education (Twelve years) Development according to Chong's Culture and Local Wisdom in The Eastern Region
Researcher	Mr. Suwichai Kosaiyawat
Year	December 2000

Abstract

The purpose of this research is to study the educational state, problems and its needs of the Chong, both in and out of school for development of the fundamental education (Twelve years) in Tumbol Klongplu, Kao Kitchagoot District, Chantaburi Province. The methods used for this research are documentary analysis and field work with an emphasis on participant observation, in-depth interview and participant activities of key informants such as monks, school teachers and principals, educational administrators, students, parents and government officials in the area. The research finding are as follows :

1. Chong at tumbol Klongplu, Kao Kitchagoot District who are the primitive people lived in the eastern region, especially in Chantaburi province, for a long time. They still speak a dialect of Chong language, have different culture and tradition from Thai culture but have received the Thai Nationality. Most of them are Buddhist but still respect the animism and superstition in daily life. According to the Province Development Plan, there are comfortable of transportation and communication from tumbol Klongplu to Chantaburi, Chong's way of life have been assimilated into the Thai society to a degree that there are very little tradition left for themselves. It makes Chong's people adapt to the Thai tradition from time to time. The educational policy for Chong is the same as Thai's, that is the National Scheme of Education B.E. 2535.

2. The formal education of Chong at tumbol Klongplu has one medium sized primary school under the jurisdiction of the office of National Primary Education Commission and has one medium sized secondary school under the jurisdiction of the general Education Department, Ministry of Education.

The primary school, namely Wat Klongplu, consists of 314 students, 14 teachers and is responsible for the teaching early childhood level up to prathom 6. The curriculum used in this school is the Standard Primary Curriculum B.E. 2521 (Adapted B.E.2533). there is a low level of the content modification in the curriculum to suit the local needs and circumstances of the Chongs. However, students' opinion is that the subject in supported life-experience group and the one in supported habit-character group are very useful for daily life. Moreover, there are no contents concerning Chong's tradition and culture in the curriculum and the school environment is culturally Thai. There is no obvious Chong identity in the school. All of teachers are Thai and have no experience about the Chongs.

For the teaching and learning processes in school, students are not divided into groups according to their ethnic differences. In one class, it is consists of both Thai and Chong races but the conflicts have never been resolved. The problems of teaching and learning are the unsuitable curriculum as well as lack of instructional equipments and the language problem especially in the first few grades because the students speak Chong at home and speak Thai at school. One of the solutions are organized by activities as a leisure. Generally, There are good relationships among students, students and teachers, teachers and parents, parents and school. Parents have a positive attitude toward teachers and school. The Chong's scholastic achievement is on the average, the same level as Thai students. The rate of drop-outs is low and 98 percent of students have the opportunity for further education at the secondary level.

The secondary school, namely Klongplu Wittaya, is the only local secondary school in the area, located 3 kilometers from the primary school to the north, consists of 195 students, 16 teachers and is responsible for teaching mathayomsuksa 1 level up to mathayomsuksa 5 in the academic year 2542. Mathayomsuksa 6 will be established in the

next academic year. The curriculum of junior secondary level (M.S. 1-3) used in this school is the Standard Secondary Curriculum B.E. 2521 (Adapted B.E. 2533) and the one of senior secondary level (M.S. 4-5) is the Standard Secondary Curriculum B.E. 2524 (Adapted B.E. 2533). There is no modification of the content in the curriculum but the teacher added some academic issues for further study at the higher education. There are also no contents concerning Chong's culture and tradition and the school environment is traditionally Thai. Students need to know about Chong's history and culture for dissemination their background and they accept that their races are Chong.

The problems of education in Klongplu Wittaya school are the unsuitable curriculum, lack of instructional instruments, supplementary books and knowledgable resources. Moreover, the number of teachers is insufficient. Also, they do not have enough time to prepare and construct the teaching aids. According to the students, they think that the content is not useful for daily life but It is worth for further studying at the higher education level. All of teachers in this school are also Thai and they do not have experiences concerning the Chongs but there are no problems with students. Normally, there is good understanding between teachers and parents. They also accept and have a good attitude to teachers and school as well as agree with students to further study in the higher levels both at the vocational College and at the senior high school level in the same school and in the province.

3. The nonformal education of Chongs in Tumbol Klongplu had been received very little attention from the governmental organizations for each year, because they sometimes occasionally work in the area. At present, the teaching and learning process of nonformal and informal education is transmitted from different social groups in the community. That is the Chong children learn mainly from their family, monks and peers groups. This includes the learning of Chong history, culture, belief in spirits, local wisdom and their spoken language. Most of the teaching methods used are teaching through daily life activities, conversation, explanation, behavioral imitation, and small group

demonstration in their house. This is the direct way to preserve and transmit their culture to young generation.

The problems of nonformal education for Chong people is that it is not interesting to study due to the age, health and routine work as well as some the subjects contents make them confused and are opposite to their beliefs.

4. Suggestions for the development of education for the Chongs in tumbol Klongplu according to the policy of 12-years fundamental education are possible because of having the school both primary and secondary level situated. Most of students have continued their education after completeness compulsory education. The curriculum should be added Chong's content concerning history, tradition, and culture and supplemented with training programs concerning different cultural people for teachers. Teaching and learning processes should be added the local wisdom and cooperation with people in the area for the cultural conservation, preservation, extension and the appropriateness of integration with Thai Society.

สารบัญ

	หน้า
ประกาศคุณูปการ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
สารบัญ.....	ฎ
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย.....	9
ระยะเวลาที่ทำการวิจัย.....	12
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
บทที่ 2 หลักการ แนวคิด ทฤษฎี นโยบาย และพื้นที่ที่เกี่ยวกับงานวิจัย.....	15
ตอนที่ 1 : เรื่องของชนต่างวัฒนธรรม.....	15
ตอนที่ 2 : วัฒนธรรมและภูมิปัญญา.....	28
ตอนที่ 3 : นโยบายการศึกษาและภูมิปัญญา.....	34
ตอนที่ 4 : พื้นที่ศึกษา-จันทบุรี : ที่อยู่ของชาวช่อง.....	45

บทที่ 3	กลุ่มชนศึกษา : ชาวชองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
	วัฒนธรรมภูมิปัญญา.....	55
	ประวัติความเป็นมาของชาวชอง.....	55
	ภาษาชอง.....	63
	รูปร่างลักษณะและอุปนิสัยใจคอ.....	65
	ลักษณะการแต่งกาย.....	65
	ความเป็นอยู่.....	66
	ศาสนาและความเชื่อ.....	67
	ประเพณี.....	67
	การเล่น.....	75
	การรักษาโรคและสมุนไพรพื้นบ้าน.....	78
บทที่ 4	อาณานิคมศึกษา : วิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษา	
	การถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวชอง.....	87
	ตอนที่ 1 : พื้นฐานด้านบริบทของอาณานิคมศึกษา.....	87
	ตอนที่ 2 : การศึกษา.....	111
	การศึกษาระดับประถมศึกษา.....	112
	สภาพการศึกษาและรูปแบบการศึกษาในโรงเรียน.....	112
	ปัจจัยป้อนของการศึกษา.....	121
	กระบวนการของการศึกษา.....	134
	ผลผลิตทางการศึกษา.....	161
	ปัญหาและความต้องการทางการศึกษาในโรงเรียน.....	173

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา.....	194
สภาพการศึกษาและรูปแบบการศึกษาในโรงเรียน.....	195
ปัจจัยป้อนของการศึกษา.....	198
กระบวนการของการศึกษา.....	205
ผลผลิตทางการศึกษา.....	220
ปัญหาและความต้องการทางการศึกษาในโรงเรียน.....	233
การศึกษานอกโรงเรียน.....	255
สภาพปัญหา และรูปแบบการศึกษานอกโรงเรียน.....	255
ปัจจัยป้อนของการศึกษา.....	255
กระบวนการของการศึกษา.....	261
ผลผลิตของการศึกษา.....	280
ปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียน.....	290
บทที่ 5 สรุปลผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	303
สรุปลผลการวิจัย.....	303
อภิปรายผลการวิจัย.....	318
การเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพื้นที่และ ประชากรต่างวัฒนธรรม.....	343
- รูปแบบการพัฒนาการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน.....	343
- รูปแบบการพัฒนาการศึกษาที่น่าจัดขึ้นในอนาคต.....	351
ข้อเสนอแนะสำหรับจัดการศึกษาให้ชาวช่อง.....	358
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป.....	359

หน้า

บรรณานุกรม..... 361

ภาคผนวก..... 367

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักและข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ประวัติผู้วิจัย..... 377

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

1	แสดงการจัดการเรียนการสอนจำแนกตามกลุ่มวิชา และระดับชั้นที่สอนในโรงเรียนวัดคลองพลู.....	120
2.	แสดงรายวิชาในหลักสูตรที่นักเรียนสนใจ.....	139
3.	แสดงวิธีการสอนของครูในชั้นเรียนจำแนกตามรายวิชาต่าง ๆ.....	141
4.	แสดงตารางเวลาและวิชาที่เรียนในแต่ละวันของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.....	146
5.	แสดงการจัดชั้นเรียนและจำแนกตามเพศของนักเรียน.....	147
6.	แสดงจำนวนนักเรียนที่มีเชื้อสายของจำแนกตามระดับและเพศ.....	148
7.	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนของ.....	149
8.	แสดงผลการสอบปลายภาคการศึกษาของนักเรียนชาวของ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดคลองพลู ปีการศึกษา 2541.....	162
9.	แสดงการนำความรู้ที่เรียนจากโรงเรียนไปใช้ในการดำรงชีวิต.....	166
10.	แสดงความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับของของนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	176
11.	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับครูและผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียนวัดคลองพลู.....	179
12.	แสดงคุณสมบัติของครูเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม.....	183
13.	แสดงข้อมูลของผู้ปกครองนักเรียนของ.....	190
14.	แสดงตารางเวลาและวิชาที่เรียนในแต่ละวันของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคลองพลูวิทยา.....	210
15.	แสดงการจัดชั้นเรียนและจำแนกตามเพศของนักเรียน.....	211
16.	แสดงจำนวนนักเรียนที่มีเชื้อสายของจำแนกตามระดับชั้นและเพศ.....	213
17.	แสดงผลการสอบปลายภาคการศึกษาของนักเรียนชาวของชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนคลองพลูวิทยา ปีการศึกษา 2541.....	222

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
18. แสดงการนำความรู้ที่เรียนจากโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน.....	225
19. แสดงการศึกษาต่อของนักเรียนภายหลังจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2541.....	232
20. แสดงความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับของของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.....	236
21. แสดงข้อมูลเกี่ยวกับครู และผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียนคลองพลูวิทยา.....	240
22. แสดงคุณสมบัติของครูเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม.....	244
23. แสดงข้อมูลของผู้ปกครองนักเรียนของ.....	251
24. แสดงความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดและแหล่งที่ถ่ายทอดความรู้ แบบนอกโรงเรียน.....	262
25. แสดงวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้ชาวของกับความรู้ที่ได้ถ่ายทอด แบบนอกโรงเรียน.....	270
26. แสดงวิธีการถ่ายทอดความรู้กับสถาบันที่ถ่ายทอดความรู้ แบบนอกโรงเรียน.....	275
27. แสดงความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อความรู้ที่ได้รับแบบนอกโรงเรียน.....	281
28. แสดงความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อแหล่งที่ได้รับความรู้ แบบนอกโรงเรียน.....	288
29. แสดงความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อวิธีการได้รับความรู้ แบบนอกโรงเรียน.....	289
30. แสดงความต้องการด้านการศึกษานอกโรงเรียนของชาวของ.....	293

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยยังมีชนต่างวัฒนธรรมอาศัยอยู่ในหลายพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นชาวเขาทางภาคเหนือ ชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้ ชาวพื้นเมืองตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา และชาวผู้ไททางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชนกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้จะได้สัญชาติไทยโดยกำเนิดและอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทยในฐานะพลเมืองไทยเช่นเดียวกัน แต่ยังคงอยู่ในสถานะผู้ด้อยโอกาสกว่าชาวไทยในเมืองหรือในพื้นที่ราบ ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพชีวิต โอกาสทางด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต โอกาสทางการศึกษา การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ รวมทั้งลักษณะและความรู้สึกในความเป็นพลเมืองไทย ตลอดจนความต้องการทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเพื่อการพัฒนาตนเอง

สำหรับในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยยังมีชนชาวของ ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองอาศัยอยู่มากแต่ดั้งเดิม ปัจจุบันนี้ยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก ในพื้นที่จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยเฉพาะที่อำเภอมะขาม กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี และที่อำเภอเขาสมิง อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด มีชาวของที่ยังคงรักษารูปแบบวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภาษา ประเพณี และความเชื่อของกลุ่มชนไว้อย่างเหมือนเดิม และถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลานมาอย่างต่อเนื่อง จนทุกวันนี้เยาวชนในพื้นที่ดังกล่าวยังคงทราบดีว่าตนเองมีเชื้อสายของ แต่การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับชนชาวของในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงมีอยู่น้อยมาก เมื่อเทียบกับชนต่างวัฒนธรรมในภาคอื่น รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวของ ก็ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายเหมือนชนต่างวัฒนธรรมในภาคอื่นเช่นกัน

เนื่องจากนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาคนและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยไม่จำกัด เพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะความเป็นอยู่และสภาพร่างกาย เพราะคนคือทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ รวมทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 ที่มุ่งเน้นให้บุคคลแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองอยู่

เสมอให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รู้จักปรับตัวและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข แม้ในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ. 2540 ก็ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของคน ให้บุคคลได้รับสิทธิและโอกาสในการศึกษาหาความรู้และรับการศึกษาตามกฎหมายเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองและช่วยกันพัฒนาการเมืองให้มีเสถียรภาพมั่นคง ตลอดจนในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ก็ได้กล่าวถึงสิทธิของมนุษย์ทุกคนย่อมมีเสรีภาพในการศึกษาอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องได้รับการศึกษาในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศนั้นโดยสมบูรณ์ รวมทั้งแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 12 ปี ในอนาคตอันใกล้ด้วย

จากหลักการและแนวคิดดังกล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกและแห่งเดียวที่สมบูรณ์แบบอยู่ในภาคตะวันออก มีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องราวของชาวชอง เพื่อเป็นข้อมูลเสนอแนะในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเป็นพื้นฐานขยายโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ รวมทั้งศึกษาแนวคิดทางด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวชอง เพื่อนำมาเป็นข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนประวัติศาสตร์ ปรัชญา และการดำเนินชีวิตตามประเพณีของท้องถิ่น เป็นการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ และพัฒนาแบบยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาคน ชุมชน สังคม ท้องถิ่น และภูมิภาค ผสมผสานกับการดำรงและดำเนินชีวิตของคนและชุมชนในสังคม ตลอดจนนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ต่อไป อีกทั้งตอบสนองต่อนโยบายของมหาวิทยาลัยในการจัดบริการชุมชนและส่งเสริมทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติไปด้วยโดยตรง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการศึกษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวชองในภาคตะวันออก
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาของการศึกษา คุณภาพการศึกษา โอกาสทางการศึกษา ความคาดหวังและความต้องการทางการศึกษาของชุมชนชาวชองในภาคตะวันออก

3. เพื่อสังเคราะห์สภาพ ปัญหาทางการศึกษา การถ่ายทอด วัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวชองในภาคตะวันออก

4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาทั้งที่เป็นอยู่และเป็นพื้นฐาน ขยายการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี แก่ชาวชองในภาคตะวันออก

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะชาวชองที่อาศัยอยู่ในตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอ เขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

2. บริบทของการศึกษาหรือปัจจัยป้อนของการศึกษา คือ การศึกษานโยบายของ รัฐบาลที่มีต่อการจัดการศึกษาให้ชนต่างวัฒนธรรม รวมทั้งสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ของชุมชนที่ศึกษา

3. กระบวนการของการศึกษา คือ การวิเคราะห์ระบบการศึกษาในโรงเรียนที่จัด สอนให้แก่ชาวชองในชุมชนที่ศึกษา โดยศึกษานโยบายเป้าหมายของโรงเรียน หลักสูตร แบบ เรียน กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมเสริม การติดตามผล สำเร็จการศึกษา บทบาทของโรงเรียนต่อชุมชน และความคาดหวังของชุมชนต่อโรงเรียน

4. ผลผลิตของการศึกษา คือ การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน ที่จบจากโรงเรียน โอกาสในการไปศึกษาต่อ โอกาสในการประกอบอาชีพ และการดำเนิน ชีวิตภายหลังจบการศึกษาแล้ว

5. การศึกษานอกโรงเรียน เป็นการศึกษาระบบการและวิธีการที่ชาวชองได้รับ นอกเหนือจากกระบวนการภายในโรงเรียน โดยได้รับจากสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สื่อมวลชน สถาบันสังคม หรือกลุ่มสังคมต่าง ๆ ในชุมชน ที่มีส่วนเสริมหรือแฝงอยู่ในการ เรียนรู้ของนักเรียน

6. ประเด็นที่ศึกษา มีกรอบของการวิจัย ดังนี้

6.1 สภาพบริบททางการศึกษาของชุมชน

- ลักษณะทางภูมิศาสตร์
- ประวัติความเป็นมา

- ประชากรและการตั้งถิ่นฐาน
 - การปกครอง
 - สังคมวัฒนธรรม
 - เศรษฐกิจและอาชีพ
 - ลักษณะเด่นของชุมชน
 - การศึกษา
- 6.2 สภาพการศึกษาและรูปแบบการศึกษาในโรงเรียน
- ที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์ของโรงเรียน
 - ประวัติความเป็นมาและสภาพของโรงเรียน
 - การจัดการศึกษาในโรงเรียน
 - ปัจจัยป้อนของการศึกษา
 - 1) นโยบายและเป้าหมายของการศึกษา
 - 2) บริบททางการศึกษาของโรงเรียน
 - 2.1 บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของโรงเรียน
 - 2.2 บริบททางสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
 - กระบวนการของการศึกษา
 - 1) หลักสูตร แบบเรียน ระบบการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การติดตามผลการศึกษา
 - 2) การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ความพร้อมในด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ห้องสมุด อาคาร สถานที่พักผ่อน
 - 3) การจัดกิจกรรมเสริมหรือหลักสูตรแฝง งานประจำปี ชุมนุม ชมรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมแนะแนว การมีส่วนร่วมในชุมชน
 - ผลผลิตของการศึกษา
 - 1) คุณภาพการศึกษา
 - 1.1) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

- 1.2) โอกาสในการศึกษาต่อและการทำงาน
- 1.3) การนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิต
- 1.4) ทักษะคตินักเรียนต่อการเข้าโรงเรียน
และการเรียนหนังสือ
- 1.5) ทักษะคตินักเรียนต่อความเป็นคนไทย และ
ความรู้สึกเรื่องเชื้อชาติ

2) ปริมาณการศึกษา

- 2.1) อัตราการเข้าศึกษา
- 2.2) อัตราการซ้ำชั้น
- 2.3) อัตราการลาออกกลางคัน
- 2.4) อัตราการศึกษาต่อ

- ปัญหาและความต้องการทางการศึกษาในโรงเรียน

6.3 สภาพปัญหา และรูปแบบการศึกษานอกโรงเรียน

- สภาพการศึกษานอกโรงเรียน

- ปัจจัยป้อนของการศึกษา

1) แหล่งที่ให้การศึกษา

- 1.1) แหล่งที่เป็นทางการ ได้แก่ หน่วยงานของรัฐ หน่วยงาน
ของเอกชน หน่วยงานของศาสนา ฯลฯ
- 1.2) กลุ่มต่าง ๆ ทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว วัด
กลุ่มสนใจ ฯลฯ

2) เป้าหมายในการศึกษานอกโรงเรียน

- กระบวนการของการศึกษา

- 1) ความรู้ที่ถ่ายทอด ได้แก่ แนวคิด ความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคิน
ภูมิปัญญาพื้นบ้าน
- 2) วิธีการที่ถ่ายทอด ได้แก่ คำบอกเล่า นิทาน เพลงพื้นบ้าน
เพลงกล่อมเด็ก การอบรมสั่งสอน การฝึกหัด

- ผลผลิตของการศึกษา
 - 1) ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อเนื้อหาที่ได้รับความรู้
 - 2) ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อแหล่งที่ได้รับความรู้
 - 3) ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อวิธีการที่ได้รับความรู้
- ปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามแนวทางการวิจัยของวิชาสังคมวิทยาการศึกษา และมานุษยวิทยาการศึกษา มีทั้ง การวิจัยจากเอกสารและการวิจัยภาคสนาม ประกอบด้วย การสังเกต การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม มีขั้นตอนและรายละเอียดในการดำเนินการดังนี้

1. การวิจัยจากเอกสาร ศึกษางานวิจัย หนังสือ ตำรา บทความที่เกี่ยวข้องกับชาวชองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในด้านสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และนโยบายที่เกี่ยวข้อง การศึกษา การประกอบอาชีพ

2. การวิจัยภาคสนาม เป็นการศึกษาโดยเดินทางไปยังท้องที่ที่ทำการวิจัยในพื้นที่ชุมชนชาวชอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 พื้นที่ที่ศึกษา คือ ตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

2.2 ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้ให้ข้อมูลที่นำมาอ้างอิง ได้แก่

2.2.1 ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาในพื้นที่

2.2.2 นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ในพื้นที่

2.2.3 ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้อาวุโส

2.2.4 ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์

กรรมการหมู่บ้าน กรรมการตำบล

2.2.5 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในเชิงนโยบาย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองของกระทรวงมหาดไทย กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

2.3.1 แบบสำรวจสภาพชุมชน เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทาง ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ประชากร เศรษฐกิจ การปกครอง สังคม วัฒนธรรม และการศึกษา

2.2.2 แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้สัมภาษณ์บุคคลกลุ่มต่าง ๆ เช่น ครู ผู้บริหาร ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักเรียน เกี่ยวกับสภาพสังคม โรงเรียน กระบวนการศึกษา ผลผลิตของการศึกษา ปัญหาความต้องการการศึกษา วัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาของพื้นที่

2.3.3 แบบสังเกต เพื่อใช้เป็นแนวทางตรวจสอบและกำหนดเป้าหมาย ในการสังเกตประกอบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และกระบวนการศึกษาใน โรงเรียน

2.3.4 แบบสอบถาม เพื่อใช้สอบถามแนวนโยบายของรัฐ เกี่ยวกับการ จัดการศึกษาให้ชนต่างวัฒนธรรม โดยสอบถามครู ผู้บริหาร นักเรียน ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2.4 การสร้างเครื่องมือวิจัย คือ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และ แบบสอบถาม กระทำโดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร จากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น และจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อรวบรวมข้อมูลแล้วจึงจัดสร้างเครื่องมือจากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ เมื่อได้รับการตรวจสอบและปรับปรุง เครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยนำไปทดลอง (Try out) ที่โรงเรียนตัวอย่างเพื่อศึกษาความเหมาะสมของ เครื่องมือ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขบางประการก่อนนำไปใช้จริง ดังนั้นการวิจัยจึงมีส่วนที่เป็น ข้อมูลเชิงปริมาณด้วย โดยอาศัยกรอบของการวิจัยดังกล่าวข้างต้น การสำรวจและการ สัมภาษณ์จึงเป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Survey and Interview)

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.5.1 ข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยเข้าศึกษาและดำเนินการเก็บข้อมูลจาก ห้องสมุดของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ ห้องสมุดกระทรวงศึกษาธิการ หอสมุดแห่งชาติ หอเอกสารแห่งประเทศไทย สถาบันวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดสยามสมาคม สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา ห้องสมุดประชาชนจังหวัดจันทบุรี หอสมุดสถาบันราชภัฏรำไพพรรณี เป็นต้น

2.5.2 ข้อมูลสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองพลู ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองพลูวิทยา ผู้อำนวยการการประถมศึกษากิ่งอำเภอเขาชะเมาฯ อาจารย์ในโรงเรียนทั้ง 2 แห่ง นักเรียน ผู้ปกครอง พระสงฆ์ สาธารณสุขอำเภอ พัฒนาการ พยาบาล ราษฎรอาวุโสในตำบลคลองพลู ศึกษาพิเศษ ผู้อำนวยการเขต 12 อาจารย์มหาวิทยาลัย และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในเชิงนโยบายไปพร้อม ๆ กับการไปติดต่อขอเอกสารจากหน่วยงานนั้น ๆ

2.5.3 ข้อมูลจากการสำรวจ จากการสังเกต และจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยบูรพา ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานในจังหวัด ในพื้นที่ และโรงเรียนที่ศึกษาเพื่อเดินทางไปสำรวจ สังเกต และใช้แบบสอบถามในพื้นที่

2.5.4 ระยะเวลาที่ออกเก็บข้อมูลภาคสนามมีการดำเนินการดังนี้

2.5.4.1 การศึกษานำร่อง เป็นการสำรวจท้องที่และโรงเรียนที่ศึกษา เพื่อทำความรู้จัก โดยออกภาคสนามระหว่างวันที่ 8-10 มกราคม 2542

2.5.4.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ครั้งที่ 1 เพื่อสำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์ นักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน ระหว่างวันที่ 25-29 มกราคม 2542

2.5.4.3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ครั้งที่ 2 เพื่อสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ และแจกแบบสอบถาม นักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน เกี่ยวกับการศึกษาในโรงเรียน ระหว่างวันที่ 8-12 กุมภาพันธ์ 2542

2.5.4.4 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ครั้งที่ 3 เพื่อสำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ระหว่างวันที่ 15-20 มีนาคม 2542

2.5.4.5 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ครั้งที่ 4 เพื่อสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับชาวบ้านในพื้นที่ระหว่างวันที่ 1-20 เมษายน 2542

2.5.4.6 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ครั้งที่ 5 เพื่อสังเกต สัมภาษณ์ และมีส่วนร่วมในการให้การศึกษาออกโรงเรียน ระหว่างวันที่ 1-10 พฤษภาคม 2542

2.5.4.7 การมีส่วนร่วมในการประชุม สัมมนา อบรมครู ผู้บริหาร โรงเรียนก่อนเปิดภาคเรียนระหว่างวันที่ 11-17 พฤษภาคม 2542

2.5.4.8 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ครั้งที่ 6 เพื่อสังเกต สัมภาษณ์ และมีส่วนร่วมในการให้การศึกษาออกโรงเรียน ระหว่างวันที่ 22-28 พฤศจิกายน 2542

2.5.4.9 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ครั้งที่ 7 เพื่อสังเกตการสอน สัมภาษณ์อาจารย์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนภายในชั้นเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างวันที่ 5-12 ธันวาคม 2542

2.5.4.10 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ครั้งที่ 8 เพื่อสังเกตการสอน สัมภาษณ์อาจารย์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนภายในชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษา ระหว่างวันที่ 20-30 มกราคม 2543

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

2.6.1 ข้อมูลจากเอกสาร วิเคราะห์จากหนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความต่าง ๆ ในเชิงพรรณนา

2.6.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบ สัมภาษณ์และการบันทึกเสียงเรียงเรียงในเชิงพรรณนา และนำเสนอเป็นคำร้อยละ และตาราง ประกอบข้อมูลเอกสาร

2.6.3 ข้อมูลจากการสำรวจ วิเคราะห์จากการสำรวจ และการมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสำรวจและการถ่ายภาพนำเสนอในเชิงพรรณนาประกอบข้อมูลเอกสาร

2.6.4 ข้อมูลจากการสังเกต วิเคราะห์จากการสังเกต และการมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสังเกตและการถ่ายภาพ ทั้งเชิงปริมาณเป็นร้อยละ และเชิงคุณภาพจากการรายงาน ข้อค้นพบ

2.6.5 ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์จากการตอบแบบสอบถาม นำเสนอในรูปของค่าเฉลี่ย ร้อยละ และแสดงตาราง

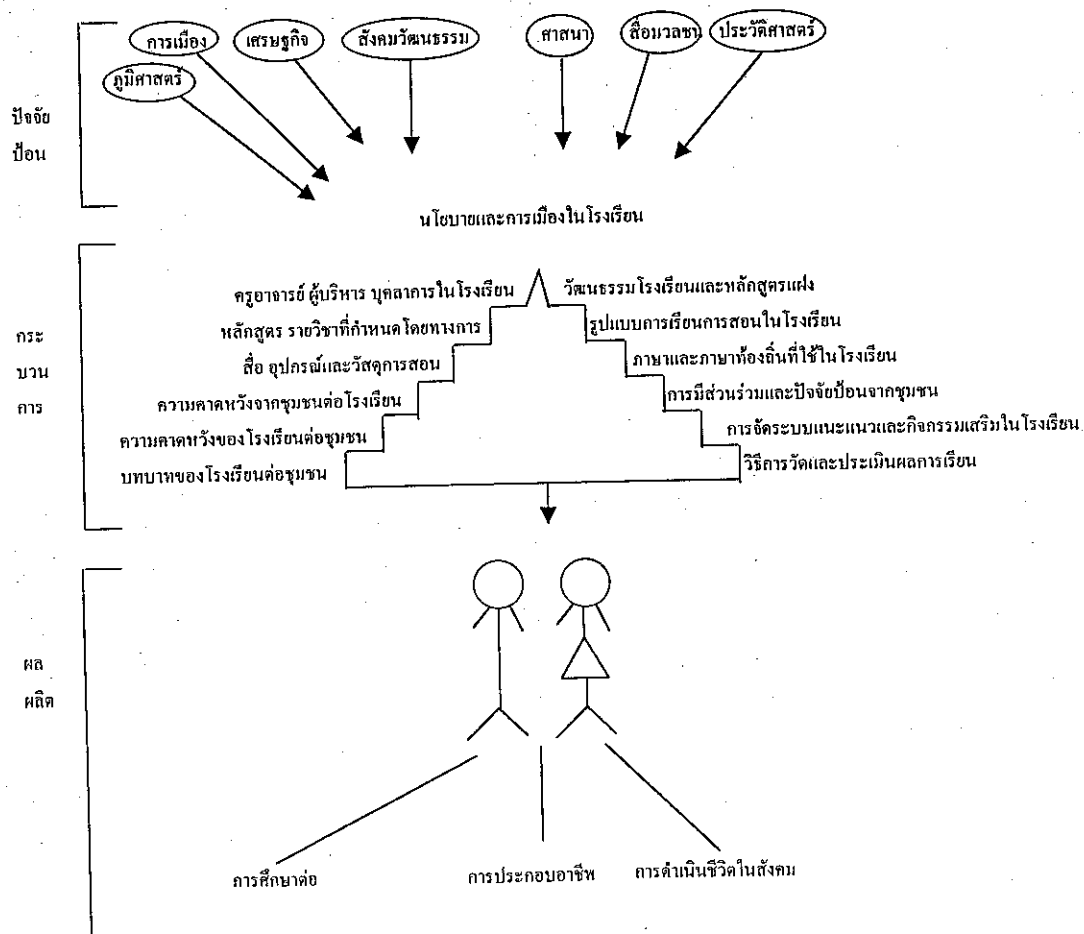
แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยอาศัยทฤษฎีและวิธีการทางด้านสังคมวิทยาการศึกษา (Sociology of Education) และมานุษยวิทยาการศึกษา (Anthropology of Education) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Approach) โดยการมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในท้องที่ที่ศึกษา มีการสังเกต การสัมภาษณ์ การร่วมกิจกรรมในชุมชน

แนวคิดในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยการศึกษาทั้งที่เป็นการศึกษาในโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน รวมทั้งการศึกษาตามอรรถศาสตร์จากชีวิตประจำวัน กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis Approach) ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ปัจจัยป้อน (Input) ของการศึกษา กระบวนการ (Process) ของการศึกษา และผลผลิต (Output) ของการศึกษา (Jeanne H. Ballantine, 1983 : 30-35)

สำหรับกรอบแนวคิดของการวิจัยการศึกษาในโรงเรียนจะศึกษาในฐานะที่ทำหน้าที่ตามกระบวนการสังคมประกิด เป็นการหล่อหลอมกลมกลืนทางการศึกษา (Socialization) และโรงเรียนในฐานะที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดกระบวนการทางวัฒนธรรม (Cultural Transmission) โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ เป้าหมายในการเข้าเรียนในโรงเรียน (Goal of Schooling) บริบทในการเข้าเรียนในโรงเรียน (Context of Schooling) และเนื้อหาของการเรียนในโรงเรียน (Content of Schooling) (Jeanne H. Ballantine, 1983 : 5-7)

ส่วนตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาเป็นการวิเคราะห์โรงเรียนซึ่งทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติ จึงมีปัจจัยในการศึกษาดังนี้ (James A. Banks, 1981 : 31)

ดังนั้น กรอบแนวคิดสำหรับวิเคราะห์การศึกษาในโรงเรียนจะดำเนินการดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยป้อนของการศึกษา (Input) คือการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนทั้งในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา สื่อมวลชน และสภาพแวดล้อมทางการศึกษาจากภายนอกโรงเรียน

2. วิเคราะห์กระบวนการของการศึกษา (Process) คือการวิเคราะห์ระบบต่าง ๆ ภายในโรงเรียนทุกด้าน ทั้งในด้านนโยบาย การบริหารการเมืองภายในโรงเรียน การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ความพร้อมในด้านวัสดุอุปกรณ์ การสอน การวัดและประเมินผล ความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งความสัมพันธ์ ความคาดหวังและบทบาทของโรงเรียนที่มีต่อชุมชน

3. วิเคราะห์ผลผลิตของการศึกษา (Output) คือการวิเคราะห์สิ่งที่เป็นผลของระบบการศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนที่จบการศึกษา โอกาสในการศึกษาต่อ โอกาสและแนวทางประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคม คุณภาพของการศึกษา ค่านิยม ความรู้สึกนึกคิดทัศนคติของผู้เรียน

นอกจากนี้ จะได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมโดยการสังเกต สัมภาษณ์และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับครู ผู้บริหาร และข้าราชการที่เกี่ยวข้องด้วย โดยเฉพาะครู เป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการศึกษา ซึ่งครูที่สอนในโรงเรียนที่มีนักเรียนหลายเชื้อชาติหรือต่างวัฒนธรรมตามทฤษฎีทางมานุษยวิทยาการศึกษา ครูควรมีคุณสมบัติในเรื่องนี้ 6 มิติ ดังนี้ (James Lynch 1986 : 149-165)

1. มิติด้านวัฒนธรรม (Cultural/Contextual Dimension) เช่น ครูมีเชื้อชาติ ศาสนา ภูมิหลังทางวัฒนธรรมต่างจากนักเรียนหรือไม่

2. มิติด้านจริยพิสัย (Moral/Affective Domain) เช่น ครูมีทัศนคติต่อชนต่างวัฒนธรรมอย่างไร มีความรู้สึกและความสัมพันธ์ด้านใดหรือไม่

3. มิติด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เช่น ครูมีความรู้เกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมที่ตนสอนอยู่หรือไม่ มากน้อยแค่ไหน

4. มิติด้านพฤติกรรมวิชาการ (Pedagogical Performance Domain) เช่น ครูได้ศึกษาเพิ่มเติม ฝึกอบรม วิจัย หรือเข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมในระหว่างการทำงานหรือไม่ เพียงใด

5. มิติด้านผลที่ตามมา (Consequential Domain) เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงต่อครู ความสัมพันธ์ของครู ผู้บริหาร และนักเรียน รวมทั้งบุคลากร ที่แม้จะแตกต่างกันทางวัฒนธรรมแต่สามารถปรับตัวเข้ากันได้ดีหรือไม่ เพียงใด

6. มิติด้านประสบการณ์ (Experiential Domain) เช่น ครูมีประสบการณ์ในการทำงานกับชนต่างวัฒนธรรมมาก่อนหรือไม่ ครูมีประสบการณ์เกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมที่ตนสอนอย่างไร เพียงใด

ส่วนการวิเคราะห์การศึกษานอกโรงเรียน ก็ใช้หลักการเดียวกัน คือ

1. ปัจจัยป้อนของการศึกษา จะวิเคราะห์บทบาทของสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนที่ทำให้การศึกษาแก่สมาชิกในชุมชนนั้น
2. กระบวนการของการศึกษา จะวิเคราะห์กระบวนการและวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในชุมชนจากสถาบันต่าง ๆ บุคคล และบรรยากาศในชุมชน
3. ผลผลิตของการศึกษา จะวิเคราะห์ความคิดเห็น ทักษะคติ ความคาดหวัง ของคนในชุมชนที่มีต่อการศึกษา

ระยะเวลาทำการวิจัย

1 มกราคม 2542 – 31 ธันวาคม 2542 รวม 1 ปี

ข้อจำกัดของการวิจัย

ขณะทำการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ ผู้วิจัยประสบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ ปัญหาจากสภาพดินฟ้าอากาศ ระหว่างเดือนมิถุนายน-กันยายน 2542 เกิดวาตภัยและอุทกภัยในพื้นที่อย่างหนัก ทำให้ผู้วิจัยต้องออกจากพื้นที่และไม่สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับผู้วิจัยประสบปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ คือภายหลังจากออกมาจากพื้นที่แล้วเป็นไข้อยู่ระยะหนึ่ง ต้องพักรักษาตัวแล้วกลับไปยังพื้นที่อีกครั้งเมื่อสภาพพื้นที่กลับสู่สภาวะปกติและโรงเรียนเปิดทำการสอนตามเดิมได้แล้ว รวมทั้งสุขภาพของผู้วิจัยเป็นปกติแล้ว จึงไปศึกษาในพื้นที่ได้ต่อระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงมกราคม 2543

ปัญหาอีกประการหนึ่งระหว่างเก็บข้อมูลในพื้นที่ คือ การเข้าสู่พื้นที่ศึกษาของผู้วิจัย เป็นการเดินทางไปอย่างเป็นการ โดยให้ทางมหาวิทยาลัยส่งจดหมายแจ้งไปยังโรงเรียนที่จะไปศึกษาก่อนล่วงหน้า ซึ่งเป็นไปตามระเบียบของทางราชการที่ไม่สามารถเดินทางไปได้ ถ้าไม่ติดต่อไปก่อน จึงทำให้สภาพการต้อนรับไม่เป็นธรรมชาติเท่าที่ควร มีการเตรียมการล่วงหน้าก่อน แต่เมื่อผู้วิจัยไปอยู่ติดต่อกันหลายวัน ในวันหลัง ๆ จึงได้ศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาได้ตามสภาพจริงมากขึ้น

ในขณะที่ดำเนินการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์ราษฎรและผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นชาวของอาวโซ เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์แล้วมีแบบบันทึกรายการ พร้อมทั้งบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ชาวบ้านหลายคนไม่ต้องการให้บันทึกเสียง และไม่ต้องการให้จดบันทึกขณะสัมภาษณ์ บางคนกลัวและหวาดระแวงรวมทั้งแสดงความสงสัยว่าบันทึกเสียงและจดบันทึกไปทำไม บางคนถึงกับไม่ยอมให้สัมภาษณ์ไปเลย ผู้วิจัยจึงต้องสัมภาษณ์อย่างเดียวให้เป็นธรรมชาติของการพูดคุยกันอย่างปกติให้มากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ แล้วใช้การสังเกตประกอบกับการจดจำเป็นพิเศษ นำมาจดบันทึกตามรายการในตอนกลางคืนเดียวกันนั้นหลังจากสัมภาษณ์เสร็จแล้ว

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นครอบคลุมไปถึงการถ่ายภาพด้วย มีชาวบ้านหลายคนปฏิเสธการให้สัมภาษณ์ที่ต้องจดบันทึก อัดเสียงและถ่ายรูปไปด้วย มักยินยอมให้สัมภาษณ์ในลักษณะพูดคุยกันหรือทำกิจกรรมด้วยกันมากกว่าสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ทั้งที่ชาวบ้านหลายคนรู้จักผู้วิจัยเพราะอยู่หลายวันแล้วก็ตาม แล้วเมื่อเกิดภัยธรรมชาติในเวลาต่อมาทำให้เทปบันทึกเสียงและฟิล์มที่ถ่ายภาพไว้บางส่วนเปียกน้ำเพราะฝนตกจึงเสียหายไปด้วยจำนวนหนึ่ง ทำให้หลักฐานส่วนนี้ขาดหายไปแต่ก็มีข้อมูลจากเอกสารทางราชการและเอกสารในรูปบทความ หนังสือ ที่เผยแพร่แล้วนำมาอ้างอิงได้ทดแทนกัน

ปัญหาอีกบางประการ ได้แก่ การปรับตัวเข้ากับชาวบ้านในระยะแรกประสบปัญหาเนื่องจากชาวบ้านไม่เข้าใจว่าผู้วิจัยเข้าไปในพื้นที่ทำไม แล้วต้องสัมภาษณ์ต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทำไม หลายรายไม่ให้การต้อนรับและไม่ยินดีให้ซักถาม หลายรายไม่รู้ภาษาไทย ทั้งอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ผู้วิจัยจึงต้องใช้การสังเกตและใช้เวลาปรับตัวให้ใกล้ชิดสร้างความคุ้นเคยมากขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งข้อมูลบางอย่างที่ได้มาเมื่อพิจารณาแล้วไม่ควรนำมาเผยแพร่เพราะอาจมีผลกระทบต่อพื้นที่ศึกษา จึงขอสงวนรายละเอียดไม่นำมาเขียนรายงาน เพราะเป็นจรรยาบรรณของการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และสามัญศึกษาจังหวัด ในการวางแผนการศึกษา พัฒนาการศึกษาและขยายการศึกษาภาคบังคับ ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้านของชนต่างวัฒนธรรม
2. เป็นข้อมูลสำหรับจังหวัด อำเภอ หมู่บ้าน ตำบลที่มีชนต่างวัฒนธรรมในการสร้างความสัมพันธ์อันดีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นสังคมที่มีความแตกต่างแต่ไม่มีความแตกแยกกัน
3. เป็นแนวทางสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานงบประมาณ เพื่อจัดทำนโยบาย แผนงาน หรือ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณภาพการศึกษา และขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ชนต่างวัฒนธรรม
4. เป็นแนวทางสำหรับรัฐบาล สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษา ให้แก่ชนต่างวัฒนธรรม รวมทั้งพัฒนา ส่งเสริม อนุรักษ์ สืบต่อและเผยแพร่วัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
5. เป็นประโยชน์สำหรับผู้วิจัยในการใช้สอนวิชาทางสังคมศาสตร์ การศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคตะวันออก และเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยในการพัฒนาภูมิภาคต่อไป

บทที่ 2

หลักการ แนวคิด ทฤษฎี นโยบายและพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ปัจจุบันกระแสนิยมเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมมีแนวโน้มได้รับความสนใจมากขึ้นจากนักวิชาการ สถาบัน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นตัวของตัวเองอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมที่เหมาะสมของสังคม ทำให้มีการศึกษาเรื่องราวของวัฒนธรรมทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น ภูมิภาคและระดับชาติเพิ่มขึ้นไปเป็นลำดับ โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาที่แตกต่างกันไป เช่น เพื่อค้นคว้าหาความรู้ทางด้านวิชาการ เพื่อรกรักรักษาวัฒนธรรมไว้ให้คงอยู่และสืบต่อไป เพื่อพินิจพิจารณาหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค เพื่อการวางแผนและกำหนดนโยบายให้เหมาะสม หรือเพื่อการเผยแพร่และพัฒนาให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้น เป็นต้น

ท่ามกลางกระแสความสนใจด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่ต่างไปจากกลุ่มชนส่วนใหญ่ของสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Peaceful Co-existence) ตามนโยบายหลักสิทธิมนุษยชนในปฏิญญาสากลขององค์การสหประชาชาติ ทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาศึกษา ทำความเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) กันมากขึ้น เพื่อแสวงหาช่องทางแห่งความประนีประนอม ลดความตึงเครียดและขจัดความขัดแย้งในเรื่องชาติพันธุ์นิยม (Ethnocentrism) ให้เหลือน้อยลงหรือหมดไป เป็นสังคมที่มีความหลากหลาย แม้มีความแตกต่างก็ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยก สามารถอยู่ร่วมกันเป็นชาติ เป็นประเทศเดียวกันได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน

ตอนที่ 1 : เรื่องของชนชาติต่างวัฒนธรรม

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม

ศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องราวของมนุษยชาติทางด้านวัฒนธรรมและการรวมกลุ่มของเผ่าชนอยู่ด้วยกันเป็นสังคม คือวิชามานุษยวิทยา (Anthropology) และวิชาสังคมวิทยา (Sociology) เมื่อมีการนำหลักการและแนวคิดของทั้ง 2 วิชามาตั้งเป็นทฤษฎีและพัฒนาไปเป็น

ระเบียบวิธีเพื่อทำการศึกษาร່วเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมโดยตรง คือวิชา มานุษยวิทยา การศึกษา (Anthropology of Education) และวิชาสังคมวิทยาการศึกษา (Sociology of Education) ซึ่งศึกษาเรื่องราวของสถาบันการศึกษา กระบวนการทางการศึกษาและความสัมพันธ์กับสังคม มานุษยวิทยาการศึกษา จึงเป็นการศึกษาเรื่องราวของวัฒนธรรมในกระบวนการทางการศึกษา ตลอดจนเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประเพณี ความเชื่อของคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมหนึ่ง ๆ และมามีบทบาทต่อกันในสถานศึกษา ทำให้เกิดความหลากหลายในการศึกษา การเรียนรู้ และการใช้ชีวิตอยู่ร่วมสถาบันเดียวกันตลอดระยะเวลาของการศึกษาตามหลักสูตร ในสถานศึกษาหนึ่งๆ รวมไปถึงปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันนอกชั่วโมงเรียนและนอกสถานศึกษา ซึ่งส่งผลต่อการศึกษาของปัจเจกบุคคลและการจัดการในสถานศึกษาด้วยโดยตรง (ชนิตา รัศม์พลเมือง, 2534 : 29)

เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่มีชนต่างวัฒนธรรมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเหมือนกับประเทศอื่น ๆ ในโลกที่ไม่มีประเทศใดมีเพียงชนชาติเดียวอาศัยอยู่ในประเทศ เพียงแต่จะมีจำนวนมากหรือน้อยในปริมาณที่ต่างกันไปในแต่ละประเทศ กลุ่มชนเหล่านี้มีลักษณะแตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ของประเทศทั้งหมัดด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี มีถิ่นที่อยู่อาศัยกระจายอยู่ทั่วประเทศ มีทั้งกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณประเทศไทยมานานแล้ว จนสืบค้นได้ว่าถือกำเนิดอยู่ในประเทศไทยนี้เอง และอีกกลุ่มชนหนึ่งเป็นกลุ่มที่อพยพลี้ภัยเข้ามาอยู่ในประเทศไทยภายหลังด้วยเหตุผลทางการเมือง ศาสนา และความขัดแย้งด้านใดด้านหนึ่งจากนโยบายของประเทศเดิมที่เคยอาศัยอยู่

สำหรับชนต่างวัฒนธรรม ซึ่งมีความแตกต่างหลาย ๆ ด้านไปจากชนกลุ่มใหญ่หรือชนส่วนมากของประเทศ ไม่ว่าจะอยู่ในประเทศใดก็ตาม มักถูกเรียกว่า ชนกลุ่มน้อย (Minority Group) เป็นคำเรียกรวม ๆ อันเป็นแนวคิดทางการเมืองภายใต้การปกครองเพื่อให้เกิดความเป็นรัฐชาติ (Nation State) ชาติพันธุ์กลุ่มใดมีจำนวน มีอำนาจและมีบทบาทในการบริหารเหนือกลุ่มอื่นเรียกว่าชนกลุ่มใหญ่ (Major Group or Dominant Group) ส่วนชนกลุ่มอื่นแม้จะมีจำนวนมากพอสมควรแต่ไม่มีอำนาจและไม่มีความหมายในทางการบริหารประเทศ จึงเป็นชนกลุ่มน้อยที่ถูกแยกออกไปจากชนกลุ่มใหญ่ ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจ ไม่ยอมรับ ถูกรังเกียจหรือสร้างความขัดแย้ง ทำให้เกิดความแตกแยก กลายเป็นปัญหาระดับชาติที่ลุกลามใหญ่โต ดังนั้น แนวคิดทางด้านมานุษยวิทยาการศึกษาและสังคมวิทยาการศึกษา จึงถูกนำมาใช้เพื่อศึกษาเรื่องราวเหล่านี้ โดยมีตัวการศึกษา (Education) เป็นเครื่องมือสร้าง

ความเป็นเอกภาพของชาติ (Unity of State) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม แต่สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม เรียนหนังสือด้วยกัน เป็นเพื่อนกันได้โดยผ่านระบบของการศึกษา ด้วยเหตุนี้หากไม่นำแนวคิดทางการเมืองเข้ามาเป็นแนวคิดในการพิจารณา แต่นำแนวคิดทางสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นแนวทางในการศึกษา จึงเรียกว่า ชนต่างวัฒนธรรมเหมาะกว่าชนกลุ่มน้อยเพราะสังคมหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยวัฒนธรรมหลายวัฒนธรรม เช่นเดียวกับประเทศหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติ หลายเผ่าพันธุ์ ความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ธรรมดาที่สุดของทุกประเทศในโลก

การศึกษาและวิเคราะห์เรื่องราวเกี่ยวกับการศึกษาของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม จึงนิยมใช้หลักการ แนวคิด และทฤษฎีทางสังคมวิทยาการศึกษาและมานุษยวิทยาการศึกษาคู่กันไป ในขณะที่สังคมวิทยาการศึกษามีประเด็นให้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับสังคม สถาบันการศึกษาในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคม หน้าที่ของการศึกษาในกระบวนการทางสังคม ทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหภาค แต่จุดนั้นยังไม่ครอบคลุมปรากฏการณ์ทางสังคมในอีกหลายประเด็น เช่น ปัจจัยด้านชาติพันธุ์ (Ethnic factors) ปัจจัยด้านภาษา (Language factors) ปัจจัยด้านศาสนาและความเชื่อ (Religion and beliefs factors) ปัจจัยด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural identity factors) ในการศึกษาและถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ให้แก่คนในสังคม เรื่องราวเหล่านี้สามารถอธิบายได้ด้วยหลักการและแนวคิดทางด้านมานุษยวิทยาการศึกษา โดยเฉพาะมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Anthropology) ซึ่งเป็นแขนงหนึ่งของสาขามานุษยวิทยา และระเบียบวิธีการศึกษาตามแนวมานุษยวิทยา (Methodology of Anthropology Oriented) เมื่อนำทั้ง 2 สาขานี้มาผสมผสานกัน ทำให้การศึกษาเรื่องของชนต่างสังคมและวัฒนธรรมได้ครอบคลุมและลุ่มลึกมากขึ้น (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2534 : 30)

จุดเริ่มต้นของสาขานี้เกิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษ 1960 ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่มีชนต่างวัฒนธรรมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก แม้จะมีความแตกต่างแต่ก็ไม่นำความแตกแยกมาสู่การบริหารและการปกครองประเทศ ประเด็นที่สนใจศึกษาเริ่มจากเรื่องกลุ่มวัฒนธรรมย่อย (Sub-Culture) ของกลุ่มชนต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาของนักวิชาการทางมานุษยวิทยาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ต่อมาการศึกษาเรื่องนี้อย่างเป็นทางการมากขึ้น เมื่อมีการก่อตั้งสภามานุษยวิทยาการศึกษา (The Council on Anthropology and Education)

ขึ้นในปี ค.ศ. 1968 โดยสมาคมนักมานุษยวิทยาแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Anthropologist Association) เพื่อรวบรวมกลุ่มนักวิชาการผู้สนใจการประยุกต์แนวความคิดและวิธีการทางมานุษยวิทยานำมาวิเคราะห์กระบวนการทางการศึกษา ประเด็นที่มุ่งศึกษาคือการปรับตัวของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เมื่อเข้ามาศึกษาร่วมกัน ตลอดจนสถาบันการศึกษาได้จัดเตรียมการหรือเตรียมความพร้อมอะไรบ้างให้กับนักเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ประเด็นนี้เป็นการพิจารณาด้านการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของกันและกัน คือระหว่างนักเรียนต่อนักเรียนและนักเรียนต่อสถาบัน เป็นการปรับตัวและปรับสภาพแวดล้อมจากสังคมและวัฒนธรรมหนึ่งไปสู่สังคมและวัฒนธรรมอีกแบบหนึ่ง เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา

ประเด็นต่อมานักมานุษยวิทยาการศึกษาสนใจการวิเคราะห์เกี่ยวกับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Cultural Transmission) และการนำเสนอทางวัฒนธรรม (Cultural Orientation) ของผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด รวมทั้งเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมเพื่อศึกษาความต่อเนื่องและความไม่ต่อเนื่องในกลุ่มที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน และระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ ต่อมาได้มีการส่งเสริมแนวการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Education) ประเด็นการศึกษาที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ระบบวัฒนธรรมของสถานศึกษา กระบวนการเรียนการสอนของสถานศึกษาที่มีนักเรียนหลากหลายชาติ ห้องเรียนในฐานะเป็นระบบวัฒนธรรม โรงเรียนในฐานะเป็นสื่อการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม การรวมกลุ่มของนักศึกษาต่างวัฒนธรรม การใช้ภาษาในโรงเรียนและห้องเรียน เป็นต้น ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ต้องใช้วิธีการศึกษาเชิงมานุษยวิทยา เช่น การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Research) การวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณาเชิงอนาคต (Ethnographic Future Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและเป็นธรรมชาติ และเป็นจริงตามสภาพการณ์ที่ดำเนินอยู่ (Sherrie K. Akinsanya, 1976 : 103-111)

การศึกษาเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม

ชนต่างวัฒนธรรมในประเทศไทยได้รับการศึกษากันอย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็น ชาวเขา ชาวจีน ชาวไทยมุสลิม ชาวอินโดจีนอพยพและชนกลุ่มอื่นตามพื้นที่ราบ ซึ่งมีจำนวนมากและมีหลายเผ่าพันธุ์ นักมานุษยวิทยาได้ศึกษาและแบ่งประเภทของชาติพันธุ์ ได้ 2 กลุ่มใหญ่ คือ (Gordon Young, 1982 : 7)

1. กลุ่มชาติพันธุ์ออสโตรเอเชียติก (Austro-Asiatic Ethnic Group) ได้แก่ ชนชาติพันธุ์มอญ-เขมร ซึ่งเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนี้มานานแล้ว อาจมีการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐานจากเหนือไปได้ ได้ไปเหนือ หรือตะวันตกไปตะวันออก สลับกัน แต่ยังคงอยู่ในประเทศมาโดยตลอด ได้แก่ ชาวเขาเผ่าละว้า ขมุ มอญ เขมร ทิน ข่า ผีคองเหลือง ล่วย ของ

2. กลุ่มชาติพันธุ์จีน-ทิเบต (Sino-Tibetan Ethnic Group) ได้แก่ ชนชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากทางตอนเหนือของประเทศไทยทางตอนใต้ของจีน เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ประมาณ 100 ปีมานี้ มีหลายเผ่าพันธุ์สามารถแยกออกได้เป็น 2 กลุ่มอีก คือ

2.1 กลุ่มทิเบต-พม่า (Tibeto-Burmese) สืบเชื้อสายมาจากพวกโลโล-โนสุ (LoLo-Nosu) ได้แก่ ชาวเขาเผ่าอีก้อ ลีซอ มูเซอ กระเหรี่ยง

2.2 กลุ่มจีนเดิม (Main Chinese) สืบเชื้อสายมาจากชาวจีนซึ่งมีหลายเผ่าพันธุ์ แต่ที่อพยพมาอยู่ในประเทศไทย ได้แก่ เข่า แม้ว จีนฮ่อ

นอกจากจำแนกตามชาติพันธุ์วิทยา (Ethnology) ดังกล่าวแล้ว ยังมีการแบ่งกลุ่มตามตระกูลภาษาพูดอีก ซึ่งแบ่งได้ดังนี้ (สุริยา รัตนกุล, 2529 : 36-60)

1. กลุ่มตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก (Austro-Asiatic Language) เป็นตระกูลภาษาที่พูดกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีทั้งหมดประมาณ 150 ตระกูลภาษา ประกอบด้วยภาษาย่อย ๆ อีกมากมาย ภาษาสำคัญของตระกูลนี้มี 3 ภาษา คือ ภาษามอญ ภาษาเขมร และภาษาเวียตนาม นอกนั้นประกอบด้วยภาษาของชนกลุ่มน้อยในตระกูลนี้อีกหลายภาษา เช่น ขมุ ข่า ล่วย มอญ ซึ่งเป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ-เขมร (Mon-Khmer Group)

2. กลุ่มตระกูลภาษาออสโตร-ไต (Austro-Tai Languages) เป็นตระกูลภาษาที่พูดกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นกัน มีตระกูลภาษาแตกต่างกันไปตามสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ ชีวิตประจำวัน ศาสนา เป็นกลุ่มภาษาผสม (Mixed Group) ซึ่งมีภาษาย่อยต่าง ๆ มากมาย มีภาษาหลักคือตระกูลไต-กะได ภาษาพม่า ภาษาแม้ว ภาษาเข่า ซึ่งเป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์จีน-ทิเบต (Sino-Tibetan Group)

สำหรับการตั้งถิ่นฐานหรือการอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยของชนต่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ตามพื้นราบจากการสำรวจของนักมานุษยวิทยาเชื่อกันว่ากลุ่มชาติพันธุ์ออสโตรเอเชียติกสายมอญ-เขมรนั้น ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยมานานก่อนที่คนไทยจะรวมกันตั้งเป็นประเทศ แต่จากอิทธิพลของกลุ่มชนที่เข้ามาอยู่ใหม่ ประกอบกับมีการผสมผสานกันระหว่างกลุ่มชนหลายเชื้อชาติในดินแดนนี้รวมทั้งเมื่อชนเผ่าไทยได้รวมตัวกันตั้งมั่นในดินแดนสุวรรณภูมินี้ กลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ ได้รับการผสมกลมกลืนกันไปส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งถูกรุกไล่พื้นที่ ทำให้ต้องถอยร่นเข้าป่า หรือขึ้นเขาไปตั้งถิ่นฐานใหม่ ทำให้กระจัดกระจายกันออกไปอย่างกว้างขวาง และหลงเหลืออยู่มีจำนวนน้อยลง ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์จีน-ทิเบต ได้แก่ชาวเขาเผ่ามั่ว เย้า อี๋ก้อ ลีซอ มูเซอ แต่เดิมไม่ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาก่อน อพยพเข้ามาจากทางใต้ของจีนสู่ประเทศไทย เมื่อราว 100 ปีมาแล้ว และสำหรับกะเหรี่ยงได้อพยพจากพม่าเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลากว่า 200 ปีมาแล้ว ทำให้ดินแดนประเทศไทยเป็นที่อยู่ของคนหลายชาติพันธุ์มาเป็นเวลานาน

ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับวัฒนธรรมและสังคม

การศึกษาเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ในสังคมและเป็นหน้าที่หนึ่งของรัฐในการจัดการให้บริการแก่คนในสังคม เมื่อกล่าวถึงการศึกษา มักจะนึกถึงโรงเรียน ครู สถาบันการศึกษา ซึ่งความเป็นจริงมิใช่เพียงเท่านั้น ตามความหมาย หลักการ แนวคิด และรูปแบบของการศึกษาแล้ว สามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาแบบเป็นทางการ (Formal Education) คือการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบในสถานศึกษา มีโครงสร้างอย่างมีแบบแผน มีกฎเกณฑ์ ตั้งแต่การกำหนดเกณฑ์อายุผู้เรียน กำหนดลำดับชั้นเรียน และจำนวนชั้นปี มีหลักสูตรที่ผ่านการรับรอง มีกระบวนการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการศึกษา มีขั้นตอนก่อนสำเร็จการศึกษา และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมีการรับรองคุณสมบัติอย่างเป็นทางการ สามารถตรวจสอบและเชื่อถือได้ รูปแบบที่ 2 คือ การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Nonformal Education) คือ การจัดหลักสูตร กิจกรรม โครงการ อบรม สัมมนาขึ้นนอกระบบแบบเป็นทางการเพื่อตอบสนองความต้องการหรือความสนใจทางการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เฉพาะด้านของสมาชิกในสังคมอาจมีการจัดตั้งเป็นศูนย์ ชมรม ชุมนุม สถาบันอย่างเป็นทางการเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ก็ได้ และรูปแบบที่ 3 คือ การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal

Education) คือการศึกษาหาความรู้จากสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองในชีวิตประจำวัน ด้วยความสนใจใฝ่รู้

กล่าวได้ว่าในทุกสังคมมีการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบอยู่ทั้งสิ้น แม้ว่าการศึกษาแบบเป็นทางการหรือการศึกษาในระบบโรงเรียนจะเป็นรูปแบบการศึกษาหลักที่ต้องมีขึ้นตามกฎหมาย เพื่อให้สมาชิกในสังคมได้รับตามสิทธิและหน้าที่ในความเป็นพลเมืองของรัฐ แต่การศึกษารูปแบบที่สองคือ นอกกระบวนโรงเรียนก็เป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ สนับสนุนให้เกิดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์พิเศษเพิ่มเติมแก่สมาชิกในสังคมได้ รวมทั้งการศึกษารูปแบบที่สาม คือ การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นส่วนสำคัญมากในการแสวงหาความรู้ อยู่เสมอ ติดตามความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคม เพื่อให้ได้ทราบและเข้าใจความเป็นไปในสังคมได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการศึกษารูปแบบที่สามนี้เป็นส่วนที่เน้นมากในสังคมไทยปัจจุบันที่ต้องการปลูกฝังนิสัยความสนใจใฝ่รู้ให้มีขึ้นในตัวสมาชิกของสังคมทุกคน

ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับสังคมและวัฒนธรรมนั้น อิมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim, 1965 : 70) นักสังคมวิทยาการศึกษาชาวฝรั่งเศส ผู้นำคนสำคัญของแนวคิดสำนักฉันทามติ (Consensus School) ได้ให้ความเห็นว่า การศึกษาเป็นวัตถุประสงค์ของสังคม (Education is Social thing) ที่สังคมกำหนดขึ้นด้วยจุดประสงค์ให้ทำหน้าที่ดำรงรักษา และสร้างเอกภาพของสังคมไว้ด้วยการกำหนดวิถีทางที่จะทำให้สมาชิกในสังคมได้เรียนรู้และยอมรับวัฒนธรรมของสังคมร่วมกัน กล่าวได้ว่าหน้าที่หลักของการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางสังคม ได้แก่ การดำรงรักษาวัฒนธรรม (Cultural Maintenance) การสร้างความชอบธรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Legitimation) การถ่ายทอดวัฒนธรรม (Cultural Transmission) และการปลูกฝังวัฒนธรรม (Cultural Internalization) ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ ในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร แบบเรียน กิจกรรม ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ทำหน้าที่ 4 ประการดังกล่าวมานี้

ในส่วน of วัฒนธรรมทางการศึกษา การพิจารณาศึกษาและวิเคราะห์ตัวสถาบันการศึกษาและหน้าที่ของการศึกษาในระบบของโครงสร้าง เดอร์ไคม์ ได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการศึกษาในระบบโรงเรียนไว้ดังนี้

1. โรงเรียนควรจะสอนอะไร
2. ความรับผิดชอบของครูมีอะไรบ้าง
3. นักเรียนมีเป้าหมายอะไร

4. ครูและนักเรียนควรมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

ประเด็นเหล่านี้ทำให้ต้องศึกษาบทบาทของโรงเรียน บทบาทของครู บทบาทของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียน หน้าที่ที่ต้องเกี่ยวข้องกันและการดำเนินงานภายในโรงเรียน ปฏิสัมพันธ์ต่อกันเหล่านี้ คือ วัฒนธรรมโรงเรียนของแต่ละแห่งที่มีอยู่ในการปฏิบัติและดำเนินตามพันธกิจในแต่ละวัน

ทฤษฎีของทัลคอตต์ พาร์สัน (Talcott Parson, 1951 : 70-74) ในแนวคิดของสำนักโครงสร้างหน้าที่นิยม (Structural-Functionalism School) มองว่าการศึกษา มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของสังคมและมีหน้าที่รับผิดชอบวัฒนธรรมของสังคมเพื่อรักษาสถานภาพทางสังคมไว้ ดังนั้น การศึกษาจึงมีหน้าที่ คือ

1. การขัดเกลาเยาวชนโดยการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมและให้ยอมรับค่านิยม บรรทัดฐาน ความเชื่อและทัศนคติ ที่ยึดถือมาตามประเพณี ไม่ควรให้ครอบครัวยุคใหม่ทำหน้าที่นี้เพียงสถาบันเดียว แต่โรงเรียนต้องทำหน้าที่นี้ด้วย

2. การสั่งสอนความรู้ ภาษา ทักษะ วิธีการประเมินค่าและตัดสินใจต่าง ๆ ตามเกณฑ์ทางสังคม

3. การคัดเลือกนักเรียนให้ทำภารกิจต่าง ๆ ในโรงเรียนเพื่อฝึกและเตรียมตัวสำหรับแสดงบทบาททางสังคมเมื่อเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

4. การเป็นกลไกควบคุมทางสังคมที่สำคัญ คือกระบวนการสอนและปลูกฝังให้ยอมรับ นับถือ เห็นด้วย หรือไม่ยอมรับ ไม่นับถือ ไม่เห็นด้วยตามกฎเกณฑ์ของสังคม ศาสนา จริตประเพณีของสังคม

5. การส่งเสริมพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ช่วยให้แต่ละคนพัฒนาไปได้จนเต็มศักยภาพ

6. การส่งเสริมการเลื่อนฐานะทางสังคม เพราะคนที่ได้รับการศึกษาจะมีสถานภาพในสังคมที่สูงขึ้นทั้งอาชีพ รายได้ การยอมรับ เกียรติภูมิและความก้าวหน้าในสังคม

ส่วนในทฤษฎีของ เบซิล เบิร์นสไตน์ (Basil Bernstein, 1965 : 13-18) แห่งแนวคิดสำนักปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism School) ซึ่งสนใจศึกษาความสัมพันธ์ของครู ผู้บริหารและนักเรียนในระดับจุลภาค วิเคราะห์กระบวนการภายในโรงเรียน เพราะเป็นกระบวนการของการสื่อความรู้ (Knowledge processing) และเป็นกระบวนการของการสื่อต่อบุคคล (People processing) โดยเฉพาะนักเรียนมีการสื่อความหมายของสัญลักษณ์

ต่าง ๆ ในบริบทของการศึกษา เช่น นักเรียนดี เป็นผลมาจากการตัดสินใจด้วยความสัมพันธ์ทางสังคมไปถึงตัวบุคคล คือ หมายถึงเป็นเด็กเรียนดี หรือมีความประพฤติดี ซึ่งเป็นไปตามวัฒนธรรมของสังคมที่ยอมรับกันนั่นเอง

ยิ่งกว่านั้น ทรรศนะของสำนักนี้มองว่าการศึกษาคือทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของชนชั้น ค่านิยม และวิถีการควบคุมทางสังคม เช่น เด็กที่มาจากครอบครัวต่างฐานะกัน เมื่อต้องมาเรียนอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน ในขณะที่ความต้องการเข้าเรียนแตกต่างกัน โรงเรียนจึงต้องมีการจัดโครงสร้าง องค์กร และระบบหลายอย่าง เพื่อจัดปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียนจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถเรียนจบได้ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียนแต่ละแห่งที่มีแบบแผนในการจัดการและดำเนินการภายในโรงเรียน ในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างความเป็นธรรม ความเสมอภาค และความถูกต้องเหมาะสมเพื่อจัดความขัดแย้งและความรู้สึกของเด็กที่มีวัฒนธรรมต่างกัน เพราะจะส่งผลถึงความสัมพันธ์ในเชิงบทบาท ความคิดเห็น การเรียนรู้ การใช้ชีวิต และการศึกษาในโรงเรียนตามมาด้วย ดังนั้นเพื่อให้เด็กได้รับการจัดเกลาตามค่านิยมของสังคม โรงเรียนจึงได้จำลองวัฒนธรรมของสังคมไปใช้ในการอบรมสั่งสอนและจัดเกลาเยาวชนให้มีคุณลักษณะที่สังคมพึงปรารถนา ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมในรูปของภาษา คำพูด มารยาทสังคม ความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยม ทักษะคติ กฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ โรงเรียนจึงเป็นผู้สร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้แก่เยาวชน

เมื่อโรงเรียนเป็นภาพจำลองของสังคมที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอนซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้ ระเบียบแบบแผน ประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมให้แก่สมาชิกในสังคม โรงเรียนในฐานะเป็นตัวแบบและตัวถ่ายทอดวัฒนธรรม จึงต้องมีการกำหนดโครงสร้างและแบบแผนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่เหมาะสม ดังนี้

1. พิจารณาเกณฑ์ในการกำหนดวัฒนธรรมที่ดีคืออะไร เพราะในแต่ละสังคมย่อมมีข้อตกลงกันหรือมีฉันทามติในการกำหนดว่าวัฒนธรรมใดเป็นวัฒนธรรมที่ดี มีคุณค่า เป็นสิ่งที่น่าหวงแหน นำรักษา นำถ่ายทอด วัฒนธรรมใดไม่เป็นสิ่งที่ดี ไม่ควรถ่ายทอด แม้ว่าในสังคมหนึ่ง ๆ จะมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่สมาชิกจะต้องมีข้อตกลงที่ยอมรับกันว่าวัฒนธรรมใดเป็นวัฒนธรรมร่วม อันเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ (National Culture) ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาจะต้องกำหนดให้มีการถ่ายทอดแก่เยาวชนโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาในระบบโรงเรียน

379.593

สจ ๗๙๓

๓๑๐

147497

2. พิจารณาวัฒนธรรมเฉพาะหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น ในแต่ละสังคมว่ามีความจำเป็นและความสำคัญมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับใด เพราะแต่ละสังคมย่อมมีวัฒนธรรมย่อยหรืออนุวัฒนธรรม (Sub-Culture) ที่แตกต่างหลากหลายกันไปในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งต่างไปจากวัฒนธรรมใหญ่หรือวัฒนธรรมหลัก (Main-Culture) ของชาติ เพราะความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ส่งผลให้มีความต้องการทางการศึกษา ความคาดหวังจากการศึกษาและโรงเรียนต่างกันไป สิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนอาจไม่ตรงกับวิถีชีวิตของผู้เรียน อีกทั้งสิ่งที่จัดได้ดีในโรงเรียนแห่งหนึ่ง อาจไม่ได้ผลในโรงเรียนอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ต่างท้องถิ่นต่างวัฒนธรรมกัน ดังนั้นการศึกษาต้องตระหนักถึงความแตกต่างด้านนี้ด้วย

3. ความหลากหลายของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษา และโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน บุคลากรด้านต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มาจากภูมิหลังต่าง ๆ กัน ทั้งทางด้านครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ วิถีชีวิต ทักษะ ทักษะ ความเชื่อ ความเห็น แต่ทุกคนจะต้องมาใช้ชีวิตร่วมกันในสถานที่หนึ่ง คือ โรงเรียน ดังนั้น โรงเรียนแต่ละแห่งจึงต้องมีวัฒนธรรมของโรงเรียนที่เป็นตัวเชื่อมโยงหรือประสานให้การดำเนินการต่าง ๆ ในโรงเรียนเป็นไปดีและบรรลุตามเป้าหมายของการศึกษา ซึ่งการผสมผสานหรือประนีประนอมกันทางวัฒนธรรมในโรงเรียนแต่ละแห่งอาจก่อให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ในโรงเรียน ที่มีความแตกต่างกันไปในโรงเรียนแต่ละแห่ง แต่เป็นที่ยอมรับกันเฉพาะในที่แห่งนั้น ซึ่งต้องไม่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมใหญ่หรือวัฒนธรรมร่วมของชาติ

4. การดำเนินการในโรงเรียน แม้ว่าโรงเรียนจะได้เลือกเกณฑ์ในการกำหนดวัฒนธรรมที่จะถ่ายทอดให้แก่เยาวชนไว้แล้ว แต่แนวทางในการอบรมของโรงเรียนอาจไม่สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เรียนได้รับจากที่บ้าน หรือพบเห็นในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Cultural Conflict) ได้ แบบแผนความประพฤติ เนื้อหาวิชาความรู้ ระเบียบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรที่เรียนอาจไม่ตรงกับความเป็นจริงในสังคม เช่น ค่านิยม บรรทัดฐาน แนวความคิด พิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนา พิธีกรรม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่โรงเรียนตั้งอยู่ อาจไม่มีสอนกันในโรงเรียน แต่เด็กมีวิถีปฏิบัติกันที่บ้าน หรือมีในสังคมภายนอกโรงเรียน ทำให้การเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์จริง เกิดความสับสน สร้างกระแสการขัดแย้ง ไม่เห็นด้วย และไม่ยอมรับได้ โรงเรียนจึงต้องพิจารณาประเด็นนี้ประกอบด้วย

5. โรงเรียนเปรียบเสมือนเป็นศูนย์รวมทางวัฒนธรรม (Cultural Center) แห่งหนึ่ง เพราะบุคคลในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ๆ ประกอบไปด้วยคนที่มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น เพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะทางครอบครัว ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ ความถนัด ความสนใจของแต่ละคน ทักษะ ค่านิยมที่มีในแต่ละคน ความมุ่งหวัง ความคาดหวังจากโรงเรียน และจากการศึกษาของแต่ละคน ล้วนมีความแตกต่างกันไป สิ่งเหล่านี้กลายเป็นวัฒนธรรมของบุคคลที่ต่างกันแต่ต้องมาอยู่ในที่เดียวกัน โรงเรียนต้องคำนึงถึงความแตกต่างเหล่านี้ เพื่อเป็นองค์ประกอบนำไปจัดการศึกษาให้เหมาะสม เสริมสร้างความเข้าใจอันดีในความแตกต่างทั้งหมดนี้ เพื่อให้การศึกษาในโรงเรียนเป็นไปด้วยความราบรื่น ช่วยขจัดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมที่อาจนำไปสู่ความรุนแรงได้ ในบางพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมอย่างมาก สามารถจัดรูปแบบของโรงเรียนแยกออกไปต่างหากตามกลุ่มวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา หรือชนชั้น เป็นการเฉพาะได้ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาขจัดความขัดแย้ง

อย่างไรก็ตามปัญหาของชนต่างวัฒนธรรมในสังคมที่พบมากปัญหาหนึ่งโดยเฉพาะในด้านการศึกษาก็คือ ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา (Equality of Educational Opportunity) เพราะโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมของคนกลุ่มนี้ในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศไม่เหมือนหรือไม่เท่ากับชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ด้วยมีภาษาเชื้อชาติ ศาสนาและวิถีชีวิตต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่นั้นเอง เรื่องนี้ได้รับความสนใจอย่างมากในสหรัฐอเมริกา เมื่อภายหลังจากที่ได้มีการประกาศกฎหมายสิทธิความเป็นพลเมือง (Civil Right Act) ในปี ค.ศ. 1964 และกรมการศึกษาสหรัฐ ได้รับมอบหมายให้สำรวจความไม่เสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาของคนต่างเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และศาสนาหลัก ๆ ของสหรัฐอเมริกา โดยมี เจมส์ เอส โคลแมน (James S. Coleman, 1968 : 7-22) และคณะเป็นผู้ทำการศึกษาโดยคาดหวังว่าความแตกต่างระหว่างความสำเร็จของโรงเรียนคนผิวขาวกับคนผิวดำเกิดจากการจัดการศึกษาต่างกัน และคาดว่าจะใช้ประโยชน์จัดสรรทรัพยากรให้เท่าเทียมกันต่อไป แต่ผลจากการศึกษาเรื่องนี้ที่รู้จักกันในชื่อว่ารายงานของโคลแมน (The Coleman Report) เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1966 ไม่พบอิทธิพลของความแตกต่างระหว่างโรงเรียนในด้านอาคารสถานที่ ห้องสมุด และอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวก คุณวุฒิของครู ฯลฯ ตามที่คาดไว้ แต่ข้อค้นพบคือ ความแตกต่างจะเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มเชื้อชาติทั้ง 6 กลุ่ม ได้แก่ นิโกร เปรอร์โตริกัน อเมริกันอินเดียน เอเชียอเมริกัน คนผิวขาว และคนผิวเหลือง ที่ศึกษาภายในโรงเรียนเดียวกันเป็นเรื่องของโรงเรียนมีอิทธิพลเล็กน้อยต่อความสำเร็จของนักเรียน แต่ความแตกต่างใน

ด้านภูมิหลังของนักเรียนทั้งในด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัว เพื่อนบ้าน และกลุ่มเพื่อน เป็นตัวหลักที่นำความไม่เสมอภาคมาสู่ชนต่างวัฒนธรรม

รายงานยังยืนยันอีกว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมของผู้เรียน เป็นปัจจัยที่ส่งผลถึงความสำเร็จในการเรียนมากที่สุด รองลงมาคือครู และปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยมากคือ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน เพราะโรงเรียนได้จัดเตรียมให้เอื้ออำนวยแก่ผู้เรียน โคลแมนได้รวบรวมข้อมูลจากนักเรียน 6 กลุ่ม ทั้งสหรัฐอเมริกาถึงจำนวนถึง 644,000 คน เพื่อศึกษาอิทธิพลของสภาพครอบครัวที่มีความแตกต่างกันในด้านสีผิว เชื้อชาติ ศาสนา เผ่าพันธุ์ กับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในช่วงเวลา 12 ปีในโรงเรียน โดยการวิเคราะห์ผลการทดสอบความสามารถทางการใช้ภาษา การอ่านเอาเรื่อง คณิตศาสตร์ ความสามารถในการสื่อความหมายโดยไม่ใช้ถ้อยคำ และความรู้เรื่องทั่ว ๆ ไป ผลการศึกษาพบว่า มีการแบ่งแยกกันในโรงเรียน โดยเด็กผิวขาวจะแยกตัวจากเด็กผิวดำ และนิยมเข้าโรงเรียนของคนผิวขาว ครูผิวดำสอนได้เฉพาะในโรงเรียนคนผิวดำ ครูผิวขาวสอนได้เฉพาะในโรงเรียนคนผิวขาว ครูกับนักเรียนคนละสีผิวกันอยู่ในโรงเรียนเดียวกันมีน้อยมาก ส่วนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า คะแนนของนักเรียนจากการทดสอบมีความสัมพันธ์กับเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ คนผิวขาวจะได้เปรียบกว่าคนผิวดำ นักเรียนที่มีภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมดีจะมีความต้องการทางการศึกษาสูงกว่านักเรียนที่มีภูมิหลังทางเศรษฐกิจต่ำ โรงเรียนของคนผิวขาวมีบรรยากาศ สิ่งอำนวยความสะดวก และวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยให้เกิดผลสำเร็จทางการศึกษามากกว่าโรงเรียนของคนผิวดำ กล่าวได้ว่าตัวโรงเรียนไม่ได้ก่อให้เกิดความแตกต่าง เพราะได้จัดเตรียมความพร้อมไว้แล้วระดับหนึ่ง แต่ภูมิหลังของครอบครัวและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีอิทธิพลต่อความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาของชนต่างวัฒนธรรมมากที่สุด

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การศึกษากับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและสังคมสามารถพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาถือการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Education is a cultural transmission) เป็นเรื่องราวของการสืบสานต่อทางด้านวัฒนธรรมของชุมชน ท้องถิ่น พื้นบ้านในลักษณะที่ไม่เป็นทางการและไม่มีระเบียบแบบแผนโดยตรงหรือมิได้เผยแพร่ให้เป็นที่รู้จัก การศึกษาจำเป็นต้องรักษาสืบเหล่านี้ไว้เป็นมรดกของท้องถิ่น เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เพราะสะท้อนถึงวิถีชีวิตและพัฒนาการด้านวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นที่อาจไม่มีการจดบันทึกไว้อย่างจริงจัง การศึกษาเรื่องนี้มักใช้วิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมในท้องถิ่นโดยตรง (Participant

observation) การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้ชีวิตร่วมกับคนในชุมชนเสมือนเป็นสมาชิกในชุมชนนั้น เรียกว่า การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Education)

2. การศึกษาคือการสงวนรักษาทางวัฒนธรรม (Education is a cultural preservation) เนื่องจากการศึกษาเป็นการอบรม สั่งสอนปรับเปลี่ยนและถ่ายทอดองค์ความรู้ ความคิดให้แก่คนในสังคม แต่ในความเป็นจริงแล้ว การศึกษาเป็นมุมมองที่ให้โลกทัศน์เพียงด้านเดียว ซึ่งมีส่วนยับยั้ง หรือทำลายระบบวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้สลายล่มจมไป การศึกษาจึงจำเป็นต้องทำหน้าที่ตรงนี้ เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งคุณค่าของลักษณะเฉพาะแห่งท้องถิ่น ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อถือต่าง ๆ ของชุมชน ตลอดจนชนกลุ่มน้อย และชนต่างวัฒนธรรมที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ลักษณะเช่นนี้มีวิธีการศึกษา เรียกว่า การศึกษาข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural education) การศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Education)

3. การศึกษาคือการผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Education is a cultural Assimilation) เนื่องจากสังคมในแต่ละสังคมจะประกอบขึ้นด้วยกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันทางด้านศาสนา ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม ไม่มีสังคมใดที่มีกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียว มีลักษณะเดียว เหมือนกันหมด ดังนั้น หลักการของมานุษยวิทยาจะช่วยให้คนต่างวัฒนธรรมเกิดการปรับตัวเข้าหากัน เมื่อต้องมาเรียนในโรงเรียนเดียวกันหรือเรียนร่วมชั้นเรียนเดียวกัน การศึกษาช่วยให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จนกระทั่งกลืนกลายเข้ากันไปได้โดยไม่มีปัญหา

4. การศึกษาคือ การสืบทอดต่อเติมทางวัฒนธรรม (Education is a cultural Extension) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ในแง่มุมของการศึกษาที่เป็นกระบวนการช่วยดำรงรักษา วัฒนธรรมให้คงอยู่ ตลอดจนถ่ายทอด โอน เชื่อมโยง ปรับปรุง เติบโตวัฒนธรรมเดิมให้มีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรม (Plural Culture) มากขึ้น การศึกษาแบบนี้จะครอบคลุมถึงประเพณีและรูปแบบชีวิตในสังคมอันหลากหลายที่แสดงถึงพฤติกรรมของกลุ่มชน เช่น การไปศึกษาต่อต่างประเทศ แต่ยังคงนำลักษณะนิสัยของตน อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวไปปฏิบัติในต่างแดน โดยเฉพาะในกลุ่มชนเชื้อชาติเดียวกัน และแต่งเติมให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่ไปอยู่ใหม่จนเป็นลักษณะใหม่เฉพาะท้องถิ่นที่ขึ้นมาและเป็นลักษณะเฉพาะสืบทอดกันต่อไป

5. การศึกษาคือการพัฒนาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Education is a Cultural Identity) ประเด็นนี้มองว่าสถาบันการศึกษาเป็นสถานที่รวมของคนที่มาจากหลากหลายสถานที่เกิด สถานที่ทำงาน ตลอดจนภูมิหลังทางครอบครัว และอื่น ๆ เมื่อมาใช้ชีวิตร่วมกันใน

สถานศึกษาแห่งหนึ่งมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการรวมกลุ่มกันตามความพอใจ ความสนใจ กลุ่มที่รวมตัวกันนั้นหากมีปฏิสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น จะมีการสร้างลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ของกลุ่มขึ้น กลายเป็นลักษณะเด่นหรือฉายาของรุ่นเมื่อพัฒนาขึ้นจะกลายเป็นสัญลักษณ์ไปในที่สุด

ตอนที่ 2 : วัฒนธรรมและภูมิปัญญา

ความหมาย แนวคิด และประเภทของวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

วัฒนธรรม ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 734) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า “วัฒนธรรมหมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ” ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมพุทธศักราช 2485 หมายถึง “ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน” ในทางวิชาการวัฒนธรรมหมายถึง “พฤติกรรมและสิ่งทีคนในหมู่คณะผลิตหรือสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และใช้ร่วมกันอยู่ในหมู่ของพวกเขา”

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการคนสำคัญ คือ พระยาอนุมานราชธน ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม คือ “สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม ถ่ายทอดกันได้ เอาอย่างกันได้ รวมทั้งผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบต่อเป็นประเพณีกันมา ตลอดจนความรู้สึก ความคิดเห็น ความประพฤติ และกิริยาอาการ หรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวม ลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกันและสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น เป็นมรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม (เสฐียร โกเศศ, 2515 : 103-104)

ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการหรือเพื่อแก้ไขปัญหาของบุคคลและสังคม ตั้งแต่อดีตกาลมา เพราะปัญหาของสังคมและปัญหาของบุคคลมีอยู่เสมอทุกยุคทุกสมัย มนุษย์จำเป็นต้องค้นหาวิธีการคิดหรือประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้น จนกลายเป็นแบบแผนให้ยึดถือปฏิบัติกันในสังคมหนึ่ง ๆ ของแต่ละสังคม ผลจากการคิด การประดิษฐ์ การวางรูปแบบและการค้นหาวิธีต่าง ๆ นั้น กล่าวได้ว่าเป็นวัฒนธรรม (Culture) ของกลุ่มชนหรือสังคมนั้น ๆ นั่นเอง

วัฒนธรรมแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทอย่างกว้าง ๆ คือ วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม หรือวัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) กับวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม หรือวัฒนธรรมทางจิตใจ (Spiritual Culture) นอกจากนี้ยังมีการจัดหมวดหมู่ของวัฒนธรรมแล้วแบ่งออกได้อีกเป็น 4 หมวด ได้แก่ วัตถุธรรม (Material Culture) สหธรรม (Social Culture) เนติธรรม (Legal Culture) และคติธรรม (Moral Culture)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดตามประเภทของวัฒนธรรม กล่าวได้ว่า วัฒนธรรมทางวัตถุหรือวัตถุธรรม คือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อตอบสนองความจำเป็นในการดำรงชีวิต มีลักษณะเป็นรูปธรรม สามารถสังเกตได้ จับต้องได้ เช่น สิ่งก่อสร้าง บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ เครื่องเรือน อุปกรณ์ต่าง ๆ อาหารการกิน ยารักษาโรค สิ่งเหล่านี้มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการครองชีพ มีรูปแบบลักษณะและกลวิธีในการสร้างในการผลิตแตกต่างกันไป มีการเรียนรู้และสืบทอดส่งต่อกันต่อมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมของแต่ละสังคม จนเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสังคมด้วย

ส่วนวัฒนธรรมทางจิตใจหรือวัฒนธรรมในหมวดต่าง ๆ ที่เป็นนามธรรมแต่มีความสำคัญมากต่อชีวิตของคนในสังคม เพราะเป็นสิ่งที่หล่อหลอมความคิด ทัศนคติ สติปัญญา และวิถีชีวิตของคนในสังคมตลอดเวลา เช่น สหธรรม คือวัฒนธรรมทางสังคม ได้แก่ มารยาท ธรรมเนียมปฏิบัติ กิริยาอาการที่เหมาะสมที่ควร เนติธรรม คือวัฒนธรรมทางกฎหมาย ได้แก่ กฎหมาย กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ และคติธรรม คือวัฒนธรรมทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ เป็นต้น วัฒนธรรมทางจิตใจนี้มีผลต่อแนวความคิด ปรัชญา คุณธรรม จริยธรรม จารีตประเพณี และมาตรฐานเกณฑ์การตัดสินคุณค่าต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม มีการถ่ายทอดสืบทอดกันมาและปลูกฝังอยู่ในความคิด ความเชื่อของคนในแต่ละสังคมที่แตกต่างกันไป นับเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของสังคมที่มีค่ายิ่งในทุกสังคม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า วัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นประเภทใดหรือรูปแบบใด ก็คือแบบแผนในการดำเนินชีวิต ทั้งแบบแผนในรูปของความคิด ได้แก่ ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ แบบแผนในรูปของการกระทำ ได้แก่ การดำรงชีวิต การทำงาน การแข่งขัน การขัดแย้ง รวมถึงการละเล่น การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ส่วนแบบแผนในรูปของวัตถุ ได้แก่ เครื่องใช้ เครื่องมือ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับ แบบบ้าน และสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งบ่งบอกถึงวัฒนธรรมของแต่ละสังคม

ส่วนคำว่า “ภูมิปัญญา” หมายถึง ความรู้ ความสามารถ รวมไปถึงความเชื่อ ความคิด และวิธีการในการดำรงชีวิต ในการแก้ปัญหา ในการแสวงหา ในการค้นคว้า ในการต่อสู้ ในการหลบเลี่ยง ในการหลีกเลี่ยง ในการป้องกัน ในการรักษา ฯลฯ เพื่อความอยู่รอดของชีวิต ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom ปัจจุบันมีการใช้คำว่า ภูมิปัญญาแล้วขยายคำเพิ่มเติม ต่อออกไป เพื่อชี้เฉพาะหรือกำหนดขอบเขตของอาณาบริเวณที่กล่าวถึงให้ชัดเจนขึ้น เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาพื้นถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ภูมิปัญญาชุมชน (Community Wisdom) ภูมิปัญญาท้องที่ ภูมิปัญญาพื้นที่ (Area Wisdom) และภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) ในความหมายรวมของประเทศ

ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต เป็นเรื่องของการจัดการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้ เป้าหมายก็คือ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขทั้งใน ส่วนที่เป็นชุมชน หมู่บ้าน ท้องถิ่น และในส่วนตัวปัจเจกของชาวบ้านเอง (ปรีชา อุยตระกูล, อ้างถึงใน กุลวิตรา กังคานนท์, 2531) รวมทั้งประสบการณ์เอาชนะธรรมชาติ คัดแปลงธรรมชาตินำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวันทำให้เกิดสิ่งประดิษฐ์ และแนวคิดต่าง ๆ ก็เรียกว่าภูมิปัญญาทั้งสิ้น (ชวีช ปุณโณทก, 2531 : 40-42)

ดังนั้น ภูมิปัญญาจึงเป็นผลึกขององค์ความรู้ที่มีกระบวนการสังคัมสืบทอด กลั่นกรอง กันมายาวนาน มีที่มาหลากหลายไร้เอกภาพ แต่ก็ได้ประสมประสานกันจนเป็น เหลี่ยมมณีที่จรัสแสง คงทน และทำทายตลอดกาลเวลา ความรู้อาจจะไม่ได้เป็นเอกภาพ (Unity) แต่ภูมิปัญญาจัดว่าเป็นเอกลักษณ์ (Identity) ของพื้นที่นั้น ๆ อย่างเด่นชัด (ชลธิรา สัตยาวัฒนา, 2534) อีกทั้งเป็นองค์ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่สั่งสม สืบทอด กันมา เป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงแก้ปัญหา การปรับตัวเรียนรู้และสืบทอดไปสู่คน รุ่นใหม่ เพื่อการดำรงอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ ภูมิปัญญาจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เผ่าพันธุ์หรือเป็นวิถีของชาวบ้านที่ถ่ายทอดกันมา (ยิ่งยง เทาประเสริฐ, 2537 : 20) รวมไปถึง พื้นเพ รากฐานของความรู้เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข (เสรี พงศ์พิศ, 2529) เป็นแกน หลักของการมองชีวิต การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขทั้งในแง่ของปัจเจกบุคคลและในแง่ของ สังคมหมู่บ้าน (วิจิต นันทสุวรรณ, 2528) เพราะภูมิปัญญาเกิดจากการสะสม การเรียนรู้มาเป็น ระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดในทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นวิชา ๆ แบบที่เรา

เรียน ฉะนั้นวิชาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ อาชีพ ความเป็นอยู่ การใช้จ่าย การศึกษา วัฒนธรรม มันจะ ผสมกลมกลืนเชื่อมโยงกันไปหมด (ประเวศ วะสี, 2530)

นอกจากนี้ ภูมิปัญญาชาวบ้านยังหมายถึง วิธีการปฏิบัติซึ่งชาวบ้านได้มาจาก ประสบการณ์ แนวทางแก้ปัญหาแต่ละเรื่องในแต่ละประสบการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อม ซึ่งจะมีเงื่อนไขและปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไป (สุจารี จันทรสข, 2531 : 28) เป็นความรอบรู้ของ ชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือทางอ้อมซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือความรู้ที่สะสมสืบทอดกันมา (ธวัช ปุณโณทก, 2531 : 30) ซึ่งโดยความมุ่งหมายแล้ว ต้องการที่จะใช้วัฒนธรรมของตนเองได้กระแสนี้ให้พ้นการ ครอบงำ เป็นอิสระและสร้างสรรค์ หากทำสำเร็จแล้วมีการสร้างตาข่ายโยงใยภูมิปัญญา ระหว่างกัน ชุมชน หมู่บ้าน ก็มีอำนาจเป็นพลังสำคัญพลังหนึ่งที่จะผลักดันให้สังคมไทยมีการ เปลี่ยนแปลงสู่สถานที่ดีที่สุดในที่สุด (สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์, 2531 : 10) ดังนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างที่ ชาวบ้านคิดได้เอง ที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหานั้นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของ ชาวบ้าน ทั้งกว้างทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหา การดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม (สามารถ จันทรสุรีย์, 2533 : 22)

ยังมีความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการศึกษาและ วัฒนธรรม เช่น ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นปัญหาของชุมชน ปัญหาในการดำรงชีวิต และปัญหาในการประกอบอาชีพ โดยที่บรรดาปราชญ์ชาวบ้านได้มี กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์มาเป็นเวลานาน เป็นที่ยอมรับนับถือของคน ทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 2) เพราะเป็นมวลความรู้ และมวลประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข โดยได้รับการถ่ายทอด สัมผัสกันมาโดยผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย (อังกูล สมคะเนย์, 2534 : 9) ดังนั้น ความรู้และประสบการณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งได้รับการศึกษาอบรม สัมผัส และถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ หรือเป็นความรู้เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ตรง ของตนเอง ได้เรียนรู้จากการทำงาน จากธรรมชาติแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่คุณค่าเสริม สร้างความสามารถ ทำให้คนมีชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์และมีส่วน เสริมสร้างชีวิต (ชลทิตย์ เอี่ยมสำอางค์ และ วิศนี ศิลาตระกูล, 2533 : 4)

สำหรับกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมาย ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นองค์ความรู้ ความสามารถของชาวบ้านที่

สั่งสม สืบทอดกันมา อันเป็นศักยภาพ หรือความสามารถที่จะใช้แก้ปัญหา ปรับตัว เรียนรู้ และมีการสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่และเป็นแก่นแท้ของชุมชนที่ช่วยจรรโลงชุมชนให้อยู่รอด (กรมวิชาการ, 2535 : 11) เพราะความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคน ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมา จากความรู้เฉพาะด้านในหลาย ๆ เรื่อง จึงเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิต เป็นความรู้ที่มีอยู่ในสังคม ในชุมชน และในตัวของผู้รู้ในพื้นที่ หากมีการสืบค้น เพื่อศึกษาและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ก็จะเป็นที่รู้จัก เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้ (ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2535 : 3)

ยิ่งกว่านั้นจะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกระบวนการทัศน์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลก และต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการทัศน์ดังกล่าวมีรากฐานมาจากคำสอนทางศาสนา คติ จารีตประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมา แล้วปรับให้เข้ากับบริบท ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขของในส่วนที่เป็น ชุมชนและปัจเจกบุคคล กระบวนการทัศน์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดการคือการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ ธรรมชาติแวดล้อม 2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคมหรือการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับมนุษย์ 3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิตหรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะมุ่งเน้น ระบบการผลิตเพื่อพึ่งพาตนเอง (รัตนะ บัวสนธิ, 2534 : 5)

สำหรับแนวคิดของต่างประเทศได้มีการศึกษาเรื่องนี้โดย ออร์ลันโด ฟัลส์ บอร์ดดา (Orlando Fals Borda, 1988 : 23) ได้ทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมในอเมริกาเหนือ และได้ข้อค้นพบ ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านนั้นเป็นศาสตร์ เป็นความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับเรื่องพื้นที่ผ่านการ ปฏิบัติมาแล้วอย่างโชกโชน เป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของเขา ความรู้ทั้งหลาย เหล่านั้นไม่ได้จัดเข้ารหัสเก็บไว้แต่เป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้ มีพลัง และมีความสำคัญยิ่ง เพราะ ช่วยให้ชาวบ้านมีชีวิตอยู่รอด สร้างสรรค์ ผลิต และช่วยในด้านการทำงาน เป็นสิ่งที่สะสมมา มากกว่าศตวรรษแล้ว เป็นโครงสร้างของความรู้ที่มีหลักการ มีเหตุและมีผลในตัวเอง

ส่วน ดี เอ็ม วาร์เรน (D.M. Warren, 1989 : 168) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับภูมิปัญญา ท้องถิ่นไว้ในหนังสือเรื่อง “การถ่ายโยงงานวิจัยด้านเกษตรศาสตร์กับการพัฒนา” ว่าเป็นระบบ เกษตรกรรมในท้องถิ่น ซึ่งพัฒนามาแล้ว ช่วงระยะเวลาหนึ่งด้วยรูปแบบของการเพาะปลูกที่มี

พื้นฐานจากความรู้ด้านการเกษตรที่ได้ปฏิบัติกันมาในท้องถิ่นนั้น ระบบดังกล่าวมีความสมดุลลงตัวโดยปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและได้รับอิทธิพลจากนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในตัวระบบเอง รวมทั้งรับมาจากภูมิปัญญาที่อื่นทั้งระบบเกษตรระดับชาติและนานาชาติ วาร์เรนใช้คำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) แทนคำว่า วัฒนธรรม (Culture) เพื่อหลีกเลี่ยงความหมายที่มักนิยมกันทางตะวันตกกว่าหมายถึง ระบบที่หยุดนิ่งไม่เปลี่ยนแปลง เพราะว่าการเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา

ประเภทของภูมิปัญญามีด้วยกันหลายด้าน ซึ่งในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ จะมีปรากฏให้เห็นในเรื่องของการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ความเชื่อ ความคิด ทักษะคติ ตลอดจนสิ่งก่อสร้าง เครื่องใช้ เครื่องมือต่าง ๆ กันไปตามแต่ละท้องถิ่น จึงมีลักษณะเป็นทั้งรูปธรรมและธรรมธรรมที่ถ่ายทอดกันสืบมา สามารถประมวลได้เป็น 9 ประเภท ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 20-25)

1. ด้านภาษาและวัฒนธรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานเพื่อการสื่อสาร การถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคมให้มีการเรียนรู้ สืบต่อและเผยแพร่แก่สังคมอื่น จนมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง
2. ด้านศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์หลักธรรม คำสอน ความเชื่อ ค่านิยมที่มีคุณค่านำมาปรับใช้ให้เหมาะสมแก่การปฏิบัติและประพฤติกันในสังคม ทำให้เกิดเป็นวิถีปฏิบัติ ธรรมเนียม จารีต แบบแผนในการดำเนินชีวิต และก่อสร้างขึ้นแก่สังคม
3. ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม หมายถึง ความสามารถในการออกแบบสร้างสรรค์ ประดิษฐ์งานด้านศิลปะเพื่อใช้จินตนาการให้เกิดสุนทรียภาพในสังคม ผลิตผลงานด้านสิ่งก่อสร้าง รูปแบบและรูปทรงต่าง ๆ ภาพเขียน ภาพวาด จิตรกรรม ประติมากรรม แสดงให้เห็นถึงฝีมือ ความคิด ความเชื่อที่ถ่ายทอดไว้เป็นมรดกแก่สังคม
4. ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการจัดระบบเพื่อการเรียนรู้ มีกระบวนการให้ความรู้ ถ่ายทอดแนวความคิด ความเชื่อ ระเบียบแบบแผน การจัดการเรียนการสอน การให้การศึกษาทั้งที่มีรูปแบบและไม่มีรูปแบบ การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศและแหล่งที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของคนในสังคม
5. ด้านการแพทย์และสาธารณสุข หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันดูแล รักษาสุขภาพ อนามัยของคนในสังคม มีการเรียนรู้ และถ่ายทอดเพื่อนำบัดและขจัด

โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ทั้งในส่วนบุคคลและสังคมส่วนรวม โดยให้ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในสังคมให้เกิดประโยชน์

6. ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถในการจัดการสื่ออนุรักษ์ พัฒนา สงวนรักษา และนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ศึกษาและส่งเสริมคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

7. ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต หมายถึง ความสามารถในการจัดระบบการใช้ชีวิตประจำวัน การเลี้ยงดูเด็ก การพักผ่อนหย่อนใจ การละเล่น การแสดง การแต่งกาย การสังสรรค์ คติความเชื่อ พิธีกรรมเกี่ยวกับการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข รวมทั้งข้อห้ามข้อละเว้นต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต

8. ด้านการปกครองและการบริหาร หมายถึง ความสามารถในการจัดสรรจัดระบบการดูแลระเบียบและองค์กรที่สำคัญตามโครงสร้างของสังคม เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย มีความเป็นธรรม เป็นสุข มีการแบ่งสรรประโยชน์และทรัพยากรในสังคมร่วมกัน มีแนวคิดและวิธีการรักษา ป้องกันอันตรายเพื่อให้เกิดความมั่นคงของสังคม

9. ด้านการผลิตและการบริโภค หมายถึง ความสามารถในการจัดหาและใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำมาหากิน การประกอบอาชีพ การประกอบอาหาร การประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการผลิตสิ่งของ สำหรับอุปโภคบริโภคของคนในสังคม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภูมิปัญญา ไม่ว่าจะเป็นประเภทใด ลักษณะใด ย่อมหมายถึงองค์ความรู้ที่ประกอบด้วยแนวความคิด ความเชื่อ ความนิยมและการยอมรับกันของคนในสังคมนั้น ๆ มีการสั่งสม ถ่ายทอดและเรียนรู้สืบทอดกันในหลายรูปแบบ เพื่อการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข กลมกลืน ไม่เกิดการแปลกแยกและเพื่อการดำรงอยู่ในสังคมอย่างสมดุลพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 3 : นโยบายการศึกษาและภูมิปัญญา

นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับชนต่างวัฒนธรรม

ประเทศไทยมีนโยบายจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่เกิดในประเทศไทยโดยระบุเป็นหลักการไว้ในลักษณะของ “ภาพรวม” มิได้แบ่งแยกเป็นเด็ก “กลุ่มใหญ่” “กลุ่มน้อย” หรือ “กลุ่มใด” เป็นการเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อธำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย เป็นรัฐหนึ่งรัฐเดียวแบ่งแยกไม่ได้ และ

คนที่เกิดบนผืนแผ่นดินไทยก็เป็นคนไทย มีสัญชาติไทยตามกฎหมายเหมือนกันทุกคน แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันอยู่บ้างในเรื่องของภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม การดำรงชีวิต และเชื้อชาติ แต่สำหรับเรื่องการศึกษาจะไม่มีแบ่งแยก เพราะมีนโยบายหลักเป็นนโยบายเดียวกัน

หากพิจารณาจาก “แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535” ซึ่งเป็นแผนการศึกษาระดับที่ใช้จัดการศึกษาอยู่ จะพบว่ามีข้อกำหนดบางประการที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาให้แก่ชนต่างวัฒนธรรม รวมไปถึงการพิจารณาโอกาส ความเสมอภาค สิทธิและหน้าที่ของกลุ่มชนเหล่านี้ต่อการเข้ารับการศึกษาด้วย อาทิ

หมวดที่ 1 หลักการและความมุ่งหมาย

3. การก้าวทันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ และการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศหรือจากภายนอกชุมชน จะต้องประสานควบคู่ไปกับความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญา ภาษา และวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นและของสังคมไทย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น (หน้า 7)

หมวดที่ 3 แนวนโยบายการศึกษา

4. จัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึง มีคุณภาพและสะดวกแก่ผู้เรียน สถานศึกษาของรัฐและของท้องถิ่นจะต้องจัดการศึกษาภาคบังคับเป็นบริการแบบให้เปล่า การจัดการศึกษาในระดับใดให้เป็นการศึกษาภาคบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายการศึกษาที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ (หน้า 19)

9. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกระดับรวมทั้งประชาชนโดยทั่วไป มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อการสื่อสาร เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาความคิดและองค์ความรู้และเพื่อธำรงรักษาวัฒนธรรมของชาติ (หน้า 20)

10. ส่งเสริมให้มีการเรียนภาษาต่างประเทศที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า การติดต่อสื่อสารในด้านวิทยาการ การค้า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (หน้า 20)

15. สนับสนุนการขยายบริการการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม และผู้ที่มีความบกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ และอารมณ์ ให้กว้างขวางและทั่วถึงโดยเร็ว (หน้า 21)

นโยบายเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย

ปัจจุบันนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศหันมาสนใจเรื่องราวของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านกันมากขึ้น ซึ่งภูมิปัญญาด้านนี้เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการสั่งสมบ่มเพาะกันต่อเนื่องมาอย่างยาวนานมีระบบระเบียบของการแสวงหา สะสมและหลอมรวมกันจนกลืนกลายเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน ชุมชนและคนในพื้นที่ต่าง ๆ ก่อให้เกิดการสืบสาน ถ่ายทอด ต่อโอบก้นมาตามครรลองของการดำเนินชีวิตในสังคมนั้น ภูมิปัญญาของแต่ละพื้นที่ในชุมชนต่าง ๆ จึงรวมกันเป็นภูมิปัญญาไทย ซึ่งมีอยู่ทุกพื้นที่ตามส่วนต่าง ๆ ของสังคมไทย อันควรค่าแก่การนำมาศึกษา สืบต่อ เผยแพร่ และสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศ อีกทั้งลดการพึ่งพาตนเอง การนำเข้าจากต่างประเทศ ที่ทำให้ประเทศชาติต้องเสียดุลในทุก ๆ ด้าน ทั้ง ๆ ที่หลายเรื่องสามารถใช้ภูมิปัญญาไทยแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศได้ แต่เนื่องจากเรื่องราวของภูมิปัญญาไทยขาดการศึกษา สืบทอดอย่างจริงจังจึงทำให้องค์ความรู้มิได้แพร่หลายเท่าที่ควร รัฐบาลจึงเห็นความสำคัญของเรื่องนี้เป็นอย่างมาก ได้มีการกำหนดเรื่องนี้ไว้ในแผนหลักหลายฉบับสำหรับใช้พัฒนาองค์ความรู้ด้านนี้ เพื่อนำมาใช้พัฒนาประเทศต่อไป ดังปรากฏอยู่ในแผนต่าง ๆ ดังนี้

1.1 แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ระบุถึงภูมิปัญญาไทยไว้ในหลักการความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา แนวนโยบายการศึกษา และแนวทางการจัดการศึกษา ดังนี้

1.1.1 หลักการข้อ 3 “การก้าวหน้าทันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ และการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศหรือจากภายนอกชุมชน จะต้องประสานควบคู่ไปกับการรักษาและตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญา ภาษา และวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นและของสังคมไทย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น” (หน้า 7)

1.1.2 ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ข้อ 1 “ด้านปัญญา บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงเป็นผู้มีปัญญา คือ รู้จักเหตุและผล รู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี คุณและโทษ สิ่งไม่ควรกระทำและไม่ควรกระทำบนพื้นฐานของความจริง รู้จักแก้ไขปัญหาได้อย่างฉลาด และรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและหลากหลาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และใฝ่เรียนรู้เพื่อความก้าวหน้าทางความรู้และวิทยาการต่าง ๆ รู้คุณค่าของภูมิปัญญา

และวัฒนธรรมของสังคมไทย และรู้จักเลือกรับวิทยาการและวัฒนธรรมจากภายนอก” (หน้า 8)

1.1.3 แนวนโยบายการศึกษา ข้อ 13 “ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของครอบครัว ชุมชน สถาบันสังคมอื่น ๆ และสื่อมวลชนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการของการศึกษาการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น” (หน้า 20)

1.1.4 แนวทางการจัดการศึกษา ข้อ 4 “ส่งเสริมให้ชุมชนจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการศึกษา การแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสาร และการรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการอื่น ๆ ให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการนั้น และหาวิธีการต่าง ๆ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ระหว่างชุมชน (หน้า 23)

1.1.5 แนวทางการจัดการศึกษา ข้อ 9 “นำความรู้ที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยในศาสตร์สาขาต่าง ๆ รวมทั้งจากแหล่งวิทยาการอื่น ๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัด ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สื่อมวลชน เป็นต้น มาพิจารณาประกอบการจัดเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับ ประเภท และรูปแบบการศึกษา (หน้า 24)

1.1.6 แนวทางการจัดการศึกษา ข้อ 27 “ส่งเสริมให้ครูมีบทบาทเป็นผู้นำทางความคิดและเป็นผู้ประสานแหล่งความรู้วิทยาการสากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนและกระจายความรู้อย่างกว้างขวาง” (หน้า 27)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 เป็นการเปลี่ยนกระบวนการจัดการศึกษาไทยจากการเน้นความรู้สากลเพียงอย่างเดียว ไปสู่การให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาในฐานะเป็นรากเหง้าของความรู้ดั้งเดิมของท้องถิ่นและของสังคมไทย ซึ่งเป็นฐานในการพัฒนาองค์ความรู้ที่จำเป็นเพื่อให้สังคมไทยก้าวไปสู่ความเป็นสากลได้อย่างสมศักดิ์ศรี

1.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) กำหนดชัดเจนถึงการส่งเสริมชุมชนให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความสมดุลยั่งยืน ดังเช่น

1.2.1 การเสริมสร้างสมรรถภาพของชุมชนหรือสังคมให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองโดยตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ทั้งต่อตัวเองและสังคม เพื่อให้เป็นฐานของการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ทั้งในเมืองและชนบท

1.2.2 ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในทุกระดับมากขึ้น โดยการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ชุมชนสามารถกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ภายใต้การกำหนดโครงสร้างและมาตรฐานทางคุณภาพของหน่วยงานรัฐอย่างมีระบบ

1.2.3 สนับสนุนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนเดียวกัน และระหว่างองค์กรชุมชนด้วยกันในทุกรูปแบบ โดยเน้นการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีอยู่ และมีการรับรองวิทยฐานะของการเรียนรู้ดังกล่าว

1.2.4 สนับสนุนให้เกิดการรวมตัวของชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการรวมตัวโดยสมัครใจในแต่ละพื้นที่มากกว่าการชี้แจงจากภาครัฐ โดยเฉพาะการรวมตัวเพื่อดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชน และการรวมตัวกันของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น คนพิการ ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ผู้สูงอายุ ฯลฯ

1.2.5 ส่งเสริมสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษาใช้ความรู้และศักยภาพที่มีอยู่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมธุรกิจชุมชน และการส่งเสริมการเกษตรด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม การฝึกอบรมผู้นำและอาสาสมัครเพื่อพัฒนาครอบครัวและชุมชน เป็นต้น

1.2.6 สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งกองทุนพัฒนาชุมชนที่รัฐสมทบเงินทุนในสัดส่วนที่เหมาะสม โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีอำนาจในการบริหารจัดการอย่างมีอิสระและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

1.2.7 สนับสนุนให้องค์กรชุมชนทั้งในพื้นที่ใกล้เคียง จังหวัด ภาคและระหว่างภาคประสานเครือข่ายการพัฒนา และแลกเปลี่ยนความรู้และร่วมมือกันทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมรวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการจัดการปัญหาของชุมชนร่วมกัน

1.2.8 สร้างกลไกการประสานเครือข่ายการพัฒนาชุมชนระหว่างประชาชนองค์กรชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งในระดับพื้นที่และส่วนกลางอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งสร้างเครือข่ายข้อมูลระหว่างองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึงและเป็นจริง ชุมชนและท้องถิ่นจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์ “สังคมไทยที่พึงปรารถนาในอนาคต คือ สังคมที่มีความสงบ สังคมที่มีสมรรถภาพ มีความยุติธรรม มี

เมตตากรุณา เคารพในสิทธิมนุษยชน มีครอบครัวอบอุ่น มีชุมชนที่เข้มแข็งและมีหลักธรรมของศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิตของคนในสังคม” ดังระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

1.3 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้ระบุถึงการพัฒนาระบบการเรียนรู้อะไรและเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน โดยมีแนวทางและมาตรการในการดำเนินงาน ดังนี้

1.3.1 รัฐและเอกชนส่งเสริมและพัฒนาระบบการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้สามารถคิดวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา สามารถกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวคิดและทิศทางการพัฒนาชุมชนและทิศทางการเผชิญการเปลี่ยนแปลง

1.3.2 หน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษาและองค์กรชุมชนสนับสนุนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้นำและปราชญ์ชาวบ้านในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง สิ่งแวดล้อมและสังคมและประสานการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างเต็มที่

1.3.3 ให้สถาบันศาสนาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจิตใจ กระบวนการเรียนรู้และการแก้ปัญหาของชุมชน/จังหวัด การจัดการศึกษา รวมทั้งการพิทักษ์สิทธิเด็กทางการศึกษาร่วมกับครอบครัว ชุมชนและโรงเรียน ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพหุภาคี ได้แก่ ชุมชน สถาบันศาสนา หน่วยงานราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน

1.3.4 สถานศึกษาและครูต้องให้คำแนะนำและวิธีการให้ครอบครัว ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ทั้งกิจกรรมในหลักสูตรของโรงเรียน และการเสริมหลักสูตรต่างๆ

1.3.5 กระทรวงศึกษาธิการจำเป็นต้องพัฒนาระบบการเทียบความรู้ของผู้เรียนในชุมชนในชุมชน เพื่อแสดงถึงการยอมรับในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อะไรของชุมชน

1.3.6 สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาค ในท้องถิ่น ประสานกับชุมชนเร่งพัฒนาองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเสริมการพัฒนากระบวนการ

เรียนรู้ของบุคคลและชุมชน รวมทั้งการขยายเครือข่ายโดยรัฐหรือสถาบันต่าง ๆ ในสังคม จัดสรรและระดมทรัพยากรเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน

แนวทางและมาตรการทั้ง 6 ประการนี้มุ่งตอบสนองวัตถุประสงค์ “เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและประชาชนที่พลาดโอกาสทางการศึกษา ให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนร่วมกันอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาและมีการประสานการเรียนรู้ร่วมกันเป็นเครือข่ายอันเป็นการสร้างองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งและเป็นรากฐานกระบวนการประชาธิปไตย” และตอบสนองเป้าหมาย “การประสานและขยายเครือข่ายการพัฒนาเอกชนและสถาบันอื่น ๆ ทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและเสริมการเรียนรู้ของชุมชน” ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญในเรื่องของภูมิปัญญาไทยเป็นอย่างยิ่ง”

1.4 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

“มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิหรืออนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

“มาตรา 69” บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พักภัย ปกป้อง และสืบสานศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

“มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ”

“มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น”

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐแต่ต้องไม่ขัดต่อ มาตรา 43 และมาตรา 81 ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย

การศึกษาครั้งนี้เพื่อศึกษาหาแนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการศึกษาทั้ง 3 ระบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อจัดทำเป็นนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา โดยมีหลักการว่า ภูมิปัญญาไทยต้องได้รับการฟื้นฟูใหม่ให้ประสานสอดคล้องกับภูมิปัญญาสากลโดยการถ่ายทอดสู่การศึกษาอย่างสมดุลและยั่งยืนในลักษณะคงคุณค่าภูมิปัญญาไทยก้าวไกลไปกับภูมิปัญญาสากล ทั้งนี้เนื่องจากเล็งเห็นว่าปัญหาวิกฤตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ที่สุดแล้วปัญหาหลักคือ วิกฤตการณ์ทางปัญญา โดยอาการแสดงออกที่ชัดเจน คือ พึ่งตนเองในการแก้ปัญหาไม่ได้ ทำให้ภูมิปัญญาไทยต้องเสื่อมสลายไปอย่างน่าเสียดาย

ตอนที่ 4 : พื้นที่ศึกษา – จันทบุรี : ที่อยู่ของชาวทอง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและสัมภาษณ์ประชากรในพื้นที่ที่สามารถสรุปได้ว่า จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่ยังมีชาวทองอาศัยอยู่มากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออก โดยเฉพาะในเขตท้องที่อำเภอมะขาม อำเภอโป่งน้ำร้อน และกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกจังหวัดจันทบุรีเป็นพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ เรื่องราวของจังหวัดจันทบุรีโดยสังเขปมีดังนี้ (สำนักงานจังหวัดจันทบุรี, 2541 : 1-3)

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ความเป็นมา และเศรษฐกิจ

จังหวัดจันทบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของกรุงเทพฯ ห่างกันประมาณ 250 กิโลเมตร อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 12-13 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 101-102 องศาตะวันออก มีพื้นที่ทั้งหมด 6,338 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,961,250 ไร่ ทิศเหนือ จดจังหวัดฉะเชิงเทราและสระแก้ว ทิศใต้จดอ่าวไทย ทิศตะวันออกจดจังหวัดตราดและประเทศสาธารณรัฐกัมพูชา ทิศตะวันตกจดจังหวัดชลบุรีและระยอง ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกเป็นภูเขา

และที่เนินสูง ตอนกลางเป็นที่ราบสลับกับภูเขา ทางทิศใต้เป็นที่ราบชายฝั่งทะเลสลับกับเนินเขาเตี้ย ๆ โดยทั่วไปอากาศร้อนชื้นและมีฝนตกชุกเพราะอยู่ในเขตลมมรสุม แม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านคือแม่น้ำจันทบุรี และแม่น้ำเวพู ภูเขาที่สำคัญคือภูเขาจันทบุรี และเทือกเขาสระบาป

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ เมืองจันทบุรีหรือจันทบูรในอดีตเป็นเมืองเก่าแก่ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์พัฒนามาจนกลายเป็นเมืองท่าชายทะเลตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นที่ตั้งมั่นของพระยาตากสมัยเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 และเกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างประเทศ กรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในช่วงวิกฤตการณ์ ร.ศ.112 (พ.ศ. 2436) ถูกฝรั่งเศสปกครองอยู่ราว 12 ปี (พ.ศ. 2436-2448) เพื่อแลกกับดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อฝรั่งเศสถอนทัพแล้วได้จัดระเบียบการบริหารใหม่โดยจัดตั้งเป็นมณฑลจันทบุรี ในปี พ.ศ. 2449 มีจังหวัดระยองและตราดอยู่ภายในมณฑล ภายหลังเปลี่ยนการปกครองในปี พ.ศ. 2475 แล้ว จันทบุรีมีฐานะเป็นจังหวัดหนึ่งของไทย พัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวและเมืองท่าชายทะเลที่สำคัญมาจนถึงปัจจุบัน

เศรษฐกิจของจังหวัดขึ้นกับการเกษตร ชาวจันทบุรีส่วนใหญ่ทำสวน ไร่ผลไม้เป็นหลัก ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญคือผลไม้ นานาชนิด ยางพารา ไร่ชา และอุตสาหกรรมในครัวเรือน

ประชากรและศาสนา

จังหวัดจันทบุรีมีประชากรประมาณ 470,416 คน แยกเป็นชาย 235,895 คน และหญิง 234,521 คน มีประชากรอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจำนวน 61,510 คน และอาศัยอยู่ในเขตชนบทนอกเขตเทศบาลจำนวน 408,906 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชากรส่วนมากอาศัยอยู่ในชนบท เนื่องจากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยเท่ากับ 75 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร (สถิติจังหวัดจันทบุรี, 2540 : 22)

สำหรับเชื้อชาติของประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรี มีหลักฐานปรากฏว่าเป็นจังหวัดที่ประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติซึ่งอพยพโยกย้ายและเข้ามาตั้งถิ่นฐานกันอยู่เป็นเวลานานแล้ว แม้ว่าจะมีสัญชาติไทยตามกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ แต่หากศึกษาในเชิงชาติพันธุ์วิทยา (Ethnology) แล้ว พบว่า ยังคงมีประชากรเชื้อชาติต่าง ๆ อีกมากมาย เชื้อชาติที่เด่น ๆ มีดังนี้ (ปารีชาติ เรื่องพิเศษ, 2538 : 111-117)

1. ชาวจีน เป็นเชื้อชาติที่มีอยู่มากในจังหวัดจันทบุรีหรืออพยพเข้ามาเป็นเวลานานแล้ว และเข้ามาอย่างต่อเนื่อง หลายสมัย เพราะจันทบุรีอยู่ติดชายทะเลและอยู่ในเส้นทางการค้าขาย ระหว่างไทยกับจีนมาตั้งแต่โบราณ จึงมีชุมชนชาวจีนตั้งหลักแหล่งอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะบริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัดหลายแห่งในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอแหลมงสิงห์ และ อำเภอขลุง ส่วนมากประกอบอาชีพประมงและค้าขาย สำหรับในตัวอำเภอเมืองจันทบุรีมี ชุมชนชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่เก่าแก่ คือ บริเวณริมแม่น้ำจันทบุรี เรียกว่าย่านท่าหลวง โดยมี ศาลเจ้าเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา แสดงให้เห็นอยู่มาก ชาวจีนในจังหวัดจันทบุรีเป็นผู้บุกเบิกกิจการหลายอย่างในจังหวัด เช่น การต่อเรือสำเภา การค้าของป่าการทำสวนพริกไทย การรับสินค้าจากที่อื่นมาขาย และการเป็นนายอากรเก็บส่วยมาตั้งแต่อดีต

2. ชาวนวน เข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดจันทบุรี ตั้งแต่ตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันยังมีชุมชนชาวนวนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอเมืองจันทบุรี คือ บริเวณที่เรียกว่าตลาดล่าง อยู่ต่อจากชุมชนชาวจีนบริเวณท่าหลวง มีหลักฐานจากหนังสืออนุสรณ์สมโภช 275 ปี ของการตั้งวัดคาทอลิกจันทบุรี ระบุว่า พระสังฆราชซังปีออง เออ ซีเซ ให้บาทหลวงเฮ็ท (Heutte) เดินทางมาดูแลคาทอลิก ชาวนวนซึ่งอพยพหนีภัยการบีบบังคับทางศาสนาในญวน เข้ามาอยู่ที่จันทบุรีก่อนหน้านี้นานแล้ว เมื่อบาทหลวงเฮ็ทเดินทางเข้ามาในปี พ.ศ. 2254 ตรงกับรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระในสมัยกรุงศรีอยุธยา ก็พบว่าขณะนั้นจันทบุรีมีชาวนวน ที่เป็นคาทอลิกอยู่จำนวน 130 คน บาทหลวงเฮ็ทได้สร้างโบสถ์หลังเล็ก ๆ (Chapel) ขึ้นหลังหนึ่ง เพื่อเป็นศูนย์กลางของชุมชน จากนั้นชุมชนชาวนวนที่เป็นคาทอลิกก็ขยายตัวขึ้น กลายเป็นชุมชนใหญ่ในช่วงกรุงศรีอยุธยาแตก ได้มีชาวนวนคริสต์จากอยุธยาอพยพเข้ามา สมทบด้วยอีกจำนวนหนึ่ง และในช่วงที่เกิดกบฏได้เพิ่มขึ้นในญวน พ.ศ. 2313-2328 ก็มีญวนอีกจำนวนหนึ่งอพยพเข้ามาอยู่ที่จันทบุรี ทำให้มีชาวนวนอยู่กันเป็นจำนวนมาก

เมื่อชุมชนชาวนวนมีขนาดใหญ่ขึ้น ทำให้พื้นที่บริเวณริมแม่น้ำจันทบุรีในตัวเมือง ไม่สามารถขยายออกไปได้อีก จึงได้แยกออกไปตั้งชุมชนใหม่ในต่างอำเภอ ได้แก่ อำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง ตำบลท่าแฉลบ จังหวัดตราดและจังหวัดระยอง ส่วนการประกอบอาชีพในอดีตชาวนวนทำการประมง ทำไร่ และมีการทำหัตถกรรมคือการทอเสื่อจันทบูร ซึ่งกลายเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงมากของจังหวัดก็เป็นอาชีพเดิมของคนญวน

แต่เดิมที่ชาวนวนอพยพเข้ามา นั้น มีทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ แต่ชาวนวนพุทธมีการแต่งงานและผสมกลมกลืนไปกับชาวไทยและชาวจีนที่อาศัยอยู่ในบริเวณ

เดียวกัน จนกลายเป็นคนไทยไปในที่สุด แต่ชาวญวนคริสต์ยังคงรักษาวัฒนธรรมและเอกลักษณ์เดิมไว้ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายและการพูดอยู่เป็นระยะเวลาานาน จนกระทั่งเกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมขึ้น คือในช่วงที่ฝรั่งเศสยึดครองเมืองจันทบุรี พ.ศ. 2436-2447 เพื่อขอแลกกับดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง คนไทยไม่พอใจในการกระทำของฝรั่งเศสอยู่มากเมื่อคนญวนคริสต์เป็นคนในบังคับของฝรั่งเศส จึงกระทบต่อคนไทยไปด้วย ครั้นต่อมาในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481-2483 เกิดกรณีพิพาทในอินโดจีนที่ไทยพยายามเรียกรื้อดินแดนคืนจากฝรั่งเศส ในช่วงนั้นมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเกี่ยวกับเชื้อชาติ การแต่งกาย ภาษา เพื่อสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติ มีผลกระทบต่อชาวญวนคริสต์ให้ต้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย เปลี่ยนแปลงภาษาพูด รวมทั้งถูกเปลี่ยนแปลงศาสนาด้วย มีการควบคุมจากทางราชการไทยในเรื่องดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่มีตำรวจคอยดูแล ขอดโบสถ์ถูกสั่งรื้อ โดยอ้างว่าจะเป็นที่จุดเด่นในการทิ้งระเบิดของฝรั่งเศส และห้ามพูดภาษาญวนด้วย เหตุการณ์ครั้งนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวญวนในเมืองจันทบุรีอย่างมาก ทำให้เปลี่ยนแปลงการแต่งกายเป็นสากลเหมือนคนไทยทั่วไป ภาษาก็กลายเป็นบางส่วนมีคำไทยไปปะปน อีกทั้งภาษาญวนที่พูดกันในจันทบุรีก็แตกต่างไปจากภาษาญวนในเวียดนามปัจจุบัน เพราะเป็นภาษาโบราณที่ใช้กันเมื่อ 300 ปีมาแล้ว มิใช่ภาษาญวนขณะนี้ แต่เรื่องศาสนามีได้เปลี่ยนแปลงมากนัก ยังคงนับถือคริสต์ศาสนาสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

3. ชาวเขมร ยังเป็นเชื้อชาติที่มีกลุ่มชนอาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรีอีกจำนวนมากเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากจันทบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะที่อำเภอโป่งน้ำร้อน และอำเภอสอยดาว จึงมีหมู่บ้านชาวเขมรอยู่ตามแนวชายแดนหลายแห่งตั้งแต่อดีตมา แม้ในปัจจุบันเมื่อเกิดความไม่สงบภายในประเทศกัมพูชา ก็มีชาวเขมรอพยพเข้าสู่ประเทศไทยมาตั้งหลักแหล่งเพิ่มเติมอีกเป็นจำนวนมาก มีการผสมกลมกลืนกันมาอย่างต่อเนื่อง และรักษาวัฒนธรรมเดิมอยู่ทั้งในด้านภาษา ความเป็นอยู่ และการละเล่นตามประเพณีของตน พื้นที่ที่ยังมีชาวเขมรอยู่มากได้แก่ หมู่บ้านตามแนวชายแดน เช่น บ้านแหลม บ้านโหล่าเจียก บ้านผักกาด เป็นต้น

4. ชาวไทยใหญ่ อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดจันทบุรีเป็นเวลานานแล้ว แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่ามาตั้งตั้งแต่เมื่อใด แต่มีประเพณีวัฒนธรรมและลักษณะทางกายภาพบางประการที่บ่งบอกถึงลักษณะของความเป็นไทยใหญ่เหมือนไทยใหญ่ทางภาคเหนือและภาค

ตะวันตกของไทย ชาวไทยใหญ่ในเมืองจันทบุรีถูกเรียกว่า กุหล่า ซึ่งเข้ามาตั้งรกรากโดยประกอบอาชีพทำพลอยมีชุมชนอยู่มากบริเวณหลังวัดไผ่ล้อมและวัดป่าคลองกุ้ง ในอำเภอเมืองจันทบุรี แต่หากพิจารณาจากลักษณะทางกายภาพโดยทั่วไปแล้วจะไม่ค่อยเห็นความแตกต่างกันเลย เพราะมีการผสมผสานกันไปกับคนไทยจนแทบจะแยกไม่ออกอย่างชัดเจนในปัจจุบัน

5. ชาวของ ชนกลุ่มนี้เชื่อกันว่าเป็นคนพื้นเมืองเดิมในดินแดนแถบนี้ อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด ตลอดจนถึงอำเภอโพลิน และกำปอดในประเทศกัมพูชา สำหรับที่จันทบุรีชาวของส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณเชิงเขาสอยดาวในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อนและอำเภอมะขาม โดยเฉพาะในเขตตำบลตะเคียนทอง คลองพลู และพลวง ชาวของมีรูปร่างสันทัดสูงประมาณ 5-5½ ฟุต ผมหยิกขอด ตาโต ริมฝีปากหนา นักมานุษยวิทยาจัดของอยู่ในกลุ่มมอญ-เขมร เป็นสาขาย่อยของกลุ่มชาติพันธุ์ออสโตร-เอเชียติก ของมีภาษาพูดและวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเอง นับถือผีบรรพบุรุษ ทำพิธีเซ่นไหว้เป็นประจำทุกปี ถือว่าเป็นการรวมญาติ เรียกว่าพิธีเลี้ยงผีหึ่ง ผีโรง เดิมของอาศัยอยู่ในป่าแถบเชิงเขาปลุกบ้านเรือนอยู่อย่างง่าย ๆ และมักย้ายบ้านหากมีคนตายในบ้าน การประกอบอาชีพนอกจากปลูกข้าว ทำไร่แล้ว ยังเก็บของป่าขายและเป็นพรานล่าสัตว์ที่มีความชำนาญมาก

นอกจากนี้ชาวของยังเป็นผู้ชำนาญป่า รู้จักของป่าหลายชนิดเป็นพ่อค้าขายกระวาน กานพลู สมุนไพรและของป่าต่าง ๆ ส่งขายให้กับพ่อค้าในเมืองมานานตั้งแต่อดีต จนกระทั่งมีการออกกฎหมายกรรมสิทธิ์ที่ดินทำให้พื้นที่ที่ชาวของเคยครอบครองอยู่ถูกคนไทยและคนจีน ซึ่งรู้กฎหมายขอเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน ชาวของจำนวนหนึ่งจึงไร้ที่ดินทำกิน จึงอพยพเข้าป่าไปลึกกว่าเดิมเพื่อตั้งถิ่นฐานใหม่เพื่อทำสวนผลไม้ ทำไร่เป็นการยังชีพ ส่วนอีกส่วนหนึ่งอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองเป็นคณงานรับจ้างแล้วกลืนกลายเป็นคนไทยไปในที่สุด

อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่าเมืองจันทบุรีนั้นเป็นที่อยู่ของคนหลายเชื้อชาติมาตั้งแต่อดีต มีลักษณะเป็นพหุสังคม (Plural Society) ที่มีความผสมผสานกันอย่างกลมกลืนและเป็นลักษณะสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Plural Culture) อันเนื่องมาจากความหลากหลายทางเชื้อชาติของประชารณนั่นเอง

จากความหลากหลายทางเชื้อชาติของประชารณ ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางบุคลิกภาพ วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตก่อให้เกิดภาพลักษณ์ของประชารณที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

“คนในท้องที่อำเภอท่าใหม่เป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดรู้จักวิถีการวางตัวและแสดงออก จึงเป็นผู้นำในสังคมนานการ เป็นมันสมองของจังหวัด คนในท้องที่อำเภอขลุงเป็นผู้ดี รักสงบ คนในท้องที่อำเภอแหลมสิงห์มีความจริงใจ รักเพื่อนพ้อง มีชีวิตโลกโผนรักการผจญภัย หัวหาญ คนในท้องที่อำเภอมะขามมีชีวิตที่เรียบง่าย คนในอำเภอเมืองจันทบุรีมีความเป็นผู้ดี ความทันสมัยผสมผสานกับความฉลาด มีปัญญา คนในอำเภอโป่งน้ำร้อนรวมถึงกิ่งอำเภอสอยดาว กิ่งอำเภอแก่งหางแมว และกิ่งอำเภอนายายอาม มีความหลากหลายในด้านความเป็นอยู่และความคิดเห็น แต่ชอบชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง”

คำกล่าวข้างต้นนี้ แม้อาจไม่เป็นทางการและอาจไม่ถูกต้องทั้งหมด แต่ก็สะท้อนภาพความเป็นมา ความเป็นอยู่ การตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพของคนในชุมชนได้ส่วนหนึ่ง เช่น ท้องที่อำเภอท่าใหม่เป็นแหล่งเพาะปลูกมาตั้งแต่อดีต มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ พริกไทย อีกทั้งเป็นแหล่งที่พบพลอยเป็นแห่งแรก ประชากรส่วนมากมีที่ดินประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ และทำเหมืองพลอย คนส่วนใหญ่จึงมีฐานะดี นิยมส่งลูกหลานไปเรียนต่อระดับสูงและกลับมารับราชการ ตั้งแต่อดีตท้องที่อำเภอขลุงเคยเป็นหัวเมืองมาก่อนที่จะถูกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลจันทบุรี จึงเป็นชุมชนที่มีความเจริญและมีระเบียบแบบแผนมาตั้งแต่แรก ประชาชนจึงมีความเป็นอยู่อย่างมีระเบียบ รักษาขนบธรรมเนียม ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ และทำพลอยสืบต่อกันมา

สำหรับท้องที่อำเภอแหลมสิงห์พื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมถึง อีกส่วนหนึ่งเป็นชายทะเลแนวยาว ประชาชนจึงประกอบอาชีพทำนาต้องพึ่งพาธรรมชาติและช่วยเหลือกัน และมีประชากรอีกส่วนหนึ่งอาศัยอยู่ริมทะเลจึงประกอบอาชีพเป็นชาวประมงที่ต้องผจญภัยและเสี่ยงภัยในกลางทะเล ส่วนท้องที่อำเภอมะขามลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าเขา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้และทำไร่อีกทั้งเป็นถิ่นที่มีชาวชองซึ่งเป็นคนพื้นเมืองเดิมอาศัยอยู่มากจึงมีความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายและกลมกลืนไปกับธรรมชาติอย่างมาก

เมื่อพิจารณาทางภูมิศาสตร์ทางตอนเหนือของจังหวัดมีลักษณะเป็นที่ดอนและเป็นป่าเขา เพิ่งมีคนจากถิ่นอื่นอพยพเข้าไปบุกเบิกตั้งถิ่นฐานและจับจองที่ดินได้ไม่นาน ในท้องที่อำเภอสอยดาวและอำเภอโป่งน้ำร้อน แต่เดิมมีชาวชองอาศัยอยู่บ้าง และมีชาว่วย ช่าเร และ

เขมร อาศัยอยู่จำนวนหนึ่ง เพราะมีชายแดนติดกัน ต่อมา มีชาวอีสานเข้ามารับจ้างเป็นแรงงาน ในไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง จึงอพยพครอบครัวมาอยู่และทำไร่อ้อยเป็นจำนวนมากใน เวลาต่อมา ส่วนที่กิ่งอำเภอนายายอามและกิ่งอำเภอแก่งหางแมว มีพื้นที่อยู่ติดกับจังหวัด ระยอง ซึ่งเป็นเขตอุตสาหกรรมใหม่ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติทำให้มีผู้คน จากที่ต่าง ๆ ทั้งชาวไทยในภูมิภาคอื่นและชาวต่างประเทศอพยพเข้าไปอยู่กันเป็นจำนวนมาก เพื่อหางานทำและตั้งถิ่นฐานในเวลาต่อมา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้จังหวัดจันทบุรีเป็นที่รวมของคน หลายเชื้อชาติและหลากหลายวัฒนธรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ทางด้านศาสนา ประชากรในจังหวัดจันทบุรีส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ คือร้อยละ 96.1 มีวัดในพระพุทธศาสนาทั้งหมด 253 แห่ง มีสำนักสงฆ์ทั้งสิ้น 82 แห่ง นอกนั้นนับถือ ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 3.9 มีโบสถ์คริสต์รวม 9 แห่ง และนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 0.04 มีมัสยิด 1 แห่ง (สถิติจังหวัดจันทบุรี, 2541 : 12)

การปกครอง

ปัจจุบันจังหวัดจันทบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ และ 3 กิ่งอำเภอ แต่ ละอำเภอประกอบด้วยขนาดของพื้นที่ และจำนวนประชากรดังนี้ (สำนักงานจังหวัดจันทบุรี, 2541 : 13-33)

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	ประชากร
1. อำเภอเมืองจันทบุรี	253.093	116,045
2. อำเภอท่าใหม่	612.800	66,392
3. อำเภอขลุง	756.038	51,162
4. อำเภอแหลมสิงห์	190.814	31,855
5. อำเภอโป่งน้ำร้อน	889.843	31,035
6. อำเภอสอยดาว	770.948	53,618
7. อำเภอมะขาม	1,310.322	47,622
8. กิ่งอำเภอแก่งหางแมว	1,254.125	26,992
9. กิ่งอำเภอนายายอาม	300.017	30,437
10. กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ	762.900	23,136

จากตารางแสดงให้เห็นว่าใน 7 อำเภอ กับอีก 3 กิ่งอำเภอ รวมเป็น 10 เขตการปกครองนั้น อำเภอมะขามมีพื้นที่มากที่สุดคือ 1,310.322 ตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ กิ่งอำเภอแก่งหางแมว คือ 1,254.125 ตารางกิโลเมตร และอำเภอโป่งน้ำร้อน คือ 889.843 ตารางกิโลเมตร ท้องที่ดังกล่าวเป็นอำเภอออกไปนอกตัวเมือง ยังคงมีความเป็นธรรมชาติป่าเขาอยู่มาก ประชากรส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวนผลไม้ เป็นหลัก แสดงถึงว่าพื้นที่การเกษตรของจังหวัดยังคงมีอยู่มาก ส่วนอำเภอแหลมสิงห์มีพื้นที่น้อยที่สุดคือ 190.814 ตารางกิโลเมตร รองลงมาคืออำเภอเมืองจันทบุรี คือ 253.093 ตารางกิโลเมตร ท้องที่อำเภอแหลมสิงห์และอำเภอเมืองมีส่วนติดทะเล ประชากรส่วนหนึ่งประกอบอาชีพทำการประมง โดยภาพรวมทั้งหมดกล่าวได้ว่า ความเป็นเมือง (Urbanization) ยังคงมีน้อยกว่าความเป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่าจันทบุรียังคงมีธรรมชาติอยู่มาก ดังกล่าวมาแล้ว

ส่วนความหนาแน่นของประชากรนั้น อำเภอเมืองมีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด คือ 116,045 คน เฉลี่ย 32 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร ส่วนกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏมีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุด คือ 23,136 คน เฉลี่ย 2 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร ซึ่งแสดงถึงว่าประชากรอาศัยอยู่ในเมืองมีความหนาแน่นมากกว่าประชากรในชนบท

การศึกษา

ปัจจุบันจังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในแปดจังหวัดของภาคตะวันออกซึ่งจัดเป็นเขตการศึกษา 12 ตามการแบ่งภาคศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 มีสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงอุดมศึกษาอยู่ในจังหวัดรวมทั้งสิ้นประมาณ 280 แห่ง แบ่งตามสังกัดของสถานศึกษาและตามอำเภอที่ตั้งได้ ดังนี้ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรี, 2541 : 10-30)

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	สถานศึกษาจำแนกตามสังกัด									
	สปช.	สช.	สศ.	อส.	รม.	สรภ.	ศก.	ทบวง	ทศ.	รวม
1. เมืองจันทบุรี	32	8	4	2	-	1	1	1	2	51
2. ท่าใหม่	37	3	4	-	-	-	-	-	1	45
3. ขลุง	29	2	3	-	-	-	-	-	1	35
4. มะขาม	17	-	2	-	-	-	-	-	-	19
5. แหยมสิงห์	21	-	1	-	-	-	-	-	-	22
6. โป่งน้ำร้อน	26	-	3	-	-	-	-	-	-	29
7. สอยดาว	21	1	2	-	-	-	-	-	-	24
8. แก้งหางแมว	14	-	1	-	-	-	-	-	-	15
9. นายายอาม	20	1	2	-	-	-	-	-	-	23
10. เขาคิชฌกูฏ	13	-	3	-	1	-	-	-	-	17
รวม	230	15	25	2	1	1	1	1	4	280

- หมายเหตุ
- สปช. คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ
 - สช. คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
 - สศ. คือ สถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา
 - อส. คือ สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา
 - รม. คือ สถานศึกษาสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
 - สรภ. คือ สถานศึกษาสังกัดสถาบันราชภัฏ
 - ศก. คือ สถานศึกษาสังกัดกรมศิลปากร
 - ทบวง คือ สถานศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
 - ทศ. คือ สถานศึกษาสังกัดเทศบาล

จากตารางแสดงให้เห็นว่า มีสถานศึกษาสังกัด สปช. คือโรงเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ มีจำนวนสถานศึกษามากที่สุด คือ 230 แห่ง และตั้งอยู่ในอำเภอท่าใหม่มากที่สุดถึง 37 แห่ง รองลงมาคืออำเภอเมือง 32 แห่ง และอำเภอขลุง 29 แห่ง โดยที่ทั้ง 3 อำเภอ ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดและอยู่บนเส้นทางถนนสายบางนา-ตราด และถนนสุขุมวิท อันเป็นถนนสายหลักของภาคตะวันออกมีการคมนาคมที่สะดวก ส่วนในอำเภออื่นที่ห่างไกลออกไปก็มีจำนวนโรงเรียนลดลงไปตามลำดับ

สถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา คือโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา มีจำนวนสถานศึกษามากเป็นอันดับสอง คือ 25 แห่ง และตั้งอยู่ในอำเภอเมืองกับอำเภอท่าใหม่เท่ากันคือ 4 แห่ง รองลงมาคือที่อำเภอขลุง อำเภอโป่งน้ำร้อน และกิ่งอำเภอเขาฉิมชุก อำเภอละ 3 แห่ง ส่วนที่อำเภอแหลมสิงห์กับที่กิ่งอำเภอแก่งหางแมว มีน้อยที่สุด คือ อำเภอละ 1 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษามีอยู่ทุกอำเภอ เนื่องจากเป็นนโยบายของรัฐบาลต้องการขยายการศึกษาาระดับสูงขึ้นกว่าระดับประถมศึกษา จึงมีโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างน้อยอำเภอละ 1 แห่ง เป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอตั้งอยู่เพื่อให้เด็กในพื้นที่มีโอกาสศึกษาต่อหลังจากจบภาคบังคับแล้ว

ส่วนสถานศึกษาที่มีมากเป็นอันดับสาม คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน คือโรงเรียนราษฎร์มีทั้งหมด 15 แห่ง อยู่ในอำเภอเมืองจันทบุรีมากที่สุด คือ 8 แห่ง รองลงมาคืออยู่ในอำเภอท่าใหม่ 3 แห่ง อยู่ในอำเภอขลุง 2 แห่ง อยู่ในอำเภอสอยดาวและกิ่งอำเภอนายายอาม อำเภอละ 1 แห่ง โรงเรียนราษฎร์มักตั้งอยู่ในตัวเมืองและตัวอำเภอใหญ่เพื่อรองรับการขยายตัวของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น แต่รัฐบาลไม่สามารถบริการสถานศึกษาให้ได้อย่างเพียงพอ โรงเรียนราษฎร์จึงมีส่วนช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้ส่วนหนึ่ง แต่โรงเรียนราษฎร์ในจังหวัดจันทบุรีทั้ง 8 แห่ง เป็นโรงเรียนระดับอนุบาล ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ไม่มีเปิดสอนระดับที่สูงกว่านี้ ส่วนหนึ่งเป็นโรงเรียนราษฎร์ในเครือคาทอลิก ซึ่งเปิดสอนมานานแล้วเป็นที่นิยมเชื่อถือของประชาชน เช่น โรงเรียนลาซาล โรงเรียนยอแซฟวิทยา โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ เป็นต้น

สถานศึกษาอื่น ๆ ประกอบด้วย โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกองการศึกษาเทศบาล มี 4 แห่ง คือ อยู่ในอำเภอเมืองจันทบุรี 2 แห่ง และอยู่ในอำเภอท่าใหม่กับอำเภอขลุง อำเภอละ 1 แห่ง นับว่าการจัดตั้งเป็นเขตเทศบาลภายในจังหวัดยังมีน้อย สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษามีอยู่เพียงในอำเภอเมืองจันทบุรี 2 แห่งเท่านั้น นับว่ายังมีน้อยเช่นกัน

สำหรับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษามีเพียงสังกัดละ 1 แห่งเท่านั้น คือมีสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล อยู่ในกิ่งอำเภอเขาฉิมชุก นอกจากนั้นอยู่ในอำเภอเมืองจันทบุรีหมด คือ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี และมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี กล่าวได้ว่าสถาบันอุดมศึกษายังมีน้อย และไม่กระจายไปเท่าที่ควรเพราะอยู่ในอำเภอเมืองเท่านั้น

บทที่ 3

กลุ่มชนศึกษา : ชาวชองในภาคตะวันออกเฉียง

ความเป็นมา ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา

สำหรับชนชาวชองซึ่งเป็นกลุ่มชนที่นำมาศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของวัฒนธรรม ภูมิปัญญากับการศึกษาในงานวิจัยเรื่องนี้ เป็นชนพื้นเมืองเดิมอาศัยอยู่ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงของไทย โดยเฉพาะแถบจังหวัดจันทบุรีและตราดมาเป็นเวลานานแล้ว จากการศึกษาเอกสาร ดำเนินพื้นที่บ้านและคำบอกเล่าจากบัณฑิตและสัมภาษณ์มา จึงขอนำเสนอเป็นหัวข้อตามลำดับดังนี้

ประวัติความเป็นมาของชาวชอง

ชอง (Chong) เป็นชนเผ่าที่เก่าแก่เผ่าหนึ่งในแหลมทอง แต่จะเป็นเผ่าใดเชื้อชาติใดนั้น ตรี อมาตยกุล ได้กล่าวว่า “นักปราชญ์ในทางมานุษยวิทยา ได้จัดให้อยู่ในจำพวกตระกูลมอญ-เขมร เช่นเดียวกับพวกขอมโบราณเหมือนกัน” (ตรี อมาตยกุล, 2500 : 9) ส่วนนักชาติพันธุ์วิทยาบางท่านได้จัดว่า ชองมีเลือดผสมของพวกเวดดิคและนิกริโต (Weddid-Negrity) (ชิน อยู่ดี และ สุก แสงวิเชียร, 2517 : 8) และจากการศึกษาสำรวจของโครงการวิจัยภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเมื่อปี พ.ศ. 2522 พบว่า ชาวชองนั้นมีเลือดผสมของพวกเมลานีเซียน (Melanesian) ด้วย (บุญเดิม พันรอบและภารตี มหาจันทร์, 2522 : 93)

นอกจากนี้อีริก ไฮเดนฟาเดน (Erik Seidenfaden) ได้ค้นคว้าเกี่ยวกับชนชาติต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และได้เสนอรายงานไว้ในวารสารสยามสมาคมว่า (Erik Seidenfaden, 1935 : 16)

“กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้น แบ่งโดยอาศัยเผ่าพันธุ์ ออกได้เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มชนเผ่านิกรอยด์ (Negroids) ได้แก่ พวกเซมัง (Semang) ปิกมี (Pigmies) ชนกลุ่มนี้ อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทยบริเวณที่มีเขตติดต่อกับ มลายู (2) กลุ่มชนเผ่าออสโตร-เอเชียติก (Austro-Asiatic) ชนกลุ่มนี้จัดอยู่ในเชื้อชาติมอญ-เขมร ได้แก่ชาวชอง ละว้า และ อื่น ๆ (3) กลุ่มชนเผ่ามองโกลอยด์ (Mongolioids) ได้แก่ชาวไทย ชาวจีนในประเทศไทย ตลอดจนชาวเขาบางกลุ่มที่อาศัยอยู่ใน ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย โดยส่วนใหญ่จะเป็นชาวจีนหรือชาวธิเบต”

สำหรับประวัติความเป็นมาของชาวชองนี้ ไม่มีผู้ใดทราบแน่ชัด แต่ได้มีผู้ค้นคว้า และสันนิษฐานไว้ต่าง ๆ กันไป นักวิชาการบางท่าน เช่น กรรณิการ์ เณิกานนท์ และคณะ (2522 : 38-39) กล่าวว่า ชาวชอง คือพวกจังกิล (Jungle) หรือพวกที่ชอบอาศัยอยู่ตามป่าเขา เมื่อเคื่อดร้อนในเรื่องทำมาหากินหรือโรคภัยไข้เจ็บก็จะพากันร่อนเร่ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่ง สองสามร้อยปีมานี้ ก็ได้ตั้งหลักแหล่งอยู่ในดินแดนแห่งหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันได้แก่ ตำบลพลวง ตำบลตะเคียนทอง และบริเวณใกล้เคียงในอำเภอมะขามและอำเภอโป่งน้ำร้อน และได้มี หัวหน้าในการปกครองรวบรวมผู้คนไว้ด้วยกันเป็นจำนวนมาก มีการประกอบอาชีพทาง ล่าสัตว์ หาของป่าในตอนแรกที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในบริเวณดังกล่าว ชาวชองจะไม่มี การติดต่อกับโลกภายนอก แต่ต่อมาความเจริญในด้านต่าง ๆ ได้แผ่อิทธิพลครอบคลุมเข้าไปถึง จากสภาพของคนป่า ใช้ชีวิตสันโดษ จึงต้องยอมรับความเจริญที่ครอบคลุมเข้าไปนั้น

นอกจากนี้ได้มีผู้สันนิษฐานเกี่ยวกับชาวชองไว้อีกหนึ่งหนึ่ง คือ ชาวชองนั้นเป็น ชนพื้นเมืองเดิมทางภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย นับตั้งแต่จังหวัดระยอง จันทบุรี และ ตราด ชาวชองจะอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้ตั้งแต่เมื่อใดนั้นไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด แต่มี หลักฐานที่เชื่อได้ที่แสดงว่า ชาวชองอาศัยอยู่ในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงนี้ คือ นิราศเมืองแกลง ของสุนทรภู่ ซึ่งเป็นนิราศเรื่องแรกและเชื่อกันว่า สุนทรภู่แต่งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2350 ในนิราศได้ กล่าวถึงชาวชองไว้ว่า (สมเด็จพระบรมราชาธิราชานุภาพ, 2519 : 104)

.....
ครั้นแล้วลาฝ่าเท้าบิดรงค์

ดูหนุ่มสาวชาวบ้านรำคาญจิต

ล้วนวงศ์วานว่านเครือเป็นเชื้อของ

.....

.....
ไปบ้านพงคล้อยตั้งริมฝั่งคลอง

ไม่น่าคิดเข้าในกลอนอักษรสนอง

ไม่เหมือนน้องนี้กว่าน้ำตากระเซ็น

.....

ใน พ.ศ. 2419 ได้ปรากฏหลักฐานที่แสดงว่าชาวของอาศัยอยู่ในแถบนี้มาก่อนอีก
ฉบับหนึ่ง คือ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสเมืองจันทบุรีก็ได้
พบและกล่าวถึงพวกของไว้ในพระราชนิพนธ์ระยะทางเสด็จประพาสจันทบุรี ว่า (จีน อยู่ดี,
2524 : 13)

...เร็ว กระจวานนั้น มีแถบป่าสีเขียวต่อเขตแดนกับเมืองพระตะบอง
มีชนชาติหนึ่งเรียกว่า ของ อยู่แถบป่าสีเขียว พุคภาษาหนึ่งต่างหาก
คล้าย ๆ กับภาษาเขมร ชอบปลูกปัดและของทองเหลือง เหมือนอย่าง
กะเหรี่ยงเมืองกาญจนบุรี เป็นกองส่วย เร่ว ส่วยกระจวาน จีนเมือง
จันทบุรี กับไทยบ้าง กับญวนบ้าง ไปเที่ยวเก็บตามเขา และเนิน
ที่ติดต่อเขตแดนและป่าอื่น ๆ อีกก็มี คือ ป่าน้ำเขียว ป่าตะเคียนทอง
และป่าไพรขาว แต่เร็ว กระจวานนี้ พวกส่วยไปเก็บมาส่งจนครบ
จำนวนแล้วจึงได้ซื้อขาย มีน้อยไม่มาก...

ต่อมาในปี พ.ศ. 2513 ได้มีผู้เขียนจดหมายเหตุ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในหนังสือ
พิมพ์สยามรัฐรายวัน ฉบับประจำวันที 27 พฤศจิกายน 2513 ถามว่า (สยามรัฐรายวัน, 2513 :
3)

“เข้าป่าจันทบุรีได้ไปนอนบ้านของที่จีนเขมรเกือบสุดแดน ผู้ชาย
ลำสัน บึกบึน ผิวคล้ำ และค่อนข้างเตี้ย นิยมกัญชา มีเขียง ตะเกียง
กลิ้งแทบทุกบ้าน ผู้หญิงผิวขาวกว่าหน่อย อาชีพทำไร่และล่าสัตว์
ที่ทำนามีน้อย เวลาพูดกันเองเป็นภาษาของไม่เหมือนโง่ง

“ไม่เหมือนกะเหรี่ยง แต่เวลาพูดไทยชัดแจ้ว อธิบายดี งานศพ
ดำข้าว ก็ช่วยกันไม่ว่าจะฝ่าป่าไปไกลใกล้ เรียนขอความรู้ว่า ของ
เป็นไทยเผ่าไหน สายไหน ถอยร่นมาพร้อมกัน หรือแต่เมื่อใด...”

และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ตอบว่า

“คนเผ่าของนั้นผมเข้าใจว่า จะเป็นคนอีกเผ่าหนึ่ง เป็นต่างหากไป
จากเผ่าไทย แต่เดี๋ยวนี้เข้าร่วมอยู่ในชนชาติไทย พูดภาษาไทย
ชนเผ่าของนั้นเป็นชนพื้นเมืองที่อยู่ในประเทศไทยมาก่อนที่คน
ไทยจะอพยพมาถึง และคงได้อยู่ทางชายทะเลฝั่งตะวันออกของ
ประเทศไทยในปัจจุบันเป็นจำนวนมาก เพราะน่าสังเกตว่าชื่อเมือง
ตลอดจนหมู่บ้านแถวนั้นไม่ใช่ภาษาไทย คงจะเป็นชื่อที่พวกของ
ได้ตั้งไว้ก่อน เช่น ตราด ระยอง (ซึ่งดูเหมือนจะแปลว่า กะปิ)...”

นอกจากนี้ อิริค ไชเดนฟาเดน ยังได้กล่าวไว้ในหนังสือของสยามสมาคมอีกว่า

(Erik Seidenfaden, 1967 : 105)

“ชาวของเป็นชนกลุ่มน้อยพบอยู่ตามเชิงเขาในจังหวัดจันทบุรี ขยายออกไป
จนถึงแดนกัมพูชา ซึ่งน่าจะถือเป็นที่อยู่ด้วย คนไทยจะเรียกชนเผ่านี้ว่า ชอง
(Chong) คนเขมรเรียกว่า ปอร์ (Por) และเขาเรียกตัวเขาเองว่า ทัมเรท หรือ
สัมเร (Tumret or Semrae) ภาษาของพวกของใกล้เคียงกับภาษาเขมร ส่วนการ
แต่งกาย ประเพณี และความเชื่อบางอย่างใกล้เคียงมาทางไทย ชาวของมีเลือด
เนกรีโต (Negrito) ปนอยู่ราว 20 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งอาจได้รับมาจากชนเผ่าที่อยู่ที่
ในจันทบุรีมาก่อน ชาวของมีส่วนเกี่ยวข้องกับใกล้เคียงกับชาวส่วยหรือกวย (Sui
or Kui) ที่อยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งคล้ายกับพวก
ปอร์ สัมเร หรือคนโซ (Koncho) ของกัมพูชา ชาวของมีอาชีพเก็บของป่าและ
ทำนาบ้างเหมือนกัน แต่เป็นการทำนาในป่า...”

คัมเบลลิว เอ เกรแฮม (W.A. Graham) ได้กล่าวถึงกลุ่มชนต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย พร้อมทั้งกล่าวว่า กลุ่มมอญ-ญวน (Mon-Anum) เป็นกลุ่มที่มีมากที่สุด ซึ่งกลุ่มนี้มีพวกชาวเขมร ชาวญวน ชาวละว้า ชาวคะฉิ่น และชาวชองซึ่งสุดท้าย เกรแฮมได้สรุปว่า “ชองเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ทางเหนือของจังหวัดจันทบุรี พวกชองมีความเป็นอยู่อย่างคนในสมัยโบราณ คือ หาของป่าล่าสัตว์ แล้วนำสิ่งเหล่านั้นมาแลกเปลี่ยนเป็นอาหารอื่น ๆ กับคนไทย ชาวชองจะมีภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง” (W.A. Graham, 1924 : 137)

นอกจากนี้ คาร์ล อี เวบเบอร์ (Karl E. Webber, 1976 : 24) ได้สรุปว่า

“ชองเป็นชนกลุ่มหนึ่งที่แยกตัวมาจากชาวป่า ออกมาตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งของตนเอง โดยมีเมืองหลวงอยู่ใกล้ ๆ กับวัดทองทั่ว และต่อมาได้ย้ายถิ่นฐานเข้าไปอยู่ในป่าอีกครั้งหนึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ชาวชองจะมีภาษาพูดเป็นของตนเองและไม่มีภาษาเขียน ดังนั้นจึงไม่มีการจดบันทึกทางประวัติศาสตร์ จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีชาวชองอาศัยอยู่มากกว่าที่อื่น โดยเฉพาะมีมากในอำเภอมะขาม และอำเภอโป่งน้ำร้อน...”

สุรชา สุพรรณไพบุลย์ (2525 : 5) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยทางภาษาของว่า

“ชาวชองเป็นคนอีกเผ่าหนึ่งต่างหากจากคนไทย แต่เผ่าพันธุ์ดั้งเดิมนั้นจะเป็นเผ่าใดยังสรุปแน่นอนไม่ได้ แต่นักมานุษยวิทยาหลายท่านมีความเห็นพ้องต้องกันว่า น่าจะเป็นชาวป่าที่อาศัยอยู่ในแถบภาคตะวันออกของไทย และในประเทศกัมพูชาบางส่วนที่มีอาณาเขตติดต่อกับภาคตะวันออกของไทย ซึ่งได้อาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้มาก่อนที่คนไทยจะอพยพลงมา และชาวชองมีภาษาพูดอยู่ในตระกูลมอญ-เขมรกลุ่มย่อยเพียร์ริค (Pearic)...”

ม.ศรีบูรพา (2521 : 29) ได้เล่าถึงประวัติเมืองจันทบุรี และได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า กองทัพไทยเข้าตีเมืองจันทบูรณได้จากเจ้าเมืองซึ่งเป็นชนของ จึงสันนิษฐานกันว่า “ซอง” เป็นชนดั้งเดิมของดินแดนภูมิภาคหนึ่ง ซึ่งในเวลานี้เป็นจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด กับในประเทศกัมพูชา ซึ่งบัดนี้เป็นจังหวัดไพลิน และจังหวัดเสาชง เวลานี้ลูกหลานเชื้อสายของคงมีอยู่ที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ที่จันทบุรีมีอยู่มากที่ตำบลเคเคียนทองและตำบลพลวงในเขตอำเภอมะขาม และที่อำเภอโป่งน้ำร้อน มีอยู่ที่บ้านพังงอน ตำบลทับไทร ในจังหวัดตราดมีอยู่แถบเชิงเขาบันทัด ส่วนทางฝากประเทศกัมพูชามีอยู่ในจังหวัดไพลิน พระตะบอง เสาชง และแถบเชิงเขาบันทัด

คอน สกแฮมพู (Khuon Sokhamphe) ผู้เคยเป็นผู้อำนวยการศูนย์วิจัย คณะมนุษยศาสตร์ (Human Science) มหาวิทยาลัยพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ได้ให้คำอธิบายไว้ในบทความเรื่อง The Case of Diversity in Cambodian พิมพ์ในหนังสือจดหมายของสยามสมาคม เล่ม 63 ภาค 2 ว่า พวกซองนี้เป็นที่รู้จักกันดีของพวกเขมรภาคตะวันออก คำว่า “ซอง” ที่ใช้เป็นคำคุณศัพท์ที่มีความหมายว่า “ไม่เหมาะที่จะเข้าร่วมกับผู้อื่น มีท่าทางของคนไร้การศึกษา” ในอดีตพวกซองไม่ได้มีการติดต่อกับพวกเขมร เพราะชอบอาศัยอยู่บริเวณเชิงเขาที่อยู่ไกลออกไปเข้าไปติดต่อกันได้ยาก (ชิน อยู่ดี, 2524 : 14)

ในข้อเขียนตอนหนึ่งของ ชิน อยู่ดี ได้กล่าวเรื่องราวของต่อไปอีกไว้ว่า

“เมื่อราวสมัยกรุงสุโขทัย คือ พุทธศตวรรษที่ 18 จูดากวน ราชทูตจีน ก็ได้บันทึกเรื่องชนเผ่าหนึ่ง เรียกว่า “ระงะ” ข้อความที่บันทึกไว้มีดังนี้ “ในประเทศกัมพูชาครั้งนั้น มีคนป่าพรานหนึ่ง คนพวกนี้มาจากแถบที่เป็นภูเขา รวมกันอยู่เป็นเผ่าหนึ่งต่างหาก มีผู้เรียกพวกนี้ว่า ซองซึ้งโมย เมื่อพาเข้าไปในหมู่บ้าน คนป่าพวกนี้เฝ้าออกมาแสดงตน ถือกันว่า คนพวกนี้คล้ายสัตว์ จึงซื้อขายคนป่าพวกนี้ให้ราคาไม่มากนัก คนพวกนี้ได้แต่นั่งและนอนอยู่ใต้ถุนบ้าน เมื่อเสร็จราวจะไปรับใช้ พวกของจึงจะขึ้นบนบ้านแล้วคุกเข่าลงหมอบกราบก่อนที่จะลุกขึ้นเดินต่อไป พวกนี้เรียกนายผู้ขายว่า พ่อ เรียกนายผู้ห้รับว่า แม่ ถ้าคนใช้พวกนี้ทำผิดจะถูกโบย คนพวกนี้จะก้มหน้าและไม่กล้ากระดุกกระดิก พวกของต่างสมสู่ทางประเวณีกันอย่างอิสระ นายผู้ขายจะไม่ร่วมสังวาสกับคนใช้พวกนี้ พวกจีนที่อยู่โดดเดียวมานาน ณ หมู่บ้านนั้น ๆ หากเคยค้าขาย

กับหญิงของมาครั้งหนึ่ง เมื่อนายทราบเรื่องนี้เข้า รุ่งขึ้นนายจะไม่ยอม
นั่งกับคนจีนคนนั้น เพราะถือว่าไปคบกับคนป่า ถ้าทาสหญิงมีบุตรกับ
ชายใดที่อยู่บ้านอื่น นายจะไม่เอาใจใส่ว่าใครเป็นพ่อเด็ก แต่จะถือว่า
เด็กนั้นเป็นทาส ถ้าทาสพยายามจะหนีและถูกจับได้ เขาจะสักหน้าด้วย
สีน้ำเงิน บางทีก็เอาหวงเหล็กรัดคอ รัดแขนหรือขา คนป่านี้นี้มีอยู่ 2 พวก
พวกหนึ่งเข้าใจภาษาที่ใช้กันอยู่ อีกพวกหนึ่งไม่ยอมรับอารยธรรมและ
ไม่เข้าใจภาษา ไม่อาศัยอยู่ในบ้าน จะท่องเที่ยวไปตามป่าเขามี
ลูกเมียติดตามไปด้วย ธรรมชาติของพวกนี้ยังป่าเถื่อนแต่ต่อมาเมื่อไม่
นานมานี้ พวกนี้บางคนเพาะปลูกกระวาน ฝ้าย และทอผ้า ผ้าของพวกนี้
เนื้อหยาบ ลวดลายก็ไม่เป็นระเบียบ ข้อที่น่าสังเกต คือ จูตาควนจด์ไว้
เมื่อพุทธศตวรรษที่ 18 ว่า พวกของแบ่งเป็น 2 พวก แต่นายอาร์
บาราคาร์ (R. Baracar) ผู้เขียนเรื่องสอมแรหรือปอร์ (Les Samre ou
Pear) พิมพ์ใน Bulletin de l'ecole Francaise d'Extreme-orient เล่ม XLII
ค.ศ. 1941 (พ.ศ. 2484) แบ่งพวกของในเขมรเป็น 3 พวก คือ พวกสอม
แร พวกปอร์ และพวกโสจ (Saoch) สำหรับในประเทศไทยมีพวกปอร์
และพวกโสจ..."

ส่วนตามคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมาของพวกตนเอง สรุปความได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้
กลุ่มแรกกล่าวว่า ชองเป็นชนเผ่าดั้งเดิมที่เร่ร่อนอยู่ในป่า การอพยพจะอพยพกัน
โดยมีหัวหน้าปกครอง ประกอบอาชีพทางล่าสัตว์ หางของป่า ในระยะแรก ต่อมาชุมชน
เปลี่ยนแปลงไป ชองก็เปลี่ยนแปลงแบบแผนการดำเนินชีวิตมาตั้งหลักแหล่งอยู่กระจัด
กระจายทั่วไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยในปัจจุบัน ชองดำรงชีวิตอยู่ด้วยการหาของ
ป่า ล่าสัตว์ ตัดหวาย ทำน้ำมันยาง หาน้ำผึ้ง อาชีพอื่น ๆ มักจะทำไร่ทำนา การประมงและ
อื่น ๆ การทำงานทำกันภายในครอบครัว ชาวชองจะปลูกข้าวเรียกว่าข้าวไร่ เมื่อเวลาว่างจะจับ
สัตว์น้ำ เช่น ปลา ปู หอย และพากันดื่มเหล้ากันเป็นกลุ่ม ชาวชองจะปลูกบ้านเรือนกันอย่าง
ง่าย ๆ มีระดับเทคโนโลยีต่ำ เช่น การใช้โครงไม้ไผ่ทำโครงบ้าน ใช้เถาวัลย์แทนตะปู มุงหลัง
คาและตัวบ้านด้วยใบไม้ เช่น ไม้ระกำ กล้วยคา อาหารการกินกินข้าวซ้อมมือ ไม่มีการ
ตำข้าวสารไว้กินนานๆ ตำเท่าใดก็จะกินจนหมด กินอาหารแล้วจะไม่ล้างชามเพราะจะทำให้
เสียดส พวกชาวชองจะมีความรู้สึกกลัวคนไทยเพราะชองมีความรู้สึกว่าเป็นคนป่า มี

วัฒนธรรมที่ค้ำค้ำกว่าคนไทย กล่าวกันว่าคนไทยจะมาไล่ที่ไม่ให้อยู่ (สุวิทย์ สุนทวนิก, สัมภาษณ์ : 2542)

กลุ่มต่อมากล่าวว่า พวกของแค้นเค็มก็คือ คนไทยนั่นเอง สาเหตุที่ต้องไปอาศัยอยู่ตามป่าเขา ใช้ชีวิตอย่างอิสระ ประกอบอาชีพอย่างสันโดษ ก็เพราะภัยจากสงครามในสมัยอยุธยา ซึ่งตอนนั้นมีผู้รุกรานไทยมากมาย เช่น เขมร พม่า และญวน เป็นต้น การเข้ามาแต่ละครั้งของผู้รุกรานเหล่านี้จะทำทารุณกับคนไทยผู้ไม่มีอาวุธ ถ้าต่อสู้หรือขัดขวางก็จะถูกฆ่าตาย ข้าวปลาอาหารถูกยึดแย่งไปเป็นเสบียง ผู้คนถูกเกณฑ์ไปเป็นเชลย บ้านเรือนถูกเผา วอดวาย ต่อมาเมื่อกวาดต้อนผู้คนมาเป็นจำนวนมาก เห็นว่าไม่มีประโยชน์ ซ้ำยังต้องเสียข้าวปลาอาหาร และเป็นตัวถ่วงให้เสียเวลาในการเดินทาง จึงฆ่าเชลยพวกนี้เสียคราวละมาก ๆ ต่อมาอยุธยา มีความเจริญรุ่งเรืองมาก มีกำลังเข้มแข็งขึ้น พวกพม่า เขมร หรือแม้แต่ญวนเห็นว่าการต่อไปจะเป็นอันตรายต่อพวกตนจึงหาทางสกัดกั้น โดยการส่งกำลังทหารมาฆ่าฟันคนไทยที่อยู่ตามชายแดน หรือพบคนที่พูดภาษาไทยก็จะฆ่าทันที ผู้คนต่างก็เกิดความกลัวและเริ่มหนีเข้าสู่ป่า เมื่อมีจำนวนมากเข้าก็รวมกันเป็นหมู่เป็นพวก แต่เมื่อทหารต่างชาติมาพบเข้าก็ถูกฆ่าตายอีก จึงมีการกำหนดภาษาเสียใหม่ ซึ่งก็คือ ภาษาของในปัจจุบันนั่นเอง ในการกำหนดภาษานี้ ได้ใช้ภาษาเขมรบ้าง ภาษาญวนบ้างมาเปลี่ยนแปลงเสียใหม่ให้มีหางเสียงตะกุกตะกัก ยากแก่การเข้าใจ หรือบางคำก็กำหนดเอาเอง โดยมีได้ดลอกเลียนจากภาษาใด เมื่อกำหนดภาษาขึ้นใช้แล้ว พวกทหารที่จะมาฆ่าฟัน เมื่อพบเข้าก็จะไม่ฆ่า เนื่องจากไม่ได้พูดภาษาไทย จึงรวมกันเป็นกลุ่มประกอบอาชีพกันอย่างร่มเย็น ไม่ต้องหวาดกลัวภัยจากผู้ที่จะมาข่มเหงรังแกสำหรับภาษานั้นก็ได้ใช้พูดกันมาจนถึงทุกวันนี้ แต่ในปัจจุบันเด็กชาวของรุ่นใหม่ ๆ จะไม่ค่อยมีใครพูดภาษาของแล้ว เนื่องจากจะเกิดความรู้สึกอายและเห็นว่าเป็นปมด้อย จะมีพูดกันก็แต่คนของรุ่นเก่า ๆ อายุประมาณ 40-50 ปีขึ้นไป (พระครูธรรมสรคุณ, สัมภาษณ์ : 2542)

จากผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของชาวของนั้นสรุปได้ว่า ชาวของเป็นชนดั้งเดิมเผ่าหนึ่งในแหลมทอง นักชาติพันธุ์วิทยาส่วนใหญ่จัดให้ชาวของอยู่ในพวกตระกูลมอญ-เขมร เดิมเป็นพวกชาวป่าที่อาศัยอยู่ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและบริเวณชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย แต่ปัจจุบันชาวของมีอาศัยอยู่มากในเขตอำเภอมะขาม และอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

ภาษาของ

ชาวชองนั้นมีภาษาของตนเองโดยเฉพาะต่างจากภาษาไทยภาคกลางและท้องถิ่นภาคใด เรียกว่า ภาษาชอง เมื่อได้ยินคนชองพูดกันก็จะเข้าใจว่า คนชองพูดภาษาเขมร เพราะมีเสียงร้ว ๆ ขลุ่ยขลัก ๆ คล้ายภาษาเขมร แต่แท้ที่จริงเขาพูดภาษาชองกัน ถ้าหากทราบคำศัพท์ต่าง ๆ ในภาษาชองจะเห็นได้ว่า ภาษาชองเป็นการนำเอาภาษาไทยกับภาษาเขมรมารวมกันเป็นภาษาชอง ซึ่งสังเกตได้จากการเรียกสิ่งของบางอย่างก็เรียกตรงกับภาษาไทยและบางอย่างก็ตรงกับภาษาเขมร (กรรณิการ์ เกนิกานนท์ และคณะ, 2522 : 45) อย่างไรก็ตามภาษาชองในปัจจุบันนี้มีผู้ใช้เป็นจำนวนน้อยมาก เพราะคนชองจำเป็นต้องติดต่อกับคนไทย จึงต้องพูดภาษาไทย และนำภาษาไทยมาใช้ในชีวิตประจำวัน ภาษาชองกำลังถูกภาษาไทยกลืนให้หายไป ซึ่งธีรพันธ์ ล.ทองคำ ได้ทำการสำรวจจำนวนชาวชองที่ยังมีการใช้ภาษาชองสื่อสารกันอยู่ ทั้งในบริเวณจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด พบว่า ยังมีผู้ใช้ภาษาชองอยู่ประมาณ 2,000 คนเท่านั้น (Theraphan L. Thongkum, 1985 : 9)

สำหรับภาษาเขียน หรือตัวหนังสือของภาษาชองนั้นไม่มีดังได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งก็มีเรื่องเล่าสืบกันต่อ ๆ มาว่าสาเหตุเป็นเพราะ เมื่อตอนต้นพุทธศตวรรษนั้น มีผู้รู้หนังสือได้เชิญให้พวกมนุษย์ไปรับหนังสือ จะแบ่งตัวหนังสือให้ พวกมนุษย์เผ่าต่าง ๆ ก็ไปขอรับตัวหนังสือกัน พวกชองก็ส่งตัวแทนไปขอรับตัวหนังสือเช่นกัน ตัวแทนของพวกชองเดินทางไปด้วยเรือโดยใช้ท่อนอ้อยเป็นพาย ขณะที่พายเรือไปก็กินพายเป็นอ้อยไปพลาง กินไปก็รู้สึกว่าร่อยหวานดี จึงพากันกินจนเกือบหมด ท่อนอ้อยที่ใช้เป็นพายก็สั้นเข้าทุกที ๆ เมื่อเหลือสั้นมากก็พายเรือไปถึงช้า เมื่อตัวแทนของพวกชองไปถึงท่านผู้รู้ เผ่าอื่น ๆ ก็ได้ขอตัวหนังสือกันไปหมดแล้ว ท่านผู้รู้หนังสือก็ไม่มีตัวหนังสือเหลือไว้ให้ เหตุนี้พวกชองจึงไม่มีตัวหนังสือหรือภาษาเขียน เนื่องมาจากไปรับตัวหนังสือช้าไป (ชิน อยู่ดี, 2522 : 10)

ส่วนระบบเสียงและโครงสร้างของภาษาชอง มีนักวิจัยทางภาษาศาสตร์คนไทยได้ศึกษาเรื่องนี้ในหลายพื้นที่ได้ข้อค้นพบจาก สุเรขา สุพรรณไพบูลย์ (2525 : 104-109) ว่า ลักษณะโครงสร้างของพยางค์ในภาษาชองมีอยู่ทั้งหมด 10 ลักษณะ ลักษณะนำเสียงในภาษาชองมี 4 ลักษณะ นำเสียงปกติ ลักษณะนำเสียงปกติตามด้วยลักษณะนำเสียงแบบช่องเส้นเสียงปิด ลักษณะนำเสียงต่ำหุ้ม และลักษณะนำเสียงต่ำหุ้มตามด้วยการกักของเส้นเสียง หน่วยเสียงสระในภาษาชองมีทั้งหมด 24 เสียง เป็นสระเดี่ยว 18 เสียง และสระประสม 6 เสียง หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาชองมีเสียงพยัญชนะเดี่ยว 21 หน่วยเสียง และเสียงพยัญชนะ

ควบกล้า 11 เสียง ทั้งหมดนี้เป็นระบบเสียงภาษาของ ในพื้นที่หมู่บ้านตะเคียนทอง ตำบล ตะเคียนทอง อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

ต่อมา สิริกาญจน์ เจริญธรรม (2530 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาภาษาของที่หมู่บ้าน หุ้งตาดิน ตำบลหุ้งตาดิน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ได้ข้อค้นพบว่า ลักษณะโครงสร้าง ของพยางค์ในภาษาของมี 9 ลักษณะ ลักษณะน้ำเสียงมี 4 ลักษณะ หน่วยเสียงสระมี 21 หน่วยเสียง คำส่วนมากเป็นพยางค์เดี่ยวและ 2 พยางค์ การสร้างคำส่วนมากใช้วิธีสร้างคำแบบ ประสม โครงสร้างประโยคมีการเรียงคำแบบบทประพันธ์ บทกวี และบทกรรม ประเภท ของประโยคมี 3 ประเภทใหญ่ คือ ประโยคบอกเล่า ประโยคคำสั่ง และประโยคคำถาม

ส่วนโครงสร้างของภาษาของเกี่ยวกับเสียง คำ วลี และประโยคนั้น สายฝน เหลือมคั้น (2534 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาภาษาของที่หมู่บ้านน้ำขุ่น 1 ตำบลคลองพล อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ได้ข้อค้นพบว่า ระบบเสียงในภาษาของมี 3 ชนิด คือหน่วยเสียง พยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยน้ำเสียง ระบบคำส่วนมากเป็นคำพยางค์เดี่ยว หน่วยคำ แบ่งเป็นหน่วยคำอิสระ และหน่วยคำผูกพัน มีการสร้างคำโดยใช้คำประธาน คำประสม และ คำซ้ำ ส่วนวลีแบ่งได้เป็น 4 ชนิด คือ นามวลี กริยาวลี วิเศษณ์วลี และบุพบทวลี และรูป ประโยคมี 3 ชนิด คือ ประโยคบอกเล่า ประโยคคำสั่ง และประโยคคำถาม

ยังมีภาษาของในพื้นที่อื่น นอกเหนือจากจังหวัดจันทบุรี ซึ่งกุลวดี แพทย์พิทักษ์, 2539 : บทคัดย่อ ได้ทำการศึกษาภาษาของหมู่บ้านคลองแสง ตำบลด่านชุมพล อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ได้ข้อค้นพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาของแยกเป็นพยัญชนะต้นเดี่ยว 21 หน่วยเสียง พยัญชนะท้าย 13 หน่วยเสียง พยัญชนะควบกล้า 13 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระมี เสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง มีเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง สระประสม 3 หน่วยเสียง ลักษณะน้ำ เสียงมี 3 ลักษณะ ระบบคำส่วนมากเป็นคำพยางค์เดี่ยวและมีคำสองพยางค์อยู่ด้วย การสร้าง คำส่วนมากเป็นแบบคำประสม วลีมี 4 ชนิด คือ นามวลี กริยาวลี สถานวลี และวิเศษณ์วลี ประโยคมี 3 ชนิด คือ ประโยคบอกเล่า ประโยคคำสั่ง และประโยคคำถาม โครงสร้างประโยค เรียงจากประธาน กริยา และกรรมตามลำดับ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาษาของเป็นอีกภาษาหนึ่งที่แตกต่างไปจากภาษาไทยแม้ว่ามี โครงสร้างทางภาษาลักษณะอื่น อีกทั้งภาษาของในแต่ละท้องถิ่นก็ยังมีคำและความที่แตกต่างกัน ไปด้วย มีลักษณะภาษาเฉพาะของกลุ่มชนอีกภาษาหนึ่งในภาคตะวันออกของไทย

รูปร่างลักษณะและอุปนิสัยใจคอ

ลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปของชาวชอง จะเป็นคนที่มีขนาดค่อนข้างเล็กกว่าคนไทยเล็กน้อย คือ ผู้ชายจะสูงโดยเฉลี่ย 1.50-1.68 เมตร ส่วนผู้หญิงสูงโดยเฉลี่ย 1.37-1.58 เมตร สีผิวค่อนข้างดำ ซึ่งเป็นดำปนแดง ไม่ดำสนิทหรือดำนึลอย่างคนเขมร กระโหลกศีรษะจะยาว เส้นผมมักจะหยิกและขด ศีรษะด้านบนตัด ใบหน้ารูปสี่เหลี่ยม หน้าผากกว้างเด็กกลางเหลี่ยม ขากรรไกรกว้าง จมูกแบนไม่โด่ง ปากหนา ตาโปนใหญ่ และจะมีลักษณะการเดินที่แตกต่างไปจากคนไทยโดยทั่วไป คือ คนชองจะเดินแบบยกขาสูงเหมือนคนเดินป่า จากลักษณะทางกายภาพของชาวชองดังกล่าว บุญเดิม พันรอบ และภารดี มหาจันทร์ (2522 : 93) ได้ให้ความเห็นว่า พวกชองน่าจะมีลักษณะเหมือนกับพวกไมโครนีเซียน (Micronesian) และเมลานีเซียน (Melanesian) ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่ยังหลงเหลืออยู่ในเอเชียอาคเนย์ มากกว่าจะเป็นพวกตระกูลมอญ-เขมร

สำหรับอุปนิสัยใจคอของชาวชองนั้น เป็นคนซื่อสัตย์ รักสงบ มีน้ำใจ อหฺยาศยดี แยกไปใครมาก็ต้อนรับเป็นอย่างดี แต่คิดจะเกียจคร้าน คนชองในสมัยก่อนจะชอบอยู่ป่ามากกว่าอยู่ในเมือง ปลูกผลหมากรากไม้ไว้แค่พอกิน ขึ้นเรือนจะไม่ล้างเท้า กระทบ หม้อ หม้อข้าว หุงหาเสร็จแล้วไม่ล้าง ถ้าถามว่าหุงหากินเสร็จแล้วทำไมไม่ล้าง เขาจะตอบว่า ถ้าล้างก็เสียรสหมด (ม.ศรีบุษรา, 2521 : 29)

ลักษณะการแต่งกาย

การแต่งกายของชาวชองนั้น จะเหมือนกับคนไทยในชนบททั่ว ๆ ไป ไม่มีชุดประจำเผ่า ผู้เฒ่าที่เป็นหญิงจะนุ่งผ้าโจงกระเบนและสวมเสื้อไม่มีแขน ถ้าตัวรัดพอดีตัว คอกกลม ผ้าหน้า หรือสวมเสื้อคอกระเช้า ผู้เฒ่าที่เป็นชาย มักจะนุ่งกางเกงจีนขายาว มีผ้าขาวม้าคาดเอวหรือพาดบ่า แต่มักไม่สวมเสื้อ แต่ถ้าเป็นชายหนุ่มหรืออายุยังไม่มากนัก มักจะนุ่งกางเกงจีนขาสั้นส่วน หรือกางเกงธรรมดา ใส่เสื้อแขนยาวสีดำ มีผ้าขาวม้าคาดเอว หรือโพกศีรษะ ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุงและใส่เสื้อผ้าธรรมดาและชอบทาปากสีแดง มักชอบใส่พวกลูกปัดและกำไล (กรรณิการ์ เกนิกานนท์ และคณะ, 2522 : 26) ซึ่งแต่เดิมเข้าใจว่าบรรพบุรุษสวมกำไลข้อมือข้างละ 3 อัน สันนิษฐานจากรูปกำไลห้อยอยู่ที่ข้อมือรูปดาหลัว คือเครื่องสานที่ใช้ไม้ไผ่จักบางแบบสานชะลอม แต่สานเป็นรูปคล้ายคนมีมือมีแขน ซึ่งทำเป็นรูปคน (จิน อยู่ดี, 2524 : 17)

ความเป็นอยู่

การสร้างบ้านของชาวชองนั้น จะสร้างแบบง่าย ๆ และเรียกว่า “ชน่า” เป็นบ้าน ยกพื้นเตี้ย ๆ มีบันได 3 ชั้น หรือ 5 ชั้น ฝาและพื้นใช้ไม้ไผ่ลำโต ๆ มาทาบเป็นฝาใช้ปูพื้นและ กันฝา ตัวพื้นมักจะทำเป็น 2 หรือ 3 ระดับลดหลั่นกันลงไป หลังคามุงด้วยตับซึ่งเย็บจากใบไม้ แต่ปัจจุบันบ้านชาวชองส่วนใหญ่จะเป็นแบบเรือนไทยทั่ว ๆ ไป หลังคามุงด้วยกระเบื้องก็มี สังกะสีก็มี ที่มุงด้วยจากก็มีบ้าง และนอกจากนั้นไค้ ๆ บ้านจะมีขี้ข้าว ซึ่งสร้างขึ้นคล้ายบ้าน แต่ภายในกรุด้วยเลื้อคดุ้ง ซึ่งเป็นต้นไม้ชนิดหนึ่งมีใบคล้ายต้นข่า ผิวใบคล้ายหวาย ใช้ผิวสาน เป็นเลื้อ เรียกว่า เลื้อคดุ้ง (ชานินทร์ เกษศิริ, สัมภาษณ์, : 2542)

ส่วนเรื่องอาหารการกินของชาวชองจะทำกันอย่างง่าย ๆ ซึ่งอาหารก็จะคล้าย ๆ กับ ของคนไทย แต่โดยมากจะรับประทานข้าวกับผักจิ้มน้ำพริกเป็นหลัก ในเรื่องเกี่ยวกับอาหาร ของชาวชองนั้นได้มีนิยายปรัมปราเล่าสืบกันมาว่า เดิมพวกชองอยู่ในป่ากินถอยเป็นอาหาร วันหนึ่งของแม่ลูกออกจากป่าไปที่ทุ่ง เห็นคนอยู่ที่นั่นกินข้าว ลูกจึงถามแม่ว่า “แม่จำคนที่นี่ เขากินอะไรกันนะเม็ดเล็กกว่าถอยที่เรากิน” แม่ตอบว่า “เราอยู่ป่าอยู่เขาก็ต้องกินถอย เขา อยู่ทุ่งอยู่เขาก็กินข้าวเม็ดเล็ก” เมื่อกลับมาถึงบ้าน ลูกก็เล่าให้พ่อผู้เป็นพรานฟัง พ่อสนใจจึง ชวนเพื่อนไปดูคนที่ทุ่ง เห็นเขากินข้าวกันอยู่ก็ถามว่า ไปได้ข้าวมาจากไหน ชาวทุ่งก็บอกว่า ได้ข้าวมาจากนา ซึ่งพวกเขาเป็นผู้ปลูกข้าวไว้ แล้วชี้ให้นาแล้วอธิบายวิธีทำนาให้พวกของ ทราบ แต่นั้นมาพวกของก็รู้จักทำนาเมื่อเกี่ยวข้าวและดำข้าวแล้วก็เอารามาหุงกิน ส่วน ข้าวสารนั้นเขาทิ้งกันจนเป็นกองโต ทั้งนี้เพราะพวกของลืมถามไปว่า เอาส่วนไหนของข้าวมา กิน อยู่มาวันหนึ่งพ่อแม่ไม่อยู่บ้าน ทั้งลูกสาวให้อยู่เลี้ยงน้อง น้องตื่นขึ้นมาหิวก็ร้องไห้ไม่ยอม หยุด พี่สาวโกรธก็ลงโทษน้อง มองไปเห็นข้าวสารเม็ดโตกว่ารำ จึงนึกในใจว่าหากเอา ข้าวสารมาหุงให้น้องกินคงจะดีคือน้อง จะได้หยุดร้องไห้ เมื่อหุงข้าวเสร็จจึงลองชิมดูรู้สึก ว่านุ่มและมีรสชาติอร่อยกว่ารำ พี่สาวกินเสียเอง เมื่อพ่อแม่กลับมาแม่ก็เล่าให้พ่อแม่ฟัง พ่อแม่ ลองชิมดูก็ดีใจ แล้วเล่าให้เพื่อนบ้านฟัง เพื่อนบ้านก็ลองชิมดู แต่นั้นมาพวกของก็หุงข้าวกิน (ชิน อยู่ดี, 2524 : 10)

สำหรับความเป็นอยู่ด้านอื่น ๆ การดำเนินชีวิตประจำวันต่าง ๆ ของคนชองนั้น ส่วนใหญ่ก็จะคล้าย ๆ กับของคนไทยในชนบททั่ว ๆ ไป คือเรียบง่าย อยู่ตามธรรมชาติอันนวย

ศาสนาและความเชื่อ

ชาวชองนั้นนับถือศาสนาพุทธปนกับความเชื่อในเรื่องการนับถือผีและวิญญาณด้วย ซึ่งในบ้านของชาวชองจะต้องมี “หิ้งผี” (ผีบรรพบุรุษ ผีญาติพี่น้อง) ประจำอยู่เกือบทุกบ้าน ซึ่งเชื่อกันว่าผีหิ้งจะเป็นวิญญาณที่ซื่อสัตย์ และหวงแหนทรัพย์สินสมบัติในบริเวณที่สิงสถิตอยู่ จะคอยปกป้องรักษา ป้องกันภัยพิบัติต่าง ๆ ตลอดจนความเจ็บไข้ของคนในครอบครัว หัวหน้าครอบครัวจะเป็นผู้ที่ทำพิธีบวงสรวงวิญญาณผีหิ้ง โดยจัดเครื่องเช่นเป็นอาหารคาวหวานเป็นประจำ และทุก ๆ ปีจะมีการละเล่นเกี่ยวกับวิญญาณผีหิ้งนี้อยู่เสมอ เป็นกิจกรรมสำคัญของครอบครัวอย่างหนึ่งด้วย (พร้อม หอมหวาน, สัมภาษณ์ : 2542)

ประเพณี

ประเพณีของชาวชองส่วนใหญ่ นั้น จะเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตที่สำคัญ ประเพณีที่เกี่ยวกับอาชีพ และประเพณีที่เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องการนับถือผี ซึ่งได้แก่

1. ประเพณีการเกิด ประเพณีการเกิดของชาวชอง เมื่อมีผู้หญิงท้องแก่ใกล้จะคลอดบุตรในหมู่บ้าน ผู้เป็นสามีจะต้องเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการคลอดบุตร เช่น แคร่ไม้ไผ่ สำหรับให้ผู้ที่คลอดบุตรอยู่ไฟ ที่สำหรับก่อไฟ จะใช้ไม้ไผ่สด ๆ ตัดเป็นสี่ท่อนยาวเท่ากัน วางเป็นรูปสี่เหลี่ยม พื้นจะรองด้วยขี้เถ้าซึ่งเอามาจากเตาไฟ รonghna ๆ เพื่อกันไฟไหม้พื้น สำหรับพื้นที่จะใช้ในการติดไฟต้องไปตัดไม้มาจากในป่า ซึ่งชาวชองจะมีความเชื่อกันว่าในพื้นนั้นจะมีผีร้ายต่าง ๆ อยู่ และเพื่อไม่ให้ผีร้ายทำร้ายแม่และเด็ก ก็จะมีการป้องกันผีร้ายในพื้น โดยตัดไม้ที่จะทำเป็นพื้นตากแดดไว้หลาย ๆ วัน ซึ่งกองไม้ที่ตากแดดนั้นต้องใช้หนามล้อมไว้รอบ ๆ เมื่อถึงวันคลอด หมอตำแยจะนำน้ำมันตำรคนเจ็บท้อง เป็นการใช้ไสยศาสตร์ช่วยให้กำลังใจรักษาคนเจ็บ ซึ่งน้ำมันนี้เชื่อกันว่า จะขับไล่ภูตผีปีศาจที่อาจจะมารบกวนแม่และเด็กในท้อง (พร้อม หอมหวาน, สัมภาษณ์ : 2542)

เมื่อคลอดเสร็จแล้ว หมอตำแยจะใช้ไม้ขางตัดสายสะดือ ยาใส่สายสะดือจะเป็นยาพื้นบ้าน โดยมีส่วนผสมคือ พริกไทย 1 ส่วน ดินสอพอง 1 ส่วน และรังหมาล่า 1 ส่วน บดเป็นผง โรยแผลสะดือจนกว่าจะหาย เมื่อตัดสายสะดือแล้วหมอตำแยจะอาบน้ำเด็ก ถ้าเป็นผู้ชายจะใช้ผ้าถุงของพ่อห่มตัวเด็ก ถ้าเป็นผู้หญิงจะใช้ผ้าถุงของแม่เพราะมีความเชื่อกันว่า เด็กผู้ชายโตขึ้นจะเป็นพ่อ เด็กผู้หญิงโตขึ้นจะเป็นแม่

ภายในห้องคลอดต้องมียันต์ ซึ่งเรียกว่า แม่ตำแย ปิดไว้ที่หน้าประตู สำหรับรูดอง
ล้างให้สะอาดแล้วเอาเกลือเค็ส ถ้าไม่สะอาดเด็กจะเป็นโรค ไรด้วยขมิ้นอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึง
เอาไปแขวนไว้ที่กิ่งไม้ ถ้าไม่แขวนถือกันว่าเด็กจะเปื่อยและป่วยง่าย

หลังจากเด็กคลอดได้ 3 วัน จะต้องทำพิธีเอาเด็กลงเปล โดยเอายันต์ที่ปิดไว้ที่ประตู
มาผูกข้อมือเด็ก หมอตำแยทำบายศรีปากชาม 3 ตำรับ แล้วจึงเรียกมิ่งขวัญเด็ก ต่อด้วยบทสวด
ชุมนุมเทวดา พอสวดจบก็เอาเด็กใส่เปล มีข้อห้ามมากมายสำหรับแม่ในการอยู่ไฟ เช่น
เด็กตัวร้อนไม่ให้คล้ำ เพราะคล้ำแล้วตัวเด็กอาจจะพอง ห้ามแม่เอามือลูกที่องตัวเองเพราะ
จะทำให้ท้องพอง การปฏิบัติตัวของแม่ขณะอยู่ไฟก็คือ กินข้าวกับเกลือ อาบน้ำบ่อย ๆ น้ำที่
อาบจะต้องเป็นน้ำคั้นกับใบส้มโอเปรี้ยว (จำเรียง ไชยเจริญ, สัมภาษณ์ : 2542)

กรณีที่เด็กตาย ต้องเอาสุ่มหรือแหครอบศพไว้ก่อน เพื่อกันไม่ให้ภูมารทองเข้า
สิงแม่ แล้วใช้ผ้าหรือกระสอบก็ได้ ห่อศพเด็กนำไปยังป่าช้า เพื่อทำการฝัง เวลาฝังก็ต้องใช้
คาถาตริงกันอย่างแข็งแรง โขยใช้พันคราดนา 7 อัน ตอกตรงหลุมศพ ผู้ที่ไปด้วยก็ต้องมีด้าย
มงคลผูกทุกคน เพื่อกันไม่ให้ปีศาจเข้าสิง (พร้อม หอมหวาน, สัมภาษณ์ : 2542)

หลังจากเด็กคลอดได้ 1-2 เดือน ต้องโกนผมไฟ ผมที่โกนนั้นต้องห่อด้วยใบบอน
แล้วเก็บไว้ เมื่อโตขึ้นเด็กผู้หญิงจะไว้ผมจุก เด็กผู้ชายจะไว้ผมเปีย และจะทำพิธีโกนจุก เมื่อ
เด็กอายุไม่เกิน 14 ปี สำหรับการเลี้ยงดูบุตรหลานนั้น ผู้หญิงจะได้รับการสอนให้หุงหาอาหาร
รักษาบ้านเรือนให้สะอาด ตักน้ำ ซ้อมข้าว ฯลฯ ส่วนผู้ชายให้ทำสวน ทำนา ทำไร่ และล่าสัตว์
เป็นต้น (กรรณิการ์ เกณิกานนท์ และคณะ, 2522 : 80)

2. ประเพณีการตาย (การทำศพ) เมื่อมีคนตายก็ต้องมีพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้
ผู้ตาย ตอนกลางวันจะทำบุญเลี้ยงพระที่บ้านของผู้ตาย กลางคืนสวดพระอภิธรรมและ
มีการสวดพระมาลัย เรียกว่า "สวดผี" เกี่ยวกับศพผู้ตายต้องมีการอาบน้ำศพ ใช้ด้ายผูกข้อมือ
เรียกว่า ด้ายคอย สำหรับศีรษะ มือ เท้า และลำตัว จะต้องใช้ผ้ารัดให้แน่น เพื่อป้องกันการขึ้น
อืด มือจับมาพนมตรงหน้าอกให้ถือกรวยใบตอง ซึ่งใส่พลูจิบ ดอกไม้ ธูป เทียน ข้าวสาร
1 ชั้น และตะเกียง 1 ดวง การเผาใช้ไม้เป็นท่อน ๆ มาวางกองเป็นรูปสี่เหลี่ยมสูงพอประมาณ
วางโลงศพบนกองไม้นี้ สัปเหร่อจะต้องตัดเชือก หรือผ้าที่ผูกศพอยู่ออกให้หมด แล้วล้างหน้า
ศพด้วยน้ำมะพร้าวอ่อน จึงทำการจุดไฟเผา เวลากลับบ้านต้องใช้ด้ายแดงหรือด้ายขาวผูกมือ
สัปเหร่อ สำหรับการเก็บกระดูกให้เก็บในตอนเช้าวันรุ่งขึ้น อาจจะเก็บกระดูกไว้เพื่อทำบุญ

กระดุกหรือไม้เก็บไว้ก็ได้ ในกรณีที่ไม่เผาศพ จะฝังศพโดยการหามเข้าป่าช้า ซึ่งจะต้องใช้คน 8 คน เป็นคนหามศพ เกินหรือขาดไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นศพเด็กหรือศพผู้ใหญ่ก็ตาม

สำหรับผู้ที่มาร่วมงานศพนั้น ชาวช่องจะถือว่าเป็นงานที่จำเป็นที่สุดไม่ต้องบอกไม่ต้องเชิญ เมื่อทราบว่าจะมากันเอง และกรทำบุญกับเจ้าภาพนั้น ส่วนมากเขาจะไม่นิยมทำบุญด้วยเงิน เขาจะช่วยโดยบางคนจะเอาข้าวสารมา 2-3 ทะนาน บางคนก็เอาพริกมาบ้าง มะอึกบ้าง มะเขือบ้าง พริกแห้งบ้าง งานศพของชาวช่องจะไม่ค่อยโศกเศร้า จะชอบรำเริง มีการคุยกันสนุกสนาน จะอยู่กันจนสว่าง ซึ่งเขาถือว่า อยู่เป็นเพื่อนศพ และผู้ตายไม่ได้จากไปไหน เพราะมีหิ้งบูชาอยู่ในบ้าน จึงเหมือนกับยังอยู่ด้วยกันเป็นปกติ (จรรยา คุริยพันธ์, สัมภาษณ์ : 2542)

3. ประเพณีการแต่งงาน ขณะรอบพอกัน ชายหนุ่มหญิงสาวชาวช่องจะพลอดรักเกี่ยวพารากันได้ก็แต่เพียงวาจาเท่านั้น ถ้าเข้ขันจับมือถือแขน เขาถือว่าเป็นการล่วงเกิน และเป็นการผิดผี ต้องมีการขอสมานลาโทษ เสียค่าผิดผีไปตามธรรมเนียม หรือต้องส่งเงินแก่ไปสู่อีกฝ่ายหนึ่งจนพอใจแล้วแต่กรณี การสู่ขอหญิงของชาวช่อง เมื่อตกลงกันได้แล้ว แต่ขณะนั้นยังไม่พร้อมที่จะแต่งงานกัน ทั้งสองฝ่ายจะตกลงกันว่ากำหนดวันแต่งงานจะมีขึ้นในวันหลัง มีกำหนดไม่เกิน 3 ปี ภายในเวลาที่กำหนดนี้ฝ่ายชายจะไปอยู่กับด้วยกันฉันสามีภรรยาที่บ้านของฝ่ายหญิง หรือฝ่ายหญิงอาจจะไปอยู่บ้านของฝ่ายชายก็ได้ เขาเรียกว่า “อาสา” กันไปก่อน บางคู่อยู่กันด้วยกันจนมีลูกแล้ว 2-3 คน จึงมีการแต่งงานกันอย่างถูกต้องตามประเพณีก็มี ส่วนมากเขาจะไม่ผิดสัญญากัน เพราะกลัวผิดผี วิธีการอาสามี 2 อย่าง คือ (ม.ศรีบุษรา, 2521 : 31)

1) อาสาปล่อย หมายความว่า หลุมสาวคู่่นั้น นับตั้งแต่วันอาสาเข้ามาอยู่กับด้วยกันนั้น รู้สึกว่าอุปนิสัยใจคอเข้ากันไม่ค่อยได้ มีแต่เรื่องทะเลาะเบาะแว้งทุบตีกันอยู่เป็นประจำประการหนึ่ง หรืออีกประการหนึ่งพ่อแม่ของฝ่ายหญิงเห็นว่า ฝ่ายชายเป็นคนไม่เอางานเอาการ เกียจคร้าน ชอบเที่ยวเตร่ กินเหล้า เมายา ก็สามารถบอกเลิกร้างกันได้ ซึ่งในกรณีเช่นนี้ชาวช่องจะไม่ถือว่าฝ่ายหญิงเสียหายหรือเสื่อมเสียแต่ประการใด

2) อาสาติด หมายความว่า ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงคู่่นั้นมีอุปนิสัยใจคอที่เข้ากันได้ ทั้งพ่อแม่ฝ่ายหญิงก็พอใจ เห็นว่าฝ่ายชายเป็นคนดีจริง ก็จะตกลงแต่งงานกันอย่างถูกต้องตามประเพณีต่อไป

การแต่งงานของชาวชองเป็นประเพณีสำคัญที่แตกต่างกับชาวไทย มีการบูชา วิญญาณที่ศักดิ์สิทธิ์ ให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์รับรู้ในการแต่งงานนอกจากญาติพี่น้อง จะมีญาติผู้ใหญ่ เอาข้าวสารมาวางไว้ที่หลังของเจ้าบ่าวและเจ้าสาวโดยมีความหมายว่า ให้อยู่ดีกินดี ทำมาหากินรุ่งเรืองเหมือนข้าวสารที่เลี้ยงชีวิต มีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ ไม่อึดอัด อดอยากยากเข็ญ (สุรพล ไชยพงษ์, สัมภาษณ์ : 2542)

ก่อนแต่งงาน 1 วัน จะมีการเซ่น “ผีกาม” โดยในเวลากลางคืนจะมีคนเอาเขาควย มาสวมหัว ล่ามเชือกโดยมีคนจูงอยู่ข้างล่าง เรียกว่า “ผีควย” ญาติมิตรเพื่อนฝูงที่มาในคืนนั้น ต่างแบกถือโถ คราด จอบ เสียม กระบุงข้าวเปลือก ฯลฯ ที่จัดไว้แล้วแห่ไปรอบ ๆ บ้านเจ้าสาว ควย 2 ตัวก็เล่นขวิดกัน ไปมา จนครบ 3 รอบ แล้วขึ้นบนเรือน หมอผีผู้ทำพิธีจะบอกกับผีกาม ว่า ฝ่ายชายชื่อนั้น ฝ่ายหญิงชื่อนี้ จะทำการสมรสกันในวันรุ่งขึ้น จึงมาทำการเซ่นไหว้ตาม ประเพณี ขออย่ามารบกวนลูกหลานเลย โปรดคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ และขอให้ คู่บ่าวสาวอยู่กินกันยืนยาว ให้มีความสุข ความเจริญตลอดไป (ม.ศรีบุษรา, 2521 : 32)

พิธีการแต่งงานของชาวชองจะแบ่งเป็น การแต่งงานพิธีใหญ่ และการแต่งงานพิธี เล็ก สำหรับชาวชองที่มีฐานะดี เมื่อจะแต่งงานลูกสาวคนหัวปีหรือคนสุดท้าย มักจะจัดพิธี แต่งงานพิธีใหญ่ ซึ่งพิธีต่าง ๆ ก็คล้ายกันกับพิธีแต่งงานพิธีเล็ก ต่างกันตรงที่ว่าในพิธีใหญ่จะมีการละเล่นชนวัวชนควย ซึ่งเรียกกันว่า “การเล่นงานใหญ่” ในระหว่างพิธีแต่งงานด้วย ประวัติความเป็นมาของการแต่งงานพิธีใหญ่นี้ กล่าวกันว่า เกิดมาจากเด็กเลี้ยงวัวเลี้ยงควย เมื่อนำวัวควยไปเลี้ยงด้วยกันก็มักจะเล่นสนุกกันตามประสาเด็ก ๆ การเล่นสนุกอย่างหนึ่งของเด็กก็คือ การเล่นแต่งงาน เด็กจะเล่นกันตามที่ตนได้เห็นมาและเพื่อความสนุกสนาน ยิ่งขึ้น จะมีเด็กอีกจำนวนหนึ่งเล่นวัวควยขวิดกันอยู่รอบ ๆ ขบวนพิธีแต่งงานส่งเสียงเชียร์กัน เป็นที่สนุกสนาน การเล่นนี้ได้แพร่หลายออกไป ต่อมาเมื่อมีผู้เห็นว่า การแต่งงานจริง ๆ ควรจะมีความสนุกสนานเหมือนที่เด็ก ๆ เล่นกันบ้าง จึงนำเขาวัวเขาควยมาสวมศีรษะและขวิดกันไปในขบวนพิธีแต่งงาน (กรรณิการ์ เกนิกานนท์, 2522 : 93)

พิธีการแต่งงานนั้น เริ่มจากบ้านเจ้าบ่าว หลังจากเตรียมพิธี พร้อมทั้งเครื่องขันหมาก ซึ่งประกอบด้วย ขันหมากเอกซึ่งใช้ถ้วยชาหรือขันเล็ก ๆ ใส่ถั่วหรืองาห่อด้วยผ้าแดงผ้าขาว แล้วมัดปาก เงินสินสอด นอกจากนี้มีหัวหมู 1 หัว เนื้อหมู แล้วแต่ฝ่ายหญิงจะกำหนด ซึ่งจะ กำหนดเป็นกิโลกรัม ถ้วยน้ำว่า 2 ถาด มะพร้าว 2 ถาด ๆ ละ 2 ลูก ขนมหาละแม 2 ถาด ขนมหันยวดแดง 2 ถาด เหล้า 2 ถาด ๆ ละ 2 ขวด กับเหล้าที่จะเลี้ยงแขก แล้วแต่ฝ่ายหญิงจะ

กำหนดโดยกำหนดเป็นกระทะ กระทะ ๆ หนึ่งบรรจุ 30 ขวด จะยกขบวนไปบ้านเจ้าสาว ทางฝ่ายเจ้าสาวจะจัดคนไปปรับเครื่องขันหมากและแห่เจ้าสาวลงมา ให้เจ้าสาวล้างเท้าให้เจ้าบ่าวเสร็จแล้วจะมีพ่อแม่พี่น้องที่ยังไม่มีใครตายจากไปเลยจูงเจ้าบ่าวขึ้นบ้าน เจ้าบ่าวเจ้าสาวก็จะมานั่งยังที่ที่เตรียมไว้สำหรับทำพิธี จากนั้นหมอบทำพิธี ซึ่งเรียกกันว่า “นายฤกษ์” จะว่าบนขุมขุมเทวดา ไหว้บายศรี แล้วเอาผ้าขาวคลุมศีรษะเจ้าบ่าวเจ้าสาวเสกคาถา ต่อจากนั้นก็จะถึงพิธีโค่นตะเคียน ตะเคียนในที่นี้ คือ เชงเลง เป็นเครื่องมือจับปลาชนิดหนึ่งทำด้วยซีกไม้ ไข่มัดด้วยหวายคล้ายรูปขวด ซึ่งอยู่ในกระบุงข้าวเปลือก โค่นโดยใช้ขวานรำไปรอบ ๆ พิธี เดินครบ 1 รอบ ก็โค่น 1 ครั้ง จนครบ 3 รอบ พิธีการโค่นต้นตะเคียนนี้เพื่อแสดงว่า ต่อไปเจ้าบ่าวจะเป็นคนขยันขันแข็ง อดทนในการทำมาหากิน เสร็จจากการโค่นต้นตะเคียน ก็จะถึงพิธีโก่งขันหมอบทำพิธีจะเดินตีปึกไปรอบ ๆ รอบที่หนึ่งขันเป็นโก่งสามรอบที่สองโก่งช้น และรอบที่สามขันเป็นโก่งแจ้ การขันโก่งแสดงว่า ต่อไปเจ้าบ่าวเจ้าสาวจะไม่เกียจคร้าน ตื่นนอนแต่เช้า ตอนขันโก่ง เสร็จแล้วหมอบพิธีจะเป่าหูให้เจ้าบ่าวเจ้าสาว แล้วจับหัวโขกกัน ทำอย่างนี้ 3 ครั้ง เพื่อเป็นการเตือนไม่ให้เป็นคนคื้อคึง จะต้องเชื่อฟังซึ่งกันและกัน แล้วหมอบจะคืบเกล้าในขวดลวงคาถาอาคมที่เกล้า ส่งให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวคืบคนละครึ่ง โดยผลัดกันป้อน ตอนสุดท้ายของพิธีจะให้คู่บ่าวสาวกินข้าวบูดต่อหน้าผู้เข้าร่วมพิธี การกินข้าวบูดเพื่อเป็นการเตือนคู่บ่าวสาวว่า จะต้องมีความรักซึ่งกันและกัน จะร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน แม้ข้าวจะบูดเป็นของเสีย ก็จะกินร่วมกันด้วยความเต็มใจ ต่อจากนั้นก็จะเป็นพิธีทำขวัญให้ศิลาให้พร บรรดาญาติพี่น้องของทั้งสองฝ่ายจะนำด้ายแดงมาผูกที่ข้อมือของคู่บ่าวสาว และกล่าวคำให้พร อาจจะมีการทำขวัญโดยให้เงินบ้าง เมื่อครบทุกคนแล้วก็ถือว่าเสร็จพิธีแต่งงาน หลังจากเสร็จพิธีแต่งงานแล้ว คู่บ่าวสาวจะต้องไหว้เต้าแก่ของทั้งสองฝ่าย เครื่องไหว้ ได้แก่ เนื้อหมู ไหว้หมอบทำพิธี โดยใช้ขามหมูเป็นเครื่องไหว้ แล้วส่งคู่บ่าวสาวเข้าหอ (พระครุธรรมสรคุณ, สัมภาษณ์ : 2542)

4. ประเพณีการแรกนา ประเพณีนี้เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของชาวชอง กล่าวคือในสมัยก่อน เมื่อจะลงมือทำนาชาวชองจะถางป่าแล้วเผา และจัดทำที่สำหรับปลูกข้าว ต่อจากนั้นก็ปลูกศาลตองปละบาย (ศาลไร่) ในเดือน 6 หัวหน้าชาวชองจะนำลูกบ้านไปทำความเคารพศาลตองปละบาย (ศาลไร่) โดยนำรูป 6 ดอก เทียน 6 เล่ม ไก่ตัวผู้ 2 ตัว เป็ด 2 ตัว และเหล้า 1 ขวด ไปเช่นตงเวย ขอให้เทพเจ้าประทานพรให้พวกเขาทำมาค้าขึ้น และทำนาให้ได้ผลดี การทำพิธีดังกล่าวหัวหน้าจะเป็นผู้แบ่งเครื่องเช่นลงในสำหรับพิเศษ เมื่อทำพิธีเสร็จแล้วผู้ที่มาร่วมพิธีก็จะรับประทานอาหารร่วมกัน ณ ที่นั้น ด้วยความเบิกบานใจ

ต่อจากนั้นก็กลับไปยังที่นาของตน เจ้าของนาจะนำเอาไข่ 1 ฟอง กล้วย 3 แว่น อ้อย 3 แว่น
หมาก 3 กำ ถั่วงา เกล้าน้ำอ้อยและเหล้า วางลงที่หัวหมูแล้วเทียมควาย ต่อจากนั้นก็ทำพิธีเช่น
พระภูมิ เจ้ากรุงพาลี และนางธณิ เพื่อให้คุ้มครองพิทักษ์รักษาทั้งคนและสัตว์ เสร็จจากเช่น
แล้วก็ไถเวียนจากซ้ายไปขวา 3 รอบ การเช่นนั้นเมื่อเช่นพระภูมิห้ามแช่ด้วยเหล้าให้เช่นด้วย
น้ำอ้อย (สุวิทย์ สุนทวนิค, สัมภาษณ์ : 2542)

ชาวองจะทำทั้งนาไร่และนาดำ การทำนาไร่นั้นใช้ไม้ 2 อัน กระทบดินให้เป็นรู
แล้วเอาข้าวหยอดลงไป 2-3 เมล็ด แล้วเอากระบอกลบหลุม ตอนบ่ายก็ทำพิธีบอกเจ้าที่ที่ศาล
ตองปละบาย ต่อจากนั้นพอข้าวงอกพอสมควรก็คายหญ้า ทำรั้ว ปลูกบ้านชั่วคราวขึ้นที่ใกล้ไร่
เรียกว่า โรงบาย ส่วนการทำนาดำนั้น จะเริ่มไถนาในราวเดือน 7 ก่อนไถต้องก่บอกเจ้าที่และ
ชดข้าวสาร พอใกล้เวลาข้าวท้อง (ข้าวออกรวง) ก็ราวเดือน 10 ตอนเย็นพวกผู้หญิงจะนำ
เกลือ (ตาหลิว) ไปปักที่มุมนา นอกจากนั้นยังนำเอาขลอมที่ใส่เครื่องเช่นไปแขวนไว้กับเกลือ
ด้วย ของที่ใส่ในขลอมมีกล้วย อ้อย กระจ่างสารท ส้ม หมากพลู อย่างละ 3 ชิ้น ก่อนเกี่ยวข้าว
จะมีพิธีลงวันข้าว ซึ่งมักจะทำกันในวันศุกร์ ผู้ทำพิธี คือ หญิงเจ้าของนา จะนำเอาดอกไม้ 2
ดอก รูปเทียนอย่างละคู่ ไปไหว้แม่โพสพที่มุมนา แล้วหญิงนั้นจะเกี่ยวข้าว 7 กอ นำมาไว้บน
ที่สูง เช่นหิ้งในบ้าน ต่อจากนั้นอีก 2-3 วันจึงเกี่ยว เมื่อเกี่ยวแล้วก็นำเอาข้าว 7 กอนั้น ไปไว้ที่
ลานนวดข้าว (ชิน อยู่ดี, 2524 : 18)

ระหว่างเกี่ยวข้าวมีการร้องเพลงเชิญขวัญข้าวที่อยู่ตามหัวระแหง เช่น

1) นั่งชวนนั่งคอม เอนอดพร้อมเถอะแม่เอย
แม่แกว่งตามหัวระแหง แม่แกว่งตามที่แซ
กระแจกยังแพตาคตาค เลกะจากยังมลากขอดพุง
มิงแมแม่เอย

2) เจ้นปากยุง เลคนางห้องนา
เจ้นปากยุงปากซ้างนางเอย
ท้อออนชเสดเอย

- 3) เชิญทำขวัญชายทำคิตี เชิญขวัญชายเลย
 คิดห่วงคิตีบีเถ่น เจนยัดห่วงที
 เชิญนางคงเชิญเถิดจริงจริง อย่างก็ทีเดียว

ส่วนเวลานั้นพอเริ่มเกี่ยวก็ถอนเมล็ดออก และนำมาไว้ที่ชลอม ต่อเมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วประมาณ 15 วัน ถึง 1 เดือน จึงเอาเมล็ดไปทิ้ง ถ้าทำนาไร่เมื่อเกี่ยวเสร็จต้องไปเช่าตองปละบายอีก เมื่อขนข้าวไปยังสถานนวดข้าวแล้ว ต้องทำน้ำมนต์ธรรมีสารรดที่เสาศีลก่อนการนวดนั้น ถ้าข้าวน้อยก็ใช้เหยียบ เมื่อนวดแล้วก็นำเอาข้าวเข้าไปไว้ในยุ้ง เจ้าของบ้านจะนำเอากระบอกลงน้ำไปไว้ในยุ้งด้วย ไกล ๆ กันนั้นมีข้าวรวง 1 กระจุก และมีทะนานใส่ข้าวจนเต็ม เจ้าของจะต้องระวังดูแลให้มีข้าวอยู่เต็มทะนานเพื่อจะได้ทำมาค้าขึ้น เมื่อทำนาเสร็จแล้วจะต้องมีพิธีลาฟางข้าว คือ การเซ่นที่ศาลตองปละบาย ผู้ทำพิธีเช่น คือ หัวหน้าครอบครัวที่เป็นชาย (ชิน อยู่ดี, 2524 : 19-20)

ในปัจจุบัน ประเพณีนี้ไม่ค่อยเป็นที่นิยมแล้ว เนื่องจากชาวช่องมีการทำนากันเพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่จะเปลี่ยนมาเป็นการทำสวนผลไม้ คือ สวนเงาะ สวนทุเรียน เป็นต้น (สุวิทย์ สุนทวนิก, สัมภาษณ์ : 2542)

5. ประเพณีการเซ่นผี ผีของชาวช่อง มีดังนี้ คือ (ชิน อยู่ดี, 2524 : 21)

- 1) ผีประจำหมู่บ้าน ที่มีผู้รู้จักกันมากมีชื่อว่า เจ้าสวนนารายณ์ เจ้านายขมภู
- 2) ผีของผู้ทำพิธี ซึ่งเรียกกันว่า สมุนไพร ได้แก่ สมุนไพรคนก่อน ๆ
- 3) ผีป่าหรือเจ้าป่า ซึ่งเรียกกันว่า เจ้าผี เจ้ามิด
- 4) ผีปู่ย่าตายาย
- 5) ผีประจำตระกูลมี ผีหิ้ง ผีเฒ่า เป็นต้น

การเซ่นผี ผู้ที่เป็นเจ้าพิธี เรียกว่า สมุนไพร ของที่เซ่นมีไก่ตัวผู้สีแดง เป็ดตัวผู้สีแดงหรือเหลือง เหล้า 1 ถู๋ บายศรีปากชาม 1 ดอกไม้ 3 ดอก หมาก 3 คำ ตัวสมุ้่นสวมสายมงคลสีขาว ในการทำพิธีสมุ้่นจะถูเรียกสมุ้่นเก่าที่ตายไปแล้ว เอาข้าวสารสาธไปทางทิศตะวันออก เอาของเซ่นวางไว้ที่บนศาลและที่ได้ศาลเพื่อถวายนายแม่ธรณี สมุ้่นจะขึ้นแล้วนั่งสลักกัน 3 ครั้งเสร็จแล้วนำเอาอาหารกลับบ้านไปถวายพระภิกษุที่วัด

การทำบุญเซ่นผีประจำปีของชาวช่อง มีดังนี้คือ

- 1) เดือนอ้าย เดือนยี่ ทำบุญเซ่นผี เผาข้าวหลาม และตัดยอดหวายได้

2) เดือนสี่ ถวายอาหารพระสงฆ์

3) เดือนห้า เช่น รุกขเทवाद ขออนุญาตทำนาทำไร่ เครื่องเช่นมีไก่ ขนหมูใหญ่ เหล้า หัวหมู ขนนมต้มแดง นับแต่เดือนหกไปห้ามเผาข้าวหลามและตัดยอดหวาย ในเดือนห้านี้ ชาวทองจะมีการทำบุญส่งเพื่อให้ผีนำเอาโรคภัยไข้เจ็บไปให้พื้นหมู่บ้าน ก่อนวันทำบุญส่ง 1 วัน จะมีพิธีที่เรียกกันว่า “เก็บข้าหลวง” วันนั้นจะมีชาย 4 คน แต่งกายด้วยผ้าแดง โปกศึรยะ สวมมงคล มือถืออาวุธและพาน ชายทั้ง 4 นี้ สมมุติกันว่าชื่อ นายพุด นายชะ นายนะ นายโส ชายทั้ง 4 นี้จะเข้าไปตามบ้านทุกหลัง จะพูดกับคนในบ้านว่า “ฉันทานแล้ว มีอะไรขอกินบ้าง” คนในบ้านก็จะตอบว่า “ดีแล้ว จะกินอะไรก็หยิบกินเอง” คนทั้ง 4 ก็หากินเองตามใจชอบ ก่อนออกจากบ้านจะเอาไปคลึงที่แขนขา และหัวเข้าของเจ้าของบ้าน แล้วคลึงลงไปที่ปลายเท้า และจะผูกด้วยสายลัญจิวัวที่ข้อมือเด็กอายุไม่เกิน 3 ขวบ พร้อมบอกว่า “ไปละนะ ความเจ็บอย่าได้ ความไข้อย่ามี” นายพุด นายชะ นายนะ นายโส จะหาบของที่ไปได้มาจากบ้านทุกหลัง ไล่กระบุงไปจนเต็ม ทั้ง 4 คน จะไม่เข้าบ้าน คงค้างในป่าและช่วยกันทำเกวียน วันรุ่งขึ้นก็มีพิธีทำบุญโดยลากเกวียนมาด้วย เมื่อตัดบาตรแล้ว ชาวบ้านก็ช่วยกันเอาไม้มาทำ แหวนทำควาย เสร็จแล้วก็เอาควายเอาแหวนใส่ลงในเกวียน อาหารที่เหลือจากตัดบาตรก็จะ ไล่ลงไปในเกวียนด้วย พวกที่มาทำบุญจะช่วยกันเอาข้าวสารสาดไปที่คนทั้ง 4 ชาวบ้าน 4 คน จะยื่นยี่ปิ่นกันคนละ 4-5 นิต แล้วร้องว่า “โรคภัยไปเถิด ผีไปเถิด ขอให้ทุกคนเป็นสุข” นายพุด นายชะ นายนะ นายโส ก็จะช่วยกันลากเกวียนเข้าป่าไป ผู้ที่จะทำหน้าที่นายพุด นายชะ นายนะ นายโส นี้จะเลือกกันทุก ๆ ปี สำหรับในเดือนห้านี้ มีข้อห้ามว่า ไม่ให้ชาวทอง แต่งงานกันในเดือนนี้ (พระครูธรรมสรคุณ, สัมภาษณ์ : 2542)

ในปัจจุบันนี้ เท่าที่สอบถามชาวทองส่วนใหญ่ จะไม่ค่อยรู้จักพิธีนี้จะมีก็แต่คนแก่ ๆ ที่เคยเห็นตอนที่ยังเป็นเด็กเท่านั้น ในบางหมู่บ้านของชาวทองจะยังมีประเพณีนี้อยู่ แต่ก็ทำกัน อย่างไม่เต็มรูปแบบเหมือนในสมัยก่อน จะทำบุญส่งธรรมดา ไม่มีนายพุด นายชะ นายนะ นายโส อย่างเช่นแต่ก่อน และจะกำหนดนัดกันทำบุญส่งนี้ในเดือนอ้ายของทุก ๆ ปี (พร้อม หอมหวาน, สัมภาษณ์ : 2542)

การละเล่น

การละเล่นต่าง ๆ ของชาวชองจะเป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนาน โดยการละเล่นบางอย่างจะแฝงไว้ด้วยประเพณีความเชื่อของชาวชองเอง การละเล่นของชาวชองซึ่งยังเป็นที่นิยมและเล่นกันอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ การเล่นงานใหญ่ การเล่นเชยผี่หึ่ง และการเล่นสะบ้า (ประคิษฐ์ อินทนิล และคณะ, 2528 : 114)

1. การเล่นเกมใหญ่ การเล่นเกมใหญ่เป็นการละเล่นประกอบในพิธีแต่งงานที่สำคัญของชาวชอง มีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของพิธีการมากกว่าที่จะเป็นการละเล่นโดยเฉพาะ การเล่นเกมใหญ่นี้จะมี “คณะผู้เล่นเกมใหญ่” สำหรับให้คนมาหาไปเล่นประกอบในพิธีแต่งงานแบบชอง ผู้เล่นจะต้องเป็นผู้ที่มีเชื้อสายชอง และเคยเข้าพิธีแต่งงานแบบพิธีใหญ่มาก่อน หรือที่เรียกว่า ต้องมีเชื่องานใหญ่ และได้ให้การเล่นสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ รายละเอียดของการเล่นเกมใหญ่นี้มีดังนี้ คือ

อุปกรณ์การเล่น

1. ชักเชย¹ 2 อัน สำหรับกระทุ้งกับพื้นหาจังหวะ
2. ช้างม้า²
3. เขาวัว เขาควาย สำหรับให้ผู้เล่นบางคนสวมศีรษะไว้ แล้วไล่ขวิดคนที่มาร่วมงาน เพื่อให้เกิดความครึกครื้นสนุกสนาน หรือขวิดเอาสิ่งของต่าง ๆ ไปทิ้งไว้ที่อื่น เพื่อให้เจ้าภาพเอาเหล่าไปไล่คืน

วิธีเล่น

ก่อนเล่นผู้เป็นหัวหน้าก็ต้องทำพิธีไหว้ครูเสียก่อน เมื่อนายฤกษ์ (ผู้ทำพิธี) เสร็จการกระทำพิธีก็จะมีการเล่นประกอบ โดยผู้เล่นถือชักเชย จะกระทุ้งชักเชยทำจังหวะ ผู้เล่นที่ถือช้างม้า ก็จะโลดเต้นไปตามจังหวะ และผู้ที่สวมเขาวัวเขาควายจะไล่ขวิดกันเอง ไล่ขวิดคนที่อยู่รอบ ๆ หรือขวิดสิ่งของต่าง ๆ ทั้งนี้การเล่นจะจำกัดอยู่ที่โดยรอบของกลุ่มบ่าวสาวเป็นสำคัญ ในขณะของผู้เล่นเกมใหญ่ นอกจากจะมีผู้เล่นดังกล่าวนี้แล้วก็ยังมีคนร้องประกอบ

¹ ชักเชย เป็นอุปกรณ์ใช้กระทุ้งทำจังหวะ มีส่วนประกอบคือด้ามทำด้วยไม้ไผ่ ตอนบนใช้ไม้ไผ่เหลาตัดโค้งคล้ายเขาสัตว์ ใช้เชือกผูกโยงเข้าหากัน มีกะลามะพร้าวขนาดเล็กหึ่งลูกร้อยอยู่ตรงกลาง ทำให้เกิดเสียงได้โดยใช้ด้ามกระทุ้งพื้น แล้วกะลาจะกระทบกับด้ามไม้

² ช้างม้า ด้ามทำด้วยไม้ไผ่เช่นเดียวกับชักเชย แต่ตอนบนใช้กระดาษแข็งตัดเป็นรูปช้างม้านำมาติดไว้กับด้ามไม้

ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในพิธี เนื้อร้องเป็นคำภาษาของปณภาษาไทย มีความหมายในการสั่งสอน และให้ศีลให้พรแก่คู่บ่าวสาว

2. การเล่นเกมผีหึ่ง การเล่นเกมผีหึ่ง เป็นการละเล่นตามประเพณีของชาวทอง ซึ่งเป็นการเล่นเพื่อเชิญดวงวิญญาณของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว ที่เป็นญาติพี่น้องของผู้ที่จะทำพิธี เชิญให้มาเข้าร่วมคนทรงซึ่งคนทรงจะเป็นผู้ชายหรือผู้หญิงก็ได้ เพื่อที่จะได้ถามทุกข์สุขถึงกัน และเพื่อที่จะได้ให้ผีทำนายเหตุการณ์ในอนาคตให้กับลูกหลานและญาติพี่น้อง ซึ่งในวันนั้น จะต้องมาให้ครบทุกคน มิฉะนั้นผีจะเสียใจ ผู้ที่มีเชื้อสายทองจะมีหิ้งบูชาประจำครอบครัว ของตน และถือเป็นประเพณีว่า จะต้องมีการเล่นเกมผีหึ่งกันในช่วงเดือนเมษายนถึง พฤษภาคมของทุกปีติดต่อกันไป 3 ปี แล้วเว้นว่างไม่ต้องเล่น 1 ปี เช่นนี้ตลอดไป และเชื่อกัน ว่าถ้าหากละเลยก็จะทำให้คนในครอบครัวเจ็บป่วยหรืออาจถึงตายได้ การเล่นเกมผีหึ่งมี รายละเอียดในการเล่นดังต่อไปนี้ (ประดิษฐ์ อินทนิล และคณะ, 2523 : 43-45)

อุปกรณ์การเล่น

1. ผ้าขาวม้า 1 ผืน
2. ผ้าสะไบ 1 ผืน
3. กลองหรือสากตำข้าวสำหรับกระทุ้งทำจังหวะ

วิธีเล่น

ก่อนจะเล่นต้องมีการเซ่นผีด้วยผักปลาปาย้า แล้วให้คนทรงนั่งพับเพียบพนมมือ อยู่หน้าหิ้งบูชาประจำบ้าน คนร้องจะร้องเชิญผีกลับไปกลับมา จนกว่าผีจะเข้าคนทรง สำหรับ ผีที่เข้ามาเข้าคนทรงนั้น จะแสดงอาการให้ลูกหลาน ญาติพี่น้องทราบว่าเขาคือใคร ถ้าเป็นผี ผู้หญิงจะหยิบสะไบขึ้นพาดบ่า ถ้าเป็นผู้ชายจะหยิบผ้าขาวม้าขึ้นคาดเอว ต่อจากนั้นจะมีการ ถามทุกข์สุขกัน และให้ผีทำนายทายทักตามต้องการ การเล่นเกมผีหึ่งครั้งหนึ่ง จะเชิญทั้งหมด 12 ครุ (ครั้ง) คือ เมื่อส่งผีตนแรกออกไปแล้ว จะเชิญคนที่ 2 มาเข้าร่วมคนทรง จนครบ 12 คน โดยมีบทร้องเชิญเริ่มต้น บทร้องเชิญและบทร้องส่ง ดังนี้

บทร้องเชิญเริ่มต้น

ทรงเอ๋ยแม่ทรงเจ้า	ถึงตอนจะเข้าได้เข้าพลบ
ทรงให้ทรงให้คนพบ	ถึงต้นกระบกกระแบกใหญ่
ทรงเอ๋ยแม่ทรงเอ๋ยเจ้า	ถึงตอนจะเข้าได้พลบ
ทรงให้ทรงให้คนพบ	ถึงต้นกระบกกระแบกใหญ่

วิธีการเล่นสบบ้าของชาวชองมีดังนี้ คือ ผู้เล่นสบบ้า จะแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ๆ ละ 5 คน ก่อนอื่นจะนำลูกสบบ้ามาตั้งไว้เป็นลูกแก่น (ลูกหลัก) 5 ลูก ต่อจากนั้นผู้เล่นคนหนึ่ง ก็จะเริ่มโยนลูกสบบ้าในมือให้ลูกลูกแก่นที่ตั้งไว้ เป็นระยะห่างจากคนโยน 8 เมตร ผู้เล่นคนที่หนึ่งจะโยนให้ลูกลูกที่ 1 ผู้เล่นคนที่สองจะโยนให้ลูกลูกที่ 2 ไปเรื่อย ๆ ไปจนครบ 5 คน ถ้าโยนลูกลูกแก่นกันหมดทุกคนแล้วจะเปลี่ยนให้อีกฝ่ายหนึ่งเล่นบ้าง ซึ่งถ้าอีกฝ่ายหนึ่งโยน ได้ลูกลูกแก่นหมดทุกคนแล้วจะเปลี่ยนให้อีกฝ่ายหนึ่งเล่นบ้าง ซึ่งถ้าอีกฝ่ายหนึ่งโยน ได้ลูกลูกแก่นหมดได้เช่นเดียวกัน จะถือว่าเสมอกัน แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดโยนพลาดไป เช่น โยนลูก 3 ลูก พลาดไป 2 ลูก ผู้ที่เล่นไปแล้วอีก 3 คน จะสามารถมาช่วยโยนอีกได้ แต่จะโยนได้อีกเพียงคนละ 1 ครั้งเท่านั้น ถ้าโยนไม่ถูกจะให้อีกฝ่ายหนึ่งเล่น แล้วดูว่าฝ่ายใดโยน ได้ลูกลูกแก่นมากกว่ากันจะถือว่าฝ่ายนั้นเป็นผู้ชนะ นอกจากการเล่นดังกล่าวแล้ว โดยปกติชาวชองเป็นคนชอบสนุกสนาน จึงมีเพลงพื้นบ้านแต่งไว้ร้องเล่นกันเป็นประจำหลายเพลงด้วยกัน เช่น เพลงเดินเที่ยวตอนเช้า เพลงเมียหนี เป็นต้น (ชานินทร์ เกษศิริ, สัมภาษณ์ : 2542)

การรักษาโรคและสมุนไพรพื้นบ้าน

การรักษาโรคลงไขเจ็บและการใช้ยาสมุนไพรในท้องถิ่น เพื่อรักษาโรครวมทั้งประกอบอาหารและทานเพื่อสุขภาพ นับเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ สำหรับสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคและเพื่อบำรุงสุขภาพของชาวชอง จากการสัมภาษณ์นายบุญคง วงศ์สายสิทธิ์ ราษฎรอาวุโสของหมู่บ้านได้ข้อมูลดังนี้

ที่	โรค	สมุนไพร	วิธีใช้
1.	- เบื่ออาหาร	- ใบฝรั่งขึ้นก - เกลือ 1 ซ่อน	- ต้มดื่มหลังอาหาร
2.	- ปวดหัวมาก	- ควินิน - ขมิ้นอ้อย	- ต้มดื่มหลังอาหาร
3.	- ภูมิแพ้	- โคลงเคลงตัวผู้ - ชันโพรง - น้ำมันยาง	- บดละเอียดแล้วปั้นเป็น ลูกกลอน
4.	- สารพิษเข้าสู่ร่างกาย	- น้ำดิน - รากมะเดื่อหอม - การบูร - พิมเสน - ยาน้ำแดง	- ต้มแล้วหยดยาน้ำแดง ครั้งละ 1 หยด จนยาหมด
5.	- แก้กษัย - ไตพิการ - ปอดอักเสบ	- เถาขี้กาแดง - ตำลึงป่า	- ต้มแล้วดื่มหลังอาหาร
6.	- เลือดลมเดินสะดวก	- ใบมะนาว - หัวกระเทียม - ยาค้า	- ผสมดองเหล้าแล้วทาน

ที่	โรค	สมุนไพร	วิธีใช้
7.	- ริดสีดวงจมูก - ไชน์ส	- สารส้ม - พริกไทย	- ตำให้ละเอียดแล้วให้ดม หรือป้ายลิ้น
8.	- เลือดแข็งตัว - มดลูกอักเสบ	- แก่นฝาง - ปูนแดง	- แชน้ำ แล้วดื่ม
9.	- ตกเลือด	- ต้นเช่ากลาน	- ดื่มแล้วดื่ม
10.	- ไข้สูง	- ควินิน - ปูนแดง	- ดื่มแล้วดื่ม
11.	- แก้ไอ ท้องอืด ปวดท้อง	- ดีปลี	- ยอดแก่นนำมาทานสด
12.	- ถอนพิษแมลงป่องหรือ ตะขาบ	- ตะขาบหิน	- ต้น นำมาทานสด
13.	- แก้วร้อนใน - แก้ฟกช้ำ - บวม	- ว่านกาบหอม	- ต้มน้ำแล้วดื่ม - โปนำมาตำละเอียดแล้วพอก รอยช้ำ - ต้มน้ำแล้วดื่ม
14.	- ขับลมลำไส้ - แก้ตัวร้อนในเด็ก	- ธรณีสาร	- บดละเอียด
15.	- ปวดศีรษะ ไอ หืด	- กระจูดไก่อดำ	- โปสดนำมาตำแล้วคั้นน้ำดื่ม

ที่	โรค	สมุนไพร	วิธีใช้
16.	- บำรุงโลหิตสตรี และใช้ เป็นสัผสมอาหาร	- ผ่าง	- รากและแก่นนำมาตำ ละเอียด
17.	- กากโรค - ถอนพิษ	- เขยตายแม่ยายปก	- รากต้มน้ำทาน
18.	- ท้องเดิน มีไข้	- ฟ้าทะลายโจร	- ต้มทั้งสดและแห้งต้มน้ำ ทาน
19.	- กลากเกลือ	- ขุมเห็ดเทศ	- ใบสดตำละเอียดละลายน้ำ
20.	- แก้หวัดแก้ร้อนใน	- มะลำตี่ควาย	- ผล นำมาทาน
21.	- แก้ร้อนใน - แก้ไข้ ถอนพิษ - กระจายน้ำ	- รางจืด	- รากและเถาตำละเอียด
22.	- แก้ไอ - ขับเหงื่อ - ขับเสมหะ - แก้หืดหอบ	- คนทีสอ	- รากและใบต้มน้ำทาน - รากและใบต้มน้ำทาน - ใบตำละเอียด - ผลตำละเอียด
23.	- เจริญอาหาร - ย่อยอาหาร - โรคผิวหนัง	- เจตมูลเพลิงขาว	- รากตำละเอียด
24.	- ประจำเดือนไม่ปกติ	- กระบือเจ็ดตัว	- ใบสดผสมเหล้า

ที่	โรค	สมุนไพร	วิธีใช้
25.	- โรคผิวหนัง - กามโรค	- หญ้าหนวดแมว - พลุควา	- ดั้นและใบตำตัมกับน้ำทาน
26.	- กระจายน้ำเนื่องจาก เป็นไข้	- ผักชี	- แช่ว้ำผสมน้ำผึ้งและน้ำตาล เล็กน้อย
27.	- ขจัดเลือดเสีย	- บัวบก (ผักแว่น)	- ดั้นมาบดให้ละเอียดละลายน้ำ ทาน
28.	- ขับพยาธิ	- ยางมะละกอกจากผล ดิบ	- ผสมไข่ตีให้เข้ากัน
29.	- เป็นไข้เนื่องจากมีแผล อักเสบ	- ตะไคร้	- ดั้นหั่นละเอียดดั้นน้ำทาน ร้อนๆ
30.	- ไข้เรื้อรัง ไม่หายขาด มี ไข้ต่ำ ๆ อยู่เสมอ	- ใบกะเพราแห้ง - ใบบัวบกแห้ง - พริกไทยดำ	- บดให้เข้ากันผสมน้ำปั้นเป็น ลูกกลอนทานเช้า-เย็น
31.	- ท้องผูกเรื้อรัง	- ลูกสมอไทย	- ลูกกลางคิบกลางสุกตำน้ำดื่ม
32.	- น้ำมูกไหล	- จิง	- หัวจิงสดหั่นละเอียดดั้นน้ำดื่ม
33.	เบาหวาน	- มะตูม	- ใบมะตูมตำให้ละเอียดคั้นน้ำ แล้วดื่ม

ที่	โรค	สมุนไพร	วิธีใช้
34.	- ไอเจ็บคอ และมีเสมหะ มาก	- พลุ	- โบริ่นำมาตำแล้วคั้นน้ำทาน โดยจิบทีละน้อย
35.	- ไอไม่หยุด	- สมอพิเภก	- เนื้อลูกสมอพิเภกแห้งบด เป็นผงผสมน้ำผึ้งทาน
36.	- ไอครั้งละนาน ๆ	- มะเขือขื่น	- ผลสุกมาตากแห้ง แล้วบด ให้ละเอียดละลายน้ำผึ้งหรือ น้ำเชื่อมจิบทานทีละน้อย
37.	- ขับปัสสาวะ - นิ้ว ความดันโลหิตสูง	- ชั่งข้าวโพดและ หนวดข้าวโพด	- นำมาต้มน้ำดื่ม
38.	- ขับลม ขับเสมหะ - ปวดท้อง	- ใบหนาด	- ใบสดต้มน้ำทาน
39.	- อ่อนเพลีย - ไม่มีแรง	- น้ำมะพร้าว	- ดื่มสด ๆ
40.	- รักษาแผลห้ามเลือด - ปวดตามข้อ - ขับน้ำนม	- มะรุม	- ใบและเปลือกสดตำพอก แผล - เม็ดย่างไฟบดให้ละเอียด พอกที่ปวด - ใบและดอกต้มน้ำทาน

ที่	โรค	สมุนไพร	วิธีใช้
41.	- แก้ไอ ขับเสมหะ บำรุง เสียง แก้กระหายน้ำ	- มะขามป้อม	- ผลทานสด
42.	- ไข้เพราะกินของแสดง - ผอมแห้ง บำรุงน้ำนม สตรีอยู่ไฟไม่ได้ หลังคลอดบุตร - เม็ดผดผื่นคัน	- นมควาย	- แก่นและราก ต้มน้ำดื่ม - รากต้มน้ำดื่ม - ผลตำผสมน้ำทา
43.	- ท้องร่วง บิด รำมะนาด ปวดฟัน โรคผิวหนัง รักษาแผล - รีดสีดวง - ยาอายุวัฒนะ บำรุงร่างกาย - ท้องผูก - รีดสีดวงจุมก - แก้ไข้	- ข่อย	- เปลือกต้มน้ำทาน - เมล็ดหุงเป็นน้ำมันทา - เมล็ดผสมกับหัวเห้วหมู เปลือกทิ้งถ่อนเปลือกตะโก นา ผลพริกไทยแห้ง เถา บอระเพ็ดคองเกล้า หรือต้ม น้ำดื่ม - ใบปิ้งขงน้ำดื่มเป็นยาระบาย - แก่น มวนเป็นบู่หรือสูบ - เปลือกต้มน้ำดื่ม

ที่	โรค	สมุนไพร	วิธีใช้
44.	- หัวัด	- หัวหอมแดง	- หัวทานสด
45.	- แพ้อากาศ - หอบหืด	- ขมิ้นชัน	- หัวทานกับอาหาร
46.	- ร้อนใน - ท้องเสีย - ขับพยาธิ และขับประจำเดือน	- หัวหมู	- ลำต้น ราก เหง้าต้มน้ำดื่ม
47.	- แข็งเป็นล้าในท้อง	- อุดพิศ	- หัวได้คินหุงเป็นน้ำมันใส่ ผลกัศฝ้าย กัดหนอง สมาน แผล
48.	- บำรุงโลหิต - แก้กษัย	- ประคูป่า	- แก่นต้มน้ำทาน
49.	- พยาธิปากขอ - พยาธิตัวตืด	- มะเกลือ	- ผลตำพอแหลกผสมกะทิ แล้วคั้นเอาแต่น้ำทาน
50.	- อาเจียนมีเลือดออกทาง ปากและทวารหนัก	- ไชหิน	- รากต้มน้ำดื่ม

โดยสรุปจากการศึกษาเรื่องราวของชาวของทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ชาวของนั้นเป็นชนดั้งเดิม ที่อาศัยอยู่ในบริเวณภาคตะวันออกของประเทศไทย และบริเวณชายแดนภาคตะวันตกของประเทศไทย ปัจจุบันในประเทศไทยมีชาวของอาศัยอยู่มากในแถบจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด โดยเฉพาะมีมากในเขตอำเภอมะขาม และอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

ชาวขงมีภาษาพูดและวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นของตนเอง ซึ่งต่างไปจากชาวไทยโดยทั่วไป ชาวขงยังมีความเชื่อในเรื่องผีหรือวิญญาณที่ไม่มีตัวตน โดยความเชื่อเหล่านี้จะมีแทรกอยู่ในเกือบทุกประเพณีของชาวขง เช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีการแต่งงาน หรือแม้แต่ในการละเล่นบางอย่าง คือ การเล่นเชยผึหึ่ง เป็นต้น นอกจากนี้ประเพณีส่วนใหญ่ของชาวขงยังเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของพวกเขาเองด้วย เครื่องใช้ไม้สอยในงานพิธีต่าง ๆ มักมีอุปกรณ์หรือเครื่องมือในการทำนาทำไร่ การล่าสัตว์ ของชาวขงเป็นส่วนประกอบอยู่เสมอ สำหรับลักษณะความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตประจำวันของชาวขงส่วนใหญ่จะคล้ายกับคนไทยในชนบททั่ว ๆ ไป แต่มีลักษณะทางกายภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านบางประการต่างไปจากคนไทย จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษารายละเอียดต่อไป

บทที่ 4

อาณาบริเวณศึกษา : วิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษา การถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวช่อง

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวช่องในจังหวัดจันทบุรีนี้ จากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้รู้หลายท่าน และผู้คนที่ในพื้นที่แล้ว พบว่า อำเภอมะขาม เป็นอาณาบริเวณที่มีชาวช่องอาศัยอยู่มากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาชาวช่องแบบเจาะลึก และมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในบริเวณนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลโดยละเอียดเท่าที่จะทำได้ และได้เลือกสถานศึกษาคือโรงเรียนที่อยู่ในบริเวณนี้ที่มีนักเรียนเชื้อสายช่องเรียน อยู่เป็นกรณีศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนชาวช่องโดยตรง ทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โรงเรียนระดับละ 1 แห่ง เพื่อศึกษาความต่อเนื่องของการเข้ารับการ ศึกษาของชาวช่อง ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมีดังนี้

ตอนที่ 1 : พื้นฐานด้านบริบทของอาณาบริเวณศึกษา

กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ : ที่อยู่ของชนชาวช่อง

จากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้คนจากภายนอก ก่อนผู้วิจัยเดินทางไปยัง บริเวณที่ศึกษา พบว่า อำเภอมะขามเป็นถิ่นที่มีชาวช่องอยู่มากกว่าอำเภออื่นและมากที่สุด ใน จังหวัดจันทบุรี แต่เมื่อเดินทางไปยังบริเวณที่ศึกษาพบว่า มีการจัดแบ่งเขตการปกครองของ จังหวัดจันทบุรีใหม่ อำเภอมะขามแต่เดิมถูกจัดแบ่งบริเวณพื้นที่ไปตั้งอำเภอใหม่ คือ กิ่งอำเภอ เขาคิชฌกูฏ ได้แยกตำบล หมู่บ้าน ซึ่งมีชาวช่องอาศัยอยู่ไปขึ้นกับกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏแล้ว ดังนั้นตามการแบ่งเขตการปกครองใหม่นี้ อาณาบริเวณที่มีคนเชื้อสายช่องอาศัยอยู่มากที่สุด คือที่กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ซึ่งเป็นกิ่งอำเภอใหม่ไม่ขึ้นกับอำเภอมะขามเหมือนในอดีตแล้ว

กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ เดิมเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอมะขาม ต่อมาเมื่อมีพระราชกฤษฎีกา ให้จัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอขึ้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 โดยแยกออกจากอำเภอมะขาม ประกอบด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลพลวง ตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลู ตำบลชากไทย และ ตำบลจันทเขลม มี 43 หมู่บ้าน พื้นที่ทั้งหมดมีประมาณ 763 ตารางกิโลเมตร ประชากรมี

ประมาณ 23,136 คน แยกเป็น ชาย 11,790 คน และหญิง 11,346 คน ส่วนมากนับถือศาสนา พุทธ มีวัดทางพุทธศาสนา รวม 11 แห่ง คือ วัดทุ่งสะพาน วัดกะทิง วัดทุ่งกบิล สำนักสงฆ์ ทุ่งดาอิน วัดพลวง วัดชากไทย วัดตะเคียนทอง วัดคลองพลู วัดน้ำขุ่น วัดจันทเฉลิม และ วัดสามัคคีธรรมาราม ซึ่งเป็นวัดธรรมยุต ประชากรส่วนมากมีเชื้อสายของ ประกอบอาชีพทำ สวนผลไม้ มีสถานที่สำคัญและสถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ รอยพระพุทธรบาทพลวง อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ น้ำตกกระทิง มีคำขวัญประจำกิ่งอำเภอ คือ “คิชฌกูฏเมืองแมน แคว้นรอย พระพุทธรบาท คารดาขี้ไม้ผล เมืองคนคุณธรรม สวยลำน้ำตกกระทิง”

สำหรับบริเวณที่เลือกเจาะลึกเพื่อศึกษารายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้ จากการ สัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่หลายท่าน ทั้งผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และประชาชนผู้อาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรีมาเป็นเวลานานจำนวนหนึ่ง รวมทั้ง ศึกษาจากข้อมูลเอกสารประกอบกัน พบว่า ตำบลคลองพลู เป็นอาณาบริเวณที่มีชาวของอาศัย อยู่มากกว่าที่อื่นในกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ อีกทั้งมีโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยม ศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่ด้วย จึงเหมาะสมกับการศึกษาระบบการศึกษาของชนต่างวัฒนธรรมได้ โดยตรง ข้อค้นพบจากการวิจัยมีดังนี้

สภาพบริบททางการศึกษาของชุมชน

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ที่ตั้ง และอาณาเขต

ตำบลคลองพลูมีลักษณะเป็นที่ราบแคบๆ สลับกับภูเขา คือ ภูเขาคิชฌกูฏ ซึ่งมียอด เขาสลับกันไปมา 13 ยอด ภูมิประเทศเป็นป่าอยู่มากสลับกับสวนผลไม้ ตอนกลางของตำบล เป็นพื้นที่ราบสองฝั่งแม่น้ำจันทบุรี มีบริเวณกว้างกระจายอยู่โดยรอบบางพื้นที่เป็นดินทราย บางพื้นที่อยู่ระหว่างภูเขาเป็นที่ราบลุ่มสามารถทำนาและปลูกพืชล้มลุกได้ และบางส่วนเป็น ทุ่งหญ้าสำหรับเลี้ยงสัตว์ ส่วนพื้นที่ตอนบนของตำบลเป็นพื้นที่ถูกคลื่นลอนลาดและลอนชัน อยู่ระหว่างบริเวณที่เป็นภูเขาสูงชันกับพื้นที่ราบ เป็นแหล่งปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญโดย เฉพาะผลไม้และยางพารา ส่วนพื้นที่ตอนเหนือบางส่วนและทางตะวันตกมีภูเขาแต่เป็นเนิน เล็กๆ กระจายอยู่ทั่วไป

สำหรับที่ราบลุ่มตอนกลาง มีลำคลองซึ่งเป็นสาขาย่อยของแม่น้ำจันทบุรีไหลผ่าน อีกหลายสาย ได้แก่ คลองตารอง มีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาทางตอนเหนือ มีลำคลองเล็ก ๆ หลายสายไหลมาบรรจบกันรวมเป็นคลองตารองที่บริเวณตำบลคลองพลู ได้แก่ คลองทับนาค

คลองช่องแพะ คลองน้ำแห้ง คลองช่องจก คลองขวาง และคลองหินคาด คลองบันเม็ก เป็นคลองที่อยู่ทางตอนเหนือ ไหลผ่านบ้านจันทเขลม ตำบลคลองพลู มีต้นน้ำเกิดจากเขาตะเคียนทอง และเขาอ่างราบ เกิดจากลำคลองเล็ก ๆ หลายสาย ได้แก่ คลองจันทาแปะ คลองน้ำแห้ง และไหลไปรวมบรรจบกับคลองตารางที่บริเวณบ้านจันทเขลม คลองจันทบุรี เป็นลำคลองที่เชื่อมต่อจากคลองตารางลงมาทางใต้ ไหลผ่านบริเวณบ้านชำตาเรือและบ้านน้ำขุ่น ในตำบลคลองพลู มีลำคลองย่อย ๆ หลายสาย ได้แก่ คลองแสงคน คลองแก้ว และคลองตาหลิว ซึ่งเกิดจากเขาตะเคียนทอง และคลองสันทราย มีต้นน้ำเกิดจากเขาฉวาง

ส่วนตอนล่างของตำบลยังมีลำคลองอีกหลายสาย เช่น คลองตะเคียนทอง เป็นคลองที่มีต้นน้ำเกิดจากเขาตะเคียนทองไหลผ่านบ้านลำพัง บ้านตะเคียนทอง และมาบรรจบกับคลองจันทบุรีที่บริเวณบ้านทุ่งจันคำ ตำบลตะเคียนทอง มีคลองย่อยที่เป็นต้นน้ำสำคัญ คือ คลองพลู คลองน้ำเป็น มีต้นน้ำเกิดจากเขาลูกช้างไหลผ่านตำบลพลวง มาบรรจบกับคลองจันทบุรีที่บริเวณบ้านท่าอุดม ตำบลตะเคียนทอง คลองเจริญ มีต้นน้ำเกิดจากเขาลูกช้าง และเขาสุกิม ไหลผ่านบ้านทุ่งตะวัน บ้านคลองเจริญและบ้านทิพแดง มาบรรจบกับคลองจันทบุรีที่บริเวณบ้านคลองเจริญ ตำบลพลวง และมีคลองย่อยไหลมารวมอีกหลายสาย ได้แก่ คลองทะเล คลองค่านและคลองมูซุ คลองกระทิง มีต้นน้ำเกิดจากเขาพระบาทพลวง ไหลมาบรรจบกับคลองจันทบุรีที่บ้านกระทิง ตำบลพลวง มีคลองย่อย 2 สาย คือ คลองขนมและคลองยายแดง คลองพลวง มีต้นน้ำเกิดจากเขาพระบาทพลวง ไหลผ่านบ้านพลวง มารวมกับคลองจันทบุรีบริเวณบ้านทุ่งสะพาน ตำบลพลวง และห้วยกระสือใหญ่ เป็นห้วยที่สำคัญห้วยหนึ่ง มีต้นน้ำเกิดจากเขาพระบาทและเขากระจ่างในเทือกเขาสอยดาวตอนใต้ ไหลผ่านบ้านคลองกระสือมาบรรจบกับคลองจันทบุรีที่บ้านพังกะแลง ตำบลตะเคียนทอง มีสาขาย่อยที่สำคัญได้แก่ คลองตาศ คลองตานอ คลองตาลอย และห้วยกระสือน้อย (ปณัญญา ฐเนศวร และคณะ, 2537 : 19-22)

สำหรับที่ตั้งของตำบลคลองพลู ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งในห้าตำบลของกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ตั้งอยู่ทางตอนบนเกือบสุดของกิ่งอำเภอ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีลำคลองไหลผ่านหลายสาย มีอาณาเขตติดต่อดังนี้คือ (สำนักงานกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ, 2541 : 1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลจันทเขลม กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลตะเคียนทอง กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับกิ่งอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

ลักษณะภูมิประเทศ

เนื่องจากที่ตั้งอยู่ทางตอนบนของจังหวัดและภูมิประเทศเป็นที่ราบ ป่า และภูเขา สลับกัน ไม่มีอาณาเขตส่วนใดติดต่อกับทะเล มีลักษณะเป็นพื้นที่ปิด (Land-Locked Area) ติดต่อกับพื้นแผ่นดินอย่างเดียว สภาพอากาศโดยทั่วไปจึงไม่ได้รับอิทธิพลจากลมทะเลเท่าที่ควร แต่ที่ตั้งของตำบลโดยรวมได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมที่พัดผ่านประจำภาคตะวันออก ทำให้เกิดฤดูกาล ดังนี้คือ

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ถึง เดือนมกราคม

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนเมษายน

อากาศโดยทั่วไปจึงมีลักษณะร้อนชื้น ฝนชุก และมีร้อนสลับแล้งเป็นช่วงสั้น ๆ อุณหภูมิโดยเฉลี่ยอยู่ประมาณ 25-35 องศาเซลเซียส เกือบตลอดทั้งปี เดือนที่มีอุณหภูมิสูงสุด คือ เดือนเมษายน อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 30 องศาเซลเซียส เดือนที่มีอุณหภูมิต่ำสุด คือเดือน ธันวาคม อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 20 องศาเซลเซียส แต่ตามยอดเขาและในป่าจะมีอุณหภูมิต่ำลง ไปถึงประมาณ 15 องศาเซลเซียสในฤดูหนาว และบางปีก็มีอุณหภูมิต่ำกว่านั้นไปอีกเล็กน้อย (ประสิทธิ์ มีพีชน์, สัมภาษณ์ : 2542)

ประวัติความเป็นมาของพื้นที่และการตั้งถิ่นฐาน

ตำบลคลองพลูแต่เดิมรวมอยู่กับตำบลตะเคียนทองเป็นตำบลเดียวกัน คือตำบล ตะเคียนทอง ขึ้นกับอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ต่อมาเมื่อชุมชนใหญ่ขึ้นทางราชการจึงได้ ยกกระจัดชุมชนโดยแยกออกจากตำบลตะเคียนทอง ตั้งเป็นตำบลคลองพลูมาตั้งแต่ พ.ศ. 2531 มีฐานะเป็นตำบลหนึ่งขึ้นกับอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี และเมื่ออำเภอมะขามมีประชากร เพิ่มขึ้น ทางราชการจึงได้จัดตั้งเขตการปกครองใหม่เป็นกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ตั้งแต่ พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา โดยแยกตำบลพลวง ตำบลชากไทย ตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลู และ ตำบลจันทเขลม มาขึ้นกับกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ดังนั้นตำบลคลองพลูจึงมีฐานะเป็นตำบลหนึ่งของกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏตั้งแต่นั้นมา

พื้นที่ที่จัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏนี้ เป็นพื้นที่ทางตอนเหนือของอำเภอมะขาม ซึ่งแต่เดิมอำเภอมะขามมี 10 ตำบล เมื่อแยกมาจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ได้มีการแบ่ง

ตำบลมาขึ้นกับกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ 5 ตำบล เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ตอนบนทั้งหมดและทั้ง 5 ตำบล ได้แก่ พลวง ตะเคียนทอง ชากไทย กลองพลู จันทเขลม เป็นถิ่นที่อยู่ของชนเชื้อชาติของมาตั้งแต่เดิม (บุญรอด บรรจง, สัมภาษณ์ : 2542)

จากการค้นคว้าเอกสารไม่ปรากฏชัดเจนว่าชาวของอยู่มาตั้งแต่เมื่อใด เมื่อสัมภาษณ์ผู้คนในตำบล ซึ่งเป็นผู้สูงอายุหลาย ๆ คน บอกได้ว่าอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มานานหลายชั่วอายุคนแล้ว ไม่ได้อพยพหรือย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น แต่ไม่อาจบอกได้ว่าเมื่อใดให้ชัดเจน จึงกล่าวได้ว่าคนของเป็นกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมของที่นี่ดังที่เคยค้นคว้าจากเอกสารเรื่องชนเชื้อชาติของมาก่อนการสำรวจภาคสนาม หากพิจารณาจากคำบอกเล่า โดยการสัมภาษณ์คนซึ่งส่วนมากมีอายุ 70 ปีขึ้นไป เป็นจำนวน 10 กว่าคน ทุกคนตอบตรงกันว่าอยู่ที่นี้มาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย ดังนั้นจากรุ่นปู่ย่าตายายของท่านผู้ให้สัมภาษณ์สืบต่อมาจนถึงรุ่นท่านและถึงปัจจุบัน ก็พอสรุประยะเวลาได้ว่าไม่ต่ำกว่า 100 ปีมาแล้ว (พระครูธรรมสรคุณ, สัมภาษณ์ : 2542)

ในสมัยก่อนพื้นที่บริเวณนี้ทั้ง 5 ตำบลมักเป็นพื้นที่ปิด คือ การติดต่อระหว่างอำเภอและอำเภออื่น ๆ มีน้อยมาก จนถึงแทบไม่มีและแม้แต่การติดต่อกับจังหวัดจันทบุรีเองก็มีไม่มาก คนในพื้นที่อยู่กับกันตามธรรมชาติ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงและไม่นิยมเดินทางออกไปนอกอาณาบริเวณพื้นที่ รวมทั้งคนต่างพื้นที่ก็ไม่ค่อยเดินทางเข้ามา เพราะไม่มีความจำเป็นหรือเหตุอันใดให้ต้องติดต่อกับคนในพื้นที่ อีกทั้งไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจให้คนต่างถิ่นเข้ามาในพื้นที่ด้วย จะมีบ้างที่คนในพื้นที่ไปติดต่อราชการกับหน่วยงานของรัฐ เช่น ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานที่ดิน โรงพยาบาล แต่ก็จะเป็นนาน ๆ ครั้ง ไม่ค่อยบ่อยนัก บางครอบครัวไม่เคยไปติดต่ออะไรกับหน่วยงานภายนอกเลยก็มี และเช่นกันที่คนจากภายนอกจะเข้าไปในพื้นที่ได้แก่ พัฒนาการ สาธารณสุข อนามัย นายอำเภอ จะมีบ้างเป็นบางครั้งแต่ไม่บ่อย โดยเฉพาะเมื่อก่อนที่ยังขึ้นกับอำเภอมะขาม ซึ่งเป็นอำเภอที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ อาณาบริเวณตำบลกลองพลูอยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอมาก ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าสลับกับภูเขา เส้นทางคมนาคมยังไม่ดี เพราะเป็นทางเกวียน ในฤดูฝนบางปีที่ฝนตกหนัก ทำให้เส้นทางขาดติดต่อกับภายนอกลำบาก (สมศักดิ์ พิสิฐพจมาน, สัมภาษณ์ : 2542) ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ชนชาวของรักษาประเพณีและวัฒนธรรมของตนสืบทอดมายาวนานและรักษาน้ำใจของตนไว้สืบมา

ระยะต่อมาคือเมื่อประมาณ 15 ปีมานี้ เมื่อมีถนนตัดผ่านเข้าหมู่บ้านและตำบล เพื่อตัดถนนต่อไปยังอำเภออื่นและจังหวัดอื่นใกล้เคียงทำให้ชุมชนกลายเป็นสังคมเปิดมากขึ้น มีคนภายนอกเดินทางเข้ามาในพื้นที่ และคนในพื้นที่เดินทางออกไปภายนอกมากขึ้น ก่อให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงไปที่ละน้อย เริ่มจากมีคนจากถิ่นอื่นเข้าไปตั้งหลักแหล่ง เช่น ไปรับจ้างทำไร ทำสวน ค้าขายเดินทางผ่านไปมา ที่ดินมีการจัดสรรเพื่อการค้าและธุรกิจมากขึ้น ผู้คนซึ่งแต่เดิมมีการแต่งงานกันเฉพาะในเผ่าพันธุ์และมีความเชื่อว่าไม่ควรแต่งงานกับคนต่างถิ่นจึงเริ่มเปลี่ยนไป มีการแต่งงานกับคนภายนอกมากขึ้น ได้แก่ คนไทย คนจีน (สุรพล ไชยพงษ์, สัมภาษณ์ : 2542) จึงทำให้เชื้อสายของเริ่มกลายเป็นจากเดิม

ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา เมื่อมีการยกฐานะจากหมู่บ้านคลองพลูขึ้นเป็นตำบล คลองพลูและแยกออกจากตำบลตะเคียนทองทำให้ชุมชนใหญ่ขึ้น มีประชาชนเพิ่มมากขึ้น ต่อมาเมื่อแยกจากอำเภอมะขามมาจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอเขาชีเมื้อง การคมนาคมสะดวกขึ้น มีถนนสายหลักตัดผ่านเข้าตำบลและหมู่บ้านโดยตรง มีรถโดยสารประจำทางแล่นผ่าน และมีหน่วยงานของรัฐเข้าไปตั้งอยู่ มีการนำระบบสาธารณูปโภคเข้าไป รวมทั้งมีผู้คนทั้งต่างพื้นที่และในพื้นที่เดินทางเข้าออกไปมาสะดวกขึ้น (บุญรอด บรรจง, สัมภาษณ์ : 2542) ทำให้ความเป็นของดั้งเดิมเริ่มเปลี่ยนแปลงไป

การปกครอง

ตำบลคลองพลูอันเป็นที่ศึกษานี้พัฒนาขึ้นมาจากหมู่บ้านคลองพลูแต่เดิมขึ้นกับตำบลตะเคียนทองมานาน และเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ต่อมาเมื่อชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้นจึงได้จัดตั้งเป็นตำบลคลองพลู เมื่อปี พ.ศ. 2531 แต่ยังคงขึ้นกับอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรีอยู่ จนกระทั่งมีการจัดแบ่งเขตการปกครองใหม่ในปี พ.ศ. 2536 โดยประกาศของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 ได้แยกตำบลของอำเภอมะขามออกมา 5 ตำบลจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอเขาชีเมื้อง และมีการวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการ เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2536 (สำนักงานที่ว่าการกิ่งอำเภอเขาชีเมื้อง, 2541 : 2)

ปัจจุบันตำบลคลองพลู ประกอบด้วย 10 หมู่บ้าน เป็นตำบลที่มีจำนวนหมู่บ้านมากที่สุด ในกิ่งอำเภอเขาชีเมื้อง คือ ตำบลพลวง มี 9 หมู่บ้าน ตำบลชากไทย มี 8 หมู่บ้าน ตำบลตะเคียนทอง มี 9 หมู่บ้าน และตำบลจันทเขลม 7 หมู่บ้าน รวมทั้งกิ่งอำเภอ มี 5 ตำบล 39 หมู่บ้าน ทุกหมู่บ้านอยู่นอกเขตสุขาภิบาล มีกำนันเป็นผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยภายในตำบล กำนันคือ นายเชนพพลุ แก้วสุข และมีผู้ใหญ่บ้านดูแลความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน คือ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5 ตำบลคลองพลู ชื่อ นายสิริชัย วงษ์น้อย และผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8 ตำบลคลองพลู ชื่อ นายสมศักดิ์ ผสมสุข สำหรับนายอำเภอกิ่งอำเภอเขาชีเมื้อง ชื่อ นายประกวด

ฉันท์ทอง ที่ว่าการกิ่งอำเภอตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองจันทบุรีขึ้นมาทางเหนือ 24 กิโลเมตร ส่วนตำบลคลองพลูอยู่ห่างจากที่ว่าการกิ่งอำเภอขึ้นมาทางเหนืออีกประมาณ 19 กิโลเมตร (สำนักงานที่ว่าการกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ, 2541 : 8)

จากการสัมภาษณ์อาจารย์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองภายในหมู่บ้าน เกี่ยวกับการปกครองดูแลประชากรในพื้นที่ ปรากฏว่าไม่มีปัญหาอะไรเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้เป็นเพราะคนในพื้นที่มีเชื้อสายเดียวกัน อยู่ร่วมกันมานานหลายต่อหลายรุ่น ทำให้รู้จักกันดี ผู้อาวุโสในหมู่บ้านหลายคนเล่าให้ฟังโดยให้ความเห็นว่า คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน เพราะมีการแต่งงานกันเองกับคนในหมู่บ้านมานานหลายชั่วอายุคน ทำให้ประชากรในพื้นที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันทางสายโลหิต อีกทั้งความเป็นอยู่ยังเป็นแบบพึ่งพากัน จึงมีความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกัน ไม่มีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในพื้นที่นี้ (สุวิทย์ สุนทวนิก, สัมภาษณ์ : 2542)

สำหรับการปกครองหมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลความเป็นอยู่และความสงบเรียบร้อยให้กับประชาชนในหมู่บ้าน จำนวน 380 คน ไม่มีกรณีพิพาททางด้านกฎหมายถึงขั้นรุนแรง นอกจากจะมีการทะเลาะกันบ้างเล็กน้อยเนื่องจากเมาสุราในงานประเพณีของท้องถิ่นหรืองานเลี้ยงกันในหมู่บ้าน เช่น งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ เพราะชาวชองชอบดื่มสุราในงานต่าง ๆ กันมาก ส่วนเรื่องอื่น ๆ ที่มีร้องเรียนฟ้องร้องกันบ้างก็ได้แก่ เรื่องมรดกที่ดิน 1 ครั้ง บุกรุกที่ดินเพราะเขตแดนไม่ชัดเจน 1 ครั้ง เท่านั้น ในรอบ 3-4 ปีที่ผ่านมา (สราวุธ อินทะพันธ์, สัมภาษณ์ : 2542) ทั้งนี้กล่าวได้ว่า คนชองมีนิสัยรักสงบ ชอบอยู่กับธรรมชาติ และมีสายสัมพันธ์กันทางเครือญาติภายในหมู่บ้าน จึงทำให้ไม่มีปัญหาความขัดแย้งมากนัก

สำหรับเรื่องการเมือง ทั้งภายในท้องถิ่นและระดับชาติ กล่าวได้ว่าชาวชองในพื้นที่ให้ความสนใจมากพอควร มีการติดตามความเคลื่อนไหวและข่าวสารการเมืองอยู่ตลอดเวลา เพราะการสื่อสารมวลชนแพร่หลายเข้ามาในพื้นที่อย่างสะดวกทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ในช่วงการหาเสียงเลือกตั้งมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้ามาแนะนำตัวและประกาศนโยบายของตนให้ชาวบ้านทราบแทบทุกครั้ง ชาวชองซึ่งได้สัญชาติไทยแล้ว ไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันมากพอควร คือประมาณร้อยละ 60 ที่ตั้งของหน่วยเลือกตั้งอยู่บริเวณวัดหรือไม่กี่ที่โรงเรียน ซึ่งเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านเดินทางไปได้สะดวก ผู้แทนราษฎรของจังหวัด 3 คน ที่ได้รับเลือกไปนั้น หลังจากได้รับเลือกแล้วก็ยังคงกลับมาเยี่ยมเยียนราษฎรในพื้นที่อยู่เสมอ อีกทั้งได้มาร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ของชาวชองในหมู่บ้านด้วย เช่น งานแต่งงาน งานศพ งานทำบุญ งานบวช

โดยเฉพาะกับคนที่รู้จักกับ ส.ส. ก็มักเชิญ ส.ส. มาร่วมงานด้วยเป็นประจำ และ ส.ส. ก็ถือเป็นโอกาสได้พบปะชาวบ้าน ได้ถามทุกข์สุข รับฟังปัญหาของราษฎรไปด้วยพร้อมกัน (บุญรอด บรรจง, สัมภาษณ์ : 2542)

ในหมู่บ้านมีคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งประชาชนในหมู่บ้านแต่งตั้งกันเอง เมื่อตั้งแล้วก็จะเป็นตลอดไปจนกว่าจะลาออกเอง หรือมีการสลับเปลี่ยนกันเองเพื่อหมุนเวียนกันทำงาน เป็นการช่วยกันดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของหมู่บ้าน รับเรื่องราวร้องทุกข์และข้อเสนอแนะจากชาวบ้าน ไปแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านรับทราบและหาทางช่วยเหลือหรือแก้ไขต่อไป คณะกรรมการนี้มี 8 คน เป็นผู้มีอายุ 40 ปีขึ้นไปและมีความรู้ทางวิชาการ เพราะต้องทำหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ชาวบ้านในด้านความเป็นอยู่ การทำมาหากินและสุขภาพอนามัยด้วย (สุรพล ไชยพงษ์, สัมภาษณ์ : 2542)

สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ มีทั้งสิ้น 39 หมู่บ้าน ส่วนที่ตำบลคลองพลูมี 10 หมู่บ้าน ตั้งอยู่นอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมด มีไฟฟ้าใช้ 35 หมู่บ้าน ที่ตำบลคลองพลูมีไฟฟ้าใช้แล้วทุกหมู่บ้าน ส่วนน้ำดื่มมีพอเพียงสำหรับดื่มตลอดปี 9 หมู่บ้าน และน้ำใช้ยังมีไม่เพียงพอตลอดปี ต้องอาศัยน้ำจากธรรมชาติ เช่น น้ำฝน น้ำจากแหล่งน้ำ มีบ่อน้ำบาดาลซึ่งชาวบ้านนิยมขุดไว้เพื่อให้มีน้ำใช้ ส่วนน้ำประปามีใช้แล้ว 5-6 หมู่บ้านที่อยู่ติดถนนตัดผ่าน ส่วนหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ภายในเข้าไปยังคงใช้น้ำบ่อ (ธานินทร์ เกษศิริ, สัมภาษณ์ : 2542)

ถนนสายหลักจากตัวเมืองจันทบุรี ไปยังกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏเป็นถนนลาดยางขนาดกลางตัดผ่านตำบลต่าง ๆ ของกิ่งอำเภอตั้งแต่ตำบลชากไทยไปจนถึงตำบลจันทเขลม สองข้างทางเป็นสวนผลไม้และป่าสงวน ถนนมักเป็นสายตรงตัดทอดยาวไปตามไหล่เขา เป็นเนินเตี้ยๆ สลับกับที่ราบ ไม่ค่อยมีถนนตัดแยกมากนัก มีเพียงแยกเล็ก ๆ เพื่อเข้าสู่ตำบลที่ผ่าน ถนนที่แยกเข้าแต่ละตำบลก็เป็นถนนลาดยางแล้วเช่นกัน มีถนนภายในตำบลบางสายเท่านั้นที่เป็นถนนลูกรัง

สำหรับบ้านที่ตั้งอยู่ริมถนนก็จะทำเป็นร้านค้าขายของชำบ้าง บ้านจะตั้งอยู่ห่างกันพอควรเมื่อเข้าสู่ตำบลแล้วจะเห็นบ้านชาวของปลูกอยู่ 2 ข้างทางเป็นบ้านชั้นเดียว ยกพื้นสูงแต่ไม่มากนัก ทำด้วยไม้และมุงหลังคาด้วยจาก ซึ่งมีลักษณะสานสลับกันระหว่างแนวตั้งกับแนวนอน จะมีบ้านบางหลังที่มุงด้วยสังกะสี ซึ่งเป็นบ้านรุ่นใหม่ ส่วนมุงจากนั้นเป็นของของ

แต่รุ่นเก่า บ้านแต่ละหลังมักไม่มีรั้ว แต่จะมีต้นไม้ซึ่งเป็นไม้ผลหรือเป็นผักสวนครัวเป็นแนวแบ่งเขตกันพอให้รู้อาณาบริเวณ ที่มีได้ทำรั้วกันเป็นสัดส่วนก็เนื่องจากประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกัน มักเป็นญาติกันนั่นเอง รู้จักกันยังไปมาหาสู่ เยี่ยมเยียน และทานอาหารร่วมกันอยู่เป็นประจำ จึงไม่ได้กั้นรั้วแยกกันออกไป

ในหมู่บ้านมีร้านค้า 4 แห่ง ขายของเบ็ดเตล็ด ขายกล้วยเตี๊ยะ ขายข้าวแกง และขายสินค้าผลผลิตทางการเกษตร ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ มีสวนผลไม้ ไร่อ้อย ไร่มัน ลำปะหัง พริกไทย และผักสวนครัวอยู่ เรียงรายสลับกันไป มีพื้นที่ทำนาอยู่บ้างตามที่ราบระหว่างเชิงเขา และมีบ้านตั้งอยู่บ้างระหว่างเนินเขาเพียงเล็กน้อย

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนและสภาพที่อยู่อาศัย

เมื่อเข้ามาถึงตำบลคลองพลูแล้วพบว่าการตั้งบ้านเรือนของประชาชนชาวองในพื้นที่ตั้งอยู่อย่างห่าง ๆ กัน มีลักษณะกระจายกันอยู่ มิได้ตั้งอยู่รวมกลุ่มกันมากนัก บ้านหลังหนึ่ง ๆ จะอยู่ห่างกันประมาณ 100 เมตร จนถึง 1,000 เมตร เพราะที่บ้านแต่ละหลังจะปลูกอยู่ในพื้นที่ของตนเองเป็นพื้นที่ทำกินกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีสวน มีไร่อยู่บริเวณรอบบ้านสำหรับทำกินกันในครอบครัว โดยเฉลี่ยประชาชนในพื้นที่จะมีที่ดินทำกินของตนเองประมาณครัวเรือนละ 10 ไร่ เพื่อให้ลูกหลานทำกินร่วมกัน มิได้แบ่งย่อยออกไป แต่จะมีบ้านที่ปลูกกันอยู่หนาแน่นอยู่บ้างประมาณ 10-15 หลังคาเรือน โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ใกล้วัด ใกล้โรงเรียน ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน

ส่วนลักษณะของบ้านที่อยู่อาศัย ส่วนมากมีสภาพเป็นเรือนไม้ยกพื้นไม่สูงมากนัก ใช้ไม้ไผ่มาเรียงกันเป็นฝาบ้านและเป็นพื้นบ้านหลังคามักจะมุงจาก แต่จะมีมุงสังกะสีบ้างเป็นบางหลัง และมีอยู่บ้างเหมือนกันที่มุงจากสลับกับสังกะสี ทุกหลังมักจะเป็นบ้านชั้นเดียว บริเวณบ้านจะเป็นสวนผลไม้และผักสวนครัว รอบ ๆ ตัวบ้านเป็นลานดินกว้าง ข้าง ๆ บ้านจะมีขี้ข้าวขนาดเล็ก สร้างเป็นเรือนยกพื้นสูงกว่าตัวบ้านเล็กน้อย บางบ้านมีบ่อน้ำที่ขุดไว้ใช้กันเอง บ้านที่ตั้งอยู่ริมถนนมักจะทำรั้วบ้านด้วยต้นไม้ เช่น กระจิน หรือผักสวนครัว เช่น มะเขือ ถั่วฝักยาว โดยมีโครงไม้เป็นแนวให้เลื้อย บางบ้านมีการปลูกดอกไม้เป็นรั้ว เช่น ชบา ดอกเข็ม เป็นต้น ชุมชนใกล้เคียง ๆ วัดมีบ้านไม้ 2 ชั้น อยู่ 2 หลัง จากการสัมภาษณ์พบว่า เป็นบ้านของชาวจีนที่แต่งงานกับชาวอง 1 หลัง และเป็นบ้านของชาวไทยที่แต่งงานกับชาวองอีก 1 หลัง

(ธานินทร์ เกษศิริ, สัมภาษณ์ : 2542) ลักษณะบ้านยังเป็นไม้เหมือนบ้านของชาวช่องทั่วไป แต่หลังคามุงสังกะสีทั้ง 2 หลัง

ในบ้านของชาวช่องมีลักษณะเป็นห้องโถงกว้างอยู่ตรงกลาง มีห้องนอนอยู่ด้านข้าง แต่ไม่มีฝาหรือประตูกัน มักใช้ตู้หรือบางบ้านมีผ้าม่านกันเท่านั้น ตรงไปตามทางเดินด้านหลังจะเป็นครัว ซึ่งมีได้มีฝาหรือประตูกันเช่นกัน และมีทางออกไปสู่หลังบ้าน ด้านล่างมีตุ่มน้ำหลายใบรองน้ำฝนไว้ดื่ม บ้านที่ตั้งริมถนนมีไฟฟ้าใช้แล้ว จึงมีเครื่องไฟฟ้าใช้พอสมควร หลายบ้านมีโทรทัศน์ วิทยุ กาต้มน้ำร้อน ไฟฟ้า เต่าแก๊ส เต่าไฟฟ้า แต่วิทยุหลายบ้าน เวลาฟังยังนิยมใช้ถ่านวิทยุอยู่ โดยให้เหตุผลว่าสามารถนำติดตัวไปฟังที่ลานบ้าน หรือในสวนได้

บริเวณฝายบ้านหลายหลังมีรูปเคารพ นักร้องสมัยใหม่ติดอยู่บ้างและบางบ้านติดพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับพระราชินี นอกนั้นมีไค้ดกแต่งอะไร บางบ้านมีรูปถ่ายรับปริญญาของบุตรหลานด้วย แสดงให้เห็นว่ามีบุตรหลานได้มาเรียนต่อระดับสูงขึ้น จากการสัมภาษณ์พบว่า บุตรหลานที่เข้ามาเรียนในเมือง มักนำวิถีชีวิตของชาวเมืองกลับไปใช้ที่บ้านเดิม เช่นการนำเครื่องใช้ไฟฟ้าไปใช้ เป็นต้น รวมทั้งปรับปรุงความเป็นอยู่แบบใหม่ต่างไปจากเดิม แสดงถึงอิทธิพลจากภายนอกเริ่มเข้าสู่หมู่บ้านโดยคนของตัวเองด้วยส่วนหนึ่ง

ลักษณะโครงสร้างของครอบครัว

ในบ้านหลังหนึ่งของชาวช่องมีลักษณะ โครงสร้างของครอบครัวเป็นรูปแบบครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ปัจจุบันมีลูกน้อยลงเพียงครอบครัวละ 2-3 คนเท่านั้น ลักษณะครอบครัวแบบนี้เพิ่งมีเข้ามาในพื้นที่ประมาณ 10 ปีมานี้ ก่อนหน้านี้มักเป็นครอบครัวขยาย (Extended Family) คือมีเครือญาติอยู่รวมกัน และนิยมมีลูกหลายคน แต่ปัจจุบันเปลี่ยนไป เมื่อบุตรหลานแต่งงานแล้วมักแยกเรือน โดยปลูกบ้านอยู่ต่างหาก อาจจะเป็นบริเวณเดียวกับบ้านเดิมของฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิง แล้วแต่จะตกลงกัน มีส่วนน้อยที่แต่งงานแล้วยังคงอยู่กับครอบครัวเดิม ทั้งของฝ่ายชายและฝ่ายหญิง แต่ส่วนมากแล้วคนในตำบลหรือหมู่บ้านนี้จะแต่งงานกันเองภายในพื้นที่ ยังไม่นิยมแต่งงานกับคนภายนอก และคนที่มิได้มีเชื้อสายช่อง ทำให้มีความสัมพันธ์กันฉันท์เครือญาติทั้งหมู่บ้าน แต่ละบ้านจะมีความเกี่ยวข้องกันเป็นทางเขยหรือสะใภ้ นอกจากนี้ยังมีบางคู่เป็นลูกพี่ลูกน้องแต่งงานกันเอง บางคู่เป็นญาติกันมีนามสกุลเดียวกันแต่งงานกันก็มี บางครอบครัวมิได้จดทะเบียนสมรส แต่แต่งงาน

โดยประกอบพิธีกรรมกันเองภายในหมู่บ้านแล้วอยู่กินกันก็หลายคู่ (พร้อม หอมหวาน, สัมภาษณ์ : 2542) ด้วยเหตุนี้ทำให้ชาวทองในตำบลนี้รักษาเชื้อชาติ ประเพณีวัฒนธรรมของตนไว้ได้มากกว่าชาวทองในพื้นที่อื่น

เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

ประชากรในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งส่วนมากมีที่ทำกินเป็นของตนเอง เพราะเป็นที่ดินที่ทำกินตกทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ส่วนด้านการถือครองที่ดินมีพื้นที่การเกษตรประมาณ 89,221 ไร่ มีจำนวนผู้ถือครองที่ดินทำการเกษตร 4,679 คน จากทั้งหมดของกิ่งอำเภอ คิดเป็นร้อยละ 2.25 ของเนื้อที่ทั้งหมดของจังหวัด เป็นอำเภอที่มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นอันดับ 7 จาก 10 อำเภอของจังหวัดจันทบุรี (สถิติจังหวัดจันทบุรี, 2542 : 18)

ชาวทองในพื้นที่นี้ส่วนมากทำสวนผลไม้ เช่น สวนทุเรียน สวนเงาะ สวนระกำ เป็นต้น นอกจากทำสวนผลไม้แล้ว ยังมีการทำไร่อีกด้วย เช่น ไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง ไร่ถั่วลิสง และยังมีการทำนาบ้างแต่ไม่มากนักทำนาตามที่ลุ่มระหว่างเชิงเขา แต่มีเพียงเล็กน้อยและผลผลิตไม่ค่อยดี เพราะขาดน้ำในบางช่วงโดยเฉพาะหน้าแล้ง อีกทั้งที่นาจะเป็นนาขนาดเล็ก มีผลผลิตไม่มากเมื่อเทียบกับไร่หรือสวนผลไม้ ซึ่งมีพื้นที่มากกว่าและมีรายได้จากผลผลิตมากกว่าด้วย

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่าข้าวเปลือกที่ผลิตได้ในพื้นที่นี้ชาวทองจะเก็บไว้บริโภคกันเองภายในครอบครัว ไม่นิยมขาย เนื่องจากผลผลิตมีไม่มากและโดยปกติแล้วชาวทองจะไม่นิยมค้าข้าวสารเก็บไว้เพื่อรับประทานเป็นจำนวนมาก และเก็บไว้เป็นเวลานาน แต่มักจะตำไว้พอกินเป็นวัน ๆ ไปเท่านั้น แล้วค่อยทำใหม่ในวันต่อไป ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของคนในครอบครัวที่ต้องช่วยกันตำข้าวไว้กินในแต่ละวัน

การทำเกษตรกรรมในพื้นที่ยังคงเป็นไปโดยอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก ยังพึ่งพาดินฟ้าอากาศอยู่อย่างมาก อีกทั้งทำการเพาะปลูกกันไปตามที่บรรพบุรุษเคยทำสืบต่อกันมา ชาวบ้านยังขาดความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงที่ดิน การพัฒนาผลผลิต รวมไปถึงการเพิ่มผลผลิตในแต่ละปี จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านหลายคนบอกว่าไม่ค่อยมีเจ้าหน้าที่ของทางราชการเข้ามาให้คำแนะนำ หรือให้ความรู้สมัยใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาผลผลิต นาน ๆ จะมีเจ้าหน้าที่ของทางราชการมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ยาปราบศัตรูพืช การใช้ปุ๋ยเคมี หรือปุ๋ยวิทยาศาสตร์

แต่จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง พัฒนาการ และเจ้าหน้าที่ทางการเกษตรให้ข้อมูลว่า ชาวบ้านไม่ค่อยสนใจจะรับความรู้สมัยใหม่ ยังนิยมเพาะปลูกกันแบบดั้งเดิมอยู่มากและไม่นิยมการใช้เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์แบบใหม่ เช่น นิยมใช้ปุ๋ยธรรมชาติมากกว่าปุ๋ยวิทยาศาสตร์นิยมให้พืชเติบโตเองตามธรรมชาติมากกว่าใส่ปุ๋ยเร่งผลผลิต เป็นต้น

สำหรับการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรของชาวช่อง เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว โดยการใช้แรงงานในครอบครัวและอาจมีวิธีการลงแขกช่วยกันเป็นบางปีที่ผลผลิตมีมาก ส่วนหนึ่งจะมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อผลผลิตไปจำหน่าย และอีกส่วนหนึ่งชาวบ้านจะนำไปจำหน่ายเองที่ตลาดผลไม้กระทิง ซึ่งอยู่ห่างจากตำบลคลองพลูไปทางใต้ประมาณ 12 กิโลเมตร รวมทั้งบางส่วนจะนำผลผลิตที่ได้ไปจำหน่ายในตัวเมืองจันทบุรีเอง โดยฝากขายหรือขายต่อให้กับคนรู้จักซึ่งเป็นพ่อค้าแม่ค้าในตัวเมืองก็มี เนื่องจากชาวช่องรู้ว่าพ่อค้าที่ไปซื้อผลผลิตมาจำหน่ายจะให้ราคาต่ำกว่าที่นำมาขายในตลาด โดยเฉพาะผลไม้ที่เป็นพืชเศรษฐกิจ เช่น เงาะ ทุเรียน ระกำ ชาวบ้านระยะหลังนี้จะนิยมว่าจ้างรถปิคอัพหรือบางบ้านมีรถปิคอัพเองก็จะขนผลผลิตไปขายที่ตลาดเองเพราะรายได้ดีกว่า

นอกจากนี้ในปัจจุบันชาวช่องยังนิยมเรียนรู้การทำผลไม้แห้ง ผลไม้กวน หรือผลไม้แปรรูป เพื่อนำไปจำหน่ายซึ่งมีรายได้ไม่น้อยกว่าผลไม้สด ในกรณีที่บางปีมีผลไม้มากแล้วจำหน่ายไม่หมดก็สามารถแปรรูปเป็นอย่างอื่นได้ ช่วยให้มีรายได้เสริมทางหนึ่งด้วย

ยังมีอาชีพอื่นนอกเหนือจากการทำเกษตรกรรมที่ชาวช่องในพื้นที่นี้ทำเป็นอาชีพ ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่ เป็ด หรือรับจ้างขับรถพาชั้นเขาพระบาทพลวง อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ โดยรับจ้างขับรถสองแถวบ้าง รถมอเตอร์ไซด์บ้าง แต่ไม่มากนักและทำเป็นบางฤดูกาลเท่านั้น

อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐหลายคนให้คำตอบตรงกันว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวช่องยังไม่ดี จัดว่าเป็นผู้มีรายได้ค่าส่วนใหญ่ฐานะยากจน เพราะผลผลิตขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ทำให้มีรายได้ไม่แน่นอน อีกทั้งชาวช่องชอบอยู่แบบเดิมตามธรรมชาติ ไม่ชอบเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตน ชอบความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ ไม่ค้ำประกัน ดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกินเท่านั้น จึงทำให้เศรษฐกิจขึ้นอยู่กับธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่

การคมนาคม

ตำบลคลองพลูอยู่ทางตอนเหนือของกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองจันทบุรีประมาณ 25 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏอีกประมาณ 20 กิโลเมตร มีถนนลาดยางตัดผ่านตำบลเข้าสู่ตัวเมืองจันทบุรีได้โดยสะดวก มีรถสองแถววิ่งจากหน้าตลาดตัวเมืองจันทบุรีไปยังตำบลจันทเขลม ซึ่งอยู่ตอนเหนือสุดของกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏเป็นประจำทุกวัน

การเดินทางไปยังตำบลคลองพลู ถ้าเดินทางทางจากกรุงเทพฯ ด้วยรถโดยสารประจำทางผ่านถนนสุขุมวิทไปยังจันทบุรีหรือตราด หรือเดินทางจากชลบุรีด้วยเส้นทางสายใหม่ ผ่านอำเภอบ้านบึง อำเภอหนองใหญ่เข้าสู่อำเภอแกลงจังหวัดระยองและเข้าสู่จังหวัดจันทบุรีใช้เวลาเพียง 1 ชั่วโมงกับ 50 นาที จากชลบุรีก็ถึงจังหวัดจันทบุรี เมื่อถึงตัวเมืองจันทบุรีสามารถเดินทางไปยังตำบลคลองพลูได้ โดยรถสองแถวหน้าตลาดตัวเมืองจันทบุรีไปยังตำบลจันทเขลม ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง หรือน้อยกว่านิดหน่อยก็จะถึงตำบลคลองพลู

การเดินทางไม่ลำบาก เพราะถนนลาดยางทำให้คล่องตัวในการเดินทาง สองข้างทางเป็นสวนผลไม้และป่าสงวนระหว่างทางผ่านชุมชนตำบลต่าง ๆ ของกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏเป็นระยะ ๆ เช่น ชุมชนวัดกะทิง ที่ทำการกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ สำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ โรงเรียนคิชฌกูฏวิทยา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จันทบุรี ที่ทำการไปรษณีย์กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ วัดกะทิง วัดทุ่งตาอิน วัดพลวง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตจันทบุรี สถานีตำรวจกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ สถานีอนามัย เป็นต้น

สำหรับรถโดยสารที่ผ่านเข้าไปยังตำบลคลองพลูนั้น มีหลายเที่ยวต่อวันโดยออกเที่ยวละประมาณครึ่งชั่วโมงต่อครั้ง ตั้งแต่เวลา 7.00 น. จนถึงเวลาประมาณ 17.00 น. แต่ถ้าเป็นในช่วงเวลาเช้ากับเย็นที่นักเรียนและคนทำงานเดินทางมาก รถจะออก 15 นาทีต่อเที่ยว ส่วนช่วงกลางวันไม่ค่อยมีผู้โดยสารก็จะนาน ๆ ออกสักเที่ยวหนึ่ง รถสองแถวที่เป็นรถโดยสารเข้าไปยังตำบลเป็นรถขนาดใหญ่ บรรจุผู้โดยสารได้ครั้งละมาก มีไซ้รถขนาดเล็กที่เล่นอยู่ในตัวเมือง แต่ส่วนมากชาวบ้านจะมีรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ และบางบ้านมีรถกระบะ รถปิคอัพเป็นของตนเอง สามารถเดินทางไปมาภายในพื้นที่ได้อย่างสะดวก

ส่วนการคมนาคมภายในตำบลคลองพลู ตามทางแยกเพื่อต่อเข้าไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ เมื่อพ้นจากถนนลาดยางสายหลักแล้วมักเป็นถนนลูกรัง แต่รถยนต์สามารถวิ่งผ่านได้ บางช่วงถนนยังอยู่ในสภาพไม่ดี ขรุขระ ผิวถนนยังไม่เรียบ โดยเฉพาะในฤดูฝน ผิวถนนจะเสียหาย

เพราะน้ำกักเซาะและขังอยู่ ทำให้การเดินทางไม่สะดวก อีกทั้งบางช่วงจะเป็นทางขาด มีน้ำท่วมขัง เป็นหลุมเป็นบ่อ ทางเข้าหมู่บ้านบางช่วงไม่ได้เป็นถนนที่ตัดทางอย่างเป็นทางการ แต่เป็นทางเดินเท้าของชาวบ้าน เพื่อแยกเข้าบ้านของแต่ละคน จึงเป็นทางเดินเล็ก ๆ ที่รถจักรยานและรถจักรยานยนต์ผ่านได้เท่านั้น สองข้างทางยังคงเป็นสวนและไร่ของชาวบ้านอยู่ตลอดทางและถนนเข้าหมู่บ้าน รวมทั้งทางเดินแยกเข้าบ้านของราษฎรอยู่ในระดับต่ำกว่าถนนสายหลักที่ลาดยาง บ้านของราษฎรหลายหลังจึงอยู่ต่ำกว่าระดับถนน เพราะถนนตัดผ่านมาที่หลังบ้านเรือนของราษฎรตั้งอยู่ก่อนมานานแล้ว จากการสอบถามได้ข้อมูลว่าไม่ทำให้ประสบปัญหาน้ำท่วมแม้ว่าบ้านจะอยู่ต่ำกว่าถนน เพราะดินเป็นดินปนทราย ไม่ทำให้น้ำขัง อีกทั้งชาวบ้านมักขุดรางน้ำเล็ก ๆ ไว้รอบบ้านเพื่อให้น้ำไหลไปรวมกันที่บ่อหลังบ้านซึ่งขุดไว้เป็นแอ่งน้ำไม่ลึกนัก ไว้สำหรับเลี้ยงสัตว์ รดน้ำต้นไม้หรือทำการเพาะปลูกภายในบริเวณบ้าน

ส่วนการเดินทางไปมาหาสู่กันภายในหมู่บ้านหรือตำบลเดียวกันราษฎรในหมู่บ้านมักเดินเท้า ถ้าไม่ไกลนักและใช้รถจักรยาน ซึ่งมีกันแทบทุกบ้าน ถ้าไปไกลอีกหน่อยจะใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะเดินทางแต่ถ้าไปในตัวกิ่งอำเภอหรือไปในเมือง ก็ใช้รถสองแถวที่แล่นผ่านหมู่บ้านเข้าไปยังตัวเมืองได้

การสาธารณสุขภิบาล

แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สำคัญของชาวชองในตำบลคลองพลู คือ คลองและห้วย ซึ่งเป็นสาขาแยกมาจากแม่น้ำจันทบุรี ได้แก่คลองน้ำเป็น คลองตะเคียนทอง คลองตาหลิว และห้วยกระสีใหญ่ เป็นต้น รวมทั้งมีบ่อน้ำที่ขุดกันเองภายในบ้านของแต่ละคน เพื่อใช้ในการบริโภค นอกจากนี้ยังมีการร่อนน้ำฝนเก็บไว้ใช้อีกด้วย จากการให้ข้อมูลของชาวบ้านว่า แหล่งน้ำธรรมชาติยังไม่เพียงพอสำหรับการใช้สอยได้ตลอดทั้งปี เพราะในฤดูร้อนน้ำในคลองและห้วยจะมีระดับต่ำมาก บางช่วงอาจแห้งแห้งขาดไปเลย จึงได้ใช้น้ำฝนที่รองเก็บไว้ใส่โอ่งและตุ้มรอบบ้านเป็นน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคแทน (พร้อม หอมหวาน, สัมภาษณ์ : 2542)

ไฟฟ้า

ตำบลคลองพลูมีไฟฟ้าใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 แต่ยังมีไม่ครบทุกหมู่บ้าน และไม่ครบทุกบ้านของราษฎร บ้านที่มีไฟฟ้าใช้แล้วมักใช้เพียงเพื่อให้แสงสว่างในเวลากลางคืนเท่า

นั้น และบางบ้านก็ยังไม่นิยมใช้ไฟฟ้า แม้จะติดตั้งไฟฟ้าแล้วก็ตาม เพราะกลัวไฟดูด กลัวไฟช็อต บางบ้านจึงใช้ไฟนาน ๆ ครั้ง และหลายบ้านยังนิยมใช้ตะเกียง ใช้ได้กันอยู่บางบ้านที่ไม่นิยมเปิดไฟเพราะไม่ต้องการเสียเงินค่าไฟ ซึ่งให้เหตุผลว่าแพง หลายบ้านที่แม้ว่าจะมีไฟฟ้าใช้แล้ว แต่ก็มีเพียงไฟที่ให้แสงสว่าง มักจะเป็นหลอดไฟดวงเล็ก ๆ เท่านั้น อุปกรณ์หรือเครื่องใช้ไฟฟ้าอย่างอื่นอีกหลายบ้านยังไม่มี โดยให้เหตุผลว่า ไม่มีความจำเป็นต้องใช้เพราะยังนิยมหุงต้มอาหาร ทำกับข้าวด้วยวิธีการแบบเดิมคือใช้เตาถ่าน ใช้ไม้ฟืนเป็นเชื้อเพลิง บอกว่าอาหารสุกดี อร่อยกว่าอาหารที่หุงต้มด้วยไฟฟ้า เพราะเคยซื้ออาหารที่ทำขายซึ่งหุงต้มด้วยไฟฟ้าแล้วไม่ชอบรสชาติอาหารเลยเพราะไม่อร่อย ส่วนบางบ้านบอกว่าไม่กล้าใช้เครื่องไฟฟ้าเพราะกลัวไฟดูด บางบ้านบอกว่ากลัวไฟไหม้ สำหรับบ้านที่มีเครื่องไฟฟ้าใช้บ้าง เช่น กัดต้นไม้ หม้อหุงข้าวไฟฟ้า โทรทัศน์ วิทยุ มักจะเป็นบ้านที่มีลูกหลานไปเรียนหนังสือหรือไปทำงานในเมือง แต่ถึงจะมีเครื่องใช้ไฟฟ้าอยู่บ้าง ญาติผู้ใหญ่ของบ้านที่มีก็ไม่นิยมใช้ โดยบอกว่าชอบอยู่อย่างธรรมดาตามความเป็นอยู่แบบเดิมมากกว่า (จรรยา คุริยะพันธ์, สัมภาษณ์ : 2542)

การสื่อสาร

ในตำบลคลองพลูไม่มีที่ทำการไปรษณีย์ ที่ทำการไปรษณีย์ตั้งอยู่ที่กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ซึ่งอยู่ห่างจากไปประมาณ 18 กิโลเมตร จากการสอบถามได้ข้อมูลว่า ชาวบ้านไม่นิยมติดต่อสื่อสารกันทางไปรษณีย์ถ้ามีเรื่องราวที่ต้องการส่งข่าวถึงกันภายในหมู่บ้าน หรือตำบลเดียวกันมักจะเดินทางไปบอกกันด้วยตนเอง หรือไม่กี่ฝากคนรู้จักไปบอกต่อกันซึ่งก็ได้ผล ทำให้สื่อสารกันได้ความเป็นที่พอใจแล้ว ส่วนการติดต่อกับคนภายนอกทางไปรษณีย์แทบไม่มีเลย เมื่อมีจดหมายหรือไปรษณีย์ภัณฑ์ถึงชาวบ้าน บุรุษไปรษณีย์จะนำไปส่งไว้ที่บ้านของผู้ใหญ่บ้านแล้วผู้ใหญ่บ้านจะนำไปให้หรือฝากไปให้ลูกบ้านตามที่เจ้าหน้าที่ของ บางครั้งถ้ารู้ว่ามีคนรู้จักหรือคุ้นเคยกับชื่อที่เจ้าหน้าที่ของ หรือเป็นญาติกันก็จะนำไปฝากไว้กับคนนั้น ซึ่งทำงานอยู่ในสถานที่ราชการในตัวกิ่งอำเภอ เพื่อให้นำไปส่งต่อก็มี รวมทั้งโทรศัพท์ซึ่งมีอยู่ตามสถานที่ราชการ ถ้าคนภายนอกจะติดต่อกับคนในหมู่บ้าน แล้วรู้ว่ามีลูกหลาน ญาติหรือคนรู้จักทำงานอยู่ในสถานที่ราชการนั้น ก็นิยมฝากข้อความให้ไปบอกต่อ คือฝากบอกกันไปวิธีนี้ก็มีใช้กันอยู่เป็นประจำ (อภิณัฐ อภิรักษ์ตระกูล, สัมภาษณ์ : 2542)

การสาธารณสุข

ในตำบลคลองพลูมีสถานอนามัย 1 แห่ง ตั้งอยู่เพื่อให้บริการแก่ชาวบ้านในพื้นที่ ปัจจุบันเมื่อมีอาการเจ็บป่วยชาวบ้านมักจะมาที่สถานอนามัยเพื่อรับการรักษา พาดักมาตรวจสุขภาพอยู่เป็นประจำ ต่างกับสมัยก่อนที่ไม่นิยมมารักษาที่สถานอนามัย แต่จะรักษาตัวเองตามความเชื่อและประเพณีเดิมและกลัวการรักษาแบบใหม่ รวมทั้งกลัวหมอไม่ยอมให้รักษา เพราะหมอเป็นคนแปลกหน้า คนนอกหมู่บ้าน คนต่างเชื้อชาติ ไม่กล้าให้รักษา ด้วยความเชื่อที่ว่าคนแปลกหน้าเป็นผีแฝงร่างมาเอาชีวิต แต่ปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวหมดไป

เมื่อมีการตั้งกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏขึ้น โดยแยกออกจากอำเภอมะขามก็ได้มีการตั้งโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏขึ้น อยู่ที่ตำบลพลวงใกล้ที่ว่าการกิ่งอำเภอ ห่างจากตำบลคลองพลูประมาณ 15 กิโลเมตร โรงพยาบาลนี้เป็นโรงพยาบาลประจำกิ่งอำเภอมียขนาด 30 เตียง มีแพทย์ประจำ 3 คน มีพยาบาลประจำ 31 คน และมีเจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายต่าง ๆ รวม 72 คน แม้ว่าโรงพยาบาลนี้จะอยู่ไกลจากตำบลคลองพลูแต่ก็ไม่ไกลมากเกินไปสามารถเดินทางไปได้โดยสะดวก นอกจากนี้ยังมีสถานอนามัยอยู่ในตำบลไว้บริการประชาชนในพื้นที่อย่างใกล้ชิดมากขึ้นด้วย

จากการสัมภาษณ์บุคลากรและเจ้าหน้าที่ทางด้านสาธารณสุข ได้ข้อมูลว่า (ศักดิ์รินทร์ หลิมเจริญ, สัมภาษณ์ : 2542) ชาวบ้านในพื้นที่ของกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ซึ่งเป็นชาวของนั้นส่วนมากมักเป็นโรคทางเดินอาหารกันมาก เนื่องจากดื่มน้ำไม่สะอาด เพราะนิยมดื่มน้ำจากบ่อ หรือน้ำฝนที่รองเก็บไว้นาน ไม่นิยมดื่มน้ำก่อก่อนดื่ม น้ำบ่อหรือน้ำฝนซึ่งเป็นน้ำธรรมชาติก็ไม่สะอาดเหมือนเมื่อก่อนแล้ว นอกจากนี้ยังมีโรคพยาธิ โรคฟัน และโรคในช่องปากกันพอสมควร โดยเฉพาะในวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ เพราะไม่ได้รักษาความสะอาดให้ถูกสุขลักษณะ

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อดั้งเดิมอีกบางประการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เช่น การไปเยี่ยมชาวบ้านเพื่อให้คำแนะนำด้านสาธารณสุข จะมีชาวบ้านจำนวนหนึ่งซึ่งมักจะเป็นชาวบ้านที่อยู่ห่างไกลออกไปมักไม่ค่อยรับฟังคำแนะนำหรือความรู้ใหม่ ๆ จากเจ้าหน้าที่ทำให้มีผลต่อสุขภาพอนามัยด้วย ได้แก่ แม่ภายหลังการคลอดบุตรแล้วมักนิยมทานข้าวกับเกลือเท่านั้น ไม่ทานอาหารบำรุงอย่างอื่น จึงทำให้แม่และเด็กมีสุขภาพไม่ค่อยดี มีเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ขาดสารอาหารกันหลายคน รวมทั้งเด็กบางคนมีโรคหนองพยาธิด้วย (ปาหนัน กนกวงษ์วัฒน์, สัมภาษณ์ : 2542)

แต่ปัจจุบันมีชาวของนิยมเข้ารับการรักษาและบริการส่งเสริมสุขภาพอนามัยกันมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในตำบลและบริเวณที่ถนนตัดผ่าน มักมีคู่สมรสมาขอคำปรึกษาเกี่ยวกับการคุมกำเนิด การวางแผนครอบครัวกันมากขึ้น โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษามากขึ้นกว่าเดิม คือคู่สมรสที่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี นอกจากนี้ยังมีหญิงที่ตั้งครรภ์มาตรวจครรภ์และได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยักครบตามเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 50 และได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณที่ผ่านการอบรมมาแล้ว ร้อยละ 70 (สุภาวดี ตรงสกุลรุ่งเรือง, สัมภาษณ์ : 2542)

ส่วนเด็กรุ่นใหม่นี้ได้รับการตรวจโรคและรักษาสุขภาพจากการสาธารณสุขแผนใหม่ คือเด็กแรกเกิดจนถึง 5 ขวบ ได้รับการตรวจสุขภาพ ชั่งน้ำหนัก และได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับโภชนาการ ร้อยละ 65 เด็กอายุต่ำกว่า 1 ขวบ ได้รับการตรวจสุขภาพและฉีดวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 60 ส่วนเด็กวัยเรียนระดับประถมศึกษาได้รับวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ ร้อยละ 100 เพราะมีอนามัยโรงเรียนไปตรวจเยี่ยมและฉีดวัคซีนให้ตามกำหนดเวลา (ศักดิ์รินทร์ หลิมเจริญ, สัมภาษณ์ : 2542)

นอกจากนี้ยังมีโรคที่เป็นกันมากอีก ได้แก่ โรคมาเลเรีย เพราะมีภูมิอากาศร้อนชื้น มีฝนตกชุก และมีสภาพภูมิประเทศเป็นป่าเขาทำให้มียุงชุม โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน มีฝนตกชุกมากและช่วงฤดูฝนมักจะยาวนานในรอบปี คือประมาณ 7-8 เดือน ทำให้มีไข้มาเลเรียระบาดอยู่บ่อย แต่ชาวบ้านรุ่นใหม่มักได้รับการรักษาและป้องกันด้วยวิธีการแพทย์แผนใหม่ ทำให้มีสุขภาพอนามัยดีขึ้น ปัจจุบันมีสำนักงานมาเลเรีย กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ตั้งอยู่ที่ตำบลพลวง เพื่อดูแลป้องกันและรักษาโรคนี้โดยตรง (พุดศักดิ์ ศรีไย, สัมภาษณ์ : 2542)

การแพทย์และการสาธารณสุขแผนใหม่ได้รับความนิยมนอกจากชาวบ้านมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากครูที่โรงเรียนสอนเด็กแล้วเด็กนำไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นดื่มน้ำก่อนดื่ม ทานอาหารที่หุงต้มสุกแล้วรวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและดูแลระวังรักษาแหล่งน้ำ ทำให้ไม่มีโรคภัยร้ายแรงเกิดขึ้น ส่วนมากจะเป็นไข้หวัด เพราะอากาศเปลี่ยนบ่อย และยังมีไข้ป่าหรือมาเลเรียอยู่บ้าง โดยเฉพาะหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลออกไป เมื่อเกิดการเจ็บป่วยส่วนใหญ่จะไปหาอนามัยประจำตำบล หรือไม่ก็ซื้อยารับประทานเอง ถ้าเจ็บป่วยมากก็จะไปโรงพยาบาลประจำกิ่งอำเภอ (สมเดช พลกล้า, สัมภาษณ์ : 2542)

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขมักจัดอบรมกรรมการหมู่บ้านเกี่ยวกับการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บหรือโรคติดต่อที่กำลังระบาดอยู่รวมทั้งชี้แจง แนะนำเกี่ยวกับวิธีการระวัง ป้องกัน และรักษาตัวเพื่อให้กรรมการหมู่บ้านไปชี้แจงแนะนำและบอกต่อแก่ชาวบ้าน ซึ่งก็ได้ผลตามสมควร เป็นเพราะว่าชาวทองจะเชื่อฟังและปฏิบัติตามชนกลุ่มเดียวกันเองมากกว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขซึ่งเป็นคนภายนอกต่างเผ่ากัน ทำให้สุขภาพอนามัยของชาวทองในชุมชนได้รับการพัฒนามากขึ้น มีการไปตรวจสุขภาพจากอนามัยตำบลมากขึ้นและยอมรับการทานยาและรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบันกันมากขึ้น (ธานินทร์ เกษศิริ, สัมภาษณ์ : 2542)

ในเรื่องของแหล่งน้ำดื่ม ส่วนใหญ่จะคือน้ำบ่อและน้ำฝน ซึ่งมีการรณรงค์ให้ค้ำน้ำก่อนดื่ม เพราะน้ำไม่สะอาดเหมือนเมื่อก่อนแล้ว ส่วนการกำจัดขยะมูลฝอยส่วนใหญ่จะใช้วิธีเผาและบางหมู่บ้านก็ฝัง ไม่นิยมทิ้งตามแม่น้ำ เพราะชาวบ้านใช้ประโยชน์จากน้ำในแม่น้ำเพื่อการเพาะปลูก ส่วนส้วม นิยมสร้างส้วมไว้ห่างจากตัวบ้านเล็กน้อย แต่อยู่ในบริเวณบ้านมักใช้ไม้ไผ่มีทั้งใบทั้งลำและบางบ้านใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกทำเป็นฝาและใช้หลังคามุงจาก ลักษณะส้วมเป็นส้วมซึมแบบราดน้ำธรรมดา ยังมีชาวบ้านในหมู่บ้านที่อยู่ลึกเข้าไปไม่นิยมใช้ห้องส้วม ยังนิยมใช้แบบเดิมคือเข้าป่า โดยให้เหตุผลว่ารู้สึกสบายดี เพราะอยู่ในส้วมแล้วอึดอัด (ประสงค์ แสงประทุม, สัมภาษณ์ : 2542)

ส่วนเรื่องการเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่เลี้ยงในบริเวณบ้าน บางบ้านเลี้ยงอยู่ใต้ถุนบ้าน สำหรับบ้านที่ยกพื้นมีใต้ถุนสูงแต่ถ้าเป็นบ้านที่ไม่ยกพื้นใต้ถุนสูง มักเลี้ยงสัตว์บริเวณบ้าน และมีการทำความสะอาดสัตว์เลี้ยง รวมทั้งเก็บมูลสัตว์ไปทำปุ๋ย

สำหรับการรักษาโรคภัยไข้เจ็บตามความเชื่อเดิมคือแบบไสยศาสตร์นั้น ปัจจุบันไม่ค่อยเป็นที่นิยมกันแล้ว โดยเฉพาะกับคนรุ่นใหม่แต่ยังมีอยู่บ้างกับคนรุ่นเก่า แต่ก็เป็นที่ให้กำลังใจ เป็นขวัญแก่ผู้ป่วยที่ยังมีความเชื่อแบบเดิมอยู่บ้าง โดยรักษาทั่วไปกับการรักษาแบบใหม่ ยังมีหมอรักษาทางไสยศาสตร์อยู่ 3 คน อายุประมาณ 60-70 ปี รับรักษาโรคประเภทข้อโรคกระดูก โรคเลือดลมเป็นพิษ งูกัด ปวดเมื่อย อ่อนเพลีย รวมทั้งแก้คุณไสยต่าง ๆ แก๊บน และเรียกขวัญคนป่วย ซึ่งชาวบ้านโดยเฉพาะผู้สูงอายุยังนิยมกันอยู่ วิธีการรักษาก็จะใช้คาถาอาคมประกอบกับการใช้ยาสมุนไพร การห้ามกินของแสลง การวางตัว หรือปฏิบัติตัวตามความเชื่อ เช่น ห้ามนอนดึก ห้ามพูดกับคนแปลกหน้าให้อยู่คนเดียวนอนห่มผ้า เป็นต้น โดยคิดค่าครุคนละ 19 บาท และมีค่ายาสมุนไพรอีกต่างหาก การรักษาแบบนี้มักเป็นเพียงเพื่อเสริมกำลังใจให้แก่ผู้สูงอายุที่ยังมีความเชื่ออยู่บ้างเท่านั้นและมักใช้ประกอบกับการรักษา

สมัยใหม่ที่ลูกหลานมักพาไปปรึกษากับแพทย์แผนใหม่ด้วยเพื่อให้กำลังใจคนป่วยมีมากขึ้น
(ชานินทร์ เกษศิริ, สัมภาษณ์ : 2542)

ภาษาและศาสนา

ชาวขอมมีภาษาพูดเป็นของตนเองมานานแล้ว เป็นภาษาประจำเชื้อชาติของตนเอง แต่ไม่มีตัวอักษรใช้จึงไม่มีภาษาเขียน ดังนั้น การจดบันทึกเรื่องราวของชาวขอมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรจึงไม่มี มีแต่ภาษาพูดจึงถ่ายทอดเรื่องราวของตนและเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยการบอกเล่าต่อกันมาไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของชาวขอม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม นิทาน ตำนานพื้นบ้าน ฯลฯ ได้รับการสืบทอดด้วยการบอกเล่าทั้งสิ้น ลักษณะการถ่ายทอดจึงมีรูปแบบเดียว เรียกว่า มุขปาฐะ (Oral Story) เมื่อเป็นเช่นนี้การสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับชาวขอมจึงต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์ และการมีส่วนร่วมในชุมชน (Interview and Participatory Action Research) จึงจะได้ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ มากขึ้นมาประกอบกับข้อมูลเอกสารที่มีผู้สนใจศึกษาและบันทึกเรื่องราวเป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษแล้วเผยแพร่ไป ข้อมูลดังกล่าวทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษนั้นหากพิจารณาจากระเบียบวิธีการศึกษาและวิจัยแล้ว ก็เป็นวิธีการเชิงคุณภาพเช่นกัน

สำหรับภาษาของที่ชาวขอมพูดกันอยู่นั้น มีความแตกต่างกันไปบ้างในแต่ละท้องถิ่น มิได้เป็นสำเนียงเดียวหรือคำศัพท์คำเดียวกันทั้งหมด ฉะนั้นของในจังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด และในประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย จึงมีคำศัพท์และสำเนียงภาษาพูดต่างกันไปตามภูมิสำเนา ซึ่งคนของด้วยกันเองจะทราบเวลาพูดกันว่า สำเนียงนี้เป็นของมาจากที่ใด สำเนียงอย่างนี้เป็นของอยู่ที่ไหน นอกจากคำศัพท์และสำเนียงแล้วยังมีระดับของเสียงในการออกเสียงสูง กลาง ต่ำ หรือน้ำเสียงขึ้นลงไม่เหมือนกันอีกด้วย ชาวขอมด้วยกันจะฟังระดับเสียงกันออกว่าเป็นของในพื้นที่ใด

ลักษณะภาษาขอมจะมีสำเนียงและคำศัพท์บางคำคล้ายภาษาเขมรอู๋บ้าง ดังนั้นคนต่างถิ่นหรือคนที่ไม่รู้เรื่องของภาษา เมื่อมาเที่ยวจันทบุรี ตราด และระยองในบางพื้นที่มักเข้าใจว่าเป็นคนเขมร พูดภาษาเขมร เนื่องจากมีชาวเขมรอพยพเข้ามาอยู่จำนวนหนึ่งและพื้นที่มีอาณาเขตติดต่อกัน จึงทำให้เกิดความเข้าใจผิดไป ภาษาขอมมีลักษณะเสียงพูดเร็ว คำศัพท์บางตัวออกเสียงหนักและเป็นเสียงสั้น คำตาย จึงฟังแล้วเหมือนพูดติด ๆ ขัด ๆ มีนักภาษาศาสตร์ได้ทำการศึกษาภาษาขอม พบว่า ระบบคำในภาษาขอมส่วนมากเป็นคำพยางค์เดียว และ

มีคำสองพยางค์บ้างเล็กน้อย คำแต่ละคำเป็นหน่วยคำอิสระและมีบางคำเป็นหน่วยคำผูกพัน การสร้างคำมีการสร้างคำด้วยการใช้คำประสม คำประสาน และคำซ้ำ การสร้างประโยคมักเรียงประธาน กริยา และกรรม ตามลำดับ ประโยคที่พูดกันมี 3 ชนิด คือประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม และประโยคคำสั่ง (สิริกาญจน์ เจริญธรรม, สัมภาษณ์ : 2542)

นอกจากนี้ระบบเสียงในภาษาของแบ่งได้เป็น 3 ชนิด คือ เสียงพยัญชนะ เสียงสระ และระดับน้ำเสียง เสียงพยัญชนะต้นเสียงเดียวมี 21 หน่วยเสียง เสียงพยัญชนะท้าย 12 หน่วยเสียง เป็นสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ส่วนระดับน้ำเสียงมีการออกเสียงตามลักษณะน้ำเสียงคือน้ำเสียงปกติ น้ำเสียงทุ้มต่ำ น้ำเสียงหนักเบา และน้ำเสียงสูง (สายฝน เหลื่อมคัน, สัมภาษณ์ : 2542)

ส่วนคำในภาษาของมีคำไทยและคำเขมรปะปนอยู่มาก แต่หากพูดกันด้วยภาษาของตนเองแล้ว ทั้งคนไทย คนเขมร และคนชอง จะพูดและฟังกันไม่รู้เรื่องเลย แม้ว่าภาษาของกับภาษาเขมรจะมีลักษณะคล้ายกันก็ตาม นอกจากนั้นในพื้นที่บางพื้นที่ของจันทบุรี และตราด ยังมีชนเผ่าดั้งเดิมอีกหลายเผ่า เช่น ส่วยหรือกวย ระเบิดยง พนอง ชำเร หรือชอมเร ซึ่งชนกลุ่มชำเรนี้จะคล้ายคนชองมากที่สุด ปัจจุบันอาศัยอยู่มากในจังหวัดตราด หลายคนเข้าใจผิดว่าเป็นคนเชื้อสายชอง เพราะมีลักษณะทางกายภาพและภาษาค่อนข้างคล้ายกันมาก แต่ถ้าศึกษารายละเอียดโดยเฉพาะภาษาแล้วจะพบว่าไม่ใช่คนชอง (สุเรขา สุพรรณไพบูลย์, สัมภาษณ์ : 2542)

เนื่องจากภาษาของไม่มีตัวอักษร ไม่มีภาษาเขียน จึงทำให้การบันทึกเรื่องราวที่เป็นหลักฐานด้วยภาษาของไม่มี มีแต่ภาษาพูดซึ่งเปลี่ยนแปลงไปมากแล้วในปัจจุบัน เด็กรุ่นใหม่อายุต่ำกว่า 30 ปีลงมาพูดภาษาของได้น้อย บางคนพูดไม่ได้เลยเพราะไม่ได้ฝึกพูดมา บางคนไม่กล้าพูดแม้จะพูดได้ เพราะอายและคิดว่าเป็นปมด้อย เพราะเป็นภาษาของคนบ้านป่า ยังไม่เจริญ แต่เด็กหลายคนที่ไม่พูดภาษาของ ก็สามารถฟังภาษาของได้ เพราะที่บ้านมีญาติผู้ใหญ่พูดกัน รวมทั้งชาวบ้านที่มักเป็นผู้มีอายุ 40 ปีขึ้นไปเวลาพบกัน ทักทายพูดคุยกันเป็นภาษาของ ส่วนเด็กที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนมักพูดภาษาไทยกลาง ตามระเบียบของโรงเรียน และพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันติดต่อกันไป จึงไม่พูดภาษาของ แม้ว่าจะฟังออกและพูดได้ แต่ก็พูดเฉพาะภายในบ้านพูดกับญาติพี่น้อง พ่อแม่ เท่านั้น รวมทั้งที่บ้านก็สอนเด็กด้วยภาษาไทย เพราะเด็กต้องเข้าโรงเรียน หากพูดแต่ภาษาของจะมีปัญหาเมื่อเข้าโรงเรียนจึงเป็นผลให้ทางบ้านต้องสอนพูดภาษาไทยด้วย ทำให้ภาษาของแท้ ๆ เริ่มเปลี่ยนไป มีการใช้คำในภาษาไทย

มากขึ้น แม้ว่าจะพูดด้วยสำเนียงของแต่อย่างไอก็ตาม ยังมีเด็กที่พูดภาษาของได้ และกล้าพูดภาษาของในชีวิตประจำวันกับเพื่อน ๆ รวมทั้งยอมรับตนเองว่ามีเชื้อสายของอยู่จำนวนหนึ่งซึ่งมักเป็นเด็กที่อยู่ในบ้านที่ลึกเข้าไป และทางบ้านยังพูดภาษาของ ยังมีความเป็นอยู่แบบเดิมก็ยังคงพูดภาษาของกันอยู่ในปัจจุบัน แต่เมื่อมาโรงเรียนก็ต้องพูดภาษาไทยตามระเบียบของโรงเรียน แต่ในกลุ่มเพื่อนเวลาว่างก็ยังพูดภาษาของกันอยู่เช่นกัน

ส่วนศาสนา คนของส่วนมากนับถือพุทธศาสนา เช่นเดียวกับคนไทยในพื้นที่กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏมีวัดทั้งสิ้น 24 แห่ง เป็นวัดในมหานิกาย 21 แห่ง และวัดในธรรมยุตินิกาย 3 แห่ง ในบริเวณตำบลคลองพลูมีวัดคลองพลูเป็นศูนย์กลางของชุมชน วัดคลองพลูเป็นวัดเล็กๆ มีโบสถ์ 1 หลัง มีศาลา วัด กุฏิพระสงฆ์และโรงครัวเล็ก ๆ อยู่ข้าง ๆ วัดนี้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาพุทธของราษฎรในหมู่บ้าน ซึ่งปฏิบัติศาสนากิจเหมือนชาวพุทธทั่วไป

ในขณะที่เดียวกันคนของมีการนับถือผีด้วย มีการนับถือผีกันมาตั้งแต่ดั้งเดิม ในบ้านคนของมักมีหิ้งผีประจำบ้านของตนเอง มีความเชื่อกันว่าเมื่อคนในบ้านมีความทุกข์หรือเดือดร้อนเรื่องใดก็ตามหรือเจ็บป่วย ก็จะทำพิธีด้วยการยกหิ้งผีจากในบ้านลงไปที่ลานบ้านเป็นการเชิญผีหิ้งมาเข้าทรงเพื่อปัดเป่าให้ความทุกข์ ความเดือดร้อน หรือความเจ็บไข้ได้ป่วยทุเลาลงหรือหายหมดไป เครื่องเช่นผีหิ้งประกอบด้วยไก่ต้ม 1 ตัว ขนมห่มแดง ขนมห่มขาว อย่างละ 1 ถ้วย และสุรา 1 ขวด มีคนทำพิธีเชิญผีและมีร่างทรง เพื่อให้ผีมาเข้าร่าง ผีที่เชิญมาและชาวของให้ความนับถือคือผีบรรพบุรุษของพวกเขาเอง เมื่อคนทำพิธีเชิญผีร้องเพลงเชิญผีและรำบูชาอยู่ประมาณครึ่งชั่วโมง ก็สังเกตที่ร่างประทับทรงว่ามีผีปู่ย่า ตายาย หรือบรรพบุรุษคนใดคนหนึ่งมาเข้าคนทรง คนทำพิธีเชิญผีก็จะหยุดร้องเพลง แล้วก็จะไต่ถามเรื่องราวเกี่ยวกับความทุกข์ ความเดือดร้อน หรือความเจ็บป่วยของคนในบ้านที่มีปัญหาถามเกี่ยวกับสาเหตุที่มา และแนวทางแก้ไข เพื่อคนในบ้านจะได้ทำตัวให้ถูกต้องตามที่ร่างทรงบอก เพื่อความโชคดีจะเกิดขึ้นแก่คนในบ้านนั้น

ปัจจุบันความเชื่อเรื่องผียังคงมีอยู่เหมือนกัน แต่จะน้อยลงไปกว่าแต่ก่อนมาก รวมทั้งการทรงเจ้าด้วย ยังคงมีอยู่ในหมู่บ้านที่ลึกเข้าไปในป่า ส่วนบ้านในตัวตำบลและริมถนนใหญ่ไม่ค่อยมีความเชื่อเรื่องผี หรือทรงเจ้าแล้ว แต่ยังคงมีการนับถือผีบรรพบุรุษยังคงกราบไหว้ บูชาและมีหิ้งประจำบ้านอยู่ แต่ไม่ได้ทำพิธีเข้าทรงเหมือนเมื่อก่อนหรือเหมือนใน

หมู่บ้านไกล ๆ แล้ว เพราะความเชื่อของคนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป (สราวุธ อินทะพันธุ์, สัมภาษณ์ : 2542)

ขนบธรรมเนียมประเพณี

ชาวขอมมีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเองหลายอย่าง เช่น การเกี่ยวพาราตี ชาวหนุ่มหญิงสาวจะพลอดรักเกี่ยวพาราตีกันได้แต่เพียงวาจาถ้ามีการถูกต้องเนื้อตัวกัน ได้แก่ จับมือถือแขน ถือว่าเป็นการล่วงเกิน หากฝ่ายหญิงไว้วางใจหรือพ่อแม่ของฝ่ายหญิงมาพบ ถือเป็นการผิดผีต้องมีการขอขมา เสียค่าผิดผีหรือต้องส่งผู้ใหญ่ไปสู้ออแต่งตั้งงานกัน การสู้ออหญิงสาว คือฝ่ายชายส่งผู้ใหญ่ไปเจรจากับผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิง ถ้าตกลงกำหนดวันแต่งงาน คู่ฤกษ์ยามที่เหมาะสมก็จะทำพิธีแต่งงานกัน แต่ถ้ายังไม่พร้อมที่จะแต่งงานกัน เนื่องจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่พร้อมก็จะกำหนดวันแต่งงานกันภายหลัง แต่มีกำหนดไม่เกิน 3 ปี ภายในเวลา 3 ปีนี้ หญิงชายจะอยู่กินกันฉันท์สามีภรรยา โดยฝ่ายชายไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง หรือฝ่ายหญิงไปอยู่บ้านฝ่ายชายก็แล้วแต่จะตกลงกัน เรียกว่า “อาสา” บางคู่อยู่ด้วยกันจนมีลูก 2-3 คนแล้ว จึงจะมีพิธีแต่งงานตามประเพณีก็มีแต่จะไม่มีการผิดข้อตกลงคือไม่แต่งงาน เพราะเป็นการผิดผีผิดประเพณี

วิธีการอาสา มี 2 อย่าง คือ อาสาปล่อย หมายถึง หญิงชายที่มาอยู่กินกันแล้วพบว่ามิอุปนิสัยใจคอไม่ตรงกัน หรือมีเรื่องขัดแย้งทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่เป็นประจำ อีกทั้งพบว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีลักษณะนิสัยที่ไปด้วยกันไม่ได้ เช่น ฝ่ายชายขี้เกียจ ไม่เป็นท่ามาหากินเที่ยวเตร่ จี้เหล้าเมายา หรือฝ่ายหญิงไม่เป็นการบ้านงานเรือน ไม่เคารพญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายชาย เป็นต้น ลักษณะนี้ถือว่าอยู่กันต่อไปไม่ได้ ก็เลิกกันไป ถ้าฝ่ายหญิงไม่ใช่ฝ่ายผิดคนของถือว่าผู้หญิงคนนั้นไม่ได้เสียหายอะไร กับอีกอย่างหนึ่งคือ อาสาติด หมายถึงหญิงชายที่อยู่ด้วยกันแล้วพบว่ามิอุปนิสัยตรงกัน ไปด้วยกันได้ ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายเห็นว่าเหมาะสม ก็ตกลงแต่งงานกันตามประเพณีต่อไป

พิธีแต่งงานของชาวขอม เรียกว่า การตัก ประกอบด้วย เครื่องขันหมาก มีหัวหมู 1 หัว เนื้อหมู จำนวนหนึ่งแล้วแต่ฝ่ายหญิงจะกำหนด กล้วยน้ำว่า 2 ถาด มะพร้าวอ่อน 2 ถาด ถาดละ 2 ผล ขนมหาลละแม 2 ถาด ขนมห้างเหนียวแดง 2 ถาด เหล้า 2 ถาด ๆ ละ 2 ขวด และเหล้าที่ใช้เลี้ยงแขกแล้วแต่ฝ่ายหญิงจะกำหนด เงินจำนวนหนึ่งเป็นค่าสินสอดแล้วแต่ฝ่ายหญิงจะกำหนดหรือตามที่ตกลงกัน

นอกจากนี้ยังมีเครื่องเช่นผีที่ฝ่ายหญิงจัดเตรียมไว้มีไก่ต้มใส่เซลง 1 ตัว (เซลงหรือเซงเลง คือเครื่องมือจับปลาของชาวชองชนิดหนึ่ง) ข้าวเปลือก 1 กระบุง มีบายสีปีกบนกระบุง ถั่ว งา อย่างละ 1 ขวด ขนมห้อมแดง ขนมห้อมขาว อย่างละ 1 ถาด เนื้อปลา ปลาข่า อย่างละ 1 กระทง เหล้า 1 ขวด ขวานชูรู 1 เล่ม (เป็นชื่อขวานชนิดหนึ่งของชาวชอง) เคียว จอบ เสียม คันไถ คราด อย่างละ 1 อัน เขาควย 2 คู่ ลูกกะพรวน 2 พวง เชือกถ้ำควย 2 เส้น

ก่อนวันแต่งงาน 1 วัน คือวันสุกดิบ จะมีการเซ่นผีกามในเวลากลางคืน แล้วเพื่อนคู่ บ่าวสาวข้างละ 1 คน จะนำเขาควยมาสวมหัว ถ้ำมเชือก มีเพื่อนบ่าวสาวอื่น ๆ ถือเชือกข้าง หลัง เรียกว่า ผีควย ส่วนญาติมิตรที่มาด้วยต่างถือคันไถ คราด จอบ เสียม กระบุงข้าวเปลือก ที่ จัดไว้แล้ว จากนั้นแห่กันไปรอบบ้านเจ้าสาว โดยเพื่อนที่เป็นควย 2 ตัว ก็จะเล่นขวิดกันไปมา จนครบ 3 รอบ แล้วขึ้นไปบนบ้าน แล้วผู้ทำพิธีที่เรียกว่า พ่อหมอบจะบอกกับผีกามว่า ชายหนุ่ม ชื่อนี้กับหญิงสาวชื่อนี้ จะแต่งงานกันในวันพรุ่งนี้ จึงได้มาทำพิธีขอสมมาลาโทษ และอุทิศส่วน กุศลให้ อย่าได้มารบกวน ทำความรำคาญใจและขอให้คุ้มครองปกป้องอันตรายต่าง ๆ ขอให้ คู่บ่าวสาวอยู่กินกันตลอดไป มีความสุข ความเจริญในชีวิตแต่งงาน แล้วต่างก็กลับไปพักผ่อน กัน

วันงานจริงคือเช้าวันรุ่งขึ้น เจ้าบ่าวแห่ขันหมากไปที่บ้านเจ้าสาว มีการขันขันหมาก ผีควย โดยควย 2 ตัวที่เป็นเพื่อนของ 2 ฝ่ายจะคอยไล่ขวิดฝ่ายเจ้าบ่าวที่หน้าบ้านได้บ้าน ไม่ให้เจ้าบ่าวขึ้นบ้าน ต้องเสียเงินให้ แล้วถูกไล่ต้อนไประยะหนึ่ง ถ้าบ้านใดยกออกหรือชักขึ้น ไปได้ ผีควยก็จะยกบันไดหนีงนกว่าเจ้าบ่าวจะเสียค่าไถ่เป็นเหล้าหรือเงินจึงจะขึ้นบ้านได้ เมื่อเจ้าบ่าวขึ้นบ้านแล้ว ทางพ่อแม่ของเจ้าสาวออกมารับขันหมาก แล้วทำพิธีไหว้ผีเรือน ไหว้ พ่อแม่ ญาติพี่น้องของฝ่ายหญิง รับประทานอาหารกัน แล้วส่งตัวเจ้าสาวเข้าหอในคืนนั้นเป็น อันเสร็จพิธี

พิธีแต่งงานเช่นนี้คนจีนทพริในสมัยก่อนก็นิยมทำกันโดยมีพิธีเซ่นผีกามนี้ด้วย แต่ เรียกว่าพิธีไหว้ผีของ ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมชองในพื้นที่ด้วยเช่นกัน (นิวัฒน์ เพชรศรี, สัมภาษณ์ : 2542)

พิธีกรรมในวันสงกรานต์ ก็เป็นอีกประเพณีหนึ่งที่ชาวชองยึดถือปฏิบัติกัน อีกทั้งยังมี พิธีกรรมสืบต่อมาในช่วงวันสงกรานต์ประมาณวันที่ 10-15 เมษายน ชาวชองจะไม่นิยม ทำงานอื่นใด นอกจากเป็นวันพบปะสังสรรค์กันระหว่างญาติพี่น้อง มีการทำบุญ เลี้ยงพระ

ทำทานก่อพระทราย อาบน้ำให้ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เคารพนับถือ สรงน้ำพระทำบุญหมู่บ้าน มีการเล่น
สะบ้ากันอย่างสนุกสนาน เล่นสาดน้ำกัน รวมทั้งมีประเพณีการบวชในช่วงเวลานี้ด้วย

ยังมีประเพณีอีกอย่างหนึ่งที่ชาวชองนิยมปฏิบัติกัน คืองานเลี้ยงส่งเมื่อใกล้กำหนด
วันเกณฑ์ทหารประจำปี ซึ่งจะมีในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี หากมีบุตรหลานบ้านใดที่อายุ
ครบเกณฑ์ทหาร บ้านนั้นมักจะจัดงานเลี้ยง บางบ้านจัดงานใหญ่ เชิญญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านมา
ทานอาหาร มีดนตรี ภาพยนตร์ฉายด้วย อาหารหลักที่ทำทานเลี้ยงกันคือ ขนมหุ้น แกงไก่
ห่อหมกปลาช่อน ผลไม้ และเหล้า กล่าวได้ว่างานนี้เป็นงานใหญ่ประจำปีอีกงานหนึ่ง เพราะ
มิใช่เป็นเพียงการเลี้ยงกันเฉพาะญาติพี่น้อง หรือเจ้าของบ้านที่ลูกหลานจะไปเกณฑ์ทหาร
เท่านั้น แต่เป็นงานเลี้ยงประจำปีของหมู่บ้านด้วย ถ้าปีใดมีลูกหลานที่ต้องเกณฑ์ทหารหลาย
คน ชาวชองในหมู่บ้านจะร่วมมือร่วมใจกันจัดงานเลี้ยงให้ แต่ชาวบ้านจะทำอาหารมาร่วมกับ
เจ้าของบ้าน เพื่อทานร่วมกัน บางบ้านจะร่วมมือร่วมแรงกันทำกับข้าว เช่น ไม้แป้งเพื่อทำเส้น
ขนมหุ้น ตำน้ำพริก หั่นผัก หมักปลา เป็นต้น เป็นการระดมกำลังกันทำงาน เมื่อทำเสร็จก็ทาน
ร่วมกันอย่างสนุกสนาน (อัจฉรา เงินราษฎร์, สัมภาษณ์ : 2542)

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลว่า ประเพณีนี้เพิ่งมีมาประมาณ 20-30 ปีมานี้ เพราะเป็น
ค่านิยมใหม่ของชาวชอง ถือเป็นนิมให้บุตรหลานเป็นทหารรับใช้ชาติ ตั้งแต่ได้รับสัญชาติไทย
ชาวชองเป็นความรู้สึกว่าตนเป็นคนไทย รักชาติรักประเทศไทย การแสดงความรักชาติคือการ
ไปเป็นทหาร เจ้าของบ้านที่บุตรหลานจะไปเกณฑ์ทหารมีความรู้สึกยินดีและปลื้มใจ งานนี้
มักจัดในวันก่อนเกณฑ์ พ่อรุ่งขึ้นบุตรหลานไปเกณฑ์ทหาร บางคนจับได้ใบดำ ซึ่งไม่ต้องเป็น
ทหาร ก็จะมีชาวชองสมัครเข้าเป็นทหารเองแม้จับได้ใบใดก็ตาม รวมทั้งสมัครใจเข้ารับ
ราชการทหาร โดยไม่ต้องจับใบดำใบแดงก็มีเหมือนกัน (รานินทร์ เกษศิริ, สัมภาษณ์ : 2542)

จากการได้รับสัญชาติไทย และมีความรู้สึกว่าเป็นคนไทย รวมทั้งการคมนาคมที่
สะดวกขึ้น การสื่อมวลชนได้แพร่เข้าไปอย่างทั่วถึงทำให้ประเพณีหลายอย่างของชาวชองที่
เคยปฏิบัติกันมาเริ่มเปลี่ยนแปลงไปหลายอย่างไม่ได้ปฏิบัติกันแล้ว บางอย่างปฏิบัติกันอยู่แต่
ไม่ได้เคร่งครัดในเรื่องรูปแบบตามธรรมเนียมเดิมอย่างครบถ้วน มีการย่อพิธีกรรมและตัด
ทอนรูปแบบหลายอย่างลงไป เพื่อให้สะดวกและรวดเร็วต่อการปฏิบัติมากขึ้น ประหยัดเวลา
และค่าใช้จ่าย ผู้อาวุโสยังคงต้องการให้รักษาประเพณีเดิมไว้ แต่คนรุ่นใหม่เห็นว่าประเพณี
หลายอย่างไม่จำเป็นแล้ว ทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณีเริ่มสูญหายไป ที่ยังปฏิบัติกันอยู่พอ

เป็นพิธี ได้แก่ การแต่งงาน การบวช การทำบุญหมู่บ้าน แต่ก็ไม่ครบถ้วนตามพิธีกรรมที่เคยปฏิบัติกันอย่างแต่เดิมแล้ว (พระครูธรรมสรคุณ, สัมภาษณ์ : 2542)

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เกิดแนวความคิดที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวชองไว้ให้คงอยู่ต่อไป มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมของขึ้นที่บริเวณ โรงเรียนคลองพลูวิทยา ตำบลคลองพลูเพื่อเก็บรวบรวมเครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งงานเขียนงานวิจัย และข้อมูลต่าง ๆ ทุกด้านที่ศึกษาเกี่ยวกับชาวชองไว้เป็นหลักแหล่งเพื่อเป็นศูนย์ศึกษาเกี่ยวกับชาวชองทั้งในด้านชาติพันธุ์ ความเป็นมาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต การทำมาหากิน ฯลฯ อีกทั้งเพื่อเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับชาวชองให้เป็นที่รู้จักของคนภายนอก จะได้มีการศึกษาค้นคว้าให้ละเอียดขึ้นในแง่มุมต่างๆ ต่อไป เมื่อมีงานวิชาการหรือจัดนิทรรศการแนะนำจังหวัดจันทบุรี รวมทั้งงานสำคัญต่าง ๆ แล้วมีส่วนของวิชาการทั้งระดับจังหวัด ภูมิภาค หรืออำเภอ ก็จะนำเรื่องราวของชาวชองไปจัดนิทรรศการนำอุปกรณ์เครื่องมือไปจัดแสดงในงานต่าง ๆ ด้วย เพื่อเผยแพร่ให้คนรู้จักมากขึ้น (สุวิทย์ สุนทวนิก, สัมภาษณ์ : 2542) เรื่องนี้ผู้วิจัยยืนยันได้ เพราะได้มีโอกาสไปร่วมงานวันวัฒนธรรมภาคตะวันออก ซึ่งจัดขึ้น ณ ศาลากลางจังหวัดชลบุรี ระหว่างวันที่ 27-30 มกราคม 2543 และได้พบการแสดงนิทรรศการของชาวชองอยู่ที่เต็นท์ 72 ในงานด้วย

นอกจากนี้ ยังมีแนวความคิดที่จะจัดตั้งหมู่บ้านของขึ้นในตำบลคลองพลู เพื่อสืบทอดและรักษาเผ่าพันธุ์ของชาวชองแท้ ๆ ไว้ โดยกำหนดพื้นที่ไว้ประมาณ 300 ไร่ ให้ชาวชองที่ยังไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองให้เข้าไปตั้งถิ่นฐานและทำมาหากินในบริเวณดังกล่าว โดยต้องเป็นคนของแท้ เกิดในตำบลคลองพลู พูดภาษาชองได้ ที่ดังกล่าวให้อาศัยและทำกินไปชั่วลูกชั่วหลาน ห้ามขายหรือยกให้ใครเป็นกรรมสิทธิ์ บ้านเรือนที่สร้างขึ้นเป็นลักษณะบ้านของชาวชองแท้ ๆ ความเป็นอยู่ภายในหมู่บ้านให้เป็นแบบชาวชองอย่างที่เคยเป็น เพื่อให้ความเป็นของได้คงอยู่ต่อไป (ประสิทธิ์ มีพิชน์, สัมภาษณ์ : 2542) นับว่าแนวคิดได้นำไปสู่การปฏิบัติกันอย่างจริงจังในพื้นที่แล้ว

ตอนที่ 2 : การศึกษา

ในตำบลคลองพลูมีโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ รวม 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดน้ำขุ่น โรงเรียนวัดคลองพลู และโรงเรียนวัดทุ่งกบิล ส่วนโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ มี 1 แห่ง คือ โรงเรียนคลองพลูวิทยา สำหรับการท้าวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาโรงเรียนวัดคลองพลูกับโรงเรียนคลองพลูวิทยา เพราะจากการสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่าเป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนเชื้อสายของเรียนอยู่มาก เมื่อเด็กจบจากโรงเรียนวัดคลองพลูแล้วมักศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนคลองพลูวิทยา ทำให้เห็นความต่อเนื่องทั้ง 2 ระดับการศึกษา อีกทั้งโรงเรียนตั้งอยู่ไม่ไกลกัน สะดวกในด้านการเดินทางและการเก็บข้อมูล

จากการศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับการศึกษาของคนชอง เมื่อเข้าสู่ระบบการศึกษาในโรงเรียน ตามกฎหมายการศึกษาภาคบังคับ เพราะคนชองได้สัญชาติไทย มีจิตสำนึกในความเป็นคนไทย เมื่อมีอายุครบเกณฑ์เข้าโรงเรียนจึงเข้าเรียนในโรงเรียนที่รัฐบาลจัดบริการในพื้นที่ คือโรงเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งจากการศึกษาได้ข้อมูลดังนี้

2.1 การศึกษาระดับประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดคลองพลู

สภาพการศึกษาและรูปแบบการศึกษาในโรงเรียน

ที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์ของโรงเรียน

โรงเรียนวัดคลองพลู ตั้งอยู่เลขที่ 1 หมู่ที่ 5 ตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี อยู่ห่างจากตัวเมืองจันทบุรีไปทางเหนือ 40 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏไปประมาณ 15 กิโลเมตร อยู่ในเขตกันดารตามประกาศของกระทรวงการคลังและอยู่ในเขตหมู่บ้านบริการนักเรียนในพื้นที่หมู่ที่ 4, 5, 8 และ 10 ตำบลคลองพลู ที่ตั้งของโรงเรียนปัจจุบันนี้ ได้ย้ายจากที่เดิมซึ่งเป็นที่ลุ่มอยู่ลึกเข้าไปจากถนนใหญ่ มาเป็นที่ดอน อยู่ใกล้ถนนใหญ่มากขึ้น มีเนื้อที่ 8 ไร่ 215 ตารางวา (แผนปฏิบัติงานโรงเรียนวัดคลองพลู, 2541 : 1)

การคมนาคมระหว่างโรงเรียนกับสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ มีระยะทาง 25 กิโลเมตร การเดินทางสะดวกเพราะมีรถโดยสารประจำทางแล่นผ่านหน้าโรงเรียน ถนนเป็นถนนลาดยางตลอดสาย หากมีรถยนต์ส่วนตัวหรือรถจักรยานยนต์จะสะดวกมาก แต่ถ้าคอยรถโดยสารประจำทางคือรถสองแถว จะคอยรถนานหน่อย เพราะประมาณ 30 นาทีจึงแล่นออก 1 คัน แต่ถ้าเป็นช่วงเวลาเช้ากับเย็น มีผู้โดยสารเต็มคันมาก็ใช้เวลาไม่นานประมาณ 10 นาที ออก 1 คัน

บริเวณรอบโรงเรียนไม่มีรั้วกั้นเป็นการถาวร แต่ปลูกต้นไม้ เช่น กระถิน เข็ม เฟื่องฟ้า เป็นรั้วของโรงเรียนเพื่อแสดงอาณาเขตพื้นที่โดยทั่วไปของโรงเรียนเป็นที่ราบ มีสนามหญ้าอยู่ด้านหน้าของโรงเรียน ใช้เป็นสนามกีฬาสำหรับเด็กนักเรียนเล่นกีฬาในชั่วโมงพลศึกษา ใช้เข้าแถวเคารพธงชาติ และใช้ทำกิจกรรมของโรงเรียนรอบ ๆ สนามจะปลูกต้นไม้ใหญ่ เช่น ทางนกยูง ก้ามปู ตะแบก ไม้เพื่อให้ความร่มรื่น ก่อนจะถึงตัวโรงเรียนต้องผ่านบ้านของชาวบ้าน 2-3 หลัง ตั้งอยู่หน้าโรงเรียนและมีสวนผลไม้ของชาวบ้านอยู่ 2 ซ้างทางก่อนเข้าโรงเรียน ป้ายชื่อโรงเรียนทำเป็นรูปล้อเกวียนขนาดใหญ่สีน้ำตาล ไม่มีสัญลักษณ์ใดแสดงให้เห็นว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวของภายในบริเวณโรงเรียน

สภาพทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนโดยรอบจะเป็นทุ่งนา สวนผลไม้ และภูเขา ทิศเหนือติดต่อกับสวนผลไม้ของนายสี พลอยงาม ทิศใต้ติดต่อกับวัดคลองพลู ทิศตะวันออกติดต่อกับทุ่งนาของนางสำลี เดือนแรม มีสระน้ำและลำธารธรรมชาติเป็นเขตแดน ทิศตะวันตกติดต่อกับห้วยและสวนของนางเฉลียว เดือนแรม ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบเชิงเขา มีลมหุบเขาพัดอยู่เสมอ เวลาฝนตกหนักมักมีพายุแรงเพราะเป็นที่โล่ง ถ้าฝนตกมากจะทำให้มีน้ำท่วมขังได้เพราะเป็นที่ลุ่ม อากาศในฤดูหนาวจะเย็นกว่าพื้นที่อื่น เพราะเป็นลมจากภูเขา (สรุปผล ไชยพงษ์, สัมภาษณ์ : 2542)

ทางด้านทิศเหนือเป็นสวนผลไม้ จึงมีราษฎรทำสวนผลไม้ซึ่งยังปลูกแบบดั้งเดิมอาศัยดินฟ้าอากาศตามธรรมชาติ ผลไม้ที่ปลูกได้แก่ มะพร้าว เงาะ กระท้อน ถัดไปทางทิศตะวันตกมีการทำไร่พริกไทย ไร่มันสำปะหลัง ไร่อ้อย ส่วนทางทิศตะวันออกของโรงเรียนมีการทำนาซึ่งยังเป็นลักษณะแบบเดิม คือ ใช้ควายไถนา นวดข้าว มีการลงแขกดำนา การทำนามักทำเพื่อเป็นอาหารมากกว่าทำขาย และทำนาได้เพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น

โรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตสุขาภิบาล แต่อยู่ในเขตสาธารณูปโภค คือ ตั้งอยู่ในเขตบริการไฟฟ้า น้ำประปา ยังไม่มีบริการไปรษณีย์ โทรเลข และโทรศัพท์ แต่ผู้อำนวยการและอาจารย์ในโรงเรียนหลายท่านมีโทรศัพท์มือถือส่วนตัวใช้เอง

ประวัติความเป็นมาและสภาพของโรงเรียน

โรงเรียนวัดคลองพลูเปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2481 มีอาคารเรียนชั่วคราวอยู่บริเวณเดียวกับวัดคลองพลู เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 โดยมีนายสำเภา เจริญนิษฐ์ เป็นครูใหญ่คนแรก ต่อมาวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2482 ได้เปลี่ยนครูใหญ่เป็นนายแจ้ว บัวสาย เปิดทำการสอนมาตลอดแม้ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ไม่ได้

หยุดเรียน และไม่ได้รับผลกระทบจากภัยทางอากาศเพราะอยู่ไกลจากจุดโจมตีในตัวเมือง ขณะนั้นมีนายราง ครอบวงษ์ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ รับตำแหน่งเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2485 ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้รับเงินงบประมาณมาเพื่อปรับปรุงและขยายการศึกษา เพิ่มขึ้น มีนายหุน ดามาวาส เป็นครูใหญ่ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2491 นายอมร เพียรพาณิชย์ เป็นครูใหญ่ตั้งแต่วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2494 และนายสี พลอยงาม เป็นครูใหญ่ ตั้งแต่วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2496

ครั้นพอวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2500 ได้สร้างอาคารเรียนแบบ ป.1 ข จำนวน 2 ห้องเรียน ขนาด 8x16 เมตร หลังแรก ด้วยงบประมาณของจังหวัดและงบของ ส.ส.สุรพงษ์ ตริรัตน์ สมทบเพิ่ม รวม 30,000 บาท แต่ยังไม่แล้วเสร็จ ยังขาดประตู หน้าต่าง บันได ฝา ลูกกรง ฯลฯ จนกระทั่ง ปีงบประมาณ 2512 องค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรีได้จัดสรร งบประมาณ 30,000 บาท เพื่อก่อสร้างและซ่อมแซมอาคารเรียนหลังนี้จนเสร็จในวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2513

ปีการศึกษา 2514 ได้เปิดสอนระดับประถมศึกษาตอนปลาย (คือ ป.5-6-7 ตามระบบ การศึกษาขณะนั้น) เปิดสอนปีละ 1 ระดับไปตามจำนวนนักเรียน ปีการศึกษา 2515 เฉพาะ ป.5 มีนักเรียน 14 คน มีนายสุเทพ จินดาวงษ์ เป็นครูประจำชั้น มีนายอวยชัย ดีประชา เป็นครูใหญ่ ใช้อักษรย่อโรงเรียนว่า จบ.54 อาคารไม้ขนาด 4x6 เมตร เป็นที่เรียน

ปีการศึกษา 2518 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอนุมัติเงินจำนวน 200,000 บาท เพื่อ สร้างอาคารเรียนแบบ ป.1ข จำนวน 4 ห้องเรียน แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2519 ต่อมาปีงบประมาณ 2521 องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้อนุมัติเงินจำนวน 400,000 บาท เพื่อ สร้างอาคารเรียนแบบ 017 จำนวน 2 ชั้น 4 ห้องเรียน เสร็จเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2521 ครั้น พ.ศ. 2522 จังหวัดได้อนุมัติให้รื้อถอนอาคารเดิมที่สร้างเมื่อ พ.ศ. 2500 เนื่องจากชำรุด และก่อนหน้านั้นในปีงบประมาณ 2521 ได้อนุมัติงบประมาณให้ก่อสร้างโรงฝึกงาน แบบ 312 และส้วม แบบ 401 จำนวน 5 ห้องในที่เดิมแทน

ปีการศึกษา 2525 โรงเรียนวัดคลองพลูได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีเด่นระดับ อำเภอ เพื่อส่งไปแข่งขันระดับจังหวัด จากนั้นในปี พ.ศ. 2527 ได้ต่อเติมห้องเรียนชั้นล่างของ อาคารเรียนแบบ 017 เพิ่มอีก 1 ห้องเรียน มีขนาด 6x10 เมตร ด้วยเงินบริจาค 24,110 บาท

ปีงบประมาณ 2529 ได้รับงบประมาณสร้างเรือนเพาะชำ แบบ พ.1 ขนาด 4x6 เมตร เป็นเงิน 15,000 บาท ต่อมาในปีงบประมาณ 2530 ได้รับงบประมาณสร้างถังเก็บน้ำฝน แบบ

พ.33 จำนวน 1 ชุด เป็นเงิน 40,000 บาท ได้สร้างสนามกีฬาอเนกประสงค์ของกลุ่มโรงเรียน จำนวนเงิน 65,000 บาท และเปิดสอนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 ครั้งแรก และได้นำโครงการเพื่อ รับเงินบริจาคสร้างห้องเรียนที่ได้ทุนนอกอาคารเรียนแบบ ป.1ข พร้อมทั้งกันห้อง 3 ห้องและ ติ้ฝ้าเพดาน รวมเป็นเงิน 40,000 บาท

ปีการศึกษา 2532 ได้รับรางวัลชนะเลิศประเภทโรงเรียนจัดกิจกรรม กศ.พช.ดีเด่น ระดับจังหวัด ในปีการศึกษา 2534 ได้รับงบประมาณสร้างบันได คสล. แทนบันไดไม้ที่ชำรุด ของอาคารเรียน ป.1ข ด้วยงบประมาณ 52,300 บาท ในปีเดียวกันนี้เรือนเพาะชำที่สร้างไว้ เมื่อปี พ.ศ. 2529 ได้ถูกวาทภัยพังลงทิ้งหลัง ทางโรงเรียนได้ขออนุญาตรื้อถอน และปรับปรุง ห้องเพื่อเปิดการสอนชั้นเด็กเล็ก 1 ห้อง และในปีเดียวกันนี้ โรงเรียนได้รับรางวัลชมเชยจาก การประกวดกิจกรรมส่งเสริมสหกรณ์โรงเรียนดีเด่นระดับจังหวัด

ในปีงบประมาณ 2535 ได้รับเงินงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อต่อเติมห้องเรียนชั้นล่างของอาคารเรียนแบบ 017 เพิ่มขึ้น อีกจำนวน 3 ห้องเรียน เป็นเงิน 210,000 บาท รวมทั้งหมดมี 8 ห้องเรียน และได้รับ งบประมาณก่อสร้างถึงเก็บน้ำฝนแบบ คสล. ขนาด 5x5x2 เมตร บรรจุ 50 ลูกบาศก์เมตร เป็นเงิน 163,000 บาท

ปีการศึกษา 2536 โรงเรียนได้รับรางวัลชมเชยด้านการจัดกิจกรรมโครงการอาหาร กลางวันดีเด่น ระดับจังหวัด ปีการศึกษา 2537 ได้รับรางวัลการจัดกิจกรรมวันแม่ดีเด่น ได้รับ โล่เกียรติจากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในปีเดียวกันนี้ นางเยาวเรศ เอี่ยมสะอาด อาจารย์ของโรงเรียนได้รับรางวัลครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาดีเด่นระดับจังหวัดด้วย

ปีการศึกษา 2539 โรงเรียนได้ก่อสร้างห้องน้ำและห้องสุขาสำหรับชั้นเด็กอนุบาล จำนวน 6 ห้อง ด้วยเงินบริจาคจำนวน 80,000 บาทเศษ ในปีงบประมาณ 2540 โรงเรียนได้รับ งบประมาณให้ทำการทาสี เป็นสีของโรงเรียนปัจจุบัน ปรับปรุงอาคารเรียน 2 หลัง โรงฝึกงาน และห้องน้ำ ติ้ฝ้าห้องเรียนชั้นอนุบาล 1 ห้อง เป็นเงิน 90,960 บาท

ในปีการศึกษา 2540 โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการปฏิรูปการศึกษาเป็น โรงเรียน ปฏิรูปการศึกษา ได้รับงบประมาณห้องปฏิบัติการ 2 ห้อง คือ ห้องปฏิบัติการทางภาษา 1 ห้อง มีเครื่องมือปฏิบัติการจำนวน 20 ชุด โรงเรียนหาเงินบริจาคซื้อเครื่องมือเพิ่มได้อีก 8 ชุด เป็น เงิน 40,000 บาท และห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง มีเครื่องคอมพิวเตอร์ จำนวน 6 เครื่อง

ปีการศึกษา 2541 ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนแบบ สปช. 102/26 จำนวน 4 ห้อง เป็นเงิน 1,088,600 บาท และโรงเรียนหาเงินบริจาคเพื่อซื้อที่ดินสร้างอาคารเรียนเพิ่ม 4 ไร่เศษ เป็นเงิน 400,000 บาท ในเงินจำนวนนี้ท่านพ่อเขียน เจ้าอาวาสวัดกะทิงบริจาค 200,000 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในปีเดียวกันนี้ นางสมร ไชยพงษ์ อาจารย์ของโรงเรียนได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 ด้านครูผู้สอนการงานและพื้นฐานอาชีพและครูผู้สอนนาฏศิลป์ดีเด่นระดับจังหวัด และในปีงบประมาณ 2542 ได้รับงบประมาณก่อสร้างส้วมแบบ สปช.601/26 จำนวน 4 ห้อง เป็นเงิน 111,000 บาท

ปัจจุบันโรงเรียนเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลเริ่มตั้งแต่เด็กอายุ 3 ขวบ จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีอาคารเรียน 3 หลัง โรงฝึกงาน 1 หลัง บ้านพักครู 4 หลัง ส้วม 3 หลัง ถังเก็บน้ำฝน 2 ถัง สนามกีฬาบอลเลย์บอล 1 สนาม มีครู 15 คน อัตรากำลังชั่วคราว 2 คน ได้รับงบจ้าง 1 คน ลูกจ้างประจำ 1 คน มีนักเรียน 328 คน มีที่ดินทั้งสิ้น 12 ไร่เศษ เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางอยู่ในกลุ่มโรงเรียนตะเคียนทอง มีนายสุรพล ไชยพงษ์ เป็นผู้บริหารโรงเรียน ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2526 ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2534 และปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ ตั้งแต่วันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2538 (สุรพล ไชยพงษ์, สัมภาษณ์ : 2542 และประวัติโรงเรียน วัดคลองพลู, 2541 : 3-15)

สำหรับสภาพของโรงเรียน จากการสังเกตพบว่าโดยทั่วไปตั้งอยู่ในสวน มีอากาศดี และอยู่เข้าไปจากถนนสายหลักที่ผ่านเข้าตำบลและหมู่บ้านประมาณ 500 เมตร บรรยากาศจึงเงียบสงบ เหมาะสมกับการเรียน เพราะไม่มีเสียงรบกวน ไม่เป็นเส้นทางที่ผู้คนต้องใช้สัญจรผ่านไปมา อีกทั้งไม่ได้อยู่ในแหล่งชุมชนใหญ่ เช่น ตลาด หรือร้านค้า แต่ด้านการคมนาคมก็ไม่ลำบาก เพราะไม่ไกลจากถนนสายหลักที่มีรถโดยสารแล่นผ่าน เข้าตัวเมืองจันทบุรีอยู่ตลอดเวลา

จากการสัมภาษณ์ท่านผู้อำนวยการโรงเรียนและอาจารย์ในโรงเรียนทำให้ทราบว่าสภาพของโรงเรียนยังคงมีปัญหาบางประการ ได้แก่ พื้นที่ของโรงเรียนมีน้อย ไม่สามารถขยายออกไปได้อีก บริเวณโดยรอบเป็นสวนของราษฎร มีราคาที่ดินสูงมากตั้งแต่ถนนสายหลักตัดผ่าน ส่วนด้านใต้มีพื้นที่ติดกับวัดคลองพลู จึงไม่สามารถขยายไปได้

นอกจากนี้ถนนภายในโรงเรียนด้านทิศตะวันตก มักประสบปัญหาน้ำท่วมอยู่ประจำในฤดูฝน โดยเฉพาะเวลาฝนตกหนัก ถนนเป็นดินลูกรังทำให้มีน้ำขังมาก อีกทั้งถนนต่ำกว่า

พื้นถนนประมาณ 60 เซนติเมตร เนื่องจากถนนตัดภายหลังโรงเรียนตั้งแล้ว ทำให้โรงเรียนต่ำกว่าถนนน้ำจึงไหลเข้าโรงเรียนเวลาฝนตก ด้านหลังโรงเรียนเป็นห้วย เป็นสระน้ำ น้ำจึงไหลมารวมอยู่ในบริเวณดังกล่าว เพราะเป็นหนองน้ำธรรมชาติ

อาคารเรียนของโรงเรียน อาคาร 017 ตั้งไม่ถูกทิศทางลมและแสงแดด นักเรียนที่เรียนอาคารนี้จะร้อนในตอนเช้า มีแสงแดดส่องเข้าไปในห้องเรียน พอตอนบ่ายลมไม่พัดเข้าห้องเรียน แต่พัดเฉียงไปด้านข้าง ส่วนอาคารแบบ ป.1ข สร้างได้ถูกทิศทางลมและแสงแดด แต่อาคารเรียนหลังนี้ไม่มีฝ้าเพดาน ในวันที่มีแสงแดดจัด ทำให้ห้องเรียนร้อนเช่นกัน กล่าวได้ว่าที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ในเส้นทางที่ลมมรสุมพัดผ่าน บางปีที่มีवादภัยรุนแรงทำให้โรงเรียนโรงฝึกงาน และบ้านพักครูถูกพายุพัดกระเบื้องบนหลังคาพังไปเป็นประจำ เรือนเพาะชำก็เคยถูกवादภัยพัดล้มพังไปทั้งหลังไม่สามารถซ่อมแซมได้จนต้องรื้อไปในที่สุดเมื่อปี พ.ศ. 2534

ปัญหาอื่นยังคงมีได้แก่ ด้านสาธารณสุขโรค โดยเฉพาะเรื่องน้ำดื่มและน้ำใช้ โรงเรียนยังมีน้ำดื่มไม่เพียงพอ น้ำในบ่อซึ่งเป็นน้ำบาดาลไม่สะอาดเหมือนเมื่อก่อน มีกลิ่น มีตะกอนมาก อีกทั้งน้ำมักขุ่นอยู่เป็นประจำในฤดูฝน เมื่อบริโภคเป็นประจำทำให้นักเรียนและครูเป็นโรคนี้อันมาก ทางโรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยซื้อถังเพื่อรองน้ำฝนและคั้นน้ำก่อนดื่ม รวมทั้งขอรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาเพื่อซื้อเครื่องกรองน้ำ ก็ช่วยทุเลาปัญหาได้บ้าง แต่สักกระยะหนึ่งเครื่องกรองน้ำก็มักขัดข้องและเสียในที่สุด

ปัญหาอีกประการหนึ่งคือขยะมูลฝอย ซึ่งมีปริมาณมากในแต่ละวัน โดยเฉพาะเศษใบไม้ ถุงพลาสติก เศษกระดาษ ทางโรงเรียนได้ทำเตาเผาเพื่อกำจัดขยะ อีกทั้งขยะบางอย่างเช่น เศษใบไม้ ได้นำไปหมักทำปุ๋ย ส่วนถุงพลาสติก โฟม กระดาษ เริ่มมีมากขึ้นตามความนิยมในการบริโภคผลิตภัณฑ์แบบใหม่ทำให้เริ่มเป็นปัญหาแก่โรงเรียน เพราะกำจัดไม่หมดและไม่ย่อยสลายเมื่อเผาไม่ได้ ต้องนำไปฝัง นานวันเข้าไม่มีที่ฝังและทำให้เกิดมลภาวะได้ในเวลาต่อมา

สภาพแวดล้อมของโรงเรียนทางด้านทิศใต้ติดกับวัดคลองพลู ซึ่งเป็นวัดใหญ่ประจำตำบลและเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นวัดที่มีเมรุเผาศพ ซึ่งวัดอื่น ๆ ยังไม่มี จึงทำให้วัดเป็นที่ประกอบพิธีกรรมงานศพของชุมชนอยู่ประจำแทบทุกวัน เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ได้ลมและอยู่บริเวณเดียวกับวัด จึงมีกลิ่นและเสียงจากงานศพดังอยู่เสมอ รบกวนสมาธิของนักเรียนและครูในการทำงานมากเหมือนกัน บางครั้งจัดงานศพเป็นงานใหญ่ตามประเพณี จัดติดต่อกันหลายวันและเกณฑ์ชาวบ้านไปร่วมงานกันมาก ทำให้เด็กขาดเรียนไปด้วย

สภาพแวดล้อมของโรงเรียนทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกมีลักษณะเป็นสวนผลไม้ ทุ่งนา และป่าเขา ในฤดูฝนมักมีฝนตกชุกมีอากาศชื้นแฉะ เป็นที่เพาะพันธุ์ของยุงลาย ยุงก้นปล่อง แมลงต่าง ๆ ทำให้นักเรียนเจ็บป่วยไม่สบาย เป็นไข้เลือดออก ไข้มาลาเรีย ไข้หวัดใหญ่กันมากเช่นกัน

ส่วนบริเวณทิศตะวันตกเป็นห้วยน้ำมีขนาดยาวติดต่อกับลำธารโรงเรียนไม่มีรั้วกั้นที่มั่นคงถาวร มักมีเด็กไปเล่นน้ำอยู่เสมอโรงเรียนกลัวเกิดอันตรายกับเด็ก จึงได้ทำรั้วลวดหนามกั้นไว้เป็นแนว แต่ยังมีเด็กแอบลอคออกไปเล่นน้ำอยู่ประจำ ทำให้โรงเรียนต้องเพิ่มความระมัดระวังมากขึ้นเป็นพิเศษ

นอกจากนี้ถนนที่ผ่านหน้าโรงเรียน แม้จะเป็นถนนลาดยาง แล้วแต่เป็นถนนสายยาวทอดมาจากตัวเมืองจันทบุรีจนถึงตำบลจันทเขลม รถมักจะแล่นมาด้วยความเร็ว เพราะรถที่แล่นผ่านเข้าหมู่บ้านและตำบลมีจำนวนไม่มากนัก ทำให้ถนนว่างไม่ติดขัด รถทุกคันจึงแล่นเร็วทำให้นักเรียนและประชาชนในพื้นที่ประสบอุบัติเหตุ บาดเจ็บกันบ่อยมาก จากถนนมีทางแยกเขาบ้านของราษฎรหลายแยกและถนนภายในเป็นถนนสายแคบ ๆ หากไม่ระวังมักมีรถขับสวนออกมาด้วยความเร็ว ทำให้เกิดอันตรายได้ง่าย ถนนไม่มีป้าย ไม่มีสัญญาณไฟจราจร บอกให้ทราบหรือเตือนให้ระวังในการขับขี่รถยนต์พาหนะ มีทางโค้ง ทางเลี้ยวภายในตำบลอยู่หลายแยก กลางคืนไฟข้างทางไม่สว่างพอ บางช่วงไม่มีจึงทำให้เกิดอุบัติเหตุขึ้นได้เป็นประจำ

ปัญหาอีกประการหนึ่งคือในปัจจุบัน ตำบลคลองพลูเป็นสังคมเปิดมีคนสัญจรไปมาก ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มขึ้น หากเป็นช่วงวันหยุดติดต่อกันหลายวัน โรงเรียนปิดครูกลับบ้านไป เกิดเหตุการณ์คือบ้านพักครู และห้องเรียนถูกจัดแวงของใช้มีค่าถูกขโมยไปอยู่บ้างเหมือนกัน ทำให้เกิดความไม่มั่นคงไม่ปลอดภัย เมื่อมีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น โรงเรียนจึงได้เพิ่มความปลอดภัย โดยให้นักเรียน ครู และราษฎรในบริเวณใกล้เคียงช่วยกันดูแลและรักษาความปลอดภัยร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือโรงเรียน

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่าโรงเรียนยังมีปัญหาอีกหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสภาพทางภูมิศาสตร์ ด้านการสาธารณสุข โภค ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความปลอดภัย รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่กำลังสืบกลานเข้าไปในชุมชน ส่งผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่และสถาบันการศึกษาเปลี่ยนไปด้วย ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

การจัดการศึกษาในโรงเรียน

โรงเรียนวัดคลองพลู เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษากิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี และสำนัก งานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ตามลำดับ การจัดการศึกษาใน ระบบโรงเรียนจึงดำเนินการโดยใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีอยู่ด้วยกัน 5 กลุ่มวิชา ได้แก่ กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วยวิชา ภาษาไทย และคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ประกอบด้วยวิชา สร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ประกอบด้วยวิชา ลักษณะนิสัย พระพุทธ ศาสนา จริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ กิจกรรมสร้างนิสัย เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ประกอบด้วย วิชางานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ประกอบด้วย วิชาชีพเกี่ยวกับการดำรงชีวิต และภาษาอังกฤษ

สำหรับการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 จะเรียนเพียง 4 กลุ่มเท่านั้น คือกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ คือ วิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ กลุ่ม สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต คือวิชา สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะ นิสัย คือวิชาลักษณะนิสัย (เฉพาะ ป.1-2) วิชาพระพุทธศาสนา (เฉพาะ ป.3-4) วิชาจริยศึกษา (เฉพาะ ป.3-4) วิชาศิลปศึกษา (เฉพาะ ป.3-4) วิชาพลศึกษา (เฉพาะ ป.3-4) วิชาดนตรีและ นาฏศิลป์ (เฉพาะ ป.3-4) วิชากิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดและผู้บำเพ็ญประโยชน์ เรียนทุกชั้นปี กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ คือวิชางานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และ งานช่าง เรียนทุกชั้นปี

ส่วนการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ก็ยังคงเรียน 4 กลุ่ม เหมือนระดับชั้น ป.1-4 แต่เพิ่มเนื้อหาขึ้นตามลำดับชั้น คือกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ เรียนวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรียนวิชาสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เรียนวิชาพระพุทธศาสนา จริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดและผู้บำเพ็ญ ประโยชน์ กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เรียนวิชางานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงาน ช่าง งานที่เตรียมไปสู่อาชีพ นอกจากนี้ยังเรียนกลุ่มประสบการณ์พิเศษเพิ่มขึ้นอีก 1 กลุ่ม เรียนวิชาชีพเกี่ยวกับการดำรงชีวิต และวิชาภาษาอังกฤษ

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดคลองพลูให้กับระดับชั้นต่าง ๆ จำแนกตาม
กลุ่มวิชาและรายวิชาสามารถพิจารณาได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการจัดการเรียนการสอนจำแนกตามกลุ่มวิชาและระดับชั้นที่สอน
ในโรงเรียนวัดคลองพลู

ที่	กลุ่มวิชาและรายวิชา	ระดับชั้นที่สอน					
		ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6
1.	กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้						
	1.1 ภาษาไทย	√	√	√	√	√	√
	1.2 คณิตศาสตร์	√	√	√	√	√	√
2.	กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	√	√	√	√	√	√
3.	กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย						
	3.1 ลักษณะนิสัย	√	√	-	-	-	-
	3.2 พระพุทธศาสนา	-	-	√	√	√	√
	3.3 จริยศึกษา	-	-	√	√	√	√
	3.4 ศิลปศึกษา	-	-	√	√	√	√
	3.5 พลศึกษา	-	-	√	√	√	√
	3.6 คนตรีและนาฏศิลป์	-	-	√	√	√	√
	3.7 กิจกรรมสร้างนิสัย						
	- กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี						
	- ตำรอง	-	√	√	√	-	-
	- สามัญ	-	-	-	-	√	√
	- กิจกรรมชูกาชาด	-	-	-	-	-	-
	- กิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์	-	-	-	-	-	-
4.	กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ						
	4.1 งานบ้าน	√	√	√	√	√	√
	4.2 งานเกษตร	√	√	√	√	√	√
	4.3 งานเด็ก						
	- งานประดิษฐ์และงานช่าง	√	√	√	√	√	√
	- งานอื่น	√	√	√	√	-	-
	- งานที่เตรียม ไปสู่อาชีพ	-	-	-	-	√	√
5.	กลุ่มประสบการณ์พิเศษ						
	5.1 วิชาชีพเกี่ยวกับการดำรงชีวิต	-	-	-	-	√	√
	5.2 ภาษาอังกฤษ	-	-	-	-	√	√

ปัจจัยป้อนของการศึกษา

1. นโยบายและเป้าหมายของการศึกษา

เนื่องจากโรงเรียนวัดคลองพลู เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) การจัดการศึกษาในโรงเรียน จึงต้องดำเนินการตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีแนวนโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

...3. ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับบริการเพื่อเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา

...4. จัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึงมีคุณภาพและสะดวกแก่ผู้เรียน สถานศึกษาของรัฐ และของท้องถิ่นจะต้องจัดการศึกษาภาคบังคับเป็นบริการแบบให้เปล่า

...8. ปรับปรุงเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาให้สนองต่อหลักการและสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่ตั้งไว้

...9. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกระดับรวมทั้งประชาชนโดยทั่วไปมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมเพื่อการสื่อสาร เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาความคิดและองค์ความรู้ และเพื่อธำรงรักษาวัฒนธรรมของชาติ

...13. ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของครอบครัว ชุมชน สถาบันสังคมอื่น ๆ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

...15. สนับสนุนการขยายบริการการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม และผู้ที่มีความบกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจและอารมณ์ ให้กว้างขวางและทั่วถึงโดยเร็ว

นอกจากนี้ในแผนการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ยังได้กำหนดแนวทางในการจัดระบบการศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองได้เหมาะสมกับวัย กล่าวคือ การศึกษาในช่วงปฐมวัย เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการอบรมดูแล และพัฒนาความพร้อมของเด็กเพื่อการเรียนรู้ในขั้นต่อไป ส่วนการศึกษาในวัยเด็กและเยาวชนเป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรม มีความรู้ และสามารถประกอบกิจการงานและอาชีพตามควรแก่วัย ซึ่งครอบคลุมการศึกษาระดับชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดคลองพลู จัดการเรียนการสอนอยู่

ด้านการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ มีแนวการจัดการระบบการศึกษาที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดคลองพลู อยู่ 2 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา ดังนี้

“การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม เพื่อรับการศึกษาระดับต่อไป การจัดการศึกษาระดับนี้อาจจัดในรูปของชั้นเด็กเล็ก อนุบาลศึกษา หรือในรูปของศูนย์พัฒนาเด็กประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย”

ส่วนการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ และความสามารถขั้นพื้นฐาน และให้สามารถคงการอ่านออก เขียน และคำนวณได้

เนื่องจากการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมายหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วน ให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้

สำหรับจุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองและประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างสงบสุข

ดังนั้นในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้ และคิดคำนวณได้
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว
4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผลด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
6. มีนิสัยรักการอ่าน และใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

จากนโยบายหลักของชาติทั้งในแผนการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรประถมศึกษา จะเห็นได้ว่ารัฐมีนโยบายและเป้าหมายที่จะจัดการศึกษาภาคบังคับ คือ การศึกษาระดับประถมศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุมประชาชนของรัฐทุกคน ซึ่งรวมไปถึงผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาด้วย และให้ประชาชนทุกคนใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย รวมทั้งสนับสนุนแหล่งทรัพยากรจากที่ต่าง ๆ นอกโรงเรียนเข้ามาช่วยจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีความเป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ อ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณได้ และคงสภาพนี้ไว้แม้จบการศึกษาไปแล้ว มีความรู้เพียงพอแก่การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคมและชุมชนได้อย่างมีความสุข ซึ่งชาวของในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องเข้ารับการศึกษาด้วยเช่นกัน

สำหรับโรงเรียนวัดคลองพลูได้จัดทำนโยบายของโรงเรียนขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ด้วย ดังนี้

1. ปรับปรุงโรงเรียนเพื่อเข้าสู่โครงการปฏิรูปการศึกษา
 2. พัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
 3. ปรับปรุงอาคารสถานที่ และบริเวณโรงเรียนให้เหมาะสมเรียบร้อย สม่กับเป็นสถานศึกษา
 4. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน
 5. ปลูกฝังคุณธรรมคู่ความรู้ ให้เด็กเป็นคนดีของสังคม
- นอกจากนี้โรงเรียนยังมีคำขวัญของโรงเรียน ซึ่งสะท้อนนโยบาย และเป้าหมายของการศึกษาในโรงเรียนด้วย คือ

“แต่งกายสะอาด มารยาทดี มีวินัย ตั้งใจเรียน เพียรพัฒนาคุณภาพ”

โรงเรียนยังมีแผนและโครงการพัฒนาโรงเรียนอีกหลายด้าน เช่น (แผนปฏิบัติการโรงเรียนวัดคลองพลู, 2541 : 5-15)

1. งานวิชาการ
 - 1.1 โครงการพัฒนาความสามารถทางวิชาการ
 - 1.2 โครงการพัฒนาจริยธรรม
 - 1.3 โครงการพัฒนาการอ่านและเขียนภาษาไทย
 - 1.4 โครงการพัฒนาการเรียนการสอน
2. งานกิจการนักเรียน
 - 2.1 โครงการพัฒนาวินัยนักเรียน
 - 2.2 โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน
 - 2.3 โครงการทันตสุขภาพในโรงเรียน
 - 2.4 โครงการอาหารกลางวันนักเรียน
 - 2.5 โครงการอาหารเสริมนักเรียน
3. งานอาคารสถานที่
 - 3.1 โครงการรักษารักรักรโรงเรียนกับตาวิเศษ
 - 3.2 โครงการกำจัดขยะมูลฝอย
 - 3.3 โครงการโรงเรียนน่าอยู่

4. งานธุรการและบุคลากร
 - 4.1 โครงการกองทุนพัฒนา
 - 4.2 โครงการสร้างถังเก็บน้ำฝน
 - 4.3 โครงการบุคลากรสัมพันธ์
 - 4.4 เสียงตามสาย
 - 4.5 โครงการประชาสัมพันธ์
5. งานชุมชนสัมพันธ์
 - 5.1 โครงการศิษย์เก่าสัมพันธ์
 - 5.2 โครงการชุมชนครูผู้ปกครอง

จะเห็นได้ว่าแผนและโครงการเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ ให้เป็นสถานศึกษาที่เหมาะสมและเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการให้ความรู้แก่เด็กและประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของโรงเรียนต่อชุมชนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ นอกจากนี้ยังได้พยายามจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับชุมชน เช่น การรักษาความสะอาด การรักษาสุขภาพอนามัย และการให้ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายหลักของชาติ

2. บริบททางการศึกษาของโรงเรียน

2.1 บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมของโรงเรียน ชาวชองในตำบลคลองพลู เป็นบุคคลที่เกิดในประเทศไทย จึงได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมาย แม้ว่าจะมีเชื้อสายชอง แต่ก็ไม่มีปัญหาที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ อาทิ ปัญหาการแบ่งแยกดินแดน ปัญหาก่อความไม่สงบ ก่อการร้าย หรืออื่น ๆ ที่เป็นภัยคุกคามต่อเสถียรภาพของประเทศ ทั้งนี้เพราะชาวชองมีความรู้สึกและสำนึกว่าเป็นคนไทยและผสมกลมกลืนอยู่กับคนไทยในพื้นที่มานาน มีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่เหมือนคนไทยโดยทั่วไป จึงไม่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ศาสนา และค่านิยมต่าง ๆ ที่ตรงข้ามหรือขัดแย้งกับระบบวัฒนธรรมของไทย ทำให้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ แม้มีความแตกต่างแต่ไม่ถึงขั้นที่จะทำให้เกิดความแตกแยก เพราะไม่ได้แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงเหมือนชนกลุ่มน้อยเผ่าอื่น ๆ ในภูมิภาคอื่น ๆ ของไทย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประมวลความได้ว่า จากการที่ประชาชนชาวชองได้ศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ในระบบโรงเรียน โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา

ตอนเสียดวงครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2310 แล้วพระยาตากได้อพยพหลบภัยมาตั้งมั่นที่จังหวัด จันทบุรี จากนั้นได้รวบรวมไพร่พลกลับไปกู้เอกราชให้กรุงศรีอยุธยาได้สำเร็จ ประเด็นทาง ประวัติศาสตร์นี้เอง ทำให้คนจันทบุรีซึ่งเป็นที่รวมของคนหลายเชื้อชาติรวมทั้งคนของด้วย ติความและเข้าใจกันจนรับรู้ว่าเป็นคนของที่ไปร่วมเป็นกำลังสนับสนุนให้ การกู้ชาติของพระยาตาก ประสบความสำเร็จ เมื่อเรื่องนี้ได้รับการถ่ายทอดมาทำให้คนของมี ความภาคภูมิใจในวีรกรรมกอบกู้เอกราชของชาติ มีความสำนึกในความเป็นไทย รักชาติ รักแผ่นดิน มิได้คิดว่าตนเป็นคนชาติอื่นที่ต้องแยกดินแดนไปปกครองตนเองหรือตั้งเป็น รัฐชาติใหม่เหมือนชนกลุ่มน้อยอื่น (พระครูธรรมสรคุณ, สัมภาษณ์ : 2542)

จากการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองระดับชาติมาตั้งแต่อดีต ทำให้คนของมีความ สนใจในการเมืองปัจจุบันกันพอสมควร จากการสัมภาษณ์ราษฎร 30 คน ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ทุกคนตอบว่าติดตามความเป็นไปทางการเมืองอยู่ประจำ ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทน ทุกครั้ง มักไปพร้อมกันเป็นกลุ่ม จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้เคยเป็นกรรมการดูแลการเลือกตั้ง ก็ให้ข้อมูลตรงกันว่า ราษฎรในพื้นที่นิยมไปใช้สิทธิเลือกตั้งพร้อม ๆ กัน ทั้งสมาชิกที่อยู่บ้าน เดียวกันและอยู่บ้านใกล้เคียงกัน มักเดินไปพร้อมกันเป็นกลุ่ม หรือบางพื้นที่ที่อยู่ไกลจากหน่วย เลือกตั้ง ก็มักจะไปพร้อมกันด้วยพาหนะที่อีกบ้านหนึ่งมี เมื่อกลับมาแล้วก็จะถามถึงบ้านใกล้ เรือนเคียงว่าไปเลือกตั้งหรือยัง เป็นการกระตุ้นให้สนใจการเลือกตั้งกันมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า ยังมีชาวของอีกส่วนหนึ่งที่มีได้สนใจการเมือง มากนัก โดยเฉพาะของที่อาศัยอยู่ในป่าและพื้นที่ห่างไกลจากตัวเมืองและเขตชุมชนเข้าไป ลึก มักเป็นชาวของชนบทและเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ ยังคงอยู่ตามแบบดั้งเดิม มักไม่สนใจการเมือง ไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะไม่มีลูกหลานพามา จึงมาเองไม่ได้ แต่ถ้าเป็นคนของในเขตชุมชน ก็ให้ความสนใจกันมากกว่า และยังมาฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งกันอีก ด้วย (สมศักดิ์ พิสิฎฐพจมาน, สัมภาษณ์ : 2542)

นอกจากนี้ในตำบลยังมีหน่วยงานของราชการ เช่น พัฒนาชุมชน สาธารณสุข จังหวัด สังคมสงเคราะห์จังหวัด เข้าไปให้บริการประชาชนในพื้นที่อยู่พอสมควร รวมทั้ง ส.ส. และ ส.จ. หลังจากการได้รับเลือกตั้งก็เข้าไปเยี่ยมเยียนราษฎรอยู่เป็นครั้งคราว เพราะมี แผนและโครงการพัฒนาชุมชนอยู่ในแผนพัฒนาจังหวัดด้วย จากการสัมภาษณ์ราษฎร 30 คน ได้ข้อสรุปว่า ราษฎรซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงในวัยกลางคนเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านพัฒนา กันมากที่สุด 15 คน รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร 8 คน สมาชิกกลุ่มเกษตรกร

3 คน สมาชิกกลุ่มธนาคารข้าว 2 คน สมาชิกลูกเสือชาวบ้านและไทยอาสาป้องกันชาติ กลุ่มละ 1 คน ในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ มีกลุ่มผู้เข้าเป็นสมาชิกลานถึง 10 ปี ได้แก่กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน และกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ส่วนกลุ่มแม่บ้านพัฒนาและกลุ่มเกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกประมาณ 7-8 ปี สำหรับกลุ่มอื่น ๆ เข้าเป็นสมาชิกประมาณ 2-3 ปี โดยให้เหตุผลว่า การเข้าเป็นกลุ่มสมาชิกเหล่านี้ได้รับประโยชน์บางประการ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านพัฒนาทำให้เกิดมีงานอดิเรก มีรายได้เสริม ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่เหงา กลุ่มลูกเสือชาวบ้านทำให้เกิดความร่วมมือกัน สามัคคี พัฒนาหมู่บ้านและท้องถิ่น กลุ่มไทยอาสาป้องกันชาติทำให้เกิดความรักชาติ รู้จักวิธีป้องกันตัวและป้องกันประเทศ รวมทั้งสนใจติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสถานการณ์ของประเทศ และการเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการขายผลผลิต การจำหน่ายสินค้าแก่ผู้บริโภคโดยตรง และมีสิทธิกู้ยืมเงิน

จะเห็นได้จากการสัมภาษณ์ว่าราษฎรชาวชองมีการรับรู้ สนใจ และได้ประโยชน์จากนโยบายของรัฐในการพัฒนาชุมชนและให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนในพื้นที่ได้ผลดีพอสมควร ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลและพัฒนาคุณภาพชีวิตเพิ่มขึ้น

จากการสัมภาษณ์ราษฎรในพื้นที่และอาจารย์ในโรงเรียน ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจและอาชีพของชาวชอง พบว่า ราษฎรส่วนมากยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีทั้งทำนา ทำสวน และทำไร่ คือปลูกข้าว ทำสวนครัว ไร่ไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง พิจารณาจากรายได้โดยเฉลี่ยของราษฎร 30 คน อยู่ระหว่าง 4,000-5,000 บาทต่อปี 10 คน 5,001-7,000 บาทต่อปี 5 คน 7,001-8,000 บาทต่อปี 3 คน 8,001-9,000 บาทต่อปี 2 คน เกิน 10,000 บาทต่อปี 2 คน ประมาณ 20,000-30,000 บาทต่อปี 3 คน ประมาณ 40,000 บาทต่อปี 1 คน มีรายได้ระหว่าง 50,000-70,000 บาทต่อปี 2 คน ซึ่งจัดว่ามีรายได้สูงสุดเท่าที่สำรวจได้ ส่วนอีก 1 คน มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 3,000 บาทต่อปี และอีก 1 คน ระบุไม่ได้แน่ชัด บอกว่าไม่แน่นอน ประมาณไม่ถูก

กล่าวในภาพรวมที่สรุปได้จากข้อมูลเอกสารและข้อมูลสัมภาษณ์ตรงกัน ได้ข้อสรุปว่า ชาวชองยังมีฐานะยากจน มีรายได้น้อย เมื่อพิจารณาจากรายได้โดยเฉลี่ย แต่จากความเห็นของราษฎรเองสรุปได้ว่า พวกเขามีฐานะพอกินพอใช้และไม่เดือดร้อน ไม่จำเป็นต้องหารายได้เสริม ยังคงพอใจที่อยู่โดยพึ่งพาธรรมชาติ 15 คน บางส่วนต้องการความช่วยเหลือเพื่อให้มีผลิตผลเพิ่มขึ้นกว่าเดิม เพราะพืชผลคุณภาพด้อยลง 5 คน บางส่วนต้องการเงินกู้ 2 คน บางส่วนต้องการความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและเครื่องมือทำการเกษตรแบบใหม่ 3 คน บางส่วน

ต้องการมีอาชีพเสริมเพื่อมีรายได้เพิ่ม 2 คน รวมทั้งมีคนต้องการเปลี่ยนอาชีพ 1 คน จากเกษตรกรไปทำการค้าขาย 1 คน จากเกษตรกรไปรับจ้าง และอีก 1 คน ต้องการฝึกอาชีพระยะสั้นเพื่อทำกิจการเอง

ราษฎรส่วนใหญ่ยังคงต้องการให้ลูกหลานเรียนหนังสือและไม่ต้องการให้ลูกหลานหยุดเรียนเพื่อมาช่วยงานในสวนหรือในไร่ นอกจากช่วยทำในวันหยุดหรือนอกเวลาเรียนก็เพียงพอแล้ว มี 25 คน ส่วนอีก 2 คน ให้คำตอบว่าต้องการให้ลูกหลานทำงานพิเศษบ้างเพื่อช่วยเหลือครอบครัว อีก 1 คน ต้องการให้ช่วยงานของครอบครัว ส่วนอีก 2 คน ไม่มีความเห็น

ปัญหาด้านเศรษฐกิจของชุมชนที่ประสบมากคือ ความไม่แน่นอนของธรรมชาติ มีทั้งขาดแคลนน้ำเพื่อทำการเกษตร 10 คน น้ำท่วมไร่นาเสียหาย ผลผลิตไม่ได้ผลเพราะภัยธรรมชาติ 10 คน คุณภาพของผลผลิตด้อยลง 5 คน มีโรคระบาดทำลายผลผลิต 2 คน ขายผลผลิตไม่ได้ราคาดีตามคาดหมาย 2 คน และไม่มีความเห็น 1 คน

ในด้านความช่วยเหลือด้านประกอบอาชีพ ราษฎรต้องการความช่วยเหลือเรื่องน้ำเพื่อทำการเกษตร 10 คน ต้องการความช่วยเหลือด้านความรู้และเครื่องมือสมัยใหม่ 8 คน ต้องการเมล็ดพันธุ์ดีเพื่อให้ได้ผลผลิตดีขึ้นกว่าเดิม 7 คน ต้องการให้ตลาดจำหน่ายสินค้าราคาเป็นธรรม 5 คน

สำหรับจำนวนที่ดินที่ถือครองกันอยู่ส่วนมากจะมีไม่มากนักส่วนใหญ่มีที่ดินสำหรับอยู่อาศัยและทำสวนเล็กน้อย 18 คน มีคนละ 2-3 งาน รองลงมาคือ 1-2 งาน มี 11 คน ส่วนอีก 1 คน บอกไม่ถูกว่ามีเท่าไร ส่วนที่ดินสำหรับทำกินเพื่อการเกษตรมีอยู่ในครอบครองจำนวน 5 ไร่ มี 4 คน 4 ไร่ มี 5 คน 3 ไร่ มี 4 คน 2 ไร่ มี 8 คน 1 ไร่ มี 7 คน และไม่ถึง 1 ไร่ มี 1 คน ส่วนอีก 1 คน บอกไม่ถูกว่ามีขนาดเท่าใด

ในด้านสังคมวัฒนธรรม โรงเรียนวัดคลองพลูตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ที่มีชาวของอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ มีชาวไทย ชาวจีนและคนจากที่อื่นมาอาศัยอยู่บ้าง แต่เป็นส่วนน้อย จากการสัมภาษณ์ราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ใกล้โรงเรียนจำนวน 30 คน ทุกคนบอกว่ามีเชื้อสายของ แต่ได้รับสัญชาติไทยกันแล้วและทุก ๆ คนอาศัยอยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษไม่ได้อพยพมาจากที่อื่น แต่จากการสัมภาษณ์อาจารย์ในโรงเรียนตอบว่า มีบางครอบครัวเพิ่งย้ายเข้ามาอยู่ประมาณ 4-5 ครัวเรือน เข้ามาอยู่ประมาณ 10 ปีมาแล้ว แต่เป็นคนของเช่นกัน ย้ายมาจากอำเภอมะขามบัว ตำบลจันทเขตลมบัว เป็นต้น ส่วนเด็กนักเรียนมีมาจากภาคอีสาน 2-3 คน ย้ายตามพ่อแม่ที่มาทำงานในไร่แถบนี้

ด้านประเพณีวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่าราษฎรในพื้นที่เห็นว่าตนมีประเพณีวัฒนธรรมต่างจากคนในเมืองจันทบุรีทั้ง 30 คน โดยให้ข้อมูลว่ามีประเพณีเลี้ยงผี 15 คน นับถือผีบ้าน 7 คน นับถือผี 3 คน ประเพณีแต่งงาน 2 คน ประเพณีงานศพ 2 คน ประเพณีรื่นเริง 1 คน และให้ความเห็นว่าควรรักษาประเพณีวัฒนธรรมไต่บ้าง ได้ข้อมูลว่าประเพณีเลี้ยงผี 10 คน โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ ประเพณีแต่งงาน 5 คน ประเพณีงานศพ 5 คน การบวชนาค 1 คน การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ 2 คน ภาษาของ 7 คน ด้านการแต่งงาน ทั้ง 30 คน ตอบว่าปัจจุบันมีการแต่งงานกับคนภายนอกพื้นที่ ส่วนความต้องการให้ลูกหลานแต่งงานกับคนของด้วยกัน มี 20 คน แต่งงานกับเชื้อชาติใดก็ได้ 5 คน แต่งกับคนไทย 3 คน และแล้วแต่ความต้องการของลูกหลาน 2 คน เมื่อแต่งงานกันแล้วต้องการให้อยู่ในภูมิลำเนาเดิม 22 คน ย้ายภูมิลำเนาแต่ยังอยู่ในกิ่งอำเภอเขาชีเมื้อง 5 คน ย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ในตัวเมืองจันทบุรี 2 คน อยู่ที่อื่น ๆ 1 คน ซึ่งแสดงถึงว่ายังมีความผูกพันในภูมิลำเนาและเชื้อชาติของตนอยู่มาก

ส่วนด้านภาษาของ เมื่อสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนและราษฎรในบริเวณใกล้เคียงโรงเรียน จำนวน 30 คน ได้ข้อมูลว่า เมื่อมีเวลาอยู่กันภายในครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวใหญ่มีญาติพี่น้องอยู่ร่วมกันหลายคนมักพูดภาษาของกัน 27 คน พูดภาษาของกันเฉพาะผู้ใหญ่ ส่วนเด็กรุ่นลูกหลานพูดภาษาไทยกลาง 2 คน พูดภาษาไทยกันทั้งบ้าน ซึ่งมีแต่พ่อแม่ลูก 1 คน เมื่ออยู่ในชุมชน รุ่นผู้ใหญ่วัย 50 ปีขึ้นไปมักทักทายพูดจากันด้วยภาษาของ รุ่นกลางวัย 30-40 ปี พูดภาษาของบ้างสำหรับชาวบ้าน ส่วนคนทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ พูดภาษาไทยกลางสำหรับเด็กเมื่ออยู่ในโรงเรียนพูดภาษาของกันเฉพาะในกลุ่มเพื่อนสนิท 11 คน นอกนั้นพูดภาษาไทยกลาง ส่วนครูกับนักเรียนพูดภาษาไทยกลางทั้งหมด ทั้งนี้เป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ใช้ภาษาไทย เพื่อความเป็นเอกถัคษณ์และความรู้สึกเป็นชาติร่วมกัน รัฐบาลบางสมัย เช่น จอมพล ป.พิบูลสงคราม ห้ามใช้ภาษาถิ่น ให้ใช้แต่ภาษาไทยกลางเท่านั้น โรงเรียนจึงต้องรับนโยบายมาปฏิบัติโดยตรง

เมื่อถามนักเรียนว่าชอบเรียนหรือชอบพูดภาษาไทยหรือไม่ นักเรียน 30 คน ตอบว่าชอบทุกคน เมื่อถามว่าพูดภาษาของแล้วรู้สึกอย่างไร นักเรียน 22 คน บอกว่าพูดกับเพื่อน กับพ่อแม่ในบ้าน และในหมู่บ้านได้ ไม่รู้สึกอาย อีก 5 คน บอกว่าไม่พูดกับคนภายนอก เพราะพูดกันไม่รู้เรื่องและอาย เพราะคนภายนอกมักถามว่าพูดภาษาอะไร เป็นคนไทยหรือเปล่า บางคนถามว่าเป็นเขมรไซไหม ทำให้ไม่ยอมพูด ส่วนอีก 3 คน บอกว่าพูดเฉพาะในบ้าน เพราะญาติผู้ใหญ่ในบ้านพูดกันอยู่ แต่ที่โรงเรียนพูดภาษาไทยกลางทั้งกับเพื่อน กับครู และคนอื่น ๆ เมื่อ

ถามผู้ปกครองของนักเรียนว่าต้องการให้ลูกหลานเรียนภาษาใด 15 คน ตอบว่าเรียนภาษาไทย เพราะจะได้เรียนต่อ และติดต่อกับทางราชการได้สะดวก 7 คน ตอบว่า เรียนภาษาไทยและภาษาของไปด้วยกัน เพื่อมิให้ภาษาของสูญหาย ซึ่งภาษาของพูดกันเองในบ้าน ไม่ต้องพูดนอกบ้าน 3 คน ตอบว่า ต้องการให้เรียนภาษาของ เพราะไม่ค่อยพูดกันในชีวิตประจำวัน เด็กก็อายที่จะพูดภาษาของ เพราะถูกมองว่าเป็นคนบ้านป่าเมืองเถื่อน อีก 3 คน ตอบว่าคนของก็เป็นคนไทย เรียนภาษาไทยอยู่แล้วในโรงเรียน ถ้าพูดภาษาของได้ด้วยก็ไม่แปลก เพราะเป็นจุดเด่นของชุมชน ที่คนภายนอกรู้จักอยู่แล้วว่าชุมชนนี้เป็นชาวของ ส่วนอีก 2 คน บอกว่าเรียนภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ จะได้มีโอกาสเรียนต่อระดับสูง ส่วนภาษาของพูดกันได้อยู่แล้วในชุมชน

จะเห็นได้ว่าเรื่องของภาษายังเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชุมชน คนในชุมชนให้ลูกหลานรู้ภาษาของเพื่อสืบต่อภาษาของตนไว้มิให้สูญสลายไป แม้มิได้เผยแพร่ให้กว้างขวางออกไปก็ตาม แต่ต้องการให้ภาษาของคงอยู่ ส่วนอีกส่วนหนึ่งต้องการให้ลูกหลานเรียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษตามกระแสความนิยม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ด้านสภาพของครอบครัวชาวของที่ตำบลคลองพลูส่วนมากมักเป็นครอบครัวเล็ก ๆ มีขนาดไม่ใหญ่นัก สมาชิกของครอบครัวประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก 2-3 คน มี 16 คน ครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก เกิน 3 คน มี 4 คน ครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก และญาติพี่น้อง มี 8 คน ครอบครัวที่มี พ่อ แม่ ลูก 1 คน มี 1 คน และอีก 1 คน เป็นครอบครัวใหญ่มี พ่อ แม่ ญาติ คือ ตา ยาย ป้า น้า และครอบครัวลูกบ้านอยู่ในบริเวณเดียวกัน ทุกคนได้รับสัญชาติไทย เพราะเกิดในเมืองไทย มีเชื้อสายของ นับถือพุทธศาสนา ทุกคนฟังและพูดภาษาไทยกลางได้ ส่วนมากประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน และทำนา จบการศึกษา ป.4 มี 12 คน จบ ป.3 มี 5 คน จบ ป.2 มี 3 คน จบ ป.1 มี 8 คน ส่วนอีก 2 คน ไม่ได้เรียนหนังสือ ราษฎรที่อายุเกิน 50 ปี มักเรียนหนังสือเพียงแค่ภาคบังคับ คือ ป.4 แล้วไม่ได้เรียนต่อ เพราะสมัยก่อนไม่มีที่เรียน โรงเรียนมีชั้นสูงสุดแค่นั้น บางคนให้เหตุผลว่า ไม่ต้องการเรียนเพราะเรียนแล้วไม่ได้ใช้ทำงานบางคนบอกว่า ส่วนมากไม่เรียนกันจึงไม่เรียนตามกันไป บางคนต้องทำงานของครอบครัว ไม่มีเวลาเรียน บางคนบอกว่าไม่มีที่เรียนในหมู่บ้านเดินทางไปในเมืองลำบาก ไกลมากเมื่อจบภาคบังคับแล้วจึงไม่เรียนต่อ แต่ราษฎรที่อายุต่ำกว่า 40 ปีลงมา มี

โอกาสเรียนมากขึ้น เพราะโรงเรียนขยายชั้นเรียนเป็น ป.7 และเดินทางเข้าเมืองสะดวกขึ้น แต่ทุกคนต้องการให้ลูกหลานเรียนต่อระดับสูงขึ้นกว่าตนเอง

2.2 บริบททางสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โรงเรียนวัดคลองพลูตั้งอยู่บนพื้นที่ราบระหว่างภูเขาล้อมรอบไปด้วยทุ่งนา สวนผลไม้ และไร่ผลไม้ จึงมีอากาศดี อากาศถ่ายเทสะดวก และอยู่ไกลจากถนนเข้ามาประมาณ 50 เมตร จึงไม่มีเสียงรบกวนจากยานพาหนะ จากการสังเกตเห็นว่าโรงเรียนพยายามจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็ก รักษาความสะอาดบริเวณรอบโรงเรียนได้ดี ต้นไม้ ดอกไม้ จัดแต่งและปลูกได้อย่างเป็นระเบียบ มีสวนหย่อมเป็นบางจุด ตามฝาอาคารเรียน และในห้องเรียนมีได้ปลอดโปร่ง มีแผ่นป้ายเพื่อติดภาพและความรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณค่าในการอบรมเด็กและให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ แก่เด็ก เช่น พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ พระราชวงศ์ ภาพพระมหากษัตริย์ไทยในอดีตพร้อมพระราชประวัติโดยย่อ เช่น พ่อขุนรามคำแหง พระนเรศวรมหาราช พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระราชกรณียกิจ ภาพพุทธประวัติ ภาพประเพณีและวัฒนธรรมไทย เช่น การแต่งกายชุดไทยแบบต่าง ๆ เครื่องดนตรีไทยชนิดต่าง ๆ ประเพณีวันลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีทำบุญ ตักบาตร ทำไร่ไทยแบบต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นวิธีการสร้างจิตสำนึกและหล่อหลอมความเป็นคนไทยให้แก่เด็กโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาโดยตรง เพราะไม่มีเอกลักษณ์บ่งบอกเกี่ยวกับชาวของเลย

นอกจากนี้ยังมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่เด็กในบริเวณโรงเรียนอีกหลายจุด เช่น ตามทางเดินมีติดป้ายคำขวัญ หลักธรรม สุภาษิต ของไทย ได้แก่ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว รักดีหามจั่ว รักชั่วหามเสา อดทน ขยัน และประหยัด คือ คุณสมบัติของเด็กดี รักพ่อแม่ อย่าท้อแท้เรื่องการเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งมีทั้งสุภาษิต คำขวัญ ที่เป็นทางการและคำขวัญที่ได้จากการแข่งขันประกวดกันของเด็กนักเรียนในโรงเรียน หน้าห้องพยาบาลมีรูปภาพเกี่ยวกับสรีรวิทยาของมนุษย์ การป้องกันโรคติดต่อ การใช้ยา ที่โรงอาหารมีภาพโภชนาการ อาหาร 5 หมู่ เป็นต้น

ระหว่างทางเดินจากตึกเรียนไปยังโรงอาหารและอาคารอื่นมีทางเดินที่ราดซีเมนต์ และมีอิฐปูพื้นวางเรียงเป็นระเบียบ ทำให้เดินทางไปได้สะดวก อาจารย์ที่โรงเรียนบอกว่าระหว่างตึกเรียนกับทางไปโรงอาหารจะสร้างหลังคาคลุมทางเดิน เพื่อให้เด็กเดินทางไป

โรงอาหารได้สะดวกขึ้นในกรณีที่ฝนตก กล่าวได้ว่าโรงเรียนพยายามอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กมาก

เมื่อพิจารณาสัดส่วนระหว่างจำนวนครูกับนักเรียนของโรงเรียนแล้ว พบว่ามีครู 13 คน มีนักเรียน 314 คน คิดเป็นอัตราส่วนครูต่อนักเรียนได้ 1 ต่อ 24 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่มีความเหมาะสมดี เพราะครู 1 คน ดูแลเด็ก 24 คน ทำให้ดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่า ครูกับนักเรียนมักคุ้นเคยกันดี ครูจำชื่อและรู้จักนักเรียนได้เกือบทุกคน เพราะได้สอนและรู้จักบ้าน รู้จักผู้ปกครองเด็กหลายคน โดยเฉพาะเด็กที่มีภูมิลำเนาอยู่ใกล้โรงเรียน นักเรียนบางคนไม่มาเรียนเพราะป่วย เมื่อครูทราบข่าวก็แวะไปเยี่ยมที่บ้านเด็กก็ทำให้รู้จักกันดีหลายคน ชาวบ้านใกล้เคียงก็ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นอย่างดี เมื่อโรงเรียนต้องการ เช่น เวลาจัดงานนมัสการพระพุทธบาทเขาคิชฌกูฏ หล่อเทียนพรรษา ฯลฯ ทำให้บรรยากาศมีความเป็นกันเองและมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน บางบ้านมีผลไม้ในสวนที่เหลือจำหน่ายก็นำมามอบให้โรงเรียน เพื่อทำเป็นอาหารกลางวันแก่เด็กนักเรียนก็มี เป็นต้น

สำหรับสภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน ทางทิศเหนือ ทิศตะวันออก เป็นทุ่งนา สลับกับสวนผลไม้ ทางทิศตะวันตกมีถ้ำธารและไร่ของราษฎร ส่วนทางทิศใต้ติดกับวัดคลองพลู เป็นวัดที่ใหญ่ที่สุดในชุมชน เป็นที่รวมของกิจกรรมทางศาสนา และประเพณีสำคัญของชุมชนด้วย โรงเรียนมักจัดกิจกรรมทางศาสนาในช่วงเทศกาลต่าง ๆ เช่น พาเด็กไปวัดในวันพระให้พระอบรมสั่งสอนวิชาจริยธรรมและพระพุทธศาสนา มีพิธีการเวียนเทียนในวันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา และแห่เทียนในวันเข้าพรรษา มีการทำบุญใส่บาตรในวันพระและวันสำคัญ เช่น วันวิสาขบูชา รวมทั้งใส่บาตรเป็นประจำวันของเด็ก ครู และชาวบ้านละแวกนั้นในทุก ๆ เช้า

เนื่องจากบริเวณตำบลคลองพลูไม่มีหน่วยงานของทางราชการอื่นใดตั้งอยู่เลย นอกเหนือจากโรงเรียนเท่านั้น จึงทำให้โรงเรียนเป็นแหล่งความรู้และศูนย์กลางของชุมชนเพียงแห่งเดียว นอกนั้นหน่วยงานราชการอื่น ได้แก่ โรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ สถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ที่ว่าการกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ สำนักงานพัฒนาชุมชนกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ สำนักงานมาลาเรียกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ สหกรณ์การเกษตรกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ สาธารณสุขกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ สำนักงานบริการโทรศัพท์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ไปรษณีย์ โทรเลข ฯลฯ มักตั้งอยู่ที่ตำบลพลวงห่างจากตำบลคลองพลูไปประมาณ 20 กิโลเมตร เดินทางด้วยรถประจำทางใช้เวลาประมาณ 25-30 นาที แต่การเดินทางก็ไม่ลำบากมากนักเพราะมี

รถสองแถวประจำทางแล่นผ่าน มีถนนสายหลักที่ราดยางแล้ว ถ้ามีรถส่วนตัว การเดินทางยิ่งสะดวกมากขึ้น

โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนหนึ่งในกลุ่มโรงเรียนตะเคียนทอง ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียน 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดน้ำขุ่น โรงเรียนวัดตะเคียนทอง โรงเรียนวัดคลองพลู และโรงเรียนวัดทุ่งกบิล เป็นโรงเรียนในเขตบริการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเขาชะเมา โดยโรงเรียนวัดตะเคียนทองบริการเด็กในพื้นที่ตำบลตะเคียนทอง หมู่ที่ 2-6 โรงเรียนวัดน้ำขุ่น บริการเด็กในพื้นที่ตำบลตะเคียนทอง หมู่ที่ 1 และตำบลคลองพลูหมู่ที่ 1-3 และ 7 กับ 9 โรงเรียนวัดคลองพลู บริการเด็กในพื้นที่ตำบลคลองพลู หมู่ที่ 4, 5, 8 และ 10 และโรงเรียนวัดทุ่งกบิล บริการเด็กในพื้นที่ตำบลคลองพลูหมู่ที่ 6 และตำบลจันทเขลม หมู่ที่ 1 ตามการแข่งเขตพื้นที่ให้บริการแก่ชุมชนของสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเขาชะเมา (สำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเขาชะเมา, 2541 : 4-5)

จากการสังเกตไม่พบแหล่งเจริญรมย์หรือแหล่งอบายมุขในบริเวณใกล้เคียงกับโรงเรียน แต่จากการสัมภาษณ์อาจารย์ในโรงเรียน ได้ข้อมูลว่าโรงเรียนตั้งอยู่ในทิศทางที่ไม่เหมาะสมกับทางลมและแสงแดด คือตึกเรียนสร้างขวางทางลมและหันหน้าเข้าหาแดด ทำให้ห้องเรียนร้อนในวันที่มีอากาศร้อน มีแสงแดดจัด แสงแดดจะส่องเข้าห้องเรียน ทำให้เด็กไม่มีสมาธิในการเรียน แต่เวลาฝนตก มีลมแรง จะไม่พัดเข้าห้องเรียนเพราะตึกเรียนตั้งขวางทางลม นอกจากนี้โรงเรียนตั้งอยู่ด้านใต้ลมเมื่อมีการเผาศพ มักมีกลิ่นเข้ามาในบริเวณโรงเรียนตามลมพัด และด้านหลังโรงเรียนมีหนองน้ำ เด็กมักไปเล่นน้ำ ทางโรงเรียนกลัวเกิดอันตราย จึงล้อมรั้วลวดหนามป้องกันไว้

นอกจากนี้บริเวณรอบโรงเรียนยังคงเป็นสวน เป็นไร่ของราษฎรประกอบด้วยภูมิอากาศร้อนชื้น มีฝนชุก ทำให้มีพื้นที่น้ำท่วมขัง เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ซึ่งทำให้เกิดโรคมalaria ไข้เลือดออก ไข้จับสั่นระบาดอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน แต่ทางสาธารณสุขก็ได้มาบริการฉีดยาให้ รวมทั้งโรงเรียนได้ให้เด็กช่วยรณรงค์เรื่องรักษาความสะอาด กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ทำลายวัสดุเหลือใช้ที่ขังน้ำให้ยุงวางไข่ รณรงค์ให้มีฝาปิดโอ่งน้ำ ตุ่มน้ำ ให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันการแพร่พันธุ์ของยุง และให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาโรคอย่างถูกวิธีแก่เด็กและชาวบ้าน

สำหรับการสนับสนุนเพื่อการศึกษาจากชุมชน ปรากฏว่าราษฎรในพื้นที่ส่วนมากเรียนจบจากโรงเรียนนี้ จึงได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นด้านแรงงานที่ขอมาช่วยงานโรงเรียน ทำความสะอาดบริเวณรอบโรงเรียนตามเทศกาลต่าง ๆ ร่วมกันบริจาคเงินเพื่อทอดกฐินหรือทอดผ้าป่าสามัคคี ซึ่งคณะกรรมการจัดขึ้นเพื่อนำเงินมาปรับปรุงพัฒนาวัด และส่วนที่เหลือจัดเก็บเป็นกองทุนของโรงเรียน เพื่อนำไปซื้อหาวัสดุ อุปกรณ์การเรียน สื่อการสอน บางบ้านราษฎรมีผัก ผลไม้ในสวนในไร่มากเกินบริโภคหรือจำหน่าย ก็นำมามอบให้โรงเรียนใช้ทำเป็นอาหารกลางวันและอาหารเสริมแก่เด็กนักเรียน เวลามีนงานประจำหมู่บ้าน เช่น แห่เทียนพรรษา นมัสการพระพุทธบาทเขาคิชฌกูฏ ก็มักใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อทำการหล่อเทียน เตรียมวัสดุอุปกรณ์นำไปตักบาตรหรือถวายพระ ก็ได้รับความร่วมมือจากราษฎรละแวกนั้นเป็นประจำ

กระบวนการของการศึกษา

1. หลักสูตร แบบเรียน ระบบการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การติดตามผลการศึกษา

ด้านหลักสูตร โรงเรียนวัดคลองพลูเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ปรับปรุง พ.ศ. 2533 เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา หลักสูตรนี้จึงเป็นหลักสูตรอย่างเป็นทางการที่มีโครงสร้างและเนื้อหาวิชาที่กำหนดมวลงประสพการณ์จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มี 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ประกอบด้วย ภาษาไทยและคณิตศาสตร์

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหของชีวิตและสังคม โดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี

กลุ่มที่ 4 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน สำหรับในชั้น ป.5-6 โรงเรียนอาจเลือกจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะ ในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกจัดกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเลือกจัดหลาย ๆ กิจกรรมก็ได้

จากโครงสร้างและเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรตามหลักสูตรประถมศึกษา ดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพื่อวิเคราะห์การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน ซึ่งจากสมมติฐานที่ว่าชนต่างวัฒนธรรมมีความแตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ และหลักสูตรก็ เปิดโอกาสให้โรงเรียนได้ปรับหรือจัดกิจกรรมเสริมที่เหมาะสมต่อความต้องการของท้องถิ่น และชุมชนได้ ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์อาจารย์และนักเรียนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรของโรงเรียน พบว่า ไม่ได้สร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้เพิ่มขึ้น สอนไปตามเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนด ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ได้มีการปรับเนื้อหาและเพิ่มเติมเนื้อหาให้แก่ นักเรียนบ้าง ตามที่ครูแต่ละคนเห็นสมควร เป็นเนื้อหาที่แทรกอยู่ในการสอนของครูที่สอนแต่ละรายวิชาตามกลุ่มวิชา ดังนี้ (ชานินทร์ เกษศิริ, สัมภาษณ์ : 2542)

1. กลุ่มทักษะ ได้แก่ วิชาภาษาไทย มีการปรับเนื้อหาและวิธีสอน เช่น ปรับกลุ่มคำ การออกเสียง เพื่อให้สะดวกในการทำความเข้าใจและฝึกการอ่านออกเสียงให้ถูกต้องตาม หลักภาษาไทย เน้นการฝึกพูด การออกเสียง การอ่านในชั้นประถมศึกษาตอนต้น เพราะเด็กที่อยู่บ้านพูดภาษาของ เวลาเรียนหนังสือมักออกเสียงภาษาไทยไม่ชัด โดยเฉพาะตัวควบกล้ำ โดยให้เด็กที่พูดภาษาไทยชัดเจนนสอนเพื่อนที่ออกเสียงไม่ชัด หรือเด็กโตสอนเด็กเล็กใน ชั่วโมงกิจกรรม เน้นการฝึกภาษาไทย และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนไปด้วยในตัว ส่วนวิชาคณิตศาสตร์มีการปรับวิธีสอนให้ช้าลงกว่าแผนการสอน เพื่อให้เด็กเข้าใจมากขึ้น มี โจทย์พิเศษที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจมาอธิบายเสริมก่อนเข้าสู่เนื้อหาในบางเรื่องที่มีเนื้อหา ซับซ้อน ฝึกให้เด็กคิดและทำโจทย์ที่ต่างไปจากในบทเรียนด้วย ถ้าเด็กกลุ่มใดเรียนรู้ได้ไว

2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีการปรับและเพิ่มในรายวิชาต่าง ๆ เช่น วิชาด้านภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ปรับเนื้อหาบางหัวข้อให้ย่อลงบ้างและเพิ่มเติมเนื้อหา บางหัวข้อที่อยู่ใกล้ตัวเช่นเรื่องราวเกี่ยวกับภาคตะวันออก จังหวัดจันทบุรี ความเป็นมา สถานที่สำคัญ บุคคลสำคัญในอดีต โดยให้เด็กทำรายงานเพิ่มบ้าง จัดนิทรรศการบ้าง วิชา เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ไม่ได้ปรับเนื้อหา แต่สอนโดยให้เด็กใช้การสังเกตและฝึกทดลอง ซึ่งยังมี ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ไม่พอ วิชาเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง หน้าที่พลเมือง ช่างและ

เหตุการณ์สำคัญ ไม่เพิ่มเติมเนื้อหาโดยฝึกให้เด็กผลัดเปลี่ยนกันจัดบอร์ดเกี่ยวกับข่าว เหตุการณ์ปัจจุบัน สิทธิ หน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย มีการพูดถึงของ ซึ่งเป็นเชื้อชาติหนึ่งในชุมชน แต่เป็นคนไทยเหมือนกัน วิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และ วันสำคัญ ให้นักเรียนได้จัดบอร์ดและพาไปเวียนเทียนที่วัด บางครั้งนิมนต์พระมาสอน ในหัวข้อนี้

3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย มีการปรับและเพิ่มเนื้อหาในรายวิชาต่าง ๆ เช่น วิชาด้านสุขลักษณะและสุขภาพอนามัย ไม่ได้ปรับเนื้อหาแต่เน้นบางเรื่องที่น่าไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ เช่น การรักษาความสะอาดร่างกาย ที่อยู่อาศัย ชุมชน การเลือกรับประทาน อาหารที่ประโยชน์ และครบหมวดหมู่ของสารอาหาร การตรวจสุขภาพ การป้องกันโรคติดต่อ โดยครูพยายามให้เหตุผล ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุและการป้องกันตัวให้แก่เด็ก ช่วย แก้ไขความเชื่อเก่าที่ไม่มีเหตุผลตามหลักวิชาสากล วิชาจริยศึกษา เน้นการปฏิบัติในชีวิต ประจำวัน เช่น การมาโรงเรียนสาย การหนีเรียน การไม่ส่งงานตามกำหนด มีคะแนนพฤติกรรม กำหนดไว้ให้ครูหักคะแนน เพื่อฝึกคุณลักษณะที่ถูกต้อง ใครเก็บของได้ให้มามอบให้แก่ ครู เพื่อประกาศหาเจ้าของ และมีการเพิ่มคะแนนพฤติกรรมแก่เด็กที่เก็บของได้ โรงเรียนได้ ประกาศเกียรติคุณแก่เด็กที่ทำความดี มีการอบรมนักเรียนในวันศุกร์ ชั่วโมงสุดท้ายก่อนกลับบ้าน วิชาศิลปะศึกษา ให้เด็กได้แสดงความสามารถของตนเอง ฝึกให้สังเกตและฝึกวาดภาพจาก ของจริง วิชาพลศึกษาเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับสถานที่เพราะโรงเรียนมีเนื้อที่ไม่มากนัก มีกีฬาได้แก่ วอลเลย์บอลล์ ฟุตบอล บาสเกตบอลล์ กิจกรรมเข้าจังหวะ ส่งเสริมให้เด็กได้ฝึก ตามความถนัดและความสนใจ ใช้เวลาหลังเลิกเรียนเป็นเวลาฝึกซ้อม

ส่วนวิชาด้านนาฏศิลป์และดนตรี มีการปรับโดยจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสม ตามความถนัดของครู เช่น รำวง รำศรีนวล ฯลฯ เล่นเครื่องดนตรี เช่น ปี่ ขลุ่ย กลอง ซึ่งใช้วัสดุ ที่ทำได้ในท้องถิ่น มีการนำเพลงปัจจุบันไปใช้สอน แต่เลือกเพลงที่มีเนื้อหาเหมาะสม มีคุณค่า เกี่ยวกับความรักชาติ ความสามัคคี และให้เด็กได้มีโอกาสแสดงความสามารถในงานต่าง ๆ เช่น งานวันครู งานวันสำคัญต่าง ๆ ในรอบปี เป็นต้น สำหรับวิชากิจกรรมสร้างนิสัย มีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยกันทำความสะอาดโรงเรียนก่อนกลับบ้าน เช่น เก็บ เศษกระดาษ เศษใบไม้ จัดโต๊ะ จัดเก้าอี้ให้เป็นระเบียบ ดูแลปิดประตู-หน้าต่าง ปิดไฟใน ห้องเรียนให้เรียบร้อย รดน้ำต้นไม้รอบโรงเรียน มีโครงการพี่ส่งน้อง คือให้เด็กโตกับเด็กเล็ก

ที่บ้านอยู่ใกล้กันกลับบ้านพร้อมกัน เดินไปเป็นเพื่อนกันและช่วยดูแลความปลอดภัยให้เด็กเล็ก

4. กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีการปรับและเปิดสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ในวิชาต่าง ๆ ได้แก่ วิชางานบ้าน ให้มีการศึกษาการจัดบ้าน การทำงานบ้านของคนในท้องถิ่น การทำความสะอาดเครื่องใช้ภายในบ้าน การตกแต่งและจัดบริเวณบ้าน วิชางานเกษตร เนื่องจากโรงเรียนมีพื้นที่น้อย จึงเลือกปฏิบัติพอเป็นตัวอย่างเช่น ปลูกพืชผักสวนครัว ฝึกการเพาะเมล็ด การดูแลรักษาพันธุ์พืช การรดน้ำ พรวนดิน การติดตาม ตอนกิ่ง แยกหน่อ กำจัดศัตรูพืชและวัชพืช รวมทั้งดูแลรักษาต้นไม้ภายในโรงเรียน วิชางานประดิษฐ์และงานช่าง ฝึกให้เด็กทำของเล่นและของใช้ โดยใช้วัสดุธรรมชาติและวัสดุเหลือใช้ เช่น นำรูปภาพสถานที่สำคัญหรือบุคคลสำคัญจากปฏิทินเก่า นิติสารเก่ามาทำเป็นตัวต่อจิ๊กซอว์ ใช้เป็นสื่อการสอน นำเสื้อผ้าเก่ามาตัดแต่งเป็นผ้าเช็ดมือ ผ้าปูโต๊ะ นำใบไม้ดอกไม้ที่ร่วงแล้วมาเก็บทับให้แห้ง แล้วตกแต่งดัดแปลงเป็น ส.ค.ส. เป็นต้น

5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 มีการสอนวิชาภาษาอังกฤษ โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการทางภาษา 1 ห้อง สอนไปตามบทเรียน เริ่มเรียนตอนชั้น ป.5 เน้นการอ่านออกเสียง การพูดประโยคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ประสบปัญหาคือเด็กออกเสียงได้ไม่ชัดเพราะติดสำเนียงในภาษาถิ่น และเรียนแล้วไม่ได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันเลย รวมทั้งได้ยินได้ฟังภาษาอังกฤษในชีวิตจริงน้อยมาก จึงทำให้เรียนไปได้ช้า แต่เด็กให้ความสนใจเรียนมากขึ้น เมื่อใช้ห้องปฏิบัติการภาษา ส่วนวิชางานประดิษฐ์ ในชั้น ป.5-6 ได้ฝึกให้เด็กพัฒนาฝีมือขั้นสูงขึ้น เช่น ประดิษฐ์กระทง จัดพานพุ่มถวายพระ และจัดพานวันไหว้ครู โดยยังคงใช้วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นหลักเหมือนเดิม

สำหรับการปรับ ย่อ เพิ่มเติมเนื้อหาวิชาทั้ง 5 กลุ่มนี้ ครูในโรงเรียนตกลงกันเองที่จะปรับให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น แต่มีบางกลุ่มวิชาเช่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพได้ประชุมครูผู้สอนร่วมกันกับกลุ่มโรงเรียน กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ได้ประชุมร่วมกันระหว่างครู ศึกษานิเทศก์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อนามัยตำบล สาธารณสุขตำบล เพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความเป็นอยู่รักษาความสะอาด และป้องกันโรคติดต่อ

เมื่อมีการปรับหลักสูตรและเพิ่มเติมเนื้อหาไปตามความเหมาะสมแล้วได้มีการนำ ทรัพยากรและบุคลากรจากท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนด้วย เช่น 1. เชิญผู้มีความรู้ใน บางหัวข้อ บางเรื่องมาเป็นวิทยากรบรรยายพิเศษ ได้แก่ นิมนต์พระมาเทศเรื่องพุทธประวัติ ประวัติวันสำคัญทางศาสนา เชิญสาธารณสุขตำบลมาให้ความรู้เกี่ยวกับการระวังป้องกันโรค ติดต่อกัน 2. ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ ทำสื่ออุปกรณ์การสอนจากวัสดุใน ท้องถิ่น ปลุกผักสวนครัวและสมุนไพรให้เด็กได้ศึกษาถึงประโยชน์ 3. ใช้สถานที่ในท้องถิ่น เป็นห้องเรียน ได้แก่ พาเด็กไปฟังเทศน์ ฟังธรรม ศึกษาพุทธประวัติ หรือประวัติวันสำคัญ ทางศาสนาที่วัด ให้พระเป็นผู้บรรยาย ศึกษาพิธีกรรมตามประเพณีจริงที่วัด ศึกษาพิธี บวชนาค แต่งงานในงานพิธีจริงที่มีขึ้นในหมู่บ้าน และศึกษาพัฒนาการของผัก ผลไม้บางชนิด ในสวน ในไร่จริง ๆ เป็นต้น

ด้านวิธีการสอนนักเรียนของ ครูผู้สอนให้ข้อมูลว่า สอนไม่ต่างกันเพราะเด็กอยู่ใน พื้นที่เดียวกัน มีความเหมือนกันกับเด็กไทย นอกจากการเรียนวิชาภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนบอกว่าต่างกันเล็กน้อยเพราะเด็กของที่พูดภาษาของที่บ้าน เมื่อมาเรียนภาษาไทยที่ โรงเรียนจึงมีสำเนียงการออกเสียงต่างไปจากเด็กไทย โดยเฉพาะคำควบกล้ำ ทำให้ออกเสียง ไม่ชัด ส่วนภาษาอังกฤษก็เช่นกัน เด็กของจะคิดสำเนียงภาษาถิ่น รวมทั้งเด็กไทยบางคนมี สำเนียงภาษาถิ่น ก็ออกเสียงภาษาอังกฤษเพี้ยนไปเช่นกัน ครูผู้สอนจึงต้องพยายามฝึกเด็กให้ ออกเสียงให้ถูกหรือใกล้เคียงมากที่สุด (สมร ไชยพงษ์, สัมภาษณ์ : 2542) ซึ่งจากการสังเกต ผู้วิจัยได้พูดคุยกับเด็กของ ก็พบปัญหาดังกล่าวเช่นกัน

ด้านการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนได้ดำเนินการตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ มีการจัดสอบกลางภาคและปลายภาค มีการเก็บ คะแนนพฤติกรรม คะแนนทำรายงาน คะแนนกิจกรรม บางวิชามีการปฏิบัติก็พิจารณาจากผล งานของนักเรียน โดยใช้เกณฑ์การประเมินนักเรียนของกับนักเรียนไทยไม่ต่างกัน

สำหรับรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร ผู้วิจัยได้ศึกษาความสนใจของนักเรียนเกี่ยวกับ วิชาที่เรียนอยู่ นักเรียนได้ตอบคำถามนี้โดยจำแนกตามรายวิชาต่าง ๆ ดังตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 รายวิชาในหลักสูตรที่นักเรียนสนใจ

ที่	กลุ่มประสบการณ์	ระดับความสนใจ						รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	
1.	กลุ่มทักษะ							
	1.1 ภาษาไทย	12	9	5	2	1	1	30
	1.2 คณิตศาสตร์	10	13	2	1	3	1	30
2.	กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต							
	2.1 ภูมิศาสตร์	9	11	4	2	3	1	30
	2.2 ประวัติศาสตร์	8	14	4	2	2	-	30
	2.3 การเมืองการปกครอง	13	10	5	2	-	-	30
	2.4 พระพุทธศาสนา	13	11	5	1	-	-	30
	2.5 วิทยาศาสตร์	12	8	7	2	1	-	30
3.	กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย							
	3.1 สุขลักษณะและอนามัย	11	9	8	1	-	1	30
	3.2 จริยศึกษา	12	11	5	2	-	-	30
	3.3 ศิลปศึกษา	13	7	9	1	-	-	30
	3.4 พลศึกษา	13	6	6	3	1	1	30
	3.5 นาฏศิลป์และดนตรี	12	13	4	1	-	-	30
	3.6 กิจกรรมสร้างนิสัย	10	7	6	3	2	2	30
4	กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ							
	4.1 งานบ้าน	12	13	3	1	-	1	30
	4.2 งานเกษตร	12	12	4	1	-	1	30
	4.3 งานประดิษฐ์และงานช่าง	10	9	7	2	1	1	30
5.	กลุ่มประสบการณ์พิเศษ							
	5.1 ภาษาอังกฤษ	7	7	10	3	2	1	30
	5.2 งานอาชีพ	10	10	6	2	1	1	30

จากตารางแสดงให้เห็นความสนใจของนักเรียนที่มีต่อรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร นักเรียนส่วนมากตอบว่าสนใจมากที่สุดและมาก นักเรียนที่ตอบปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และไม่ตอบมีจำนวนน้อยกว่าสำหรับการให้คำตอบของนักเรียนมีเหตุผลดังนี้

1. กลุ่มวิชาทักษะ นักเรียนตอบว่าสนใจภาษาไทยเพราะสนุก ครูสอนดี มีกิจกรรมให้ทำขณะเรียน ทำให้ไม่เบื่อ นำไปใช้พูดได้ นักเรียนที่ตอบว่าสนใจคณิตศาสตร์เพราะชอบคิดตัวเลข และที่ตอบว่าสนใจน้อย เพราะยาก ไม่สนุก ครูให้การบ้านมาก

2. กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต วิชาที่นักเรียนสนใจมากที่สุด คือ เรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง และพระพุทธศาสนา เพราะได้ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ประจำวัน และความรู้เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า การทำตัวเป็นคนดี ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์ นักเรียนที่สนใจตอบว่าสนุก ได้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่อยู่รอบตัว วิชาภูมิศาสตร์ ทำให้รู้ลักษณะของประเทศไทย และวิชาประวัติศาสตร์ ทำให้รู้ความเป็นมาและบุคคลสำคัญ แต่นักเรียนที่ตอบว่าไม่สนใจเพราะไม่ยากท่องหนังสือ

3. กลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย วิชาที่นักเรียนสนใจมากที่สุด คือ ศิลปศึกษากับพลศึกษา และชอบระบายสี ชอบวาดรูป สนุกดี ไม่ยากเกินไป ส่วนพลศึกษา สนใจเพราะสนุกได้ออกกำลังกาย วิชาจริยศึกษา สุขศึกษา อนามัย สนใจเพราะได้ความรู้ ครูไม่ดุ วิชานาฏศิลป์และดนตรี สนใจเพราะสนุก ถ้ารำสวยได้ไปประกวด ได้ออกงานแสดง วิชากิจกรรมสร้างนิสัย สนใจเพราะได้ช่วยเหลือโรงเรียน และครูให้คะแนนเพิ่ม ส่วนนักเรียนที่ตอบว่าสนใจน้อยเพราะไม่เก่งด้านศิลปะ วาดรูปไม่เป็นและที่ตอบว่าไม่ชอบนาฏศิลป์และดนตรี เพราะอายุ ไม่กล้าแสดงต่อหน้าชั้น กลัวเพื่อนล้อ

4. กลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ นักเรียนตอบว่าสนใจทุกวิชา เพราะได้นำความรู้ไปใช้ที่บ้านได้ จัดบ้านให้เป็นระเบียบสวยงาม ได้ประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ ให้เพื่อน ให้พ่อแม่ และทำขายได้ส่วนที่ตอบว่าสนใจน้อยเพราะไม่มีความสามารถด้านการประดิษฐ์เป็นคนไม่มีฝีมือ

5. กลุ่มวิชาประสบการณ์พิเศษ นักเรียนตอบว่าสนใจภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง เพราะว่ายาก มีการบ้านมากมีทุกวัน ไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวัน พูดแล้วอายุไม่กล้าพูด ส่วนวิชางานอาชีพชอบเพราะไม่ยากและนำไปใช้ได้

สำหรับวิธีการสอนของครู ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้นักเรียนสนใจหรือไม่สนใจในวิชานั้น ๆ ได้โดยตรง ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียนให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการสอนของครูในรายวิชาต่าง ๆ ดังตารางที่ 3 ต่อไปนี้

เพราะคำอธิบายของครูยังจำเป็นอยู่สำหรับการเรียนรู้ของนักเรียนในหลายวิชา แต่ครูไม่จำเป็นต้องพูดคนเดียวทั้งชั่วโมง ให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติบ้างในบางวิชาที่ทำได้ ลักษณะวิชา เอื้ออำนวย และมีการเก็บคะแนนในภาคปฏิบัติด้วย จึงจำเป็นต้องให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น วิชาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นต้น ส่วนวิธีอื่นก็ใช้อยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับวิธีการสอนของครูจำแนกตามรายวิชาแต่ละกลุ่มสามารถวิเคราะห์รายละเอียดได้ดังนี้

1. กลุ่มทักษะ วิชาภาษาไทยใช้ 8 วิธี มีการอธิบายเนื้อหา บอกให้จดสาระสำคัญ โดยสรุป ทำแบบฝึกหัดท้ายบท ทำรายงานและจัดบอร์ดเช่นวันสุนทรภู่ ให้แต่งคำประพันธ์ประกวดกัน ใช้เล่นเกมเช่น ทายคำศัพท์ ทายปริศนา คำพังเพย ให้แสดงบทบาทสมมติเป็นตัวละครในวรรณคดี ตั้งคำถามให้ตอบท้ายชั่วโมง มีสื่อการสอนประกอบ เช่น รูปภาพ บัตรคำ เทปทำนองเสนาะ ขับเสภา เป็นต้น ส่วนวิชาคณิตศาสตร์ใช้ 4 วิธี มีการอธิบายโจทย์ ตั้งคำถามให้ตอบเป็นการซ่อมความเข้าใจ มีอุปกรณ์ประกอบ เช่น รูปภาพ ของจริง และให้ทำแบบฝึกหัดทั้งที่ทำให้เสร็จในชั่วโมงและมีไปทำเป็นการบ้าน ส่วนวิธีอื่นไม่ได้ใช้เพราะไม่เหมาะกับเนื้อหาวิชา

2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาใช้ 7-8 วิธี มีการอธิบายเนื้อหาวิชา บอกให้จดสาระสำคัญให้ทำแบบฝึกหัดท้ายบท ทบทวน ทำรายงาน จัดนิทรรศการในวันสำคัญของบุคคลสำคัญต่าง ๆ ในรอบปี มีการพาไปนอกสถานที่ เช่น วัด โบราณสถาน อีกทั้งเชิญวิทยากรมาพูดได้แก่ พระสงฆ์ ศิษย์เก่า อาจารย์ที่เกษียณแล้วมาเล่าประสบการณ์ของท่านที่เกี่ยวกับหัวข้อบางหัวข้อในบทเรียน และมีสื่อการสอนประกอบ เช่น ภาพบุคคลสำคัญ แผนที่ ลูกโลก ส่วนวิชาในกลุ่มวิทยาศาสตร์ใช้ 5 วิธี คือ ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ ได้ทดลองจริง มีทำแบบฝึกหัดและทำรายงานประกอบการทดลองด้วย ในชั่วโมงเรียนตอนท้ายชั่วโมง อาจารย์ตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ และมีสื่อการสอนประกอบ เช่น รูปภาพ ของจริง อุปกรณ์ สารเคมี แต่อุปกรณ์ด้านนี้มีน้อย ยังไม่เพียงพอ

3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย วิชาสุขศึกษาและจริยศึกษาใช้ 8 วิธี มีการอธิบายเนื้อหาส่วนหนึ่ง บอกให้จดใจความสำคัญ ให้ทำรายงานและแบบฝึกหัดท้ายบทประกอบ รวมทั้งให้ฝึกปฏิบัติ เช่น การรักษาความสะอาดร่างกาย การตั้งใจเรียน มีความรับผิดชอบ ตรงเวลา ซื่อสัตย์ เพราะมีคะแนนพฤติกรรมด้วยมีการตั้งคำถามคบบท้ายชั่วโมงเรียน เชิญวิทยากรมา

ตารางที่ 3 วิธีการสอนของครูในชั้นเรียนจำแนกตามรายวิชาต่าง ๆ

ที่	กลุ่มประสบการณ์	วิธีการสอนของครูในชั้นเรียน											รวม
		ครูอธิบาย คน เดียว	ครูบอก ให้ จด	ครู ไว้ทำ แบบ ฝึกหัด	ครู ให้ทำ รายงาน	ครู ให้ ส่งมือ ทำ	ครู ให้ เล่น เกม	ครู ให้ แสดง บทบาท	ครูพา ไป นอก สถานที่	ครู ให้ ตอบ คำถาม	ครู ให้ วิทยากร สอน	ครู ใช้ สื่อ การเรียน	
1.	กลุ่มทักษะ												
	1.1 ภาษาไทย	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	-	✓	8
	1.2 คณิตศาสตร์	✓	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	✓	4
2	กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต												
	2.1 ภูมิศาสตร์	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	✓	7
	2.2 ประวัติศาสตร์	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	✓	8
	2.3 การเมืองการปกครอง	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	✓	7
	2.4 พระพุทธศาสนา	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	✓	8
	2.5 วิทยาศาสตร์	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	✓	-	✓	5
3.	กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย												
	3.1 สุขลักษณะและอนามัย	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	8
	3.2 อริยศึกษา	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-	✓	-	✓	8
	3.3 ศิลปศึกษา	-	-	-	-	✓	✓	-	-	✓	-	✓	4
	3.4 พลศึกษา	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	✓	-	✓	6
	3.5 นาฏศิลป์และดนตรี	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	✓	-	✓	7
	3.6 กิจกรรมสร้างนิสัย	-	-	-	-	✓	-	-	✓	✓	-	✓	5
4.	กลุ่มแรงงานและที่ฐานอาชีพ												
	4.1 งานบ้าน	-	-	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	7
	4.2 งานเกษตร	-	-	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	7
	4.3 งานประดิษฐ์และงานช่าง	-	-	-	-	✓	-	-	-	✓	✓	✓	4
5.	กลุ่มประสบการณ์วิชาชีพ												
	5.1 ภาษาอังกฤษ	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	-	✓	8
	5.2 งานอาชีพ	-	-	-	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	6
	รวม	11	8	9	14	11	3	8	8	18	9	18	113

จากตารางแสดงวิธีการสอนของครูที่สอนรายวิชาต่าง ๆ ในชั้นเรียน ซึ่งมีทั้งสิ้น 11 วิธี ตามที่นักเรียนเห็นครูผู้สอนใช้อยู่ จะเห็นได้ว่าวิธีสอนของครูต่างกันไปตามลักษณะธรรมชาติของวิชาแต่ละวิชา และจุดมุ่งหมายของรายวิชาที่หลักสูตรกำหนดไว้ วิธีที่ครูใช้มากที่สุด คือ การตั้งคำถามให้นักเรียนตอบท้ายชั่วโมงเป็นการวัดความเข้าใจของนักเรียนในแต่ละชั่วโมงตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตรและการสอนโดยใช้สื่อการสอนประกอบ อันมีหนังสือแบบเรียน สมุดแบบฝึกหัด ใบงาน รูปภาพ แผนที่ ของจริง ทั้ง 2 วิธีนี้เป็นวิธีที่ครูใช้กับทุกวิชา ส่วนวิธีการที่ใช้น้อยที่สุด คือ การใช้เกมหรือให้เด็กเล่นเกม วิชาที่ใช้ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และพลศึกษา เพราะมีกำหนดในหลักสูตรให้นักเรียนได้ฝึกเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ และธรรมชาติของวิชาเหมาะที่จะใช้วิธีนี้ประกอบการสอนมากกว่าวิชาอื่น ๆ วิธีการให้นักเรียนทำรายงาน เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้ค้นคว้าเพิ่มเติม ก็ใช้ได้เกือบทุกรายวิชา วิธีการที่ครูอธิบายแล้วให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ ก็นำมาใช้ได้ในจำนวนที่เท่ากัน

บรรยายเช่น พระสงฆ์ บางครั้งก็พานักเรียนไปฟังเทศน์ที่วัดในวันสำคัญ หรือเชิญสาธารณสุข
ตำบล แพทย์ตำบลมาให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสะอาด การป้องกันโรคติดต่อ
มีสื่ออุปกรณ์การสอน คือ รูปภาพเกี่ยวกับโรคติดต่อ การใช้ยา อาหาร 5 หมู่ ส่วนวิชา
ศิลปศึกษา พลศึกษา นาฏศิลป์ดนตรีและกิจกรรมสร้างนิสัย เน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี ให้
นักเรียนได้แสดงความสามารถของตนเองและมีอิสระทางความคิดสร้างสรรค์

4. กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ทุกวิชาเน้นการปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนได้ฝึก
ทำงานจริง มีทำรายงานประกอบบ้าง เป็นการเขียนรายงานการติดตามผลการปฏิบัติงาน เช่น
ศึกษาพัฒนาการของต้นไม้ในงานเกษตรและงานบ้าน นำมาจัดนิทรรศการ ไปศึกษาของจริง
ในสวนในไร่ และมีวิทยากรมาสอน เป็นคนในท้องถิ่นที่คลุกคลีกับงานดังกล่าวมาเป็นประจำ
รวมที่ใช้ 7 วิธี ส่วนงานประดิษฐ์และงานช่างมี 4 วิธี คือให้ฝึกปฏิบัติจริง มีอุปกรณ์ประกอบ
การอธิบาย ตอบคำถามที่ครูอธิบายขั้นตอนการประดิษฐ์ได้ และบางครั้งมีวิทยากรบรรยาย
พิเศษ เน้นผลงานที่ประดิษฐ์และทำเสร็จตามกำหนดเวลาที่ให้ไว้

5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ วิชาภาษาอังกฤษใช้ 8 วิธี มีการอธิบายโครงสร้างทาง
ภาษาและไวยากรณ์ ครูให้จดลักษณะสำคัญของรูปประโยคและหลักไวยากรณ์ ให้ฝึกทำแบบ
ฝึกหัดทั้งในชั่วโมงและทำเป็นการบ้าน มีทำรายงาน จัดนิทรรศการในวันสำคัญเช่นวัน
คริสต์มาส วันปีใหม่ ให้แสดงบทบาทสมมติเช่น บทสนทนาสั้น ๆ ในบทเรียน มีเล่นเกม เช่น
ทายคำศัพท์ ถามและตอบคำถามมีสื่อการสอน เช่น รูปภาพ บัตรคำ แถบประโยค เทปเสียง
และใช้ห้องปฏิบัติการฝึกฟังสำเนียงจากเจ้าของภาษา ส่วนงานอาชีพมี 6 วิธี ฝึกปฏิบัติและ
สร้างผลงานให้ได้จริง มีเชิญผู้รู้มาสาธิตการปฏิบัติและทำรายงานประกอบการเรียน

กล่าวได้ว่า การใช้วิธีสอนของครูก็แตกต่างกันไปตามลักษณะของเนื้อหาวิชา
ทุกวิชามีทั้งการเรียนเนื้อหาทฤษฎี และฝึกปฏิบัติ โดยเน้นทักษะกระบวนการเป็นสำคัญ
ซึ่งเป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

ส่วนการติดตามผลการศึกษา จากการสัมภาษณ์อาจารย์ได้ข้อมูลว่า (สมร ไชยพงษ์,
สัมภาษณ์ : 2542) นักเรียนที่จบ ป.6 ของโรงเรียนแล้ว ส่วนมาก 98% จะศึกษาต่อระดับมัธยม
ศึกษา ซึ่งมีโรงเรียนในพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนคลองพลูวิทยา ซึ่งอยู่ใกล้กันและนักเรียน ไปเรียน
ต่อมากที่สุด มีบางส่วนไปเรียนต่อที่โรงเรียนนิคมกุฎีวิทยา ซึ่งอยู่ในตัวกิ่งอำเภอเขาชีเมี่ยง
ห่างจากโรงเรียนวัดคลองพลูไปทางใต้ประมาณ 17 กิโลเมตร และบางส่วนไปศึกษาต่อที่
โรงเรียนบ้านจันทเขลม ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส อยู่ห่างจากโรงเรียน

วัดคลองพลูไปทางเหนือราว 20 กิโลเมตร ทั้งนี้การเลือกศึกษาต่อในโรงเรียนใดของนักเรียน นั้นนักเรียนจะพิจารณาที่ตั้งของโรงเรียนเป็นสำคัญคือใกล้บ้าน เดินทางสะดวก ส่วนนักเรียนที่ไม่เรียนต่อก็มีประกอบอาชีพในครอบครัว เช่น ทำการเกษตร ค้าขาย เหตุที่ไม่เรียนต่อ เพราะมีฐานะยากจน พ่อแม่มีลูกหลายคนจึงเสียสละให้เรียน เป็นต้น

2. การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ห้องสมุด อาคาร สถานที่พักผ่อน

โรงเรียนวัดคลองพลูพยายามจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและพยายามสร้างเสริมบรรยากาศที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการรักษาความสะอาดบริเวณรอบโรงเรียนและอาคารเรียน การปลูกต้นไม้รอบโรงเรียนให้เกิดความร่มรื่น การติดภาพบุคคลสำคัญ ตีค่าขวัญ สุภายิต หลักธรรม ชื่อต้นไม้ไว้ตามต้นไม้ ฝาห้องเรียน ป้ายประกาศ ถิ่นเป็นสิ่งที่สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนได้ทุกอย่าง ภายในห้องเรียนด้านหน้าเหนือกระดานดำประกอบด้วยรูปธงชาติไทย รูปพระมีรูปพระแก้วมรกตบ้าง พระพุทธชินราชบ้าง พระพุทธลีลาบ้าง และรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ซึ่งเป็นรูปจากปฏิทินติดไว้ เป็นการแสดงถึงสถาบันหลักของไทย ได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ ที่คนไทยทุกคนให้ความเคารพเทิดทูนเป็นการสร้างและปลูกฝังความรักชาติ รักสถาบันของชาติไปในตัว แม้แต่ในห้องน้ำ และตามทางเดินก็มีป้ายคำขวัญที่ส่งเสริมคุณลักษณะนิสัยของนักเรียนให้เห็นอยู่ เช่น รักษาความสะอาดวันละนิด ทำให้สุขภาพจิตสดใส ทิ้งขยะให้ถูกที่ สร้างความดีวันละน้อย ต้นไม้เพื่อนชีวิต ช่วยดูดอากาศพิษแทนเรา เป็นต้น

สำหรับความพร้อมด้านสถานที่ โรงเรียนวัดคลองพลูมีพื้นที่ทั้งหมด 8 ไร่ 215 ตารางวา จัดเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง มีอาคารเรียน 2 หลัง ประกอบด้วยแบบ ป.1 ข และแบบ 017 มีโรงฝึกงาน 1 หลัง ห้องน้ำ 1 หลัง จำนวน 5 ห้อง บ้านพักครู 4 หลัง สนามกีฬาบอลเลย์บอล 1 สนาม และมีพื้นที่ว่างหน้าโรงเรียนเป็นสนามฟุตบอล 1 สนาม ตัวอาคารเรียนเป็นครึ่งตึกในส่วนล่างและครึ่งไม้ในส่วนบนมี 2 ชั้น แบ่งเป็นห้องเรียนตามระดับชั้นต่าง ๆ ชั้นล่างเป็นห้องเรียนระดับชั้นอนุบาล และชั้นประถมศึกษาตอนต้น ส่วนชั้นบนมีห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง ห้องปฏิบัติการทางภาษา 1 ห้อง ห้องสมุด ห้องทำงานผู้อำนวยการโรงเรียน และห้องโสตทัศนูปกรณ์ แบ่งห้องเล็ก ๆ 1 ห้องเป็นห้องประชาสัมพันธ์และหอกระจายข่าว ห้องนี้อยูริมสุดของตึกอยู่ทางทิศใต้ติดกับวัดคลองพลู

ส่วนบริเวณรอบ ๆ โรงเรียนและระหว่างอาคารเรียน มีการปลูกต้นไม้ไว้เป็นระยะ ๆ เพื่อให้เกิดร่มเงา มีเก้าอี้ทำด้วยไม้ตั้งอยู่ตามโคนต้นไม้ เพื่อให้นักเรียนได้นั่งพักผ่อน โรงอาหารอยู่ถัดมาจากอาคารเรียน เป็นเรือนไม้เสาสูงหลังคาโปร่ง มีโต๊ะและเก้าอี้ติดกันทำด้วยไม้ 1 โต๊ะ นั่งได้แถวละ 5 คน นั่ง 2 แถว รวมเป็น 10 คน มีร้านสหกรณ์ของโรงเรียนขายเครื่องเขียน ขนม เครื่องดื่ม ของใช้ในบ้าน เช่น สบู่ ผงซักฟอก ฯลฯ เล็กน้อย ถัดมาเป็นโรงครัว สำหรับทำอาหารกลางวัน ซึ่งนักเรียนและครูมารับประทานร่วมกันที่นี้ การรับประทานอาหารกลางวันมีทั้งที่นักเรียนและครูนำมาเองจากบ้าน บางส่วนซึ่งเป็นส่วนมากจะรับประทานอาหารที่โรงเรียนจัดให้ และมีนักเรียนบางคนนำเฉพาะข้าวเปล่ามาจากบ้าน แล้วนำมาทานกับกับข้าวที่ทางโรงเรียนจัดไว้ให้ วันที่ผู้วิจัยไปได้ร่วมรับประทานอาหารกลางวันกับนักเรียนและครูด้วย วันนั้นกับข้าวมีไข่พะโล้กับผัดเผ็ดกระเพราหมู บนโต๊ะมีพริกน้ำปลาวางอยู่ 1 ถ้วย แต่เป็นพริกป่นตำแล้วผสมกับน้ำปลา มิใช่เป็นพริกเม็ดแล้วหันผสมน้ำปลาเหมือนคนในเมือง จึงเป็นจริงตามที่ได้ทราบมาว่าคนชอบทานอาหารรสเผ็ด ส่วนขนมหวานในวันนั้นเป็นกล้วยบวชชี

การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา โดยเฉพาะการจัดชั้นเรียนที่โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนสหศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เริ่มเข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ แผ่เมตตาและรับฟังโอวาทจากผู้อำนวยการ โรงเรียนทุกเช้าตั้งแต่เวลา 8.00 น. เริ่มเข้าห้องเรียน เรียนชั่วโมงแรกเวลา 8.30 น. และเลิกเรียนเวลา 15.30 น. แต่ละวันใน 1 สัปดาห์มีการจัดเวลาและวิชาเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533) ดังตัวอย่างตารางสอนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามตารางที่ 4 นี้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงเวลาและวิชาที่เรียนในแต่ละวันของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เวลา วัน	8.30- 9.30	9.30- 10.30	10.30- 11.30	11.30- 12.30	12.30- 13.30	13.30- 14.30	14.30- 15.30
จันทร์	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	คณิตศาสตร์	พักกลางวัน 1 ชั่วโมง	วิทยาศาสตร์	วิทยาศาสตร์	พลศึกษา
อังคาร	วิทยาศาสตร์	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย		ภาษาอังกฤษ	คอมพิวเตอร์	งานบ้าน
พุธ	ภาษาอังกฤษ	สังคม	ประดิษฐ์		คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	ลูกเสือ-เนตรนารี
พฤหัสบดี	คณิตศาสตร์	พุทธศาสนา	ภาษาไทย		ภาษาอังกฤษ	สังคม	เกษตร
ศุกร์	สังคม	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์		ดนตรีนาฏศิลป์	ภาษาอังกฤษ	ศิลปะ

จากตารางแสดงให้เห็นว่าใน 1 สัปดาห์ มี 30 ชั่วโมง แบ่งเป็นวันละ 6 ชั่วโมง นักเรียนเรียนวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ ทุกวัน วันละ 1 ชั่วโมง รวมเป็น 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาสังคมศึกษา 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ นอกนั้น วิชาพลศึกษา พุทธศาสนา คอมพิวเตอร์ งานบ้าน ประดิษฐ์ เกษตร ลูกเสือ-เนตรนารี ศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ เรียนวิชาละ 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ วิชาวิทยาศาสตร์เป็นเพียงวิชาเดียวที่เรียนติดกัน 2 ชั่วโมงใน 1 สัปดาห์ เพราะต้องทดลองคู่ไปกับการเรียนด้วย ชั่วโมงแรกของแต่ละวันมักเรียนวิชาหลักและชั่วโมงสุดท้ายของแต่ละวันเรียนวิชาในกลุ่ม สลน. และ กพอ.

สำหรับการจัดชั้นเรียน โรงเรียนได้จัดชั้นเรียนตามระดับชั้นเรียน และมีจำนวนนักเรียนจำแนกตามเพศ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงการจัดชั้นเรียนและจำแนกตามเพศของนักเรียน

ที่	ระดับชั้นเรียน	จำนวนนักเรียน			หมายเหตุ
		ชาย	หญิง	รวม	
1	อนุบาลปีที่ 1/1	9	10	19	ในปีการศึกษา 2543 ชั้น ป.5 จะมี 2 ห้อง และในปี การศึกษา 2544 เป็นต้นไปทุกชั้น เรียนจะมี 2 ห้อง ส่วนการจัดเป็น 2 ห้อง เพื่อสะดวก ในการดูแลนักเรียนแต่เวลาเรียน บางวิชาเรียนด้วยกัน
2	อนุบาลปีที่ 1/2	9	10	19	
3	อนุบาลปีที่ 2/1	8	11	19	
4	อนุบาลปีที่ 2/2	9	10	19	
5	ประถมศึกษาปีที่ 1/1	10	8	18	
6	ประถมศึกษาปีที่ 1/2	9	9	18	
7	ประถมศึกษาปีที่ 2/1	13	10	23	
8	ประถมศึกษาปีที่ 2/2	13	11	24	
9	ประถมศึกษาปีที่ 3/1	8	14	22	
10	ประถมศึกษาปีที่ 3/2	9	13	22	
11	ประถมศึกษาปีที่ 4/1	13	8	21	
12	ประถมศึกษาปีที่ 4/2	13	8	21	
13	ประถมศึกษาปีที่ 5	20	18	38	
14	ประถมศึกษาปีที่ 6	11	20	31	
	รวม	154	160	314	
	ร้อยละ	49	51	100	

จากจำนวนนักเรียน 314 คน ในปีการศึกษา 2542 เมื่อได้สัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนได้ข้อมูลว่า นักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเพราะโรงเรียนขยายพื้นที่บริการออกไปโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางได้สะดวก อีกทั้งมีคนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่มากขึ้น เช่น พ่อแม่เป็นคนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างในไร่ หรือย้ายมาตั้งภูมิลำเนาใหม่โดยมาทำการค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ในตัวตำบล ทำให้มีเด็กต่างถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่อีกจำนวนหนึ่งปะปนกันกับคนของที่อยู่มาก่อน การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันไม่ก่อให้เกิดปัญหาใดทางสังคม สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ แต่ผลที่ตามมาทำให้เกิดการผสมผสานกันกับคนของ

ในพื้นที่ คนชองจึงเริ่มถูกผสมกลมกลืนทำให้ความเป็นชองแท้เหลือน้อยลง เมื่อก่อนนักเรียน
ในโรงเรียนมีเชื้อสายชองทุกคน แต่ปัจจุบันลดลงมีเชื้อสายไทยและจีนบ้างผสมผสานกันไป

ดังนั้น เมื่อมีการสำรวนักเรียนที่มีเชื้อสายชองแท้ ๆ ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนขณะนี้
ได้ข้อมูลว่ายังมีนักเรียนเชื้อสายชองอยู่รวมทั้งสิ้น 166 คน คิดเป็นร้อยละ 53 ของจำนวน
นักเรียนทั้งหมด นักเรียนที่มีเชื้อสายชองสามารถจำแนกตามระดับชั้นเรียนและตามเพศได้
ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนนักเรียนที่มีเชื้อสายชองจำแนกตามระดับชั้นและเพศ

ที่	ระดับชั้นเรียน	จำนวนนักเรียนที่มีเชื้อสายชอง			หมายเหตุ
		ชาย	หญิง	รวม	
1	อนุบาลปีที่ 1/1	6	7	13	
2	อนุบาลปีที่ 1/2	7	6	13	
3	อนุบาลปีที่ 2/1	7	6	13	
4	อนุบาลปีที่ 2/2	5	6	11	
5	ประถมศึกษาปีที่ 1/1	6	4	10	
6	ประถมศึกษาปีที่ 1/2	2	2	4	
7	ประถมศึกษาปีที่ 2/1	8	6	14	
8	ประถมศึกษาปีที่ 2/2	7	7	14	
9	ประถมศึกษาปีที่ 3/1	2	4	6	
10	ประถมศึกษาปีที่ 3/2	4	8	12	
11	ประถมศึกษาปีที่ 4/1	7	4	11	
12	ประถมศึกษาปีที่ 4/2	5	3	8	
13	ประถมศึกษาปีที่ 5	11	11	22	
14	ประถมศึกษาปีที่ 6	3	12	15	
	รวม	80	86	166	
	ร้อยละ	48	52	100	

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนของ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเชื้อสายของ เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในด้านต่าง ๆ นักเรียน 37 คน ได้ให้ข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนของ

ที่	ข้อมูล	จำนวน (รวม 37 คน)	ที่	ข้อมูล	จำนวน (รวม 37 คน)
1.	เพศ		6.	การศึกษาของบิดา	
	1.1 ชาย	14		6.1 ต่ำกว่าประถม 4	12
	1.2 หญิง	23		6.2 ประถม 4	20
2.	อายุ			6.3 ประถม 7	4
	2.1 10 ปี	2		6.4 ม.ศ.3	1
	2.2 11 ปี	18	7.	การศึกษาของมารดา	
	2.3 12 ปี	14		7.1 ต่ำกว่าประถม 4	15
	2.4 13 ปี	2		7.2 ประถม 4	21
	2.5 14 ปี	1		7.3 ประถม 7	1
				7.4 ม.ศ. 3	-
3.	ศาสนา		8.	อาชีพของบิดา	
	3.1 พุทธ	37		8.1 เกษตรกร	30
	3.2 อื่น ๆ	-		8.2 ค้าขาย	1
4.	เชื้อชาติของบิดา			8.3 รับจ้าง	4
	4.1 ไทย	2		8.4 รับราชการ	2
	4.2 ชอง	35			
5.	เชื้อชาติของมารดา		9.	อาชีพของมารดา	
	5.1 ไทย	1		9.1 เกษตรกร	34
	5.2 ชอง	36		9.2 ค้าขาย	2
				9.3 รับจ้าง	1
				9.4 รับราชการ	-

จากตารางแสดงข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับนักเรียนของ 37 คน ซึ่งกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 22 คน เป็นชาย 11 คน หญิง 11 คน และกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 12 คน รวมเป็นจำนวนนักเรียนชาย 14 คน และหญิง 23 คน คิดเป็นร้อยละ 23 ของนักเรียนของทั้งหมด เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล เหตุที่เลือกเฉพาะเด็ก ป.5 กับ ป.6 เพราะเป็นเด็กโต สามารถให้ข้อมูลอย่างเป็นทางการได้ทั้งตอบคำถาม และตอบแบบสอบถาม ส่วนเด็กเล็กผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกต และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อขอข้อมูลด้านอื่นประกอบการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ควบคู่กันไป นักเรียนของที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 37 คนนี้ ส่วนมากมีอายุ 11 ปี และ 12 ปี ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ มีเรียนเร็วกว่าเกณฑ์ 2 คน และช้ากว่าเกณฑ์ 3 คน ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ เหมือนกับคนไทย

ด้านภูมิหลังของครอบครัวส่วนมากบิดามารดาเป็นคนของ มีเป็นคนไทยเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้นไม่มาก คือมีพ่อเป็นคนไทย 2 คน และแม่เป็นคนไทย 1 คน แต่อีกฝ่ายหนึ่งยังเป็นคนของอยู่ การศึกษาของบิดามารดาอยู่ในระดับต่ำ คือจบเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นส่วนมาก อีกทั้งจบการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 ก็มีหลายคน มีข้อสังเกตว่า การศึกษาของบิดาอยู่ในระดับสูงกว่ามารดา อาจเป็นเพราะว่านิยมในสังคมที่นิยมให้ผู้ชายเรียนหนังสือมากกว่าผู้หญิง มีบิดาของนักเรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 4 คน ขณะที่มารดาของนักเรียนจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 มีเพียง 1 คน และมีบิดาของนักเรียนจบการศึกษาชั้นสูงสุด คือ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีเพียง 1 คน ในขณะที่ฝ่ายมารดาไม่มี การประกอบอาชีพส่วนมากเป็นเกษตรกร คือ ทำสวน ทำไร่ มีค้าขายและรับจ้างเพียงเล็กน้อย ทางฝ่ายบิดาของนักเรียนมีรับราชการ 2 คน คือเป็นนักการภารโรงอยู่ที่ทำการอำเภอ 1 คน และเป็นคนงานอยู่ในโรงพยาบาล 1 คน

สำหรับสภาพครอบครัว นักเรียนของส่วนมากอาศัยอยู่กับบิดามารดาในครอบครัว มีบุตร 3-4 คน เป็นส่วนใหญ่ ตัวนักเรียนเป็นบุตรคนที่ 2-3 และเป็นคนที่ 1 ตามลำดับ ยังคงมีความเชื่อและนับถือผีกันอยู่มาก โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ ภาษาที่ใช้พูดกันในบ้านส่วนมากเป็นภาษาของแต่มีพูดปนกันทั้ง 2 ภาษาด้วย เพราะที่โรงเรียนเด็กต้องพูดภาษาไทยและทางบ้านส่วนหนึ่งต้องการให้เด็กรู้ภาษาไทย เพื่อสะดวกในการเรียนหนังสือ จึงมีพูดปนกันและพูดไทยบ้าง จำนวนสมาชิกภายในบ้านมักอยู่กันแบบครอบครัวเดี่ยวเป็นส่วนมาก การเดินทางออกไปนอกชุมชนไม่บ่อยนัก ส่วนมากจะเป็นนาน ๆ ครั้ง เช่นไปเที่ยวงานประจำปี

ในตัวจังหวัดหรือเดินทางไปเยี่ยมญาติที่อำเภออื่น และมีเด็กบางคนยังไม่เคยออกไปนอกชุมชนเลย การตั้งถิ่นฐานมักเป็นคนพื้นเมืองเดิมอยู่ในชุมชนมาตั้งแต่เกิดเป็นส่วนใหญ่ มีย้ายมาจากที่อื่นเพียงเล็กน้อย

ส่วนการศึกษาในโรงเรียน นักเรียนส่วนมากเข้าเรียนในโรงเรียนนี้ตั้งแต่ชั้นอนุบาล มีมาเข้าเรียนภายหลังเล็กน้อยคือเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพียง 2 คน เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 5 ชั้นปีละ 1 คน เป็นคนที่ย้ายมาจากโรงเรียนอื่นแต่อยู่ในท้องที่และอยู่ในจังหวัดจันทบุรี 3 คน ส่วนอีก 2 คน มาจากจังหวัดอื่น ภาษาที่พูดกับเพื่อนของ มักพูดภาษาของกันแบบไม่เป็นทางการ แต่ทางโรงเรียนมีระเบียบให้พูดภาษาไทย เพื่อฝึกการออกเสียงและใช้ภาษาให้ถูกต้องตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ อีกทั้งเป็นนโยบายปลูกฝังความเป็นคนไทย นักเรียนต้องพูดภาษาไทยกันมากขึ้น แต่ก็มีบางส่วนพูด 2 ภาษาปนกันเพราะความเคยชิน รวมทั้งมีเพื่อนสนิทเป็นทั้งคนไทยและคนของใกล้เคียงกัน แสดงถึงการอยู่ร่วมกันได้ไม่มีความขัดแย้งเมื่อถามว่าเป็นคนของไหน นักเรียนส่วนมากตอบว่าใช่ มีเพียง 1 คน ตอบว่าไม่ใช่ เพราะมีพ่อเป็นคนไทย และอีก 1 คน ไม่ตอบได้แต่ยิ้มแล้วเดินหนี แต่ก็พยักหน้าก่อนเดินจากไปซึ่งเป็นนักเรียนผู้หญิง

เกี่ยวกับทัศนคติเรื่องการศึกษา นักเรียนส่วนมากตอบว่าจะศึกษาต่อ เมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนนี้แล้ว มีเพียง 1 คนตอบว่าไม่ศึกษาต่อ แต่จะช่วยทางบ้านทำงานและถ้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา ส่วนมากตอบว่าจะไปเรียนต่อที่โรงเรียนคลองพลูวิทยา โรงเรียนคิฆณภูวิทยา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมอยู่ในพื้นที่ มีส่วนหนึ่งจะไปต่อที่โรงเรียนบ้านจันทเขลม และโรงเรียนวัดน้ำขุ่น ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาประเภทขยายโอกาส เหตุผลที่เรียนต่อโรงเรียนเหล่านี้ เพราะอยู่ใกล้บ้าน มีเพียง 1 คน ตอบว่า จะไปเรียนในจังหวัดจันทบุรีเพราะมีบ้านญาติอยู่ที่นั่น และพ่อแม่ต้องการให้ไปเรียนต่อในเมือง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า นักเรียนของส่วนมากเป็นผู้หญิง เรียนหนังสือตามเกณฑ์ คือมีอายุ 11-12 ปี เมื่อเรียนอยู่ระดับชั้นประถมปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเรียนเร็วกว่าเกณฑ์และช้ากว่าเกณฑ์เพียงเล็กน้อย ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาทั่วไป นักเรียนทุกคนมีสัญชาติไทย และนับถือศาสนาพุทธ บิดามารดามีเชื้อสายชอง มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ส่วนมากจบเพียงการศึกษาภาคบังคับในสมัยก่อน คือ ป.4 ทำอาชีพเกษตร อยู่กันเป็นครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวเล็กกับบิดามารดามีบุตรไม่มาก มีเพียง 2-3 คน เป็นส่วนใหญ่ ยังคงนับถือผี พูด

ภาษาของกันในบ้าน เดินทางออกไปนอกชุมชนไม่บ่อยนัก ส่วนมากเป็นเด็กที่เกิดในพื้นที่อยู่มาแต่ดั้งเดิม เข้าเรียนในโรงเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ขอมรับและทราบว่าคุณมีเชื้อสายของ มีความคิดที่จะเรียนต่อเมื่อจบชั้นประถมศึกษาแล้วและจะศึกษาต่อที่โรงเรียนใกล้บ้านในท้องถิ่นเดิม จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็นวิถีชีวิตและการรักษารวมทั้งสืบต่อความเป็นของไว้ได้อย่างต่อเนื่อง

3. การจัดกิจกรรมเสริมหรือหลักสูตรแฝง งานประจำปี ชุมชน ชมรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมแนะแนว การมีส่วนร่วมในชุมชน

นอกเหนือไปจากการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการในระบบโรงเรียนแล้ว การจัดกิจกรรมเสริมก็เป็นหน้าที่ของโรงเรียนอีกประการหนึ่ง ที่ต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและการเรียนรู้ของนักเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การจัดบรรยากาศและกิจกรรมเสริมต่าง ๆ ในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างคุณลักษณะนิสัยทัศนคติ และคุณสมบัติอันพึงประสงค์ให้แก่นักเรียนที่เรียนอยู่ในบรรยากาศนั้นเป็นประจำให้ซึมซับไปจนเป็นปกติวิสัยอย่างไม่รู้ตัว

จากการสังเกตสภาพในโรงเรียน ห้องเรียน และพฤติกรรมการเรียนการสอน จากการสัมภาษณ์อาจารย์ ผู้บริหาร และนักเรียนเชื้อสายของรวมทั้งการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมของนักเรียนทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบรรยากาศในโรงเรียน บรรยากาศในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เรียกว่าหลักสูตรแฝง (Hidden Curriculum) อันเป็นการหล่อหลอมให้นักเรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้มากขึ้นที่สำคัญมีดังนี้

3.1 การจัดกิจกรรมเสริม โรงเรียนมีกิจกรรมทางวิชาการและกิจกรรมรื่นเริงในรอบปี เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความสามารถ ได้สนุกสนาน ผ่อนคลาย และเปลี่ยนบรรยากาศ เช่น มีพิธีไหว้ครู เพื่อให้นักเรียนได้ระลึกถึงพระคุณครู อันเป็นวัฒนธรรมไทยที่ควรส่งเสริม ในงานวันไหว้ครู นักเรียนได้แสดงความสามารถด้วยการจัดพานพุ่ม ร้อยมาลัย จัดดอกไม้ มีการประกวดกันระหว่างชั้นปี ได้เสริมสร้างสามัคคี และรักษาประเพณีไทยไปด้วย

ในวันสุนทรภู่ โรงเรียนได้จัดงานประกวดอ่านทำนองเสนาะ ขับเสภา แต่งคำประพันธ์ จัดนิทรรศการเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของสุนทรภู่ ทำให้นักเรียนได้แสดงความสามารถและทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะในวันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา โรงเรียนได้จัด

งานทำบุญใส่บาตร พานักเรียนไปฟังเทศน์ ไปเวียนเทียนที่วัด ให้พระเทศน์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวันสำคัญนี้ ทำให้นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับศาสนาจากพระสงฆ์โดยตรง และเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาด้วย

ในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นวันแม่แห่งชาติ โรงเรียนได้จัดงานเทิดพระคุณแม่ให้นักเรียนประกวดการเขียนเรียงความ แต่งคำขวัญ คำประพันธ์ และวาดภาพระบายสีเกี่ยวกับวันแม่ เพื่อระลึกถึงพระคุณแม่เป็นการสร้างจิตสำนึกให้เกิดความกตัญญูทวดที่ต่อแม่ผู้มีพระคุณ

ในวันลอยกระทง ก็มีการจัดประกวดกระทง ส่งเสริมการประดิษฐ์กระทงด้วยวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น เป็นการเสริมสร้างเอกลักษณ์ไทยและฝึกความสามัคคีให้ทำงานร่วมกัน ช่วยกันแสดงความคิดสร้างสรรค์

ในวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นวันพ่อแห่งชาติ โรงเรียนได้จัดงานเทิดพระคุณพ่อให้นักเรียนประกวดการเขียนเรียงความ แต่งคำขวัญ คำประพันธ์ และวาดภาพระบายสี เพื่อให้นักเรียนได้ระลึกถึงพระคุณพ่อ แสดงความกตัญญูทวดที่ อันเป็นวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม

นอกจากนี้ยังมีงานกีฬา งานวันครู งานวันเด็ก ซึ่งมีกิจกรรมร่วมกันทั้งภายในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนระดับอำเภอและระดับจังหวัด ตามลำดับ เพื่อให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนต่างสถาบันแต่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน และต่างท้องถิ่นกันด้วย

ภายในโรงเรียนยังมีชมุขหรือชมรมต่าง ๆ ให้นักเรียนเลือกเข้าเป็นสมาชิกอย่างน้อย 1 ชมุข ตามข้อกำหนดของหลักสูตร ได้แก่ ชมุขผู้นำเพื่อประโยชน์ ชมุขอนุรักษวัฒนธรรมไทย ชมุขกีฬา ชมุขพระพุทธศาสนา ชมุขภาษาไทย ชมุขวิทยาศาสตร์ ฯลฯ มีทั้งชมุขทางวิชาการและชมุขกิจกรรมทำประโยชน์แก่โรงเรียนและท้องถิ่น แต่ละชมุขมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมให้นักเรียนได้รับความรู้ นอกเหนือไปจากในห้องเรียน ได้พัฒนาตนเองด้านลักษณะนิสัย ได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ได้พัฒนาบุคลิกภาพ และได้สอดแทรกกิจกรรมที่แฝงไว้ด้วยคุณธรรมอันพึงประสงค์แก่นักเรียนไปด้วยในตัว รวมทั้งมีกิจกรรมแนะแนวให้นักเรียนเรียนต่อในระดับสูงขึ้น และประกอบอาชีพภายหลังจากจบการศึกษาแล้ว

3.2 บรรยากาศในโรงเรียนและในห้องเรียน มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างลักษณะนิสัย ตลอดจนความรักความผูกพันที่มีต่อโรงเรียน เพื่อนนักเรียน และครู ตลอดเวลาที่เรียนอยู่ในโรงเรียนและจบการศึกษาไปแล้ว บรรยากาศในโรงเรียนโดยทั่วไปอยู่ใน

ประธานให้สมาชิกแต่ละคนเขียนประโยชน์ของความขยันเองเมื่อเสร็จแล้วให้แต่ละคนอ่านที่ตนเขียน

ผู้วิจัยสังเกตเห็นและได้ยินเมื่อเวลานักเรียนของปรึกษากันมีการพูดภาษาของกันด้วย แต่ส่วนมากก็พูดภาษาไทยภาคกลาง และก็มีบางกลุ่มที่สมาชิกในกลุ่มพูดภาษาถิ่นจันทบุรี คือสำเนียงแปลกไปจากภาษาไทยภาคกลางเล็กน้อย เมื่อหมดเวลาที่กำหนดแต่ละกลุ่มได้ข้อสรุป เลขของแต่ละกลุ่มเป็นคนรายงานผลการประชุมกลุ่มย่อยให้กลุ่มใหญ่ฟังเมื่อครบทุกกลุ่ม อาจารย์ผู้สอนได้สรุป อธิบายเพิ่มเติม และสอนเนื้อหาตามบทเรียนต่อไประหว่างที่นักเรียนอภิปรายกลุ่มอาจารย์ผู้สอนจะเดินดูพฤติกรรมของแต่ละกลุ่ม อธิบายเพิ่มเติมให้กลุ่มที่ยังไม่เข้าใจหรือพูดไปไม่ตรงประเด็นและห้ามปรามกลุ่มที่อภิปรายกันเสียงดังรบกวนกลุ่มอื่นและห้องอื่น เป็นการสอนมารยาทและจริยธรรมไทยในตัว

ท้ายชั่วโมงมีการตั้งคำถามโดยครูผู้สอนถามนักเรียนเป็นการทบทวนบทเรียนและวัดผลการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้มีโอกาสตั้งคำถามถามนักเรียนด้วย ซึ่งนักเรียนก็ให้ความร่วมมือตอบคำถามด้วยดี อาจารย์ผู้สอนแนะนำผู้วิจัยว่าเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยบูรพา มาดูงานนักเรียนก็ทำความเคารพและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในโรงเรียนและการมีส่วนร่วมในชุมชน เมื่อได้สังเกตและสัมภาษณ์นักเรียน ครู และผู้ปกครองเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ที่มีต่อโรงเรียน และการมีส่วนร่วมในชุมชนของโรงเรียน ได้ข้อค้นพบดังนี้

3.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนของกับนักเรียนไทย จากการสัมภาษณ์นักเรียน 30 คน ปรากฏว่านักเรียนของ 15 คน มีเพื่อนสนิทเป็นคนของด้วยกัน 4 คน มีเพื่อนสนิทเป็นคนไทย 8 คน อีก 1 คน ตอบว่ามีเพื่อนสนิท 2 คน เป็นของ 1 คน เป็นไทย 1 คน ส่วนอีก 1 คน ตอบว่าไม่มีเพื่อนสนิท แต่ก็ไม่รู้สึกรู้ว่าของกับไทยแตกต่างกัน ส่วนการสัมภาษณ์นักเรียนไทย 15 คน ตอบว่ามีเพื่อนสนิทเป็นคนของ 5 คน มีเพื่อนสนิทเป็นคนไทย 7 คน อีก 2 คน ตอบว่าไม่มีเพื่อนสนิท แต่คบได้ทั้งคนไทยและคนของ ส่วนอีก 1 คน ไม่ตอบคำถาม เมื่อสัมภาษณ์ครู ได้คำตอบว่า เด็กทั้งสองเชื้อชาติไม่มีปัญหากัน คบหากันได้เป็นปกติ แม้ว่าจะมีเรื่องทะเลาะกันบ้างตามประสาเด็ก แต่ก็มิใช่เหตุผลมาจากความแตกต่างทางเชื้อชาติ เด็กทั้งสองเชื้อชาติมีทั้งทะเลาะกันเองในเชื้อชาติเดียวกันและทะเลาะกันกับเด็กต่างเชื้อชาติ เรื่องที่ทะเลาะกันได้แก่ แอบหยิบดินสอ ยางลบ เครื่องเขียนไปซ่อน แกล้งลงกลอนประดู

ด้านนอกของห้องน้ำ เมื่อมีเพื่อนเข้าห้องน้ำ แสงแฉวเพื่อนเวลาเดินเข้าแฉวไปรับประทานอาหาร ลอกการบ้านเพื่อน สลับโต๊ะและเก้าอี้ของตนเองที่เท่ากับของเพื่อนในห้องที่ใหม่กว่า เป็นต้น ซึ่งเป็นเหตุการณ์ปกติในโรงเรียน

เมื่อถามว่า เด็กไทยกับเด็กของต่างกันอย่างไรบ้าง เด็กไทย 15 คน ตอบว่าเด็กของตัวเองดีกว่าเด็กไทย ทั้ง 15 คน บางคนให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า เด็กของจี้อยากกว่าเด็กไทย 7 คน เด็กของพูดไม่เก่ง พูดน้อย 3 คน เด็กของขาดเรียนบ่อย 1 คน เด็กของจี๋เกียด 1 คน เด็กของใจดี 1 คน เด็กของพมหยิก 1 คน และเด็กของเรียบริ้อย 1 คน ส่วนเด็กของ 15 คน ตอบว่าเด็กไทยคุยเก่ง 4 คน เด็กไทยเรียนเก่ง 2 คน เด็กไทยใจดี 3 คน เด็กไทยชอบแกล้ง 1 คน เด็กไทยสวย 1 คน เด็กไทยนิสัยดี 2 คน เด็กไทยหนีเรียน 1 คน และเด็กไทยพูดเพราะ 1 คน ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของเด็กที่มีต่อเชื้อชาติโดยพิจารณาสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรมภายนอก เช่น ลักษณะทางกายภาพ และลักษณะนิสัยที่แสดงพฤติกรรมออกมาเป็นสำคัญ

3.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู จากการสังเกตพบว่า นักเรียนให้ความเคารพ เชื่อฟังครู และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนเป็นอย่างดี จากการสัมภาษณ์นักเรียน 30 คน มีนักเรียน 26 คน ตอบว่าชอบครูเพราะครูใจดี สอนสนุก มี 1 คน ตอบว่าชอบครูเพราะครูอยู่บ้านใกล้กัน อีก 1 คน ตอบว่าชอบครูเพราะครูเป็นกันเองดี ส่วน 2 คน ตอบว่า ไม่ชอบครูเป็นบางครั้งเพราะครูดุ ครูให้การบ้านมาก 1 คน และครูสอนไม่รู้เรื่อง 1 คน

เนื่องจากครูในโรงเรียนเป็นคนไทยหมด เมื่อถามนักเรียนว่า ถ้ามีโอกาสเลือกเรียนกับครูได้ ต้องการเรียนกับครูไทย 25 คน ต้องการเรียนกับครูคนของ 2 คน ส่วนอีก 3 คน ตอบว่าเรียนกับครูเชื้อชาติใดก็ได้ ขอให้สอนสนุก ใจดีและสอนรู้เรื่อง

ส่วนความคิดเห็นของครูต่อนักเรียนที่มีเชื้อชาติของ ครูทั้ง 13 คน ให้ความเห็นว่า เด็กของเรียบริ้อย 4 คน เด็กของขยันเรียน 3 คน เด็กของมีสัมมาคารวะ 7 คน เด็กของมีสติปัญญาดีกว่าเด็กไทย 3 คน เด็กชอบจี๋เกียด 1 คน เด็กของกับเด็กไทยมีสติปัญญาไม่ต่างกัน 8 คน เด็กของมีสติปัญญาปานกลาง 2 คน เด็กของจี๋อาย 6 คน และครูทั้ง 13 คน ตอบตรงกันว่า เด็กของมีฐานะความเป็นอยู่ยากจน ส่วนจากการสังเกตของผู้วิจัยเห็นว่า ครูปฏิบัติตัวต่อนักเรียนไทยและนักเรียนของไม่ต่างกัน และมีความมุ่งหมายที่จะสร้างความรู้สึกรักให้นักเรียนสำนึกว่าของก็คือคนไทยเหมือนกัน

จากโรงเรียนวัดคลองพลูเท่าใดนัก คือห่างไปทางเหนือประมาณ 3.5 กิโลเมตร นอกนั้นอีกประมาณ ร้อยละ 20 ไปศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนนิคมกฎวิทยา อยู่ในตัวกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ห่างจากโรงเรียนวัดคลองพลูไปทางใต้ประมาณ 15 กิโลเมตร และที่เหลืออีกประมาณไม่เกิน ร้อยละ 10 ไปศึกษาต่อที่โรงเรียนบ้านจันทเขลม ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาส ซึ่งอยู่ห่างไปจากโรงเรียนวัดคลองพลูทางเหนือประมาณ 12 กิโลเมตร ส่วนเด็กที่ไม่เรียนต่อมีส่วนน้อย มักมีเหตุผลมาจากความยากจน และปัญหาสุขภาพ

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ทั้ง 13 ท่าน เกี่ยวกับเรื่องการศึกษาต่อของนักเรียน อาจารย์ทุกท่านเห็นสมควรว่านักเรียนควรศึกษาต่อ เพราะความรู้เพียงระดับชั้นประถมศึกษาในปัจจุบันไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ อีกทั้งการเรียนต่อจะได้นำความรู้มาพัฒนาตนเองและท้องถิ่น 7 คน การเรียนต่อทำให้ชีวิตก้าวหน้าขึ้น 3 คน เด็กของตั้งใจเรียนดีและมีสติปัญญาไม่ด้อยไปกว่าเด็กไทย 2 คน และเด็กยังอยู่ในวัยเรียน ควรเรียนต่อยังไม่สมควรทำงานตอนนี้ 1 คน

เมื่อสัมภาษณ์นักเรียนจำนวน 30 คน เกี่ยวกับความมุ่งหวังในการศึกษาต่อ นักเรียน 12 คน ตอบว่าต้องการศึกษาต่อถึงระดับมัธยมศึกษา นักเรียน 9 คน ตอบว่าต้องการศึกษาต่อถึงระดับอาชีวศึกษา นักเรียน 7 คน ตอบว่าต้องการศึกษาต่อถึงระดับอุดมศึกษา ส่วนอีก 2 คน ตอบว่าไม่ต้องการศึกษาต่อ เพราะต้องช่วยงานทางบ้านและมีฐานะยากจน

เมื่อสัมภาษณ์ผู้ปกครองจำนวน 30 คน เกี่ยวกับเรื่องความคาดหวังให้บุตรหลานได้ศึกษาต่อ มีผู้ปกครอง 10 คน ตอบว่าต้องการให้เรียนเพียงระดับประถมศึกษา เพราะยากจนไม่มีเงินส่ง และต้องการให้ช่วยงานทางบ้าน ผู้ปกครอง 8 คน ตอบว่าต้องการให้เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาเท่านั้น ไม่ต้องการให้เรียนสูงกว่านั้นเพราะโรงเรียนอยู่ไกลและมีค่าใช้จ่ายมาก ผู้ปกครอง 5 คน ตอบว่าต้องการให้เรียนต่อในสายอาชีพ เพื่อจะได้มีงานทำมาช่วยครอบครัว ผู้ปกครอง 4 คน ตอบว่าต้องการให้เรียนต่อถึงระดับปริญญาตรี เพื่อจะได้มีโอกาสก้าวหน้า ผู้ปกครอง 1 คน ตอบว่า ต้องการให้เรียนต่อสูงกว่าระดับปริญญาตรี เพราะต้องการให้ลูกมีอนาคตที่ดี และผู้ปกครองอีก 2 คน ตอบว่า ไม่ได้กำหนด แต่ถ้าลูกต้องการเรียนถึงระดับไหนก็จะสนับสนุนตามความสามารถเท่าที่จะทำได้

ส่วนความคาดหวังในด้านการทำงานหรือประกอบอาชีพในอนาคต จากการสัมภาษณ์นักเรียน 30 คน ได้คำตอบว่า นักเรียน 8 คน ต้องการทำอาชีพเกษตรกรรมคือทำสวน ทำไร่ผลไม้ ตามอาชีพบรรพบุรุษเพราะมีที่ดินอยู่แล้ว แต่จะพัฒนาพันธุ์พืชให้ดีขึ้นกว่าเดิมที่เป็นอยู่ นักเรียน 5 คน ตอบว่าต้องการเป็นครู นักเรียน 2 คน ต้องการเป็นทหาร นักเรียน 2 คน ต้องการเป็นตำรวจ นักเรียน 2 คนต้องการเป็นหมอ นักเรียน 2 คน ต้องการเป็นพยาบาล นักเรียน 2 คน ต้องการเปิดร้านขายของ นอกนั้นต้องการเป็นช่างตัดเสื้อ ช่างตัดผม ช่างเครื่องยนต์ ช่างไฟฟ้า เลขา นักร้อง และทำงานธนาคาร อย่างละ 1 คน

สำหรับนักเรียน 2 คน ที่ตอบว่าไม่ต้องการศึกษาต่อหลังจากจบชั้น ป.6 จากโรงเรียนวัดคลองพลูนั้น ได้ตอบว่าต้องการทำนา 1 คน และทำสวนผลไม้ 1 คน เป็นอาชีพของบรรพบุรุษและตนเองก็ทำอยู่แล้วในขณะนี้

สำหรับการประกอบอาชีพของราษฎรชาวของในตำบลคลองพลู เมื่อพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์แล้ว จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีทั้งทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นอาชีพเดิมที่ทำกันอยู่ของบรรพบุรุษและทำสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน เด็กส่วนใหญ่ต้องช่วยพ่อแม่ทำการเกษตรตามอาชีพของครอบครัว จึงเป็นไปได้ที่เด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมและเคยชินกับการทำอาชีพดังกล่าวมาตั้งแต่เด็ก ส่วนอาชีพอื่นไม่ค่อยได้เห็นตัวอย่างและไม่ค่อยมีโอกาสมากนัก แต่จากการสัมภาษณ์นักเรียนที่ตอบได้ว่ามีอาชีพต่าง ๆ มากมายนั้น ได้ทราบจากหนังสือเรียน 9 คน จากวิทยุ 7 คน จากโทรทัศน์ 6 คน จากครู 5 คน จากญาติผู้ใหญ่ 2 คน และจากเพื่อน 1 คน ส่วนการสัมภาษณ์ชาวบ้านก็พบว่า มีราษฎรในตำบลออกไปทำงานภายนอกน้อมมาก นอกจากไปเรียนต่อเท่านั้น ส่วนมากจึงอาศัยอยู่ในตำบลและประกอบอาชีพตามอย่างบรรพบุรุษของตนที่เคยทำมา

1.3 การนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิต จากการสัมภาษณ์นักเรียน 30 คน พบว่าได้นำความรู้ที่เรียนไปจากโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันและในการดำรงชีวิต มากน้อยเพียงใดนักเรียนได้ให้คำตอบดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 9 แสดงการนำความรู้ที่เรียนจากโรงเรียนไปใช้ในการดำรงชีวิต

ที่	ความรู้ตามกลุ่มประสบการณ์	ระดับการใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต							รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ใช้เลย	ไม่ตอบ	
1.	กลุ่มทักษะ								
	1.1 ภาษาไทย	21	7	1	1	-	-	-	30
	1.2 คณิตศาสตร์	12	11	4	1	1	1	-	30
2.	กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต								
	2.1 ภูมิศาสตร์	10	7	8	3	2	-	-	30
	2.2 ประวัติศาสตร์	8	7	9	4	1	-	1	30
	2.3 การเมืองการปกครอง	13	10	6	1	-	-	-	30
	2.4 พระพุทธศาสนา	14	9	7	-	-	-	-	30
	2.5 วิทยาศาสตร์	11	9	5	2	1	1	1	30
3.	กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย								
	3.1 สุขลักษณะและอนามัย	12	11	5	2	-	-	-	30
	3.2 จริยศึกษา	10	9	7	3	-	-	1	30
	3.3 ศิลปศึกษา	8	5	7	4	3	2	1	30
	3.4 พลศึกษา	9	8	4	5	2	1	1	30
	3.5 นาฏศิลป์และดนตรี	7	8	5	5	2	2	1	30
	3.6 กิจกรรมสร้างนิสัย	4	4	6	8	3	4	1	30
4.	กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ								
	4.1 งานบ้าน	12	10	7	1	-	-	-	30
	4.2 งานเกษตร	17	12	1	-	-	-	-	30
	4.3 งานประดิษฐ์และงานช่าง	12	8	8	1	-	1	-	30
5.	กลุ่มประสบการณ์พิเศษ								
	5.1 ภาษาอังกฤษ	3	3	4	5	8	7	-	30
	5.2 งานอาชีพ	10	8	6	3	1	1	1	30

จากตารางแสดงการนำความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ตามธรรมชาติที่นักเรียนให้ข้อมูลโดยจำแนกตามกลุ่มประสบการณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา ภาพโดยรวมจะเห็นความรู้ที่เรียนไปสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากที่สุดและมาก

ในหลาย ๆ วิชา รวมทั้งมีหลายวิชาใช้ได้น้อยจนถึงไม่ได้ใช้เลย แต่แต่ละกลุ่มวิชาสามารถวิเคราะห์การนำไปใช้จากเหตุผลที่นักเรียนให้ประกอบการสัมภาษณ์ดังนี้

1. กลุ่มทักษะ วิชาภาษาไทยได้ใช้มากที่สุด เพราะต้องพูดกันกับเพื่อน พ่อแม่ ครู เนื่องจากชาวของรุ่นใหม่พูดภาษาไทยกันมากขึ้น มีเพียงส่วนน้อยที่พูดภาษาของ ซึ่งพูดกันเพียงในครอบครัว แต่ในโรงเรียนต้องพูดภาษาไทย รวมทั้งอ่านหนังสือภาษาไทย ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ ก็เป็นภาษาไทยหมด ส่วนวิชาคณิตศาสตร์ได้ใช้มากรองลงเป็น เพราะต้องใช้คิดเลข นับจำนวนสัตว์ จำนวนพืช ผลผลิตในครอบครัว บางบ้านใช้คิดดอกเบี้ย คิดค่าไฟในบ้านของตนแต่ละเดือน ช่วยผู้ปกครองคิดราคาผลผลิตที่นำไปจำหน่าย คิดค่าใช้จ่ายในบ้าน

2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต วิชาพระพุทธศาสนากับวิชาการเมืองการปกครอง ได้ใช้มากที่สุดเพราะเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันโดยตรง วิชาภูมิศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ทำให้ทราบเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนวิชาประวัติศาสตร์ทำให้ทราบเรื่องราวของประเทศ ของจังหวัด และบุคคลสำคัญ เป็นความรู้รอบตัวแต่ไม่ค่อยได้ใช้ในชีวิตประจำวันโดยตรง

3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย วิชาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยได้ใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด ทำให้รู้จักรักษาสุขภาพ อนามัย ความสะอาดและการป้องกันโรคร้ายไข้เจ็บ วิชาจริยศึกษา ทำให้ปฏิบัติงานเป็นคนดี วิชาพลศึกษาได้ออกกำลังกาย ทำให้สุขภาพแข็งแรง ส่วนวิชาอื่นใช้ได้น้อยจนถึงไม่ได้ใช้เลย เรียนเพื่อเสริมความรู้และผ่อนคลายได้พักผ่อน แต่ได้รับประโยชน์เกี่ยวกับการทำงานร่วมกันกับเพื่อน ความสามัคคี ความอดทน

4. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ วิชาในกลุ่มนี้ได้ใช้ประโยชน์มากที่สุดเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันโดยตรง เช่น งานเกษตร ได้นำไปใช้ที่บ้าน รู้จักวิธีป้องกันแมลง บำรุงรักษาพืช ขยายพันธุ์พืช งานบ้าน งานประดิษฐ์และงานช่าง ได้รู้จักดัดแปลงวัสดุเหลือใช้ให้เกิดประโยชน์ จัดบ้าน ตกแต่งบ้านให้ดูสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย

5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ วิชาภาษาอังกฤษได้ใช้น้อยที่สุดจนถึงไม่ได้ใช้เลย เพราะไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน อีกทั้งบรรยากาศในตำบลงในหมู่บ้านไม่มีการใช้ภาษาอังกฤษเลย มีนักเรียน 3 คน บอกว่า ได้ฟังจากการชมโทรทัศน์เพียงเล็กน้อยเป็นบางครั้งเท่านั้น แต่นักเรียน 10 คน ตอบว่า ถึงไม่ได้ใช้ก็ชอบเรียนภาษาอังกฤษ นักเรียนอีก 10 คน ตอบว่าชอบเรียนภาษาอังกฤษ แม้มิได้ใช้ในตอนนี้แต่ก็ใช้เรียนต่อ และใช้ทำงานตอนโตได้

1.4 ทักษะคตินักเรียนต่อการเข้าโรงเรียนและการเรียนหนังสือ จากการสัมภาษณ์นักเรียน 30 คน เกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อโรงเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่าชอบโรงเรียน ให้เหตุผลว่าต้องการรู้หนังสือ ชอบครู และชอบเพื่อน ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนและการเรียนหนังสือ เมื่อถามความเห็นว่าการเรียนหนังสือมีความสำคัญหรือไม่ นักเรียนทั้ง 30 คน ตอบว่าสำคัญ เมื่อถามเหตุผลว่าสำคัญอย่างไร นักเรียน 20 คน ตอบว่าทำให้มีความรู้ นักเรียน 7 คน ตอบว่าทำให้รู้หนังสือเพื่อจะได้เรียนต่อได้ และนักเรียนอีก 3 คน ตอบว่า พ่อแม่ต้องการให้เรียนหนังสือ จะได้ทำงานสูง ๆ สบายตอนโต

เมื่อถามนักเรียนว่าถ้าให้เลือกโรงเรียนที่สอนเป็นภาษาไทยกับโรงเรียนที่สอนเป็นภาษาของ นักเรียน 18 คน ตอบว่าต้องการเรียนโรงเรียนที่สอนเป็นภาษาไทย เพราะทำให้อ่านหนังสือออก เขียนหนังสือได้ พวกกันรู้เรื่องมากกว่าภาษาของ เนื่องจากภาษาของไม่มีหนังสือให้อ่าน เขียนหนังสือไม่ได้ (คือภาษาของไม่มีตัวอักษรใช้ ไม่มีสิ่งพิมพ์เผยแพร่-ผู้วิจัย) และพวกกับคนได้น้อยกว่าพูดภาษาไทย นักเรียน 6 คน ตอบว่า ต้องการให้มีโรงเรียนที่สอนภาษาของ เพราะพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่พวกกันและอยากให้ลูกหลานพูดได้ ส่วนตัวนักเรียนเห็นว่าเรียนภาษาของแล้วได้ใช้พูดได้เหมือนกัน และญาติผู้ใหญ่บอกว่าภาษาของกำลังจะหายไป นักเรียน 4 คน ตอบว่า โรงเรียนไหนก็ได้เพราะตัวนักเรียนเองพูดได้ทั้ง 2 ภาษา นักเรียน 1 คน ตอบว่าเรียนโรงเรียนที่สอนภาษาไทย แต่อยากให้มีสอนภาษาของด้วย ส่วนนักเรียนอีก 1 คน ตอบว่าโรงเรียนที่สอนภาษาของแต่อยากให้มีสอนภาษาไทยด้วย

จากการสัมภาษณ์ราษฎรเพิ่มเติมอีก 30 คน ซึ่งมีทั้งผู้ปกครองนักเรียนและชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงกับโรงเรียน ได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเข้าเรียนในโรงเรียนและการเรียนหนังสือของลูกหลานว่า ผู้ปกครอง 22 คน ตอบว่าการเรียนหนังสือในโรงเรียนมีความสำคัญ เพราะต้องการให้ลูกหลานรู้หนังสือ จะได้เรียนต่อสูงขึ้น มีวิชาความรู้ ผู้ปกครอง 5 คน ตอบว่า การเรียนหนังสือและการได้เข้าโรงเรียนทำให้ลูกหลานมีโอกาสก้าวหน้า สบายกว่าตนเอง ผู้ปกครอง 2 คน ตอบว่าลูกหลานจะได้เจริญเป็นใหญ่เป็นโต เป็นเจ้าคนนายคน และอีก 1 คน ตอบว่า จะได้รู้หนังสือไทย เป็นคนไทยที่สมบูรณ์

ส่วนเรื่องของโรงเรียน ผู้ปกครอง 17 คน ตอบว่าต้องการให้ลูกหลานเข้าโรงเรียนที่สอนเป็นภาษาไทย เพราะลูกหลานจะได้เรียนต่อสูงขึ้นได้ เนื่องจากเรียนต่อต้องใช้ภาษาไทย ส่วนภาษาของไม่ต้องเรียนก็พูดได้อยู่แล้ว พวกกับคนในบ้านได้แต่พวกกับคนภายนอกต้องพูด

ภาษาไทย ผู้ปกครอง 8 คน ตอบว่าต้องการให้ลูกหลานตนเข้าเรียนโรงเรียนที่สอนภาษาของ
ด้วยเพราะภาษาของกำลังหมดไป เด็กรุ่นใหม่ไม่พูดกันแล้ว เวลาญาติผู้ใหญ่พูดด้วยภาษาของ
เด็กก็ไม่ตอบ แต่ไปหยิบของตามที่สั่งได้ เพราะฟังออก บางคนตอบเป็นภาษาไทย แม้ผู้ใหญ่
พูดคุยเป็นภาษาของ แต่ก็ไม่มีโรงเรียนภาษาของ ผู้ปกครอง 3 คน ตอบว่าโรงเรียนแบบใดก็ได้
ได้ เพราะลูกหลานของตนพูดได้ 2 ภาษาอยู่แล้ว ภาษาของพูดกันในบ้าน พูดกับญาติผู้ใหญ่
เด็กทุกคนฟังออก แม้ว่าบางคนไม่พูดแต่ก็ฟังได้ ส่วนภาษาไทยจะได้เรียนหนังสือต่อได้
และเป็นคนไทยก็ต้องรู้ภาษาไทย ส่วนผู้ปกครองอีก 2 คน ตอบว่า ภาษาไทยกับภาษาของ
ไม่ต่างกันนัก แต่ต้องการให้โรงเรียนไทยสอนภาษาของด้วยจะช่วยให้เด็กรู้ว่าตนมีเชื้อสาย
ของ รักท้องถิ่น และรักบรรพบุรุษมากขึ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่าทั้งนักเรียนและผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีต่อการเข้าโรงเรียนและ
การเรียนหนังสือ เห็นว่าการรู้หนังสือเป็นสิ่งสำคัญ จำเป็นสำหรับการเรียนต่อและมีโอกาส
ก้าวหน้าในอนาคต แต่ก็เห็นด้วยที่จะให้มีการสอนภาษาของกัน เพื่อจะได้ศึกษาเชื้อสายเดิมไว้
เข้าใจพื้นฐานและภูมิปัญญาของตน อีกทั้งการรู้ 2 ภาษาก็เป็นสิ่งที่ดี ภาษาของพูดได้ ฟังได้อยู่
แล้วตามบรรพบุรุษ ถ้ามีสอนด้วยก็จะดี

1.5 ทัศนคติของนักเรียนต่อความเป็นคนไทยและความรู้สึกเรื่องเชื้อชาติ
แม้จากการศึกษาเอกสารพบว่าชาวของมีความรู้สึกว่าเป็นคนไทย เพราะได้สัญชาติไทยตาม
กฎหมาย และอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยมานานแล้วก็ตาม จากการสัมภาษณ์นักเรียน 30 คน มี
17 คน ตอบว่าเป็นคนไทย 8 คน ตอบว่า เป็นคนไทยเชื้อสายของ มี 5 คน ตอบว่าเป็นคนของ
แสดงว่านักเรียนรู้สึกว่าเป็นคนไทยตามสัญชาติ และรู้ว่าตนมีเชื้อสายของตามบรรพบุรุษ
และภูมิปัญญา

เมื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นอยู่ นักเรียน 30 คน พอใจที่อยู่ในที่ปัจจุบัน ไม่
ต้องการย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะที่ตนเองอยู่ก็เป็นประเทศไทยเช่นกัน แม้มีเชื้อสายของแต่ก็ไม่
ได้อยู่ในประเทศอื่นคนไทยกับคนของไม่ต่างกัน อยู่กันได้ดี นักเรียน 14 คน ตอบว่าหมู่บ้าน
ของตนมีธรรมชาติสวย อากาศบริสุทธิ์ น่าอยู่ นักเรียน 11 คน ตอบว่า หมู่บ้านของตนมีเพื่อน
ดี มีคนรู้จักหลายคน ทำให้อยากอยู่ในหมู่บ้านไม่อยากจะย้ายไปที่อื่น นักเรียน 3 คน ตอบว่า
พื้นเพของตนอยู่ที่นี้มีบ้านมีที่ดินของตนเองอยู่แล้ว จึงไม่อยากจะย้ายไปที่อื่น นักเรียน 1 คน
ตอบว่าหมู่บ้านของตนอยู่สบาย เดินทางไปไหนไม่ลำบาก ไม่ต้องย้ายไปที่อื่น ส่วนอีก 1 คน

ตอบว่ามีคนของอยู่ที่นี้ ตนเองเป็นของก็ต้องที่นี่แต่ก็เป็นประเทศไทยเหมือนกัน ถ้าไปอยู่ที่อื่น แต่เป็นประเทศไทยก็อยู่ได้เพราะคนของก็คือคนไทย

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองและราษฎรเพิ่มเติมว่า 22 คนตอบว่าเป็นคนของ และอีก 7 คน ตอบว่าเป็นคนไทยแต่มีเชื้อสายของ แสดงให้เห็นว่าผู้ใหญ่มีความรู้สึกในเรื่องเชื้อชาติมากกว่าเด็ก แต่ก็ยังมีทัศนคติว่าตนเป็นคนไทยเหมือนกัน จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าคนของมีความสำนึกในความเป็นคนไทยคนหนึ่ง แต่มีการรับรู้ว่ามีเชื้อสายของอยู่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ อีกทั้งมีทัศนคติว่าของกับไทยไม่ได้แตกต่างกันเป็นคนละชาติที่ต้องอยู่กันคนละประเทศสามารถอยู่ร่วมกันได้ไม่มีปัญหา

เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้วิจัยได้มีโอกาสนชมภาพวาดของนักเรียนที่วาดในวิชาศิลปะศึกษา เรื่อง “หมู่บ้านของฉัน” แล้วให้เขียนบรรยายความจากรูปที่วาด ซึ่งก่อนหน้าที่จะเดินทางไปศึกษาภาคสนามยังพื้นที่ ผู้วิจัยได้มีโอกาสนทนาและสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์สุชาติ เกาทอง คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เกี่ยวกับวิชาศิลปะศึกษาในหลักสูตรของโรงเรียน ท่านได้ให้ข้อมูลว่าวิชาศิลปะศึกษา โดยเฉพาะการวาดรูปเป็นการแสดงออกอย่างอิสระทางด้านความคิดของเด็ก โดยใช้ภาพวาดเป็นสื่อในการแสดงความคิดสร้างสรรค์หรือจินตนาการของตนได้อย่างเสรี ไม่ว่าจะกำหนดหัวข้อหรือไม่ก็ตาม เด็กจะแสดงความคิดความใฝ่ฝันของตนลงในภาพที่ตนวาดด้วยเสมอ สะท้อนความคิดทางปัญญา ความรู้สึกทางจิตใจ และความปรารถนาที่จะให้มีให้เป็น สามารถศึกษาทัศนคติของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่วาดได้เช่นกัน

ดังนั้น เมื่อผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลภาคสนามและได้พบว่าอาจารย์วิชาศิลปะศึกษาเคยให้เด็กวาดภาพเรื่องหมู่บ้านของฉัน ซึ่งสะท้อนทัศนคติของเด็กที่มีต่อท้องถิ่นของตน พร้อมทั้งบรรยายภาพด้วย จึงได้ขอเยี่ยมชมมาแล้วนำไปคืน เป็นการศึกษาทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องความเป็นชาติ เป็นคนไทยและความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นได้พอควร คือ นักเรียนส่วนใหญ่วาดภาพและบรรยายความเกี่ยวกับตำบลคลองพลูในด้านสถานที่ ธรรมชาติ อากาศ อาชีพ ความเป็นอยู่ ปัญหา การพัฒนาและความเจริญของท้องถิ่น การศึกษา ประวัติความเป็นมาของชุมชน มีนักเรียนจำนวนหนึ่ง 8-9 คน วาดภาพและบรรยายความในเชิงจินตนาการ เช่น บรรยายว่าในหมู่บ้านมีดอกไม้สวย มีชายฝั่งทะเลที่สวยงาม มีคนมาเที่ยวขายทะเลมาก มีกิจกรรมทางทะเล เช่น เล่นสกี เล่นเรือใบ โต้คลื่น คนนอนอาบแดด ซึ่งตรงข้ามกับความเป็นจริงเพราะตำบลคลองพลูและกิ่งอำเภอเขาภิรมย์ภูมิไม่มีส่วนใดติดทะเล

มีนักเรียนประมาณ 15-16 คน วาดภาพและบรรยายความเกี่ยวกับสถานที่ภายใน ตำบลว่ามีหมู่บ้าน มีถนนผ่าน มีท้องนา มีสวนผลไม้ มีโรงเรียน มีร้านขายของ มีวัด มีบ่อน้ำ มีรถจักรยาน รถมอเตอร์ไซด์ มีนักเรียนอีกประมาณ 10-11 คนวาดภาพและบรรยายภาพ โดยเน้นด้านธรรมชาติของชุมชนมีภูเขา มีต้นไม้ มีพระอาทิตย์ มีนกบิน มีแม่น้ำ มีสัตว์น้ำ บรรยายถึงความสวยงามของธรรมชาติและความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพของคนในชุมชน ว่ามีอากาศแจ่มใส มีคนทำนา ทำไร่ ทำบุญใส่บาตร จับปลา มีคนกำลังลอยกระทงแห่เทียนพรรษา นักเรียนอีก 4 คน บรรยายถึงปัญหาในพื้นที่ คือขาดแหล่งน้ำ ไม่มีไฟฟ้า มีขยะมูลฝอย น้ำท่วม ฝนตกหนัก ป่าไม้พัง ภูเขาทลาย ต้นไม้หักขวางถนนและทับบ้านเรือนเสียหาย นักเรียน 3 คน บรรยายเกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชนว่า เมื่อก่อนยังไม่เจริญ มีแต่สวนผลไม้ ป่าไม้ ปัจจุบันเจริญขึ้นมาก มีถนนตัดผ่าน การใช้คลองเดินทางไปมาลดลง และคลองบางสายแห้ง ต้นเงินไป มีนักเรียน 2 คน บรรยายถึงการพัฒนาชุมชนว่าต้องการให้ชุมชนได้พัฒนามากขึ้น เป็นแหล่งท่องเที่ยว ต้องการให้มีคนต่างถิ่นและต่างชาติเข้ามาเที่ยวให้มากขึ้น และมีนักเรียน 2 คน บรรยายถึงผู้คนในตำบลคลองพลูว่าเป็นชาวช่อง มีงานพระพุทธบาท เชาภิชมกฎเป็นงานใหญ่ของตำบล

จากการศึกษาภาพวาดและคำบรรยายภาพของนักเรียน สรุปความได้ว่านักเรียนมีทัศนคติต่อชุมชนของตนในด้านดี มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่นของตนดีพอสมควร และมีความคิดที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญก้าวหน้า รวมทั้งยังมีทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องเชื้อชาติอยู่ด้วย

เมื่อผู้วิจัยได้สนทนาเกี่ยวกับภาพวาดของนักเรียนกับท่านรองศาสตราจารย์สุชาติ เกาทอง ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและภาพวาดและช่วยกันวิเคราะห์ทัศนคติของเด็กชาวช่อง ท่านได้แสดงความคิดเห็นว่าเด็กของมีความพึงพอใจในหมู่บ้านและท้องถิ่นของตนเองตามสมควร ยังชื่นชมธรรมชาติที่ตนพบเห็น ยังมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเชื้อชาติของตนด้วย นี่คือด้านจิตพิสัย (Affective Domain) นอกจากนี้ยังมีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ประเพณี ความเป็นอยู่ ความเป็นมาของชุมชน และความต้องการให้ชุมชนพัฒนาก้าวหน้ามากขึ้น นี่คือด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) และมีความสามารถถ่ายทอดเรื่องราวในชีวิตและประสบการณ์ของตนออกมาให้ผู้อื่นได้รับทราบ โดยผ่านการวาดภาพเป็นสื่อได้ดีพอสมควร นี่คือด้านทักษะพิสัย (Psycho-motor Domain) เด็กบางคนถ่ายทอดได้ดี ควรส่งเสริมให้พัฒนาทักษะต่อไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เด็กของก็มีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้านตามหลักสูตร รวมทั้งยังมีทัศนคติเกี่ยวกับเชื้อชาติและความรู้สึกในความเป็นคนไทยเหมือนเด็กไทยทั่วไป มีความรักท้องถิ่น รักโรงเรียน รักธรรมชาติ อีกทั้งมีจินตนาการมีความใฝ่ฝันเช่นเดียวกับเด็กในวัยเดียวกันไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใดก็ตาม

2. ปริมาณการศึกษา

2.1 อัตราการเข้าเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและอาจารย์ในโรงเรียน ได้ข้อมูลว่า นักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนนี้เป็นเด็กในตำบลคลองพลูทั้งหมด โดยเฉพาะเด็กในพื้นที่ หมู่ 4, 5, 8 และ 10 เป็นเขตพื้นที่บริการ ตามการแบ่งเขตของสำนักงานการประถมศึกษาถึงอำเภอเขาคิชฌกูฏ ไม่มีการสอบเข้าเป็นการเข้าเรียนตามเกณฑ์ โรงเรียนเปิดสอนชั้นเด็กเล็กหรืออนุบาลด้วย รับผิดชอบตั้งแต่อายุ 5 ขวบ ปีหนึ่งจะมีนักเรียนประมาณ 40-50 คนมาเข้าเรียน โรงเรียนได้สังเกตและศึกษาพัฒนาการของเด็กตั้งแต่ชั้นอนุบาลเพื่อการจัดชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเด็กในชั้นต่อ ๆ ไป โรงเรียนไม่มีรถรับส่ง แต่ไม่มีปัญหาเรื่องการเดินทางเพราะส่วนมากนักเรียนอยู่บ้านใกล้ บริเวณไม่ไกลจากโรงเรียนนัก อยู่ในระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร มีผู้ปกครองมาส่งด้วยรถจักรยานบ้าง รถมอเตอร์ไซด์บ้าง รถกระบะบ้าง และเด็กโตมักเดินทางมาเองด้วยการเดินเท้ามาบ้างและนั่งรถโดยสารประจำทางบ้าง

2.2 อัตราการตกซ้ำชั้น จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและอาจารย์ในโรงเรียน ได้ข้อมูลว่า นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรใหม่จะไม่มีการตกซ้ำชั้น เพราะมีสอบแก้ตัวให้อ่านไปได้ตามระเบียบที่กำหนดไว้ แต่ในทางปฏิบัติจริงบางปีมีเด็กตกซ้ำชั้นประมาณ 1-3 คน เนื่องจากเหตุผลคือขาดเรียนไปนานเพราะป่วยหนัก สุขภาพไม่ดี ทำให้มีเวลาเรียนไม่ครบตามกำหนดในระเบียบ จึงต้องมาเรียนซ้ำในปีต่อมา แต่ปัญหานี้มีน้อยมาก ส่วนใหญ่เด็กนักเรียนได้เรียนและสอบผ่านตามหลักสูตรได้ตามปกติ

2.3 อัตราการลาออกกลางคัน จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและอาจารย์ในโรงเรียน ได้ข้อมูลว่า นักเรียนในโรงเรียนมีการลาออกกลางคันอยู่บ้างประมาณปีละ 4-5 คน แต่ไม่ทุกปี บางปีก็มีเพียง 2-3 คน และบางปีก็ไม่มีเลย เหตุผลของการลาออกกลางคันก็คือ สุขภาพไม่ดี เจ็บป่วยเป็นไข้มาเลเรีย ทำให้ขาดเรียนบ่อย เมื่อเป็นอยู่นานยังไม่หายขาดก็ขาดเรียนไป เมื่อหมดสิทธิ์สอบก็ไม่มาสอบ จึงหยุดเรียนไป มีบางคนก็มาเรียนต่อในปีการศึกษาถัดไป แต่ต้องเรียนซ้ำชั้นเดิม นอกจากนี้ยังมีเหตุผลอื่น เช่น พ่อแม่หรือผู้ปกครองป่วย เด็กต้องช่วยงานที่บ้าน เลี้ยงน้อง เลี้ยงญาติผู้ใหญ่ที่ชรา เป็นเหตุให้ต้องลาออกกลางคัน และ

มาเรียนซ้ำชั้นในปีถัดมา เมื่อครูทราบว่าเด็กขาดเรียนบ่อยหรือป่วยหนัก ก็มักไปเยี่ยมถามอาการ เพราะรู้จักบ้าน รู้จักผู้ปกครอง ซึ่งบ้านเด็กอยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนแล้วพยายามช่วยเหลือ โกล่เกลี่ยหรือผ่อนคลายนโยบายเพื่อให้เด็กได้กลับมาเรียนต่อ ก็ได้ผลเป็นราย ๆ ไป แต่บางรายที่เป็นปัญหาด้านสุขภาพ ก็ต้องให้ออกไปรักษาตัวก่อนแล้วจึงมาเรียนใหม่ ส่วนอีกสาเหตุส่วนหนึ่งที่มีเด็กลาออกกลางคันแต่ไม่มาก ก็คือการย้ายตามผู้ปกครองซึ่งไปทำงานที่อื่น ในกรณีที่ผู้ปกครองเป็นลูกจ้างในไร่และเป็นคนจากถิ่นอื่นมาอยู่ชั่วคราว เพราะคนของจริง ๆ อยู่ในพื้นที่มานานแล้วมักไม่ย้ายไปที่อื่น จึงไม่มีการลาออกกลางคันด้วยเหตุผลนี้

2.4 อัตราการศึกษาต่อ จากการติดตามผลการศึกษาต่อของนักเรียนโรงเรียนวัดคลองพลูในแต่ละปีและจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ได้ข้อมูลว่านักเรียนเกือบทั้งหมดที่จบ ป.6 แล้ว มีโอกาสศึกษาต่อถึงร้อยละ 98 เพราะมีโรงเรียนมัธยมศึกษาตั้งอยู่ใกล้เคียงกับโรงเรียนเดิม อยู่ใกล้บ้านนักเรียน และเดินทางได้สะดวกจึงทำให้นักเรียนมีโอกาสเรียนต่อกันมาก เช่น โรงเรียนคลองพลูวิทยายู่ไกลจากโรงเรียนวัดคลองพลูประมาณ 3 กิโลเมตร และอยู่ในพื้นที่เดียวกันนักเรียนจากโรงเรียนวัดคลองพลูไปเรียนต่อกันมาก โรงเรียนศิษย์คุณวิทยายู่ในตัวกิ่งอำเภอเขาชีเมื้อง ห่างจากโรงเรียนวัดคลองพลูประมาณ 13 กิโลเมตร มีรถโดยสารแล่นผ่าน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จันทบุรีก็อยู่ใกล้กับโรงเรียนศิษย์คุณวิทยาสามารถเดินทางถึงกันได้ และมีโรงเรียนบ้านจันทเขลมอยู่ทางเหนือของโรงเรียนวัดคลองพลูห่างไปประมาณ 15 กิโลเมตร เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส รองรับนักเรียนที่มีบ้านอยู่ไกลออกไปจากบริเวณวัดคลองพลู จากการที่มีโรงเรียนมัธยมตั้งอยู่ในพื้นที่หลายแห่ง ทำให้นักเรียนมีโอกาสศึกษาต่อระดับสูงได้เป็นจำนวนมากเพราะสามารถเรียนโรงเรียนในพื้นที่ได้โดยตรงและสะดวก

ปัญหาและความต้องการทางการศึกษาในโรงเรียน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครู ผู้บริหารนักเรียนและผู้ปกครองขณะเก็บข้อมูลเรื่องต่าง ๆ ทางการศึกษาหลายประเด็น จากคำตอบทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการทางการศึกษาในโรงเรียนวัดคลองพลูดังต่อไปนี้

1. ปัญหาและความต้องการด้านนโยบายและเป้าหมายทางการศึกษา

อาจารย์และผู้บริหารมีความเห็นว่าเป้าหมายของการศึกษาสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดคลองพลูนั้นตั้งไว้สูง ทั้งที่นักเรียนส่วนมากยากจน ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานในครอบครัว

ปัญหาด้านสุขภาพ อนามัย นักเรียนเจ็บป่วยบ่อยมีไข้มาเลเรียระบาด รวมทั้งปัญหาด้านภาษา และวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่ต่างไปจากคนไทยส่วนใหญ่ แม้จะไม่ใช่ปัญหาใหญ่หนักแต่ก็มีผลต่อความเชื่อและวิถีชีวิตด้วย แต่เพราะโรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจนว่าต้องการพัฒนาเด็กให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้มากที่สุด และได้รับความร่วมมือจากราษฎรเป็นอย่างดี ทำให้โรงเรียนดำเนินการตามนโยบายไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ค่อนข้างมาก

สำหรับความต้องการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ อาจารย์ทุกท่านได้เสนอแนะว่า หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องด้านสาธารณสุขควรเข้าไปดูแลด้านสุขภาพอนามัยของเด็กให้มากขึ้น ด้านพัฒนาชุมชนหรือสังคมสงเคราะห์ควรเข้าไปช่วยเหลือเรื่องการประกอบอาชีพเพื่อให้มีรายได้เสริม ด้านการเกษตรควรเข้าไปช่วยพัฒนาปรับปรุงพันธุ์พืชและคุณภาพของผลผลิตซึ่งจะช่วยให้ราษฎรมีฐานะดีขึ้น ส่วนเป้าหมายทางการศึกษาที่ควรเน้นเป็นพิเศษคือ การให้ความรู้และทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพสร้างความจงรักภักดีต่อชาติไทย พัฒนาการพูด การออกเสียง และการอ่านภาษาไทยให้มีสำเนียงชัดเจนมากขึ้น

2. ปัญหาและความต้องการด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา

อาจารย์ทุกท่านให้ข้อมูลว่าหลักสูตรที่ใช้สอนอยู่ในปัจจุบันคือ หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 มีเนื้อหาวิชามาก เวลาที่กำหนดไว้ตามหลักสูตรให้สอนแต่ละวิชาไม่สอดคล้องกัน จึงประสบปัญหาสอนไม่ทันตามหลักสูตร ต้องสรุป รวบรวม และสอนเพิ่มช่วงท้ายภาคเรียนเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งเนื้อหาในหลักสูตรไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง นักเรียนเรียนไปเพื่อรู้แต่มิได้นำไปใช้ทำให้ไม่ตั้งใจเรียนเท่าที่ควร

นอกจากนี้เนื้อหาวิชาบางเรื่อง ไม่สอดคล้องกับประเพณี วัฒนธรรมของชาวช่อง อีกทั้งขัดแย้งกันด้วย เช่น เรื่องการนับถือผี ความเชื่อเรื่องวิญญาณที่ยังมีชาวช่องเชื่อถืออยู่มาก รวมทั้งการรักษาโรคแผนปัจจุบัน การต้มน้ำก่อนดื่ม และการทำให้อาหารสุกก่อนรับประทาน ก็ยังมีบางส่วนไม่ยอมรับความรู้แบบใหม่ซึ่งขัดกับความเชื่อเดิมของผู้ปกครอง ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพอนามัยต่อเด็ก

สำหรับความต้องการด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา อาจารย์ผู้สอนทุกท่านเห็นตรงกันว่า ควรปรับลดเนื้อหาบางส่วนลง แล้วแบ่งไปเรียนในชั้นต่อ ๆ ไปได้อย่างต่อเนื่อง เพราะบางวิชาในแต่ละชั้นปี โดยเฉพาะวิชาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยมีความซ้ำซ้อนกันอยู่และเนื้อหาใกล้เคียงกัน ถ้าแบ่งบทเรียนจัดลำดับใหม่ให้มีความต่อเนื่อง ก็สามารถให้เด็กเรียนไปตามลำดับได้ในแต่ละชั้นปี โดยที่ยังได้เนื้อหา

ครอบครัวทำเค็ม มีต้องตัดเนื้อหาออกก็ได้ มีอาจารย์ผู้สอน 4 ท่านให้ข้อเสนอแนะว่า เด็กประถมยังเด็ก ยังไม่สามารถบูรณาการได้ ควรเรียนเป็นรายวิชาเหมือนเมื่อก่อน เช่น วิชาอ่านเอาเรื่อง คัดไทย เขียนไทย หรือภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ทำให้เด็กได้เรียนรู้ในเนื้อหาวิชา เข้าใจและได้ความรู้ดีขึ้น การบูรณาการควรเรียนเมื่อโตขึ้นจะให้เห็นภาพรวมแต่ถ้าเรียนตอนเด็กจะทำให้พื้นความรู้น้อยลงไปไม่เพียงพอที่จะวิเคราะห์วิจารณ์ได้ เพราะขาดข้อมูล

อย่างไรก็ตาม อาจารย์ผู้สอน 6 ท่านได้ให้ข้อมูลว่ายังไม่ควรเพิ่มเนื้อหาที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับชองเป็นการเฉพาะ ถึงแม้จะเห็นด้วยว่าควรมีการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น แต่ควรเป็นเรื่องของท้องถิ่นไทย ซึ่งอาจมีเรื่องของชองอยู่ด้วยก็ได้ เพื่อจะได้สร้างจิตสำนึกให้เกิดความรู้สึกเป็นไทย รักประเทศไทย และป้องกันมิให้เกิดความรู้สึกแตกแยกได้ในภายหลัง

เมื่อผู้วิจัยได้สอบถามนักเรียนเรื่องความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับชอง ซึ่งเป็นเชื้อสายของนักเรียน โดยจำแนกตามกลุ่มประสบการณ์ของนักเรียนที่เรียนรู้ เพื่อศึกษาความต้องการทราบและผลที่สะท้อนถึงความเป็นชองของตัวเองได้ ข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 10 แสดงความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับของของนักเรียน

ที่	ความรู้ตามกลุ่มประสบการณ์	ระดับความต้องการ						รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	
1.	กลุ่มทักษะ							
	1.1 ภาษาของ	2	8	12	6	1	1	30
	1.2 การคำนวณแบบของ	-	2	10	7	7	4	30
2.	กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต							
	2.1 ประวัติความเป็นมาของชาวของ	3	9	9	5	2	2	30
	2.2 ความเชื่อของชาวของ	3	8	9	6	3	1	30
	2.3 อาชีพของชาวของ	3	9	11	5	2	-	30
	2.4 ประเพณีของชาวของ	4	10	10	6	-	-	30
	2.5 นิทานพื้นบ้านของชาวของ	3	11	12	4	-	-	30
3.	กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย							
	3.1 การรักษาโรคแบบของ	-	4	8	8	8	2	30
	3.2 ศิลปะแบบของ	2	8	9	8	2	1	30
	3.3 การละเล่นแบบของ	5	10	10	4	1	-	30
	3.4 พิธีกรรมแบบของ	4	11	13	2	-	-	30
	3.5 เพลงและดนตรีของ	6	10	9	4	-	1	30
4.	กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ							
	4.1 การเพาะปลูกแบบของ	1	7	14	7	1	-	30
	4.2 การทำอาหารของ	4	9	10	4	2	1	30
	4.3 การจัดบ้านแบบของ	3	8	11	5	1	2	30
	4.4 การแต่งกายแบบของ	-	6	8	9	5	2	30
	4.5 การช่างและประดิษฐ์แบบของ	1	9	9	7	3	1	30
5.	กลุ่มประสบการณ์พิเศษ							
	5.1 ให้คนภายนอกรู้จักคนของ	8	14	5	3	-	-	30
	5.2 ให้คนภายนอกมาเที่ยวหมู่บ้านของ	5	8	10	5	1	1	30

จากตารางแสดงให้เห็นถึงความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับของของนักเรียนจำนวน 30 คน ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่านักเรียนมีความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับของอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนมาก มีอยู่ในระดับมากและน้อยใกล้เคียงกัน แสดงถึงเป้าหมายของการศึกษาไทยที่พยายามสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติด้วยนโยบายผสมกลมกลืนและสร้างจิตสำนึกในความเป็นชาติร่วมกันอย่างได้ผล ชาวชองก็กำลังได้รับการผสมกลมกลืนไปด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลที่ได้พบในบทก่อนนำมาอธิบายได้ว่าปัจจุบันคนชองไม่นิยมพูดภาษาชอง ไม่นิยมใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม รวมทั้งไม่สนใจรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนแล้ว แม้ว่าจะรู้ตัวว่ามีเชื้อสายชอง แต่ก็มีจิตสำนึกและความรู้สึกเป็นคนไทย และเห็นว่าชองกับไทยไม่ได้แตกต่างกัน หลายเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีก็มีส่วนคล้ายคลึงกันมาก จึงไม่เห็นความแตกต่างอีกทั้งเด็กรุ่นใหม่มีความรู้เรื่องของชองน้อยลงจนถึงไม่รู้เรื่องเลย จึงตอบไม่ได้ว่าเรื่องอะไรคือชอง เรื่องอะไรคือไทย

มีนักเรียนจำนวน 16 คน ตอบว่ารู้เรื่องเกี่ยวกับของอยู่แล้วจากบรรพบุรุษ และไม่ได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันมากนัก นอกจากรู้จักกันในครอบครัว แต่ก็รู้เรื่องของไทยมีประโยชน์กว่า จะได้เรียนต่อในระดับสูงขึ้นไป จึงสนใจเรื่องเกี่ยวกับไทยมากกว่า แต่ก็ต้องการให้คนชองนอกรู้จักคนชองและยอมรับว่าเป็นคนไทยเหมือนกัน นักเรียนอีก 7 คน บอกว่าเรื่องเกี่ยวกับชองรู้จากครอบครัว พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ เล่าให้ฟังเกี่ยวกับชองหลายเรื่อง จึงรู้เรื่องอยู่แล้วไม่ต้องเรียนที่โรงเรียนก็ได้ นักเรียน 5 คน ตอบว่ารู้เรื่องของชองเพราะเป็นคนชอง แต่คนชองก็เป็นคนไทยก็ต้องมีความรู้เรื่องไทยด้วย จะได้ดูโทรทัศน์และอ่านหนังสือไทยได้ เพราะในโทรทัศน์และในหนังสือไม่มีเรื่องของชอง ส่วนนักเรียนอีก 2 คน ตอบว่า ความรู้เกี่ยวกับชองไม่มีที่เรียน ไม่เหมือนเรื่องของไทยมีโรงเรียนสอน ถ้ามีสอนในโรงเรียนบ้างก็จะดี สิ่งที่ต้องการให้โรงเรียนสอนคือ ประเพณี นิทานพื้นบ้าน การละเล่นและเพลง ส่วนภาษาชองพูดได้อยู่แล้ว

กล่าวโดยสรุปได้ว่านักเรียนมีความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับของอยู่ในระดับปานกลาง แม้รู้ว่าตนมีเชื้อสายชองแต่ก็มีความรู้สึกว่าเป็นคนไทยเหมือนกัน จึงต้องรู้เรื่องไทยด้วย คิดว่าคนไทยกับคนชองไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาและความต้องการด้านการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา

สำหรับวิธีการสอน การวัดและประเมินผลของโรงเรียนวัดคลองพลูใช้เกณฑ์เดียวกันตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการและหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในด้านการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนพบว่านักเรียนไทยกับนักเรียนของไม่แตกต่างกันมากนัก นักเรียนของหลายคนตั้งใจเรียนดี แต่มีนักเรียนของบางส่วนเรียนได้ช้า โดยเฉพาะที่พูดภาษาของที่บ้าน มักมีสำเนียงภาษาต่างไปจากเด็กไทย ทำให้ประสบปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ทั้งด้านการพูด การอ่าน การออกเสียง และสำเนียง ครูต้องใช้เวลาฝึกและสอนอยู่นานกว่าเด็กไทย นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการขาดอุปกรณ์การสอนที่มีไม่เพียงพอ แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม ห้องสมุดมีหนังสือน้อย และเป็นหนังสือแบบเรียนธรรมดาที่เด็กมีอยู่แล้ว ส่วนการวัดและประเมินผลการศึกษา อาจารย์ผู้สอนเห็นว่าตั้งเกณฑ์ไว้สูงเพราะเป็นเกณฑ์เดียวกันทั่วประเทศ ทำให้เด็กต่างวัฒนธรรมมีปัญหา

ส่วนความต้องการในด้านนี้ อาจารย์ต้องการให้มีแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม มีหนังสืออ่านประกอบเพิ่มขึ้น มีสื่ออุปกรณ์การสอนให้มากขึ้น ทำให้เด็กเรียนรู้เรื่อง เข้าใจเร็วขึ้น ด้านการวัดและประเมินผลต้องการให้กลุ่มโรงเรียนเป็นผู้ออกข้อสอบด้วย จะได้เหมาะสมกับเด็กที่สอน

4. ปัจจัยด้านครู ผู้บริหาร และผู้ทำงานด้านการศึกษา

กำลังคนก็เป็นปัจจัยสำคัญในกลไกของการทำงานทุกด้านให้ดำเนินไปได้ตามจุดประสงค์ ทางด้านศึกษานั้นทรัพยากรด้านกำลังคนที่สำคัญก็คือครู ผู้บริหารและผู้ทำงานด้านการศึกษาในส่วนต่าง ๆ ที่เป็นจักรเฟืองในการขับเคลื่อนกระบวนการทางการศึกษาให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ดังต้องการ

สำหรับปัจจัยด้านบุคลากรนี้ ที่โรงเรียนวัดคลองพลูมีครู 12 คน เป็นผู้ชาย 8 คน ผู้หญิง 4 คน ครูจ้างสอน 1 คน เป็นผู้หญิง มีผู้อำนวยการ 1 คน เป็นผู้ชาย และมีภารโรง 1 คน เป็นผู้ชาย ครูทั้ง 12 คน รวมทั้งครูจ้างสอน ผู้อำนวยการ และภารโรง รวมเป็นบุคลากรของโรงเรียนทั้งสิ้น 15 คน จากการสัมภาษณ์ สังเกต และตอบแบบสอบถามของครูทั้ง 12 ท่าน ลูกจ้างสอน 1 ท่าน และท่านผู้อำนวยการ 1 ท่าน รวมเป็น 14 ท่าน ได้ข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 11 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับครูและผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียนวัดคลองพลู

ที่	ข้อมูลเกี่ยวกับครูและผู้บริหาร	จำนวน/คน (รวม 14 คน)	ร้อยละ
1	เพศ		
	1.1 ชาย	9	64.28
	1.2 หญิง	5	35.71
2.	อายุ		
	2.1 20-30 ปี	1	7.14
	2.2 31-40 ปี	4	28.57
	2.3 41-50 ปี	8	57.14
	2.4 51-60 ปี	1	7.14
3.	เชื้อชาติ		
	3.1 ไทย	13	92.85
	3.2 ชอง	-	-
	3.3 จีน	1	7.14
	3.4 อื่น ๆ	-	-
4.	สัญชาติ		
	4.1 ไทย	14	100
	4.2 อื่น ๆ	-	-
5.	ศาสนา		
	5.1 พุทธ	14	100
	5.2 คริสต์	-	-
	5.3 อิสลาม	-	-
	5.4 อื่น ๆ	-	-

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ที่	ข้อมูลเกี่ยวกับครูและผู้บริหาร	จำนวน/คน (รวม 14 คน)	ร้อยละ
6	ระดับการศึกษา		
	6.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-
	6.2 ปริญญาตรี	14	100
	6.3 สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
7.	ตำแหน่งปัจจุบัน		
	7.1 อาจารย์ 1	3	21.42
	7.2 อาจารย์ 2	9	64.28
	7.3 อาจารย์ 3	-	-
	7.4 ผู้อำนวยการ	1	7.14
	7.5 ลูกจ้าง	1	7.14
8.	อายุราชการ		
	8.1 1-5 ปี	1	7.14
	8.2 6-10 ปี	2	14.28
	8.3 11-15 ปี	5	35.71
	8.4 16-20 ปี	2	14.28
	8.5 21-25 ปี	3	21.42
	8.6 26-30 ปี	1	7.14
	8.7 30 ปีขึ้นไป	-	-
9.	ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน		
	9.1 1-5 ปี	2	14.28
	9.2 6-10 ปี	5	35.71
	9.3 11-15 ปี	3	21.42
	9.4 16-20 ปี	3	21.42
	9.5 21-25 ปี	1	7.14
	9.6 25 ปีขึ้นไป	-	-

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ที่	ข้อมูลเกี่ยวกับครูและผู้บริหาร	จำนวน/คน (รวม 14 คน)	ร้อยละ
10.	ประสบการณ์ทำงานก่อนมาอยู่ที่โรงเรียนนี้		
	10.1 เคยทำงานมาก่อน	6	42.85
	10.2 ยังไม่เคยทำงานมาก่อน	8	57.14
11.	ภูมิลำเนา		
	11.1 อยู่ในตำบลคลองพลู	-	-
	11.2 อยู่ในกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ	2	14.28
	11.3 อยู่ในจังหวัดจันทบุรี	8	57.14
	11.4 อยู่ในจังหวัดอื่น	4	28.57
12.	สถานที่พักในปัจจุบัน		
	12.1 บ้านพักครูในโรงเรียน	4	28.57
	12.2 บ้านเช่าในพื้นที่	1	7.14
	12.3 บ้านของตนเองในพื้นที่	-	-
	12.4 บ้านเช่านอกพื้นที่	2	14.28
	12.5 บ้านของตนเองนอกพื้นที่	7	50.00
13.	สถานภาพส่วนบุคคล		
	13.1 โสด	3	21.42
	13.2 สมรส	11	78.57

จากตารางข้างต้นแสดงข้อมูลด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับครูและผู้บริหารของโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 14 ท่าน ประกอบด้วยเพศชาย 9 ท่าน และเพศหญิง 5 ท่าน มีอายุระหว่าง 20-30 ปี เพียง 1 ท่าน อายุระหว่าง 31-40 ปี มี 4 ท่าน คืออายุอยู่ในช่วง 35-40 ปี อายุระหว่าง 41-50 ปี มี 8 ท่าน และมีอาจารย์อาวุโสคืออายุเกิน 50 ปี เพียง 1 ท่าน มีเชื้อชาติไทย 13 ท่าน เชื้อชาติจีน 1 ท่าน ไม่มีเชื้อชาติของเลย ทุกท่านมีสัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธและจบการศึกษาระดับปริญญาตรีทั้ง 14 ท่าน

สำหรับตำแหน่งในปัจจุบันเป็นอาจารย์ 1 ระดับ 3-5 มี 3 ท่าน เป็นอาจารย์ 2 ระดับ 6-7 มี 9 ท่าน ไม่มีอาจารย์ 3 เป็นผู้อำนวยการ 1 ท่าน และเป็นลูกจ้าง 1 ท่าน มีอายุราชการ 1-5 ปี 1 ท่าน 6-10 ปี 2 ท่าน 11-15 ปี 5 ท่าน 16-20 ปี 2 ท่าน 21-25 ปี 3 ท่าน และเกิน 25 ปี 1 ท่าน ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน 1-5 ปี 2 ท่าน 6-10 ปี 5 ท่าน 11-15 ปี 3 ท่าน 16-20 ปี 3 ท่าน และเกิน 20 ปี 1 ท่าน เป็นผู้ที่เคยทำงานที่อื่นมาก่อน 6 ท่าน และยังไม่เคยทำงานมาก่อน 8 ท่าน

ส่วนภูมิฐานะของครูปรากฏว่าไม่มีคนในพื้นที่ตำบลคลองพลูเลย แต่มีคนที่อยู่ในกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ 2 ท่าน นอกนั้นเป็นคนในจังหวัดจันทบุรีมาจากอำเภออื่น ๆ และมีคนมาจากจังหวัดอื่น 4 ท่าน ส่วนที่พักในปัจจุบัน มีครูอยู่บ้านพักในโรงเรียน 4 ท่าน เข้าบ้านอยู่ในพื้นที่ 1 ท่าน เข้าบ้านอยู่นอกพื้นที่คือในจังหวัดจันทบุรี 2 ท่าน มีบ้านของตนเองอยู่ในจังหวัดจันทบุรี 7 ท่าน แต่ไม่มีบ้านอยู่ในพื้นที่เลย และสถานภาพครอบครัว อาจารย์ส่วนมากสมรสแล้ว

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ข้อมูลเพิ่มเติมจากอาจารย์เกี่ยวกับสาเหตุที่มาทำงานที่นี้ ครู 6 ท่านตอบว่าเพราะสอบบรรจุได้ที่นี้ แต่ไม่คิดจะย้ายไปไหนเพราะสะดวกสบาย การเดินทางไม่ลำบาก เพื่อนร่วมงานและผู้บริหารดี เข้าใจกันทำงานกันได้ด้วยดี ครู 2 ท่าน ให้ข้อมูลว่าแม้เป็นคนในพื้นที่อื่น แต่ก็อยู่ในเขตภาคตะวันออกเหมือนกัน จึงมาทำงานที่นี้เพราะอยู่ไม่ไกลจากภูมิลำเนาวันหยุดก็สามารถเดินทางกลับบ้านได้ ไม่มีปัญหา ส่วนครู 1 ท่าน บอกว่าอาจจะขอย้ายกลับภูมิลำเนาในอนาคต เพราะมีปัญหาส่วนตัว คือคุณแม่อายุมากแล้ว และไม่มีใครอยู่กับท่าน ครูอีก 2 ท่าน ตอบว่า แม้มิได้เป็นคนในพื้นที่แต่เมื่อมาทำงานก็มีความสุขกับพื้นที่ เพราะเด็กไม่มีปัญหาและชาวบ้านก็ให้ความเป็นมิตรดี นับถือครู และเข้าใจครู จึงไม่คิดจะย้ายไปที่อื่นและมีบ้านอยู่ในจังหวัดจันทบุรีอยู่แล้ว ครูอีก 1 ท่าน บอกว่าเป็นคนในกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏอยู่แล้ว แต่อยู่ในตัวกิ่งอำเภอก็ไม่ลำบากในการเดินทางและชอบที่นี้ ส่วนทัศนคติเกี่ยวกับเด็กของ ครูทุกคนตอบว่าไม่มีปัญหาในการสอน แต่ตอนแรกยังไม่คุ้นกับภาษาของเด็กพูดและชาวบ้านพูด ต่อมาเริ่มคุ้นเคยก็ไม่มีปัญหาในการสอนเด็กและติดต่อกับชาวบ้าน

อย่างไรก็ตามเมื่อได้ศึกษาแนวคิดที่ว่า ครูที่สอนในโรงเรียนที่มีนักเรียนเป็นชนต่างวัฒนธรรมนั้น ตามทฤษฎีของเจมส์ ลินช์ (James Lynch) ได้เสนอว่าครูควรมีคุณสมบัติเพิ่มเติมจากครูในโรงเรียนที่มีเฉพาะนักเรียนกลุ่มใหญ่อีก 6 มิติ คือ ด้านวัฒนธรรม ด้านจริยพิสัย

ด้านพุทธิพิสัย ด้านพฤติกรรมวิชาการ ด้านผลที่ตามมา และด้านประสบการณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะพิเศษของนักเรียนต่างวัฒนธรรมที่สอนอยู่ ซึ่งจากการสัมภาษณ์สังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการตอบแบบสอบถามได้ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 12 แสดงคุณสมบัติของครูเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม

ที่	คุณสมบัติของครู	จำแนกคุณสมบัติ								รวม
		ต่าง	ไม่ต่าง	คิด	ไม่คิด	มี	ไม่มี	เคย	ไม่เคย	
1.	มิติด้านวัฒนธรรม									
	1.1 ครูมีเชื้อชาติไทยจึงต่างกับนักเรียนที่มีเชื้อชาติของ	12	2	-	-	-	-	-	-	14
	1.2 ครูนับถือศาสนาพุทธจึงต่างกับนักเรียนของ	-	14	-	-	-	-	-	-	14
	1.3 คุรุปฏิบัติตัวตามวัฒนธรรมไทยจึงต่างกับวัฒนธรรมของ	3	11	-	-	-	-	-	-	14
	1.4 ครูยึดถือประเพณีไทยจึงต่างกับประเพณีของ	3	11	-	-	-	-	-	-	14
	1.5 ครูพูดภาษาไทยจึงต่างกับคนของ	14	-	-	-	-	-	-	-	14
2.	มิติด้านจริยพิสัย									
	2.1 ครูคิดว่าของไม่ใช่คนไทย	-	-	-	14	-	-	-	-	14
	2.2 ครูคิดว่าของเป็นชนกลุ่มน้อย	-	-	2	12	-	-	-	-	14
	2.3 ครูคิดว่าของเป็นคนไทยเผ่าหนึ่ง	-	-	13	1	-	-	-	-	14
	2.4 ครูคิดว่าของเข้ากับคนไทยไม่ได้	-	-	-	14	-	-	-	-	14
	2.5 ครูคิดว่าของมีความรู้สึกไม่ดีกับคนไทย	-	-	2	12	-	-	-	-	14
	2.6 ครูคิดว่าสอนนักเรียนของลำบากกว่านักเรียนไทย	-	-	4	10	-	-	-	-	14

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ที่	คุณสมบัติของครู	จำแนกคุณสมบัติ								รวม
		ต่าง	ไม่ ต่าง	คิด	ไม่ คิด	มี	ไม่ มี	เคย	ไม่ เคย	
2.7	ครูคิดว่าสอนนักเรียนของแล้วจะมี ปัญหาเกิดขึ้นเพราะภาษาและวัฒนธรรม ของครูต่างกับนักเรียน	-	-	3	11	-	-	-	-	14
2.8	ครูคิดว่านักเรียนของไม่ยอมรับครูคน ไทย	-	-	-	14	-	-	-	-	14
2.9	ครูคิดว่าคนของมีประเพณีบางอย่างที่ ครูกลัวและยอมรับไม่ได้	-	-	2	12	-	-	-	-	14
2.10	ครูคิดว่าคนไทยทั่วไปรู้สึกว่าคุณ ดีกว่าคนไทยในทุกด้าน	-	-	12	2	-	-	-	-	14
3.	มิติด้านพุทธิพิสัย									
3.1	ครูเคยได้เรียนเกี่ยวกับเรื่องของคน ต่างวัฒนธรรมมาก่อน	-	-	-	-	-	-	14	-	14
3.2	ครูมีความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรม ของของมาก่อน	-	-	-	-	-	14	-	-	14
3.3	ครูมีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็น มาของของมาก่อน	-	-	-	-	6	8	-	-	14
3.4	ครูมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีและ ความเชื่อของคนของมาก่อน	-	-	-	-	4	10	-	-	14
3.5	ครูมีความรู้เกี่ยวกับอุปนิสัยใจคอและ ลักษณะนิสัยของคนของมาก่อน	-	-	-	-	2	12	-	-	14

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ที่	คุณสมบัติของครู	จำแนกคุณสมบัติ								
		ต่าง	ไม่ ต่าง	คิด	ไม่ คิด	มี	ไม่ มี	เคย	ไม่ เคย	รวม
4.	มิติด้านพฤติกรรมวิชาการ									
	4.1 ครูเคยได้รับการอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม	-	-	-	-	-	-	-	14	14
	4.2 ครูเคยได้รับการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับคนชอง	-	-	-	-	-	-	5	9	14
	4.3 ครูเคยได้ทำวิจัยเกี่ยวกับคนชอง	-	-	-	-	-	-	1	13	14
	4.4 ครูเคยได้เข้าร่วมโครงการศึกษาเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม	-	-	-	-	-	-	1	13	14
	4.5 ครูเคยได้เข้าร่วมโครงการอบรมเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม	-	-	-	-	-	-	2	12	14
5.	มิติด้านผลที่ตามมา									
	5.1 ครูกับนักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน	-	-	-	-	14	-	-	-	14
	5.2 ครูกับนักเรียนมีความเข้าใจกัน	-	-	-	-	14	-	-	-	14
	5.3 นักเรียนมีความเคารพครู	-	-	-	-	14	-	-	-	14
	5.4 นักเรียนมีการยอมรับครู	-	-	-	-	14	-	-	-	14
	5.5 ครูกับนักเรียนมีการปรับตัวเข้ากันได้	-	-	-	-	14	-	-	-	14
	5.6 ครูกับนักเรียนมีความขัดแย้งกันทางความคิดและความเชื่อ	-	-	-	-	-	14	-	-	14
	5.7 ครูกับนักเรียนมีความรู้สึกแตกต่างกันด้านเชื้อชาติ	-	-	-	-	2	12	-	-	14

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ที่	คุณสมบัติของครู	จำแนกคุณสมบัติ								รวม
		ต่าง	ไม่ ต่าง	คิด	ไม่ คิด	มี	ไม่ มี	เคย	ไม่ เคย	
6.	มิติด้านประสบการณ์									
6.1	ครูเคยทำงานเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมมาก่อน	-	-	-	-	-	-	7	7	14
6.2	ครูเคยทำงานกับคนชองมาก่อน	-	-	-	-	-	-	2	12	14
6.3	ครูเคยเดินทางเข้ามาในพื้นที่ของชองมาก่อน	-	-	-	-	-	-	2	12	14
6.4	ครูเคยพบเห็นหรือรู้จักคนชองมาก่อน	-	-	-	-	-	-	8	6	14
6.5	ครูเคยได้ยินหรือรับรู้ว่ามีคนชองอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มาก่อน	-	-	-	-	-	-	9	5	14

จากตารางแสดงคุณสมบัติของครูเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมทั้ง 6 มิติ ตามทฤษฎีของ เจมส์ ลินซ์ สามารถสรุปและวิเคราะห์ได้ดังนี้

มิติด้านวัฒนธรรม ครูกับนักเรียนมีคุณสมบัติในข้อนี้ต่างกันอย่างมากในด้านเชื้อชาติ เพราะครูเป็นคนไทยทั้งหมด มีเชื้อสายจีนอยู่เพียง 1 คน และไม่มีเชื้อสายชองเหมือนนักเรียนเลย มีครูเพียง 2 ท่าน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เห็นว่าเรื่องเชื้อชาติไม่มีความแตกต่างกัน ส่วน ศาสนา ครูทุกท่านนับถือพุทธศาสนา แต่ไม่ต่างกับนักเรียนเพราะคนชองก็นับถือพุทธศาสนาเช่นกัน สำหรับด้านประเพณีและวัฒนธรรมก็ไม่ต่างกัน มีลักษณะบางอย่างคล้ายคลึงกัน มีครูเพียง 3 ท่าน เห็นว่าแตกต่างกันบ้างในธรรมเนียมปฏิบัติบางประการ แต่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาอะไรเลย สำหรับที่แตกต่างกันมากเกี่ยวกับมิติด้านนี้ก็คือภาษา เนื่องจากเด็กชองยังคงพูดภาษาชองอยู่กับผู้ปกครอง เพื่อนสนิท และคนรู้จักกัน ส่วนครูไม่รู้ภาษาชองเลย แต่ก็ไม่เป็นปัญหา เพราะนักเรียนต้องพูดภาษาไทยในโรงเรียนและครูต้องสอนเป็นภาษาไทย ภาคกลางอยู่แล้วตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

มิติด้านจริยพิสัย เป็นเรื่องของความรู้สึก ความคิด และทัศนคติของครูต่อชนต่าง วัฒนธรรม ซึ่งครูคิดว่าของเป็นคนไทยเหมือนกับคนไทยทั่วไป ไม่คิดว่าเป็นชนกลุ่มน้อยหรือ ไม่ใช่คนไทย คิดว่าของเข้ากับคนไทยได้และมีความรู้สึกว่าคนของยอมรับคนไทยได้ คือมีความรู้สึกด้านบวกกับคนของ แม้เรื่องการสอนก็ไม่ต่างไปจากสอนเด็กไทย จะมีปัญหาอยู่บ้างที่สอนลำบากกว่าเด็กไทยคือเรื่องของภาษาทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เพราะเด็กมีสำเนียงการพูดเป็นภาษาถิ่น ทำให้ออกเสียงภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้ไม่ถูกต้องตามหลักของภาษา ต่างจากเด็กไทยที่ออกเสียงได้ดีกว่าทั้ง 2 ภาษา ส่วนวิชาอื่นไม่มีปัญหา นักเรียนของให้การยอมรับครูคนไทยดี ประเพณีวัฒนธรรมก็ไม่แตกต่างกันและโดยทั่วไปคนไทยมีความรู้สึกว่ารากของยังด้อยพัฒนากว่าในทุกด้าน

มิติด้านพุทธิพิสัย เป็นเรื่องของครูกับความรู้เกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม ซึ่งครูทุกท่านเคยเรียนเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมมาก่อน เพราะมีเนื้อหาบรรจุอยู่ในหลักสูตร แต่เป็นชนต่างวัฒนธรรมในภูมิภาคอื่น เช่น ชาวเขาทางภาคเหนือ ชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้ โดยไม่เคยเรียนเกี่ยวกับคนของ เพราะไม่มีในแบบเรียนที่เคยเรียน จึงไม่มีความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของ แต่ครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดจันทบุรีจะรู้ว่ามีคนของอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับของอย่างไม่เป็นทางการมาบ้างไม่มากนัก แต่ส่วนมากแล้วก็ยังไม่ทราบเรื่องราวเกี่ยวกับของไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติความเป็นมา ประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนอุปนิสัยใจคอ และลักษณะนิสัยของของ

มิติด้านพฤติกรรมวิชาการ เป็นเรื่องของครูที่ได้ทำงานเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมแล้วได้มีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจชนต่างวัฒนธรรมหรือไม่ ปรากฏว่าครูทั้ง 14 ท่านไม่ได้รับการอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องนี้เลย โดยเฉพาะการจัดอบรมให้อย่างเป็นทางการ แต่มีครู 5 ท่านได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับของ เป็นครูสอนภาษาไทย ครูสอนวิชาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูสอนวิชาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยและครูสอนวิชาในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งศึกษาค้นคว้าเองจากตำรา จากการพูดคุยกับนักเรียนและจากชาวบ้าน เพื่อจะได้รู้ข้อมูลไว้ใช้ประกอบการสอน 2 คน เพื่อต้องการรู้เพราะเห็นว่าเป็นชนพื้นเมืองอาศัยอยู่บริเวณนี้ 1 คน เพราะเคยได้ยินมาบ้างว่ามีคนของอยู่ในบริเวณนี้ เมื่อมาทำงานจึงต้องการทราบเรื่องราวเกี่ยวกับของ 2 คน มีครู 1 คนได้ร่วมทำวิจัยโดยเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักแก่นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหิดลที่เข้ามาทำวิจัยเกี่ยวกับภาษาของ และได้เข้าร่วมโครงการศึกษาเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมที่สถาบันภาษาเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหิดลจัดขึ้น เป็น

ความสนใจส่วนตัวแล้วก็มีครูไปเข้าโครงการและมีครูอีก 2 คน ได้เข้าร่วมโครงการอบรมเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม รวมทั้งเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สถาบันราชภัฏรำไพพรรณีจัดขึ้น

มิติด้านผลที่ตามมา เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่มีความแตกต่างกันด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม แต่ไม่มีปัญหาในด้านการเรียนการสอน เพราะครูกับนักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน เข้าใจกัน ปรับตัวเข้ากันได้ นักเรียนมีความเคารพและยอมรับครูคนไทยได้ รวมทั้งไม่มีความขัดแย้งกันทางด้านความคิดและความเชื่อ แต่ด้านความรู้สึกที่มีความแตกต่างกันด้านเชื้อชาติยังมีอยู่บ้างไม่มากนัก เพราะนักเรียนรู้ว่าเป็นคนมีเชื้อสายของ ซึ่งมีภาษาและวัฒนธรรมต่างไปจากคนไทย และรู้ว่าครูที่สอนเป็นคนไทย ครูเองก็รู้สึกเช่นนี้เหมือนกัน แต่คนของคิดว่าเขาคือคนไทย มีจิตสำนึกในความเป็นไทย และได้สัญชาติไทยตามกฎหมายอยู่แล้ว ผลที่ตามมาจึงไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันหรือสร้างปัญหาในการเรียนการสอน ตลอดจนไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงกับประเทศชาติ

มิติด้านประสบการณ์ เป็นเรื่องประสบการณ์เกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมของครูปรากฏว่าเคยมีครูถึง 7 คน คือครั้งหนึ่งของครูทั้งหมดเคยมีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม เช่น เคยออกค่ายอาสาพัฒนาหมู่บ้านชาวไทยภูเขาทางภาคเหนือขณะยังเป็นนักศึกษาอยู่ 3 คน เคยสอนหนังสือให้ชาวเขา 2 คน เคยทำงานในค่ายผู้อพยพลี้ภัย 1 คน และเคยทำงานกับบริษัทฝรั่ง 1 คน มีครูที่เคยทำงานกับคนของมาก่อน 2 คน เป็นครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ เคยร่วมงานนมัสการพระพุทธบาทเขาคิชฌกูฏ และโครงการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน มีครู 2 คน เคยเดินทางเข้ามาในพื้นที่ของของก่อนที่จะบรรจุเป็นครูที่นี่ คือนมัสการพระพุทธบาทที่เขาคิชฌกูฏ และมีครูมากกว่าครึ่งเคยพบเห็นและรับรู้ว่ามีคนของอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ เพราะเป็นครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดจันทบุรีจึงได้รับรู้ว่ามีคนของอยู่ที่นี้มาก่อน เพียงแต่ไม่ทราบรายละเอียดด้านอื่น ๆ ของเขา และไม่ได้สนใจที่จะศึกษาเมื่อยังไม่ได้มาทำงานในพื้นที่

กล่าวโดยสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนตามทฤษฎีการศึกษาเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม 6 มิติ สำหรับโรงเรียนวัดคลองพลูในภาพรวมแล้วไม่มีปัญหามากมายนัก ถึงแม้ว่าครูมีเชื้อชาติต่างจากเด็กแต่นับถือศาสนาเดียวกัน ประเพณีวัฒนธรรมไม่ต่างกันมากนัก ทักษะคติหรือความรู้สึกของครูเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะคนของแล้วไม่มีในด้านลบ แม้ไม่เคยมีความรู้เกี่ยวกับของมาก่อน แต่ก็ได้ศึกษาเพิ่มเติมทั้งจากแหล่งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทำให้เข้าใจและปรับตัวเข้ากันได้ เนื่องจากคนของได้สัญชาติไทย

กระแสการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นการมาพบกันครั้งทาง สร้างความกลมกลืนกันได้ อยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่น

สำหรับผู้เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาแก่เด็กชาวชอง นอกเหนือไปจากครู ซึ่งให้การศึกษาในโรงเรียนตามหน้าที่แล้ว ยังมีผู้ปกครองหรือสถาบันครอบครัวที่ให้การศึกษา นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัยาศัยแก่เด็กในชีวิตประจำวันอีกด้วย จากการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน ทำให้ทราบว่าผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้ด้วย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลของผู้ปกครองนักเรียนที่ไปเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สันทนา กลุ่มย่อย และบันทึกจากแบบสังเกตได้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครอง จำนวน 30 คน ดังนี้

ตารางที่ 13 แสดงข้อมูลของผู้ปกครองนักเรียนชอง

ที่	ข้อมูล	จำนวน (รวม 30 คน)	ที่	ข้อมูล	จำนวน (รวม 30 คน)
1.	เพศ		4.	สัญชาติ	
	1.1 ชาย	10		4.1 ไทย	30
	1.2 หญิง	20		4.2 ชอง	-
2.	อายุ			4.3 จีน	-
	2.1 20-30 ปี	2		4.4 อื่น ๆ	-
	2.2 31-40 ปี	6	5.	ศาสนา	
	2.3 41-50 ปี	12		5.1 พุทธ	30
	2.4 51-60 ปี	5		5.2 คริสต์	-
	2.5 มากกว่า 60 ปี	5		5.3 อิสลาม	-
3.	เชื้อชาติ			5.4 อื่น ๆ	-
	3.1 ไทย	3	6.	สถานภาพ	
	3.2 ชอง	27		6.1 สมรส	24
	3.3 จีน	-		6.2 ม่าย	4
	3.4 อื่น ๆ	-		6.3 โสด	2

จึงมีความรู้สึกว่าเป็นคนไทย ยอมรับครูคนไทยได้แม้จะมีความรู้สึกที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติอยู่บ้าง แต่ไม่ได้เป็นประเด็นสร้างปัญหาอีกทั้งครูส่วนใหญ่เป็นคนในจังหวัดจันทบุรี มีประสบการณ์เกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมและรับรู้มาก่อนว่ามีคนของอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ จึงทำให้มีการเรียนรู้และปรับตัวเข้ากันได้โดยไม่ยากนัก

อย่างไรก็ตาม เมื่อถามถึงการปรับตัวของครูและผู้บริหารโรงเรียนเมื่อมาปฏิบัติงานในช่วงแรกของการทำงานกับนักเรียนที่มีความแตกต่างกับครูในด้านเชื้อชาติ ภาษา ประเพณี และวัฒนธรรม พบว่า ครู 8 คน ตอบว่า ต้องปรับตัวโดยเฉพาะเรื่องภาษา แม้ว่าต้องสอนด้วยภาษาไทยภาคกลางอยู่แล้วตามระเบียบ แต่ในการดำเนินชีวิตประจำวันก็ต้องพยายามเรียนรู้ภาษาของบ้าง เพื่อสร้างความคุ้นเคยและปรับตัวเข้ากับนักเรียนและชาวบ้านให้ได้ ลดความแตกต่างให้เหลือน้อยลงทำให้นักเรียนและชาวบ้านยอมรับมากขึ้น ครู 3 คน ตอบว่า พยายามสร้างความเป็นกันเองกับนักเรียนและชาวบ้านโดยการไปร่วมงานบุญตามประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ของท้องถิ่น เพื่อทำความรู้จักและเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ที่ครูต้องเกี่ยวข้องด้วย และครูอีก 3 คน ตอบว่า ตอนมาอยู่ใหม่ ๆ ต้องปรับตัวเรื่องดินฟ้าอากาศ อาหารการกินที่อยู่อาศัย รวมทั้งความเป็นอยู่ของครู เนื่องจากเมื่อ 10 กว่าปีก่อนยังไม่มีไฟฟ้าใช้ และการคมนาคมระหว่างอำเภอกับจังหวัดยังไม่สะดวกเท่าที่ควร แต่สำหรับปัญหากับเด็กและชาวบ้านไม่มีปัญหาอยู่แล้ว

เกี่ยวกับเรื่องคุณสมบัติของครูที่ต้องสอนในโรงเรียนที่มีนักเรียนต่างวัฒนธรรม ท่านผู้อำนวยการได้ให้ข้อพิจารณาว่า ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการไม่มีการแบ่งแยกชนกลุ่มใหญ่ ชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะโรงเรียนระดับประถมศึกษาของ สปช. เป็นการให้การศึกษาภาคบังคับแก่เด็กทุกคนต้องเข้าเรียน พร้อมทั้งมีนโยบายปลูกฝังความเป็นคนไทย รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จึงไม่มีนโยบายพิเศษ หรือนโยบายเฉพาะในการบรรจุครูว่าต้องเป็นคนในพื้นที่เท่านั้น ยกเว้นพื้นที่ที่ยังมีความแตกต่างอยู่มาก เช่น ชาวเขาในภาคเหนือ ชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ หรือโรงเรียนตามแนวชายแดน เพราะถ้าเป็นคนนอกพื้นที่อาจลำบากใจที่จะไปบรรจุ แต่สำหรับคนของเป็นชนพื้นเมืองเดิม ไม่ใช่ชนกลุ่มน้อยไม่มีความแตกต่างกับคนไทยมากนัก ได้สัญชาติไทยและนับถือศาสนาพุทธเหมือนคนไทย ดังนั้นแม้ครูจะไม่ใช่คนในพื้นที่แต่ก็สามารถปรับตัวเข้ากันได้ ไม่มีปัญหา แม้ว่าสอนหนังสือด้วยภาษาไทยและเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับประเทศไทยตามหลักสูตร ก็ไม่สร้างความขัดแย้งหรือความรู้สึกแปลกแยกให้แก่คนของ อีกทั้งคนของรุ่นใหม่ก็พยายามทำตัวเป็นคนไทยมากขึ้นตาม

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ที่	ข้อมูล	จำนวน (รวม 30 คน)	ที่	ข้อมูล	จำนวน (รวม 30 คน)
7.	อาชีพหลัก		10.	ภาษาที่ใช้ในบ้าน	
	7.1 ทำนา	2		10.1 ภาษาไทย	4
	7.2 ทำสวน	14		10.2 ภาษาซอง	17
	7.3 ทำไร่	11		10.3 ทั้ง 2 ภาษา	9
	7.4 ค้าขาย	-	11.	ภาษาที่ใช้พูดกับลูก	
	7.5 เลี้ยงสัตว์	2		11.1 ภาษาไทย	8
	7.6 ประมง	1		11.2 ภาษาซอง	10
8.	อาชีพรอง			11.3 ทั้ง 2 ภาษา	12
	8.1 เพาะปลูก	6	12.	รายได้ของครอบครัวต่อเดือน	
	8.2 ค้าขาย	2		12.1 ต่ำกว่า 1,000 บาท	3
	8.3 รับจ้าง	4		12.2 1,000-3,000 บาท	7
	8.4 ไม่มี	18		12.3 3,000-5,000 บาท	10
9.	ระดับการศึกษา			12.4 สูงกว่า 5,000 บาท	10
	9.1 ป.1	2	13.	การนับถือผี	
	9.2 ป.2	3		13.1 นับถือ	24
	9.3 ป.3	3		13.2 ไม่นับถือ	6
	9.4 ป.4	16	14.	การเดินทางออกไปนอกพื้นที่	
	9.5 ป.5	2		14.1 บ่อย	2
	9.6 ป.6	1		14.2 ไม่บ่อย	18
	9.7 ป.7	1		14.3 นาน ๆ ครั้ง	7
	9.8 ม.ศ.3	1		14.4 ไม่เคย	3
	9.9 ไม่ได้เรียน	1			

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ที่	ข้อมูล	จำนวน (รวม 30 คน)	ที่	ข้อมูล	จำนวน (รวม 30 คน)
15.	การตั้งถิ่นฐาน		17.	ความเป็นอยู่ภายในบ้าน	
	15.1 อยู่ที่นี่มาแต่เดิม	27		17.1 มีวิทยุ/เครื่องเสียง	28
	15.2 ย้ายมาจากที่อื่น			17.2 มีโทรทัศน์	20
	15.2.1 ในจังหวัด จันทบุรี	2		17.3 มีตู้เย็น	1
	15.2.2 นอกจังหวัด จันทบุรี	1		17.4 มีเตาแก๊ส	1
				17.5 มีเตาไฟฟ้า	1
16.	กรรมสิทธิ์ในบ้าน			17.6 มีรถจักรยาน	30
	16.1 บ้านของตนเอง	30		17.7 มีรถจักรยานยนต์	22
	16.2 บ้านเช่า	-		17.8 มีรถยนต์	2
	16.3 บ้านญาติ	-		17.9 มีรถแทรกเตอร์	1
				17.10 มีนาฬิกาแขวน	10
			18	กรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน	
				18.1 มีที่ดินเป็นของตนเอง	28
				18.2 ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	
				18.2.1 เช่าที่ดินคนอื่น	1
				18.2.2 อาศัยที่ดินของญาติพี่น้อง	1

จากตารางแสดงข้อมูลด้านต่าง ๆ ของผู้ปกครองนักเรียนของ จำนวน 30 คน ที่ทำการสัมภาษณ์มาปรากฏว่า เป็นผู้ชาย 10 คน เป็นผู้หญิง 20 คน ที่ส่วนมากเป็นผู้หญิงเพราะผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ตอนกลางวัน จึงมักมีผู้หญิงอยู่บ้าน ทำงานบ้านเป็นส่วนใหญ่ ผู้ชายมักไปทำงานนอกบ้านมีอายุส่วนมากอยู่ระหว่าง 41-50 ปี คือเป็นวัยกลางคน ส่วนมากเป็นเชื้อชาติของ มีเชื้อชาติไทยเพียง 3 คน แต่ทุกคนทั้ง 30 คน มีสัญชาติไทย และนับถือศาสนาพุทธ ส่วนมากสมรสแล้ว มีเป็นม่าย 4 คน เนื่องจากสามีเสียชีวิต และเป็นโสด 2 คน รับอุปการะหลาน เพราะพ่อแม่ของเด็กไปทำงานต่างจังหวัด ผู้ปกครองส่วนมากทำสวนผลไม้และทำไร่ มีมันสำปะหลัง ข้าวโพด สับปะรด เงาะ ทุเรียน กระท้อน นอกนั้น ทำนา เลี้ยงสัตว์และประมง เล็กน้อย ส่วนมากไม่มีอาชีพรอง ที่มีอยู่บ้างก็คือปลูกผักสวนครัว ปลูกดอกไม้ รับจ้างและค้าขายเล็กน้อย

ในด้านการศึกษาล้วนมากผู้ปกครองซึ่งเป็นคนรุ่นเก่ามักมีการศึกษาไม่สูงนัก คือจบเพียงการศึกษาบังคับ ป.4 อีกทั้งจบไม่ถึง ป.4 มีการลาออกกลางคันจำนวนหนึ่งด้วย มีที่เรียนเกินการศึกษาภาคบังคับในรุ่นก่อนเป็นจำนวนน้อยมาก ระดับการศึกษาสูงสุดคือ ม.ศ.3 มีเพียง 1 รายเท่านั้น ภาษาที่ใช้ในบ้านส่วนมากพูดภาษาของกัน พูดภาษาไทยน้อยกว่า และพูดกันทั้ง 2 ภาษาที่มีบ้าง เพราะเด็กรุ่นใหม่พูดภาษาไทยกันมาก เนื่องจากที่โรงเรียนให้พูดภาษาไทยอย่างเดียว ผู้ปกครองจึงต้องพูดภาษาไทยกับลูกแล้วพูดภาษาของบ้างตามความเคยชิน แต่กับผู้ใหญ่ด้วยกันมักพูดภาษาของตนเองมากกว่าพูดภาษาไทย มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนอยู่ในระดับต่ำ คือต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน มีสูงกว่า 5,000 บาทต่อเดือนเพียง 10 คน และส่วนมากยังนับถือผีกันอยู่ โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ มีการไหว้กันเสมอภายในครอบครัว

สำหรับการเดินทางออกไปนอกพื้นที่ ส่วนมากไม่ค่อยเดินทางออกไปไหน อยู่กันในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีออกไปบ้างนาน ๆ ครั้ง และไม่เคยออกไปเลยมี 3 คน ส่วนที่ออกไปนอกพื้นที่มี 2 คน ที่ออกไปบ่อย คือไปเยี่ยมญาติอยู่ที่โป่งน้ำร้อน 1 คน และอยู่ที่สอยดาว 1 คน ผู้ปกครองของนักเรียนของที่สัมภาษณ์นี้ส่วนมากเป็นผู้มีถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่กันเป็นส่วนใหญ่ มีย้ายมาจากที่อื่นแต่ยังคงเป็นพื้นที่ในจังหวัดจันทบุรีมีเพียง 2 คน คือย้ายมาจากโป่งน้ำร้อน 1 คน ย้ายมาจากขลุง 1 คน มีคนภายนอกน้อยมาก คือมีเพียง 1 คน ย้ายมาจากบ่อไร่ จังหวัดตราด จึงสรุปได้ว่าส่วนมากเป็นคนท้องถิ่นดั้งเดิมและมีกรรมสิทธิ์ในบ้านของตนเองทุกคน

ส่วนความเป็นอยู่ภายในบ้าน ปัจจุบันตำบลคลองพลูมีไฟฟ้าใช้แล้ว ส่วนมากมีวิทยุกันเกือบทุกบ้าน มีโทรทัศน์กันหลายบ้านมากขึ้น ทุกบ้านมีรถจักรยานใช้และมีรถจักรยานยนต์กันหลายบ้าน มีรถยนต์ 2 บ้านเป็นรถกระบะไว้ขนของไปขายที่ตลาดนัด มีรถแทรกเตอร์ใช้ 1 บ้าน มีเครื่องใช้ไฟฟ้าอื่น เช่น ตู้เย็น เต้าไฟฟ้า เต้าแก๊สใช้กันไม่กี่บ้าน แต่มีนาฬิกาแขวนฝาผนังบ้าน มี 10 บ้านเพื่อดูเวลา บางบ้านนาฬิกาตายคงเป็นเพราะถ่านหมด แต่ก็ยังไม่ได้เปลี่ยนถ่าน มี 3 บ้าน และมี 2 บ้านที่นาฬิกาเดินช้า เพราะถ่านใกล้หมด ผู้ปกครองส่วนมากซึ่งเป็นชาวบ้านในพื้นที่มีที่ดินเป็นของตนเอง มีต้องเช่าที่ดินคนอื่นเพื่อทำการเกษตรเพียง 1 คน และอาศัยที่ดินของญาติพี่น้อง 1 คน

กล่าวในภาพรวมโดยสรุปได้ว่า คนของในพื้นที่ยังมีความเป็นอยู่แบบเดิม มีการศึกษาน้อย ยังพูดภาษาของกันอยู่เป็นส่วนมาก มีรายได้ไม่สูงนัก ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการทำสวนทำไร่ มีบ้านและที่ดินเป็นของตนเอง อีกทั้งเป็นคนในพื้นที่อยู่มาแต่เดิม ไม่ได้อพยพมาจากที่อื่นและไม่ค่อยได้เดินทางออกไปนอกพื้นที่บ่อยนัก ยังคงมีเชื้อสายของอยู่มาก แม้ว่าได้รับสัญชาติไทยกันทุกคนแล้ว นับถือศาสนาพุทธเหมือนคนไทย แต่ยังคงนับถือผีกันอยู่มาก โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้รักษาความเป็นของและถ่ายทอดความเป็นของสู่ลูกหลานได้โดยตรงอย่างต่อเนื่องด้วยการให้การศึกษาออกโรงเรียนและการศึกษาตามอรัยาศัยในชีวิตประจำวันมาโดยตลอด

2.2 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนคลองพลูวิทยา

สำหรับการศึกษาระดับนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมจากที่ได้ศึกษาระดับประถมศึกษามาแล้ว เพื่อต้องการติดตามผลการศึกษาต่อของนักเรียนของภายหลังจากที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้ว เนื่องจากในพื้นที่มีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาตั้งอยู่ด้วย อีกทั้งอยู่ไม่ห่างจากโรงเรียนวัดคลองพลูนัก รวมทั้งผลจากการสัมภาษณ์นักเรียนและครูโรงเรียนวัดคลองพลู ทำให้ทราบว่านักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาศึกษาต่อที่นี้กันมากกว่าที่อื่นภายในโรงเรียนมีกระบวนการทางการศึกษา ดังนี้

สภาพการศึกษาและรูปแบบการศึกษาในโรงเรียน

ที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์ของโรงเรียน โรงเรียนคลองพลูวิทยา ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี มีเนื้อที่ 35 ไร่ 1 งาน 30 ตารางวา อยู่ห่างจากโรงเรียนวัดคลองพลูไปทางเหนือราว 3 กิโลเมตร (แผนปฏิบัติงานโรงเรียนคลองพลูวิทยา, 2541 : 1) ตั้งอยู่ติดถนนสายหลักเช่นเดียวกับโรงเรียนวัดคลองพลู มีพื้นที่ราบลาดต่ำกว่าถนนเล็กน้อย เพราะถนนลาดยางตัดผ่านมาภายหลัง บริเวณโดยรอบเป็นสวนและไร่ผลไม้ ได้แก่ ขนุน กระท้อน เงาะ อ้อย มันสำปะหลัง และมีทุ่งนาเล็กน้อย ด้านข้างของโรงเรียน ด้านหลังของโรงเรียนเป็นภูเขา ทำให้โรงเรียนมีลักษณะตั้งอยู่บนเนินเขาเตี้ย ๆ มีลมพัดผ่านทำให้เย็นสบาย อากาศดี ปลอดภัย ไม่มีสิ่งก่อสร้างขวางทางลมหรือกู่ขวางกับตึกของโรงเรียน นอกจากมีบ้านของราษฎรตั้งอยู่ห่าง ๆ ทางด้านข้างและด้านหลังของโรงเรียนเพียง 3-4 หลังเท่านั้น

ประวัติความเป็นมาและสภาพของโรงเรียน

โรงเรียนคลองพลูวิทยาเปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2534 โดยคุณโมรา ดำรงชีพ บริจาคที่ดินให้ เป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบลประเภทสหศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อเปิดทำการสอนครั้งแรกเป็นสาขาของโรงเรียนบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีมาก่อน ต่อมาได้รับการประกาศจัดตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการ ใช้ชื่อว่าโรงเรียนคลองพลูวิทยา เมื่อปี พ.ศ. 2535 มีนายวิไลศ สกุลรัตน์ เป็นผู้บริหารคนแรก เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 เริ่มเปิดรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นปีแรก ตามโครงการขยายการศึกษาสู่ท้องถิ่นของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เป็นโรงเรียนมัธยมที่สมบูรณ์แบบ (ประสิทธิ์ มีพีชน์, สัมภาษณ์ : 2542)

โรงเรียนคลองพลูวิทยาเกิดขึ้นโดยโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบลแห่งแรกในตำบลคลองพลู จัดเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ได้เข้าร่วมโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2535 เพื่อให้เด็กในพื้นที่ได้มีโอกาสศึกษาต่อภายหลังจากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาแล้วมากขึ้น เพราะในพื้นที่ตำบลคลองพลูและใกล้เคียงยังไม่มีโรงเรียนที่สอนระดับมัธยม ต่อมาในปีการศึกษา 2537 โรงเรียนมีโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (รพขส.) รุ่นที่ 2 เพื่อให้โรงเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้และพัฒนาความเป็นอยู่ของนักเรียนในพื้นที่ และเข้าโครงการ

ปฏิรูปการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2539 อีกทั้งเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรมของ เพื่ออนุรักษ์และสืบต่อ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของ ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองอยู่ในพื้นที่ เป็นการสนองนโยบายและ ส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมไปด้วย (แผนปฏิบัติงานโรงเรียนคลองพลูวิทยา, 2541: 3-4)

เนื่องจากยังเป็นโรงเรียนใหม่ เพราะเพิ่งเปิดทำการสอนได้ไม่นาน ประมาณ 5-6 ปี มาแล้ว จึงไม่มีประวัติความเป็นมามากนัก สภาพโรงเรียนโดยทั่วไปปรุปรืน มีดินไม่มาก โดยเฉพาะต้นขนุนมีอยู่ตามทางเดินและระหว่างตึกหลายต้น คือ 12 ต้น แต่ละต้นมีผลตกเต็ม ทุกต้น มีต้นเฟื่องฟ้า บานบุรี ยี่โถปลูกอยู่ระหว่างทางเดิน และตึกเรียนสลับกัน ตึกเรียนยังมี สภาพใหม่ เพราะเพิ่งปลูกสร้างมาไม่นาน มีอาคารเรียนดังนี้

1. อาคารเรียนแบบเบ็ดเสร็จ ก.	จำนวน 1 หลัง
2. อาคารเรียนแบบเบ็ดเสร็จ ข.	จำนวน 1 หลัง
3. อาคาร โรงฝึกงานแบบเบ็ดเสร็จ ค.	จำนวน 1 หลัง
4. บ้านพักครูแบบ 205/36	จำนวน 2 หลัง
5. บ้านพักภารโรงแบบหลัง/32	จำนวน 1 หลัง
6. ห้องส้วมนักเรียนแบบ 6 ที่นั่ง	จำนวน 2 หลัง

โรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตสุขาภิบาลเช่นเดียวกับโรงเรียนวัดคลองพลู แต่ภายใน โรงเรียนมีไฟฟ้าใช้ มีโทรศัพท์ใช้เพราะได้รับการต่อสายให้เป็นกรณีพิเศษ แต่ยังไม่ มีน้ำประปาใช้ ยังอาศัยน้ำบาดาลสูบขึ้นมาใช้และรองน้ำฝนไว้ใช้ จึงมีน้ำใช้ได้ตลอดปี (สุวิทย์ สุนทวนิช, สัมภาษณ์ : 2542)

แม้ว่าโรงเรียนตั้งอยู่ติดถนน แต่ก็ไม่มีเสียงรบกวนจากยานพาหนะ เพราะมียาน พาหนะแล่นผ่านหน้าโรงเรียนน้อยมาก มีเพียงรถสองแถวเป็นรถโดยสารประจำทาง แล่นมา จากตัวเมืองจันทบุรีไปจนถึงตำบลจันทเขลม ผ่านหน้าโรงเรียนมากในช่วงเช้ากับเย็น มี กำหนดเวลาแล่นออกจากท่าประมาณครึ่งชั่วโมงก่อน ส่วนช่วงกลางวันมีแล่นผ่านน้อยมาก เพราะนาน ๆ แล่นผ่านสักคัน นักเรียนส่วนมากเดินทางมาโรงเรียนด้วยการเดินเท้า เพราะ บ้านอยู่ใกล้โรงเรียน มีนักเรียนเพียงบางส่วนใช้รถจักรยานเดินทางมาโรงเรียน

หน้าโรงเรียนมีป้ายชื่อโรงเรียนทำด้วยอิฐสีขาว แต่สีมัวลงไปบางส่วน ตัวอักษรชื่อ โรงเรียนไม่ค่อยชัดเจน มีฝุ่นและโคลนบังอยู่ ทางเข้าโรงเรียนมี 2 ทาง คือด้านซ้ายและด้าน ขวาของป้ายชื่อโรงเรียน สองข้างทางเข้าโรงเรียนมีแปลงผักสวนครัว และสวนผลไม้อยู่ตลอด แนวอาคารเรียนหลังแรก ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นอาคารอำนวยการและศูนย์ศิลปวัฒนธรรมของด้วย

อยู่ห่างจากถนนเข้าไปประมาณ 50 เมตร ใต้ถุนตึกนี้เป็นที่โล่ง มีเวทียกพื้นสูงอยู่ทั้ง 2 ด้าน ใช้เป็นที่ประชุมจัดนิทรรศการและทานอาหาร รวมทั้งทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ขณะผู้เรียนไปเยี่ยมชมโรงเรียนมีป้ายแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดจันทบุรีติด ข้อมูลของผู้สมัครอยู่

รอบโรงเรียนไม่มีรั้วลวดหนาม รั้วเหล็กหรือรั้วไม้แบ่งกั้นอาณาเขตอย่างถาวร แต่ปลูกต้นไม้เตี้ย ๆ เช่น เฟื่องฟ้า ชบา และไม้ใบ 2-3 ชนิด เป็นแนวธรรมชาติบอบชอบเขตไว้ พื้นในบริเวณโรงเรียนมีทางเดินลาดซีเมนต์ไว้สำหรับเดินระหว่างตึก แต่ในส่วนอื่นไม่มี มีแต่พื้นทราย ตึกเรียน 2 หลัง และโรงฝึกงาน 1 หลัง อยู่เรียงกันและไม่ไกลกันมากนัก สะดวกในการเดินถึงกัน ระหว่างทางมีต้นไม้ปลูกไว้ให้ความร่มรื่นขณะเดิน โดยเฉพาะต้นขนุนมีหลายต้น

การจัดการศึกษาในโรงเรียน

โรงเรียนคลองพลูวิทยาเป็นโรงเรียนประจำตำบล เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ขณะนี้เปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ยังไม่มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 การจัดการศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกระทรวงศึกษาธิการประกอบด้วยการเรียนเป็นกลุ่มวิชา 6 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาภาษา ประกอบด้วยวิชาภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ ประกอบด้วยวิชาพลานามัยและศิลปศึกษา กลุ่มวิชาการทำงานและอาชีพและกิจกรรม

สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยการเรียนเป็นกลุ่มวิชา 6 กลุ่มเช่นกัน คือ กลุ่มวิชาภาษา ประกอบด้วยวิชาภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ ประกอบด้วยวิชาพลานามัย และศิลปะกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพและกลุ่มวิชาอาชีพ

ปัจจัยป้อนของการศึกษา

1. นโยบายและเป้าหมายของการศึกษา

โรงเรียนคลองพลูวิทยา เป็นโรงเรียนสังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นการจัดการศึกษาในโรงเรียนจึงต้องดำเนินการตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ซึ่งมีแนวนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

หมวดที่ 2 : ระบบการศึกษา

3.3 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.3.1 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกิจการงานและอาชีพตามควรแก่วัย

3.3.2 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบกิจการงานและอาชีพที่ตนถนัดทั้งอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณภาพ จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบกิจการงานและอาชีพและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

นอกจากนี้ในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับดังกล่าว รัฐได้กำหนดนโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

หมวดที่ 3 : แนวนโยบายการศึกษา

5. ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน รัฐพึงเร่งรัดและขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนอย่างทั่วถึง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น

8. ปรับปรุงเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับและทุกประเภท การศึกษาให้สนองต่อหลักการ และสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่ตั้งไว้

หมวดที่ 4 : แนวทางจัดการศึกษา

3. ปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการรับเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา เพื่อกระจายโอกาสในการเข้ารับการศึกษาให้เป็นธรรม

เนื่องจากการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่ต้องยอมรับช่วงมาจากการประถมศึกษา ดังนั้น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดหลักการอันเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษา ดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง
2. เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพหรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และประเทศชาติ

สำหรับจุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงานตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม

ดังนั้นในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ และทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ
2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
5. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน

6. มีทัศนคติที่ต่อสมาชิกทุกคน มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง

7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสมาชิก มีความสามารถในการจัดการและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

จากนโยบายหลักของชาติที่กำหนดอยู่ในแผนการศึกษาแห่งชาติและในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น จะเห็นได้ว่ารัฐมีนโยบายและเป้าหมายที่จะจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของแต่ละคน มีความรู้เพียงพอต่อการศึกษา และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ เป็นพลเมืองดี มีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข

สำหรับโรงเรียนคลองพลูวิทยาได้จัดทำนโยบายของโรงเรียนขึ้นเป็นแนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และหลักสูตรมัธยมศึกษา ดังนี้

“รณรงค์เรียนต่อ มุ่งก่อวิชาการงานอาชีพ
เสริมกีฬาพัฒนาชีวิต สนับสนุนคุณธรรม
เป็นผู้นำจรรยา”

นอกจากนี้โรงเรียนก็ยังมีคำขวัญของโรงเรียนที่สอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายของโรงเรียนด้วย คือ “รู้หน้าที่ มีวินัย ใฝ่ศึกษา จรรยางาม” และมีคติพจน์ประจำโรงเรียน คือ “อดทน อดกลั้น อดทน เป็นที่พึ่งแห่งตน”

ในส่วนของการพัฒนา โรงเรียนมีเป้าหมาย (School Goals) ของการพัฒนาโรงเรียน ดังนี้ (แผนปฏิบัติการ โรงเรียนคลองพลูวิทยา, 2541 : 8-12)

1. เป้าหมายการพัฒนาด้านอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์
 - 1.1 ปรับปรุง พัฒนา รักษาสถานที่เดิมให้มีสภาพดี
 - 1.2 พัฒนาระบบสาธารณูปโภคภายใน โรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียน

การสอน

1.3 จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้

1.4 จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้ทันสมัยเพียงพอและได้มาตรฐาน

1.5 พัฒนาห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลางของการค้นคว้า

2. เป้าหมายการพัฒนาด้านบุคลากร

2.1 เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร โดยพัฒนาทักษะและเทคนิคการใช้เทคโนโลยีให้มากขึ้น

2.2 ส่งเสริมสวัสดิการและประโยชน์แก่บุคลากร เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

3. เป้าหมายการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

3.1 พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยให้ชุมชนมีบทบาทและมีส่วนร่วม

3.2 ปรับกระบวนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

3.3 พัฒนาการเรียนการสอนและส่งเสริมกิจกรรมเสริมในโรงเรียน

3.4 สร้างเสริมจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยมที่พึงามควบคู่ไปกับวิชาการ

3.5 พัฒนารูปแบบการวัดและประเมินผลให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน

4. เป้าหมายการพัฒนาด้านการบริหารและการจัดการ

4.1 ปรับปรุงและพัฒนาระบบ โครงสร้าง ระเบียบและวิธีปฏิบัติงานให้รัดกุมคล่องตัวขึ้น

4.2 พัฒนาระบบสารสนเทศและการประชาสัมพันธ์ เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียน

4.3 พัฒนาระบบการวางแผนเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ทันสมัย

4.4 พัฒนาระบบนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลให้ต่อเนื่อง ชัดเจน

เป้าหมายทั้ง 4 ด้าน มีส่วนสนับสนุนการเรียนการสอนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นส่วนเสริมจากแผนการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

2. บริบททางการศึกษาของโรงเรียน

2.1 บริบทการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมของโรงเรียน โรงเรียนคลองพลูวิทยาเป็นหน่วยเลือกตั้งของตำบลคลองพลู เมื่อมีการเลือกตั้ง โรงเรียนจะเป็นแหล่ง

เผยแพร่ความรู้ทางการเมืองให้แก่นักเรียนและราษฎรในละแวกใกล้เคียงไปด้วย โรงเรียนได้
ถือเป็นโอกาสเผยแพร่ความรู้ทางการเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้ง
สิทธิของประชาชนชาวไทยไปด้วยพร้อมกัน มีการตีพิมพ์เอกสารคุณสมบัติของผู้ลงสมัครรับ
เลือกตั้ง กระบวนการและวิธีการเลือกตั้ง กำหนดการเลือกตั้งรายชื่อผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง
ในการเลือกตั้ง เพื่อให้ราษฎรได้มาตรวจรายชื่อ พิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัคร ศึกษาระบบ
และวิธีการเลือกตั้ง รวมทั้งลงคะแนนเสียงในวันจริงด้วย

ท่านผู้อำนวยการได้ให้ข้อมูลต่อไปว่า ในระยะเวลา 3-4 ปีมานี้ มีการเลือกตั้งหลาย
ครั้งในช่วงไม่ห่างกันมากนัก มีทั้งเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาจังหวัด
สมาชิกสภาตำบลและสมาชิกสภาเทศบาล ทำให้โรงเรียนได้เผยแพร่ข้อมูลด้านนี้แก่นักเรียน
และราษฎรได้อย่างต่อเนื่อง และหลายประเภทของการเลือกตั้ง ส่วนการมาใช้สิทธิเลือกตั้ง
นั้น ราษฎรในตำบลคลองพลูให้ความสนใจกันมากพอสมควร มาเลือกตั้งกันเกินร้อยละ 50
ส่วนมากเดินทางมาพร้อมกัน มีทั้งเดินมา นั่งรถจักรยานและจักรยานยนต์ มีทั้งมักันเป็น
ครอบครัวและกลุ่มเพื่อนสนิทมาด้วยกัน มีชาวบ้านอยู่จำนวนหนึ่งที่เป็นคนรุ่นเก่า มักเขียน
หนังสือไม่เป็น จึงต้องใช้การพิมพ์ลายนิ้วมือแทน อาจารย์ในโรงเรียนก็เป็นกรรมการประจำ
หน่วยเลือกตั้ง ก็ได้คอยอำนวยความสะดวกให้ตามสมควร เพราะชาวบ้านที่มาเลือกตั้งส่วน
มากเป็นผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียน เนื่องจากมีบ้านอยู่ใกล้บริเวณโรงเรียนและบางคน
รู้จักอาจารย์ในโรงเรียนด้วย การดำเนินการจึงเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย

เพราะชาวช่องเป็นกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มานานหลายชั่วอายุคนแล้ว จึงทำ
ให้ได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมาย การมาใช้สิทธิเลือกตั้งจึงเป็นหน้าที่หนึ่งของประชาชน
ชาวช่องก็มาใช้สิทธิของตนตามหน้าที่ มีการบอกต่อกันให้มาใช้สิทธิเลือกตั้งรวมทั้งในวัน
เลือกตั้งก็พูดคุยกันเกี่ยวกับผู้มีโอกาสได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง บางคนมีการทายกันก่อนล่วงหน้า
และบางครั้งมีการพนันกันด้วยเกี่ยวกับตัวเก็งที่จะชนะการเลือกตั้ง

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ในโรงเรียน ทำให้ทราบเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจและการ
ประกอบอาชีพของประชากรว่า ชาวช่องในพื้นที่ส่วนมากฐานะไม่ดี มีรายได้น้อย ความเป็น
อยู่ยังขึ้นอยู่กับธรรมชาติเป็นส่วนมาก ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดย
เฉพาะทำสวน ทำไร่ เนื่องจากพื้นที่อยู่ในเขตมีลมมรสุมผ่าน ทำให้มีฝนตกหนักมีพายุบ่อย ผล
ผลิตของราษฎรจึงได้รับความเสียหายอยู่บ่อยครั้ง รวมทั้งผลผลิตยังคงแบบดั้งเดิม ราษฎรไม่
นิยมใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ไปช่วยในการเพิ่มผลผลิต ยังคงใช้ธรรมชาติอยู่ในการผลิตพืชผล

ทางการเกษตร ทำให้ได้รับผลผลิตน้อยและคุณภาพลดลง (กุลธิดา สร้อยระย้า, สัมภาษณ์ : 2542)

ด้านสังคมวัฒนธรรม บริเวณพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นที่อยู่ของชาวชอง ซึ่งอยู่มาแต่เดิม ทุกวันนี้ยังคงมีอยู่มากโดยเฉพาะของแท้ มีกลายไปบ้างโดยแต่งงานกับคนไทยแต่ยังน้อย ทำให้ยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชองไว้หลายอย่างเกือบสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีการเกิด การแต่งงาน งานบวช งานศพ และประเพณีอื่น เช่น ขึ้นบ้านใหม่ งานบุญ งานสงกรานต์ ยังคงปฏิบัติตามธรรมเนียมของชองอยู่มาก โดยเฉพาะภาษาชอง ยังคงพูดกันในครอบครัว มีการเลี้ยงผี นับถือผีบรรพบุรุษ เชื้อถือโชคกลางตามวัฒนธรรมชอง และต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมชองให้เป็นที่รู้จักของคนภายนอกด้วย โรงเรียนเป็นที่ตั้งของศูนย์ศิลปวัฒนธรรมชอง ได้รับสิ่งของ เครื่องใช้ เครื่องประดับที่ชาวชองนำมาให้โรงเรียนได้ จัดแสดงเป็นแหล่งข้อมูลของชาวชองอยู่เสมอ ไม่ไกลจากโรงเรียนนักมีที่ดิน ซึ่งจัดสรรให้ชาวชองแท้เข้าไปอยู่ เพื่อให้สืบเชื้อสายของไว้ต่อไป จึงเป็นการรักษาความเป็นชองให้คงอยู่สืบไปโดยตรง

2.2 บริบททางสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โรงเรียนคลองพลูวิทยาตั้งอยู่บนที่เนินเตี้ย ๆ ระหว่างภูเขา บริเวณโดยรอบเป็นสวนผลไม้ เช่น เงาะ ขนุน กระท้อน ทุเรียน ไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง ไร่พริกไทย มีอากาศดี ปลอดโปร่ง และถ่ายเทได้สะดวก มีลมจากภูเขาพัดผ่าน อีกทั้งอยู่ติดถนนสายหลักที่ตัดเข้ามาในตำบล รั้วโรงเรียนด้านหน้าอยู่ติดถนนแต่อาคารเรียนอยู่ลึกเข้าไปอีกประมาณ 40 เมตร ทำให้ไม่มีเสียงรบกวนจากยานพาหนะ แต่โดยปกติยานพาหนะก็มีน้อยไม่ค่อยผ่านอยู่แล้ว ผ่านเพียงบางเวลาเท่านั้น คือช่วงเช้ากับเย็น ส่วนช่วงกลางวันมีน้อยมาก

จากการสังเกตเห็นว่าโรงเรียนได้จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมตามสมควร ระหว่างทางเดินมีต้นไม้ปลูกไว้เพื่อให้ร่มเงา มีไม้ดอกพุ่มเตี้ยประดับอยู่ระหว่างตึก มีต้นไม้ปลูกอยู่เรียงรายตามตึกเป็นระเบียบ ใต้ต้นไม้มีโต๊ะ เก้าอี้ให้นักเรียนได้นั่งพัก มีถังขยะแยกขยะเปียกกับขยะแห้ง 2 ถัง เป็นการรักษาความสะอาดให้แก่โรงเรียน มีป้ายติดไว้ตามต้นไม้ 2-3 ต้นว่าโปรดช่วยกันรักษาความสะอาด ช่วยกันรักษาสีสิ่งแวดล้อมและทิ้งขยะให้ถูกที่เพิ่มราศีให้โรงเรียน เป็นต้น

โรงเรียนมีตึกเรียน 2 หลัง และอาคารฝึกงานอีก 1 หลัง อยู่ไม่ไกลกัน ระหว่างตึกมีทางเดินราดซีเมนต์ และปูอิฐตัวหนอนไว้ให้เดินไปสะดวก ปลูกต้นไม้ใหญ่ไว้ให้ร่มเงา บ้าน

พักครูอยู่ด้านหลังของโรงเรียน แยกจากตึกเรียนที่เป็นโรงฝึกงานออกไปประมาณ 40 เมตร ทำให้ดูเป็นสัดส่วนไม่ปนกัน โรงอาหารอยู่ระหว่างตึกเรียน 2 ตึกแรก จึงสะดวกและไม่ไกล สำหรับนักเรียน ห้องน้ำอาจารย์อยู่บนตึก ส่วนห้องน้ำนักเรียนแยกเป็นห้องน้ำชาย และห้องน้ำหญิง อยู่ริมทางเดินไปโรงอาหาร ไม่อยู่หลังโรงเรียนหรือในที่เปลี่ยว เป็นการป้องกันอันตรายอันอาจเกิดขึ้นกับนักเรียนได้ สำหรับโรงอาหารเป็นร้านอาหารที่เปิดให้คนขายประมูลเข้ามาขายอาหารให้แก่อาจารย์และนักเรียนในราคาที่โรงเรียนกำหนด ไม่แพงเกินไป มีร้านขายข้าวแกง และก๋วยเตี๋ยว 1 ร้าน ร้านขายเครื่องดื่มและขนม 1 ร้าน ติดกับโรงอาหาร เป็นสหกรณ์ของโรงเรียนขายของเบ็ดเตล็ด ได้แก่ เครื่องเขียน อุปกรณ์การเรียน และอาหารว่างอีกเล็กน้อย มีจัดเวรให้นักเรียนหมุนเวียนกันมาดูแลและทำงานในร้านสหกรณ์

เมื่อพิจารณาสัดส่วนระหว่างอาจารย์กับนักเรียน พบว่า ที่โรงเรียนคลองพลูวิทยานี้ มีอาจารย์ 12 ท่าน เป็นผู้อำนวยการ 1 ท่าน จึงมีอาจารย์ที่ทำการสอนทั้งสิ้น 11 ท่าน มีนักเรียน ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 5 รวม 195 คน คิดเป็นสัดส่วนอาจารย์ 1 ท่าน ดูแลนักเรียน 18 คน ซึ่งไม่มากเกินไป ทำให้ดูแลได้ทั่วถึง โรงเรียนรับเด็กในพื้นที่ตำบลคลองพลู ซึ่งเป็นที่โรงเรียนตั้งอยู่ นอกจากนี้ยังรับบริการเด็กในตำบลใกล้เคียง ได้แก่ ตำบลน้ำขุ่น ตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองน้ำเย็น ซึ่งมีอาณาบริเวณติดต่อกัน เด็กเดินทางไปได้สะดวก เพราะมีถนนตัดผ่านและบ้านอยู่ไม่ไกลโรงเรียน ไม่เสียเวลาในการเดินทางมากนัก จากการสัมภาษณ์อาจารย์ทำให้ทราบว่า มีอาจารย์บางท่านรู้จักบ้านเด็กและรู้จักผู้ปกครองเด็กด้วยเป็นส่วนตัว ทำให้ดูแลและติดตามพฤติกรรมเด็กได้อย่างต่อเนื่อง แต่เด็กในโรงเรียนนี้ ไม่มีปัญหาที่ร้ายแรง เช่น ดิฉยา หรือชูสาว จะมีบ้างคือขาดเรียนบ่อย เพราะป่วย หรือต้องช่วยงานบ้านในฤดูเก็บเกี่ยวเท่านั้น (สุวิทย์ สุนทวนิก, สัมภาษณ์ : 2542)

นอกจากนี้ภายในโรงเรียนยังเน้นกิจกรรม 5 ส. ได้แก่ สะสาง สะอาด สะดวก สุขลักษณะ และสร้างนิสัย เป็นการรณรงค์เรื่องความสะอาดของอาคารสถานที่ภายในโรงเรียนให้น่าอยู่และเกิดบรรยากาศของการเรียนรู้อีกด้วย

ส่วนสภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน หน้าโรงเรียนเป็นทิศตะวันออกติดถนน แต่ไม่ค่อยมียานพาหนะแล่นผ่าน ทำให้บรรยากาศเงียบสงบปราศจากเสียงรบกวนจากภายนอกบริเวณรอบ ๆ โรงเรียนเป็นสวนผลไม้และไร่จึงเย็นสบาย ไม่มีมลภาวะ ทางทิศใต้เป็นภูเขา กล่าวได้ว่าโรงเรียนตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติโดยแท้ ไม่มีหน่วยราชการอื่น ร้านค้าหรือแหล่งเรีงรมย์ตั้งอยู่เลย

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประกอบการสังเกต ทำให้ทราบว่าสภาพแวดล้อมของโรงเรียน แม้ว่าอยู่กับธรรมชาติ ปราศจากมลพิษก็จริง แต่ก็ประสบปัญหาบางประการ อาทิ ฝนตกหนักในฤดูฝน มีพายุและลมจากภูเขา ซึ่งพัดแรงมาปะทะโรงเรียนโดยตรง เพราะไม่มีสิ่งใดขวางอยู่ ทำให้เกิดความเสียหายได้ การปลูกสร้างอาคารเรียนจึงต้องให้มีความแข็งแรงทนทาน เพื่อป้องกันเหตุการณ์ดังกล่าว อีกทั้งบริเวณโดยรอบเป็นสวน ไร่นา เป็นที่ชื้นแฉะ มีน้ำขังโดยเฉพาะในฤดูฝน จึงเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ทำให้เกิดมีไข้มาเลเรียระบาด เป็นอันตรายแก่สุขภาพของนักเรียนอยู่เป็นประจำเพราะมีนักเรียนป่วยด้วยโรคนี้ปีละ 4-5 คน โรงเรียนจึงมีโครงการรณรงค์ป้องกันและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายให้แก่นักเรียนและชาวบ้านช่วยกันในเรื่องนี้

กระบวนการของการศึกษา

1. หลักสูตร แบบเรียน ระบบการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การติดตามผลการศึกษา

ด้านหลักสูตร โรงเรียนคลองพลูวิทยา เป็นโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นแนวทางจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรอย่างเป็นทางการที่ใช้อยู่ประกอบด้วย 5 กลุ่มวิชาบังคับ และ 1 กลุ่มวิชาเลือก ดังนี้

1. กลุ่มวิชาภาษา ประกอบด้วยวิชาภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ซึ่งทางโรงเรียนเปิดสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ เรียนคู่กับภาษาไทย

2. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ประกอบด้วยวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

3. กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ประกอบด้วยวิชาสังคมศึกษา เป็นการบูรณาการวิชาทางสังคมศาสตร์เป็นรายวิชาประเทศของเรา ทวีปของเราและโลกของเรา

4. กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ ประกอบด้วยวิชาพลานามัยและศิลปศึกษา

5. กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ประกอบด้วยวิชาการงาน ได้แก่ งานบ้าน การจัดการในบ้าน งานช่างพื้นฐาน งานเกษตรพื้นฐาน งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น และวิชาอาชีพ ได้แก่ งานผลิต งานบริการ งานเสริม งานผลิตและงานบริการ

6. กลุ่มงานกิจกรรม ประกอบด้วยกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมอิสระตามความถนัดและความสนใจ

จากโครงสร้างของหลักสูตรดังกล่าว รวมทั้งแบบเรียนประจำรายวิชาต่าง ๆ ทางโรงเรียนได้ใช้หลักสูตรและแบบเรียนตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ มิได้ปรับหรือเปลี่ยนแปลงไปมากนัก ต้องสอนไปตามหลักสูตรเพราะที่จบไปจะได้ไปสอบเรียนต่อได้ เนื่องจากเรียนหลักสูตรเดียวกัน แต่ในรายละเอียดของแต่ละวิชาทางโรงเรียนได้เพิ่มเติมเนื้อหาที่ทันสมัยและเหมาะสมให้แก่เด็กด้วย เช่น มีเอกสารประกอบรายวิชาที่มีเนื้อหาเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากในแบบเรียน มีแบบฝึกหัดเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทำเพิ่มจากแบบฝึกหัดที่มีอยู่ เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้มากขึ้น ส่วนมากเป็นวิชาสามัญที่เป็นวิชาหลักได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทยและสังคมศึกษา

ส่วนวิชาในกลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพและวิชาการงานและอาชีพทางโรงเรียนมีนโยบายให้นักเรียนรู้จักนำวัสดุเหลือใช้และวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นรอบตัวมาใช้และดัดแปลงทำสิ่ง ที่เกิดประโยชน์ได้จริง เช่น วิชาศิลปะ นำปฏิทินเก่ามาทำเป็นตัวต่อจิ๊กซอว์ งานประดิษฐ์ นำใบไม้ ดอกไม้มาทำเป็นของตกแต่งบ้าน งานเกษตร ให้อู้ออกไข่ ฟัก ฟัก ฟัก ขยายพันธุ์และ บำรุงพันธุ์ เพื่อให้ นักเรียนนำไปใช้ได้เห็นคุณค่าและคุณประโยชน์

ในส่วนของการเรียนการสอน โรงเรียนยึดหลักของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งให้ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ อาจารย์ผู้สอน ได้ข้อมูลว่าอาจารย์ใช้วิธีสอนแบบเดียวกันทั้งเด็กไทยและเด็กของ เด็กทั้งสอง เชื้อชาติไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ในส่วนของเด็กของนั้นมีความตั้งใจเรียน พุคน้อย ขี้อาย ไม่ค่อยกล้าพูด เมื่อเทียบกับเด็กไทยแล้ว เด็กไทยตั้งใจเรียนน้อยกว่า แต่กล้าแสดงออกมาก กว่า เช่น การพูดหน้าชั้น การอ่านออกเสียง หรือการแสดงกิจกรรมในงานโรงเรียน เป็นต้น เด็กของจะไม่กล้าแสดงออกมากนัก (จำเรียง ไชยเจริญ, สัมภาษณ์ : 2542)

สำหรับในเรื่องการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ มีทั้งการบรรยาย การอภิปราย การรายงาน การทดลอง การทำกิจกรรม เด็กไทยกับเด็กของไม่มีปัญหาในเรื่องการปรับตัวและการ ทำงานร่วมกัน แต่สำหรับการเรียนวิชาภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ อาจารย์ผู้สอนให้ข้อมูลว่า เด็กของมีปัญหาในด้านการออกเสียงอยู่บ้าง เพราะเด็กคิดภาษาถิ่น ยังคงมีสำเนียงอยู่บ้าง ทำให้ออกเสียงภาษาไทยไม่ชัดเจน รวมทั้งภาษาอังกฤษด้วย ผู้สอนจึงต้องฝึกโดยให้อ่าน ให้ออกเสียงบ่อย ๆ แต่เวลาเรียกให้อ่านออกเสียงก็ไม่ค่อยกล้าพูด ส่วนเพื่อนในห้องไม่มีใคร

ถือเลียน เพราะครูห้ามไว้และส่วนใหญ่เด็กจะคุ้นเคยกันอยู่แล้ว จึงไม่มีปัญหาในการกลัวเพื่อนล้อ แต่ที่ไม่กล้าพูด เป็นเพราะลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคน (กุลธิดา สร้อยระย้า, สัมภาษณ์ : 2542)

ผู้วิจัยได้เข้าสังเกตการสอนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้น ม.1 ซึ่งผู้สอนได้อนุญาตให้เข้าชมและศึกษาพฤติกรรมนักเรียน พบว่า นักเรียนในห้อง 45 คน มาเรียนครบทุกคน มีความตั้งใจเรียนกันดี นักเรียนที่นั่งแถวหลังมีความสนใจช่วงสั้น แต่ไม่มีพฤติกรรมเบนความสนใจไปมากนัก นักเรียนชอบการเรียนที่มีกิจกรรมประกอบ เช่น ครูให้เติมคำศัพท์แข่งขันตอบคำถามโดยแบ่งเป็นกลุ่มตามแถวที่นั่ง แต่ไม่ค่อยชอบตอบคำถามเป็นรายบุคคล โดยเฉพาะเด็กของจะมีลักษณะอาย อีกทั้งสำเนียงในการออกเสียงคำศัพท์ และประโยคมีสำเนียงพื้นเมืองอยู่บ้าง ที่เห็นได้ชัดคือน้ำเสียงและการขึ้นลงของเสียงในการอ่านคำและประโยค (Intonation)

ผู้วิจัยซึ่งเคยเรียนการสอนภาษาต่างประเทศมา ได้ขออนุญาตลองสอนเด็กของอันเป็นความตั้งใจของผู้วิจัยอยู่แล้ว เพราะต้องการทราบและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมจริงหลังจากที่คุ้นเคยกับเด็กบ้างแล้ว จึงได้ลองสอน โดยใช้เนื้อหาตามหลักสูตรในแบบเรียน คือเรื่องปัจจุบันกาล (Present tense) เมื่ออธิบายไวยากรณ์แล้ว สอนอ่านจากประโยคตัวอย่าง ก็ได้ลองให้นักเรียนแต่งประโยคในรูปแบบปัจจุบันกาล ปรากฏว่าเด็กสามารถแต่งประโยคได้ถูกต้อง เช่น I go to school everyday. I love Chantaburi very much. I like teacher. I come from Trat. แต่สำหรับการออกเสียงก็ได้พบปัญหาการออกเสียงไม่ชัด เช่น ตัว R, L, sh, ch รวมทั้งเสียงนาสิกและเสียงจากปุ่มเหงือก แต่ผู้วิจัยเห็นว่านักเรียนออกเสียงได้ดีกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษา นับว่ามีพัฒนาการขึ้น

ส่วนด้านการวัดและประเมินผล อาจารย์ผู้สอนให้ข้อมูลว่า ได้ใช้ระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการและดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร วัดผลทั้งด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) คือด้านเนื้อหาวิชา วัดความรู้ ความจำ และความเข้าใจ มีการสอบเก็บคะแนนกลางภาคและสอบปลายภาค มีรายงานและทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) คือด้านความตั้งใจเรียน ความสนใจ เอาใจใส่ต่อการเรียน วัดพฤติกรรมการเรียนรู้และความตั้งใจเรียน มีคะแนนพฤติกรรมระหว่างเรียน คะแนนการมาเรียน การเข้าชั้นเรียน และด้านทักษะพิสัย (Psycho-motor Domain) คือด้านทักษะ การปฏิบัติการฝึกหัด วัดพัฒนาการในการเรียนตั้งแต่ต้นเทอมจนถึงสิ้นสุดปลายเทอม มีคะแนนเก็บตลอด

ภาคเรียน ซึ่งทุกวิชาวัดผลตามเกณฑ์ทั้ง 3 ด้าน ใช้เกณฑ์เดียวกันทั้งเด็กไทยและเด็กของ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ต่างกัน บางวิชาเด็กของไต้หวันคะแนนดี เช่น คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา
มีด้านภาษาที่คะแนนน้อยกว่าเด็กไทยแต่คะแนนก็ยังอยู่ในเกณฑ์ผ่าน เพราะด้านไวยากรณ์
เด็กของเรียนไต้หวันได้คะแนนดี แต่ด้านการอ่าน การออกเสียงจะเสียคะแนนไปบ้างเล็กน้อยเท่านั้น

ส่วนการติดตามผลการศึกษา ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อาจารย์แนะแนวของโรงเรียน ได้
ข้อมูลจากคำสัมภาษณ์ประกอบกับข้อมูลสถิติที่ทางโรงเรียนทำไว้ว่า นักเรียนที่เข้าเรียนใน
ตอนต้นปี พอกลางปีก็มีลาออกกลางคันอยู่บ้าง สาเหตุได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพ ป่วยเป็นไข้
มาลเรีย เป็นโรคทางเดินอาหาร แต่ไม่มากนัก ปีละ 2-3 คน ทำให้ขาดเรียนบ่อย เวลาเรียนไม่
พอ จึงหยุดไปรักษาตัว บางคนหายแล้วก็กลับมาเรียนต่อ แต่บางคนก็ไม่เรียนแล้วก็มี แต่น้อย
กว่าที่กลับมาเรียนต่อ โรงเรียนก็มีนโยบายติดตามให้นักเรียนกลับมาเรียนต่ออยู่แล้ว ส่วน
สาเหตุอื่น ๆ ได้แก่ ฐานะยากจน มีลูกหลายคน ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานและเลี้ยงน้อง เป็นต้น

2. การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ วัสดุ
อุปกรณ์ ห้องสมุด อาคาร สถานที่พักผ่อน

โรงเรียนคลองพลูวิทยามีนโยบายจัดสภาพแวดล้อมปรับปรุงอาคารสถานที่ และ
พัฒนาวัสดุอุปกรณ์การเรียนให้เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนอยู่แล้ว โดยเฉพาะ
ด้านอาคารสถานที่ มีตึกเรียน 2 หลัง โรงฝึกงาน 1 หลัง เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่มีอยู่
ภายในโรงเรียนรณรงค์เรื่องการรักษาความสะอาดและทิ้งขยะให้ถูกที่ ปลูกต้นไม้ยืนต้นไว้
โดยรอบเพื่อให้ร่มเงาอาคารเรียนทุกหลังยังอยู่ในสภาพดี เพราะเป็นอาคารใหม่ เพิ่งใช้มา
ประมาณ 5-6 ปีเท่านั้น โรงเรียนมีโครงการติดชื่อต้นไม้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ติดป้าย
คำขวัญ สุภาษิตไว้ตามต้นไม้และอาคารเรียนด้วย เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้มากขึ้น

ส่วนภายในห้องเรียน ประกอบด้วยโต๊ะ เก้าอี้ ทำด้วยไม้อยู่ในห้องเรียนตามจำนวน
นักเรียนในแต่ละห้อง ด้านหน้าห้องเรียนติดริมหน้าต่าง มีโต๊ะ เก้าอี้สำหรับอาจารย์ ทำด้วยไม้
เช่นกัน ด้านหลังห้องมีถังขยะ และไม้กวาดวางอยู่มุมห้องด้านติดประตู ด้านหน้าห้องเหนือ
กระดานดำมีรูปธงชาติไทย รูปพระพุทธรูป และรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันเป็น
สัญลักษณ์ของสถาบันหลักของชาติติดอยู่ หน้าห้องเรียนมีป้ายติดไว้บอกว่าเป็นห้องเรียนของ
ชั้นเรียนใด

สำหรับอาคาร 1 ที่อยู่ด้านหน้าของโรงเรียน เป็นอาคารเรียนของชั้น ม.ปลาย ส่วน
หนึ่งเป็นสำนักงาน มีห้องธุรการ ห้องทำงานผู้อำนวยการ ห้องแนะแนว ห้องสมุด ห้อง

คอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษาอย่างละ 1 ห้อง อยู่บนชั้น 2 ของอาคาร ชั้นล่างเป็นได้
อุโมงค์ มีเวทีสำหรับใช้เป็นห้องประชุม จัดงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ส่วนอาคาร 2 ด้านข้าง
อาคาร 1 เป็นอาคารเรียนของชั้น ม.ต้น

ส่วนบริเวณรอบ ๆ ภายในโรงเรียน มีต้นไม้ใหญ่หลายชนิด เช่น ขนุน นนทรี
อินทนิล หูกวาง ให้ความร่มรื่นได้มาก ตามโคนต้นไม้มีโต๊ะ เก้าอี้ ทำด้วยไม้วางไว้ให้นักเรียน
ได้นั่งพักผ่อน ใกล้เคียงกันมีถังขยะวางไว้ด้วย เพื่อช่วยกันรณรงค์รักษาความสะอาดระหว่างตึก
ทั้ง 2 เป็นที่ตั้งของโรงอาหาร ซึ่งเป็นอาคารชั้นเดียว มีโต๊ะตัวยาว และเก้าอี้ตัวยาว ทำด้วยไม้
วางไว้สำหรับนั่งรับประทานอาหาร มี 11 ตัว ตัวหนึ่งนั่งได้ประมาณ 10 คน หันหน้าเข้าหากัน
เป็น 2 แถว นั่งได้รวม 20 คน มีร้านขายข้าวแกง ขายก๋วยเตี๋ยว ขายเครื่องดื่ม และขนม ให้
นักเรียนและอาจารย์ในโรงเรียนซื้อรับประทาน ถัดมาจากร้านค้า มีร้านสหกรณ์ของโรงเรียน
ขายอุปกรณ์ เครื่องเขียน และของเบ็ดเตล็ดให้นักเรียนซื้อได้ตามความต้องการ

กล่าวในภาพรวมได้ว่า โรงเรียนคลองพลูวิทยามีความพร้อมด้านอาคารสถานที่
วัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการเรียนการสอน มีห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้อง
คอมพิวเตอร์ และโรงเรียนมีนโยบายรณรงค์เรื่องความสะอาด การรักษาสภาพแวดล้อม
ภายในโรงเรียน เพื่อเอื้ออำนวยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

ส่วนสภาพแวดล้อมในด้านการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียน
โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนประเภทสหศึกษา รับนักเรียนไป-กลับ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่ขณะที่ผู้วิจัยไปทำการวิจัยยังเปิดถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่
5 เท่านั้น ในปีการศึกษาหน้า (พ.ศ. 2543) จึงจะมีครบทุกระดับชั้น โรงเรียนเริ่มเข้าแถวเคารพ
ธงชาติ สวดมนต์ แผ่เมตตา ร้องเพลงสดุดีมหาราชา และรับฟังโอวาทจากผู้อำนวยการ
โรงเรียนทุกเช้าตั้งแต่เวลา 8.10 น. จากนั้นเข้าห้องเรียนเรียนชั่วโมงแรก เวลา 8.30 น. และเลิก
เรียนเวลา 15.30 น. แต่ละวันใน 1 สัปดาห์จัดเวลาเรียนวันละ 7 คาบ คาบละ 50 นาที วิชาที่
เรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533) ดังตัวอย่าง
ตารางสอนของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 14 ตารางแสดงเวลาและวิชาที่เรียนในแต่ละวันของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนคลองพลูวิทยา

เวลา วัน	8.30- 9.20	9.20- 10.10	10.20- 11.10	11.10- 12.00	12.00- 13.00	13.00- 13.50	13.50- 14.40	14.40- 15.30
จันทร์	คณิต ศาสตร์	ภาษาไทย	วิทยาศาสตร์		พักกลางวัน 1 ชั่วโมง	ภาษา อังกฤษ	สังคม ศึกษา	กิจกรรม
อังคาร	ภาษา อังกฤษ	สังคม ศึกษา	คณิต ศาสตร์	พระพุทธ ศาสนา		พลศึกษา	งานช่างพื้นฐาน	
พุธ	ภาษา ไทย	ภาษา อังกฤษ	สังคม ศึกษา	แนะแนว		สุขศึกษา	คณิต ศาสตร์	ลูกเสือ เนตรนารี
พฤหัสบดี	สังคม ศึกษา	พระพุทธ ศาสนา	ภาษาไทย	พลศึกษา		ศิลปะ ศึกษา	งานเกษตร	
ศุกร์	วิทยา ศาสตร์	ภาษาไทย	ดนตรี-นาฏศิลป์			ภาษา อังกฤษ	งานบ้าน	

จากตารางแสดงให้เห็นว่าใน 1 สัปดาห์ มีเรียน 35 คาบ แบ่งเป็นวันละ 7 คาบ เรียน วิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ 3 คาบต่อสัปดาห์ เรียนวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และ สังคมศึกษา วิชาละ 4 คาบต่อสัปดาห์ เรียนวิชาพลศึกษา งานบ้าน งานเกษตร งานช่าง พระพุทธศาสนา ดนตรีและนาฏศิลป์ วิชาละ 2 คาบต่อสัปดาห์ เรียนวิชาสุขศึกษา ศิลปะศึกษา ลูกเสือ เนตรนารี กิจกรรมและแนะแนว วิชาละ 1 คาบต่อสัปดาห์ ในชั่วโมงแรกของแต่ละวัน เป็นวิชาสามัญและชั่วโมงสุดท้ายของแต่ละวันเป็นวิชาในกลุ่มการงานและอาชีพ รวมทั้งกิจกรรม ซึ่งจัดเป็น 2 คาบติดกัน เพราะต้องมีการปฏิบัติ ส่วนวิชาอื่นจัดเป็นคาบเดี่ยวเรียนแยกกัน ในแต่ละคาบมีเวลาคาบละ 50 นาที ช่วงเช้ามีพัก 10 นาที หลังจากเรียน 2 คาบแรก ส่วน ช่วงบ่ายเรียนติดต่อกัน 3 คาบต่อเนื่อง ไม่มีพักระหว่างคาบ

สำหรับการจัดชั้นเรียน โรงเรียนได้จัดชั้นเรียนตามระดับมัธยมศึกษาทั้งคอนตัน และตอนปลาย มีจำนวน 5 ระดับชั้นเพราะยังไม่มีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นและตามเพศ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 15 แสดงการจัดชั้นเรียนและจำแนกตามเพศของนักเรียน

ที่	ระดับชั้นเรียน	จำนวนนักเรียน			หมายเหตุ
		ชาย	หญิง	รวม	
1.	มัธยมศึกษาปีที่ 1	22	23	45	ในปี 2542 เปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และมีสายวิทยาศาสตร์กับสายศิลป์คำนวณเรียนอยู่ห้องเดียวกัน
2.	มัธยมศึกษาปีที่ 2	16	23	39	
3.	มัธยมศึกษาปีที่ 3	13	12	25	
4.	มัธยมศึกษาปีที่ 4				
	4.1 สายวิทยาศาสตร์	10	14	24	
	4.2 สายศิลป์คำนวณ	19	9	28	
5.	มัธยมศึกษาปีที่ 5	18	16	34	
	รวม	98	97	195	
	ร้อยละ	51	49	100	

จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 195 คน ในปีการศึกษา 2542 แบ่งเป็นนักเรียนชาย 98 คน คิดเป็นร้อยละ 51 และนักเรียนหญิง 97 คน คิดเป็นร้อยละ 49 เมื่อได้สัมภาษณ์ท่านผู้อำนวยการ ได้ข้อมูลว่า นักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เพราะผู้ปกครองนิยมให้ลูกหลานเรียนต่อกันมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงที่เมื่อก่อนไม่นิยมเรียนต่อ แต่ต่อมามีแนวโน้มว่าจะเรียนต่อกันสูงขึ้น บางระดับชั้นมีจำนวนมากกว่านักเรียนชาย และมีความตั้งใจเรียนมากกว่านักเรียนชายด้วย จำนวนนักเรียนหญิงมีมากเกือบเท่ากับนักเรียนชายแล้วในปัจจุบัน

สำหรับการจัดชั้นเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจัดเป็นแผนการเรียนเดี่ยว คือเรียนเป็นกลุ่มวิชาตามข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการเหมือนกันทั้ง 3 ชั้นปี แต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนจัดแผนการเรียนเป็น 2 แผน คือ แผนการเรียนสายวิทยาศาสตร์กับแผนการเรียนสายศิลปศาสตร์ ซึ่งเป็นสายศิลป์คำนวณ ขณะนี้โรงเรียนเพิ่งเปิดชั้นเรียนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งในชั้นเรียนมีนักเรียนไม่มากนัก จึงจัดให้อยู่ห้องเดียวกัน เพื่อสะดวกในการจัดการเรียนการสอนวิชาแกน ซึ่งเป็นวิชาบังคับ จัดเรียนด้วยกัน เพราะกำลังอาจารย์มีไม่มากพอ แต่พอเป็นวิชาเฉพาะแผน เช่น วิชาทางวิทยาศาสตร์ กับวิชาทางศิลปศาสตร์ ก็แยกห้องกันเรียนตามแผนของแต่ละแผน ส่วนในชั้น ม.4 ที่เพิ่งเปิดรับในปีนี้เป็นได้ 2 ห้องตาม

แผนการเรียนของแต่ละแผนได้ตามความเหมาะสม คาดว่าในปีต่อไปคงจัดได้ 2 แผน ๆ ละ 1 ห้อง ดังเช่นปีนี้

ส่วนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น จากการสัมภาษณ์อาจารย์ได้ข้อมูลว่า ในแต่ละชั้นเรียนมีนักเรียนไทยและนักเรียนของเรียนร่วมกัน โรงเรียนไม่ได้แยกเป็นคณะห้อง เพราะมีจำนวนไม่มากพอ ไม่มีกำลังอาจารย์ที่จะสอนได้ทั่วถึง อีกทั้งเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้เด็กที่เกิดบนแผ่นดินไทย มีความเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ คนเชื้อสายของได้รับสัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธเหมือนคนไทย จึงไม่มีปัญหาในเรื่องการเรียนและการใช้ชีวิตในโรงเรียนร่วมกัน ในโรงเรียนมีนักเรียนไทยกับนักเรียนของอยู่ประมาณครึ่งต่อครึ่ง คือเกือบเท่า ๆ กัน แต่มีนักเรียนของมากกว่าเล็กน้อย จริง ๆ แล้วถ้าเป็นสมัยก่อน คือประมาณ 10 ปีก่อนขึ้นไป บริเวณตำบลคลองพลูนี้เป็นที่อยู่ของชาวของ 100% แต่ต่อมามีการผสมกลมกลืนกับคนไทยบ้าง คนจีนบ้าง ทำให้กลืนกลายเป็น

ในส่วนนี้จากการสัมภาษณ์และให้นักเรียนตอบแบบสอบถามของผู้วิจัย ทำให้ทราบว่า นักเรียน 195 คนของโรงเรียน มีนักเรียนที่เป็นเชื้อสายของอยู่ 123 คน คิดเป็นร้อยละ 63 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งมีจำนวนมากกว่านักเรียนไทยอยู่เล็กน้อย ดังที่ได้สัมภาษณ์อาจารย์สามารถจำแนกตามชั้นเรียนและเพศของนักเรียนได้ดังนี้

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนนักเรียนที่มีเชื้อสายของจำแนกตามระดับชั้นและเพศ

ที่	ระดับชั้นเรียน	จำนวนนักเรียนที่มีเชื้อสายของ		
		ชาย	หญิง	รวม
1.	มัธยมศึกษาปีที่ 1	14	16	30
2.	มัธยมศึกษาปีที่ 2	9	16	25
3.	มัธยมศึกษาปีที่ 3	8	8	16
4.	มัธยมศึกษาปีที่ 4			
	4.1 สายวิทยาศาสตร์	6	8	14
	4.2 สายศิลป์คำนวณ	11	7	18
5.	มัธยมศึกษาปีที่ 5	10	10	20
	รวม	58	65	123
	ร้อยละ	48	52	100

จากตารางแสดงให้เห็นว่าในระดับชั้นมัศึกษายังคงมีนักเรียนเชื้อสายของอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในภาพรวมเป็นนักเรียนชาย ร้อยละ 48 และนักเรียนหญิง ร้อยละ 52 ซึ่งมีนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มว่านักเรียนหญิงสนใจศึกษาคู่ระดับสูงกันมากขึ้น ในบางระดับชั้นเรียนมีนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชายและบางระดับชั้นมีจำนวนเท่ากัน จึงเป็นไปตามที่เคยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ว่ามีนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชายในภาพรวมและในจำนวนนี้มีมากกว่าร้อยละ 50 ที่มีเชื้อสายของ

3. การจัดกิจกรรมเสริมหรือหลักสูตรแฝง งานประจำปี ชุมนุม ชมรม เสริมหลักสูตร กิจกรรมแนะแนว การมีส่วนร่วมในชุมชน

จากการสังเกตสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ห้องเรียน การเรียนการสอน รวมทั้งจากการสัมภาษณ์อาจารย์และนักเรียนที่มีเชื้อสายของ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมของนักเรียน ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบรรยากาศในโรงเรียน บรรยากาศในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งมีส่วนหล่อหลอมสร้างบรรยากาศให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดความสำนึกในความเป็นไทยได้ดังนี้

บังคับที่ลูกหลานของราษฎรต้องเข้าเรียนตามกฎหมาย อีกทั้งเป็นนโยบายของโรงเรียนที่ต้องการให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ดังนั้นราษฎรจึงใกล้ชิดและมีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ประถมมาก ขณะนี้มีการตั้งกรรมการโรงเรียนประถมก็มีราษฎรส่วนหนึ่งไปเป็นกรรมการทำให้ใกล้ชิดโรงเรียนมากขึ้น แต่โรงเรียนมัธยมเป็นการเรียนระดับสูงขึ้น เด็กส่วนหนึ่งก็ไม่เรียนต่อ ทำให้ผู้ปกครองห่างเหินกับโรงเรียนไป กิจกรรมในโรงเรียนก็ทำกันเฉพาะนักเรียนในโรงเรียน ผู้ปกครองไม่ค่อยได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับนักเรียน อีกอย่างเด็กมัธยมโตแล้ว ไปกลับโรงเรียนเอง ทำให้ผู้ปกครองไม่ค่อยได้มาเกี่ยวข้องกับโรงเรียนบ่อยนัก นอกจากนี้ประชุมผู้ปกครองประจำปีของโรงเรียนปีละครั้ง ผู้ปกครองก็ให้ความร่วมมือดี มาประชุมกันเป็นส่วนมาก อีกทั้งโรงเรียนเป็นศูนย์สำหรับการเลือกตั้ง เมื่อมีการเลือกตั้งราษฎรที่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง ก็เดินทางมาที่โรงเรียนและคูหาสถานที่ที่ลูกหลานของตนเรียนอยู่ไปในตัว

3.3.5 การมีส่วนร่วมในชุมชนของโรงเรียน เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งเป็นราษฎรอาศัยอยู่บริเวณโรงเรียนคลองพลูวิทยา จำนวน 30 คน เกี่ยวกับบทบาทของโรงเรียนที่มีส่วนร่วมกับชุมชน ได้รับคำตอบว่า โรงเรียนกับชุมชนโดยชาวบ้านมีกิจกรรมทำร่วมกันหลายอย่าง เช่น งานนมัสการพระพุทธบาทเขาคิซมภูมิมิงานประมาณเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ทั้งนักเรียน ครูและผู้ปกครองจะเตรียมของไปทำบุญพระพุทธบาทโดยพร้อมเพียงกัน นอกนั้นมีบ้างเล็กน้อยเช่นแห่เทียนพรรษา ทำบุญใส่บาตรในวันสำคัญทางศาสนา และเป็นสถานที่เรียนหนังสือของผู้ใหญ่ในเวลานอกราชการ เพราะโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการศึกษานอกโรงเรียนประจำตำบลด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในด้านประเพณีของท้องถิ่นและบริการการศึกษานอกโรงเรียนแก่ราษฎรในพื้นที่

ผลผลิตทางการศึกษา

1. คุณภาพของการศึกษา

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เนื่องจากโรงเรียนคลองพลูวิทยาเป็นโรงเรียนที่ตั้งใหม่ไม่นาน นักเรียนชั้นสูงสุดของโรงเรียนยังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เท่านั้น จึงยังไม่มีผลผลิตทางการศึกษาที่จบชั้นสูงสุดของโรงเรียนออกไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ข้อมูลโดยเลือกศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นตัวอย่าง ศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา โดยสัมภาษณ์อาจารย์แนะแนวและศึกษาจากบันทึกผลการเรียนของโรงเรียนที่ทำ

ไว้เป็นข้อมูลประจำปี พบว่าโรงเรียนคลองพลูวิทยาเป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบลเพียงแห่งเดียวที่ตั้งอยู่ในตำบลคลองพลู เป็นหนึ่งในสหวิทยาเขตของกลุ่มโรงเรียนสตาร์บุษย์ประกอบด้วย โรงเรียนเบญจมานุสรณ์ โรงเรียนมะขามสรรเสริญ โรงเรียนคิซณุกฎวิทยา และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มะขาม รวมทั้งสิ้น 5 แห่ง การรวมกลุ่มโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือกันด้านวิชาการ พัฒนาคุณภาพโรงเรียน พัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพนักเรียน มีการวางแผนการสอนร่วมกัน ออกข้อสอบใช้ร่วมกันเพื่อให้นักเรียนได้มีมาตรฐานมากขึ้น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการรวมกลุ่มโรงเรียนกัน แต่โรงเรียนก็มิได้จัดลำดับที่หรือจัดลำดับสัมฤทธิ์ผลการเรียนของนักเรียน เพราะการเรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นการเรียนแบบหน่วยกิต นักเรียนเรียนตามความสามารถ ความถนัดของแต่ละคน จึงไม่มีการจัดลำดับโรงเรียนตามระดับคะแนนของนักเรียนเหมือนในระดับชั้นประถมศึกษา

เมื่อสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ ท่านได้ให้ข้อมูลว่าเด็กนักเรียนส่วนมากมีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเด็กส่วนมากมีฐานะยากจน ครอบครัวเป็นเกษตรกร เด็กต้องช่วยทางบ้านทำงาน ไม่มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติมนอกเหนือจากความรู้ที่ได้รับจากครูในโรงเรียน ไม่มีสถานที่เรียนพิเศษหรือกวดวิชา เมื่อหมดเวลาเรียนก็ต้องช่วยเหลืองานทางบ้าน ไม่มีเวลาได้ทบทวนบทเรียนอย่างเต็มที่นัก ผลการเรียนเมื่อเทียบกับโรงเรียนเบญจมานุสรณ์ ซึ่งอยู่ในจังหวัดจันทบุรี และโรงเรียนมะขามสรรเสริญ ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำอำเภอแล้วยังมีระดับต่ำกว่าอยู่มาก แต่สำหรับโรงเรียนคิซณุกฎวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำกิ่งอำเภอและโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กล่าวได้ว่ามีระดับใกล้เคียงกัน เพราะเป็นเด็กอยู่ในพื้นที่เดียวกัน

สำหรับผลการสอบปลายภาคการศึกษาของนักเรียนของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคลองพลูวิทยา ปีการศึกษา 2541 มีดังนี้ (สามัญศึกษาจังหวัดจันทบุรี, 2541 : 12)

ตารางที่ 17 แสดงผลการสอบปลายภาคการศึกษาของนักเรียนชาวของ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนคลองพลูวิทยา ปีการศึกษา 2541

ที่	กลุ่มวิชา	จำนวนนักเรียนที่เข้าสอบ	คะแนนเฉลี่ย
		ชั้น ม.3	ม.3
1.	กลุ่มวิชาภาษา		
	1.1 ภาษาไทย	41	82.23
	1.2 ภาษาอังกฤษ	41	75.94
2.	กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์		
	2.1 วิทยาศาสตร์	41	77.85
	2.2 คณิตศาสตร์	41	76.49
3.	กลุ่มวิชาสังคมศึกษา	41	81.09
4.	กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ		
	4.1 พละนาฏย	41	80.85
	4.2 ศิลปศึกษา	41	79.92
5.	กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ		
	5.1 การงาน	41	79.90
	5.2 อาชีพ	41	80.15

จากตารางแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชาวของ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 5 กลุ่มวิชา พบว่าวิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่นักเรียนทำคะแนนได้มากที่สุด คือ ร้อยละ 82.23 รองลงมาคือกลุ่มวิชาสังคมศึกษา คือร้อยละ 81.09 วิชาพละนาฏยได้คะแนนรองลงมาคือ ร้อยละ 80.85 วิชาอาชีพได้คะแนน ร้อยละ 80.15 วิชาศิลปศึกษาได้คะแนน ร้อยละ 79.92 วิชาการงานได้คะแนนร้อยละ 79.90 วิชาวิทยาศาสตร์ได้คะแนน ร้อยละ 77.85 วิชาคณิตศาสตร์ได้คะแนน ร้อยละ 76.49 และวิชาภาษาอังกฤษได้คะแนน ร้อยละ 75.94 ตามลำดับ

เมื่อสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและผู้อำนวยความสะดวกเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้ข้อมูลว่า โรงเรียนเน้นการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง สนับสนุนนโยบาย

ของรัฐในการใช้ภาษาซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติ แต่ก็พยายามส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกวิชาภาษาไทยที่เด็กได้คะแนนสูง เพราะได้ใช้ชีวิตประจำวันทั้งฟัง พูด อ่าน เขียน ประกอบกับมีกิจกรรมเสริมทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน มีกิจกรรมตอบปัญหา ประกวดแต่งคำประพันธ์ ประกวดการเขียนเรียงความ ประกวดสุนทรพจน์ ใ้ว่าที่ เป็นต้น ส่วนภาษาอังกฤษได้คะแนนไม่สูงเป็นเพราะทักษะการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันไม่มี สิ่งแวดล้อมที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษ นอกเหนือจากโรงเรียนก็ไม่มีเลย รวมทั้งสำเนียงของเด็กที่ยังติดภาษาถิ่นอยู่ ทำให้เรียนภาษาอังกฤษได้ไม่ดีเท่าที่ควร โรงเรียนได้พยายามจัดบรรยากาศในโรงเรียน ช่วยการเรียนภาษาอังกฤษ เช่น มีห้องให้อ่านหนังสือภาษาอังกฤษ มีป้าย บัตรคำเป็นภาษาอังกฤษ ติดไว้ตามห้องเรียนเพื่อให้คุ้นตา แต่ก็ช่วยได้เพียงเล็กน้อยเพราะความสนใจของเด็กมีน้อยด้วย ในส่วน Reading Conner มีนักเรียนไม่มากนักที่เข้ามาอ่านหนังสือในเวลาว่าง มีผู้สนใจจริง ๆ เพียงไม่กี่คนเท่านั้น ไม่เหมือนวิชาการงานและอาชีพ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงสนใจเรียนมากกว่าและทำคะแนนได้ดีกว่าวิชาสามัญ

สำหรับวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายเน้นและส่งเสริมการเรียนวิชานี้ ทางโรงเรียนก็มีนโยบายสนับสนุนให้เด็กได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ในวิชาดังกล่าวให้สูงขึ้น เพราะปัจจุบันยังอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งทางโรงเรียนยังไม่พอใจนัก พยายามจัดบรรยากาศให้เอื้ออำนวยเพื่อช่วยเสริม เช่นมีห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคณิตศาสตร์ ในอนาคตมีโครงการสวนวิทยาศาสตร์ แต่จำกัดด้วยงบประมาณและกำลังคน จึงทำให้ช้าแต่อย่างไรก็ตามผลสัมฤทธิ์ของวิชานี้ก็ดีขึ้นมาเรื่อย ๆ ตั้งแต่เปิดสอนมาและโรงเรียนจะพยายามให้มีขึ้นไปกว่าเดิมในอนาคต

1.2 โอกาสในการศึกษาต่อและการทำงาน เนื่องจากโรงเรียนยังเปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เท่านั้น ยังไม่มีชั้นสูงสุดของโรงเรียน คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และโรงเรียนเพิ่งเปิดสอนมา 5 ปี จึงยังไม่มีนักเรียนจบการศึกษาระดับสูงสุด ทำให้ไม่มีข้อมูลด้านการศึกษาต่อของนักเรียนเมื่อจบการศึกษาชั้นสูงสุด แต่การเรียนระดับมัธยมศึกษาแบ่งเป็น 2 ตอนตามหลักสูตร คือ มัธยมศึกษาตอนต้น กับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยจึงใช้วิธีสัมภาษณ์อาจารย์เกี่ยวกับนักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไป รวมทั้งสัมภาษณ์นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คือ ม.3 เกี่ยวกับการทำงาน

และการศึกษาต่อ ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้ในลักษณะเชิงคุณภาพ ส่วนข้อมูลเป็นทางการ โรงเรียนยังไม่ได้จัดทำ เพราะยังเปิดสอนไปไม่ถึงระดับชั้นสูงสุด

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ได้ข้อมูลว่า นักเรียนที่จบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คือ ม.3 ไปเมื่อปีที่แล้วจำนวน 41 คน เรียนต่อชั้น ม.4 ของโรงเรียน 18 คน ไปเรียนต่อชั้น ม.4 ของโรงเรียนศิษย์คุณวิทยา 7 คน ไปเรียนต่ออาชีวศึกษาจันทบุรี 5 คน ไปเรียนต่อสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล 3 คน ไปเรียนต่อวิทยาลัยนาฏศิลป์ 2 คน ไม่ได้เรียนต่อ 2 คน ไปทำงาน 1 คน ส่วนที่เหลือยังไม่ได้รับทราบข่าวจากข้อมูลแสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่ไปศึกษาต่อระดับสูงขึ้นในสถาบันต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและในตัวจังหวัดจันทบุรี

เมื่อสัมภาษณ์นักเรียนชั้น ม.3 จำนวน 25 คน เกี่ยวกับการศึกษาต่อหรือการทำงาน ภายหลังจากจบชั้น ม.3 แล้ว มีนักเรียน 10 คน ตอบว่าเรียนต่อชั้น ม.4 ที่โรงเรียนเดิม นักเรียน 4 คน ตอบว่าไปเรียนต่อ ม.4 ที่โรงเรียนศิษย์คุณวิทยา นักเรียน 3 คน ตอบว่าไปเรียนต่ออาชีวศึกษา นักเรียน 2 คน ตอบว่าไปเรียนต่อสารพัดช่าง มีนักเรียน 3 คน ตอบว่ายังไม่ทราบว่าจะเรียนต่อหรือไม่ แต่ต้องการช่วยเหลืองานทางบ้าน นักเรียน 1 คน ตอบว่าจะไปทำงานช่วยเหลือทางบ้านและส่งให้น้องเรียน ส่วนนักเรียนอีก 2 คน ตอบว่าไม่เรียน แต่ยังไม่ทราบว่าทำงานอะไรหรือจะช่วยงานบ้านก่อนสักระยะ แล้วค่อยหาฝึกวิชาชีพพระยะสั้นเรียนเสริมเพื่อพัฒนางานของครอบครัว

เมื่อถามถึงความใฝ่ฝันเกี่ยวกับอาชีพในอนาคต นักเรียนให้คำตอบดังนี้ คือ ต้องการเป็นหมอ 1 คน ต้องการเป็นพยาบาล 3 คน ต้องการเป็นตำรวจ 4 คน ต้องการเป็นทหาร 3 คน ต้องการเป็นครู 5 คน ต้องการเปิดร้านขายของ มีกิจการของตนเอง 4 คน ต้องการทำงานธนาคาร 3 คน ต้องการเป็นเกษตรกรช่วยงานบ้าน 2 คน แต่จะพัฒนาผลผลิตให้ดีขึ้นและดำเนินการขายตรงให้มากที่สุดโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง

เมื่อสัมภาษณ์ท่านผู้อำนวยการเพิ่มเติม ได้รับข้อมูลว่าทางโรงเรียนมีนโยบายสนับสนุนให้นักเรียนเรียนต่อให้มากที่สุด ถึงแม้ว่าจะไม่เรียนต่อชั้น ม.4 ในโรงเรียนเดิมจะไปเรียนต่อโรงเรียนอื่น หรือระดับอาชีวศึกษาก็ได้ เพื่อสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในเรื่องการขยายการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้น แต่ถ้าเป็นอยู่อย่างปัจจุบัน นักเรียนจำนวนหนึ่งก็ไม่เหมาะที่จะเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะพื้นฐานความรู้ไม่เหมาะสม และจะมีปัญหาสำหรับนักเรียนเองในการเรียนต่อระดับอุดมศึกษา แต่อย่างน้อยควรไปเรียนต่ออาชีวศึกษา จบระดับ ปวช. จะได้ทำงานเป็นหลักแหล่งได้ เพราะจบเพียง ม.3 คงทำงานที่ไม่

ก้าวหน้าตามสายงานที่เป็นอยู่ขณะนี้ แต่ก็มีนักเรียนจำนวนหนึ่งไม่เรียนต่อคงยึดอาชีพเกษตรกรรมตามครอบครัว เพียงแต่เขาจะรู้จักพัฒนางานและผลผลิตให้ดีขึ้นกว่าเดิม และขยายกิจการต่อไปได้ในอนาคต เพราะมีความรู้จากกลุ่มวิชาการงานและอาชีพที่เรียนไป สามารถนำไปใช้ได้โดยตรง

1.3 การนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิต จากการสัมภาษณ์และให้นักเรียนชั้น ม.3 ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับการนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด นักเรียนได้ให้คำตอบดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 18 แสดงการนำความรู้ที่เรียนจากโรงเรียนไปใช้ในการดำรงชีวิต

ที่	ความรู้ตามกลุ่มวิชา	ระดับการใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต							รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ได้ใช้เลย	ไม่ตอบ	
1	กลุ่มวิชาภาษา								
	1.1 ภาษาไทย	20	5	-	-	-	-	-	25
	1.2 ภาษาอังกฤษ	5	5	4	3	4	4	-	25
2.	กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์								
	2.1 วิทยาศาสตร์	10	8	2	2	1	1	1	25
	2.2 คณิตศาสตร์	7	4	4	5	2	2	1	25
3.	กลุ่มวิชาสังคมศึกษา	15	7	3	-	-	-	-	25
4.	กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ								
	4.1 พละนามัย	14	8	1	1	1	-	-	25
	4.2 ศิลปศึกษา	8	6	4	3	1	2	1	25
5.	กลุ่มการงานและอาชีพ								
	5.1 การงาน	18	6	1	-	-	-	-	25
	5.2 อาชีพ	19	6	-	-	-	-	-	25
6.	กลุ่มกิจกรรม								
	6.1 กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี	11	7	3	2	1	-	1	25
	6.2 กิจกรรมตามความสนใจ	8	7	6	2	1	1	-	25
	6.3 กิจกรรมแนะแนว	7	7	6	1	1	2	1	25

จากตารางแสดงการนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตตามทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ให้ข้อมูลโดยจำแนกตามกลุ่มวิชาที่เรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นของกระทรวงศึกษาธิการ จากภาพรวมจะเห็นได้ว่านักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้มากที่สุดและมากในหลายวิชา รวมทั้งมีหลายวิชาใช้น้อยและไม่ได้ใช้เลย แต่ละกลุ่มวิชาสามารถวิเคราะห์การนำไปใช้ประกอบเหตุผลจากการสัมภาษณ์ที่นักเรียนให้ไว้ แต่ละกลุ่มวิชา มีดังนี้

1. กลุ่มวิชาภาษา ภาษาไทยเป็นวิชาที่นักเรียนได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด เพราะได้พูด ได้ฟัง ได้อ่าน ได้เขียนภาษาไทยที่ถูกต้อง ได้ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ เข้าใจและรู้เรื่อง รวมทั้งใช้พูดกับเพื่อน กับครูในโรงเรียนได้อย่างถูกต้องด้วย เพราะโรงเรียนห้ามพูดภาษาของ ส่วนภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่ใช้ในชีวิตประจำวันน้อยและไม่ค่อยได้ใช้ แต่ก็เห็นความสำคัญว่ามีมาก สามารถใช้เรียนต่อระดับสูงได้และถ้าเก่งภาษาอังกฤษก็สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้ด้วย แต่ถ้าประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นก็ไม่ได้ใช้เลย อีกทั้งถ้าไม่เรียนต่อก็ไม่มีโอกาสได้ใช้

2. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ทำให้เข้าใจสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติรอบตัว ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับไฟฟ้า ความเร็ว แสง เสียงได้ รวมทั้งช่วยให้เป็นคนมีเหตุผล ส่วนวิชาคณิตศาสตร์ช่วยให้รู้จักคิด แก้ปัญหาและมีเหตุผล แต่ถ้าเป็นสูตรที่ยากก็ไม่ค่อยได้ใช้ในชีวิตประจำวันเท่าที่ควร นอกจากใช้เรียนต่อระดับสูงเท่านั้น

3. กลุ่มวิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันหลายเรื่อง ทำให้มีความรู้กว้างและรู้เรื่องราวต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประเทศไทย ต่างประเทศ กฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ พระพุทธศาสนา แต่บางครั้งเนื้อหาบางอย่างทำให้ไม่อยากท่องหนังสือ อีกทั้งเวลาเรียนบางครั้งเกิดความเบื่อ ง่วงนอน แต่อาจารย์บางท่านสอนสนุก ทำให้อยากเรียนมากขึ้นเพราะเป็นวิชาที่มีประโยชน์อยู่แล้ว

4. กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ วิชาพลานามัยสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้รู้จักรักษาความสะอาด รักษาสุขภาพ ได้ออกกำลังกายช่วยให้ร่างกายแข็งแรง และสนุกด้วย แต่อาจารย์มักเข้มงวดและเจ้าระเบียบมากเวลาเรียน มีการลงโทษทั้งกลุ่มแม้ว่ามีเพื่อนทำผิดเพียงคนเดียว ส่วนวิชาศิลปะศึกษาช่วยให้ได้พักผ่อนไปในตัว ใช้จินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ แต่บางคนไม่มีพรสวรรค์ ทำให้ทำคะแนนไม่ดี วาดไม่สวย ทำให้ไม่อยากเรียน ถ้ามีฝีมืออาจนำไปใช้ประกอบอาชีพได้

5. กลุ่มงานและอาชีพ เป็นวิชาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากที่สุด ทำให้ได้รับความรู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น การเกษตร การฝีมือ การเลี้ยงสัตว์ นำไปช่วยงานทางบ้านได้ และทำให้ได้ผลผลิตดีขึ้นกว่าเดิม รู้จักการบำรุงดิน การแพร่พันธุ์พืช การใช้ปุ๋ย การนำวัสดุเหลือใช้มาทำประโยชน์ สามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพได้ถ้าพัฒนาฝีมือให้ดีขึ้น

6. กลุ่มกิจกรรม เป็นวิชาเสริมที่ไม่ต้องสอบ ไม่มีคะแนนไปรวมกับวิชาการ แต่ต้องผ่านตามวัตถุประสงค์ วิชาลูกเสือและเนตรนารีช่วยให้รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ มีความช่วยเหลือ เห็นใจกัน ฝึกความอดทน มีวินัยและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ฝึกให้ช่วยตนเอง วิชากิจกรรมทำให้ได้รับความรู้เสริมและสนุก ได้รับความรู้เพิ่มเติม และรู้จักเพื่อนต่างห้องมากขึ้น ส่วนวิชาแนะแนวช่วยให้รู้จักตนเอง สำรวจความต้องการ ความสามารถ ความถนัดของตนเอง วางแผนในการเรียนต่อหรือประกอบอาชีพในอนาคตได้ ทำให้รู้ว่ามิที่เรียนต่อที่ไหน ด้านไหนบ้าง และมีอาชีพอะไรบ้างที่ตนสามารถทำได้

1.4 ทักษะคตินักเรียนต่อการเข้าโรงเรียนและการเรียนหนังสือ จากการสัมภาษณ์นักเรียนในโรงเรียนเป็นสนทนากลุ่ม โดยมีตัวแทนนักเรียนชั้นละ 6 คน รวมเป็น 30 คน เกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนและการเรียนหนังสือ นักเรียนทั้ง 30 คน ตอบว่า ต้องการเรียนหนังสือเพราะจะได้เรียนต่อระดับสูง มีความก้าวหน้า มีงานทำที่ดี เมื่อถามความเห็นว่ายเรียนหนังสือไปทำไม นักเรียน 15 คน ตอบว่า ทำให้เป็นคนมีความรู้ มีโอกาสเจริญก้าวหน้าในอนาคต นักเรียน 6 คน ตอบว่า พ่อแม่ต้องการให้เรียนต่อระดับสูง จะได้สบายไม่ลำบากเหมือนพ่อแม่ นักเรียน 5 คน ตอบว่า มีโรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน เดินทางสะดวก นักเรียน 2 คน ตอบว่า จะได้ช่วยเหลือประเทศชาติ เพราะมีความรู้ความสามารถนำมาพัฒนาประเทศได้ และนักเรียนอีก 2 คน ตอบว่า ต้องการทำงานในเมืองไม่ต้องการทำงานตามอย่างบรรพบุรุษ จึงต้องเรียนหนังสือ คำตอบทั้งหมดให้ภาพรวมได้ว่า นักเรียนทุกคนมีจุดมุ่งหมายในการเรียนเพื่อความก้าวหน้าในชีวิต

เมื่อถามนักเรียนว่า ถ้าไม่เรียนในโรงเรียน แต่ไปเรียนด้วยตนเองและสอบเทียบความรู้เอง เพื่อจะได้มีเวลาช่วยงานทางบ้านปรากฏว่ามีนักเรียน 24 คน ตอบว่าไม่เห็นด้วย และไม่ได้ความรู้เท่ากับเรียนจากครูในโรงเรียน และมีความรู้ไม่เพียงพอที่จะเรียนต่อ เรียนในโรงเรียนทำให้มีความรู้มากกว่า นักเรียน 4 คน ตอบว่า ถ้าเรียนด้วยตนเองทำให้ไม่เข้าใจความรู้ ไม่มีครูให้ถามหรือคอยอธิบายเมื่อไม่เข้าใจ และไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ทำให้การ

เรียนไม่ดีเท่ากับเรียนในโรงเรียน นักเรียน 2 คน ตอบว่า ถ้าไม่มีโรงเรียน ทำให้ไม่มีเพื่อน ไม่มีครู เรียนด้วยตนเองไม่แน่ใจว่าจะประสบความสำเร็จได้ คำตอบแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนยังมีความสำคัญต่อนักเรียน นักเรียนยังต้องการเรียนในโรงเรียนมากกว่าเรียนด้วยตนเอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่านักเรียนซึ่งเรียนต่อมาถึงระดับมัธยมศึกษาแล้วมีทัศนคติต่อโรงเรียนและการเรียนหนังสือไปในด้านบวก คือต้องการเข้าเรียนในโรงเรียน และเรียนหนังสือเพื่อความก้าวหน้า การมีโอกาสชีวิตที่ดีและมีอนาคตที่ดี

1.5 ทัศนคติของนักเรียนต่อความเป็นคนไทยและความรู้สึกเรื่องเชื้อชาติ เนื่องจากชาวช่องได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่ยังรับรู้ว่ามีเชื้อสายของอยู่ตามบรรพบุรุษ เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องของเชื้อชาติและความรู้สึกเกี่ยวกับความเป็นคนไทย นักเรียน 30 คนให้คำตอบว่า ตนเป็นคนไทย 4 คน เป็นคนไทยเชื้อสายของ 15 คน และเป็นคนของ 11 คน แสดงว่านักเรียนรู้สึกว่าคุณมีเชื้อสายของตามบรรพบุรุษและรับรู้ว่าคุณเป็นคนไทยตามกฎหมาย

เมื่อผู้วิจัยถามว่าคุณของกับคนไทยต่างกันหรือไม่ นักเรียนให้คำตอบ 8 คนว่าไม่ต่างกัน เพราะมีสัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน แต่ของเป็นเชื้อสายหนึ่งเหมือนชาวจีน ชาวเขา ชาวมอญ ที่อยู่ในเมืองไทยมานานและเป็นคนไทยคนหนึ่งเหมือนกัน นักเรียน 9 คน ตอบว่าไม่ต่างกัน สามารถอยู่ด้วยกันได้และอยู่กันมานานแล้วจนไม่รู้สึกรู้ว่าต่างกัน นักเรียน 4 คน ตอบว่า โดยทั่วไปเหมือนกันแต่จะต่างกันบ้างเล็กน้อย คือ คนของผิวดำ ผมหยิก ตัวเล็กกว่าคนไทย ซึ่งก็มีคนไทยที่มีลักษณะเช่นนี้อยู่เหมือนกัน นักเรียน 5 คน ตอบว่า ลักษณะส่วนมากเหมือนกัน ต่างกันอยู่ที่ของยังชอบนับถือผี มีพิธีไหว้ผี แต่คนไทยมีอยู่น้อยจนแทบไม่มีแล้ว นักเรียน 2 คน ตอบว่าต่างกัน เพราะของยังมีความเชื่อแบบดั้งเดิม ความเป็นอยู่ยังเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง และนักเรียนอีก 2 คน ตอบว่า ต่างกันเพราะคนของมีภาษาพูดของตนเองที่ไม่เหมือนคนไทยและคนไทยฟังไม่รู้เรื่อง แต่คนของรู้ภาษาไทยสามารถพูดและฟังภาษาไทยได้

จากคำตอบแสดงให้เห็นว่าคุณของมีทัศนคติเกี่ยวกับความเป็นคนไทยว่าคุณเองเป็นคนไทยเหมือนกัน แต่มีเชื้อสายของ ซึ่งไม่แตกต่างกันกับคนไทยมากนัก นอกจากมีรูปร่าง ลักษณะทางกายภาพ ความเชื่อ ประเพณีและภาษาที่ต่างกันอยู่บ้าง แต่เนื่องจากมีสัญชาติไทยและนับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน จึงทำให้มีความแตกต่างไม่มากนัก ลักษณะโดยทั่วไปจึงเหมือนกันในภาพรวม

เมื่อผู้วิจัยได้ถามเกี่ยวกับความรู้สึกว่ารู้สึกอย่างไรถ้ามีคนถามว่ามีเชื้อสายของและยอมรับได้หรือไม่ว่าเป็นของ นักเรียน 15 คน ตอบว่ายอมรับว่าเป็นของ ไม่มีความรู้สึกว่าเป็นคนต่างชาติ แต่เป็นคนไทยเหมือนกัน ไม่รู้สึกอายหรือน้อยใจ แต่จะบอกว่าของเป็นคนเก่าแก่ดั้งเดิมอาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรีมานานแล้ว นักเรียน 8 คน ตอบว่าไม่รู้สึกอายว่าเป็นของ เพราะเรื่องราวของของเป็นที่รู้จักอยู่แล้ว โดยเฉพาะคนในจังหวัดจันทบุรีมักจะมีของอยู่ จึงไม่รู้สึกแตกต่างไปจากคนไทย นักเรียน 4 คน ตอบว่ารู้สึกอายเล็กน้อย ยอมรับได้ว่าตนมีเชื้อสายของ แต่ไม่ต้องการให้ใครถามถึงเท่าใดนัก นักเรียน 2 คน ตอบว่ารู้สึกอายอยู่บ้าง แต่ยอมรับว่าเป็นของ แล้วก็ไม่ต้องการให้ใครถาม เพราะไม่ต้องการอธิบายรายละเอียดมากนัก เนื่องจากบางคนถามในเรื่องของของที่ตนเองก็ยังไม่รู้ จึงอธิบายไม่ถูกแล้วมักถูกตำหนิว่าเป็นของแล้วทำไมไม่รู้เรื่องนั้น เรื่องนี้ ส่วนนักเรียน 1 คน ตอบว่า ยอมรับว่าตนเป็นของ เพราะลักษณะทางกายภาพแสดงอยู่ แต่รู้สึกอายอยู่เหมือนกัน เพราะต่างจากคนไทย และคนไทยมักเข้าใจว่าของไม่ใช่คนไทย ตนเองก็ตอบไม่ได้ว่าใช่หรือไม่ใช่ เพราะอะไร จึงไม่ต้องการให้ใครถามถึง

จากคำตอบแสดงให้เห็นว่านักเรียนยอมรับว่าตนเองมีเชื้อสายของ ส่วนมากไม่รู้สึกอาย เพราะคนทั่วไปรู้อยู่แล้วว่ามีคนของอาศัยอยู่ในพื้นที่ แต่มีบางส่วนรู้สึกอายอยู่บ้าง ถึงแม้ว่ายอมรับในเชื้อชาติของตนได้ว่าเป็นของ เพราะรูปร่างหน้าตาบ่งบอกอยู่ เพียงแต่ไม่ต้องการให้คนถามถึง เพราะอธิบายเรื่องราวของของให้ฟังไม่ได้ ตรงนี้แสดงให้เห็นว่าเด็กรุ่นใหม่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของเชื้อชาติตนเอง จึงไม่สามารถบอกรายละเอียดได้ อีกทั้งรู้สึกอายถ้าตอบเรื่องราวของตนให้คนอื่นเข้าใจไม่ได้

เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ต่ออีกประเด็นหนึ่งว่าเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาแล้วจะต้องไปเรียนต่อระดับสูงขึ้นไป เช่น สถาบันอุดมศึกษา หรือวิทยาลัยอื่น คิดว่าจะมีปัญหาปรับตัวเข้ากับคนไทยหรือไม่ อีกทั้งจะเตรียมตัวอย่างไร ถ้ามีคนทราบว่าตนมีเชื้อสายของ นักเรียน 15 คน ตอบว่า ไม่มีปัญหาในการปรับตัว เพราะตอนนี้ก็เรียนร่วมกับคนไทยอยู่แล้ว ไม่มีปัญหาอะไรคิดว่าเข้ากันได้ แต่จะต้องเตรียมเรื่องราวเกี่ยวกับของไว้ด้วย ถ้ามีคนถามจะได้ให้ข้อมูลได้ นักเรียน 7 คน ตอบว่า ไม่มีปัญหาในการปรับตัว เพราะตนก็เป็นคนไทยเหมือนกัน แต่จะเตรียมเรื่องราวของของไว้ให้พร้อม เพื่อตอบคำถามคนที่ถาม นักเรียน 4 คน ตอบว่า ปัญหาเรื่องปรับตัวคงไม่มี แต่ถ้ามีคนถามเกี่ยวกับของ เกรงว่าจะตอบได้ไม่ดี เพราะไม่รู้จะไรมาก เนื่องจากชีวิตประจำวันที่เป็นอยู่ก็อยู่แบบไทย จึงไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับของ นักเรียน 2 คน ตอบว่า

กลัวมีปัญหาบ้างเล็กน้อย เพราะตัวคำ ผมหัก เพื่อนมักล้อ เมื่อบอกว่าเป็นของ เพื่อนอาจไม่เข้าใจว่าเป็นใคร แล้วตนเองก็อธิบายให้ฟังไม่ได้ เพราะถึงอธิบายไป เพื่อนก็อาจไม่เข้าใจอยู่ดี เพราะคนที่ไม่รู้ว่าของคือใคร ก็ไม่รู้และไม่เข้าใจอยู่ดี แม้ว่าอธิบายรายละเอียดไปแล้วก็ตาม นักเรียน 1 คน ตอบว่าสำหรับตนเองไม่มีปัญหา แต่กลัวว่าเพื่อนอาจไม่ยอมรับ เพราะคิดว่าไม่ใช่คนไทย ทำให้เกิดความกังวลอยู่เหมือนกันเมื่อต้องไปเรียนต่างท้องที่ ส่วนนักเรียนอีก 1 คน ตอบว่า ถ้าที่เรียนใหม่มีคนของอยู่บ้างก็จะมั่นใจมากขึ้น แต่ถ้าตนเป็นของคนเดียวก็ไม่ค่อยมั่นใจกว่าคนไทยจะยอมรับหรือไม่ ทั้งที่ตนเองเป็นคนไทยเหมือนกัน

จากคำตอบในภาพรวมจะเห็นได้ว่านักเรียนมีความรู้สึกในเรื่องเชื้อชาติของตนเป็นอย่างดี ไม่มีปัญหาในการปรับตัว กล้ายอมรับและกล้าเปิดเผยเรื่องราวของเชื้อชาติตน แต่มีบางส่วนไม่มั่นใจและเกรงว่าจะไม่เป็นที่ยอมรับ แม้ว่าจะสามารถอธิบายเรื่องราวของตนเองได้ก็ตาม จุดนี้แสดงให้เห็นว่าการที่นักเรียนอยู่แต่ในพื้นที่ ไม่ค่อยได้ติดต่อกับคนต่างพื้นที่ ทำให้ความมั่นใจลดลงในการติดต่อกับคนต่างพื้นที่ได้พอสมควร

2. ปริมาณการศึกษา

2.1 อัตราการเข้าศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและอาจารย์ในโรงเรียน ได้ข้อมูลว่านักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนคลองพลูวิทยาเป็นเด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลคลองพลูเป็นส่วนมาก คือ ร้อยละ 95 นอกนั้นเป็นเด็กที่มาจากตำบลอื่นใกล้เคียงกัน ได้แก่ ตะเคียนทอง คลองตะเคียน น้ำขุ่น มีอยู่บ้าง ซึ่งโรงเรียนมีนโยบายรับเด็กในพื้นที่บริการตามหลักการของกระทรวงศึกษาธิการ พยายามขยายโอกาสให้นักเรียนที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเข้าเรียนต่อให้มากที่สุด เนื่องจากโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบลเพียงแห่งเดียว ดังนั้นเด็กที่ต้องการเรียนต่อจึงเข้าเรียนในโรงเรียนนี้เป็นส่วนมาก นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนขยายโอกาสอีกแห่งหนึ่ง คือ โรงเรียนบ้านจันทเขลม แต่อยู่ไกลออกไปจากตำบลคลองพลู จึงมีนักเรียนที่อยู่ในตำบลจันทเขลมเท่านั้นที่จะเรียนต่อ นอกนั้นก็มาต่อที่โรงเรียนคลองพลูวิทยา ซึ่งอยู่ห่างจากโรงเรียนวัดคลองพลูไม่มากนัก สามารถเดินทางมาเรียนได้โดยสะดวก มีทั้งเดินทางด้วยเท้า รถจักรยาน และรถมอเตอร์ไซค์ โดยเฉลี่ยมีนักเรียนมาเข้าศึกษาต่อปีละประมาณ 50 คน

2.2 อัตราการตกซ้ำชั้น จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและอาจารย์ในโรงเรียน ได้ข้อมูลว่าตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ นักเรียนจะไม่มี การสอบตกหรือเรียนซ้ำชั้นเหมือนเมื่อก่อน เพราะมีการสอบแก้ตัวหรือสอบซ่อมเป็นรายวิชาไป ซึ่งนักเรียนต้องสอบให้

ผ่านทุกรายวิชา ถ้าวิชาใดสอบไม่ผ่าน ก็สามารถเลื่อนชั้นไปเรียนชั้นใหม่ได้ แต่ต้องกลับไปสอบในรายวิชาที่ไม่ผ่านให้ผ่าน จึงจะจบชั้นมัธยมศึกษาได้ ทั้งมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้น โดยหลักการจึงไม่มีนักเรียนเรียนตกซ้ำชั้น แต่ในความเป็นจริงมักมีนักเรียนเรียนซ้ำชั้นอยู่บ้างประมาณ 1-2 คน ด้วยเหตุผลคือ ขาดเรียนบ่อยและขาดเรียนนาน จนเวลาเรียนไม่ครบ ไม่สามารถเลื่อนชั้นไปได้ ต้องเรียนซ้ำชั้นเดิม เหตุผลที่ขาดเรียนคือ ป่วย เช่นเป็นไข้มาเลเรีย ทำให้หยุดเรียนไปรักษาทันที จึงกลับมาเรียนชั้นเดิมในปีถัดมา แต่ปัญหานี้มีน้อยมาก นักเรียนส่วนใหญ่สอบผ่านและเลื่อนชั้นไปได้ตามปกติ

2.3 อัตราการลาออกกลางคัน จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและอาจารย์ในโรงเรียน ได้ข้อมูลว่านักเรียนในโรงเรียนมีการลาออกกลางคันอยู่เหมือนกันทุกปี เหตุผลของการลาออกกลางคัน มาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ต้องช่วยคนบ้านทำงานของครอบครัวหรือไปทำงานเพื่อช่วยเหลือครอบครัว เนื่องจากคนของมีฐานะยากจน บางครอบครัวมีลูกหลายคน ถ้าเป็นที่จึงต้องหยุดเรียน เพื่อให้น้องเรียน เป็นต้น บางคนขาดหายไปเฉย ๆ ไม่ได้มาลาออกอย่างเป็นทางการ โรงเรียนมีนโยบายติดตามนักเรียนที่ขาดเรียนบ่อยและขาดเรียนนาน เพราะต้องการให้ศึกษาต่อมากขึ้นตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แต่เด็กบางคนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ต้องหยุดเรียนไปเพื่อทำงาน อีกทั้งบางคนไม่ต้องการเรียนต่อแล้วจึงหยุดเรียนไปก็มี แต่ปัญหานี้ก็มีไม่มากอีกเช่นกัน เคยมีเพียง 2-3 คนเท่านั้น นอกนั้นก็ยังมีปัญหาสุขภาพอนามัยอยู่บ้าง แต่ก็หยุดเรียนไปแล้วกลับมาเรียนใหม่ในปีต่อมา ซึ่งก็ต้องเรียนซ้ำชั้นเดิม เคยมี 2 คนเท่านั้น กล่าวได้ว่า นักเรียนที่เข้าเรียนก็สามารถเรียนไปจนจบได้เกือบทุกคน

2.4 อัตราการศึกษาต่อ เนื่องจากโรงเรียนเพิ่งเปิดทำการสอนและมีนักเรียนชั้นสูงสุดเพียงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งยังไม่ใช่ชั้นสูงสุดตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นจึงยังไม่มี การติดตามผลการศึกษาต่อของนักเรียนภายหลังจากที่จบชั้นสูงสุดของโรงเรียนแล้ว เพราะโรงเรียนยังเปิดสอนไปไม่ถึง ต้องภายหลังปีการศึกษา 2543 เป็นต้นไป จึงจะดำเนินการได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์ผู้อำนวยการ อาจารย์แนะแนวและอาจารย์ที่ปรึกษาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สามารถเลือกไปศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพหรือเลือกไม่ศึกษาต่อได้ตามระบบของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาซึ่งแบ่งออกเป็น

2 ตอน ดังที่เป็นอยู่ขณะนี้ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2541 ซึ่งจบไปเมื่อปีที่แล้ว ดังนี้

ตารางที่ 19 แสดงการศึกษาต่อของนักเรียนภายหลังจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2541

ที่	รายการ	จำนวน		รวม	ร้อยละ
		ชาย	หญิง		
1.	ศึกษาต่อชั้น ม.4 โรงเรียนเดิม	11	7	18	43.90
2.	ศึกษาต่อชั้น ม.4 โรงเรียนอื่น	4	3	7	17.07
3.	ศึกษาต่อวิทยาลัยอาชีวศึกษา	3	2	5	12.19
4.	ศึกษาต่อสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	2	1	3	7.31
5.	ศึกษาต่อวิทยาลัยนาฏศิลป์	-	2	2	4.87
6.	ทำงาน	1	-	1	2.43
7.	ไม่ได้รับทราบข้อมูล	3	2	5	12.19
	รวม	24	17	41	100
	ร้อยละ	58.53	41.46	41	100

จากตารางแสดงข้อมูลให้เห็นว่าภายหลังจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว นักเรียนส่วนมากไปศึกษาต่อระดับสูงขึ้น โดยศึกษาต่อในโรงเรียนเดิม ร้อยละ 43.90 ไปศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนอื่น ร้อยละ 17.07 ไปศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา ร้อยละ 12.19 ไปศึกษาต่อสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ร้อยละ 7.31 ไปศึกษาต่อวิทยาลัยนาฏศิลป์ ร้อยละ 4.87 มีไปทำงานเพียงร้อยละ 2.43 เท่านั้น ส่วนที่เหลือยังไม่ได้รับทราบข้อมูล ร้อยละ 12.19 มีข้อสังเกตว่านักเรียนชายไปศึกษาต่อมากกว่านักเรียนหญิง

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและอาจารย์ในโรงเรียนเพิ่มเติมได้ข้อมูลว่า นักเรียนส่วนมากเรียนต่อและต่อที่โรงเรียนเดิม เพราะบ้านอยู่ใกล้โรงเรียน เดินทางสะดวก เด็กหลายคนมีภาระต้องช่วยเหลืองานบ้าน อีกทั้งมีฐานะยากจน การเรียนต่อที่เดิมทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและไม่เป็นภาระกับครอบครัวมากนัก แต่การเรียนต่อสายสามัญ จำเป็นต้องพิจารณาผลการเรียนด้วย บางคนไม่เหมาะที่จะเรียนต่อสายสามัญ เพราะผลการเรียนทางวิชาการอยู่ใน

ระดับปานกลางและค่อนข้างต่ำ ทางโรงเรียนก็จะแนะแนวให้เลือกศึกษาต่อสายอาชีพ เพื่อความเหมาะสมกับนักเรียนต่อไป

นักเรียนส่วนหนึ่งไปศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนอื่น คือ โรงเรียนคิซมณูวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำกิ่งอำเภอ มักเป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนดี ทางโรงเรียนก็สนับสนุนให้ไปเรียนต่อในโรงเรียนที่ใหญ่ขึ้น เพื่อประโยชน์แก่นักเรียนในการศึกษาต่อระดับสูงขึ้น นอกจากผลการเรียนแล้ว ทางโรงเรียนยังพิจารณาเกี่ยวกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของนักเรียนด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการแนะแนวให้นักเรียน ส่วนนักเรียนที่ต้องการเรียนเพื่อประกอบอาชีพใช้เวลาเรียนไม่นานนักก็มักไปศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา ซึ่งมีสถาบันตั้งอยู่ในตัวเมืองจันทบุรี และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งตั้งอยู่ในกิ่งอำเภอเขาหินซ้อน ไม่ไกลจากบ้านของนักเรียนมากนัก สามารถเดินทางได้สะดวก

ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้ศึกษาต่อเท่าที่ทราบข้อมูลคือไปทำงาน 1 คน และที่เหลือยังไม่ได้รับข้อมูลเป็นทางการ เพียงแต่ได้ยินเพื่อน ๆ นักเรียนพูดกันว่าอยู่บ้าน ช่วยงานบ้าน และทำงานรับจ้างเป็นครั้งคราว สำหรับสัดส่วนนักเรียนชายไปเรียนต่อมากกว่านักเรียนหญิงนั้น อาจารย์ได้ให้ข้อมูลว่า โดยปกติโรงเรียนมีนักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิงอยู่แล้ว ประกอบกับชาวบ้านยังมีค่านิยมอยู่ข้างเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ลูกผู้ชายได้เรียนต่อมากกว่าลูกผู้หญิง จึงทำให้สัดส่วนนักเรียนชายสูงกว่านักเรียนหญิงดังที่เป็นอยู่

ปัญหาและความต้องการทางการศึกษาในโรงเรียน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อาจารย์ ผู้บริหารและนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ทำให้ทราบเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการทางการศึกษาในโรงเรียนคลองพลูวิทยาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาและความต้องการด้านนโยบายและเป้าหมายทางการศึกษา

อาจารย์และผู้บริหารให้ทรรศนะว่า นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการตั้งเป้าหมายไว้สูงว่าต้องการให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษา เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาให้ได้ 100 เปอร์เซ็นต์ แต่ในความเป็นจริงแล้วยังทำได้ไม่เต็มที่นัก โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล และไม่มีสถานศึกษาระดับสูงตั้งอยู่ ปัญหาที่เห็นได้ชัดคือเรื่องการคมนาคม เด็กเดินทางไกลจากบ้านไปโรงเรียนไม่สะดวก ก็ทำให้ไม่ต้องการเรียนต่อ เด็กมีผลการเรียนไม่ดี ก็ไม่เหมาะที่จะเรียนต่อ รวมทั้งปัญหาความแตกต่างด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม ก็มีอยู่บ้างบางประการ

ที่ทำให้เด็กขาดความมั่นใจในการเข้าสังคมกับคนต่างวัฒนธรรม โรงเรียนได้สนองความต้องการตามนโยบายของรัฐด้วยการสนับสนุนเด็กเรียนต่อให้มากขึ้น เมื่อโรงเรียนมาตั้งอยู่ในตำบลนี้ ทำให้นักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษามีโอกาสเรียนต่อมากขึ้น เพราะมีโรงเรียนใกล้บ้าน ส่วนนักเรียนที่เรียนระดับมัธยมทางโรงเรียนก็มีนโยบายส่งเสริมให้เรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างน้อย แล้วไปศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา เพื่อจะได้ไปประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งมั่นคงขึ้น เป็นการพัฒนาคุณภาพของตน

สำหรับพื้นที่ในตำบลคลองพลูและกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏในภาพรวมนั้นท่านผู้อำนวยการได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่ามีความพร้อมด้านการศึกษาพอสมควรเมื่อเทียบกับท้องที่อื่น เพราะในตำบลมีโรงเรียนประถม 5 แห่ง ใกล้เคียงกัน มีโรงเรียนมัธยมประจำตำบล มีโรงเรียนขยายโอกาส 1 แห่ง และกำลังจะเปิดเพิ่มอีก 1 แห่งที่โรงเรียนวัดน้ำขุ่นในปีการศึกษาหน้า ในตัวกิ่งอำเภอมีโรงเรียนมัธยม 2 แห่ง มีสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลตั้งอยู่ 1 แห่ง และเลยไปอีกประมาณ 13 กิโลเมตรก็เข้าสู่ตัวเมืองจันทบุรี ดังนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่าพื้นที่ตำบลคลองพลูและกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏสามารถสนองนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้นักเรียนเรียนต่อได้ตามเป้าหมาย

ส่วนความต้องการของโรงเรียน คือต้องการให้นักเรียนได้เรียนต่อระดับสูงขึ้นให้มากขึ้น เพราะเรียนจบเพียง ม.3 มีความรู้ไม่เพียงพอที่จะทำงานให้ก้าวหน้าได้ในสังคมปัจจุบัน อย่างน้อยควรจบระดับ ปวช.ของอาชีวศึกษา แต่นักเรียนที่ไม่ได้เรียนต่อจริง ๆ ก็มีปัญหาด้านฐานะความเป็นอยู่และภาระของครอบครัว โรงเรียนต้องการให้มีการแก้ปัญหานี้ด้วยการจัดหาทุนให้แก่เด็ก หรือหางานให้ทำระหว่างเรียน จะได้ช่วยเหลือให้นักเรียนให้เรียนต่อได้สูงขึ้นตามเป้าหมายและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

2. ปัญหาและความต้องการด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา

ท่านผู้อำนวยการและอาจารย์ในโรงเรียน ผู้สอนทุกวิชาให้ข้อมูลว่าสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ทั้ง 2 หลักสูตร ตามข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ ปัญหาที่พบคือเนื้อหาวิชามาก ทำให้สอนได้ไม่ทันตามเวลาที่กำหนด ต้องสอนเสริมอยู่เป็นประจำ อาจารย์ผู้สอนใช้วิธีสรุปการเรียน โดยทำเอกสารสรุปย่อ ทำแบบฝึกหัดเสริมบทเรียนให้นักเรียนได้ฝึกทำเพิ่มเติม เพราะบทเนื้อหาวิชาไม่มีแบบฝึกหัดให้ทำ หรือน้อย ไม่ได้ฝึกนักเรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายได้เท่าที่ควร

สำหรับเนื้อหาวิชาในแต่ละวิชานั้น อาจารย์ผู้สอนได้ให้ข้อมูลว่าเป็นเนื้อหาเพื่อการเรียนต่อในระดับสูงขึ้น ถึงแม้ว่าจะมีเนื้อหาบางประการไม่สอดคล้องกับประเพณีและวิถีชีวิตของคนชอง เช่น การนับถือผี การเชื่อถือโชคกลาง การไม่นิยมอาบน้ำ และไม่นิยมทำความสะอาดบ้านและของเครื่องใช้ เนื่องจากเชื่อว่าจะทำให้ผีบ้านผีเรือนที่ดูแลรักษาอยู่ไม่ได้ เป็นการไลผีเรือน ความเชื่อเหล่านี้ยังมีอยู่ แต่นักเรียนที่เรียนระดับมัธยมศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อเรียนต่อ จึงเข้าใจและยอมรับได้มากขึ้น รวมทั้งวิถีชีวิตของเด็กมัธยมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และจากระดับประถมมากขึ้น มีความเป็นอยู่แบบไทยกันมาก จึงทำให้ไม่ยากนักในการปรับตัว รวมทั้งโรงเรียนมีนโยบายปลูกฝังและเสริมสร้างความเป็นไทยให้แก่นักเรียนตามนโยบายของรัฐอยู่แล้ว จึงทำให้เด็กของมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปหลายประการ

ส่วนความต้องการเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ผู้อำนวยการและอาจารย์ให้ข้อมูลเสนอแนะว่า ควรได้มีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นลงในหลักสูตรบ้าง รวมไปถึงความรู้เกี่ยวกับของด้วย เพราะมีคุณค่าทางวิชาการอยู่หลายประการ เช่น ประวัติความเป็นมา ภาษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม อีกทั้งเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สมุนไพรต่าง ๆ ยาพื้นบ้าน ซึ่งมีประโยชน์อยู่พอสมควร แต่ก็ไม่อยู่ในหลักสูตร อีกทั้งครูผู้สอนเป็นคนไทยหมด ไม่มีใครเป็นคนชอง เลยไม่ทราบความรู้เหล่านี้และไม่สามารถถ่ายทอดให้เด็กได้เลย ทำให้เนื้อหาส่วนดีเช่นนี้สูญหายไป เด็กก็เรียนรู้กันเองจากครอบครัว แต่ไม่เป็นทางการและไม่ได้จัดระบบ หรือถ่วงถ่วงให้เหมาะสมมีเหตุผลที่เชื่อถือได้ตามหลักวิชา

เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับคนชองให้นักเรียนได้ศึกษา อาจารย์ทุกท่านตอบว่าไม่เห็นด้วยที่จะมีเรื่องราวของชองเป็นการเฉพาะหรือเป็นรายวิชาไป เพราะขัดกับนโยบายการสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทยและสร้างความรู้ที่แตกต่างทางเชื้อชาติได้ แต่เห็นด้วยที่จะให้มีเรื่องราวของท้องถิ่นไทยแล้วมีเรื่องชองอยู่ด้วย เหมือนกับเรื่องของชาวเขา หรือชาวไทยที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมกลุ่มอื่น ๆ รวมทั้งสิ่งที่ควรให้มีก็คือเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้เรียนรู้เรื่องนี้ด้วย

เมื่อผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มสนทนา และได้ลองให้ตอบแบบสอบถาม เรื่องความต้องการเกี่ยวกับชองเพื่อศึกษาความคิดเห็นและทัศนคติเกี่ยวกับเชื้อชาติของตน ว่าเด็กระดับมัธยมศึกษาจะมีทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องนี้มากน้อยเพียงใดจึงได้ข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 20 แสดงความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับของของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ที่	กลุ่มวิชา	ระดับความต้องการ						รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	
1.	กลุ่มวิชาภาษา							
	1.1 ภาษาของ	9	9	10	1	1	-	30
	1.2 วรรณกรรมของของ	8	7	11	2	1	1	30
2.	กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์							
	2.1 การคำนวณแบบของ	-	7	9	10	3	1	30
	2.2 ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติแบบของ	10	10	8	2	-	-	30
3.	กลุ่มวิชาสังคมศึกษา							
	3.1 ประวัติความเป็นมาของของ	10	12	6	2	-	-	30
	3.2 ความเชื่อของของ	11	11	7	1	-	-	30
	3.3 ประเพณีของของ	9	10	8	3	-	-	30
	3.4 พิธีกรรมของของ	9	11	9	1	-	-	30
	3.5 อาชีพของของ	8	9	10	1	1	1	30
4.	กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ							
	4.1 การรักษาโรคแบบของ	1	7	8	9	3	2	30
	4.2 กีฬาและการละเล่นแบบของ	5	9	7	7	1	1	30
	4.3 ศิลปกรรมแบบของ	8	8	9	3	2	-	30
	4.4 เพลงและดนตรีแบบของ	8	7	10	4	1	-	30
	4.5 ธรรมเนียมปฏิบัติแบบของ	8	6	9	3	3	1	30
5.	กลุ่มการงานและอาชีพ							
	5.1 การเกษตรแบบของ	4	7	9	5	3	2	30
	5.2 การทำอาหารแบบของ	3	8	11	4	2	2	30
	5.3 การจัดบ้านและตกแต่งบ้านแบบของ	5	9	7	6	3	-	30
	5.4 การแต่งกายแบบของ	-	4	5	10	9	2	30
	5.5 การช่างและการประดิษฐ์แบบของ	3	6	8	9	4	-	30

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ที่	กลุ่มวิชา	ระดับความต้องการ						รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	
6.	กลุ่มกิจกรรม							
	6.1 ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมของ	12	14	4	-	-	-	30
	6.2 ชมรมพัฒนาหมู่บ้านของ	13	14	3	-	-	-	30
	6.3 ชมรมเผยแพร่ความรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของ	10	15	5	-	-	-	30

จากตารางแสดงให้เห็นถึงความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับของของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-5 ชั้นละ 6 คน รวมเป็น 30 คน ได้คำตอบว่า นักเรียนมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะกลุ่มวิชาภาษา เนื่องจากไม่นิยมพูดกันในชีวิตประจำวัน นอกจากพูดกันในครอบครัวเท่านั้น อีกทั้งไม่ได้ใช้ในการศึกษาต่อ จึงเรียนรู้จากครอบครัวก็เพียงพอแล้ว กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ก็เช่นกัน การคำนวณแบบของไม่ต่างจากไทยมากนัก แต่ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติที่ของเชื่อถือบางอย่างมีประโยชน์ เพราะเป็นเรื่องการรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม สามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม

กลุ่มวิชาสังคมศึกษาเป็นกลุ่มที่นักเรียนต้องการเนื้อหาเพิ่มเติมมากที่สุด และมากอยู่ในระดับสูง เพราะปัจจุบันไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับของ ทั้ง ๆ ที่ตนมีเชื้อสายของ จึงต้องการทราบเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความเชื่อประเพณี พิธีกรรมและการประกอบอาชีพของคนของ เพื่อเป็นความรู้สำหรับตนเองไว้เผยแพร่ให้ผู้อื่นได้ทราบด้วย เวลาที่มีคนถามถึงเกี่ยวกับของซึ่งสอดคล้องกับเรื่องที่ตนคิดว่ากล้ายอมรับว่าตนเป็นของ แต่ต้องการความรู้เพื่อใช้ตอบคำถามผู้อื่นเกี่ยวกับเรื่องของได้ด้วย

กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง มากและน้อย โดยให้เหตุผลว่าการรักษาโรคแบบของ ไม่ทันสมัยและอาจรักษาไม่หาย รักษาแบบใหม่จะมีโอกาสปลอดภัยกว่า ส่วนกีฬา การละเล่น ศิลปกรรม เพลง ดนตรี และธรรมเนียมปฏิบัติตัว

ต่าง ๆ ก็มีส่วนคล้ายกับไทยอยู่มาก ไม่แตกต่างกัน พอมีความรู้อยู่บ้างแล้ว เพราะได้ปฏิบัติอยู่ และพบเห็นในแต่ละวัน สามารถบอกให้คนอื่นทราบได้

กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง และค่อนข้างน้อย โดยให้เหตุผลว่าเป็นวิธีแบบเก่า ไม่เหมาะสมกับกาลเวลา การเกษตรแบบของนิยมพึ่งพาธรรมชาติอย่างเดียว ทำให้ได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร การแต่งกายแบบของก็ไม่มีลักษณะเด่นหรือเป็นเอกลักษณ์ที่จะศึกษาได้ชัดเจน ส่วนการทำอาหาร การจัดและตกแต่งบ้าน การช่างและการประดิษฐ์ มีลักษณะคล้ายของไทย มีรูปแบบไม่ต่างกัน แต่ถ้านำมาผสมผสานกัน โดยใช้วัฒนธรรมชาติที่หาได้จากท้องถิ่นก็จะดี เป็นการประหยัดและเรียนรู้วิถีชีวิตของท้องถิ่นไปด้วย

สำหรับกลุ่มกิจกรรม เป็นกลุ่มที่นักเรียนมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุดกับมาก เพราะต้องการความรู้เกี่ยวกับของ แต่เป็นลักษณะของกิจกรรมเสริม ทำให้ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินไปด้วย ด้วยเหตุนี้จึงมีศูนย์วัฒนธรรมของจีน เพื่อศึกษาเผยแพร่ พัฒนา และอนุรักษ์วัฒนธรรมของโดยตรง มีนักเรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมในชมรมกันมากทั้งเด็กไทยและเด็กของ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า นักเรียนมีความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับของเพื่อต้องการเป็นความรู้รอบตัวหรือความรู้เสริมสำหรับให้รู้ว่าตนเป็นใคร บรรพบุรุษมีความเป็นมาอย่างไร แต่ไม่ต้องเรียนอย่างเป็นทางการ เพราะไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือศึกษาต่อระดับสูงขึ้น

3. ปัญหาและความต้องการด้านการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน พบว่า ในด้านการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนนั้น ทางโรงเรียนได้ใช้เกณฑ์ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งต้องใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ เป็นหลักในการสอนและการวัดผล

สำหรับปัญหามีบางประการ โดยเฉพาะการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ นักเรียนของมักมีปัญหาเรื่องการออกเสียง เพราะมีสำเนียงต่างไปจากเด็กไทย ทางโรงเรียนได้ช่วยโดยมีแบบฝึกหัดเสริมให้ทำ รวมทั้งฝึกการอ่าน การออกเสียงทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ถูกต้องหรือใกล้เคียงกับภาษานั้น ๆ มากที่สุด มีการสอบอ่านออกเสียง การสอบสนทนา ตอบคำถามเป็นรายบุคคล เพื่อให้เด็กได้มีพัฒนาการขึ้น การวัดผลจึงต้องมีกิจกรรมเหล่านี้เพิ่มเติมแทรกไปด้วยเพื่อช่วยเด็ก

ส่วนการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์ ยังขาดอุปกรณ์ เครื่องมือบางอย่าง ทำให้การเรียนการสอนไม่ได้ปฏิบัติจริง แต่โรงเรียนก็ได้พยายามจัดหาอุปกรณ์ที่พอทดแทนได้ และหาช่วยในท้องถิ่นมาช่วยเป็นสื่อประกอบการสอน รวมทั้งของงบประมาณจัดซื้อเพิ่มเติมทุกปี

อีกประการหนึ่งคือผลการเรียนด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของเด็กยังอยู่ในระดับไม่สูงนัก โรงเรียนมีมาตรการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนวิชานี้อย่างเต็มที่ และพยายามให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงขึ้น โดยการร่วมมือกับกลุ่มโรงเรียน วางแนวทางการสอน จัดทำแผนการสอน และออกข้อสอบร่วมกัน เพื่อให้ได้มีมาตรฐานมากขึ้น และไปสอบแข่งขันกับที่อื่นได้ เพราะนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเน้นการเรียนการสอนด้านนี้มากในขณะนี้ แต่โรงเรียนยังมีความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ จึงมีผลต่อการเรียนของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนพยายามพัฒนาจุดนี้ให้ดีขึ้น และได้ผลดีขึ้นกว่าปีก่อน

สำหรับในปีการศึกษา 2543 ทางโรงเรียนจะเปิดการเรียนการสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียน นักเรียนจะต้องสอบเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ทางโรงเรียนได้เตรียมการในเรื่องของการแนะแนว และการเตรียมความพร้อมทางวิชาการให้แก่ นักเรียนเพราะโรงเรียนอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง ไม่มีสถานที่เรียนพิเศษ กวดวิชาหรือ บรรยายภาค สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยการเรียนรู้ให้แก่เด็กได้ดี ความพร้อมเข้าสู่การแข่งขันเหมือนเด็กในเมือง ซึ่งจะได้เปรียบกว่าเด็กในชนบท เพราะเด็กจะได้จากครูเท่านั้น โรงเรียนจึงต้องเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์ สื่อการสอน ห้องสมุดให้พร้อมไว้ก่อน รวมทั้งแบบฝึกหัดเสริม ตัวอย่างข้อสอบ เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่เด็กซึ่งเป็นรุ่นแรกของโรงเรียน

ส่วนปัญหาที่จะกระทบการเรียนการสอนอีกประการหนึ่งของโรงเรียนก็คือ ครูมีจำนวนน้อยคือมีอาจารย์เพียง 12 คน รวมทั้งผู้อำนวยการด้วยทำให้ครูต้องทำงานหนัก บางคนสอนวิชาเดียวแต่สอนทุกระดับชั้นและต้องทำงานบริหาร งานกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนด้วยทุกคนทำงานกันหลายหน้าที่ มีภาระมากกว่า 1 อย่าง แต่โรงเรียนมีโครงการจ้างอาจารย์มาสอนเพื่อช่วยแบ่งเบาชั่วโมงสอนของอาจารย์ประจำให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสมขึ้น เพราะปีหน้าจะมีครบทุกชั้นปีแล้ว

4. ปัจจัยด้านครู ผู้บริหารและผู้ทำงานด้านการศึกษา

สำหรับบุคลากรทางการศึกษาที่โรงเรียนคลองพลูวิทยา มีครู 11 คน เป็นผู้ชาย 5 คน เป็นผู้หญิง 6 คน มีผู้อำนวยการ 1 คน เป็นผู้ชาย มีภารโรง 1 คน เป็นผู้ชาย มีครูจ้างสอน

คอมพิวเตอร์ 1 คน เป็นผู้ชาย ครูจ้างสอนภาษาอังกฤษ 2 คน เป็นผู้หญิง และครูจ้างสอนคณิตศาสตร์ 1 คน เป็นผู้ชาย รวมเป็นบุคลากรของโรงเรียนทั้งสิ้น 17 คน จากการสัมภาษณ์ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการตอบแบบสอบถามของครู 11 คน ผู้อำนวยการ 1 คน และครูจ้างสอน 4 คน รวมเป็น 16 คน ได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 21 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับครูและผู้บริหารการศึกษาโรงเรียนคลองพลูวิทยา

ที่	ข้อมูลเกี่ยวกับครูและผู้บริหาร	จำนวน/คน (รวม 16 คน)	ร้อยละ
1.	เพศ		
	1.1 ชาย	8	50.00
	1.2 หญิง	8	50.00
2.	อายุ		
	2.1 20-30 ปี	3	18.75
	2.2 31-40 ปี	8	50.00
	2.3 41-50 ปี	4	25.00
	2.4 51-60 ปี	1	6.25
3.	เชื้อชาติ		
	3.1 ไทย	15	13.75
	3.2 ของ	-	-
	3.3 จีน	1	6.25
	3.4 อื่น ๆ	-	-
4.	สัญชาติ		
	4.1 ไทย	16	100
	4.2 อื่น ๆ	-	-

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ที่	ข้อมูลเกี่ยวกับครูและผู้บริหาร	จำนวน/คน (รวม 16 คน)	ร้อยละ
5.	ศาสนา		
	5.1 พุทธ	16	100
	5.2 คริสต์	-	-
	5.3 อิสลาม	-	-
	5.4 อื่น ๆ	-	-
6.	ระดับการศึกษา		
	6.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-
	6.2 ปริญญาตรี	16	100
	6.3 สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
7.	ตำแหน่งปัจจุบัน		
	7.1 อาจารย์ 1	6	37.50
	7.2 อาจารย์ 2	5	31.25
	7.3 อาจารย์ 3	-	-
	7.4 ผู้อำนวยการ	1	6.25
	7.5 ลูกจ้าง	4	25.00
8.	อายุราชการ		
	8.1 1-5 ปี	6	37.50
	8.2 6-10 ปี	6	37.50
	8.3 11-15 ปี	2	12.50
	8.4 16-20 ปี	2	12.50
	8.5 21-25 ปี	-	-
9.	ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน		
	9.1 1-5 ปี	12	75.00
	9.2 6-10 ปี	4	25.00

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ที่	ข้อมูลเกี่ยวกับครูและผู้บริหาร	จำนวน/คน (รวม 16 คน)	ร้อยละ
10.	ประสบการณ์ทำงานก่อนมาอยู่โรงเรียนนี้		
	10.1 เคยทำงานมาก่อน	7	43.75
	10.2 ยังไม่เคยทำงานมาก่อน	9	56.25
11.	ภูมิลำเนา		
	11.1 อยู่ในตำบลคลองพลู	-	-
	11.2 อยู่ในกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ	2	12.50
	11.3 อยู่ในจังหวัดจันทบุรี	8	50.00
	11.4 อยู่ในจังหวัดอื่น	6	37.50
12.	สถานที่พักในปัจจุบัน		
	12.1 บ้านพักครูในโรงเรียน	7	43.75
	12.2 บ้านเช่าในพื้นที่	-	-
	12.3 บ้านของตนเองในพื้นที่	-	-
	12.4 บ้านเช่านอกพื้นที่	2	12.50
	12.5 บ้านของตนเองนอกพื้นที่	6	37.50
13.	สถานภาพส่วนบุคคล		
	13.1 โสด	12	75.00
	13.2 สมรส	4	25.00

จากตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับครูและผู้บริหารของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ของตัวครูรวมทั้งสิ้น 16 ท่าน ประกอบด้วย เพศชาย 8 ท่าน และเพศหญิง 8 ท่าน มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปีเป็นส่วนมาก อายุระหว่าง 20-30 ปี มี 3 ท่าน อายุระหว่าง 41-50 ปี มี 4 ท่านและอายุเกิน 51 ปีขึ้นไปมีเพียง 1 ท่าน มีเชื้อชาติไทย 15 คน เชื้อชาติจีน 1 ท่าน ไม่มีเชื้อชาติของและทุกคนมีสัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธและจบการศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งหมด

ส่วนตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบันเป็นอาจารย์ 1 ระดับ 3-5 รวม 6 ท่าน อาจารย์ 2 ระดับ 6-7 รวม 5 ท่าน ไม่มีอาจารย์ 3 เป็นผู้อำนวยการ 1 ท่าน และเป็นอาจารย์อัตราจ้าง 4 ท่าน มีอายุราชการอยู่ระหว่าง 1-5 ปี 6 ท่าน 6-10 ปี 6 ท่าน 11-15 ปี 2 ท่าน และ 16-20 ปี 2 ท่าน ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนนี้อยู่ระหว่าง 1-5 ปี 12 ท่าน และ 6-10 ปี 4 ท่าน เป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์ทำงานมาก่อน 7 ท่านและยังไม่เคยทำงานมาก่อน 9 ท่าน กล่าวได้ว่าส่วนมากเป็นอาจารย์ใหม่ เพราะเป็นโรงเรียนที่เพิ่งตั้งใหม่

สำหรับภูมิลำเนาของครูปรากฏว่าไม่มีคนในพื้นที่ตำบลคลองพลูเลย แต่มีคนอยู่ในพื้นที่กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ 2 ท่าน เป็นคนอยู่ในจังหวัดจันทบุรี แต่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภออื่น ๆ 8 ท่าน ซึ่งเป็นจำนวนมากที่สุด และเป็นคนมาจากจังหวัดอื่น 6 ท่าน ส่วนที่พักของครูในปัจจุบัน พักอยู่ในบ้านพักครูในโรงเรียน 7 ท่าน อยู่บ้านเช่านอกพื้นที่ตำบลคลองพลู 2 ท่านและอยู่บ้านของตนเองในจังหวัดจันทบุรี 6 ท่าน และสถานภาพส่วนตัวส่วนมากเป็นคนโสด 12 ท่าน สมรสแล้ว 4 ท่าน

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและอาจารย์ในโรงเรียนเพิ่มเติมเกี่ยวกับทัศนคติของครูต่อโรงเรียน และนักเรียนต่างวัฒนธรรม ได้ข้อมูลว่าโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลที่ตั้งขึ้นใหม่ อาจารย์ 8 ท่าน ตอบว่าสอบบรรจุได้ที่นี้ จึงมาทำงานอยู่ในโรงเรียนนี้ ตอนแรกที่มาทำงานใหม่ ๆ การเดินทางค่อนข้างลำบาก ถ้าไม่มีรถส่วนตัวจะไม่สะดวก เพราะมีรถโดยสารวิ่งเข้าออกพื้นที่เพียงวันละ 1 เที่ยว และถนนยังไม่ดีสองข้างทางเป็นป่าและสวน ถ้าฝนตกหนักทำให้การเดินทางลำบากมาก ต่อมาถนนลาดยาง ทำให้การเดินทางสะดวกขึ้น เพื่อนร่วมงานทุกคนดี เห็นใจ และช่วยเหลือกัน ชาวบ้านก็ดีใจที่มีครูมาสอนลูกหลานของเขา จึงทำให้มีกำลังใจทำงาน และไม่คิดจะย้ายไปที่อื่น เพราะเป็นคนจันทบุรีอยู่แล้ว เดินทางไปกลับบ้านทุกวันสะดวกดีไม่มีปัญหา

ส่วนอาจารย์ 6 ท่าน ที่เป็นคนภูมิลำเนาอื่น ให้ข้อมูลว่าชอบบรรยากาศที่นี่ รวมทั้งผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน ทุกคนมีความเข้าใจกันและตั้งใจทำงานกันจริงจัง มี 3 ท่านตอบว่าในอนาคตอาจจะย้ายกลับภูมิลำเนา เพราะต้องการอยู่กับญาติพี่น้อง และพ่อแม่อายุมากขึ้นไม่มีคนดูแล แต่การอยู่ที่นี่ไม่มีปัญหาอื่นเพื่อนร่วมงานดี ชาวบ้านและเด็กก็ให้ความเคารพนับถือครูเป็นอย่างดี อาจารย์อีก 2 ท่าน ตอบว่ามีแนวโน้มจะเปลี่ยนงานเพราะว่าที่ทำอยู่เป็นอัตราจ้าง ยังไม่ทราบว่าจะมีตำแหน่งราชการบรรจุเมื่อไหร่ ถ้ามีโอกาสที่ไหนบรรจุก็จะต้องไปเพื่ออนาคต แต่ตลอดเวลาที่ทำงานอยู่ก็มีความสุขสบายใจ ชอบบรรยากาศและเพื่อนร่วมงานมาก ไม่

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ที่	คุณสมบัติของครู	จำแนกคุณสมบัติ								รวม
		ต่าง	ไม่ ต่าง	คิด	ไม่ คิด	มี	ไม่ มี	เคย	ไม่ เคย	
2.	มิติด้านจริยพิสัย									
	2.1 ครูคิดว่าของไม่ใช่คนไทย	-	-	2	14	-	-	-	-	16
	2.2 ครูคิดว่าของเป็นชนกลุ่มน้อย	-	-	6	10	-	-	-	-	16
	2.3 ครูคิดว่าของเป็นคนไทยเผ่าหนึ่ง	-	-	12	4	-	-	-	-	16
	2.4 ครูคิดว่าของเข้ากับคนไทยไม่ได้	-	-	1	15	-	-	-	-	16
	2.5 ครูคิดว่าของมีความรู้สึกไม่ดีกับคนไทย	-	-	3	13	-	-	-	-	16
	2.6 ครูคิดว่าสอนนักเรียนของลำบากกว่านักเรียนไทย	-	-	7	9	-	-	-	-	16
	2.7 ครูคิดว่าสอนนักเรียนของแล้วจะมีปัญหาเกิดขึ้นเพราะภาษาและวัฒนธรรมของครูต่างกับนักเรียน	-	-	6	10	-	-	-	-	16
	2.8 ครูคิดว่านักเรียนของไม่ยอมรับครูคนไทย	-	-	-	16	-	-	-	-	16
	2.9 ครูคิดว่าคนของมีประเพณีบางอย่างที่ครูกลัวและยอมรับไม่ได้	-	-	3	13	-	-	-	-	16
	2.10 ครูคิดว่าคนไทยทั่วไปรู้สึกว่าคุณดีกว่าคนไทยในทุกด้าน	-	-	9	7	-	-	-	-	16
3.	มิติด้านพุทธิพิสัย									
	3.1 ครูเคยเรียนเกี่ยวกับเรื่องของคนต่างวัฒนธรรมมาก่อน	-	-	-	-	-	-	16	-	16
	3.2 ครูมีความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของของมาก่อน	-	-	-	-	-	16	-	-	16
	3.3 ครูมีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของของมาก่อน	-	-	-	-	3	13	-	-	16
	3.4 ครูมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีและความเชื่อของของมาก่อน	-	-	-	-	2	14	-	-	16
	3.5 ครูมีความรู้เกี่ยวกับอุปนิสัยใจคอและลักษณะนิสัยของคนของมาก่อน	-	-	-	-	2	14	-	-	16

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ที่	คุณสมบัติของครู	จำนวนคุณสมบัติ								
		ต่าง	ไม่ ต่าง	คิด	ไม่ คิด	มี	ไม่ มี	เคย	ไม่ เคย	รวม
4.	มิติด้านพฤติกรรมวิชาการ									
4.1	ครูเคยได้รับการอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม	-	-	-	-	-	-	-	16	16
4.2	ครูเคยได้รับการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับคนของ	-	-	-	-	-	-	-	16	16
4.3	ครูเคยได้ทำวิจัยเกี่ยวกับคนของ	-	-	-	-	-	-	-	16	16
4.4	ครูเคยได้เข้าร่วมโครงการศึกษาเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม	-	-	-	-	-	-	2	14	16
4.5	ครูเคยได้เข้าร่วมโครงการอบรมเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม	-	-	-	-	-	-	2	14	16
5.	มิติด้านผลที่ตามมา									
5.1	ครูกับนักเรียนมีความรู้สึกที่ติดต่อกัน	-	-	-	-	16	-	-	-	16
5.2	ครูกับนักเรียนมีความเข้าใจกัน	-	-	-	-	16	-	-	-	16
5.3	นักเรียนมีความเคารพครู	-	-	-	-	16	-	-	-	16
5.4	นักเรียนมีการยอมรับครู	-	-	-	-	16	-	-	-	16
5.5	ครูกับนักเรียนมีการปรับตัวเข้ากันได้	-	-	-	-	16	-	-	-	16
5.6	ครูกับนักเรียนมีความขัดแย้งกันทางความคิดและความเชื่อ	-	-	-	-	1	15	-	-	16
5.7	ครูกับนักเรียนมีความรู้สึกแตกต่างกันด้านเชื้อชาติ	-	-	-	-	1	15	-	-	16
6.	มิติด้านประสบการณ์									
6.1	ครูเคยทำงานเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมมาก่อน	-	-	-	-	-	-	8	8	16
6.2	ครูเคยทำงานกับคนของมาก่อน	-	-	-	-	-	-	-	16	16
6.3	ครูเคยเดินทางเข้ามาในพื้นที่ของคนของมาก่อน	-	-	-	-	-	-	3	13	16
6.4	ครูเคยพบเห็นหรือรู้จักคนของมาก่อน	-	-	-	-	-	-	2	14	16
6.5	ครูเคยได้ยินหรือรับรู้ว่ามีคนของอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มาก่อน	-	-	-	-	-	-	7	9	16

จากตารางแสดงคุณสมบัติของครูเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมทั้ง 6 มิติตามทฤษฎีของ เจมส์ ลินซ์ สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

มิติด้านวัฒนธรรม เนื่องจากครูกับนักเรียนมีมิติด้านนี้ต่างกัน เพราะครูมีเชื้อชาติไทยทุกคน แต่นักเรียนมีเชื้อชาติของ ไม่มีครูคนใดมีเชื้อชาติเดียวกับนักเรียนเลย ดังนั้นส่วนมากจึงเห็นว่าแตกต่างกัน มีครู 4 ท่าน ที่เป็นคนในพื้นที่คุ้นเคยกับคนของ จึงเห็นว่าไม่ต่างกัน ส่วนด้านศาสนา ครูทุกคนเห็นว่าไม่แตกต่างกัน เพราะนับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน ด้านประเพณี วัฒนธรรม แม้ว่าจะมีความคล้ายคลึงกันมากแต่ก็มีบางอย่างแตกต่างกันเกี่ยวกับแบบแผนการปฏิบัติ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดปัญหาอื่นใด สำหรับด้านภาษาเห็นได้ชัดว่ามีความแตกต่างกัน เพราะครูทุกคนพูดภาษาไทย และไม่มีใครรู้ภาษาของเลย แต่นักเรียนยังคงพูดภาษาของอยู่กับญาติพี่น้องในครอบครัวและเพื่อนสนิทในเวลาว่าง แม้ต้องพูดภาษาไทยกลางในโรงเรียน เพราะเป็นนโยบายของรัฐ แต่นักเรียนก็มีสำเนียงที่ต่างออกไปจากการพูดภาษาไทยกลางโดยทั่วไป ทำให้ครูสอนภาษาต้องหาวิธีสอนและมีความพยายามในการสอนภาษาให้แก่เด็กมากขึ้นกว่าเดิม

มิติด้านจริยพิสัย ในด้านความรู้สึกนึกคิดของครู ครูส่วนมากไม่คิดว่าของเป็นชนชาติอื่น หรือเป็นชนกลุ่มน้อย แต่เป็นคนไทยเผ่าหนึ่งเช่นเดียวกับไทยโดยทั่วไป เข้ากับคนไทยได้และความรู้สึกเหมือนคนไทยส่วนมากโดยทั่วไป มีครูเพียงส่วนน้อยที่คิดว่าของเป็นคนต่างชาติ ไม่ใช่คนไทยและเข้ากับคนไทยไม่ได้เพราะมีความรู้สึกไม่ศรัทธาคนไทย ซึ่งก็เป็นทัศนคติส่วนบุคคลส่วนในด้านการเรียนการสอน ครูเห็นว่าการสอนเด็กไทยกับเด็กของไม่ต่างกันนัก แต่จะมีด้านภาษาที่สอนลำบากกว่า เพราะเด็กของมีสำเนียงที่แตกต่างออกไปจากคนไทย ปัญหานี้ถึงแม้ว่าจะมีอยู่แต่ก็ไม่เป็นปัญหาใหญ่ เพราะครูกับนักเรียนพยายามปรับเข้ากัน นักเรียนยอมรับการสอนของครูและมีความตั้งใจเรียน ประเพณีบางอย่างแม้ว่าจะต่างออกไป แต่ครูก็ยอมรับได้และไม่ค่อยได้เห็นบ่อยนัก เพราะประเพณีหลายอย่างเริ่มหายไปและผสมกลมกลืนกับประเพณีไทยมากแล้ว ในความคิดโดยทั่วไปยังเห็นว่าคนของด้อยกว่าคนไทยในทุกด้าน

มิติด้านพุทธิพิสัย เป็นเรื่องความรู้ของครูเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม ซึ่งครูทุกคนเคยเรียนเกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อนเพราะมีในหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา แต่เป็นชนต่างวัฒนธรรมเผ่าอื่น เช่น ชาวเขา ไม่มีใครเคยเรียนเกี่ยวกับคนของมาเลย เพราะไม่มีในหลักสูตร แบบเรียนที่เรียนมาในโรงเรียน มีครูเพียง 3 ท่านที่อยู่ในพื้นที่ จึงเคยทราบมาบ้างเกี่ยวกับประวัติ

ความเป็นมาของของ ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อและอุปนิสัยใจอกของคนของ แต่ก็เป็นการรับรู้อย่างไม่เป็นทางการ เป็นเพียงได้พบเห็นคนของและได้ยินเรื่องราวจากการพูดคุยกันเท่านั้น ไม่ได้เรียนตามหลักวิชาโดยตรง แม้ครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดจันทบุรีเองบางคนก็ยังไม่ทราบมาก่อนว่ามีคนของอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ เพราะอยู่แต่ในตัวเมืองและไม่มีใครพูดถึงคนของให้ได้ยินมาก่อน เมื่อมาทำงานและได้รู้ว่ามีคนของ ทำให้เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้และไม่ยากที่จะทำความเข้าใจกันคนของ

มิติด้านพฤติกรรมวิชาการ ถึงแม้ว่าครูจะทำงานกับชนต่างวัฒนธรรมอยู่ แต่ก็ไม่เคยได้รับการอบรมเพิ่มเติมหรือได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างเป็นทางการเลย รวมทั้งยังไม่เคยทำวิจัยเกี่ยวกับคนของโดยตรงด้วย เพราะไม่มีเวลาเพียงพอ เนื่องจากต้องสอนและทำงานบริหารโรงเรียนอยู่หลายหน้าที่ แต่มีความสนใจส่วนตัว เพราะต้องคลุกคลีใกล้ชิดกับนักเรียนที่มีเชื้อสายของ จึงเรียนรู้จากเด็กอย่างไม่เป็นทางการเท่านั้น มีครูสอนภาษาไทยกับภาษาอังกฤษที่เคยไปเข้าโครงการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาษาศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดขึ้นระหว่างปิดภาคเรียนเพราะต้องการทราบเกี่ยวกับการสอนภาษาให้ชนต่างวัฒนธรรม จะได้นำวิธีการมาปรับใช้ ส่วนครูสังคมศึกษากับครูภาษาไทย ได้เคยเข้าร่วมโครงการอบรมเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมที่มหาวิทยาลัยศิลปากรและสถาบันราชภัฏรำไพพรรณีจัดขึ้น เพราะต้องการความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำมาจัดทำศูนย์วัฒนธรรมของ และเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาชุมชนวัฒนธรรมของให้แก่นักเรียน

มิติด้านผลที่ตามมา เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่มีความแตกต่างกันทางด้านเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรม แต่อาจารย์ทุกท่านให้คำตอบว่าไม่มีปัญหาและไม่มีผลในด้านลบตามมาเลย เพราะนักเรียนกับครูมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน เข้าใจกัน นักเรียนให้ความเคารพนับถือและยอมรับครูเป็นอย่างดี ปรับตัวเข้ากันได้เพราะนักเรียนมีสัญชาติไทยและนับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับครู จะมีบ้างในด้านความคิดและความเชื่อบางประการของนักเรียนที่ขัดกับคำสอนของครูตามหลักวิชาการ เช่น ความเชื่อเรื่องผี เรื่องไสยศาสตร์ทำให้มุมมองของความเห็นต่างกันบ้าง รวมทั้งทัศนคติบางอย่างของของ เช่น การรักษาโรค การรักษาสุขภาพอนามัย อาหารการกิน ซึ่งยังมีความเชื่อเดิมปะปนอยู่ ทำให้ขัดกับการสอนของครู แต่นักเรียนก็รับฟังด้วยดีและเข้าใจตามหลักวิชาการ จึงไม่มีปัญหาที่รุนแรง รวมทั้งความรู้สึกเรื่องเชื้อชาติ ก็ไม่มีผลตามมาด้านลบ เพราะคนของคิดว่าตนเป็นคนไทยเหมือนกัน จึงไม่มีความขัดแย้งในด้านนี้

มิติด้านประสบการณ์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ของครูที่มีกับชนต่าง วัฒนธรรม ปรากฏว่ามีครู 8 คน จาก 16 คน คือครั้งหนึ่งที่มีประสบการณ์กับชนต่าง วัฒนธรรมมาก่อน ได้แก่ เคยออกค่ายอาสาพัฒนาหมู่บ้านขณะเป็นนักศึกษา มี 1 คน เคยสอน หนังสือให้ชาวเขาเผ่าแม้ว 1 คน เผ่ากระเหรี่ยง 1 คน เผ่าลัวะ 1 คน เผ่าลีซอ 1 คน เคยสอน หนังสือให้ผู้อพยพลี้ภัยชาวกัมพูชา 1 คน เคยทำงานในบริษัทฝรั่ง 1 คน และเคยทำงานใน บริษัทญี่ปุ่น 1 คน ทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจในความแตกต่างทางความเชื่อ ทัศนคติของ ชนต่างวัฒนธรรมมาบ้าง สามารถนำมาใช้ปรับตัวได้พอสมควร แต่ยังไม่เคยมีใครทำงานกับ คนชองมาก่อนเลย มีครู 3 คน เคยเดินทางเข้ามาในพื้นที่ของคนชอง คือครูที่มีบ้านอยู่ใน จังหวัดจันทบุรี เคยเดินทางมานมัสการพระพุทธบาท ที่เขาภิษณภูฏ ซึ่งเป็นการใหญ่ประจำปี ของตำบลคลองพลู ทำให้ได้พบเห็น พูดคุยและรู้จักกับคนชองที่มาร่วมงานบุญกันเท่านั้น แต่ ไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับชองมากนัก เพราะไม่ได้คุยกันในรายละเอียด และมีครูที่เป็นคน จันทบุรีโดยกำเนิดรับรู้ว่ามีคนชองอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มาก่อน แต่ก็ไม่ได้สนใจศึกษาเรื่องราว ของชองโดยตรงนัก เมื่อมาทำงานในพื้นที่จึงไม่ยากที่จะปรับตัวและเรียนรู้เพราะเคยได้ยิน และรู้เรื่องคนชองมาบ้างแล้ว

กล่าวในภาพโดยรวมได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนตามทฤษฎีของ เจมส์ ลินซ์ ว่าด้วยการศึกษาชนต่างวัฒนธรรม 6 มิติของอาจารย์ในโรงเรียนคลองพลูวิทยา ไม่มีปัญหาขัดแย้งกันอย่างรุนแรง และไม่มีความรู้สึกแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี ภาษา เพราะไม่แตกต่างกันมากอย่างเด่นชัด อีกทั้งนับถือพุทธศาสนาเหมือนกัน จึง ทำให้ปรับตัวเข้ากันได้ง่ายขึ้น ทัศนคติทั้งของครูและนักเรียนจึงไม่มีในด้านลบ ครูหลายคน แม้จะไม่เคยมีความรู้เกี่ยวกับคนชองมาก่อน แต่เมื่อมาทำงานเกี่ยวข้องกับชอง ก็มีการพัฒนา ตนเอง แสวงหาความรู้เกี่ยวกับชองจากเด็กนักเรียน และไปอบรม สัมมนาเพิ่มเติมจากสถาบัน การศึกษาอื่นที่จัดให้มีขึ้นเพื่อจะได้นำความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง รวมทั้งครู ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดจันทบุรี เคยมีประสบการณ์รับรู้เกี่ยวกับคนชองมาก่อน ทำให้การ ปรับตัวและเรียนรู้เป็นไปได้ไม่ยากนัก

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อได้สัมภาษณ์อาจารย์และผู้อำนวยการ โรงเรียนเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปรับตัวเมื่อมาทำงานในพื้นที่ใหม่ ๆ โดยเฉพาะอาจารย์หลายท่านเป็นคนจากที่อื่นและเพิ่ง บรรจุเป็นครั้งแรกที่มี เมื่อต้องทำงานกับเด็กต่างวัฒนธรรมจะเป็นเช่นไร พบว่า ครู 9 คน ให้ ข้อมูลว่าต้องปรับตัวในการสอนเด็กอยู่บ้างเหมือนกัน โดยเฉพาะครูสอนภาษา เพราะเด็กจะ

พูดด้วยสำเนียงท้องถิ่นอยู่หลายคน แม้ว่าจะพูดเป็นภาษาไทยภาคกลาง แต่สำเนียงก็จะเพี้ยนไปบ้าง ทำให้ออกเสียงภาษาไทยไม่ชัด ครูต้องแก้ไขจุดนี้ บางทีเวลาให้อ่านซ้ำหรือให้ออกเสียงใหม่ให้ถูกต้อง เด็กบางคนก็ไม่พอใจ และเกิดความรู้สึกรำคาญ จนไม่กล้าพูด ไม่อยากออกเสียงเพราะกลัวผิดเกิดความไม่มั่นใจ ครูจึงต้องใช้ความพยายามมากกว่าสอนเด็กไทยทั่วไป ครูต้องเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยเพื่อช่วยในการสร้างความรู้สึกร่วมกันเองและเข้าใจเด็กมากขึ้น ครู 2 คน ตอบว่า เด็กของมักซ์อายไม่กล้าแสดงออก เวลาสอนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม เช่น ตอบคำถามหรือรายงานหน้าชั้นเรียน เด็กของจะไม่กล้าแสดงตัว ครูก็ต้องอดทนเพราะต้องฝึกให้เด็กมีคุณสมบัติดังกล่าวตามหลักสูตรด้วย

ในเรื่องของการปรับตัวเข้ากับเด็กและชาวบ้าน ครู 3 คน ให้ข้อมูลว่า ได้พยายามทำตัวไม่ให้เห็นแตกต่างจากเด็กมากนัก และไม่ทำตัวให้เด็กรู้สึกว่าเขาเป็นปมด้อยที่เป็นของ รวมทั้งไม่ทำตัวให้เด็กรู้สึกว่าครูอยู่สูงกว่า เจริญกว่าคนของ โดยครูได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของตำบล เช่นงานทำบุญประจำปี งานนมัสการพระพุทธบาทเขาคิชฌกูฏ หัดพูดภาษาของแล้วทักทายกับเด็กบ้างเพื่อสร้างความรู้สึที่ดีให้เด็กรับรู้ว่าการพูดภาษาของได้เป็นความสามารถพิเศษของเขาที่พูดภาษาอื่นเพิ่มขึ้นมาอีก 1 ภาษา มิใช่เป็นปมด้อยที่น่าอาย เป็นต้น ก็จะทำให้เข้ากับเด็กและชาวบ้านได้ง่ายขึ้น

ในเรื่องการปรับตัวของตัวเอง ครู 2 คน ตอบว่า ตอนแรกที่มาอยู่ต้องปรับตัวเกี่ยวกับดินฟ้าอากาศ เพราะอากาศเปลี่ยนเร็ว กลางวันร้อน กลางคืนหนาว เนื่องจากยังเป็นป่าและภูเขาอยู่ ทำให้มีปัญหาด้านสุขภาพ ในฤดูฝนมีฝนตกชุก มีไข้มาเลเรียระบาด โรงพยาบาลหรือร้านหมออยู่ไกลไปในตัวอำเภอเป็น 10 กว่ากิโล ในระยะแรกการเดินทางยังไม่สะดวก ถ้าไม่มีรถส่วนตัว เพราะรถโดยสารมีเพียงวันละ 1 เที่ยวเท่านั้น ถนนยังไม่ได้ลาดยาง เวลาฤดูฝนทางจะเสียหายมาก รวมทั้งน้ำประปายังมี ต้องใช้น้ำบ่อ และร้านค้าขายของใช้ที่จำเป็นก็ไม่มี ต้องฝากอาจารย์ที่ไปกลับบ้านในตัวเมืองซื้อ อีกทั้งเมื่อมาอยู่ใหม่ ๆ ยังมีอาจารย์น้อยจึงต้องทำงานหลายหน้าที่ ทำงานหนักมาก แต่ก็มีความตั้งใจทำเพราะผู้บริหารเข้าใจ เด็กและชาวบ้านเห็นใจและให้ความร่วมมือดี มีอหิชาศัยดี จึงทำงานอย่างมีความสุข ครูทุกคนตั้งใจทำงานกันดี ไม่มีความขัดแย้งกัน

นอกเหนือจากครูและผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนแล้วยังมีผู้ปกครองที่เด็กต้องเกี่ยวโยงด้วยในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามอหิชาศัย และการศึกษานอกโรงเรียนอย่างไม่เป็นทางการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นกลุ่มสนทนา

โดยให้นักเรียนแนะนำผู้ปกครองให้ เพื่อผู้วิจัยจะได้ศึกษาความเป็นอยู่ ภูมิหลังเกี่ยวกับตัวนักเรียนได้มากขึ้น จากการสัมภาษณ์ สังเกต และมีส่วนร่วมทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครองจำนวน 30 คน ดังนี้

ตารางที่ 23 แสดงข้อมูลของผู้ปกครองนักเรียนของ

ที่	ข้อมูล	จำนวน (รวม 30 คน)	ที่	ข้อมูล	จำนวน (รวม 30 คน)
1.	เพศ		6.	สถานภาพ	
	1.1 ชาย	8		6.1 สมรส	27
	1.2 หญิง	22		6.2 โสด	1
2.	อายุ			6.3 ม่าย	2
	2.1 20-30 ปี	2	7.	อาชีพหลัก	
	2.2 31-40 ปี	4		7.1 ทำนา	2
	2.3 41-50 ปี	13		7.2 ทำสวน	11
	2.4 51-60 ปี	6		7.3 ทำไร่	13
	2.5 มากกว่า 60 ปี	5		7.4 ค้าขาย	1
3.	เชื้อชาติ			7.5 เลี้ยงสัตว์	2
	3.1 ไทย	4		7.6 ประมง	1
	3.2 ของ	26	8.	อาชีพรอง	
	3.3 จีน	-		8.1 เพาะปลูก	8
	3.4 อื่น ๆ	-		8.2 ค้าขาย	3
4.	สัญชาติ			8.3 รับจ้าง	4
	4.1 ไทย	30		8.4 ไม่มี	15
	4.2 ของ	-	9.	ระดับการศึกษา	
	4.3 จีน	-		9.1 ป.1	2
	4.4 อื่น ๆ	-		9.2 ป.2	2
5.	ศาสนา			9.3 ป.3	4
	5.1 พุทธ	30		9.4 ป.4	12
	5.2 คริสต์	-		9.5 ป.5	1
	5.3 อิสลาม	-		9.6 ป.6	1
	5.4 อื่น ๆ	-		9.7 ป.7	2
				9.8 ม.ศ. 3	1
				9.9 ไม่ได้เรียน	5

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ที่	ข้อมูล	จำนวน (รวม 30 คน)	ที่	ข้อมูล	จำนวน (รวม 30 คน)
10.	ภาษาที่ใช้ในบ้าน		15.	การตั้งถิ่นฐาน	
	10.1 ภาษาไทย	4		15.1 อยู่ที่นี่มาแต่เดิม	28
	10.2 ภาษาของ	16		15.2 ย้ายมาจากที่อื่น	
	10.3 ทั้ง 2 ภาษา	10		15.2.1 ในจังหวัด	
11.	ภาษาที่ใช้พูดกับลูก			จันทบุรี	1
	11.1 ภาษาไทย	8		15.2.2 นอกจังหวัด	
	11.2 ภาษาของ	10		จันทบุรี	1
	11.3 ทั้ง 2 ภาษา	12	16.	กรรมสิทธิ์ในบ้าน	
12.	รายได้ของครอบครัวต่อเดือน			16.1 บ้านของตนเอง	29
	12.1 ต่ำกว่า 1,000 บาท	1		16.2 บ้านเช่า	-
	12.2 1,000-3,000 บาท	1		16.3 บ้านญาติ	1
	12.3 3,000-5,000 บาท	13	17.	ความเป็นอยู่ภายในบ้าน	
	12.4 สูงกว่า 5,000 บาท	16		17.1 มีวิทยุ/เครื่องเสียง	30
13.	การนับถือผี			17.2 มีโทรทัศน์	22
	13.1 นับถือ	27		17.3 มีตู้เย็น	1
	13.2 ไม่นับถือ	3		17.4 มีเตาแก๊ส	2
14.	การเดินทางออกไปนอกพื้นที่			17.5 มีเตาไฟฟ้า	2
	14.1 บ่อย	2		17.6 มีรถจักรยาน	30
	14.2 ไม่บ่อย	16		17.7 มีรถจักรยานยนต์	20
	14.3 นาน ๆ ครั้ง	7		17.8 มีรถยนต์	2
	14.4 ไม่เคย	5		17.9 มีรถแทรกเตอร์	2
				17.10 มีกาดัมน้ำไฟฟ้า	6

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ที่	ข้อมูล	จำนวน (รวม 30 คน)	ที่	ข้อมูล	จำนวน (รวม 30 คน)
18.	กรรมสิทธิ์ในการถือ ครองที่ดิน				
18.1	มีที่ดินเป็นของตน เอง	29			
18.2	ไม่มีที่ดินเป็นของ ตนเอง	-			
18.2.1	เช่าที่ดินคนอื่น	-			
18.2.2	อาศัยที่ดินของ ญาติพี่น้อง	1			

จากตารางแสดงข้อมูลด้านต่าง ๆ ของผู้ปกครองนักเรียนของ จำนวน 30 คน โดยการสัมภาษณ์และสังเกตความเป็นอยู่ภายในบ้าน ปรากฏว่าผู้ปกครองที่ได้ไปสัมภาษณ์มี ผู้ชาย 8 คน ผู้หญิง 22 คน ที่เป็นผู้หญิงส่วนมากเพราะผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ตอนกลางวัน จึงมี ผู้หญิงเป็นแม่บ้านทำงานบ้านอยู่เป็นส่วนใหญ่ ผู้ชายไปทำงานนอกบ้าน จึงไม่อยู่ในบ้านมี อายุส่วนมากอยู่ในวัยกลางคนคือ 41-50 ปี และมีผู้สูงอายุอีกจำนวนหนึ่งที่อยู่ในบ้านตอน กลางวัน ส่วนคนวัยหนุ่มสาวมีน้อย เพราะไปทำงานนอกบ้าน มีคนรุ่นหนุ่มสาวบางคน ที่ทำนาทำสวนอยู่ใกล้บ้านก็กลับมาทานอาหารกลางวันที่บ้าน จึงได้พบเห็นและสัมภาษณ์ได้ ส่วนหนึ่ง ส่วนมากมีเชื้อสายของมีเชื้อชาติไทยอยู่ 4 คน ทุกคนมีสัญชาติไทยและนับถือ ศาสนาพุทธส่วนมากอยู่กันเป็นครอบครัวครบถ้วน มีคนโสด 1 คนรับอุปการะหลานเพราะ พ่อแม่ของเด็กซึ่งเป็นน้องชายและน้องสะใภ้ไปทำงานอยู่ที่โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัด ระยอง นาน ๆ จะกลับมาบ้าน และอีก 2 คนเป็นม่ายเนื่องจากสามีเสียชีวิต 1 คน และหย่ากัน 1 คน ผู้ปกครองส่วนมากทำอาชีพหลักคือทำไร่ ทำสวนผลไม้ได้แก่ เงาะ ทุเรียน ข่าวโพด มันสำปะหลัง นอกนั้นมีทำนา เลี้ยงสัตว์ ค้าขายและประมงเล็กน้อย ส่วนอาชีพรองหลาย ครอบครัวไม่มีทำจะมีบ้างก็เพาะปลูกเล็กน้อยในบริเวณบ้าน ค้าขายและรับจ้างเป็นครั้งคราว สำหรับการศึกษของผู้ปกครองนักเรียนของ ซึ่งส่วนมากเป็นผู้สูงอายุมักไม่มีโอกาสได้เรียน

หนังสือสูงนัก คือจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ตามระบบการศึกษาภาคบังคับในขณะนั้นเป็นส่วนมาก และมีจำนวนหนึ่งไม่ได้เรียนหนังสือ โดยมากมักเป็นคนอายุ 30 ปีขึ้นไป รวมทั้งมีผู้ที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับคือ ป. 4 ต้องลาออกกลางคันอีกจำนวนหนึ่งด้วย มีผู้จบการศึกษาเกิน ป.4 น้อย คือจบ ป. 7 มี 2 คน และจบ มศ. 3 เพียง 1 คนเท่านั้นที่จบชั้นสูงสุด ส่วนภาษาที่ใช้พูดกันในบ้านส่วนมากเป็นภาษาของ มีการพูดภาษาไทยอย่างเดียวมีน้อยกว่า เหตุที่ต้องพูดภาษาไทยเพราะลูกต้องเรียนหนังสือจึงต้องรู้ภาษาไทย ที่พูดภาษาของก็เป็นเพราะความเคยชินและผู้ปกครองที่มีอายุมากนิยมพูดกันอยู่ ยกเว้นครอบครัวที่มีเชื้อสายไทยปนอยู่จึงพูดภาษาไทยกัน มีรายได้ของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำขึ้นอยู่กับการขายผลผลิตทางการเกษตรเป็นส่วนมาก หลายครอบครัวไม่ค่อยเปิดเผยเรื่องรายได้ บอกว่าคิดไม่ถูก ไม่ได้คิดไม่แน่นอน เป็นการกะประมาณเรื่องรายได้ ส่วนความเชื่อเรื่องนับถือผียังมีอยู่มาก ภายในบ้านมีหิ้งบูชา โดยเฉพาะศิบรรพบุรุษ

ส่วนการเดินทางออกไปนอกพื้นที่ ปรากฏว่าราษฎรส่วนมากเดินทางออกไปนอกพื้นที่ไม่ค่อยบ่อยนัก มักเป็นนาน ๆ ครั้ง และมีหลายคนไม่เคยออกไปนอกพื้นที่เลย อยู่ในพื้นที่มาโดยตลอด ที่ออกไปนอกพื้นที่มีเพียง 2 คน คือไปเยี่ยมญาติอยู่ที่อำเภอมะขาม 1 คน และไปธุระในตัวเมืองจันทบุรี 1 คน ราษฎรส่วนมากเป็นคนในพื้นที่ดั้งถิ่นฐานอยู่ในตำบลคลองพลูมานานหลายชั่วอายุคนแล้ว มีย้ายมาจากที่อื่น 2 คน คือมาจากกิ่งอำเภอแก่งหางแมว 1 คน และย้ายมาจากจังหวัดตราด 1 คน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าราษฎรส่วนใหญ่เป็นคนที่อยู่มาดั้งเดิม มีกรรมสิทธิ์ในบ้านโดยตรงเป็นบ้านของตนเองเกือบทั้งหมด มีพักอยู่กับญาติเพียง 1 คนเท่านั้น

ในด้านความเป็นอยู่ภายในบ้าน ปรากฏว่าชาวบ้านเริ่มนิยมความเป็นอยู่แบบคนในเมืองมากขึ้น เพราะตำบลคลองพลูมีไฟฟ้าใช้กันแล้ว จึงมีเครื่องรับวิทยุกันทุกบ้าน มีโทรทัศน์กันหลายบ้าน มีรถจักรยานทุกบ้าน มีรถจักรยานยนต์หลายบ้าน มีรถยนต์ 2 บ้าน เป็นรถกะบะไว้จนของไปขายที่ตลาดนัด มีรถแทรกเตอร์ใช้ 2 บ้าน และมีเครื่องใช้ไฟฟ้าอื่น ๆ ได้แก่ ตู้เย็น เตารีด เต้าไฟฟ้า และกาต้มน้ำไฟฟ้า ก็มีใช้กันบ้างแต่ไม่กี่บ้าน ส่วนกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินนั้น ราษฎรส่วนมากมีที่ดินเป็นของตัวเอง มีอาศัยของญาติพี่น้องอยู่เพียง 1 ราย ซึ่งให้ข้อมูลว่าเป็นที่ดินของปู่ยังไม่ได้แบ่งให้ใคร

จากข้อมูลทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า คนของในพื้นที่นี้ยังมีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย และดั้งเดิมอยู่มาก ส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย จบเพียง ป. 4 ยังคงพูดภาษาของกันอยู่มากส่วน

ใหญ่ประกอบอาชีพด้วยการทำสวน ทำไร่ ยังพึ่งพาธรรมชาติอยู่มากมีรายได้ไม่มากนัก แต่มีบ้านและที่ดินเป็นของตัวเอง คนของเหล่านี้เป็นของที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาแต่ดั้งเดิม มิได้อพยพย้ายมาจากที่อื่น ไม่ค่อยได้เดินทางออกไปนอกพื้นที่บ่อยนัก ทำให้รักษาความเป็นของไว้ได้มาก แม้ว่าทุกคนได้รับสัญชาติไทยและนับถือศาสนาพุทธกันเป็นส่วนมาก แต่ยังคงมีความเชื่อมั่นในเรื่องการนับถือผีอยู่ จากลักษณะความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตดังกล่าวมาข้างต้นนี้ ทำให้ชาวของยังคงรักษาความเป็นของทั้งในด้านภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อและวิถีชีวิตตามแบบแผนของตนไว้ได้อย่างต่อเนื่อง วิธีการเรียนรู้จากการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กได้ทางหนึ่ง เป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ซึมซับอยู่ในวิถีชีวิต ทำให้ความเป็นของนั้นยังคงอยู่สืบไป ดังนั้นสถาบันครอบครัวจึงมีส่วนสำคัญมากในการให้การศึกษาเพื่อรักษาเผ่าพันธุ์ของตนไว้ตลอดมา

2.3 การศึกษานอกโรงเรียน

สภาพปัญหาและรูปแบบการศึกษานอกโรงเรียน เนื่องจากการศึกษามีได้ถูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้นภายนอกโรงเรียนก็มีแหล่งที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ด้วย อีกทั้งความรู้จากภายนอกยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กได้รับความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือไปจากความรู้ที่สอนกันในโรงเรียนตามหลักสูตร และยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการสงวนและคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งจะเห็นได้ชัดจากการศึกษาชนต่างวัฒนธรรม ที่ยังคงมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของชนเผ่าตนเป็นอย่างดี ทั้ง ๆ ที่มีได้มีเนื้อหาสอนกันในโรงเรียนโดยตรง จึงน่าสนใจว่าความรู้ที่ได้จากนอกโรงเรียนของนักเรียนชาวของนั้นได้จากแหล่งใดบ้าง มีวิธีการได้มาอย่างไร รวมทั้งได้ความรู้ด้านใดบ้าง จากการสังเกตของผู้วิจัยการศึกษาจากเอกสารทางราชการและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

สภาพการศึกษานอกโรงเรียน นักเรียนและราษฎรในตำบลคลองพลูได้รับความรู้จากภายนอกโรงเรียนซึ่งมีทั้งความรู้อย่างเป็นทางการ ไม่เป็นทางการ และตามอัธยาศัย ดังนี้

ปัจจัยป้อนของการศึกษา

1. แหล่งที่ให้การศึกษา

1.1 แหล่งที่เป็นทางการ ได้แก่ หน่วยงานของรัฐ ประกอบด้วย ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี สาธารณสุขกิ่งอำเภอเขาชีเมื้องู พัฒนาชุมชนกิ่งอำเภอ

เขาคิชฌกูฏ หน่วยงานของเอกชน และสถาบันศาสนา แต่ละหน่วยงานมีกิจกรรมส่งเสริม การศึกษานอกโรงเรียนดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้เข้ามาจัดทำโครงการเพื่อให้การศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ โครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน โครงการรณรงค์เพื่อ การรู้หนังสือแห่งชาติ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน และโครงการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น ซึ่งจัดอบรมตัดผม และตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นโครงการที่ให้การศึกษาแก่ราษฎรโดยตรง (ปฏิญญา คุ้มพุ่ม, สัมภาษณ์ : 2542)

กระทรวงมหาดไทย ได้เข้ามาจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งมีหลายหน่วยงาน เข้ามาช่วยจัด ได้แก่ กรมประชาสงเคราะห์ พัฒนากรอำเภอ สำหรับบุคคลในพื้นที่ ช่วยประสานงานและดำเนินการภายในหมู่บ้าน และตำบล ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู เพื่อ เผยแพร่ความรู้ด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาชุมชน โดยแจกเอกสารการ พัฒนาและข้อมูลต่าง ๆ ไว้กับทางโรงเรียน โรงเรียนได้ตีตประกาศให้นักเรียน ครู และ ผู้สนใจได้มาอ่าน นอกจากนี้ยังมีโครงการทำถนนในหมู่บ้าน ซ่อมแซมสะพาน สร้างถังเก็บ น้ำ ขุดบ่อน้ำไว้ใช้ ขุดบ่อสำหรับเลี้ยงปลา เป็นต้น มีพัฒนาการจากกิ่งอำเภอมาตรวจเยี่ยมเป็น ระยะ ๆ แม้มิได้เป็นการศึกษาโดยตรงแต่ก็มีคุณค่าด้านการพัฒนาตนเอง พัฒนาลังคม ราษฎร ได้รับความรู้ไปด้วยในตัว (พูลศักดิ์ ศรีไย, สัมภาษณ์ : 2542)

กระทรวงสาธารณสุข ได้เข้ามาตรวจสุขภาพอนามัย แนะนำเรื่องการบริโภคอาหาร ให้ถูกสุขลักษณะ การระวังป้องกันและรักษาโรคติดต่อให้ถูกวิธี การใช้ยาและการทานยา สมัยใหม่ให้ถูกวิธี มีเอกสารแผ่นพับแจกให้ตามโรงเรียนได้ช่วยตีตประกาศ เจ้าหน้าที่อนามัย และสาธารณสุขจากสำนักงานกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ได้ออกตรวจเยี่ยมราษฎรในช่วงฤดูฝน เพื่อแนะนำการป้องกันและรักษาไข้มาเลเรีย มีจัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคติดต่อ หลายชนิดไปพร้อมกัน โดยใช้โรงเรียนวัดคลองพลูเป็นสถานที่จัดนิทรรศการ ทำให้นักเรียน และราษฎรใกล้เคียงได้รับความรู้ด้านสาธารณสุขไปด้วย

สำหรับงานด้านสาธารณสุขยังมีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ของโรงพยาบาลในจังหวัด จันทบุรี วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยสาธารณสุข การออกค่ายอาสาของนิสิตนักศึกษาตาม วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในภูมิภาคมีกิจกรรมพัฒนาชุมชน เผยแพร่ความรู้ด้านสาธารณสุข ให้แก่ประชาชนในชนบท ก็มีบางคณะเดินทางเข้าไปในหมู่บ้านที่ตำบลคลองพลู รณรงค์เรื่อง

การรักษาความสะอาด การป้องกันโรคติดต่อ ฯลฯ ในช่วงเวลาที่นักเรียนปีดภาคเรียนคือเดือน ตุลาคมกับเดือนมีนาคม เป็นประจำเกือบทุกปี (ศักดิ์รินทร์ หลิมเจริญ, สัมภาษณ์ : 2542)

ส่วนหน่วยงานเอกชน จากการสอบถามราษฎร ได้ข้อมูลว่ามีเข้ามาในหมู่บ้านบ้าง เป็นบางครั้ง เช่นเวลาน้ำท่วมในบางปีจะมีหน่วยงานเอกชนบริจาคสิ่งของ เครื่องใช้ ยารักษา โรค เสื้อผ้า ผ่านมาทางสงเคราะห์จังหวัด แล้วทางจังหวัดนำมาแจกให้ รวมทั้งองค์กรทาง ศาสนา มูลนิธิ สมาคมต่าง ๆ เข้ามาแจกของให้ความรู้ด้านสาธารณสุข ให้คำแนะนำด้านการ เกษตรบ้างเหมือนกันแต่นานๆ ครั้งไม่บ่อยนัก

จะเห็นได้ว่ามีหน่วยงานและกิจกรรมอย่างเป็นทางการที่เข้าไปมีบทบาทด้านการ พัฒนาและให้ความรู้แก่ประชาชนในตำบลคลองพลูมีไม่มากนัก และไม่สม่ำเสมอ ทำให้ ราษฎรได้รับความรู้อย่างเป็นทางการน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ด้วยเหตุนี้อาจกล่าวได้ว่า การดำรง รักษาความเป็นของจึงมีอยู่อย่างต่อเนื่องมาได้ขาดหาย อีกทั้งการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นการติดตามแผนรวมของหน่วยงานที่มุ่งจัดให้แก่ประชาชนในชนบท ตามพื้นที่ต่าง ๆ เหมือนกันทั่วประเทศ เช่นให้มีความรู้พื้นฐาน การรู้หนังสือ และการ ประกอบอาชีพ แต่มีได้จัดให้กับชนต่างวัฒนธรรมเป็นการเฉพาะ ชาวบ้านที่มีความแตกต่าง ทางวัฒนธรรมจึงไม่เห็นความสำคัญ เพราะไม่ตรงกับความต้องการของตน และไม่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวัน

อย่างไรก็ตามเมื่อสอบถามราษฎรจำนวน 30 คน ว่าได้เคยเข้าร่วมโครงการที่ทาง ราชการนำเข้ามาเผยแพร่มี 3 คน ตอบว่าเคยเข้าอบรมโครงการฝึกอาชีพพระยะสัน มี 7 คน ตอบว่า เคยเข้าร่วมโครงการทำถนนในหมู่บ้าน มี 8 คน ตอบว่าเคยร่วมโครงการขุดบ่อน้ำ ประจำหมู่บ้าน นอกนั้นไม่เคยเข้าร่วมโครงการใดโดยให้เหตุผลว่าไม่มีเวลาว่างเพราะต้อง ทำงาน เมื่อถามต่อไปว่าต้องการกิจกรรมที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดให้อย่างไรบ้าง มีผู้ตอบว่า ต้องการเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมอาชีพพระยะสันมากที่สุด 16 คน แต่ให้มีหลากหลายโครง การ เช่น ตัดผม ตัดเย็บเสื้อผ้า ทำขนม และประดิษฐ์ของที่ระลึก รองลงมา ได้แก่ โครงการ ธรรมรงค์เพื่อการเรียนรู้หนังสือ 6 คน โครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ 5 คน และโครงการ พัฒนาหมู่บ้าน 3 คน แต่จากข้อมูลข้างต้นก็พบว่าเมื่อมีโครงการเข้ามาจริงราษฎรก็ให้ความสนใจเข้าร่วมน้อยเพราะต้องทำงานทำให้ไม่มีเวลาจึงเห็นได้ว่าความต้องการจริงกับการ ปฏิบัติจริงไม่สอดคล้องกัน

1.2 แหล่งที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มบุคคลหรือบุคคลที่อยู่ในชุมชน เป็นผู้ให้การศึกษาแบบไม่เป็นทางการ หรือการศึกษาตามอัธยาศัยแก่เด็กในชุมชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันจากการดำเนินชีวิตในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมและซึมซับไปจากการเข้าร่วมกิจกรรมและใช้ชีวิตอยู่ตามปกติวิสัยอย่างไม่รู้ตัว จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์มีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้าน พบว่า ผู้ที่ทำหน้าที่ให้การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการแก่นักเรียนและราษฎร 30 คน ได้แก่ สถาบันครอบครัว คือ พ่อแม่ ญาติพี่น้องสอนกันเองภายในบ้าน สถาบันศาสนา คือพระสงฆ์ เจ้าอาวาส สถาบันการเมือง คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาจังหวัด สถาบันสื่อมวลชน คือ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สถาบันการพัฒนาจากหน่วยงานของรัฐ คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่อนามัย นักวิชาการเกษตร นักพัฒนา สงเคราะห์จังหวัด สถาบันการศึกษา คืออาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และกิจกรรมการออกค่ายอาสาของนิสิตนักศึกษา และกลุ่มเพื่อนบ้านใกล้เคียงกัน

จากกลุ่มบุคคลหรือสถาบันทางสังคมดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นแหล่งให้ความรู้อย่างไม่เป็นทางการหรือตามอัธยาศัยนั้น สามารถเรียงตามลำดับจากคำตอบได้ดังนี้

1. สถาบันครอบครัว มากเป็นอันดับ 1 ด้วยเหตุผลว่า ชาวของในชุมชนมีความผูกพันใกล้ชิดกับสมาชิกในครอบครัวทุกคนอยู่เป็นประจำ ไม่ได้แยกจากกันไป พบเห็นกันทุกวัน จึงเกิดการเรียนรู้กันเองภายในครอบครัวในทุกเรื่อง โดยเฉพาะช่วงเย็น เวลาทานอาหารเย็นร่วมกันพร้อมหน้าสมาชิกในครอบครัวมักมีเรื่องราวเล่าสู่กันฟังเป็นประจำ ทำให้เรียนรู้และรับทราบเรื่องราวต่างๆ ที่ได้พบเห็นในแต่ละวันเสมอ

2. กลุ่มเพื่อนบ้าน มากเป็นอันดับ 2 ด้วยเหตุผลว่า ชาวของในชุมชนมีความสนิทสนมกัน คบหาสมาคมกันมานานและหลาย ๆ บ้านมักรู้จักกันดีต่อเนื่องมาหลายรุ่นหลายชั่วคน เพื่อนบ้านหลายหลังมีความเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติกันด้วย มีโอกาสพูดคุยทักทายกันเป็นประจำ มีกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารและความรู้หลายอย่างโดยการบอกต่อกัน ฝากบอกกันอยู่เป็นประจำ

3. สถาบันศาสนา มากเป็นอันดับ 3 ด้วยเหตุผลว่า ชาวของในชุมชนมีกิจกรรมทางศาสนาที่ปฏิบัติกันอยู่เป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็นทำบุญใส่บาตรในตอนเช้าเป็นประจำทุกวัน ฟังเทศน์ฟังธรรมในวันพระและวันสำคัญทางศาสนา ร่วมกิจกรรมตามประเพณีกันเสมอ เคารพนับถือพระที่วัด มีการไปนมัสการกันเป็นประจำ ทำให้ได้รับความรู้จากพระขณะไป

นั้สการและคำแนะนำในเรื่งต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและความรู้ใหม่จากภายนอกหมู่บ้านไปด้วยพร้อมกัน

4. สถาบันสื่อมวลชน มากเป็นอันดับ 4 ด้วยเหตุผลว่าในปัจจุบันชาวชนองในหมู่บ้านมีวิทยุฟังกันทุกบ้าน มีโทรทัศน์กันหลายบ้านแล้ว มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แต่ส่วนมากมักฟังวิทยุกันเป็นประจำ ส่วนโทรทัศน์ชมกันบ้างเป็นครั้งคราว มักไม่ค่อยชมกันเพราะต้องการประหยัดไฟ สำหรับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านไม่ค่อยมีหนังสือใหม่ จึงได้รับข่าวสารและความรู้จากวิทยุและโทรทัศน์ในหลาย ๆ เรื่ง

5. หน่วยงานของรัฐด้านการพัฒนา มากเป็นอันดับ 5 ด้วยเหตุผลว่ามีบุคลากรของรัฐจากหลายหน่วยงานเข้าไปเผยแพร่ความรู้ แนะนำเรื่งราวต่าง ๆ อยู่บ้างเป็นครั้งคราวราว 2-3 เดือนครั้ง หรือมากกว่านั้น แต่ในบางครั้งที่มีภาวะฉุกเฉิน เช่น น้ำท่วม เกิดโรคระบาด ฯลฯ ก็จะเข้าไปบ่อยครั้งกว่าเวลาปกติ ทำให้ชาวชนองได้รับความรู้บ้างเป็นครั้งคราว เช่น การรักษาสุขภาพอนามัย การป้องกันโรคติดต่อ การปรับปรุงพันธุ์พืช การพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น

6. สถาบันการศึกษา มากเป็นอันดับที่ 6 ด้วยเหตุผลว่า มีอาจารย์จากวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเข้าไปศึกษา เก็บข้อมูลอยู่บ้างเป็นครั้งคราว รวมทั้งมีกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาเข้าไปช่วยพัฒนาหมู่บ้าน แนะนำความรู้ต่าง ๆ ประมาณปีละครั้ง ในช่วงเวลาปิดภาคเรียนแต่บางปีก็ไม่มี บางปีมี 2-3 ครั้ง จากต่างสถาบันการศึกษาทำให้ชาวบ้านได้รับความรู้บ้างแต่ไม่บ่อยนัก

7. สถาบันการเมือง เป็นลำดับสุดท้าย ด้วยเหตุผลว่าในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั้งระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับชาติ จะมีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเข้าไปพบชาวบ้านไปให้คำแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการเมือง การเลือกตั้ง รวมทั้งความรู้ด้านอื่น เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การระวังรักษาโรค ฯลฯ บางครั้งผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งนำผู้มีความรู้ด้านต่าง ๆ ไปช่วยเผยแพร่ให้ข้อมูลแก่ชาวบ้านด้วย แต่ภายหลังการเลือกตั้งเสร็จแล้ว แหล่งความรู้ส่วนนี้ก็ไม่มืบทบาทต่อมา มักหมดไปพร้อมกับการเมือง จะมีบ้างที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไปประชุมในจังหวัดแล้วกลับมาถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชน แต่ก็ก็เป็นเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ไม่ใช่ทุกคน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน มักได้รับข้อมูลโดยตรง แต่การถ่ายทอดต่อมักไม่สม่ำเสมอและไม่ทั่วถึง ทำให้ชาวบ้านหลายคนไม่ทราบ

2. เป้าหมายในการศึกษานอกโรงเรียน

การได้รับความรู้จากการศึกษานอกโรงเรียนทั้งแหล่งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการต่าง ๆ นักเรียนและราษฎรในชุมชนมีเป้าหมายในการเข้ารับการศึกษหรือตั้งเป้าหมายในการรับความรู้จากแหล่งต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลดังนี้

2.1 เป้าหมายในการเข้าร่วมโครงการกับการศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ โครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ 5 คน ตอบว่าต้องการมีความรู้เพิ่มเติม โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ 6 คน ตอบว่า ต้องการรู้หนังสือให้อ่านออกเขียนได้ เพื่อรับฟังข่าวสารข้อมูลได้รู้เรื่องและเข้าใจ โครงการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น 7 คน ตอบว่าต้องการมีความรู้พิเศษ 2 คน ต้องการมีรายได้เสริม 3 คน และต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ 2 คน

2.2 เป้าหมายในการเข้าร่วมโครงการพัฒนาหมู่บ้าน 8 คน ตอบว่าต้องการพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญขึ้น โครงการทำถนนในหมู่บ้าน 7 คน ตอบว่าต้องการทำถนนให้ดี เพื่อจะได้เดินทางติดต่อกันได้สะดวกขึ้น โครงการขุดบ่อน้ำประจำหมู่บ้าน 4 คน ตอบว่าต้องการให้มีน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง

2.3 เป้าหมายในการเข้าร่วมโครงการรณรงค์รักษาความสะอาด 6 คน ตอบว่าต้องการรักษาความสะอาดของที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น โครงการป้องกันรักษาสุขภาพอนามัย 7 คน ต้องการรู้วิธีป้องกันรักษาโรคให้ถูกวิธี

ส่วนเป้าหมายในการได้รับความรู้จากแหล่งที่ไม่เป็นทางการไม่สามารถวัดได้แน่นอน เพราะเป็นการศึกษาตามอัธยาศัยที่ซึมซับอยู่ในการดำเนินชีวิตและไม่รู้ตัว แต่ผู้วิจัยก็ได้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อต้องการทราบวัตถุประสงค์จากการได้รับความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งบางสถาบันก็มีเป้าหมายในการเผยแพร่ความรู้อย่างชัดเจน จึงต้องการทราบว่าผู้รับจะได้รับประโยชน์ตามที่ผู้ให้ตั้งเป้าหมายไว้เพียงใดได้ข้อมูลดังนี้

1. จากสถาบันครอบครัว มีเป้าหมายให้รู้ภาษาของ ประเพณี วัฒนธรรมของชาวของ สืบทอดอาชีพและความถนัดเฉพาะด้านของบรรพบุรุษ และคนในครอบครัว

2. จากกลุ่มเพื่อนบ้าน มีเป้าหมายให้รู้จักสนิทสนมกันช่วยเหลือกัน และแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสารต่าง ๆ กัน

3. จากสถาบันศาสนา มีเป้าหมายเพื่อความสบายใจ ความสงบ เป็นการดี สืบทอดประเพณีและได้รับความรู้ด้านพุทธศาสนา

4. จากสถาบันสื่อมวลชน มีเป้าหมายเพื่อความบันเทิง ความสนุกสนาน พักผ่อน หย่อนใจ และได้รับทราบข่าวเหตุการณ์บ้านเมืองและความรู้แปลก ๆ ใหม่ ๆ

5. จากหน่วยงานของรัฐที่เข้ามาพัฒนา มีเป้าหมายเพื่อได้รับความรู้นำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ด้านสุขภาพอนามัย ป้องกันโรคติดต่อ ปรับปรุงพันธุ์พืช กำจัดศัตรูพืช พัฒนาหมู่บ้าน

6. จากสถาบันการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อได้รับความรู้ใหม่ ๆ จากอาจารย์และนิสิต นักศึกษา ได้พัฒนาหมู่บ้าน และได้เผยแพร่ความรู้เรื่องของชาวช่องให้เป็นที่ยู่งักของคนภายนอก

7. จากสถาบันการเมือง มีเป้าหมายเพื่อได้รับความรู้ทางการเมืองวิธีการเลือกตั้ง คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง กลวิธีในการหาเสียง นโยบายของพรรคการเมือง สิทธิหน้าที่ของประชาชนในทางการเมือง

กระบวนการของการศึกษา

เนื่องจากการศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยจึงไม่ศึกษาจากแหล่งที่เป็นทางการเพราะมีเป้าหมายชัดเจนอยู่แล้วในการถ่ายทอดตามลักษณะของหน่วยงานที่ดำเนินการให้ความรู้โดยตรง แต่ศึกษาจากแหล่งไม่เป็นทางการสามารถพิจารณาได้จากความรู้ที่ถ่ายทอด และวิธีการที่ถ่ายทอดความรู้กันในชุมชนชาวช่องได้ดังนี้

1. ความรู้ที่ถ่ายทอด

องค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันอย่างไม่เป็นทางการโดยตรง แต่ได้รับจากการพูดคุย ซักถาม ทำเป็นตัวอย่างรวมทั้งคลุกคลีเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการได้รับความรู้แบบนอกโรงเรียนและแบบตามอัธยาศัย จากการสัมภาษณ์นักเรียน 30 คน ได้ข้อมูลว่าความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดและสถาบันหรือแหล่งที่ถ่ายทอดโดยพิจารณาจากกรอบและแนวคิดของการแบ่งประเภทของภูมิปัญญาในบทที่ 2 รวม 9 ด้าน มีดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 24 แสดงความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดและแหล่งที่ถ่ายทอดความรู้แบบนอกโรงเรียน

ที่	ความรู้ที่ถ่ายทอด	แหล่งที่ถ่ายทอด								รวม
		ครอบครัว	เพื่อน	ศาสนา	สื่อมวลชน	หน่วยงานของรัฐ	การศึกษา	การเมือง	ไม่ตอบ	
1.	ด้านภาษาและวรรณกรรม									
	1.1 ภาษาของ	24	4	1	-	-	-	1	-	30
	1.2 นิทานพื้นบ้านของ	24	2	3	-	-	-	-	1	30
	1.3 ประวัติความเป็นมาของของ	22	2	4	-	1	-	-	1	30
	1.4 ภาษาไทย	10	1	1	12	2	2	2	-	30
	1.5 นิทานพื้นบ้านไทย	3	-	1	20	1	2	-	3	30
	1.6 ประวัติความเป็นมาของไทยและชุมชน	2	-	8	18	1	1	-	-	30
2.	ด้านศาสนาและประเพณี									
	2.1 การนับถือศาสนา	26	-	2	2	-	-	-	-	30
	2.2 การประกอบพิธีกรรม	12	1	15	2	-	-	-	-	30
	2.3 การนับถือและเลี้ยงผี	27	-	-	-	-	-	-	3	30
	2.4 การแต่งกาย	10	3	1	15	1	-	-	-	30
	2.5 การปฏิบัติตามประเพณี									
	2.5.1 ปีใหม่	10	-	4	13	2	1	-	-	30
	2.5.2 สงกรานต์	7	2	7	10	2	1	1	-	30
	2.5.3 เวียนเทียน	11	3	13	3	-	-	-	-	30
	2.5.4 ทำบุญตักบาตร	12	-	18	-	-	-	-	-	30
	2.5.5 ฟังเทศน์	9	-	20	1	-	-	-	-	30
	2.5.6 ขึ้นบ้านใหม่	15	-	14	-	-	-	-	1	30
	2.5.7 แต่งงาน	22	-	8	-	-	-	-	-	30
	2.5.8 งานบวช	10	-	19	1	-	-	-	-	30
	2.5.9 งานศพ	15	-	15	-	-	-	-	-	30
	2.5.10 นมัสการพระพุทธรูป	15	-	15	-	-	-	-	-	30
3.	ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม									
	3.1 การจัดและตกแต่งบ้าน	10	1	4	10	2	2	-	1	30
	3.2 การประดิษฐ์และงานบ้าน	10	1	1	8	6	4	-	1	30
	3.3 การปลูกบ้านแบบของ	25	2	1	-	-	-	-	2	30
	3.4 การก่อสร้างแบบของ	24	4	-	-	1	-	-	1	30
	3.5 การผลิตเครื่องมือเครื่องใช้แบบของ	25	3	1	-	-	-	-	1	30

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ที่	ความรู้ที่ถ่ายทอด	แหล่งที่ถ่ายทอด								รวม
		ครอบครัว	เพื่อน	ศาสนา	สื่อมวลชน	หน่วยงานของรัฐ	การศึกษา	การเมือง	ไม่ตอบ	
4.	ด้านการศึกษาและการเรียนรู้									
	4.1 การใช้ภาษาของ	25	4	1	-	-	-	-	-	30
	4.2 ความเชื่อแบบของ	23	2	5	-	-	-	-	-	30
	4.3 ศติธรรม คุณธรรม	10	2	18	-	-	-	-	-	30
	4.4 วิธีการหาความรู้ด้วยตนเอง	7	3	4	5	6	5	-	-	30
	4.5 มนุษยสัมพันธ์และการปรับตัว	8	4	10	5	2	1	-	1	30
5.	ด้านการแพทย์และสาธารณสุข									
	5.1 การรักษาความสะอาดร่างกายและที่อยู่อาศัย	3	1	1	4	13	7	1	-	30
	5.2 การรักษาสุขภาพอนามัย	4	1	1	10	11	3	-	-	30
	5.3 การป้องกันโรคติดต่อ	4	1	2	11	10	2	-	-	30
	5.4 การใช้ยาสมุนไพร	12	3	7	4	2	2	-	-	30
	5.5 การปฏิบัติคัมภีระป่วยแบบของ	20	6	3	-	-	-	-	1	30
	5.6 การปฏิบัติคัมภีระป่วยแบบไทย	7	1	4	6	9	3	-	-	30
	5.7 การใช้ยาปัจจุบัน	4	1	2	12	10	1	-	-	30
	5.8 การรักษาโรคแบบของ	15	10	4	-	-	-	-	1	30
	5.9 การรักษาโรคแบบไทย	2	-	1	5	17	3	1	1	30
	5.10 การสร้างลักษณะนิสัยด้านสุขอนามัย	3	-	2	10	12	3	-	-	30
	5.11 การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์พาหะนำโรค	3	-	-	10	12	5	-	-	30
6.	ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม									
	6.1 การดูแลรักษาต้นน้ำลำธาร	4	1	6	10	6	2	-	1	30
	6.2 การรักษาและรณรงค์ปลูกป่า	3	-	4	11	9	3	-	-	30
	6.3 การกำจัดขยะมูลฝอย	3	-	2	12	9	4	-	-	30
	6.4 การทำความสะอาดบริเวณบ้านและที่สาธารณะ	4	2	2	8	8	6	-	-	30
	6.5 การไม่ตัดไม้ทำลายป่า	1	-	-	12	10	7	-	-	30
	6.6 การทิ้งขยะให้เป็นที่	2	-	-	15	10	3	-	-	30
	6.7 การขุดลอกคูคลอง	2	2	4	5	12	5	-	-	30
	6.8 การรักษาความสะอาดแหล่งน้ำ	1	1	2	11	10	4	1	-	30
	6.9 การไม่ล่าสัตว์ป่า	1	-	3	9	8	7	1	1	30
	6.10 การรักษาความสะอาดในหมู่บ้าน	1	-	1	7	13	5	2	1	30
	6.11 การพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน	3	-	2	5	11	6	3	-	30

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ที่	ความรู้ที่ถ่ายทอด	แหล่งที่ถ่ายทอด								รวม
		ครอบครัว	เพื่อน	ศาสนา	สื่อมวลชน	หน่วยงานของรัฐ	การศึกษา	การเมือง	ไม่ตอบ	
7.	ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต									
	7.1 การประกอบอาชีพหลัก									
	7.1.1 การเพาะปลูก	20	2	-	3	3	2	-	-	30
	7.1.2 การเลี้ยงสัตว์	19	2	1	2	4	2	-	-	30
	7.1.3 การประมง	20	1	1	1	4	3	-	-	30
	7.1.4 การค้าขาย	4	2	-	12	8	3	-	1	30
	7.1.5 การรับจ้าง	4	3	1	10	9	1	-	2	30
	7.1.6 การบริการ									
	- ตัดผม	-	3	-	18	8	-	-	1	30
	- ตัดเสื้อผ้า	-	3	-	15	12	-	-	-	30
	7.2 การประกอบอาชีพเสริม									
	7.2.1 ทำอาหาร	1	2	-	13	13	-	-	1	30
	7.2.2 ทำการฝีมือ	-	1	-	12	14	2	-	1	30
	7.3 การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์									
	7.3.1 อ่านหนังสือ	2	1	2	9	10	5	1	-	30
	7.3.2 งานอดิเรก	3	1	3	8	12	3	-	-	30
	7.3.3 เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน	4	6	5	4	2	1	3	-	30
	7.4 การเล่นเกมของท้องถิ่น	10	9	9	2	-	-	-	-	30
	7.5 การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	5	3	4	8	6	2	1	1	30
	7.6 การวางแผนชีวิตและครอบครัว	1	1	2	11	13	1	-	1	30
8.	ด้านการปกครองและการบริหาร									
	8.1 ระบบการเมืองการปกครอง	1	1	1	10	8	2	10	-	30
	8.2 ระบบการบริหาร	-	-	-	5	9	5	11	-	30
	8.3 การเลือกตั้ง	1	2	-	9	4	2	12	-	30
	8.4 การพิจารณาคุณสมบัติของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง	1	1	-	8	9	1	10	-	30
	8.5 วิธีการหาเสียง	2	3	-	7	7	3	8	-	30
	8.6 หน้าที่ของผู้แทนราษฎร	1	1	-	9	4	2	13	-	30
	8.7 สิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทย	3	1	1	8	4	3	10	-	30
	8.8 กฎหมายที่ควรรู้ในชีวิตประจำวัน	1	1	-	10	7	4	7	-	30
	8.9 บทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนและท้องถิ่น	2	2	-	11	8	1	6	-	30
	8.10 การตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	1	2	-	12	4	2	9	-	30

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ที่	ความรู้ที่ถ่ายทอด	แหล่งที่ถ่ายทอด								รวม
		ครอบครัว	เพื่อน	ศาสนา	สื่อมวลชน	หน่วยงานของรัฐ	การศึกษา	การเมือง	ไม่ตอบ	
9.	ด้านการผลิตและการบริโภค									
9.1	วิธีการประกอบอาหาร	10	3	-	6	6	4	-	1	30
9.2	การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์	12	2	-	4	8	4	-	-	30
9.3	การรับประทานอาหารให้ครบหมวดหมู่	5	2	-	10	10	3	-	-	30
9.4	การรับประทานอาหารเสริม	2	2	-	8	13	5	-	-	30
9.5	มารยาทในการรับประทานอาหาร	9	1	-	10	6	4	-	-	30
9.6	คุณค่าของสารอาหาร	6	1	-	10	11	2	-	-	30
9.7	การดูแลรักษาความสะอาดอุปกรณ์ประกอบอาหาร	5	-	-	9	11	4	-	1	30
9.8	การผลิตอุปกรณ์สำหรับประกอบอาหาร	10	2	-	7	8	2	-	1	30
9.9	การปรับปรุง คัดแปลงและพัฒนาคุณภาพอาหาร	7	2	-	6	11	3	-	1	30
9.10	การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค	10	3	1	7	4	5	-	-	30

จากตารางซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียน 30 คน เกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดอย่างไม่เป็นทางการหรือเป็นลักษณะการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เมื่อสัมภาษณ์เสร็จแล้วได้นำมาจัดหมวดหมู่ โดยอาศัยกรอบการแบ่งประเภทของความรู้ตามประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมี 9 ด้าน แล้วสร้างเป็นแบบสอบถามนำกลับไปให้นักเรียนลองตอบให้ใหม่ ทำให้ได้ข้อมูลวิเคราะห์องค์ความรู้และแหล่งที่ได้รับความรู้ตามประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านนี้สถาบันครอบครัวเป็นแหล่งถ่ายทอดมากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับของ ไม่ว่าจะเป็นภาษา นิทานพื้นบ้าน และประวัติความเป็นมาของชาวชอง นอกจากนี้ยังได้รับความรู้เรื่องเดียวกันนี้จากกลุ่มเพื่อนและสถาบันศาสนา ซึ่งเป็นกลุ่มสังคมภายในชุมชนเท่านั้น ความรู้นี้ไม่ได้รับจากแหล่งอื่น ส่วนเรื่องภาษาไทย นิทานพื้นบ้านไทย ประวัติความเป็นมาของไทย และของชุมชนนั้นส่วนมากได้รับจากสถาบันสื่อมวลชนและสถาบันภายนอกที่เข้าไปทำกิจกรรมในชุมชน ได้จากสถาบันครอบครัวบ้างเล็กน้อย ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่าเรื่องราวของชาวชองยังถ่ายทอดกันอยู่ภายในครอบครัวและคนใกล้ชิด จึงรักษาความเป็นของอยู่สืบมา

ด้านศาสนาและประเพณี ด้านนี้สถาบันครอบครัวเป็นแหล่งถ่ายทอดมากที่สุด รองลงมาคือสถาบันศาสนา สถาบันสื่อมวลชน และกลุ่มเพื่อน เรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา และประเพณีเป็นเรื่องของวัฒนธรรมที่สืบทอดกันภายในท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่ายังคงมีการถ่ายทอดกันอยู่โดยตรง อิทธิพลจากภายนอกยังมีน้อย ชาวชองยังคงปฏิบัติตามแบบแผนของศาสนาและประเพณีของตนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ยังคงรักษาความเป็นชองไว้ได้ดี

ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ด้านนี้สถาบันครอบครัวยังคงมีบทบาทในการถ่ายทอดมากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มเพื่อนและสถาบันศาสนา มีหน่วยงานจากภายนอกบ้างเล็กน้อย เช่น สถาบันสื่อมวลชน หน่วยงานของรัฐ และสถาบันการศึกษา ซึ่งเข้าไปช่วยพัฒนาพื้นที่เป็นเพียงครั้งคราวเท่านั้น แต่แหล่งที่ถ่ายทอดหลักยังคงเป็นสถาบันภายในพื้นที่ จึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เรื่องราวเกี่ยวกับชอง ได้ถูกถ่ายทอดสู่เยาวชนในพื้นที่โดยตรง

ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ด้านนี้สถาบันครอบครัวยังคงมีบทบาทในการถ่ายทอดมากที่สุดอีกเช่นกัน รองลงมาคือสถาบันศาสนาและกลุ่มเพื่อน โดยเฉพาะการใช้ภาษาชองในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ และเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อ คติธรรม คุณธรรม ส่วนวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การมีมนุษยสัมพันธ์และการปรับตัวยังมีสถาบันอื่นที่ถ่ายทอดให้ในลักษณะที่กระจายออกไป เช่น สถาบันสื่อมวลชนที่ได้พบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน หน่วยงานของรัฐ และสถาบันการศึกษาที่เข้าไปประกอบกิจกรรมในพื้นที่เป็นครั้งคราวและได้แนะนำเกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็มีอิทธิพลอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก เพราะช่วงเวลาที่เข้าไปในพื้นที่มีจำกัดและนาน ๆ ไปครั้ง ทำให้ไม่ต่อเนื่อง

ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านนี้มีหลายสถาบันที่ให้ความรู้แก่เยาวชน มีลักษณะกระจายออกไป ถ้าเป็นด้านการรักษาการป้องกันและการปฏิบัติตัวขณะป่วยแบบชอง มักได้รับความรู้จากสถาบันครอบครัวเป็นหลัก จากกลุ่มเพื่อนและสถาบันศาสนา รองลงไป ซึ่งยังแสดงถึงวิถีชีวิตแบบชองยังคงมีอยู่ในด้านนี้ ส่วนการรักษา การป้องกัน การสร้างลักษณะนิสัย ด้านสุขภาพอนามัยแบบไทยและแบบใหม่ ความรู้ด้านนี้ได้รับจากสถาบันสื่อมวลชนและหน่วยงานของรัฐที่เข้าไปปฏิบัติในพื้นที่ รวมทั้งจากสถาบันการศึกษาบ้างอีกเล็กน้อย แสดงถึงการเปิดรับข้อมูลความรู้จากภายนอกและการปรับตัวให้เข้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงของคนในพื้นที่เริ่มมีมากขึ้น อันส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการดูแลสุขภาพอนามัยไปจากแบบเดิมมากขึ้นในอนาคต

ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านนี้มีหลายสถาบันที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนเช่นกัน และมีลักษณะกระจายออกไปเกือบทุกสถาบันที่ถ่ายทอด ความรู้ ด้านนี้เกี่ยวข้องกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่ในสภาวะที่สมดุล ไม่ว่าจะเป็นต้นน้ำ ลำธาร ป่าไม้ สัตว์ป่า รวมไปถึงการรักษาสภาพแวดล้อมให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ และพัฒนาพื้นที่ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติ แหล่งความรู้ที่ถ่ายทอดมากที่สุด คือ สถาบันสื่อมวลชนและหน่วยงานของรัฐที่เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ รองลงมา คือสถาบันการศึกษา ซึ่งทั้งหมดเป็นหน่วยงานภายนอกที่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐในการรณรงค์เพื่อพัฒนา รักษาสภาพแวดล้อมและรักษาคุณค่าทางธรรมชาติ จึงเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางสื่อมวลชนให้ได้รับทราบกันอย่างทั่วถึง คนในพื้นที่ที่มีการเปิดรับข่าวสารมากขึ้น จึงได้รับข้อมูลด้านนี้ ส่วนสถาบันภายในพื้นที่ได้แก่สถาบันศาสนา สถาบันครอบครัว และกลุ่มเพื่อน มีการถ่ายทอดความรู้ด้านนี้บ้างเหมือนกัน รวมทั้งสถาบันการเมือง ก็มีการถ่ายทอดด้วย แต่น้อยกว่าสถาบันอื่น ทั้งนี้เนื่องจากระยะเวลา โอกาส และความสม่ำเสมอในการเข้าไปในพื้นที่มีน้อยกว่าสถาบันอื่น

ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต ด้านนี้เกี่ยวข้องกับการทำงาน การประกอบอาชีพ การใช้ชีวิตประจำวันในสังคม จึงเรียนรู้ได้จากสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องในแต่ละวัน ปรากฏว่ามีแหล่งถ่ายทอดที่หลากหลายและองค์ความรู้ที่มากมายหลายด้าน สำหรับความรู้ด้านการประกอบอาชีพหลัก ได้แก่ เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ประมง ได้รับความรู้จากสถาบันครอบครัว และกลุ่มเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ ส่วนค้าขาย รับจ้าง และบริการได้รับความรู้จากสถาบันสื่อมวลชน และหน่วยงานของรัฐที่เข้าไปพัฒนาเผยแพร่ความรู้ในท้องถิ่น ส่วนการประกอบอาชีพเสริมนั้น ส่วนมากได้รับความรู้จากสถาบันสื่อมวลชนและหน่วยงานของรัฐ แสดงให้เห็นถึงการสืบทอดการดำรงชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นที่ยังคงดำรงไปตามแบบเดิม มีเพียงส่วนน้อยที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก

สำหรับการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ความรู้ที่ได้รับในด้านนี้ส่วนมากได้จากหน่วยงานของรัฐ และสื่อมวลชน แสดงให้เห็นว่าเริ่มได้รับอิทธิพลจากภายนอกมากขึ้น แต่การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนกับการละเล่นของท้องถิ่น ได้รับความรู้จากสถาบันครอบครัว และกลุ่มเพื่อนมากกว่าสถาบันอื่น ความรู้ด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน กับความรู้ด้านการวางแผนชีวิตและครอบครัว ได้รับความรู้จากสถาบันสื่อมวลชนและหน่วยงานของรัฐที่เข้าไปพัฒนาท้องถิ่นมากกว่าสถาบันอื่น จึงกล่าวได้ว่าความรู้ด้านนี้มี

สถาบันครอบครัวเป็นแหล่งถ่ายทอดมากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องการประกอบอาชีพและเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น ส่วนสถาบันสื่อมวลชนและหน่วยงานของรัฐ เข้าไปมีบทบาทให้ความรู้ เสริมและการดำรงชีวิตแบบใหม่แก่คนในท้องถิ่นมากขึ้น

ด้านการปกครองและการบริหาร ด้านนี้คนในพื้นที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง การเลือกตั้ง กฎหมาย ฯลฯ จากแหล่งที่ถ่ายทอดคือสถาบันการเมืองมากที่สุด รองลงมาคือ สถาบันสื่อมวลชน หน่วยงานของรัฐ และสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันภายนอกพื้นที่ สถาบันการเมืองแม้เข้ามาในพื้นที่ไม่บ่อยนักในเวลาปกติ แต่เนื่องจากระยะเวลา 3-4 ปี มานี้มีเลือกตั้งหลายครั้ง ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ทำให้ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเดินทางไปหาเสียง ซึ่งแจ้งหลักการและนโยบายกับประชาชนในพื้นที่มากขึ้น ประชาชนได้รับความรู้ด้านนี้โดยตรง นอกจากการปราศรัยหาเสียงแล้ว ยังมีเอกสาร แผ่นพับ รูปแบบของผู้สมัครเผยแพร่ให้แก่ประชาชนได้ศึกษา รวมทั้งการได้พบปะพูดคุยกับชาวบ้าน ทำให้ได้รับความรู้ด้านนี้ ในขณะเดียวกันเมื่อใกล้ถึงวันเลือกตั้ง สถาบันสื่อมวลชน โดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์ก็มีการออกข่าวเผยแพร่ความรู้ด้านนี้พร้อมกันไปด้วย หน่วยงานของรัฐและสถาบันการศึกษาก็เข้ามาเผยแพร่ความรู้ด้านนี้ไปด้วยควบคู่ไปกับการทำกิจกรรม พัฒนาชุมชนและสอนอาชีพ ความรู้ที่คนในท้องถิ่นได้รับก็คือความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของผู้แทนราษฎร การเลือกตั้ง ระบบการบริหาร ระบบการเมือง การปกครอง สิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทย การพิจารณาคุณสมบัติของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง การตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง วิธีการหาเสียง กฎหมายในชีวิตประจำวัน และบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนและท้องถิ่น ตามลำดับ

ด้านการผลิตและการบริโภค ด้านนี้เป็นความรู้เกี่ยวกับอาหารการกินเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาหาร การรับประทานอาหาร การรักษาความสะอาดอุปกรณ์เครื่องมือในการทำอาหาร รวมทั้งการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค แหล่งที่ถ่ายทอดความรู้มีสถาบันครอบครัว สถาบันสื่อมวลชน หน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษาและกลุ่มเพื่อนตามลำดับ สำหรับความรู้เกี่ยวกับวิธีการประกอบอาหาร การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การผลิตอุปกรณ์สำหรับประกอบอาหาร และการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อทำอาหาร เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากสถาบันครอบครัวมากที่สุด ส่วนความรู้เกี่ยวกับการรับประทานอาหารให้ครบหมวดหมู่ มารยาทในการรับประทานอาหาร คุณค่าของสารอาหาร และการดูแลสุขภาพอุปกรณ์ประกอบอาหารให้สะอาดเป็นความรู้ที่ได้รับจาก

สถาบันสื่อมวลชนมากที่สุด นอกจากนี้ความรู้เกี่ยวกับการรับประทานอาหารเสริม คุณค่าของสารอาหาร การดูแลรักษาความสะอาดอุปกรณ์ประกอบอาหาร การปรับปรุง คัดแปลง และพัฒนาคุณภาพของอาหาร รวมทั้งการรับประทานอาหารให้ครบหมวดหมู่ ก็ได้รับจากหน่วยงานของรัฐที่ไปพัฒนาท้องถิ่นมากเช่นกัน ความรู้ในเรื่องเดียวกันนี้ยังได้รับจากสถาบันการศึกษา และกลุ่มเพื่อนอีกบ้างเล็กน้อย กล่าวได้ว่า ความรู้ด้านนี้ได้รับจากครอบครัวซึ่งอยู่ใกล้ชิดในชีวิตประจำวัน เพราะต้องบริโภคอาหารอยู่ทุกวัน และได้รับความรู้เพิ่มเติมจากสถาบันสื่อมวลชนและหน่วยงานของรัฐที่เผยแพร่ความรู้ด้านนี้ให้แก่ประชาชนได้พัฒนาด้านอาหารการกินให้ดีขึ้นกว่าเดิม

2. วิธีการที่ถ่ายทอด

องค์ความรู้ต่าง ๆ ดังกล่าวมาข้างต้นเป็นความรู้ที่ได้รับจากการดำรงชีวิตประจำวัน ในสังคม จัดเป็นการศึกษานอกโรงเรียน และเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย อันเป็นส่วนเสริมความรู้ในระบบโรงเรียน รวมทั้งเป็นความรู้ใหม่เพื่อการประกอบอาชีพเสริม การเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตของแต่ละคน วิธีการที่ถ่ายทอดความรู้มีหลายวิธีที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ซึ่งได้คำตอบจากตาราง โดยจำแนกเป็นตารางที่ 25 แสดงวิธีการถ่ายทอดความรู้กับความรู้ที่ได้ถ่ายทอด และตารางที่ 26 แสดงวิธีการถ่ายทอดความรู้กับสถาบันหรือบุคคลที่ถ่ายทอดความรู้แบบนอกโรงเรียนให้แก่นักเรียนของ

ตารางที่ 25 แสดงวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้ชาวท้องถิ่นกับความรู้ที่ได้ถ่ายทอดแบบนอกโรงเรียน

ที่	ความรู้ที่ถ่ายทอด	วิธีการถ่ายทอด													รวม
		พูดคุย อธิบาย	สอนเป็น รายคน	สอนเป็น กลุ่มเล็ก	ทำเป็น ตัวอย่าง	ทำกิจกรรม ร่วมกัน	ให้ลอง ปฏิบัติ	แจก เอกสาร	ติด ประกาศ	จัด นิทรรศการ	จัดอบรม ที่แจ้ง	แจก อุปกรณ์	ฉาย ภาพยนตร์	บอก ต่อกัน	
1.	ด้านภาษาและวรรณกรรม	20	2	1	-	3	1	-	2	-	-	-	-	1	30
2.	ด้านศาสนาและประเพณี	15	1	-	4	6	2	-	1	-	-	-	-	1	30
3.	ด้านศิลปกรรมและ สมัยนิยม	6	2	1	3	5	1	4	5	-	-	-	-	3	30
4.	ด้านการศึกษาและการเรียนรู้	10	-	-	2	6	4	1	2	-	-	-	-	4	30
5.	ด้านการแพทย์และ สาธารณสุข	7	2	1	1	2	2	3	4	1	1	1	1	2	30
6.	ด้านการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	8	-	1	1	4	3	3	3	1	1	-	2	30	
7.	ด้านความเป็นอยู่และ การดำรงชีวิต	9	2	3	1	3	3	1	3	2	-	-	1	30	
8.	ด้านการปกครองและ การบริหาร	9	-	-	2	1	-	4	4	1	-	-	3	30	
9.	ด้านการผลิตและการบริโภค	6	1	2	2	3	2	5	2	2	-	-	1	30	
	รวม	90	10	9	16	33	18	21	26	7	2	1	18	270	

จากตารางแสดงให้เห็นว่าวิธีการถ่ายทอดความรู้กันแบบนอกโรงเรียนและแบบตาม อัยาศัยนั้น วิธีการพูดอธิบายกันในชีวิตประจำวันเป็นวิธีการที่ทำให้ได้รับความรู้มากที่สุด ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดคือ ความรู้ด้านภาษาและวรรณกรรม รองลงมาคือด้านศาสนา และประเพณี ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต ด้านการเมือง และการปกครอง ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการแพทย์ และสาธารณสุข ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม และด้านการผลิตและการบริโภค ตามลำดับ

ส่วนวิธีการที่ได้รับความรู้รองลงไป คือ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ความรู้ที่ได้รับ การถ่ายทอดมากที่สุดคือความรู้ด้านศาสนาและประเพณีกับด้านการศึกษาและการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต ด้านการผลิตและ การบริโภค ด้านการแพทย์และสาธารณสุข และด้านการปกครองและการบริหารตามลำดับ

วิธีการที่ได้รับความรู้รองลงไป คือ การจัดนิทรรศการของหน่วยงานภายนอกที่เข้าไป เผยแพร่ความรู้ให้แก่ชาวชอง ซึ่งแสดงถึงบทบาทของแหล่งความรู้ภายนอกเข้าไปมีส่วน ให้ความรู้แก่คนในท้องถิ่นมากขึ้น อีกทั้งในท้องถิ่นเองก็มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมของขึ้น เพื่อจัดแสดงเรื่องราวต่าง ๆ ความเป็นมา เครื่องใช้ของชาวชองให้ชมกัน เป็นแหล่งแสดง นิทรรศการถาวร ความรู้ที่ถ่ายทอดส่วนมากคือด้านศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม รองลงมา คือด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านการปกครองและการบริหาร ด้านการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต ด้านภาษาและ วรรณกรรม ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ด้านการผลิตและการบริโภค และด้านศาสนาและ ประเพณีตามลำดับ

วิธีการต่อมาที่ถ่ายทอดความรู้กันในสังคมชาวชอง คือการแจกเอกสาร แผ่นพับ คู่มือต่าง ๆ ซึ่งมักเป็นหน่วยงานภายนอกที่เข้าไปเผยแพร่ความรู้ให้คนในท้องถิ่น ความรู้ที่ได้ รับมากที่สุดคือด้านการผลิตและการบริโภค รองลงมาคือด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ด้านการปกครอง และการบริหาร ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ด้านความเป็นอยู่และการ ดำรงชีวิต ตามลำดับ ส่วนความรู้ที่ไม่ได้รับด้วยวิธีนี้เลยคือด้านภาษาและวรรณกรรมกับด้าน

ศาสนาและประเพณี เพราะเป็นเรื่องของท้องถิ่นโดยตรง มีการถ่ายทอดกันด้วยวิธีอื่น เช่น การพูดคุย อธิบายกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งไม่มีลายลักษณ์อักษร

วิธีการถ่ายทอดที่ใช้กันมากต่อมา คือ วิธีการตีประกาศ ซึ่งเป็นหน่วยงานภายนอก เข้าไปมีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้ในท้องถิ่น มีข้อความตีประกาศไว้ที่โรงเรียน วัด สถานที่ราชการ รวมทั้งจัดทำแผ่นป้ายประกาศให้เห็นกันโดยทั่วไป ความรู้ที่ได้รับจากวิธีนี้มากที่สุดคือความรู้ด้านการเมือง การปกครองและการบริหาร ซึ่งในช่วงใกล้มีการเลือกตั้ง มักมีประกาศตีไว้เสมอให้ประชาชนได้ทราบข้อมูล รองลงมาคือความรู้ด้านการผลิตและการบริโภค ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านภาษา และวรรณกรรม ด้านศาสนาและประเพณีและด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ไม่มีการถ่ายทอดด้วยวิธีนี้ แต่มีการถ่ายทอดด้วยวิธีอื่น เช่น พูดคุย อธิบายและทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวในท้องถิ่นให้กันและกันเองโดยตรงไม่มีประกาศเป็นทางการ

วิธีการถ่ายทอดความรู้รองลงไปคือ การให้ลองปฏิบัติและการบอกต่อกัน ความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดจากการให้ลองปฏิบัติมากที่สุด คือด้านการศึกษาและการเรียนรู้ โดยได้รับความรู้จากหน่วยงานภายนอกที่เข้าไปจัดทำโครงการให้แก่ชาวบ้าน เช่น สอนหนังสือภาษาไทย สอนทำขนม สอนตัดผม ฯลฯ ซึ่งต้องมีการให้ลองอ่าน ลองทำ ลงมือปฏิบัติกัน รองลงมาคือความรู้ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีโครงการขุดลอกคูคลอง กำจัดขยะมูลฝอยและปลูกต้นไม้กัน ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต มีโครงการฝึกอาชีพระยะสั้น งานอดิเรก การทำความสะอาดบ้าน ที่อยู่อาศัยและท้องถิ่น ชาวบ้านได้ลองปฏิบัติร่วมกับพัฒนากรหรือผู้ให้ความรู้ภายหลังที่อธิบายเสร็จ ส่วนความรู้ด้านศาสนา ประเพณี การผลิต การบริโภค ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ส่วนมากเป็นความรู้ที่ได้รับจากคนของในท้องถิ่นกันเอง มีการถ่ายทอดโดยให้ลองปฏิบัติด้วยเช่น ให้ลองพูดภาษาของ ออกเสียง เล่าวรรณกรรม ปฏิบัติตามประเพณีและศาสนา ทำอาหาร ทำเครื่องมืออุปกรณ์ใช้ภายในบ้าน เป็นต้น

ส่วนการบอกต่อกัน ยังคงเป็นวิธีถ่ายทอดความรู้ของชาวช่องอยู่เช่นกัน ความรู้ที่ถ่ายทอดคือด้านการศึกษาและการเรียนรู้ บอกให้รู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่สังคมยึดถือ การสังเกตการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ เรียนรู้พฤติกรรมและลักษณะนิสัยของคน สำหรับความรู้ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมกับความรู้ด้านการปกครองและการบริหาร เป็น

ความรู้ที่ได้รับจากการบอกต่อกันรองลงมาเป็นอันดับ 2 ความรู้ด้านการแพทย์ และสาธารณสุข สุขกับความรู้ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นความรู้ที่ได้รับจากการบอกต่อกันรองลงมาเป็นอันดับ 3 จากนั้นความรู้ด้านภาษา วรรณกรรม ศาสนา ประเพณี ความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต การผลิตและการบริโภค เป็นความรู้ในชีวิตประจำวันที่ได้รับด้วยวิธีการบอกต่อกันรองลงไปตามลำดับ

วิธีการทำเป็นตัวอย่างก็เป็นอีกวิธีหนึ่งในการถ่ายทอดความรู้ของชาวอง ความรู้ด้านศาสนาและประเพณี เป็นความรู้ที่ถ่ายทอดด้วยวิธีการนี้มากที่สุด โดยผู้ถ่ายทอดคือครอบครัวได้ถ่ายทอดด้วยการทำเป็นตัวอย่างให้ดู เช่น พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามประเพณีต่าง ๆ ฯลฯ แล้วลูกหลานทำตามแบบอย่าง ความรู้ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม มีการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้จากวัสดุในท้องถิ่นเป็นแบบอย่างให้ลูกหลานทำตาม ความรู้ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ความรู้ด้านการปกครองและการบริหาร ความรู้ด้านการผลิตและการบริโภค มีการแสดงแบบให้ดูเป็นตัวอย่าง หรือสาธิตให้เห็น เช่น ทำทางการหลบหนีสัตว์ร้าย ขณะเจอเมื่อไปหาของป่า การหย่อนบัตรลงคะแนนเลือกตั้ง การผลิตอุปกรณ์เครื่องครัวและการประกอบอาหาร ซึ่งทั้งหน่วยงานภายในท้องถิ่น คือ ครอบครัว ศาสนา กลุ่มเพื่อน และหน่วยงานภายนอกที่เข้าไปเผยแพร่ความรู้ ก็สาธิตวิธีการปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่างด้วยขณะให้ความรู้

ส่วนการสอนเป็นรายคนและสอนเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มย่อยตั้งแต่ 2-3 คน จนถึงไม่เกิน 10 คนนั้น เป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ใช้กันในกลุ่มชนชาวองด้วย แม้ว่าจะไม่มากนัก แต่ก็มีการใช้วิธีนี้ถ่ายทอดกัน โดยเฉพาะความรู้ด้านภาษา วรรณกรรม ศาสนา ประเพณี การผลิตและการบริโภค ซึ่งเป็นความรู้ในท้องถิ่น มีการถ่ายทอดอย่างไม่เป็นทางการ แต่สอนกันเองในครอบครัว กลุ่มเพื่อน วัด แสดงถึงการรักษาวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของคนให้คงอยู่สืบไป ส่วนหน่วยงานภายนอกที่เข้าไปเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เช่น ความรู้ด้านการแพทย์ และสาธารณสุข ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็มีการใช้วิธีสอนเป็นรายคน และสอนเป็นกลุ่มย่อยด้วยได้แก่ สอนวิธีการทนาย การใช้ยาแผนปัจจุบันตามหลักวิชา การดูแลรักษาสุขภาพขณะป่วย การวางแผนครอบครัว การเพาะพันธุ์พืชแบบใหม่ เป็นต้น

ส่วนวิธีการที่ใช้ถ่ายทอดความรู้กันน้อย คือ การจัดอบรมชี้แจง การแจกอุปกรณ์ และการฉายภาพยนตร์ ซึ่งวิธีการดังกล่าวมักเป็นหน่วยงานจากภายนอกที่เข้าไปเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชนชาวของในพื้นที่ แต่ก็ใช้วิธีนี้น้อยกว่าวิธีอื่น บางครั้งใช้วิธีนี้เสริมไปกับวิธีอื่นด้วย เช่น ด้านการแพทย์และสาธารณสุข มีการจัดอบรมชี้แจงการป้องกันโรคติดต่อ เช่น โรคไข้เลือดออก ไข้มาเลเรีย โรคเอดส์ พร้อมทั้งแจกอุปกรณ์เช่น ยากันยุง ถุงยางอนามัย พร้อมทั้งฉายภาพยนตร์ให้ชมเกี่ยวกับโรคต่าง ๆ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่าวิธีการที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชาวของทั้งที่ถ่ายทอดกันเองในกลุ่มชาวของและจากหน่วยงานภายนอกเข้าไปถ่ายทอดมีวิธีการถ่ายทอดรวมทั้งสิ้น 13 วิธี วิธีที่ใช้กันมากที่สุดคือวิธีการพูดคุย อธิบาย รองลงมาคือทำกิจกรรมร่วมกัน และจัดนิทรรศการ ส่วนวิธีการที่ใช้น้อยคือการแจกอุปกรณ์ และฉายภาพยนตร์ ส่วนความรู้ที่ถ่ายทอดกันแบบไม่เป็นทางการมากที่สุด คือ ด้านภาษาและวรรณกรรมกับด้านศาสนาและประเพณี น้อยที่สุดคือด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมกับการผลิตและการบริโภค

ตารางที่ 26 (ต่อ)

ที่	สถานที่ถ่ายทอด	วิธีการถ่ายทอด													รวม			
		บุคคล อธิบาย	สอนเป็น รายคน	สอนเป็น กลุ่มเล็ก	ทำเป็น ตัวอย่าง	ทำกิจกรรม ร่วมกัน	ให้ลอง ปฏิบัติ	แจก เอกสาร	คิด ประกาศ	จัด นิทรรศการ	จัดอบรม ชี้แจง	แจก อุปกรณ์	ฉาย ภาพยนตร์	บอก ต่อกัน				
6.	สถาบันการศึกษา																	
	6.1 นิสิตนักศึกษา	2	3	3	1	7	3	1	-	3	3	-	-	3	3	-	1	30
	6.2 นักวิชาการ/นักวิจัย	8	4	6	2	2	3	1	-	3	1	-	-	4	-	-	-	30
7.	สถาบันการเมือง																	
	7.1 ผู้นำชุมชน	7	3	7	2	8	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	30
	7.2 ผู้แทนท้องถิ่น	13	-	3	1	3	-	3	3	-	1	-	-	1	-	-	2	30
	7.3 ผู้แทนราษฎร	15	-	-	-	1	-	5	6	-	-	-	-	1	-	-	2	30
	รวม	197	34	43	34	59	39	19	30	23	16	6	8	31	6	8	31	540

จากตารางวิธีการถ่ายทอดความรู้กับสถาบันที่ถ่ายทอด พบว่าวิธีการถ่ายทอดทั้งสิ้น 13 วิธีนั้น วิธีการพูดคุย อธิบายให้แกกันยังคงเป็นวิธีการที่ใช้กันมากที่สุด รองลงมาคือวิธีการทำกิจกรรมร่วมกัน และวิธีสอนเป็นกลุ่มเล็ก ส่วนวิธีการที่ใช้กันน้อยคือวิธีการฉายภาพยนตร์ และแจกอุปกรณ์ เมื่อพิจารณาจากสถาบันที่ถ่ายทอดความรู้ พบว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่ถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการพูดคุย อธิบายมากที่สุด รองลงมาคือ ทำกิจกรรมร่วมกัน สอนเป็นรายคน บอกต่อกัน ทำเป็นตัวอย่าง ให้ลองปฏิบัติ และสอนเป็นกลุ่มเล็ก (ในกรณีที่มีลูกหลานหลายคนอยู่ในบ้านเดียวกัน) ส่วนวิธีที่สถาบันครอบครัวไม่ได้ใช้เลย คือ แจกเอกสาร ตีพิมพ์ประกาศ จัดนิทรรศการ จัดอบรมชี้แจง แจกอุปกรณ์ และฉายภาพยนตร์ เนื่องจากถ่ายทอดกันอย่างไม่เป็นทางการ จึงไม่มีสื่ออุปกรณ์ประกอบ

กลุ่มเพื่อนก็มีการถ่ายทอดอย่างไม่เป็นทางการด้วยวิธีการพูดคุย อธิบายให้กันมากที่สุด รองลงมาคือทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน บอกต่อกัน ให้ลองปฏิบัติ ทำเป็นตัวอย่าง สอนเป็นรายงานและสอนเป็นกลุ่มเล็ก ตามลำดับ ส่วนการใช้สื่ออุปกรณ์ แจกเอกสาร ตีพิมพ์ประกาศ จัดนิทรรศการ จัดอบรมชี้แจง และฉายภาพยนตร์ก็ไม่มีเช่นกัน

สถาบันศาสนาใช้วิธีการถ่ายทอดด้วยการพูดคุย อธิบายหลักธรรม คำสอนจริยธรรม จากพระสงฆ์และกรรมการวัดเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือ ทำกิจกรรมร่วมกัน สอนเป็นกลุ่มเล็ก บอกต่อกัน ทำเป็นตัวอย่างให้ลองปฏิบัติสอนเป็นรายคนและแจกเอกสารตามลำดับ ส่วนวิธีอื่นที่เป็นทางการ เช่น ตีพิมพ์ประกาศ จัดนิทรรศการ จัดอบรมชี้แจง แจกอุปกรณ์ฉายภาพยนตร์ไม่มี มีอยู่เพียงวิธีเดียวที่ใช้โดยกรรมการวัด คือ แจกเอกสารเกี่ยวกับกำหนดการของงานวัด เช่น วันทำบุญ ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม เป็นต้น

สถาบันสื่อมวลชน เป็นสถาบันที่มีบทบาทในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนได้มากที่สุด เพราะมีความก้าวหน้าด้านการส่งกระจายเสียงและแพร่ภาพออกอากาศครอบคลุมไปทุกพื้นที่ของประเทศ ในส่วนของพื้นที่ตำบลคลองพลูมีไฟฟ้าใช้แล้ว มีเครื่องรับโทรทัศน์และวิทยุหลายบ้าน บางบ้านไม่มีโทรทัศน์ แต่ก็มีวิทยุ สามารถรับฟังข่าวสารและเรื่องราวต่าง ๆ ได้ และบางบ้านที่ไม่มีโทรทัศน์ก็อาศัยดูรายการต่าง ๆ ได้จากเพื่อนบ้านที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ วิธีการที่ได้รับความรู้จากวิทยุมากที่สุดคือ วิธีการพูดคุย อธิบาย หมายถึง การกระจายเสียงออกอากาศของนักจัดรายการต่าง ๆ ให้ข้อมูลขณะดำเนินรายการในลักษณะพูดคุยกับชาวบ้าน อธิบายเรื่องราวต่าง ๆ เช่น ข่าวชาวบ้าน เหตุการณ์ประจำวัน ดินฟ้าอากาศ สารคดี เพลง และละครวิทยุ ส่วนวิธีการให้ลองปฏิบัติ เช่น การทำกับข้าว การทำขนม

และการฝีมือ มีชาวบ้านบางคนฟังรายการและทำตามไปด้วย ส่วนโทรทัศน์วิธีการได้รับความรู้มากที่สุดคือ การเห็นตัวอย่างจากการแพร่ภาพออกอากาศไม่ว่าเรื่องใดก็ตาม ผู้ชมจะได้เห็นภาพพฤติกรรมเช่นการป้องกันโจรกรรม การป้องกันโรคติดต่อ โทษของบุหรี่ เหล้า และสารเสพติด ขึ้นอยู่กับรายการที่ชม ไม่ว่าจะป็นข่าวเหตุการณ์บ้านเมือง รายการบันเทิง กีฬา สารคดี ละคร และประกาศต่าง ๆ ของทางราชการ ส่วนวิธีการให้ลองปฏิบัติ จากการสัมภาษณ์นักเรียนและผู้ปกครอง พบว่า ได้ความรู้จากโทรทัศน์ด้วยวิธีนี้ เช่น การออกกำลังกาย การฝึกทำกายบริหาร การทำอาหาร ทำขนมประดิษฐ์สิ่งของใช้ในบ้านจากวัสดุหาง่าย และเหลือใช้ การจัดบ้าน ตกแต่งบ้าน และบริเวณบ้าน การเพาะพันธุ์พืช เป็นต้น ซึ่งมีชาวบ้านที่ชมรายการและปฏิบัติตามขณะชมไปพร้อมกัน สำหรับสื่อสิ่งพิมพ์นั้น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมีหนังสือน้อย บางวันไม่มีเลย แหล่งที่อ่านหนังสือมักอยู่ที่โรงเรียน สถานที่ราชการ และวัด สื่อที่มีส่วนมากเป็นหนังสือพิมพ์รายวัน ประกาศของทางราชการและการจัดนิทรรศการของหน่วยงานที่เข้าไปเผยแพร่ความรู้ ซึ่งใช้โรงเรียนและวัดเป็นสถานที่จัดแสดง ถ้าเป็นนักเรียนก็ได้รับความรู้จากคำบรรยายภาพไปด้วย แต่ถ้าเป็นผู้ใหญ่วัยกลางคนขึ้นไปมักดูแต่ภาพ เพราะอ่านหนังสือไม่ออก

สำหรับหน่วยงานของรัฐที่เข้าไปพัฒนาพื้นที่มีหลายหน่วยงานและใช้วิธีการที่หลากหลายรูปแบบครบทั้ง 13 วิธี ตามความเหมาะสมของความรู้ที่จะถ่ายทอด วิธีที่ใช้มากที่สุดคือสอนเป็นกลุ่มเล็ก เช่น ฝึกอาชีพระยะสั้น สอนอ่านเขียนหนังสือไทย สอนวิธีการรักษาความสะอาดดูแลสุขภาพอนามัยของบุคคลและชุมชน รองลงมาคือสอนเป็นรายคน พูดคุยอธิบายข้อมูลให้ทราบ ทำเป็นตัวอย่างสาธิตให้ชม ทำกิจกรรมร่วมกัน ลองให้ปฏิบัติ บอกต่อกัน รวมทั้งถ่ายทอดอย่างเป็นทางการ คือวิธีการแจกเอกสาร ติดประกาศ จัดนิทรรศการ จัดอบรมชี้แจง แจกอุปกรณ์และฉายภาพยนตร์ประกอบไปด้วย การที่ใช้วิธีการถ่ายทอดที่หลากหลายเพราะหน่วยงานของรัฐมีเป้าหมายและนโยบายชัดเจน มีโครงการและแผนปฏิบัติงานในการลงพื้นที่แน่นอน มีงบประมาณสนับสนุน จึงดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้ตามปฏิทินการปฏิบัติงานในแต่ละปีได้โดยตรง มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการพัฒนาประชาชนและชุมชนให้ได้ผลตามเป้าหมาย จึงต้องใช้รูปแบบที่หลากหลายวิธีการ เพื่อให้เข้าถึงประชาชนและให้ประชาชนได้รับความรู้มากที่สุด

สถาบันการศึกษาที่เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่เขาไปมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชาวบ้าน โดยเฉพาะการออกค่ายอาสาพัฒนา การบำเพ็ญประโยชน์ การพัฒนาชุมชน และชมรมกิจกรรมต่าง ๆ ของนิสิตนักศึกษาที่ทำกันระหว่างปิดภาคเรียน รวมทั้งมีอาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยเดินทางเข้าไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลทำวิจัยในพื้นที่ของชุมชนด้วย แม้จะไปเป็นครั้งคราว แต่ก็ทำให้คนในชุมชนได้รับความรู้อยู่บ้างเช่นกัน วิธีการที่ถ่ายทอดส่วนมากเป็นการทำกิจกรรมร่วมกัน พูดคุย อธิบาย สอนเป็นกลุ่มเล็ก สอนเป็นรายคน ให้ลองปฏิบัติ ทำเป็นตัวอย่าง ซึ่งโครงการออกค่ายของนิสิตศึกษามักเป็นรูปแบบการทำกิจกรรม เช่น ขุดบ่อน้ำ สร้างห้องน้ำ สร้างห้องสมุด สอนหนังสือไทย จึงต้องใช้วิธีการดังกล่าวในส่วน ของอาจารย์ นักวิชาการและนักวิจัย ส่วนมากใช้วิธีพูดคุยอธิบาย ชักถาม สัมภาษณ์เพื่อขอ ข้อมูลจากชาวบ้านแล้วให้ความรู้ด้านอื่น ๆ ประกอบไป มีการพูดคุยเป็นรายบุคคล และกลุ่มเล็กตามลักษณะของงานวิจัยที่ทำ รวมทั้งให้ทำเป็นตัวอย่างและให้ลองปฏิบัติให้ชม บางครั้ง จัดอบรมชี้แจง แจกเอกสาร แจกอุปกรณ์ เช่น เครื่องเขียนให้เด็กนักเรียน ขนม ของเล่น เป็นต้น ในส่วนของนิสิตศึกษาบางครั้งมีการจัดนิทรรศการให้ชมด้วย ส่วนมากเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการป้องกัน ระวัง และรักษาโรคดังกล่าว การดูแลสุขภาพอนามัยและการกำจัดขยะมูลฝอยเพื่อทำลายแหล่งแพร่เชื้อโรค

สถาบันการเมืองก็เป็นอีกสถาบันหนึ่งที่เขาไปให้ความรู้แก่ประชาชน โดยเฉพาะในช่วงใกล้มีการเลือกตั้ง แต่สถาบันนี้เข้าไปในพื้นที่ไม่บ่อยนัก เฉพาะช่วงมีการเลือกตั้งเท่านั้น วิธีการให้ความรู้แก่ชาวบ้านส่วนมากเป็นการพูดคุย อธิบาย คือการปราศรัยหาเสียง แจ็งนโยบายให้ชาวบ้านฟัง นอกจากนี้ยังมีการทำกิจกรรมร่วมกัน คือ ช่วยชาวบ้านประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ปลุกต้นไม้ ทำความสะอาดชุมชนเป็นการใกล้ชิดชาวบ้าน มีแจกเอกสาร แผ่นพับโฆษณา ดิถีปาฐะพาดศแนะนำตัวผู้สมัครและนโยบายของพรรค ในเอกสารมีการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของคนไทยในการเลือกตั้ง วิธีการกาหมายเลขและหย่อนบัตรเลือกตั้งเป็นการให้ความรู้ไปด้วยในตัว สำหรับในระดับชุมชนและท้องถิ่นมีการจัดอบรมเป็นกลุ่มเล็ก และแสดงตัวอย่างเหมือนสาริตวิธีการเลือกตั้งให้ชาวบ้านชม เพื่อความเข้าใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการบอกต่อกันเพื่อแจ้งข่าวให้ทราบกันโดยทั่วถึงอีกด้วย

ผลผลิตของการศึกษา

1. ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อความรู้ที่ได้รับแบบนอกโรงเรียน

ความรู้ที่ชาวชองได้รับแบบนอกโรงเรียน มีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งสิ้นมี 9 ด้าน ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นด้วยการตอบแบบสอบถามดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 27 แสดงความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อความรู้ที่ได้รับแบบนอกโรงเรียน

ที่	ความรู้ที่ได้รับ	ระดับความคิดเห็น						รวม
		ชอบมากที่สุด	ชอบมาก	ปานกลาง	ชอบน้อย	ชอบน้อยที่สุด	ไม่ตอบ	
1.	ด้านภาษาและวรรณกรรม							
	1.1 ภาษาของ	9	5	5	6	4	1	30
	1.2 นิทานพื้นบ้านของ	7	5	6	6	5	1	30
	1.3 ประวัติความเป็นมาของของ	8	7	5	5	4	1	30
	1.4 ภาษาไทย	11	9	3	3	2	2	30
	1.5 นิทานพื้นบ้านไทย	12	10	6	2	-	-	30
	1.6 ประวัติความเป็นมาของไทยและชุมชน	12	11	6	1	-	-	30
2.	ด้านศาสนาและประเพณี							
	2.1 การนับถือศาสนา	10	12	7	1	-	-	30
	2.2 การประกอบพิธีกรรม	9	10	5	4	1	1	30
	2.3 การนับถือและเลี้ยงผี	7	5	8	5	5	-	30
	2.4 การแต่งกาย	8	6	9	4	3	-	30
	2.5 การปฏิบัติตามประเพณี	12	9	7	1	1	-	30
3.	ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม							
	3.1 การจัดและตกแต่งบ้าน	10	10	4	3	2	1	30
	3.2 การประดิษฐ์และงานบ้าน	8	10	5	4	3	-	30
	3.3 การปลูกบ้านแบบของ	7	8	6	5	3	1	30
	3.4 การก่อสร้างแบบของ	6	7	10	5	2	-	30
	3.5 การผลิตเครื่องมือเครื่องใช้แบบของ	7	8	10	4	1	-	30
4.	ด้านการศึกษาและการเรียนรู้							
	4.1 การใช้ภาษาของ	9	9	11	1	-	-	30
	4.2 ความเชื่อแบบของ	8	10	7	2	2	1	30
	4.3 คติธรรม คุณธรรม	8	11	8	2	-	1	30
	4.4 วิธีการหาความรู้ด้วยตนเอง	10	10	8	1	1	-	30
	4.5 มนุษยสัมพันธ์และการปรับตัว	10	11	5	3	1	-	30

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ที่	ความรู้ที่ได้รับ	ระดับความคิดเห็น					รวม
		ชอบมากที่สุด	ชอบมาก	ปานกลาง	ชอบน้อย	ชอบน้อยที่สุด	
5.	ด้านการแพทย์และสาธารณสุข						
	5.1 การรักษาความสะอาดร่างกายและที่อยู่อาศัย	12	11	7	-	-	30
	5.2 การรักษาสุขภาพอนามัย	11	11	6	1	1	30
	5.3 การป้องกันโรคติดต่อ	12	12	5	-	-	30
	5.4 การใช้จ่ายสมุนไพร	10	9	6	3	1	30
	5.5 การปฏิบัติตัวขณะป่วยแบบของ	7	7	10	4	1	30
	5.6 การปฏิบัติตัวขณะป่วยแบบไทย	8	9	11	2	-	30
	5.7 การใช้จ่ายปัจจุบัน	12	13	5	-	-	30
	5.8 การรักษาโรคแบบของ	6	6	12	4	2	30
	5.9 การรักษาโรคแบบไทย	10	10	7	1	1	30
	5.10 การสร้างลักษณะนิสัยด้านสุขอนามัย	12	12	5	-	-	30
	5.11 การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์พาหะนำโรค	13	13	4	-	-	30
6.	ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม						
	6.1 การดูแลรักษาต้นน้ำลำธาร	12	14	4	-	-	30
	6.2 การรักษาและรณรงค์ปลูกป่า	13	12	5	-	-	30
	6.3 การกำจัดขยะมูลฝอย	10	10	8	1	1	30
	6.4 การทำความสะอาดบริเวณบ้านและที่สาธารณะ	12	13	5	-	-	30
	6.5 การไม่ตัดไม้ทำลายป่า	13	10	6	-	-	30
	6.6 การทิ้งขยะให้เป็นที่	12	11	5	1	1	30
	6.7 การขุดลอกคูคลอง	9	8	8	3	2	30
	6.8 การรักษาความสะอาดแหล่งน้ำ	10	10	7	2	-	30
	6.9 การไม่ล่าสัตว์ป่า	10	9	5	3	2	30
	6.10 การรักษาความสะอาดในหมู่บ้าน	13	10	7	-	-	30

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ที่	ความรู้ที่ได้รับ	ระดับความคิดเห็น						รวม
		ชอบมากที่สุด	ชอบมาก	ปานกลาง	ชอบน้อย	ชอบน้อยที่สุด	ไม่ตอบ	
7.	ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต							
	7.1 การประกอบอาชีพหลัก	12	10	7	-	-	1	30
	7.2 การประกอบอาชีพเสริม	13	12	5	-	-	-	30
	7.3 การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	13	10	6	-	-	1	30
	7.4 การเล่นเกมของท้องถิ่น	12	11	6	1	-	-	30
	7.5 การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	10	10	10	-	-	-	30
	7.6 การวางแผนชีวิตและครอบครัว	9	9	6	2	2	2	30
8.	ด้านการปกครองและการบริหาร							
	8.1 ระบอบการเมืองการปกครอง	8	8	10	2	1	1	30
	8.2 ระบบการบริหาร	7	7	11	3	1	1	30
	8.3 การเลือกตั้ง	9	8	10	2	1	-	30
	8.4 การพิจารณาคุณสมบัติของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง	10	10	9	1	-	-	30
	8.5 วิธีการหาเสียง	10	8	5	3	2	2	30
	8.6 หน้าที่ของผู้แทนราษฎร	12	10	7	-	-	1	30
	8.7 สิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทย	13	12	5	-	-	-	30
	8.8 กฎหมายที่ควรรู้ในชีวิตประจำวัน	11	11	8	-	-	-	30
	8.9 บทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนและท้องถิ่น	9	9	9	1	1	1	30
	8.10 การตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	9	10	8	2	-	1	30

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ที่	ความรู้ที่ได้รับ	ระดับความคิดเห็น						รวม
		ชอบมากที่สุด	ชอบมาก	ปานกลาง	ชอบน้อย	ชอบน้อยที่สุด	ไม่ชอบ	
9.	ด้านการผลิตและการบริโภค							
	9.1 วิธีการประกอบอาหาร	10	10	7	1	1	1	30
	9.2 การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์	12	12	6	-	-	-	30
	9.3 การรับประทานอาหารให้ครบหมวดหมู่	11	12	5	-	-	2	30
	9.4 การรับประทานอาหารเสริม	11	11	7	-	-	1	30
	9.5 มารยาทในการรับประทานอาหาร	9	10	10	-	-	1	30
	9.6 คุณค่าของสารอาหาร	10	10	8	1	-	1	30
	9.7 การดูแลรักษาความสะอาดอุปกรณ์ประกอบอาหาร	10	9	8	2	1	-	30
	9.8 การผลิตอุปกรณ์สำหรับประกอบอาหาร	11	9	7	2	1	-	30
	9.9 การปรับปรุง คัดแปลง และพัฒนาคุณภาพอาหาร	12	10	7	-	-	1	30
	9.10 การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค	12	9	8	1	-	-	30

จากตารางแสดงให้เห็นความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อความรู้ที่ได้รับแบบนอกโรงเรียนทั้ง 9 ด้าน พบว่า ความรู้ด้านภาษาและวรรณกรรมนั้น ความรู้ทั้ง 6 ประเภทในด้านนี้นักเรียนชอบความรู้เกี่ยวกับเรื่องของไทยมากกว่าเรื่องของชอง ด้วยเหตุผลว่า การมีความรู้เรื่องของไทยสามารถเรียนต่อได้ และติดต่อกับคนทั่วไปได้มากกว่ารู้เรื่องของชอง ความรู้เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านไทยและประวัติความเป็นมาของไทยและชุมชน เป็นความรู้ที่ชอบมากที่สุด รองลงไปที่ภาษาไทย ภาษาชอง ประวัติความเป็นมาของชอง และนิทานพื้นบ้านชองตามลำดับ

ด้านศาสนาและประเพณี มีความรู้ 5 ด้าน ความรู้ด้านการปฏิบัติตามประเพณีในงาน ประเพณีต่าง ๆ ในรอบปี เป็นความรู้ที่ชอบมากที่สุด เพราะทำให้รู้เรื่องราวของประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่น สนุกสนาน ได้พบเพื่อนและไม่ต้องไปโรงเรียน ความรู้เรื่องการนับถือศาสนา การประกอบพิธีกรรม ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับศาสนาและการทำพิธีต่าง ๆ นำไปใช้ขณะ ไปวัด ไปทำบุญได้ถูกต้อง ความรู้เรื่องการแต่งกาย ทำให้แต่งตัวได้เหมาะสมกับเวลาและ โอกาส ส่วนการนับถือและเลี้ยงผีทำให้ทราบว่าบรรพบุรุษเลี้ยงผีไปทำไม ผีบรรพบุรุษช่วย เหลือคุ้มครองให้ปลอดภัยและมีความสุข

ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม มีความรู้ 5 ด้าน ความรู้ด้านการจัดและตกแต่ง บ้าน เป็นความรู้ที่ชอบมากที่สุด เพราะได้ใช้ประโยชน์ในการจัดบ้าน ตกแต่งบ้านให้น่าอยู่ รองลงมาคืองานประดิษฐ์และงานบ้าน เหตุผลเดียวกันคือนำไปใช้ในบ้านที่อยู่อาศัยได้ ส่วนความรู้เกี่ยวกับของด้านการปลูกบ้านแบบของ การผลิตเครื่องมือเครื่องใช้แบบของ และการก่อสร้างแบบของ เป็นความรู้ที่ไม่ได้นำมาใช้ในชีวิตประจำวันมากนัก

ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ มีความรู้ 5 ด้าน ด้านวิธีการหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น ค้นคว้าหาหนังสืออ่านเพิ่มเติม รู้จักช่างสังเกต รู้จักเลือกดูรายการโทรทัศน์ รู้จักหลักในการจำ เวลาอ่านหนังสือ เป็นความรู้ที่มีประโยชน์ทำให้ได้รับความรู้มากขึ้น เช่นเดียวกับการมีมนุษย์ สัมพันธ์และการปรับตัว ทำให้มีเพื่อนมาก เห็นใจผู้อื่น อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ช่วย เหลือเพื่อนในยามจำเป็นได้ ความรู้ด้านการใช้ภาษาของ ทำให้พูดกับญาติผู้ใหญ่ได้รู้เรื่อง ความรู้ด้านความเชื่อแบบของ ทำให้รู้ว่าบรรพบุรุษมีความคิดอย่างไร และความรู้ด้านคติ ธรรม คุณธรรม ช่วยทำให้เป็นคนดี มีความสุข แต่บางครั้งเป็นเรื่องน่าเบื่อ ทำให้หิวงนอน

ด้านการแพทย์และสาธารณสุข มีความรู้ 11 ด้าน ความรู้ด้านการกำจัดแหล่งเพาะ พันธุ์พาหะนำโรค เป็นความรู้ที่ชอบมากที่สุด เพราะได้ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้โรคภัยไข้ เจ็บลดลง เช่น โรคไข้เลือดออก โรคมาเลเรีย ทำให้ยุ่งมีน้อยลง ความรู้ด้านการรักษาความ สะอาดร่างกายและที่อยู่อาศัย การป้องกันโรคติดต่อ การใช้ยาแผนปัจจุบัน การเสริมลักษณะ นิสัยด้านสุขอนามัย เป็นความรู้ที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้สุขภาพแข็งแรงดีขึ้น การรักษาสุขภาพอนามัย การใช้ยาสมุนไพร การรักษาโรคแบบไทย เป็นความรู้ที่ใช้ได้ในชีวิต ประจำวัน ทำให้หายจากการเจ็บป่วย ส่วนความรู้เกี่ยวกับการรักษาโรคแบบของและการ ปฏิบัติด้วยขณะป่วยแบบของ เป็นความรู้ที่ได้รับและมีความเห็นว่าชอบน้อยกว่าความรู้ด้านอื่น

เพราะวิธีการรักษาโรคยากกว่าวิธีการแบบไทย และยาของชองที่ทานเวลาป่วยมีรสขมกว่ายาของไทย

ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความรู้ 11 ด้าน ความรู้ด้านการรักษาและธรมรงค์ปลูกป่า การไม่ตัดไม้ทำลายป่า และการรักษาความสะอาดในหมู่บ้าน เป็นความรู้ที่ชอบมากที่สุดเพราะได้ความรู้ได้ทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ นอกห้องเรียนและสนุก ความรู้ด้านการดูแลรักษาต้นน้ำลำธาร การทำความสะอาดบริเวณบ้านและที่สาธารณะ การทิ้งขยะให้เป็นทีและการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน เป็นความรู้ที่ชอบรองลงมา เพราะทำให้หมู่บ้านสะอาดขึ้น น่าอยู่ ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ และสนุก ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย การรักษาความสะอาดแหล่งน้ำและการไม่ล่าสัตว์น้ำ ทำให้รู้วิธีกำจัดขยะ ป้องกันการแพร่เชื้อโรค ประโยชน์ของแหล่งน้ำและประโยชน์ของสัตว์ป่า ส่วนการขุดลอกคูคลองทำให้ช่วยพัฒนาท้องถิ่น แต่เหนื่อยมากและสกปรก

ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต มีความรู้ 6 ด้าน ความรู้ด้านการประกอบอาชีพเสริมและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นความรู้ที่ชอบมากที่สุด เพราะทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีกิจกรรมอื่นทำให้ต้องอยู่บ้านเฉย ๆ ความรู้ด้านการประกอบอาชีพหลัก และการละเล่นของท้องถิ่น เป็นความรู้ที่นำไปใช้ได้จริงและได้พบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน นำไปปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ ส่วนความรู้ด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถนำไปใช้ป้องกันตัวและป้องกันสิ่งของเครื่องใช้ที่อยู่อาศัยของตนให้ปลอดภัยได้ แต่ไม่ต้องระวังมากเพราะในชุมชนไม่มีขโมย ไม่เคยเกิดไฟไหม้ นอกจากนี้อันตรายจากน้ำป่าไหลหลาก ไฟป่าไหม้ หรือสัตว์ร้ายพลัดหลงเข้ามาในหมู่บ้าน แต่ก็ไม่น่าบ่อนัก ส่วนการวางแผนชีวิตและครอบครัว ก็นำไปใช้ได้ แต่ชาวชองยังไม่นิยมเพราะขัดกับความเชื่อดั้งเดิมที่ต้องการมีลูกมาก จะได้มีผู้สืบสกุลและมีกำลังในการช่วยงานมากขึ้น

ด้านการปกครองและการบริหาร ความรู้ด้านนี้มี 10 ด้าน ความรู้ด้านสิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทย เป็นความรู้ที่ชอบมากที่สุด การกระทำให้รู้หน้าที่ของความเป็นพลเมืองดีในฐานะเป็นคนไทย รองลงมาคือ ความรู้ด้านหน้าที่ของผู้แทนราษฎร กฎหมายที่ควรรู้ในชีวิตประจำวัน การพิจารณาคุณสมบัติของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง และวิธีการหาเสียงของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เพราะได้รับความรู้ที่นำไปใช้ได้จริง ส่วนความรู้ด้านการเลือกตั้งบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนและท้องถิ่น และการตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นความรู้ที่ชอบรองลงไปเพราะทำให้รู้เกี่ยวกับระบบการเลือกตั้ง ได้พบและรู้จักผู้นำชุม

ชนและท้องถิ่นและได้ตรวจสอบบัญชีรายชื่อของตน และครอบครัวในการออกเสียงเลือกตั้ง ส่วนความรู้ด้านระบอบการเมืองการปกครองและระบบบริหารได้รับความรู้ด้านนี้น้อยและเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก ทำให้งง แต่ก็เห็นว่ามิประโยชน์อยู่มาก

ด้านการผลิตและการบริโภค ความรู้ด้านนี้มี 10 ด้าน ความรู้ด้านการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การปรับปรุง คัดแปลงและพัฒนาคุณภาพอาหาร และการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค เน้นความรู้ที่ชอบมากที่สุด เพราะได้ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ และทำอาหารให้น่ารับประทานขึ้น ความรู้ด้านการรับประทานอาหารให้ครบหมวดหมู่ การรับประทานอาหารเสริม และการผลิตอุปกรณ์สำหรับประกอบอาหาร ขอบรองลงมา เพราะทำให้ได้รู้จักคุณค่าของอาหารชนิดต่าง ๆ มีอาหารแปลก ๆ ใหม่ ๆ ทาน และมีเครื่องใช้ประกอบอาหารที่ทำได้จากวัสดุในท้องถิ่น ส่วนวิธีการประกอบอาหาร คุณค่าของสารอาหาร การดูแลรักษาความสะอาดอุปกรณ์ประกอบอาหาร และมารยาทในการรับประทานอาหารก็ได้รับประโยชน์ แต่วิธีการทำอาหารบางอย่างยากเกินไป ไม่สนุก บางครั้งเวลาคุยกันขณะรับประทานอาหารผู้ใหญ่ก็มักดู เวลาทานอาหารแล้วทานน้ำบ่อย ๆ ผู้ใหญ่ก็มักดู ยังไม่ล้างมือแล้วมาทานข้าว เล่นกันขณะทานข้าว ใช้มือหยิบอาหารก็มักถูกดู จึงทำให้ชอบน้อยลง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความรู้ทั้ง 9 ด้าน ที่ได้รับจากการศึกษาแบบนอกโรงเรียนเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่วนมากที่ชอบเพราะได้รับประโยชน์ นำไปใช้ในชีวิตจริง สนุกสนานได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ส่วนที่ชอบน้อยลงเป็นเพราะมีเนื้อหาความรู้ยาก ไม่เข้าใจ ไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นกิจกรรมที่เหนื่อย ใช้เวลามาก สกปรกเพราะต้องอยู่กับดินและโคลน รวมทั้งถูกตำหนิ ถูกว่ากล่าวตักเตือน โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับมารยาทสังคม

2. ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อแหล่งที่ได้รับความรู้แบบนอกโรงเรียน

แหล่งความรู้ที่ชาวทองได้รับแบบนอกโรงเรียนทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการมีทั้งสิ้น 7 แหล่ง ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นด้วยการตอบแบบสอบถามดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 28 แสดงความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อแหล่งที่ได้รับความรู้แบบนอกโรงเรียน

ที่	แหล่งความรู้ที่ได้รับ	ระดับความคิดเห็น						รวม
		ชอบมากที่สุด	ชอบมาก	ปานกลาง	ชอบน้อย	ชอบน้อยที่สุด	ไม่ตอบ	
1.	สถาบันครอบครัว	18	7	5	-	-	-	30
2.	กลุ่มเพื่อน	19	8	2	1	-	-	30
3.	สถาบันศาสนา	15	6	4	3	1	1	30
4.	สถาบันสื่อมวลชน	20	9	1	-	-	-	30
5.	หน่วยงานของรัฐ	13	7	3	4	2	1	30
6.	สถาบันการศึกษา	12	8	4	4	1	1	30
7.	สถาบันการเมือง	11	7	5	3	2	2	30
	รวม	108	52	24	15	6	5	210
	ร้อยละ	51	25	11	8	3	2	100

จากตารางแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนต่อแหล่งความรู้ที่ได้รับแบบนอกโรงเรียน พบว่า สถาบันสื่อมวลชนเป็นแหล่งความรู้ที่ผู้เรียนชอบมากที่สุด รองลงมา คือกลุ่มเพื่อน สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา หน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษาและสถาบันการเมือง ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์เหตุผลเพิ่มเติมเกี่ยวกับแหล่งความรู้ที่ได้รับ พบว่า ผู้เรียนชอบสถาบันสื่อมวลชน โดยเฉพาะโทรทัศน์ เพราะสนุก ได้เห็นภาพเคลื่อนไหว ทำให้ได้เห็นทั้งภาพ ได้ยินทั้งเสียง เกิดความเข้าใจและน่าสนใจกว่าสื่ออื่น รวมทั้งมีความสะดวกเพราะดูอยู่ในบ้านและสามารถทำอย่างอื่นไปพร้อม ๆ กัน เช่น ทานข้าว ทำงานบ้าน ทำการบ้าน ได้ด้วย

กลุ่มเพื่อน เป็นแหล่งที่ชอบรองลงไป เพราะได้พบเพื่อนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน สนุกสนานและเพื่อนใจดี เพื่อนไม่ดู สถาบันครอบครัวเป็นแหล่งรองลงมา เพราะอยู่กันใกล้ชิด ได้พบเห็นเป็นประจำ แต่บางครั้งพ่อแม่ดูและห้ามทำในบางเรื่องโดยไม่บอกเหตุผล ทำให้ชอบน้อยกว่ากลุ่มเพื่อน

สถาบันศาสนาเป็นแหล่งความรู้ลำดับรองต่อมา ที่ชอบเพราะได้ฟังคำสอนจากพระสงฆ์ได้บุญ ได้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแต่เมื่อเป็นบางครั้ง เพราะพระเทศน์อย่างเดียว ไม่มีสื่ออื่นทำให้วังงนอน และบางเรื่องก็ไม่เข้าใจ

หน่วยงานของรัฐและสถาบันการศึกษา เป็นแหล่งความรู้ที่ขอรับรองมา เพราะได้ความรู้ที่แปลกใหม่ ได้รับของแจก แต่หน่วยงานเหล่านี้ไม่ค่อยมาบ่อยนาน ๆ มาครั้ง และบางครั้งมีกิจกรรมมากไป ทำให้เหนื่อย งานหนัก แต่ก็ชอบเพราะมีสื่อมาแสดงและคนที่มาให้ความรู้ โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาใจดี คุยสนุกไม่ดุ และมีของเล่นมาให้

สถาบันการเมืองเป็นแหล่งความรู้ที่ขอรับรองน้อยที่สุด เพราะไม่ได้เข้ามาบ่อยเวลาให้ความรู้มักพูดอย่างเดียว ทำให้เบื่อ บางครั้งฟังไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจ แต่ก็ได้รับความรู้ ได้พบผู้แทนตัวจริงได้รู้จักประวัติส่วนตัว ได้ยินเสียงและได้รู้หลักเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หน้าที่ของผู้แทนได้เห็นวิธีการจริง ๆ เพิ่มเติมจากที่เรียนในหนังสือ

3. ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อวิธีการที่ได้รับความรู้แบบนอกโรงเรียน

วิธีการที่ชาวชองถ่ายทอดความรู้และได้รับความรู้แบบนอกโรงเรียนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมีทั้งหมด 13 วิธี แต่ละวิธีที่ได้รับความรู้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามที่แสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 29 แสดงความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อวิธีการที่ได้รับความรู้แบบนอกโรงเรียน

ที่	ความรู้ที่ได้รับ	ระดับความคิดเห็น						รวม
		ชอบมากที่สุด	ชอบมาก	ปานกลาง	ชอบน้อย	ชอบน้อยที่สุด	ไม่ชอบ	
1.	พูดคุย อธิบาย	14	10	3	1	1	1	30
2.	สอนเป็นรายคน	10	12	6	1	1	-	30
3.	สอนเป็นกลุ่มเล็ก	12	11	7	-	-	-	30
4.	ทำเป็นตัวอย่าง	9	9	8	2	1	1	30
5.	ทำกิจกรรมร่วมกัน	15	11	3	1	-	-	30
6.	ให้ลองปฏิบัติ	15	12	2	1	-	-	30
7.	แจกเอกสาร คู่มือ	7	6	9	4	3	1	30
8.	ติดประกาศ	8	8	9	3	1	1	30
9.	จัดนิทรรศการ	11	12	6	-	-	1	30
10.	จัดอบรม ชี้แจง	7	6	8	5	4	-	30
11.	แจกอุปกรณ์	12	10	7	-	-	1	30
12.	ฉายภาพยนตร์ วีดิทัศน์	13	10	6	-	-	1	30
13.	บอกต่อกัน	11	10	7	1	-	1	30

จากตารางแสดงให้เห็นว่าวิธีการทำกิจกรรมร่วมกันและให้ลองปฏิบัติ เป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่เด็กชอบมากที่สุด เพราะสนุก ได้พบเพื่อน ได้ไปนอกสถานที่ และได้รู้จักคนมากขึ้นไม่น่าเบื่อ ส่วนวิธีการพูดคุย อธิบายเป็นวิธีโดยธรรมชาติที่ใช้กันอยู่ เป็นวิธีที่ชอบรองลงมา การฉายภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์ประกอบการอธิบาย เป็นวิธีของหน่วยงานภายนอกที่เข้าไปเผยแพร่ความรู้ ก็ทำให้คนในท้องถิ่นสนใจมากเช่นกัน เพราะแปลกใหม่ได้ความรู้เพิ่มขึ้น

วิธีการรองลงไปคือ สอนเป็นกลุ่มเล็ก แจกอุปกรณ์ จัดนิทรรศการและบอกต่อกัน ยังคงเป็นวิธีการที่ชอบใช้กันอยู่มาก เพราะการสอนเป็นกลุ่มเล็ก ทำให้เข้าใจง่าย สนุก การแจกอุปกรณ์และจัดนิทรรศการ ทำให้ได้ความรู้เพิ่มขึ้น ได้เห็นภาพและของจริง ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น ส่วนการบอกต่อกัน ทำให้เข้าใจได้ดีเพราะพูดกันโดยตรงและรู้เรื่องเร็วดี

สำหรับวิธีการที่ชอบน้อยได้แก่ ทำเป็นตัวอย่าง เพราะทำตามยาก แล้วมักถูกดู เมื่อทำไม่ได้ การตีตลกประภาษและแจกเอกสาร คู่มือ ยังมีเนื้อหาไม่พอ อ่านแล้วไม่เข้าใจและไม่ค่อยชอบอ่าน ส่วนการจัดอบรมชี้แจงน่าเบื่อ ได้แต่นั่งฟัง ผู้พูดพูดไม่สนุก

กล่าวโดยสรุปได้ว่า จากวิธีการทั้งหมด 13 วิธี วิธีการทำกิจกรรมร่วมกันและได้ลองปฏิบัติ เป็นวิธีที่ชอบมากที่สุด การพูดคุยอธิบาย ฉายภาพยนตร์ชอบรองลงมา ส่วนการแจกเอกสารและจัดอบรมชี้แจงชอบน้อยกว่าวิธีการอื่น ๆ

ปัญหาและความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียน

เมื่อผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้านความรู้ แหล่งความรู้ และวิธีการถ่ายทอดความรู้แบบนอกโรงเรียน ได้ทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการด้านการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเป็นความรู้เสริมและเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวัน สามารถสรุปได้ดังนี้

ปัญหาด้านการศึกษานอกโรงเรียน

แม้ว่าคนของเป็นคนพื้นเมืองเดิมอยู่ในภูมิภาคนี้ แต่ไม่มีปัญหาด้านการเมืองและผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศเหมือนชนกลุ่มน้อยในภูมิภาคอื่น ยิ่งกว่านั้นความแตกต่างทางวัฒนธรรมในภาพรวมก็มีได้แตกต่างไปจากคนไทยส่วนใหญ่ของประเทศเลย เพราะได้สัญชาติไทยและมีจิตสำนึกในความเป็นคนไทยอยู่แล้ว จึงอยู่ร่วมกับคนไทยได้อย่างแตกต่างแต่ไม่แตกแยก นอกจากนี้การคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน ตำบลกิ่งอำเภอและจังหวัดจันทบุรีก็

ไม่มีความลำบาก สามารถเดินทางติดต่อกันได้โดยสะดวก ทำให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เป็นไปได้ไม่ยากเกินไป

สำหรับการศึกษานอกโรงเรียนที่ชาวของในพื้นที่ได้รับมีทั้งแบบเป็นทางการ คือ หน่วยงานของรัฐมีแผนงานและโครงการเข้าไปพัฒนาในพื้นที่เป็นระยะ ๆ ตามแผนปฏิบัติการของแต่ละหน่วยงาน และมีการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ คือเรียนรู้จากการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งสถาบันครอบครัวจะเป็นแหล่งความรู้หลักของนักเรียนในพื้นที่ จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน 30 คน ได้คำตอบว่า ปัญหาที่ผู้ปกครองพูดถึงมากในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก คือปัญหาเรื่องไม่มีเวลาสอน เพราะต้องประกอบอาชีพ มีถึง 19 คน ว่าจะเป็นการสอนภาษาของ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา มารยาท การแต่งกายและอาชีพ ปัญหาต่อมาคือ ผู้ปกครองเห็นว่าเป็นความรู้ที่ไม่จำเป็นต้องสอนมี 8 คน เพราะภาษาของเด็กพูดได้อยู่แล้วตามบรรพบุรุษ ถ้าบ้านใดพ่อแม่ไม่พูดลูกก็พูดไม่ได้ ก็ไม่ต้องสอนอีกทั้งไม่ได้ใช้ในการเรียนหนังสือจึงไม่จำเป็น ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ก็ปฏิบัติตามกันอยู่แล้ว ศาสนาก็นับถือตามพ่อแม่ ประกอบพิธีกรรมก็ทำตามกัน สอนไปในตัวขณะปฏิบัติได้ มารยาทก็เช่นกัน ส่วนการแต่งกายแบบของไม่มีการแต่งกันแล้ว ไม่เป็นที่นิยมแต่งกัน อาชีพก็สอนไปขณะช่วยทำงานไปด้วย เห็นว่าลูกหลานคงไม่ยึดอาชีพตามพ่อแม่ เพราะเรียนหนังสือแล้วก็ไม่ต้องการให้ลูกหลานเป็นชาวนา ส่วนผู้ปกครองอีก 3 คน ตอบว่า เวลาที่ลูกหลานอยู่บ้านกับครอบครัวน้อยเพราะอยู่ที่โรงเรียนมากกว่า กลับมาก็ทำการบ้าน และช่วยงานบ้านเล็กน้อย ประกอบกับความสนใจเกี่ยวกับของมีน้อยลง เพราะไม่ได้นำไปใช้ในการเรียนหนังสือ ทำให้ไม่สนใจที่จะรับความรู้ด้านนี้

จากการสัมภาษณ์นักเรียน 30 คน เกี่ยวกับปัญหาด้านการศึกษานอกโรงเรียน นักเรียน 8 คน ให้ข้อมูลว่า หน่วยงานของรัฐที่เข้าไปจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่ประชาชนในพื้นที่เข้าไปน้อย และนาน ๆ เข้าไปสักครั้ง ทำให้ได้ความรู้ไม่ต่อเนื่อง และส่วนมากมักให้ความรู้แก่ผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก นักเรียน 10 คน ให้ข้อมูลว่า มีปัญหาด้านการรับวิทยุและโทรทัศน์ รับได้ไม่กี่สถานี และโทรทัศน์แพร่ภาพไม่ค่อยชัด โดยเฉพาะช่วงฝนตก ไฟดับบ่อยโทรทัศน์รับภาพไม่ชัดเจน นักเรียน 5 คน ให้ข้อมูลว่าพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่มักดู เวลาสอนหรือบอกเรื่องราวต่าง ๆ แล้วเด็กไม่เข้าใจหรือทำตามไม่ได้ นักเรียน 4 คน ให้ข้อมูลว่า ความรู้ที่ได้จากทางบ้านกับความรู้ที่ครูสอนในโรงเรียนไม่เหมือนกัน เช่น เรื่องผี เรื่องโชคลาง ทำให้สับสนไม่รู้

จะเชื่อใคร นักเรียน 2 คน ให้ข้อมูลว่า ญาติผู้ใหญ่สอนไม่รู้เรื่อง พูดเรื่องที่ไม่เข้าใจ และนักเรียนอีก 1 คน ไม่ตอบคำถามใด

สำหรับปัญหาด้านภูมิศาสตร์ เพราะที่ตั้งของพื้นที่ที่ศึกษานี้มีลักษณะเป็นป่าเขา อยู่ห่างจากตัวเมืองมาพอสมควร แม้ว่าจะมีถนนราดยางแล้วก็ตามแต่รถโดยสารก็มีไม่มากนัก ที่เล่นเข้า-ออกหมู่บ้าน ก็มีนาน ๆ ครั้ง ทำให้เกิดปัญหาได้ เมื่อถามนักเรียนเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นนี้ ได้รับคำตอบจากนักเรียน 6 คน ว่าช่วงเดือนตุลาคมมีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยบูรพา สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี วิทยาลัยการสาธารณสุข และวิทยาลัยพยาบาลเข้ามาจัดกิจกรรมออกค่ายอาสาพัฒนาหมู่บ้าน สอนหนังสือภาษาไทย สร้างศาลาริมทาง ขุดลอกคูคลอง ให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย แต่ช่วงเดือนตุลาคมเป็นช่วงปิดภาคเรียน เด็กไม่ไปโรงเรียนจึงไม่ต้องการออกนอกบ้านต้องช่วยงานบ้าน เพราะเป็นช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ในหมู่บ้านมีงานทำบุญวันสารท วันออกพรรษา และบางปียังมีฝนตกหนัก มีน้ำท่วมบางแห่ง และภูเขาพังลงมาเกิดขวางทางคมนาคม นักเรียนอีก 5 คน ให้ข้อมูลว่า ในช่วงนั้นมีไข้มาลาเรียระบาดด้วย มีพื้นที่ศึกษาเข้ามาแล้วถูกยุ้งกักเป็นไข้ ต้องรีบเดินทางกลับไปรักษาตัวก็มี รวมทั้งนักเรียนบางคนก็เป็นไข้ป่านี้ด้วย ทำให้ต้องหยุดเรียนจึงได้รับความรู้ไม่ต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุปได้ว่าปัญหาการศึกษาออกโรงเรียนของชาวช่องในตำบลคลองพลูเท่าที่ได้ข้อมูลมา ได้แก่ ปัญหาการไม่มีเวลาสอนของผู้ปกครอง ปัญหาเรื่องความรู้ที่ไม่จำเป็นต้องสอน ปัญหาความไม่สนใจของลูกหลานรุ่นใหม่เกี่ยวกับเรื่องของ ปัญหาหน่วยงานของรัฐ มีช่วงเวลาเข้าไปในพื้นที่น้อยเกินไป ปัญหาด้านภูมิศาสตร์ เกิดน้ำท่วม มีโรคระบาดประจำ ปัญหาสุขภาพอนามัยของผู้เรียน ปัญหาความรู้ที่ขัดแย้งกัน ปัญหาผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้สอนดูแล และไม่เข้าใจผู้เรียน

ความต้องการด้านการศึกษานอกโรงเรียน

ข้อมูลส่วนนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ปกครอง 30 คน และนักเรียน 30 คน ว่าต้องการทราบหรือเรียนรู้เรื่องอะไรบ้างในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนนั้นให้ตอบเรื่องที่ต้องการรู้นอกเหนือจากความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนว่ามีอะไรบ้าง เสร็จแล้วผู้วิจัยได้นำคำตอบมาประมวลเป็นหมวดหมู่แล้วทำเป็นแบบสอบถามกลับไปถามอีกครั้งได้ข้อมูลมานำเสนอ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 30 แสดงความต้องการด้านการศึกษาของนักเรียนของชาวชอง

ที่	ความรู้ที่ต้องการ	ผู้ปกครอง					นักเรียน								
		ระดับความต้องการ					ระดับความต้องการ								
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ	รวม	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ	รวม				
1.	ด้านภาษาและวรรณกรรม														
	1.1 การอ่านและเขียนภาษาไทย	4	15	8	3	30	16	14	-	-	30				30
	1.2 การพูดและฟังภาษาไทย	6	13	7	4	30	15	15	-	-	30				30
	1.3 ความเข้าใจภาษาไทย	8	10	9	3	30	21	9	-	-	30				30
	1.4 เรื่องราวเกี่ยวกับประเทศไทย	5	17	7	1	30	18	12	-	-	30				30
	1.5 นิทานและวรรณคดีไทย	5	16	6	3	30	14	14	-	-	30				30
2.	ด้านศาสนาและประเพณี														
	2.1 พุทธประวัติ	10	11	9	-	30	12	15	-	-	30				30
	2.2 คำสอนของพระพุทธเจ้า	15	14	1	-	30	16	13	-	-	30				30
	2.3 ประวัติวันสำคัญทางศาสนา	10	10	7	3	30	13	16	-	-	30				30
	2.4 ประวัติของการประกอบพิธีกรรม	9	9	10	2	30	10	10	-	3	30				30
	2.5 ประวัติของประเพณีต่างๆ	8	7	10	5	30	11	12	-	1	30				30

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ที่	ความรู้ที่ต้องการ	ผู้ปกครอง						นักเรียน						
		ระดับความต้องการ						ระดับความต้องการ						
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ	รวม	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ	รวม			
3.	ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม													
3.1	การจัดและตกแต่งบ้าน	12	13	5	-	30	12	14	4	-	30			
3.2	การจัดและตกแต่งบริเวณบ้าน	12	14	3	1	30	13	12	4	1	30			
3.3	การสร้างที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับลมฟ้าอากาศ	13	13	3	1	30	14	12	3	1	30			
3.4	การสร้างที่อยู่อาศัยให้แข็งแรงถาวร	12	10	6	2	30	15	11	4	-	30			
3.5	การสร้างวัสดุให้สวยงาม	15	13	2	-	30	18	12	-	-	30			
4.	ด้านการศึกษาและการเรียนรู้													
4.1	การเรียนหนังสือสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ	6	11	7	6	30	23	7	-	-	30			
4.2	การอ่านออกเขียนได้มากขึ้น	8	12	8	2	30	25	5	-	-	30			
4.3	การติดตามความรู้ใหม่	7	10	9	4	30	22	7	1	-	30			

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ที่	ความรู้ที่ต้องการ	ผู้ปกครอง						นักเรียน			
		ระดับความต้องการ						ระดับความต้องการ			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ	รวม	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ	รวม
4.4	ความเข้าใจศัพท์และเรื่องราวจากโทรทัศน์	7	10	8	5	30	21	9	-	-	30
4.5	การรู้วิธีหาความรู้ด้วยตนเอง	4	13	10	3	30	18	10	2	-	30
5.	ด้านการแพทย์และสาธารณสุข										
5.1	การรักษาสุขภาพอนามัย	18	11	1	-	30	20	10	-	-	30
5.2	การป้องกันโรคติดต่อ	17	10	2	1	30	24	6	-	-	30
5.3	การใช้ยารักษาโรค	10	10	8	2	30	16	13	1	-	30
5.4	การรักษาโรคแบบใหม่	8	8	10	4	30	21	9	-	-	30
5.5	ความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อชนิดต่างๆ	7	8	9	6	30	22	8	-	-	30

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ที่	ความรู้ที่ต้องการ	ผู้ปกครอง						นักเรียน						
		ระดับความต้องการ						ระดับความต้องการ						
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ	รวม	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ	รวม			
6.	ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม													
	6.1 การกำจัดขยะมูลฝอย	9	13	6	2	30	15	10	4	1				30
	6.2 การรักษาความสะอาดแหล่งน้ำ	8	10	7	5	30	16	12	2	-				30
	6.3 การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์พาหะนำโรค	10	13	6	1	30	17	11	2	-				30
	6.4 การรักษาความสะอาดของหมู่บ้าน	10	10	6	4	30	13	15	2	-				30
	6.5 ความรู้เกี่ยวกับวิธีการสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ	7	9	9	5	30	14	13	3	-				30
7.	ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต													
	7.1 การวางแผนครอบครัว	9	9	8	4	30	11	13	4	2				30
	7.2 วิธีการเลี้ยงและดูแลเด็กเล็ก	9	8	9	4	30	13	11	3	3				30

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ที่	ความรู้ที่ต้องการ	ผู้ปกครอง					นักเรียน				
		ระดับความต้องการ					ระดับความต้องการ				
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ	รวม	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ	รวม
7.3	ความรู้เกี่ยวกับภารกิจเกษตร	12	13	5	-	30	14	14	2	-	30
7.4	ความรู้เกี่ยวกับการค้าขาย	8	14	6	2	30	9	9	6	6	30
7.5	ความรู้เกี่ยวกับประกอบอาชีพเสริม	8	12	8	2	30	8	8	7	7	30
8.	ด้านการปกครองและการบริหาร										
8.1	สิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทย	10	12	8	-	30	12	13	5	-	30
8.2	หน้าที่ของผู้แทนราษฎร	12	13	4	1	30	14	13	2	1	30
8.3	กฎหมายในชีวิตประจำวัน	11	12	7	-	30	15	14	1	-	30
8.4	ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย	9	10	11	-	30	18	12	-	-	30
8.5	ระบบงานราชการ	11	11	8	-	30	17	13	-	-	30

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ที่	ความรู้ที่ต้องการ	ผู้ปกครอง						นักเรียน												
		ระดับความต้องการ						ระดับความต้องการ												
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ	รวม	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ	รวม									
9.	ด้านการผลิตและการบริโภค																			
	9.1 การรับประทานอาหารที่ดีมีประโยชน์	10	12	8	-	30	14	16	-	-	30	14	16	-	-	30				
	9.2 การประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะ	10	13	6	1	30	13	13	2	2	30	13	13	2	2	30				
	9.3 การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค	16	13	1	-	30	16	14	-	-	30	16	14	-	-	30				
	9.4 ความรู้เกี่ยวกับอาหารเสริม	10	13	5	2	30	20	10	-	-	30	20	10	-	-	30				
	9.5 การปรับปรุงคุณภาพของอาหาร	12	9	9	-	30	13	8	9	-	30	13	8	9	-	30				

จากตารางแสดงให้เห็นถึงความต้องการด้านการศึกษานอกโรงเรียนทั้งความต้องการของผู้ปกครองและของนักเรียน จำแนกตามกรอบของภูมิปัญญา 9 ด้าน ได้คำตอบ ดังนี้ คือ

ด้านภาษาและวรรณกรรม ความรู้ที่ต้องการเกี่ยวกับทักษะทางภาษาไทย ความเข้าใจ เรื่องราวเกี่ยวกับประเทศไทยรวมทั้งนิทานและวรรณคดีไทย นักเรียนมีความต้องการอยู่ในระดับมาก มากกว่าผู้ปกครองที่ต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้ใหญ่ยังคงมีความผูกพันและยึดมั่นอยู่ในภาษาและวัฒนธรรมของดั้งเดิม มากกว่าเด็กรุ่นใหม่ ซึ่งได้รับความรู้จากโรงเรียนเป็นภาษาไทย เห็นว่าการรู้ภาษาไทยทำให้เรียนต่อและอยู่ในสังคมได้ สามารถติดต่อกับสังคมภายนอกได้มากกว่าภาษาของซึ่งพูดกันอยู่เพียงในท้องถิ่นเท่านั้น ทั้งนี้ผู้ปกครองไม่มีความจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยมากเท่ากับนักเรียน โดยเฉพาะในชีวิตประจำวันทั่วไป จึงทำให้ความต้องการด้านนี้ จนถึงไม่ต้องการเลย

ด้านศาสนาและประเพณี ความรู้ที่ต้องการเกี่ยวกับพุทธประวัติคำสอนของพระพุทธเจ้า ประวัติวันสำคัญทางศาสนา พิธีกรรม และประเพณีต่าง ๆ นักเรียนมีความต้องการอยู่ในระดับมากและปานกลางมากกว่าผู้ปกครอง เพราะนักเรียนได้เรียนเรื่องราวเหล่านี้จากโรงเรียนอยู่แล้วโดยตรง ส่วนผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่ ได้รับความรู้ด้านนี้อย่างไม่เป็นทางการและปฏิบัติกันสืบมาตามธรรมเนียมปฏิบัติและปฏิบัติด้วยความเคยชินมากกว่าปฏิบัติด้วยความรู้เกี่ยวกับความเป็นมา อีกทั้งปฏิบัติตามเพราะเป็นความเชื่อถือบางอย่างที่นิยมกันในท้องถิ่นความต้องการที่จะทราบถึงความเป็นมาและเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงมีน้อยกว่านักเรียน

ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ความรู้ที่ต้องการเกี่ยวกับการจัดตกแต่งบ้านและบริเวณบ้าน การสร้างบ้านให้เหมาะสมกับลมฟ้าอากาศ และมีความแข็งแรง ถาวร อีกทั้งสร้างวัดให้มีความสวยงาม นักเรียนและผู้ปกครองมีความต้องการมากและปานกลาง อยู่ในระดับพอกัน เพราะต้องการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้น่าอยู่ขึ้น มีความสวยงาม เพราะเห็นตัวอย่างจากโทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ที่เข้าไปรวมทั้งต้องการให้บ้านมีความมั่นคง แข็งแรง ป้องกันฝนฟ้าคะนองและพายุได้ เหมาะสมกับดินฟ้าอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะแต่เดิมชาวของมักปลูกบ้านในลักษณะที่ไม่ถาวร เมื่อมีคนตายเกิดขึ้น มีความเชื่อกันว่าต้องย้ายบ้าน ปัจจุบันความเชื่อนี้น้อยลงจนแทบไม่มีแล้ว แต่บ้านยังปลูกแบบไม่แข็งแรง จึงต้องการความรู้ด้านนี้ รวมทั้งวัด ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน ก็ต้องการปรับปรุง ซ่อมแซมให้ทันสมัย สวยงามขึ้นด้วย

ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ความรู้ที่ต้องการด้านนี้เกี่ยวกับการเรียนหนังสือสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ การอ่านออกเขียนได้มากขึ้น การติดตามความรู้ใหม่ เข้าใจศัพท์และเรื่องราวทางโทรทัศน์ รวมทั้งวิธีการหาความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนมีความต้องการมากกว่าผู้ปกครอง เนื่องจากมีโอกาสดูและได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนที่เสริมสร้างให้มีคุณลักษณะดังกล่าวนี้ติดตัวมา เห็นว่าการได้เรียนหนังสือจะช่วยให้ตนเองได้พัฒนามากขึ้น ต่างกับผู้ใหญ่ที่มีความต้องการด้านนี้น้อยเพราะไม่มีความจำเป็นและไม่ได้นำไปใช้ในชีวิตรประจำวันเท่ากับนักเรียน

ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ความรู้ที่ต้องการด้านนี้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย การป้องกันโรคติดต่อ การใช้ยารักษาโรค การรักษาโรคแบบใหม่และความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อชนิดต่าง ๆ นักเรียนมีความต้องการมากกว่าผู้ปกครอง ทั้งนี้เพราะได้รับการอบรมสั่งสอนมาจากโรงเรียนให้มีความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ในลักษณะของความรู้แบบใหม่ต่างจากผู้ปกครองที่ยังมีความเชื่อแบบเก่าอยู่ เชื่อว่าการรักษาโรคแบบเก่ายังได้ผลอยู่ และยังมีนิยมอยู่มาก วิธีการแบบใหม่ขัดกับแบบเก่าอยู่หลายประการ จึงยังไม่เปลี่ยนความคิดและความเชื่อเดิม แต่กล่าวได้ว่าความเชื่อเดิมเริ่มคลายลงแล้ว เพราะความต้องการแบบใหม่เกี่ยวกับด้านนี้เลื่อนขึ้นมาอยู่ในระดับปานกลางมากขึ้น

ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรู้ที่ต้องการด้านนี้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย การรักษาความสะอาดของแหล่งน้ำ การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์พาหะนำโรค การรักษาความสะอาดหมู่บ้าน และวิธีการสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งนักเรียนมีความต้องการมากกว่าผู้ปกครองอีกเช่นกัน ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองยังมีความเชื่อเดิมเกี่ยวกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติตามแนวคิดเดิมของตน ไม่นิยมวิธีการแบบใหม่ที่หน่วยงานจากภายนอกนำไปเผยแพร่ โดยคิดว่าไม่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ปล่อยให้ธรรมชาติเป็นไปตามที่ควรจะเป็น มิฉะนั้นจะทำให้เทวอารักษ์หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำธรรมชาตินั้น ๆ โกรธทำให้เกิดอาเพศเหตุร้ายขึ้นได้ แต่เด็กรุ่นใหม่ไม่เชื่อถือแล้วและเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานที่นำโครงการเข้าไปพัฒนาได้อย่างสนุกและเห็นความสำคัญ แต่ก็ให้เหตุผลว่าเหนื่อยมากสำหรับบางกิจกรรม เช่น ทำความสะอาดหมู่บ้าน กำจัดขยะ ปลูกป่า ขุดลอกคูคลอง เป็นต้น

ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต ความรู้ที่ต้องการด้านนี้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว วิธีการเลี้ยงและดูแลเด็กเล็ก การเกษตร การค้าขายและการประกอบอาชีพเสริม นักเรียนมีความต้องการมากและปานกลาง มากกว่าผู้ปกครองที่ต้องการปานกลางและน้อย แต่

เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการเกษตรต้องการมากทั้งนักเรียนและผู้ปกครอง เพราะเกี่ยวข้องกับตรงกับชีวิตประจำวัน การค้าขายต้องการน้อยเพราะในหมู่บ้านไม่นิยมค้าขายกัน มีร้านค้าเพียง 2 ร้านเท่านั้นอยู่ปากทางเข้าหมู่บ้าน ส่วนการประกอบอาชีพเสริมก็เช่นกัน ประชาชนในพื้นที่ยังไม่ต้องการ ยังประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลักโดยเฉพาะทำสวนผลไม้ ต้องการบำรุงพันธุ์พืชให้ได้ผลดี ผลผลิตมีราคาสูง มีรายได้ดี ก็เพียงพอต่อการดำรงชีพแล้ว นอกจากนี้ยังรวมไปถึงความต้องการบำรุงดินที่เสื่อมคุณภาพให้มีคุณภาพมากขึ้น กำจัดศัตรูพืช วัชพืช และมีตลาดรับซื้อผลผลิตไปจำหน่ายในราคาเป็นธรรม จะทำให้ความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตดีขึ้นกว่าเดิม

ด้านการปกครองและการบริหาร ความรู้ที่ต้องการด้านนี้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทย หน้าที่ของผู้แทนราษฎร กฎหมายในชีวิตประจำวัน ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและระบบงานราชการ นักเรียนมีความต้องการรู้มากกว่าผู้ปกครอง เพราะนักเรียนได้เรียนอยู่ในแบบเรียนตามหลักสูตรและได้รับความรู้จากครูที่โรงเรียนสอนอยู่ส่วนหนึ่งแล้ว แต่ผู้ปกครองก็มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลางและมาก เพราะยังไม่มีความรู้เรื่องสิทธิหน้าที่ของคนไทยว่าต้องทำอะไรบ้าง เลือกตั้งไปทำไม ผู้แทนที่เลือกไปแล้วทำอะไรบ้าง ทำไมต้องเลือกตั้ง แม้กฎหมายในชีวิตประจำวันและงานในระบบราชการก็ยังไม่มีความรู้เพียงพอ เวลาไปติดต่อกับส่วนราชการ จะเกิดความกลัว ไม่กล้าติดต่อ ไม่อยากไปทางเจ้าหน้าที่ที่ไปติดต่อด้วยเมื่อเห็นเป็นคนบ้านนอกก็ไม่ค่อยต้อนรับ ไม่เต็มใจให้บริการ ไม่อธิบายอะไร ทำให้คนของไม่ต้องการไปติดต่อกับสถานที่ราชการ ทำอะไรไม่ถูกจึงถูกดุก็มี จึงต้องการรู้เกี่ยวกับระบบงานของราชการและกฎหมายที่ตนต้องเกี่ยวข้องกับด้วย รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยว่าคืออะไร ต้องทำอะไรบ้าง เพราะได้ยินคำนี้บ่อยในช่วงหาเสียงและใกล้เลือกตั้ง แต่ได้ยินเพียงว่ารักประชาธิปไตยต้องไปเลือกตั้ง จึงเข้าใจว่าประชาธิปไตยหมายถึงการไปเลือกตั้งเท่านั้น ยังไม่ทราบรายละเอียดอื่นหลายประการ แม้ว่าเคยถามลูกหลานและได้ยินจากโทรทัศน์หลายครั้งแต่ก็ยังไม่เข้าใจอยู่ดี

ด้านการผลิตและการบริโภค ความรู้ที่ต้องการด้านนี้เกี่ยวกับการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะ การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค อาหารเสริมและการปรับปรุงคุณภาพของอาหาร นักเรียนมีความต้องการรู้มากกว่าผู้ปกครอง แต่ผู้ปกครองก็มีความต้องการปานกลางและมากอยู่ในระดับสูงด้วยเช่นกัน เพราะนักเรียนได้เรียนจากโรงเรียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ แล้วความรู้ทางโภชนาการบางอย่างที่เรียนมาขาด

กับความเชื่อและความนิยมรับประทานกันในครอบครัว เช่น คนของนิยมนทานอาหารรสเผ็ด อาหารที่ท่านในครอบครัวมีไม่ครบหมวดหมู่ ภาชนะใส่อาหารของคนของไม่นิยมล้างสิ่งเหล่านี้ที่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวันไม่ตรงกับที่ครูสอนในโรงเรียน แต่ผู้ปกครองยังมีความเชื่อแบบเดิมอยู่ จึงต้องการความรู้เพื่อการปรับปรุงและความเข้าใจที่ถูกต้อง เพราะผู้ปกครองส่วนหนึ่งเริ่มปรับตัวและเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการรับประทานอาหารแบบใหม่นี้มากขึ้น อาหารเสริมก็มีความสนใจมากขึ้น เพราะได้ยิน ได้ฟังจากวิทยุ และโทรทัศน์เกี่ยวกับเรื่องนี้บ่อย แต่ยังไม่เข้าใจว่าคืออะไร ส่วนการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อการบริโภคก็ต้องการความรู้ด้านนี้ เพราะยังนิยมปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ไว้ทานเอง ไม่นิยมซื้อ เพราะไม่มีขายกันในหมู่บ้าน ตลาดอยู่ไกล ไม่สะดวกในการเดินทางไปซื้อ จึงต้องปลูกไว้ทานเอง แต่ต้องการรู้วิธีที่ทันสมัย และให้ผลผลิตดีมีคุณภาพมากขึ้นกว่าเดิม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาและการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวชองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ คุณภาพ โอกาส ความคาดหวังทางการศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยของชนต่างวัฒนธรรมชาวชองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ววิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาในปัจจุบันตามการจัดของกระทรวงศึกษาธิการ โดยอาศัยทฤษฎีทางสังคมวิทยาการศึกษาและมานุษยวิทยาการศึกษา เป็นแนวการวิเคราะห์ ผนวกกับเรื่องราวของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวชอง เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาทั้งที่เป็นอยู่และเป็นพื้นฐานขยายการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี ที่เหมาะสมแก่ชนต่างวัฒนธรรม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาชาวชองที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี วิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการใช้แบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ พระสงฆ์ อาจารย์ ผู้บริหาร นักเรียนและผู้ปกครองที่อยู่ในพื้นที่ ส่วนผู้ให้ข้อมูลประกอบ คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ศึกษา และผู้ให้ข้อมูลรายละเอียดอื่น คือนักวิชาการผู้สนใจศึกษาเรื่องชองซึ่งอยู่นอกพื้นที่ รวมทั้งผู้มีส่วนกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชนต่างวัฒนธรรม ข้อมูลทั้งหมดนำมาจัดระบบการวิเคราะห์ตามแนวความคิดและกรอบการวิเคราะห์เชิงระบบ การจัดการศึกษาของชนต่างวัฒนธรรมตามประเด็นต่าง ๆ ดังมีองค์ประกอบต่อไปนี้

กลุ่มชนศึกษา

ชาวชอง เป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นจังหวัดจันทบุรี ตราด และบางส่วนของระยองมานานแล้ว จัดเป็นมนุษย์ในตระกูลมอญ-ขแมร์ เช่นเดียวกับขอมโบราณ มีภาษาพูดเป็นของตนเอง แต่ไม่มีภาษาเขียน มีวัฒนธรรม ประเพณีความ

เชื่อเป็นของตนเอง รวมทั้งรูปร่างลักษณะทางกายภาพต่างไปจากคนไทยโดยทั่วไปคือ คนของมีรูปร่างดำตัน เตี้ย ผิวดำ ผมหยิก ริมฝีปากหนา ตาโต สามารถมองเห็นจากภายนอก ได้ชัดเจน แต่ทุกคนได้รับสัญชาติไทยหมดแล้ว นับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักและยังคง นับถือผี โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ ชาวของนิยมอาศัยอยู่ตามป่าเขา มีชีวิตเรียบง่ายแบบดั้งเดิม ดำรงชีพอยู่ด้วยการทำเกษตรกรรม ล่าสัตว์ หาของป่า ในสมัยก่อนชาวของจัดเป็นพวกเร่ร่อน อยู่ไม่เป็นที่ เมื่อมีคนตายหรือมีโรคระบาดมักย้ายที่อยู่ไปเรื่อย ๆ เพิ่งมาตั้งหลักกันภายหลัง เมื่อมีการจัดแบ่งเขตพื้นที่แน่นอนในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ปัจจุบันชาวของอาศัยกันอยู่ มากในท้องที่อำเภอมะขาม กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ อำเภอโป่งน้ำร้อน และบางส่วนตามแนว ชายแดนในประเทศกัมพูชา

เนื่องจากชาวของมีภาษาพูดเป็นของตนเอง มีประเพณีวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะ ของตน รวมทั้งอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากชุมชนเมือง ส่วนมากภูมิประเทศเป็นป่าเขา จึงทำ ให้ยังคงรักษาเผ่าพันธุ์ ภาษาวัฒนธรรมและประเพณีของตนไว้ได้อย่างต่อเนื่อง และถ่ายทอด ผู้รุ่นลูกหลานตามแบบแผนและวิถีชีวิตของชาวของโดยตรง ปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ไปบ้าง เมื่อมีการตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้าน มีระบบสาธารณูปโภค และมีการสื่อสารที่สะดวกขึ้น ทำให้มีการติดต่อกับโลกภายนอก รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งอื่นมากขึ้น ทำให้คนของ รุ่นใหม่มีการผสมผสานกับคนไทย ความเป็นของจึงเริ่มลดน้อยลงและกลืนกลายเป็นคนไทย ไปมากขึ้น ทางจังหวัดจันทบุรีจึงมีแนวคิดและแนวทางในการอนุรักษ์เผ่าพันธุ์และวัฒนธรรม ของไว้ให้คงอยู่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรีดังที่เคยมีมา มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมของ ขึ้นเพื่อศึกษา และเผยแพร่เรื่องราวของของให้เป็นที่รู้จักแก่คนภายนอกมากขึ้น

อาณาบริเวณศึกษา

เมื่อได้มีการศึกษาเอกสารและออกสำรวจภาคสนามแล้วทำให้ทราบว่าบริเวณพื้นที่ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี เป็นพื้นที่ที่ยังมีชาวของอาศัยอยู่มากกว่าพื้นที่อื่น โดยเฉพาะ บริเวณกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ซึ่งแยกส่วนการปกครองออกจากอำเภอมะขามประมาณ 6-7 ปีที่ แล้ว ยังเป็นพื้นที่อาศัยอยู่ของชาวของโดยแท้ อีกทั้งมีสถาบันการศึกษาทั้งโรงเรียนประถม ศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐไปตั้งอยู่ในพื้นที่ เพื่อให้การศึกษาแก่เยาวชนโดยตรง ผู้วิจัยจึงได้เลือกพื้นที่ตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ เป็นอาณาบริเวณศึกษาตาม คำแนะนำของผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่เพื่อจะได้ดำเนินการวิจัยกลุ่มชนที่จะศึกษาให้ได้ รายละเอียดมากที่สุดต่อไป

กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ปัจจุบันแยกออกมาจากอำเภอมะขาม จัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 ประกอบด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลพลวง ตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลู ตำบลชากไทย และตำบลจันทเขลม มี 43 หมู่บ้าน พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 763 ตารางกิโลเมตร ประชากรเกือบทั้งหมดเป็นเชื้อสายของ มีจำนวนประมาณ 23,136 คน ประกอบอาชีพด้านการทำสวนผลไม้ ทำไร่ นับถือศาสนาพุทธ ตำบลคลองพลูที่เลือกเป็นพื้นที่ศึกษา ยังมีชาวของแท้อาศัยอยู่มากกว่าพื้นที่อื่น อยู่ห่างจากตัวจังหวัดจันทบุรีขึ้นไปทางเหนือประมาณ 30 กิโลเมตร ตำบลคลองพลูเป็นหนึ่งในห้าตำบลของกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ตั้งอยู่ตอนบนเกือบสุดของกิ่งอำเภอ พื้นที่ส่วนมากเป็นที่ราบสลับกับภูเขา มีลำคลองเล็ก ๆ หลายสาย ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าสลับกับสวนผลไม้ ไม่มีส่วนใดติดต่อกับทะเล อากาศส่วนมากจะร้อนชื้นสลับแล้ง และมีฝนตกชุกในฤดูฝน

ประชากรที่ศึกษาอยู่ในพื้นที่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่มานานแล้ว ไม่ได้อพยพมาจากที่อื่น รวมทั้งคนในพื้นที่ก็ไม่ได้อพยพโยกย้ายไปอยู่ที่อื่นเช่นกัน ปัจจุบันมีคนจากที่อื่นเช่นจากอำเภออื่นในจังหวัดจันทบุรี จังหวัดอื่นในภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อพยพเข้าไปอยู่กันบ้างในระยะ 10 ปีมานี้ ส่วนหนึ่งเป็นข้าราชการที่มาบรรจุหรือย้ายมาจากที่อื่น และอีกส่วนหนึ่งมาเป็นแรงงานรับจ้างในสวนในไร่ จึงเริ่มมีคนภายนอกเข้าไปปะปนและจากการที่หมู่บ้านได้รับการพัฒนาขึ้นเป็นตำบล ทำให้มีการตัดถนนผ่านเข้าไปยังตำบล ทำให้การคมนาคมเดินทางไปมาสะดวกขึ้น คนในพื้นที่เริ่มติดต่อกับภายนอกมากขึ้น คนของในพื้นที่ส่วนมากประกอบอาชีพทำสวน ทำไร่ มีเชื้อสายของ แต่ได้รับสัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ แต่ยังคงนับถือผีกันอยู่มาก โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ ส่วนมากมีรายได้ต่ำและยังคงมีความเป็นอยู่แบบเดิม พึ่งพาธรรมชาติและเรียบง่าย ลักษณะความเป็นอยู่มีทั้งรูปแบบครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย โดยอยู่รวมกันในบริเวณเนื้อที่เดียวกันแต่มีบ้านหลายหลัง เป็นบ้านชั้นเดียว ยกพื้นสูงขึ้นจากดินเล็กน้อย มีไฟฟ้าใช้แล้ว แต่ยังไม่มียานพาหนะใช้น้ำบ่อและน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นป่าและเขา ทำให้มีอากาศแปรปรวนง่าย ในฤดูฝนมีฝนตกหนัก มีน้ำท่วมในหลายพื้นที่และมีพายุ ทำให้ป่าขาดต้นไม้ล้ม รวมทั้งมีไข้มาเลเรียระบาดอยู่เป็นประจำ ประชาชนในพื้นที่ยังมีความเชื่อแบบเดิมอยู่มาก ไม่นิยมไปพบหมอแผนปัจจุบัน โดยเฉพาะประชาชนรุ่นเก่ายังนิยมรักษาโรคแบบเดิมตามประเพณีของตนและมีบางส่วนยังไม่ยอมรับวิชาการสมัยใหม่ แต่ไม่มีปัญหาขัดแย้งที่รุนแรงทั้งกับคนของด้วยกัน

และคนไทย ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เพราะคนของคิดว่าตนเป็นคนไทย คนหนึ่ง มีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง เช่น การเลือกตั้งทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อีกทั้งมีส่วนหนึ่งเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นด้วย

ในตำบลคลองพลูมีโรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐไปตั้งอยู่ 2 แห่ง ไม่ไกลกันนัก ห่างกันประมาณ 3 กิโลเมตร คือโรงเรียนวัดคลองพลู เป็นโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ใกล้กับวัดคลองพลูและโรงเรียนคลองพลูวิทยาเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล ทั้ง 2 แห่งเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่เด็กของในพื้นที่ตามนโยบายการศึกษาของรัฐ การคมนาคมจากตัวกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏไปยังตำบลคลองพลูมีรถประจำทางแล่นจากตัวเมืองจันทบุรีไปยังตำบลจันทเขลม ซึ่งผ่านหน้าโรงเรียนทั้ง 2 แห่ง อยู่ติดถนนใหญ่ ใช้เวลาเดินทางราว 1 ชั่วโมง 15 นาที แต่นักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนทั้ง 2 แห่ง เป็นเด็กอาศัยอยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว สามารถเดินทางไปโรงเรียนด้วยการเดินเท้าและรถจักรยาน

การศึกษาในระบบโรงเรียน

เนื่องจากในตำบลมีโรงเรียน 2 แห่ง และ 2 ระดับชั้นตั้งอยู่เด็กเข้าเรียนระดับอนุบาล และประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดคลองพลู เมื่อจบแล้วต้องการศึกษาต่อ ส่วนหนึ่งต่อระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนคลองพลูวิทยา จากการวิจัยได้ข้อมูลดังนี้

ระดับประถมศึกษา : โรงเรียนวัดคลองพลู

โรงเรียนวัดคลองพลู ตั้งอยู่เลขที่ 1 หมู่ที่ 5 ตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ห่างจากตัวเมืองจันทบุรีไปทางเหนือราว 40 กิโลเมตร เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2481 ปัจจุบันเป็นโรงเรียนขนาดกลางอยู่ในเขตกันดาร มีนักเรียน 314 คน มีครู 14 คน มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 12 ไร่เศษ บริเวณโดยรอบเป็นป่า เขา และสวนผลไม้ มีอาคารเรียน 3 หลัง โรงฝึกงาน 1 หลัง บ้านพักครู 4 หลัง เป็นโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนตะเคียนทองและเข้าร่วมโครงการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2541 เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ติดวัด ติดภูเขาและป่า จึงมีความจำกัดในเรื่องสถานที่และแหล่งน้ำ เพราะยังไม่มีน้ำประปาใช้อาศัยน้ำบาดาลซึ่งไม่สะอาดเพียงพอ นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชอง ยังพูดภาษาชองอยู่ แต่โรงเรียนได้ดำเนินนโยบายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการด้วยการสอนเป็นภาษาไทยแดง อีกทั้งปลูกฝังเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้แก่เด็ก ภายในโรงเรียนไม่มีการแสดงเอกลักษณ์ของชอง

เลย มีแต่เอกลักษณ์ของไทย ไม่มีนโยบายพิเศษในการจัดการศึกษาแก่ชาวของเป็นการเฉพาะ เพราะต้องการสร้างจิตสำนึกและความรู้สึกเป็นคนไทยแก่คนทุกคนที่เกิดและอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทย ให้รักชาติ เพื่อรักษาความมั่นคงของชาติในภาพโดยรวม

ครูในโรงเรียนวัดคลองพลูมี 12 คน เป็นผู้ชาย 8 คน ผู้หญิง 4 คน มีครูจ้างสอน 1 คน เป็นผู้หญิง ผู้อำนวยการ 1 คน เป็นผู้ชาย รวมเป็น 14 คน ทุกคนเป็นคนไทยทั้งหมด ไม่มีเชื้อสายของเลย นับถือศาสนาพุทธและไม่ใช่คนในพื้นที่เลย มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี และ 31-40 ปี เป็นส่วนมาก ทุกคนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 6-7 อายุราชการอยู่ระหว่าง 10-15 ปี ปฏิบัติงานในโรงเรียน 6-15 ปี เป็นผู้ที่บรรจุเข้ามาทำการสอนตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งไม่มีนโยบายพิเศษในการบรรจุครูว่าต้องมีเชื้อชาติเดียวกับนักเรียน ครูส่วนมากไม่ได้รับการฝึกหรืออบรมเกี่ยวกับการทำงานกับชนต่างวัฒนธรรมมาก่อน นอกจากเคยเรียนเกี่ยวกับเรื่องชนกลุ่มน้อย เช่น ชาวเขามาบ้างในแบบเรียนสมัยเรียนหนังสือ แต่สำหรับชาวของแล้วจะไม่เคยรับรู้มาก่อน ซึ่งเมื่อมาทำงานด้วยกันในพื้นที่ครูมีการปรับตัวหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเป็นอยู่ อาหาร ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ต้องเรียนรู้ด้านภาษา และการทำตัวให้เข้ากับชาวบ้าน มีการร่วมกิจกรรมในชุมชน และออกเยี่ยมเยียนทางบ้านเด็กนักเรียน รวมทั้งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมที่ครูต้องเกี่ยวข้องด้วย เพื่อทำความเข้าใจและปรับตัวให้สอดคล้องกัน อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏว่ามีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงเกิดขึ้น แม้ว่าครูกับนักเรียนจะมีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม

นักเรียนในโรงเรียนมี 314 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 154 คน และนักเรียนหญิง 160 คน นักเรียนที่สัมภาษณ์เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 30 คน เป็นนักเรียนชาย 11 คน นักเรียนหญิง 20 คน รวมทั้งนักเรียนที่มีเชื้อสายของแท้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 22 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 คน ส่วนมากมีอายุระหว่าง 11-12 ปี มาจากครอบครัวเกษตร เป็นบุตรคนที่ 2-3 พูดภาษาของกันภายในครอบครัว นับถือผีตามบรรพบุรุษ ครอบครัวอาศัยอยู่ในพื้นที่มาแต่ดั้งเดิม ไม่ได้อพยพมาจากที่อื่น และหลายคนยังไม่เคยเดินทางออกไปนอกพื้นที่เลย

กระบวนการให้การศึกษา

หลักสูตรที่ใช้สอนอย่างเป็นทางการในโรงเรียนวัดคลองพลู ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 5 กลุ่มวิชา ได้แก่ กลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มประสบการณ์พิเศษ โรงเรียนไม่ได้สร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาใช้เอง แต่ได้ปรับหลักสูตรประถมศึกษาที่ใช้อยู่บ้างเล็กน้อย เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน มีการเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ของจังหวัดจันทบุรีและของท้องถิ่น เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับคนของบ้านว่าเป็นคนเชื้อสายหนึ่งอยู่ในพื้นที่มานานแล้ว และเป็นคนไทยมีโครงการอ่าน เขียน พูดภาษาไทยเพิ่มเติมให้แก่เด็ก โครงการวิชาการเพื่อเสริมความรู้ให้แก่เด็ก กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมีการปรับลักษณะวิชาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและนำไปใช้ได้จริง เช่น งานเกษตร งานบ้าน รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากร บุคลากร และสถานที่ในท้องถิ่นช่วยเหลือด้านการเรียนการสอนด้วย เช่น พระสงฆ์ วัด สวนผลไม้ และพันธุ์พืช มาประกอบการศึกษาในหลักสูตร

ด้านการเรียนการสอน ครูใช้วิธีสอนที่หลากหลายแต่ไม่ได้แยกสอนนักเรียนของกับนักเรียนไทย การจัดชั้นเรียนแต่ละระดับชั้นและแต่ละห้องมีทั้งนักเรียนไทยและนักเรียนของเรียนอยู่ร่วมกันในสัดส่วนที่พอ ๆ กัน แม้เวลาทำกิจกรรมในชั้นเรียนก็ให้มีนักเรียนทั้ง 2 เชื้อชาติคละกัน การสอนของครูในหลายวิชาให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วมในการเรียนด้วย ด้านการวัดและประเมินผล นักเรียนไทยกับนักเรียนของไม่แตกต่างกันมากนักทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ แต่สำหรับวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ นักเรียนของมักมีปัญหาด้านการออกเสียงและสำเนียงที่พูด เพราะมีสำเนียงภาษาของปนอยู่ เนื่องจากเด็กยังพูดภาษาของที่บ้านและพูดกับเพื่อนสนิทในเวลาส่วนตัว

ปัญหาของโรงเรียนและปัญหาด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนมีอยู่บางประการ ได้แก่ที่ตั้งของอาคารเรียนหันไปทางทิศตะวันออกและหันหลังให้ทางลม จึงทำให้แสงแดดส่องเข้าไปในห้องเรียนและขวางทางลมทำให้ร้อนอบอ้าว ปัญหาสุขภาพอนามัยของเด็กที่ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร การรักษาความสะอาดร่างกาย และที่อยู่อาศัยยังไม่ถูกสุขลักษณะ รวมทั้งมีโรคมะเร็งและไข้เลือดออกระบาดอยู่ในช่วงฤดูฝน ทำให้เด็กเจ็บป่วยต้องขาดเรียนบ่อย ปัญหาการสอนไม่ทันตามกำหนดเพราะเนื้อหาหนักแต่เด็กเรียนได้ช้า

ปัญหาขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอน โดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ ส่วนวิชาอื่นก็มี ขาดอุปกรณ์ แต่สามารถหาวัสดุจากท้องถิ่นมาใช้แทนได้บ้าง

สำหรับความสนใจในวิชาการของนักเรียน ส่วนมากชอบวิชาในกลุ่มทักษะ กลุ่ม สร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เพราะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้จริง ส่วนวิชาที่ชอบน้อยลงมา คือวิชาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพราะไม่ชอบท่อง หนังสือ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ เพราะยากและไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวัน

ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเสริมให้นักเรียนได้รับ ประโยชน์ในการนำไปใช้ เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ฝึกระเบียบวินัย ความอดทน กิจกรรมวิชาการ เพื่อเสริมความรู้ นอกเหนือจากชั่วโมงเรียน รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาชุมชน พัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

หลักสูตรแฝงในโรงเรียน

โรงเรียนได้จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้ง ปลุกฝังความรู้สึกในความเป็นคนไทย เน้นความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีรูปภาพ คำขวัญ คำพังเพย สุภาษิตของไทยติดอยู่ตามฝาผนังห้องและต้นไม้ ไม่มีบรรยากาศหรือ สัญลักษณ์ของความเป็นของอยู่ในโรงเรียนเลย นอกเหนือจากภาษาของที่นักเรียนพูดกันใน เวลาว่างเท่านั้น

ด้านการจัดห้องเรียนและบรรยากาศภายในห้องเรียนก็เช่นกัน นักเรียนไทยกับ นักเรียนของถูกจัดห้องให้เรียนร่วมกัน โดยใช้ภาษาไทยกลางเป็นสื่อในการเรียนการสอน และให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยไม่แยกเชื้อชาติ

สำหรับการจัดกิจกรรมประจำปี โรงเรียนได้จัดขึ้นตามประเพณีวัฒนธรรมและ วันสำคัญของไทยเป็นหลัก เช่นวันปีใหม่ วันเด็ก วันครู วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันเฉลิมพระชนมพรรษาของทั้ง 2 พระองค์ วันลอยกระทง โดยมีกิจกรรมวิชาการ ได้แก่ ประกวดแต่งคำขวัญ คำประพันธ์ เรียงความ วาดภาพ แสดงละคร ซึ่งแสดงออกถึงความเป็น ไทยทั้งหมด

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในโรงเรียน ไม่มีความขัดแย้งกันระหว่างนัก เรียนกับครู และนักเรียนด้วยกัน ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในด้านเชื้อชาติ นักเรียนที่ ทะเลาะกันก็เป็นเรื่องแกล้งกันตามประสาเด็ก ไม่ได้มีสาเหตุมาจากเชื้อชาติ นักเรียนของมี

เพื่อนสนิทเป็นคนของและคนไทยด้วย นักเรียนไทยก็ไม่คิดว่าคนของมีความแตกต่างจากไทยมากนัก นอกจากด้านรูปร่างลักษณะเท่านั้น นักเรียนส่วนมากชอบโรงเรียน ชอบครู ถ้าเลือกได้ก็ต้องการเรียนกับครูคนไทย ครูเห็นว่านักเรียนของเรียบร้อย ตั้งใจเรียน แต่มีความกระตือรือร้นมากกว่านักเรียนไทย ผู้ปกครองก็ชอบโรงเรียน ชอบครู ต้องการให้ลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียน โรงเรียนก็มีกิจกรรมร่วมกับท้องถิ่น โดยเฉพาะงานพิธีกรรมทางศาสนา งานนมัสการพระพุทธบาทเขาคิชฌกูฏ เพื่อสร้างความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับคนในพื้นที่

ผลผลิตทางการศึกษา

ในด้านคุณภาพการศึกษา นักเรียนของมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างจากนักเรียนไทยมากนัก บางรายวิชามีคะแนนสูงกว่านักเรียนไทยเล็กน้อย เช่น วิชาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และวิชาในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ การสอบมีการออกข้อสอบโดยกลุ่มโรงเรียน และมีการจัดลำดับโรงเรียนในพื้นที่และภายในจังหวัดด้วย ส่วนโอกาสในการศึกษาต่อระดับสูงขึ้น นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวัดคลองพลู มีโอกาสศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาถึงร้อยละ 98 เพราะมีโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในพื้นที่หลายแห่ง ตัวนักเรียนก็มีความมุ่งหวังที่จะศึกษาต่อระดับสูงขึ้น รวมทั้งผู้ปกครองส่วนมากก็สนับสนุนให้ลูกศึกษาต่อด้วย แต่ก็มีส่วนหนึ่งต้องการให้ลูกหลานสืบทอดอาชีพเกษตรกรรม เพราะไม่มีคนทำต่อและไม่ต้องการให้ลูกไปทำงานที่อื่น

ด้านการนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนเห็นว่าวิชาภาษาไทย วิชาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต วิชาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยบางวิชา และวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ได้นำไปใช้มากเพราะใช้ติดต่อสื่อสาร ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือ ทำความเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้จริง ส่วนวิชาภาษาอังกฤษใช้ได้บ้างและไม่มีโอกาสได้ใช้ในท้องถิ่นเลย แต่ก็เห็นว่ามีโอกาสใช้ศึกษาต่อได้

ส่วนทัศนคติของนักเรียนต่อการเรียนหนังสือและการเข้าศึกษาในโรงเรียนอยู่ในระดับดี นักเรียนชอบโรงเรียน ชอบครูและเห็นว่าการศึกษาหนังสือมีประโยชน์ ทำให้ได้รับความรู้และมีโอกาสก้าวหน้าในอนาคต ชอบเรียนโรงเรียนของไทยและเรียนกับครูคนไทย ส่วนความรู้สึกเรื่องเชื้อชาติ ทุกคนมีความรู้สึกว่าเป็นคนไทย เพราะมีสัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่รู้ตัวว่ามีเชื้อสายของ ซึ่งไม่คิดว่าของเป็นคนต่างชาติ แต่เป็นคนไทยเหมือนกัน รักท้องถิ่นและไม่คิดย้ายไปอยู่ที่อื่น หลายคนยังไม่เคยเดินทางออกนอกพื้นที่เลย

ในด้านปริมาณการศึกษา นักเรียนที่อาศัยอยู่ในตำบลคลองพลูโดยเฉพาะหมู่ที่ 4, 5, 8 และ 10 เป็นเขตพื้นที่บริการรับนักเรียนเข้าเรียนตามเกณฑ์ แต่ละปีมีประมาณ 40-50 คน ไม่มีปัญหาเรื่องการเดินทางเพราะบ้านใกล้ อัตราการตกซ้ำชั้นมีน้อย ที่มี 2-3 คน เพราะมีปัญหาสุขภาพทำให้ขาดเรียนไปนาน แต่ก็กลับมาเรียนใหม่ในปีต่อมา การลาออกกลางคันก็มีไม่มาก บางปีไม่มีเลย ทางโรงเรียนมีการติดตามผลด้วย ถ้ามีเด็กขาดเรียนบ่อยและขาดไปนาน ครูจะไปเยี่ยมบ้านและให้ความช่วยเหลือเพราะรู้จักกัน ส่วนปริมาณการศึกษาต่อมีโอกาสสูงเนื่องจากมีโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่หลายแห่ง

ส่วนความต้องการทางการศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาที่มีเรื่องราวของชาวชอง นักเรียนมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ต้องการรู้เพียงบางเรื่องเช่นประวัติความเป็นมา ประเพณี วัฒนธรรม การละเล่น เพื่อจะได้อธิบายหรือบอกแก่คนที่ถามเกี่ยวกับชองได้ รวมทั้งต้องการให้คนภายนอกรู้จักเรื่องของชองมากขึ้น

ระดับมัธยมศึกษา : โรงเรียนคลองพลูวิทยา

โรงเรียนคลองพลูวิทยา ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลคลองพลู มีเนื้อที่ 35 ไร่ 1 งาน 30 ตารางวา ตั้งอยู่ห่างจากโรงเรียนวัดคลองพลูไปทางเหนือประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่ติดถนนสายหลักของตำบลล้อมรอบด้วยสวนและไร่ผลไม้ เป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบลแห่งแรกและแห่งเดียวของตำบลคลองพลู เพิ่งตั้งขึ้นใหม่ไม่นาน ในปีการศึกษา 2542 เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 เท่านั้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ บริเวณโรงเรียนร่มรื่นปราศจากเสียงรบกวนและมลพิษ มีต้นไม้ปลูกไว้ระหว่างตึกและทางเดินมาก โดยเฉพาะต้นขนุน ปัจจุบันเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก มีนักเรียนทั้งหมด 195 คน มีครู 11 คน รวมผู้อำนวยการ 1 คน เป็น 12 คน และมีครูจ้างสอนอีก 4 คน มีอาคารเรียน 2 หลัง โรงฝึกงาน 1 หลัง บ้านพักครู 2 หลัง ตั้งอยู่นอกเขตสุขาภิบาล มีไฟฟ้าใช้แต่ยังไม่มีน้ำประปา ต้องใช้น้ำบาดาลสูบขึ้นมาใช้และรองน้ำฝนไว้ใช้ มีโทรศัพท์ต่อมาให้ใช้ในโรงเรียนเป็นกรณีพิเศษ นักเรียนในโรงเรียนมีเชื้อสายชองเกือบร้อยละ 70 ส่วนมากเป็นนักเรียนที่เรียนจบมาจากโรงเรียนวัดคลองพลูเพราะอยู่ใกล้กัน เดินทางสะดวก

ครูในโรงเรียนคลองพลูวิทยามี 11 คน เป็นผู้ชาย 5 คน เป็นผู้หญิง 6 คน มีผู้อำนวยการ 1 คน เป็นผู้ชาย มีครูจ้างสอน 4 คน เป็นผู้ชาย 2 คน และเป็นผู้หญิง 2 คน รวมเป็น 16 คน ทุกคนมีเชื้อชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ ไม่มีเชื้อสายชองเหมือนนักเรียนเลย ส่วนมากเป็นครูรุ่นใหม่เพิ่งบรรจุ เพราะเป็นโรงเรียนใหม่ มีอายุอยู่ระหว่าง 30-40 ปี เป็นส่วนมาก ทุกคน

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ 1 ระดับ 3-5 และอาจารย์ 2 ระดับ 6-7 มีอายุราชการส่วนมากไม่เกิน 10 ปี และทุกคนเป็นคนนอกพื้นที่ตำบลคลองพลูไม่มีคนในพื้นที่เลย แต่มีคนในจังหวัดจันทบุรีหลายคน ได้รับการบรรจุตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งไม่มีนโยบายพิเศษในการบรรจุครูว่าต้องเป็นคนต่างวัฒนธรรมเหมือนนักเรียนที่สอนครู ทุกคนจึงไม่ได้รับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมมาก่อน นอกจากเรียนเกี่ยวกับชาวเขามาบ้างในแบบเรียน และบางคนเคยทำงานกับคนต่างชาติมาก่อน แต่กับชาวชองยังไม่เคยเรียนรู้มาโดยตรง จึงต้องมีการศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมขณะทำงานเพื่อการปรับตัวและเข้าใจนักเรียนให้มากขึ้น แต่ไม่มีปัญหาขัดแย้งกันอย่างรุนแรงแม้ว่าครูกับนักเรียนมีเชื้อชาติที่แตกต่างกัน

นักเรียนในโรงเรียนมี 195 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 98 คน นักเรียนหญิง 97 คน นักเรียนที่สัมผัส จำนวน 30 คน เป็นนักเรียนตัวแทนระดับชั้นละ 6 คน เป็นผู้ชาย 15 คน และเป็นผู้หญิง 15 คนเช่นกัน เป็นนักเรียนมีอายุระหว่าง 12-17 ปี มาจากครอบครัวเกษตรกร เป็นบุตรคนที่ 2-3 เป็นส่วนมาก พูดภาษาของกันในรอบครัว แต่ในโรงเรียนห้ามพูด ยังคงนับถือผีตามบรรพบุรุษ และเป็นคนในพื้นที่เดิม ไม่ได้อพยพมาจากที่อื่น และยังไม่เคยเดินทางไปในอกพื้นที่เลยอีกหลายคน ส่วนมากมีที่ดินและบ้านเป็นของตนเอง

กระบวนการให้การศึกษา

หลักสูตรที่ใช้สอนอย่างเป็นทางการในโรงเรียนคลองพลูวิทยา คือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533) สำหรับสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533) สำหรับสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 5 กลุ่มวิชาบังคับ และ 1 กลุ่มวิชาเลือก คือ กลุ่มวิชาภาษา กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ กลุ่มงานกิจกรรม โรงเรียนได้สอนตามหลักสูตรและใช้แบบเรียนตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมิได้ปรับเปลี่ยนเพื่อให้นักเรียนจะได้ศึกษาต่อระดับสูงได้เหมือนกับนักเรียนโรงเรียนอื่น แต่อาจารย์ผู้สอนมีการเพิ่มเติมเนื้อหาโดยทำเอกสารสรุปให้อ่านประกอบและมีแบบฝึกหัดเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทำมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มวิชาหลัก ส่วนกลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ และกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ มีการปรับเพื่อให้ให้นักเรียนได้นำไปใช้ประโยชน์จริงด้วยการใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นมาดัดแปลงให้เป็นประโยชน์และเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นไปด้วยในตัว

ด้านการเรียนการสอน โรงเรียนมินโยบายให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด มีส่วนร่วมในการเรียน และฝึกปฏิบัติไปด้วย ครูใช้วิธีสอนที่หลากหลายรูปแบบ และไม่แยกสอนระหว่างนักเรียนไทยกับนักเรียนของ แต่ฝึกให้ทำงานร่วมกัน เรียนรู้กัน ในแต่ละห้องมีนักเรียนไทยกับนักเรียนของคละกัน ในจำนวนที่พอเหมาะนักเรียนสามารถเรียนร่วมกันได้โดยไม่มีปัญหาขัดแย้ง นอกจากนี้ปัญหารายบุคคลคือนักเรียนของมักออกเสียงภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่ชัดเจน เนื่องจากมีสำเนียงภาษาถิ่น จึงต้องใช้เวลาฝึกมากกว่าเด็กไทย ส่วนการวัดและประเมินผลใช้เกณฑ์เดียวกัน นักเรียนไทยกับนักเรียนของไม่แตกต่างกันมากนักทั้งด้านพุทธพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย

ปัญหาของโรงเรียนและปัญหาการเรียนการสอนในโรงเรียนมีอยู่บ้าง เช่น โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก และเพิ่งตั้งใหม่ ทำให้ได้รับงบประมาณน้อยและยังมีความไม่พร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอนอีกหลายวิชา โดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ ส่วนวิชาอื่นสามารถหาวัสดุอื่นมาใช้แทนและสร้างขึ้นมาเองเพื่อประกอบการสอนได้บ้าง ส่วนเนื้อหาหมามากในแต่ละวิชามักสอนไม่ทัน ต้องสรุปบทเรียนด้วยการทำเอกสารประกอบ เนื้อหาบางวิชาขัดกับความเชื่อเดิมของคนของซึ่งยังยึดถืออยู่เช่น ความเชื่อเรื่องผี โขกลาง การรับประทานอาหารการรักษาสุขภาพอนามัย การรักษาโรค ทำให้มีผลต่อสุขภาพอนามัยของนักเรียน ประกอบกับในพื้นที่ยังมีไข้มาเลเรีย ระบาดในฤดูฝน นักเรียนหลายคนป่วยและขาดเรียนบ่อย ทำให้การเรียนไม่ต่อเนื่อง แต่โรงเรียนมินโยบายติดตามนักเรียนให้กลับมาเรียนต่อและส่งเสริมให้เรียนต่อระดับสูงขึ้นให้มากที่สุด

ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โรงเรียนได้จัดชุมนุมต่าง ๆ มีทั้งชุมนุมด้านวิชาการ ชุมนุมบำเพ็ญประโยชน์ ชุมนุมพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งมีชุมนุมวัฒนธรรมของ ซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรมของด้วย เพื่อนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมของตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้นักเรียนต้องเข้าชุมนุมอย่างน้อย 1 ชุมนุม เพื่อเสริมความรู้ทางวิชาการ ในหลักสูตร ได้ใช้กิจกรรมของชุมนุมต่าง ๆ นี้ เสริมสร้างความรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่นักเรียนไปด้วย

หลักสูตรแฝงในโรงเรียน

โรงเรียนได้จัดสภาพแวดล้อมด้วยกิจกรรม 5 ส. เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างเอกลักษณ์ไทยให้แก่นักเรียนไปพร้อมกัน โดยเน้น

สถาบันหลักคือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ไม่มีลักษณะทางวัฒนธรรมของให้เห็นเลย ยกเว้นภายในศูนย์วัฒนธรรมของเท่านั้นที่มีอยู่

ส่วนการจัดห้องเรียนและบรรยากาศภายในห้องเรียน โรงเรียนได้จัดชั้นเรียนในแต่ละระดับชั้นให้มีนักเรียนไทยกับนักเรียนของคณะกัน ไม่แยกเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่งไปเป็นห้องเดียวใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาที่สอนและสื่อสารกันอย่างเป็นทางการ เวลาทำกิจกรรมในชั้นเรียนก็ให้เด็กทั้ง 2 เชื้อชาติได้อยู่กลุ่มเดียวกันตามฝาผนังห้องเรียนมีรูปภาพเกี่ยวกับเรื่องราวของประเพณีไทยสถานที่สำคัญของไทยติดอยู่โดยรอบ

สำหรับการจัดกิจกรรมประจำปีของโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมขึ้นตามประเพณี วัฒนธรรมและวันสำคัญทางศาสนาของไทยเป็นหลักในงานมีกิจกรรมวิชาการระหว่างชั้นปี ระหว่างหมวดวิชา มีแข่งขันตอบปัญหา แข่งคำขวัญ คำประพันธ์ เรียงความ ประกวดการจัดนิทรรศการ หล่อเทียน แห่เทียนไปวัด ประกวดกระทง และกีฬาประจำปี กิจกรรมต่าง ๆ อยู่บนพื้นฐานของความเป็นไทยทั้งสิ้น

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ไม่มีปรากฏความขัดแย้งในด้านเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมระหว่างครูกับครู ครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน และโรงเรียนกับชุมชนเลย ถึงแม้ว่าจะมีเชื้อชาติที่ต่างกัน แต่มีศาสนาเดียวกันและอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันมาเป็นเวลานาน นักเรียนให้ความเคารพ เชื่อฟังครูดี มีสัมมาคารวะ นักเรียนของหลายคนมีเพื่อนสนิทเป็นนักเรียนไทย ส่วนนักเรียนไทยคิดว่าของคือคนไทยเหมือนกัน มีความแตกต่างกันบ้างเพียงลักษณะทางกายภาพ คือ ของผิวดำ ผมหยิก ตัวเล็กกว่าคนไทย นักเรียนส่วนมากชอบโรงเรียน ชอบครู ถ้ามีโอกาสเลือกโรงเรียนและเลือกครูได้ส่วนมากเลือกเรียนโรงเรียนไทยและเรียนกับครูคนไทย ครูก็ไม่มีปัญหาในการสอนเด็กของ นอกจากด้านภาษาที่เด็กของต้องฝึกมากขึ้น เพราะยังมีสำเนียงของอยู่ แต่เด็กของตั้งใจเรียนดี มีนิสัยเรียบร้อย ผู้ปกครองก็ชอบโรงเรียนที่มาตั้งอยู่ในท้องถิ่น เพื่อลูกหลานตนจะได้มีที่เรียน โรงเรียนมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของชุมชน เช่นงานทำบุญทางศาสนา เอื้อเฟื้อสถานที่ให้เป็นที่จัดงานของชาวบ้าน เป็นหน่วยเลือกตั้ง เป็นศูนย์วัฒนธรรมและเป็นศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดีขึ้น

ผลผลิตทางการศึกษา

ในด้านคุณภาพการศึกษา นักเรียนโรงเรียนคลองพลูวิทยาทั้งนักเรียนไทยและนักเรียนของ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน บางวิชานักเรียนของมีคะแนนสูงกว่านักเรียนไทย เช่น กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ แต่บางวิชาต้องใช้ความพยายามและเวลามากขึ้น เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เพราะนักเรียนยังมีสำเนียงภาษาถิ่น จึงต้องใช้เวลาฝึกฝน โดยเฉพาะการอ่านออกเสียง แต่ถ้าเป็นเรื่องหลักภาษา การอ่านจับใจความ การเขียน ไม่ค่อยมีปัญหา นักเรียนของสามารถเรียนได้เหมือนนักเรียนไทย ส่วนโอกาสในการศึกษาต่อระดับสูงขึ้น นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนมากร้อยละ 90 ไปศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งที่โรงเรียนเดิมและโรงเรียนในตัวจังหวัด วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โรงเรียนมีนโยบายสนับสนุนให้นักเรียนศึกษาต่อระดับสูงขึ้นเพื่อความก้าวหน้า ส่วนข้อมูลการศึกษาต่อหลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ยังไม่มี เพราะโรงเรียนเพิ่งเปิดสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เท่านั้นในปีการศึกษา 2542 นี้

ด้านการนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนเห็นว่าวิชาภาษาไทยได้นำไปใช้มากที่สุด เพราะได้พูด ได้อ่านหนังสือ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์อยู่ทุกวัน ทำให้เข้าใจและรู้เรื่องขึ้น วิชาแรงงานและอาชีพ เช่น งานบ้าน งานประดิษฐ์ งานเกษตร ได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยตรง ทำให้มีความรู้มากขึ้น ปรับปรุงงานเดิมให้ดีขึ้น ส่วนวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์นำไปใช้ในชีวิตประจำวันน้อย ในท้องถิ่นไม่มีโอกาสได้ใช้เลย โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ส่วนคณิตศาสตร์เบื้องต้นได้ใช้อยู่บ้าง แต่สูตร สมการ และตรีโกณ ไม่ได้ใช้ ถึงกระนั้น นักเรียนก็เห็นว่าทั้ง 2 วิชามีความสำคัญ ใช้ในการศึกษาต่อระดับสูง ภาษาอังกฤษถ้าเก่งก็สามารถทำงานได้มาก มีรายได้ดี

ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนหนังสือและการเข้าเรียนในโรงเรียนอยู่ในระดับดี นักเรียนรักโรงเรียน เพราะเห็นว่าทำให้มีความรู้ มีโอกาสก้าวหน้าในชีวิต รักครู เพราะครูเข้าใจนักเรียนถึงแม้ว่าจะเรียนด้วยตนเองที่บ้านได้ แต่นักเรียนส่วนมากต้องการเรียนกับครูที่โรงเรียนเพราะเข้าใจได้ดีกว่าและการมาโรงเรียนทำให้มีเพื่อน และมีกิจกรรมทำให้สนุกกับการเรียนในโรงเรียนมากกว่าเรียนด้วยตนเองที่บ้าน ส่วนความรู้สึกเรื่องเชื้อชาติไม่มีปัญหาขัดแย้งกัน เพราะคนของทุกคนได้รับสัญชาติไทย มีความรู้สึกว่าเป็นคนไทยคนหนึ่งแม้รับรู้ว่ามีเชื้อสายของ อีกทั้งยอมรับว่าตนเองสืบเชื้อสายของมาจากบรรพบุรุษ แต่

คิดว่าของคือคนไทยเหมือนกัน เพียงแต่มีประเพณี วัฒนธรรมบางอย่างที่ต่างออกไปจากไทย อีกทั้งลักษณะทางกายภาพบางอย่าง เช่น ผิวดำ ตัวเล็กกว่าไทย แต่นับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน

ในด้านปริมาณการศึกษา นักเรียนที่อาศัยอยู่ในตำบลคลองพลูส่วนมากเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนนี้ เพราะเป็นเขตพื้นที่บริการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ อีกทั้งโรงเรียนคลองพลูวิทยาเป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบลเพียงแห่งเดียว นักเรียนที่ต้องการเรียนต่อจึงเข้าเรียนในโรงเรียนนี้เป็นส่วนมาก อัตราการตกซ้ำชั้นก็มีไม่มากนัก มีเพียงปีละ 1-2 คน เนื่องจากป่วยและขาดเรียนนาน แต่โรงเรียนก็มีนโยบายติดตามให้นักเรียนกลับมาเรียนต่อจนจบ การลาออกกลางคันก็มีน้อย นักเรียนส่วนใหญ่เมื่อเข้ามาเรียนแล้วจึงสามารถเรียนได้จนจบการศึกษา เมื่อนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว ส่วนมากศึกษาต่อระดับสูงขึ้นในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ และสายอาชีพศึกษา เพราะมีโรงเรียนมัธยมหลายแห่งอยู่ในพื้นที่และมีสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลตั้งอยู่ในเขตกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ

สำหรับความต้องการทางการศึกษาของโรงเรียนคลองพลูวิทยา โรงเรียนต้องการสนับสนุนให้นักเรียนเรียนต่อระดับสูงขึ้นให้มากที่สุด เพราะมีความเห็นว่าการศึกษาเพียงจบชั้นมัธยมศึกษาขณะนี้ไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพให้ก้าวหน้าในอนาคต ในด้านอุปกรณ์และสื่อการสอน โรงเรียนต้องการมากขึ้นโดยเฉพาะอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ ส่วนด้านเนื้อหา ควรมีเรื่องราวเกี่ยวกับของบ้าง เพราะเด็กรู้ตัวว่ามีเชื้อสายของ ต้องการทราบประวัติความเป็นมา ประเพณี วัฒนธรรม เพื่อตอบคำถามให้คนอื่นทราบได้เกี่ยวกับเรื่องราวของของ เป็นความรู้รอบตัวเสริมความรู้ของตนเอง และประการสุดท้ายโรงเรียนต้องการพัฒนาการสอนด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น

การศึกษานอกโรงเรียน

นักเรียนและราษฎรในตำบลคลองพลูได้รับความรู้แบบนอกโรงเรียนและตามอัธยาศัยทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ได้จากหลายแหล่งเพราะมีหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี สาธารณสุขกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ พัฒนาชุมชนกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ องค์การทางศาสนาและเอกชนในรูปแบบมูลนิธิ สมาคมเข้าไปในพื้นที่และให้ความรู้เกี่ยวกับขอบข่ายงานของตนแก่ชาวบ้านอยู่เป็นระยะ ๆ มีทั้งหลักสูตรระยะสั้น ฝึกอาชีพ โครงการพัฒนาหมู่บ้าน พัฒนาท้องถิ่น ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย

ส่วนการให้ความรู้อย่างไม่เป็นทางการนั้น มีสถาบันต่าง ๆ ในสังคมทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้ ได้แก่ สถาบันครอบครัว กลุ่มเพื่อนบ้าน สถาบันศาสนา สถาบันสื่อมวลชน หน่วยงานของรัฐ ด้านการพัฒนา สถาบันการศึกษา และสถาบันการเมือง ตามลำดับ

เป้าหมายในการถ่ายทอดความรู้ก็เพื่อให้รู้จักการใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ ความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัย และการประกอบอาชีพของชุมชน

ความรู้ที่ถ่ายทอดกัน ได้แก่ ความรู้ด้านภาษาและวรรณกรรมของ ด้านศาสนาและประเพณี ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต ด้านการปกครองและการบริหาร และด้านการผลิตและการบริโภค

วิธีการถ่ายทอดความรู้กันแบบนอกโรงเรียนมีหลายรูปแบบจากหลายสถาบันที่เกี่ยวข้อง ส่วนมากมาจากการพูดคุย อธิบายกันเอง ทำกิจกรรมร่วมกัน จัดนิทรรศการ แจกเอกสาร ตีพิมพ์ประกาศ บอกต่อกัน ให้อลองปฏิบัติ ทำเป็นตัวอย่างให้ดู สอนเป็นรายบุคคล สอนเป็นกลุ่มเล็ก จัดอบรมชี้แจง แจกอุปกรณ์ และฉายภาพยนตร์ตามลำดับ

ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อความรู้ที่ได้รับแบบนอกโรงเรียนส่วนมากผู้เรียนชอบเพราะได้รับความรู้ที่มีประโยชน์ นำไปใช้ในชีวิตจริงได้ การทำกิจกรรมร่วมกันก็สนุก ได้มีเพื่อน และได้พัฒนาท้องถิ่นของตนแต่บางกิจกรรมก็เหนื่อย ใ้เวลามาก และมักถูกตำหนิ เมื่อทำไม่ถูกส่วนความคิดเห็นของผู้เรียนต่อแหล่งความรู้ เห็นว่าสถาบันครอบครัวเป็นหลักในการให้ความรู้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด กลุ่มเพื่อนบ้านก็ให้เห็นได้ติดต่อและเรียนรู้กัน สถาบันสื่อมวลชนเป็นแหล่งถ่ายทอดที่มีอิทธิพลมากที่สุดทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เพราะเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมากที่สุด ได้เห็นตัวอย่างจากภาพได้ยินเสียงและก่อให้เกิดพฤติกรรมการลอกเลียนแบบได้มากที่สุด สถาบันศาสนาเมื่อได้ร่วมพิธีกรรมทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น ส่วนสถาบันการศึกษา สถาบันการเมือง และหน่วยงานของรัฐมีบทบาทบ้างแต่น้อย เพราะนาน ๆ จะเข้าไปในพื้นที่

สำหรับปัญหาและความต้องการด้านการศึกษานอกโรงเรียนของราษฎรในตำบลคลองพลู คือ หน่วยงานของรัฐที่ให้ความรู้เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่น้อย นาน ๆ ไปทำให้ราษฎรได้รับความรู้ไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง ราษฎรบางส่วนเห็นว่าอายุมากแล้ว ต้องทำงานด้วยจึงไม่สนใจที่จะเรียนอย่างเป็นทางการ นอกจากต้องการฝึกอาชีพระยะสั้นเป็นครั้ง

คราวเท่านั้น ส่วนการเรียนรู้อันสถาบันครอบครัว ผู้ปกครองต้องทำงานจึงไม่มีเวลาถ่ายทอดความรู้ให้ลูกอย่างเต็มที่ เด็กรุ่นใหม่มีความเป็นอยู่แบบไทย ไม่นิยมใช้ชีวิตแบบของ เพราะถูกอบรมสั่งสอนจากโรงเรียนให้เป็นแบบไทย ทำให้มีการปรับตัวเมื่ออยู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านภูมิศาสตร์ของพื้นที่ มักมีฝนตกหนัก น้ำท่วม มีไข้มาเลเรียระบาดอยู่เสมอ เป็นปัญหาต่อสุขภาพอนามัยของราษฎร รวมทั้งนักเรียนด้วย โรงเรียนคลองพลูวิทยาเป็นศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนของตำบล ใช้สถานที่ของโรงเรียนเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ จึงเป็นแหล่งให้การศึกษานอกโรงเรียนแก่ราษฎรในท้องถิ่นโดยตรง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องนี้ ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทางการศึกษากับกระบวนการทางวัฒนธรรมหลายประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชนต่างวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เมื่อต้องมาเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยรัฐที่มีวัฒนธรรมต่างกันไป อีกทั้งการกำหนดแนวทางและวิธีการของการศึกษาในภาพรวมจากรัฐบาลที่บริหารประเทศ อันเป็นกลุ่มวัฒนธรรมใหญ่ (Main Culture) ของชาติ ส่งผลกระทบต่อกลุ่มชนต่างวัฒนธรรมที่มีวัฒนธรรมของตนเอง แต่ถูกจัดเป็นกลุ่มวัฒนธรรมย่อยหรืออนุวัฒนธรรม (Sub-Culture) ทำให้ราษฎรและเยาวชนในพื้นที่กลายเป็นคน 2 วัฒนธรรม (Bicultural People) ไปอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แล้วมีผลกระทบต่อการศึกษาซึ่งต้องเข้าโรงเรียนตามกฎหมายการศึกษาตามมาด้วย ดังจะเห็นได้จากความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับวัฒนธรรมในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การศึกษาถือการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม เนื่องจากการศึกษาในระบบโรงเรียนต้องดำเนินการสอนตามนโยบายของชาติในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวและเป็นเอกภาพของชาติ วัฒนธรรมที่ถ่ายทอดในระบบโรงเรียนจึงเป็นวัฒนธรรมไทย นักเรียนต้องเรียนตามหลักสูตร แบบเรียนและกระบวนการทางการศึกษาตามระเบียบที่รัฐกำหนดให้ ซึ่งเป็นลักษณะการดำเนินการบนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยจึงทำให้นักเรียนที่เป็นชนต่างวัฒนธรรมมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางวัฒนธรรมให้เป็นที่โรงเรียนกำหนด ส่งผลให้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมหลักเหมือนคนกลุ่มใหญ่ปฏิบัติอยู่

ในขณะที่เดียวกันก็มีกิจกรรมเสริม หลักสูตรแฝงและการประพฤติปฏิบัติตัวตามวัฒนธรรมเดิมของตนที่ยังคงปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตามความเคยชินในรูปแบบการศึกษานอก

โรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย จึงทำให้ชาวขอมมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนในครอบครัว ในกลุ่มเพื่อน และในกลุ่มสังคมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวันด้วย วัฒนธรรมที่ถ่ายทอดกันได้แก่ ภาษาพูด ประเพณีทางศาสนา ความเชื่อเรื่องผี โชคลาง และการรักษาโรค ทำให้วัฒนธรรมเหล่านี้ยังคงมีอยู่ให้เห็นในพื้นที่

2. การศึกษาคือการสงวนรักษาทางวัฒนธรรม เนื่องจากโรงเรียนเป็นหน่วยงานของรัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การอบรม สั่งสอนและปลูกฝังทั้งวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม ซึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์นี้เองที่เป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรม ได้แก่ การประพฤติ ปฏิบัติตัว ค่านิยม ประเพณีและแบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนที่เข้ารับการศึกษา เป็นการสงวนรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป สำหรับชาวขอมมีวัฒนธรรมหลายอย่างไม่ต่างจากไทยมากนัก นับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน ดังนั้นจึงไม่มีความขัดแย้งกันทางวัฒนธรรมอย่างรุนแรงจนกลายเป็นปัญหา อีกทั้งโรงเรียนก็เห็นประโยชน์ทางวัฒนธรรม มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมของขึ้น มีชุมนุมเกี่ยวกับขอม เพื่อให้ได้ศึกษาและสงวนรักษาวัฒนธรรมของไว้ให้คงอยู่ต่อไป รวมทั้งโรงเรียนได้ร่วมกับชุมชนในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น การทำบุญนมัสการพุทธบาทเขาคิชฌกูฏประจำปี ก็เป็นกิจกรรมการสงวนรักษาวัฒนธรรมของชุมชนด้วย

3. การศึกษาคือการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม โรงเรียนได้ดำเนินการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในความเป็นชาติร่วมกัน มีจิตสำนึกในความเป็นไทย อาศัยบนผืนแผ่นดินไทย ทำให้ชนต่างวัฒนธรรมคือชาวขอมมีการปรับตัวให้ผสมผสานกลมกลืนไปกับวัฒนธรรมไทยอย่างมาก กล่าวคือ มีการแต่งกาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ การดำรงชีวิตเหมือนกับคนไทยโดยรวมมาก ยกเว้นที่ยังเหลืออยู่บ้างได้แก่ ภาษาพูด และความเชื่อเรื่องการนับถือผี โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่ที่ผ่านมากระบวนการให้การศึกษาในระบบโรงเรียน มีการปรับเปลี่ยนและผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมจนกลายเป็นปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยตามระเบียบของโรงเรียนไปเกือบหมด คงมีแต่ผู้ใหญ่เท่านั้นที่มีการผสมกลมกลืนน้อย จึงยังคงวัฒนธรรมเดิมอยู่อย่างมาก

ระบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนได้ใช้วิธีการนี้ ด้วยการไม่แยกชั้นเรียนระหว่างนักเรียนไทยกับนักเรียนขอม จัดให้ห้องเรียนแต่ละห้องมีนักเรียนทั้ง 2 เชื้อชาติได้เรียนและทำกิจกรรมร่วมกัน วิธีการนี้เองที่ทำให้เกิดการผสมผสานกันทางวัฒนธรรม แล้วมีผลให้คนของกลืนกลายเป็นคนไทยในที่สุด จนคนของทุกคนมีความรู้สึกและจิตสำนึกว่าตนถือ

คนไทยคนหนึ่ง แม้หลายคนยอมรับว่าคนมีเชื้อสายของ แต่ก็เข้าใจว่าชองก็คือคนไทยเชื้อสายหนึ่ง มิใช่เป็นคนต่างชาติ นอกจากนี้โรงเรียนยังได้สร้างการผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมด้วยการจัดบรรยากาศการเรียนรู้อีก การสอนและเอกลักษณ์ของชาติที่แสดงถึงวัฒนธรรมไทยเพียงอย่างเดียว ไม่ปรากฏวัฒนธรรมของให้เห็นในโรงเรียนเลย ยกวันภายในศูนย์วัฒนธรรมของที่โรงเรียนเพิ่งจัดตั้งเท่านั้น เมื่อบรรยากาศที่หล่อหลอมนักเรียนอยู่ก่อให้เกิดความเป็นไทย จึงทำให้ชองกลืนกลายเป็นไทยได้โดยง่าย และเป็นธรรมชาติมาก รวมทั้งนับถือศาสนาพุทธเหมือนไทยและได้รับสัญชาติไทยแล้ว ทำให้ไม่มีปัญหาขัดแย้งด้านวัฒนธรรมตามมา

4. การศึกษาถือการสืบทอดต่อเติมทางวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าโรงเรียนได้ดำเนินการผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมในโรงเรียนให้มีความเป็นหนึ่งเดียวกันก็ตาม แต่เนื่องจากพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นที่อยู่ของชนต่างวัฒนธรรม โรงเรียนได้พิจารณาเห็นในประเด็นนี้ อันสอดคล้องกับนโยบายของรัฐในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมของขึ้น เพื่อสนองนโยบายดังกล่าว อันเป็นการสืบทอดต่อเติมทางวัฒนธรรมต่อไปด้วย

ถึงแม้นักเรียนได้รับการศึกษาในโรงเรียนตามวัฒนธรรมไทย แต่ความเป็นชองก็ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ทั้งในด้านลักษณะทางกายภาพ ภาษาสำเนียงพูด ประเพณีและการปฏิบัติตัว เพราะยังได้รับความรู้เกี่ยวกับชองจากครอบครัว กลุ่มเพื่อน ศาสนาและความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันที่ซึมซับมาจากผู้คนในพื้นที่ ทำให้วัฒนธรรมของได้มีการสืบทอดต่อเติมออกไปด้วย รวมไปถึงการรับรู้ว่าคนมีเชื้อสายของ กล้าเปิดเผยตัวและยอมรับว่าเป็นชอง ทำให้ต้องทราบเกี่ยวกับวัฒนธรรม ความเป็นมาของชอง เพื่อตอบคำถามและอธิบายแก่ผู้ที่ถามได้ก็แสดงถึงความต้องการที่จะสืบทอดวัฒนธรรมของได้เช่นกัน แล้วยังมีการนำวัฒนธรรมของไปเผยแพร่ในรูปของนิทรรศการในงานวิชาการและวัฒนธรรมของจังหวัดจันทบุรี หรือของเขตการศึกษา 12 เป็นประจำในแต่ละปี ก็เป็นการสืบทอดต่อเติมทางวัฒนธรรมของชองให้เป็นที่แพร่หลายมากขึ้น

5. การศึกษาถือการพัฒนาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม โรงเรียนเป็นสถานที่ที่มีคนต่างวัฒนธรรมมาอยู่ร่วมกัน มาใช้ชีวิตอยู่ได้กฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนที่โรงเรียนกำหนดไว้ ทำให้คนที่มาอยู่คือ ครู นักเรียน ผู้บริหาร มีการปรับตัวและเรียนรู้ระหว่างกัน รวมทั้งราษฎรในพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ด้วย ดังนั้นโรงเรียนในพื้นที่จึงมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่พัฒนา

ขึ้นมา คือมีเด็ก 2 วัฒนธรรมมาเรียนด้วยกัน เกิดการเรียนรู้กันระหว่างเด็ก 2 เชื้อชาติ ซึ่งมีเด็กไทยเป็นเพื่อนสนิทกับเด็กของและมีเด็กของเป็นเพื่อนสนิทกับเด็กไทย เด็กของพูดกับเพื่อนของด้วยภาษาของ และพูดกับเพื่อนไทยด้วยภาษาไทย ทำให้เด็กของพูดไทยด้วยสำเนียงของ และบางครั้งพูดไทยปนของ เด็กบางคนอยู่บ้านพูดของแต่มาอยู่โรงเรียนพูดไทย ทำให้พูดภาษาของด้วยคำศัพท์ไทย ไม่เหมือนภาษาของแบบเดิม ครูผู้สอนแม้ว่าเป็นคนไทยทุกคน แต่เมื่อมาปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีชนต่างวัฒนธรรม ทำให้ครูสนใจและเรียนรู้ภาษาของ วัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่ของของไปด้วย แม้ว่าเรียนอย่างไม่เป็นทางการก็ตาม ทำให้ครูพัฒนาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเพื่อการปรับตัวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชน และลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่สอนได้สะดวกขึ้น

อย่างไรก็ตาม ยังมีเด็กจำนวนหนึ่งที่อาจไม่กล้าพูดภาษาของ และบางคนไม่ยอมรับว่าตนเป็นของ เพราะดำเนินชีวิตอย่างไทยและมีพ่อหรือแม่เป็นคนไทย แต่เด็กเหล่านี้ยังมีรูปร่างลักษณะทางกายภาพ เห็นชัดว่าไม่เหมือนคนไทยส่วนใหญ่โดยทั่วไป ยังมีความเป็นของอยู่มากไม่ว่าจะเป็นสีผิวซึ่งดำ ผมหยิก ตาโต ขณะเดียวกันคนของก็มองว่าเด็กเหล่านี้มีไข่ของแท้ เพราะมีพ่อหรือแม่เป็นคนไทย อีกทั้งรูปร่างต่างไปคือตัวสูงกว่าคนของ และภาษาพูดมีสำเนียงของปนอยู่น้อยกว่าเด็กของแท้ ลักษณะเช่นนี้มีให้เห็นในโรงเรียนที่มีเด็กต่างวัฒนธรรมเรียนอยู่จึงเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของโรงเรียนที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจากการไปตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีชนต่างวัฒนธรรม

โรงเรียนในฐานะทำหน้าที่ถ่ายทอดกระบวนการทางวัฒนธรรม (School as the Cultural Transmission Process)

ประเด็นนี้แสดงให้เห็นบทบาทของโรงเรียนอย่างชัดเจนในด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่นักเรียนอย่างเป็นทางการ เพราะทั้งโรงเรียนวัดคลองพลูและโรงเรียนคลองพลูวิทยา ได้ดำเนินการตามนโยบายรัฐในการถ่ายทอด ปลูกฝัง เสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นไทยให้แก่นักเรียน สร้างความรู้สึก ปลูกจิตสำนึกในความเป็นไทย ก่อให้เกิดความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ไทย เป้าประสงค์ดังกล่าวถ่ายทอดมาอย่างเป็นทางการในหลักสูตร แบบเรียน สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน บรรยากาศการจัดห้อง การตกแต่งโรงเรียน รวมถึงหลักสูตรแฝง กิจกรรมเสริมและงานประจำปี เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวของวัฒนธรรมไทยโดยตรงเพียงอย่างเดียวไม่มีลักษณะเอกลักษณ์ หรือรูปแบบของของปรากฏอยู่เลย เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม สามารถอธิบายผลได้ดังนี้

1. เป้าหมายของการเรียนในโรงเรียน (Goal of Schooling) โรงเรียนทั้ง 2 แห่งมีเป้าหมายชัดเจนกำหนดไว้สำหรับระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ จัดขึ้นเพื่อให้เด็กทุกคนในพื้นที่บริการได้เข้าเรียนตามกฎหมาย อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการเข้ารับการศึกษาของคนทุกคนที่เกิดและอยู่ในประเทศไทย โรงเรียนได้ดำเนินนโยบายตามเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการในการจัดการศึกษาเพื่อวางรากฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เยาวชน มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียน ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต และมุ่งสร้างเอกภาพของชาติ มีเป้าหมายหลักร่วมกันคือเทิดทูนสถาบันหลักของชาติและเน้นความเป็นไทย ดังนั้นชาวของในพื้นที่จึงได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนตามเป้าหมายดังกล่าว เด็กในพื้นที่ตำบลคลองพลูในเขตพื้นที่บริการ คือ หมู่ 4, 5, 8 และ 10 ได้เข้าเรียนในโรงเรียนวัดคลองพลูตามอายุครบเกณฑ์เข้าโรงเรียน โรงเรียนก็ได้กำหนดนโยบายในการรับเด็กเข้าเรียนในแต่ละปีไว้ล่วงหน้า โดยสำรวจเด็กที่มีอายุครบตามเกณฑ์ไว้ในแต่ละปีเข้าเรียนมีตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากนั้นเมื่อเข้าเรียนแล้ว โรงเรียนมีเป้าหมายให้นักเรียนทุกคนเรียนอย่างต่อเนื่อง จนสำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ป้องกันและแก้ไขการตกซ้ำชั้นและการลาออกกลางคันให้มีน้อยที่สุด จากนั้นมีเป้าหมายให้นักเรียนทุกคนที่จบ ป.6 แล้ว ศึกษาต่อระดับสูงขึ้นให้มากที่สุดอีกเช่นกัน

สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งในพื้นที่มีโรงเรียนมัธยมประจำตำบลอยู่เพียงแห่งเดียว มีเป้าหมายเพื่อรับนักเรียนในพื้นที่ที่เรียนจบชั้น ป.6 แล้วเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาให้ได้มากที่สุด ซึ่งเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนคลองพลูวิทยา จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองนโยบายดังกล่าว และมีนโยบายเพิ่มเติม คือ มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง เป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ ดังนั้นโรงเรียนจึงกำหนดหลักเกณฑ์ให้นักเรียนได้เรียนจนสำเร็จการศึกษาขั้นสูงสุด และศึกษาต่อระดับสูงให้มากที่สุดเช่นกัน ส่วนการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดี ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข นำความรู้ไปพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคม

จากเป้าหมายของการศึกษาในระบบโรงเรียนตามที่กำหนดไว้ทั้งในแผนการศึกษาแห่งชาติและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนได้กำหนดเป้าหมายในทางปฏิบัติขึ้นให้สอดคล้องต้องกันอย่างเป็นกระบวนการตั้งแต่รับเด็กในพื้นที่เข้าศึกษา พัฒนาผลสัมฤทธิ์

ทางการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบจนจบการศึกษา ติดตามผลการศึกษาและมีเป้าหมายให้ศึกษาต่อระดับสูงขึ้นตามลำดับ ซึ่งทั้ง 2 โรงเรียนที่ไปศึกษาได้ดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ทุกชั้นตอน

2. บริบทของการศึกษาในโรงเรียน (Context of Schooling) โรงเรียนทั้ง 2 แห่งตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ มีภูเขา ลำคลอง สวนผลไม้ล้อมรอบบริเวณโรงเรียน ปราศจากมลพิษ แหล่งเรียมย์ โรงงานและย่านการค้า นับว่าเป็นบรรยากาศที่ดีไม่มีสิ่งรบกวน แต่การคมนาคมระหว่างโรงเรียนกับตัวกิ่งอำเภอเขาชะเมาและตัวเมืองจันทร์นั้น สามารถเดินทางไปมาสะดวก เพราะมีถนนสายหลักตัดผ่านเข้าไปในตำบล มีรถโดยสารแล่นผ่าน แม้เพียงวันละ 2 เที่ยว แต่ก็สร้างความลำบากให้แก่นักเรียนเพราะนักเรียนส่วนมากอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลคลองพลู สามารถเดินเท้า ใช้รถจักรยาน หรือจักรยานยนต์ไปโรงเรียนได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องใช้รถโดยสารประจำทาง

โรงเรียนได้จัดกิจกรรมสภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนและภายในห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศของการเรียนรู้ทางวิชาการ แต่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ไทยและแสดงออกถึงความเป็นไทยโดยตรง ไม่มีลักษณะที่แสดงให้เห็นความเป็นของเลข นับว่าโรงเรียนได้หล่อหลอมความเป็นไทยให้แก่เยาวชนอย่างแท้จริง รอบโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นได้ต้นไม้ ฝาผนัง มุมตึก แผ่นป้ายประกาศ มักมีคำขวัญ สุภาษิต คำสอนโวหารไทยที่เป็นคติธรรมคิดไว้หลายแห่ง ผนังเรื่องความสะอาด ความเป็นระเบียบ มีวินัย ภายในห้องเรียนมีรูปธงชาติ รูปพระและพระบรมฉายาลักษณ์ของล้นเกล้าทั้ง 2 พระองค์ติดอยู่ รอบห้องเรียนมีรูปประเพณี วัฒนธรรมและสถานที่สำคัญของไทยติดไว้ทุกห้อง บ่งบอกถึงการสร้างบริบทของการเรียนรู้ตามวัฒนธรรมไทยทั้งสิ้น

การปฏิบัติตัวและการดำเนินชีวิตของครู ผู้บริหารและนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 2 แห่งก็มีลักษณะแบบไทยเกือบทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ซึ่งครูต้องแต่งเครื่องแบบข้าราชการตามระเบียบ รวมทั้งแต่งชุดธรรมดาในวันที่ไม่แต่งเครื่องแบบ นักเรียนก็แต่งเครื่องแบบนักเรียนตามข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ ไม่มีเครื่องแต่งกายที่มีลักษณะเป็นของมาประกอบการแต่งตัวของครูและนักเรียนเลย ในการดำเนินชีวิตประจำวันนักเรียนมีบางคนที่พูดภาษาของกับเพื่อนสนิทเวลาว่าง กล่าวได้ว่า มีเพียงจุดเดียวที่แสดงถึงความเป็นของให้เห็น แต่โรงเรียนได้ห้ามพูดภาษาของในเวลาเรียน ในชั่วโมงเรียน เพราะต้องเรียนเป็นภาษาไทยกลาง นักเรียนจึงพูดกันนอกเวลาด้วยความเคยชินเท่านั้น ส่วนเรื่องอาหาร แม้ว่ามีลักษณะ

เป็นไทยคือทานข้าวและกับข้าวเหมือนกับข้าวที่คนทั่วไปทานกัน แต่บนโต๊ะอาหารมีพริกน้ำปลา ซึ่งเป็นพริกป่นตำละเอียดผสมกับน้ำปลาวางอยู่บนโต๊ะอาหารเป็นประจำ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการทานอาหารตามรสนิยมของคนชอง เพราะคนชองชอบทานอาหารเผ็ด พริกน้ำปลาต่างไปจากคนในตัวเมือง ตัวจังหวัดที่มักเป็นพริกขี้หนูแห้งผสมน้ำปลามีใช่พริกป่นตำละเอียด เช่นที่ทานกันอยู่ในพื้นที่ศึกษา

นอกจากนี้การจัดห้องเรียนแต่ละระดับชั้นเรียน โรงเรียนทั้ง 2 แห่งมีนโยบายไม่แยกเชื้อชาติ แต่ต้องการผสมกลมกลืนกันระหว่าง 2 เชื้อชาติที่มีอยู่ โดยให้ความสำคัญกับนักเรียนทั้ง 2 เชื้อชาติ เท่ากันว่าเป็นคนไทยเหมือนกัน ดังนั้นทุกชั้นเรียนจึงมีนักเรียนไทยกับนักเรียนชองเรียนร่วมกัน มีจำนวนเกือบเท่ากันทั้งเพศชายและเพศหญิง ไม่แยกเป็นเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง หรือเฉพาะเพศใดเพศหนึ่งให้โดดเด่น เมื่อมีกิจกรรมการเรียนการสอนจึงมีเด็กทั้ง 2 เชื้อชาติอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เรียนรู้กันในฐานะที่เป็นคนไทยเหมือนกัน ดังนั้นบริบทภายในโรงเรียนจึงเป็นไปตามกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยอย่างแท้จริง

3. เนื้อหาของการเรียนในโรงเรียน (Content of Schooling) โรงเรียนทั้ง 2 แห่งที่ศึกษาเป็นโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จึงจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวกำหนดขอบเขตของเนื้อหาและรายวิชาที่ใช้เรียนใช้สอนกันในโรงเรียนตามระดับชั้นเรียนดังนี้

3.1 ระดับชั้นประถมศึกษา ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533) แบ่งเป็น 5 กลุ่มประสบการณ์ การสอนทุกวิชาใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาในการสอน เนื้อหาวิชาที่เรียนประกอบด้วยวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ จริยธรรม สุขศึกษา พระพุทธศาสนา ศิลปศึกษา ดนตรี นาฏศิลป์ งานบ้าน งานเกษตร ภาษาอังกฤษ งานอาชีพ คอมพิวเตอร์ งานประดิษฐ์ และกิจกรรมเสริม ได้แก่ ลูกเสือ เนตรนารี รายละเอียดของเนื้อหาเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแบบเรียน โรงเรียนมิได้เพิ่มเติมเนื้อหาส่วนใดอย่างเป็นทางการ ทั้ง ๆ ที่มีปัญหาด้านการเรียนการสอนอยู่บางประการ เช่น ด้านภาษา ด้านเนื้อหาไม่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น สอนไม่ทันตามหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนยังไม่พร้อม เป็นต้น แต่ก็ต้องสอนไปตามหลักสูตรที่กำหนดไว้

ในด้านความต้องการเนื้อหาเพิ่มเติม มีนักเรียนส่วนหนึ่งต้องการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับชอง ต้องการเผยแพร่เรื่องของชองให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น จากการศึกษาเรียงความและ

ภาพวาดของนักเรียน ก็มีนักเรียนส่วนหนึ่งต้องการให้พื้นที่ของช่องเป็นที่รู้จักของคนภายนอก ต้องการให้คนภายนอกทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้าไปเที่ยวในท้องถิ่นของตน แต่เนื้อหาส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของ จึงไม่ได้มีการเพิ่มเติมอย่างเป็นทางการลงไปเป็นหลักสูตร และมีได้สอนกันอย่างเป็นทางการในชั้นเรียนเลย จึงกล่าวได้ว่าโรงเรียนถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยให้แก่เด็กตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการอย่างเต็มที่เพียงอย่างเดียว

ถึงแม้ว่าในด้านกรเรียนการสอนจริงในโรงเรียนได้มีการปรับหลักสูตรไปบ้างเล็กน้อยเพื่อให้เหมาะสมกับท้องถิ่น แต่เนื้อหาวิชาที่ปรับนั้นมิได้เป็นเนื้อหาวิชาหลักหรือวิชาสามัญเลย กลับเป็นวิชาในกลุ่มการงานพื้นฐานและอาชีพ ที่มีการนำวัสดุหาง่ายในท้องถิ่นวัสดุเหลือใช้มาทำให้เป็นประโยชน์ขึ้น งานเกษตรก็ได้้นำพันธุ์พืชและวิธีการที่สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ เช่น การขยายพันธุ์พืช การบำรุงดิน การเพิ่มผลผลิต แต่ถึงแม้ได้มีการปรับหลักสูตรไปบ้าง ก็มิได้นำภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมของมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเลย ยังคงเป็นไปบนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยที่ถ่ายทอดให้แก่เด็กตามนโยบายปลูกฝังความเป็นไทยอย่างเดียวยกเช่นกัน

ส่วนกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนรวมทั้งหลักสูตรแฝงในโรงเรียนก็มีเนื้อหาเกี่ยวกับไทยเกือบทั้งหมดอีกเช่นกัน เพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ จัดขึ้นตามเทศกาลวันสำคัญของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ไทยในรอบปี ลักษณะของกิจกรรมที่แสดงอาจมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของวันนั้น ๆ ซึ่งเป็นเรื่องราวของไทยโดยตรง แม้ว่ามีชุมชนวัฒนธรรมของ แต่ก็ไม่ได้มีความโดดเด่นหรือมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังและเสริมสร้างวัฒนธรรมของ รวมทั้งไม่มีพลังพอที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมของให้แก่เยาวชนได้อย่างเต็มที่โดยตรงเลย

3.2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ปรับปรุง 2533) เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มวิชา มีเนื้อหาครอบคลุมวิชาภาษาไทย ภาษาต่างประเทศที่เปิดสอนคือภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา พลานามัย ศิลปศึกษา คอมพิวเตอร์ งานเกษตร งานบ้าน งานประดิษฐ์ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และกิจกรรมแนะแนว การสอนทุกวิชาใช้ภาษาไทยกลางเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาทุกรายวิชาที่มีอยู่ในแบบเรียนเป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ทางโรงเรียนได้เพิ่มเติมเนื้อหาที่เป็นวิชา

หลักให้แก่นักเรียน ด้วยการทำเอกสารให้อ่านประกอบ มีแบบฝึกหัดให้ทำเพิ่มเติม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของนักเรียนในการไปศึกษาต่อระดับสูงขึ้น เรื่องราวที่สอนมีเนื้อหาแสดงถึงความ เป็นไทยและสากล มิได้มีส่วนใดเกี่ยวข้องกับของเลยเช่นกัน

ในส่วนของ การนำหลักสูตรไปใช้ ทางโรงเรียนก็ได้มีการปรับเนื้อหาบางส่วนให้ เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น แต่วิชาหลักก็ไม่ได้ปรับเปลี่ยน ยังคงสอนตามหลักสูตรกำหนด อีกทั้งได้เพิ่มเติมเนื้อหาทางวิชาการที่จำเป็นแก่นักเรียนในการนำไปใช้ศึกษาต่อระดับสูงขึ้น โดยมีเอกสารสรุปบทเรียนและเพิ่มเติมเนื้อหา รวมทั้งมีแบบฝึกหัดเสริมแจกให้นักเรียนได้ฝึก ทำมากขึ้น กล่าวได้ว่าเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กได้เข้าสู่การแข่งขันเพื่อศึกษาต่อ เหมือนโรงเรียนในตัวเมืองทั่วไป ซึ่งโรงเรียนมัธยมทั้งหลายก็ดำเนินการเช่นนี้ จนกลายเป็น วัฒนธรรมของโรงเรียนไปแล้วแทบทุกแห่ง แต่เนื้อหาวิชาที่ปรับให้เหมาะกับพื้นที่จริง ๆ กลับเป็นรายวิชาการงาน อาชีพและกิจกรรมเสริม ได้แก่ งานเกษตร งานบ้าน งานประดิษฐ์ ซึ่งใช้วัสดุในท้องถิ่นและวัสดุเหลือใช้นำมาทำเป็นของตกแต่งบ้าน เพื่อใช้ประโยชน์ได้ต่อไป เมื่อพิจารณาผลงานฝีมือของนักเรียนที่ประดิษฐ์ขึ้นทุกชิ้นมีลักษณะทางศิลปะแบบไทย มิได้มี ลักษณะใดบ่งบอกความเป็นของจึงกล่าวได้ว่า โรงเรียนได้ถ่ายทอดความเป็นไทยให้แก่เด็ก โดยตรง

ด้านความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับของ มีนักเรียนจำนวนหนึ่งต้องการทราบเรื่องราว เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ รวมทั้งภาษาของ เพื่อเผยแพร่ ให้ผู้สนใจและคนภายนอกทราบ เพราะลักษณะทางกายภาพแสดงให้เห็นอยู่ แต่การรับรู้คือ รู้ว่าของคือคนไทยคนหนึ่ง อาศัยอยู่ในพื้นที่มานานแล้ว นับถือศาสนาพุทธและได้รับสัญชาติ ไทย ซึ่งเป็นการรับรู้ตามกระบวนการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ไทยในการผสมกลมกลืนทาง วัฒนธรรมไทยเรื่องราวเกี่ยวกับของจึงมิได้มีการเรียนการสอนกันอย่างเป็นทางการในระบบ โรงเรียน เด็กของจึงไม่ได้รับรู้เรื่องราวของของ เพราะไม่มีอยู่ในหลักสูตรและแบบเรียน รวมทั้งครูผู้สอนและผู้บริหารในโรงเรียนก็ไม่มีเชื้อสายของเลย และไม่เคยมิได้เรียนรู้เรื่องราวของ ของมาก่อน จึงไม่สามารถถ่ายทอดให้นักเรียนได้โดยตรง

ในความเป็นจริงแม้ว่าหลักสูตรที่เป็นทางการไม่ได้มีเรื่องของของปรากฏอยู่ แต่ เป็นเพราะมีพื้นที่โรงเรียนไปตั้งอยู่เป็นภูมิลำเนาของชาวของ สภาพการดำเนินชีวิตและความ เป็นอยู่ของราษฎรในพื้นที่ยังคงดำเนินไปตามวัฒนธรรมดั้งเดิม ทำให้เกิดการเรียนรู้จาก บรรยากาศและสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่จริงว่าเป็นพื้นที่ที่มีชนต่างวัฒนธรรม จึงเรียนรู้

เรื่องของชอง จากการมีปฏิสัมพันธ์กันนอกเหนือจากเวลาเรียนในชั่วโมงเรียน เช่น เวลาพูดคุยกันกับเพื่อนสนิท นักเรียนยังคงทักทายและพูดกันด้วยภาษาของตามความเคยชิน รวมทั้งครูผู้ไปปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีการเรียนรู้เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับคนในพื้นที่ มีการศึกษาเรื่องของตัวเองเพิ่มเติม แล้วได้เล่าประกอบหรือแทรกเนื้อหาลงไปในการสอนเป็นการยกตัวอย่างเพิ่มเติม เช่น วิชาภาษาไทยและสังคมศึกษา ก็มีบ้างอยู่ประปราย แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมของให้แก่เด็ก เพราะมีเนื้อหาไม่มากนัก และผิวเผินมิได้ลึกซึ้งมากมาย อีกทั้งเป็นสิ่งที่เด็กรู้อยู่แล้ว เพราะมีเชื้อสายชอง จึงเป็นเสมือนการเล่าสู่กันฟังเท่านั้น แต่ก็พอกล่าวได้ว่าลักษณะนี้เป็นหลักสูตรแฝงอยู่ในการเรียนการสอนของโรงเรียน

ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในโรงเรียนได้จัดกิจกรรมตามวันสำคัญของไทยตามลำดับปฏิทิน มีกิจกรรมทางวิชาการ กิจกรรมบันเทิง และกิจกรรมให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ แต่ทุกกิจกรรมดำเนินไปตามวัฒนธรรมไทยทั้งหมด ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชองโดยตรงสำหรับโรงเรียนคลองพลูวิทยาที่ไปศึกษานี้มีชมรมวัฒนธรรมชองและศูนย์วัฒนธรรมชองตั้งอยู่ในบริเวณโรงเรียน แต่ก็กล่าวได้ว่ามิได้เป็นแหล่งปลูกฝังหรือถ่ายทอดวัฒนธรรมของให้แก่เด็กได้อย่างแท้จริง คงเป็นเสมือนพิธีกรรมหรือศูนย์ศิลปะจัดแสดงไว้ให้ชม ยังไม่ได้เป็นที่ปลูกจิตสำนึกหรือปลูกเร้าเรื่องเชื้อชาติอย่างไรก็ตาม ศูนย์วัฒนธรรมชองก็เป็นสถานที่เพียงแห่งเดียวในพื้นที่ ที่จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมา ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี และภาษาชองอย่างเป็นทางการให้ได้ทราบถึงเรื่องของชาวชองในภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่สุดในขณะนี้

3. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เปิดสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533) แบ่งเป็น 6 กลุ่มวิชา เนื้อหาครอบคลุมวิชาภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ สังคมศึกษา พละนาฏศิลป์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ งานเกษตร งานประดิษฐ์ แนะแนวและกิจกรรมชุมนุม สำหรับการเรียนในชั้น ม.ปลาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ให้นักเรียนศึกษาต่อระดับสูงคือ ระดับอุดมศึกษา ดังนั้นเนื้อหาวิชาหลักจึงเน้นการสอนตามเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดไว้โดยตรง มิได้ปรับเนื้อหาในส่วนใด เพราะเกรงจะทำให้เด็กได้เนื้อหาไม่ครบตามหลักสูตร และยังได้มีการเพิ่มเติมเนื้อหาจากตัวอย่างข้อสอบเก่าเข้ามหาวิทยาลัยและมีแบบฝึกหัดเสริม เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่นักเรียนในการศึกษาต่อ ครูตระหนักดีว่านักเรียนมีโอกาสในการเตรียมความพร้อมน้อยกว่านักเรียนในตัวเมือง จึงเสริมความรู้ส่วนนี้ให้แก่นักเรียนของตน

เมื่อจุดมุ่งหมายเป็นไปเพื่อการศึกษาต่อ เนื้อหาวิชาจึงต้องเป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนดและมีเนื้อหาอยู่ในแบบเรียน รวมทั้งเพิ่มเติมเข้าไปเป็นความรู้เสริมเพื่อให้ไปสอบแข่งขันกับนักเรียนโรงเรียนอื่น ดังนั้น กระบวนการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา จึงเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมการเรียนรู้ของสังคมเมือง อันเป็นระบบการแข่งขันที่เป็นอยู่จนกลายเป็นการศึกษาในระบบวัฒนธรรมไทย เนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับของจึงไม่มีการเรียนการสอน เพราะมิได้นำไปใช้สอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับสูงขึ้นตามจุดมุ่งหมายนี้

แม้ว่าโรงเรียนเปิดสอนได้ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2542 นี้ แต่ก็ได้เตรียมความพร้อมให้แก่เด็กที่เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการศึกษาต่อระดับสูงขึ้นด้วยการสอนเนื้อหาวิชาในหลักสูตรอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งเสริมวิชาเนื้อหาที่จะต้องใช้สอบเรียนต่อให้อีก ซึ่งไม่มีเรื่องของของเลย ดังนั้นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยจึงดำเนินการโดยระบบการศึกษาและหลักสูตรอย่างเป็นทางการได้โดยตรง

ในด้านการจัดกิจกรรมเสริม โรงเรียนได้จัดขึ้นตามวัฒนธรรมไทย โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติแบบไทยสอดแทรกอยู่ในงานวันสำคัญทางศาสนาและเทศกาลต่าง ๆ ไม่มีเอกลักษณ์ของความเป็นของ ด้านการดำเนินชีวิตในโรงเรียน ยังคงเห็นลักษณะของวัฒนธรรมของอยู่บ้าง เช่น พูดภาษาของกับเพื่อนสนิทในเวลาว่างและเวลาที่เป็นการเป็นกันเอง ทานอาหารรสเผ็ด แต่มีข้อสังเกตว่าเด็กโตพูดภาษาของน้อยลงกว่าเด็กเล็ก แม้จะยอมรับว่าตนมีเชื้อสายของโดยให้เหตุผลว่าพูดภาษาไทยเพื่อเตรียมไปเรียนต่อ และแม้ว่าต้องการรู้เรื่องของของ แต่ก็ไม่ต้องการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ เพราะมิได้ใช้เรียนต่อ เพียงรู้ไว้เป็นความรู้เสริมเพื่ออธิบายให้คนที่ถามเกี่ยวกับของเท่านั้น การเรียนรู้เรื่องของของจึงเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองจากครอบครัว และสภาพสังคมจากการรับรู้ของแต่ละคน ประเด็นนี้กล่าวได้ว่าโรงเรียนได้ถ่ายทอดและปลูกฝังวัฒนธรรมไทยให้แก่เด็กได้ผลโดยตรง

ดังนั้นในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่นักเรียน โรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ได้ดำเนินการตามตามกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยอย่างชัดเจน ทั้งเป้าหมายของการเรียนในโรงเรียน บริบทภายในโรงเรียนและเนื้อหาของการเรียนในโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนของมีความเป็นไทยมากขึ้น และกลมกลืนไปกับคนไทยอย่างเป็นธรรมชาติ ไม่ได้มีการบีบบังคับอันก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน ความจริงของเป็นคนพื้นเมืองเดิม อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มานาน และนับถือศาสนาพุทธเหมือนคนไทย เพียงแต่มีภาษาพูด ธรรมเนียมปฏิบัติ และความเชื่อบางประการเช่น การเลี้ยงผีและนับถือผีเท่านั้นที่เห็นชัดว่าต่าง

จากคนไทยทั่วไป จึงไม่ยากที่จะผสมผสานกันไปตามกาลเวลา แต่เมื่อระบบวัฒนธรรมในโรงเรียนได้นำไปใช้ในระบบการศึกษา เพื่อสร้างและส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยอย่างเป็นทางการขึ้น ทำให้คนของต้องปรับตัว เรียนรู้และผสมกลมกลืนกับคนไทยเร็วขึ้นกว่าเดิมดังที่เป็นอยู่สรุปได้ตามทฤษฎีทางพื้นฐานการศึกษาของโคล เอส เบรมเบ็ค (Cole S. Brembeck : 1971, p.343-356) ว่า “โรงเรียนในฐานะที่เป็นระบบสังคมระบบหนึ่ง มีลักษณะเป็นที่รวมกลุ่มของคนที่มีสถานะของตนที่ติดตัวมา แต่แต่ละคนและมามีการกระทำระหว่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนมีทั้งความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการในโครงสร้างของการบริหาร ซึ่งแต่ละคนมีบทบาทตามที่กำหนดไว้ และความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการซึ่งจะเป็นตัวเสริมที่ทำให้งานดำเนินไปได้” ด้วยเหตุนี้โรงเรียนจึงถ่ายทอดความเป็นไทยให้แก่เด็กอย่างเป็นทางการและมีบรรยากาศหรือหลักสูตรแฝงที่ยังคงให้เด็กรักษาความเป็นของอยู่อย่างไม่เป็นทางการคู่ขนานกันไปในระบบการศึกษา

การปรับตัวของชนต่างวัฒนธรรมและการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมเดิม

ในการศึกษาชนต่างวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารับการศึกษาในระบบโรงเรียน อันมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมเดิมอย่างแน่นอนทำให้เด็กกลายเป็นคนสองวัฒนธรรม เกิดการเรียนรู้และการปรับตัวระหว่างวัฒนธรรมเดิมของตนกับวัฒนธรรมใหม่ในโรงเรียน จากการศึกษาวิจัยก็พบประเด็นดังกล่าว จึงนำมาอธิบายตามทฤษฎีการผสมผสานทางวัฒนธรรม ของมิลตัน กอร์ดอน (Milton Gordon : 1983, p.276) ได้แบ่งลำดับขั้นในการปรับตัวของชนต่างวัฒนธรรมเพื่อการผสมผสานกันอย่างกลมกลืนไว้ 7 ประการ สามารถอภิปรายผลได้จากตัวอย่างในงานวิจัยดังนี้

1. การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) เป็นการค่อยปรับค่อยเปลี่ยนรูปแบบวัฒนธรรมของตนให้เป็นแบบเดียวกับกลุ่มใหญ่ประเด็นนี้เห็นได้ชัดว่าชาวขงมีการปรับตัวและปรับวัฒนธรรมให้เป็นแบบไทยมากขึ้น อาจเป็นไปได้ว่าชาวขงอาศัยอยู่ในพื้นที่มานานแล้ว ไม่ได้อพยพมาจากที่อื่น อีกทั้งมีความรู้สึกว่าเป็นคนไทยคนหนึ่ง มีสำนึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันกับคนไทย ที่สำคัญคือนับถือศาสนาพุทธเหมือนคนไทย ดังนั้นประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความเป็นอยู่ ความเชื่อต่าง ๆ จึงคล้ายคลึงกับไทยอยู่แล้วโดยรวม เช่น มีการทำบุญ ใสบาตรประจำวัน ถือศีล ฟังเทศน์ในวันพระ ทำบุญหมู่บ้าน ทำบุญวันสงกรานต์ วันสารท วันพระ เวียนเทียน ลอยกระทง งานนมัสการ

พระพุทธบาทเขาคิชฌกูฏ ซึ่งมีพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นมาของงานต่าง ๆ เหมือนกับคนไทย ดังนั้นเมื่อหมู่บ้านกลายเป็นสังคมเปิด การคมนาคมสะดวกขึ้นทำให้การปรับตัวและปรับวัฒนธรรมของชาวของเป็นไปโดยธรรมชาติ ปราศจากความขัดแย้งจะมีที่ต่างกันอยู่บ้างก็คือ ภาษาพูด ซึ่งเริ่มเปลี่ยนไป การแต่งกายก็แต่งแบบไทยมากขึ้น ส่วนการนับถือผียังคงมีอยู่อย่างเห็นชัด แต่ก็กลมกลืนไปกับคนไทยในชนบทที่ยังคงเชื่อเรื่องผีอยู่ก็มี จึงกล่าวได้ว่าพื้นฐานทางวัฒนธรรมไทยและของไม่ต่างกันมาก ทำให้ง่ายต่อการปรับตัว

2. การผสมผสานทางโครงสร้าง (Structural Assimilation) เป็นการปรับตัวโดยสร้างความสัมพันธ์เบื้องต้นกับชนกลุ่มใหญ่อย่างกว้างขวางและปรับตัวเข้าไปสู่เครือข่ายของสังคมชนกลุ่มใหญ่อย่างเต็มที่ในเวลาต่อมา ประเด็นนี้ก็เห็นได้ว่าชาวของมีการปรับตัวโดยสร้างความสัมพันธ์กับชนกลุ่มใหญ่คือคนไทยที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ เช่น ครู ผู้บริหาร ข้าราชการส่วนต่าง ๆ ของรัฐ ได้แก่ พัฒนาการ สาธารณสุข ราวทั้งนักการเมือง นักศึกษาที่เข้าไปเป็นครั้งคราว ชาวของให้การยอมรับและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยไม่มี ความขัดแย้ง นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าชาวของส่วนหนึ่งสนใจในการฝึกอาชีพระยะสั้น เข้าร่วมโครงการพัฒนาท้องถิ่น ชมรมสหกรณ์ ชมรมเกษตรกร ชมรมแม่บ้าน ลูกเสือชาวบ้าน ไทยอาสาป้องกันชาติ การเข้าร่วมชมรมเหล่านี้เป็นการปรับตัวให้เข้ากับโครงสร้างของชนกลุ่มใหญ่ที่มีเครือข่ายกระจายออกไปในท้องถิ่นนั่นเอง

จากการศึกษาในระบบโรงเรียนก็เห็นได้ชัดว่า นักเรียนของให้การยอมรับในโครงสร้างทางการศึกษาของไทย ชอบเรียนกับครูคนไทย แม้รู้ตัวว่ามีเชื้อสายของแต่ก็ต้องการเรียนรู้เรื่องราวของของน้อยกว่าเรื่องของไทย เพราะเห็นว่าสามารถนำไปศึกษาต่อได้โดยตรงตามโครงสร้างการศึกษาของไทย ได้มีการปรับตัวเพื่อเรียนหนังสือตามหลักสูตรของไทยเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับไทย จนวัฒนธรรมเดิมของตนกลายเป็นส่วนน้อยในสังคมโรงเรียน

ในด้านโครงสร้างทางสังคม ก็เห็นได้ว่าชาวของมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยมากขึ้น เช่นการสร้างบ้านที่อยู่อาศัย ก็เป็นลักษณะโครงสร้างแบบไทย ไม่มีสัญลักษณ์ของของ ครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น แม้อยู่บริเวณบ้านเดียวกัน แต่แยกบ้านครอบครัวละหลังเมื่อแต่งงานแล้ว ภายในบ้านมีเครื่องใช้ เครื่องเรือน เครื่องไฟฟ้าสมัยใหม่ใช้กันหลายบ้าน แสดงถึงการปรับตัวและปรับโครงสร้างความเป็นอยู่ให้เป็นแบบไทยมากขึ้น

3. การผสมผสานทางการแต่งงาน (Marital Assimilation) เป็นการผสมผสานทางสายเลือดด้วยการแต่งงานกับชนกลุ่มใหญ่ ซึ่งประเด็นนี้ยังมีอยู่น้อยสำหรับชาวของ จากการ

วิจัยพบว่านักเรียนที่มีพ่อหรือแม่เป็นคนไทยมีอยู่เพียง 2-3 ราย จาก 30 ราย แม้ว่ามีโอกาสติดต่อกับคนภายนอกได้มากขึ้นและสะดวกขึ้น อีกทั้งมิได้มีกฎเกณฑ์หรือประเพณีของชองที่ห้ามแต่งงานกับคนต่างวัฒนธรรม แต่การผสมผสานด้วยการแต่งงานในประเทศนี้ยังมีให้เห็นน้อย อาจเป็นได้ว่าชองได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมายอยู่แล้ว และไม่มี ความขัดแย้งทางการเมืองกับสังคมไทย จึงไม่จำเป็นต้องแต่งงานกับคนไทยเพื่อให้ได้สัญชาติหรือเพื่อผลประโยชน์ด้านใดด้านหนึ่ง ดังนั้นประเทศนี้จึงมีไม่มากนัก

4. การผสมผสานทางลักษณะเฉพาะ (Identification Assimilation) เป็นการปรับตัวและปรับความคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ให้เหมือนกับชนกลุ่มใหญ่ ประเทศนี้เห็นได้ชัดว่าชาวชองมีการผสมผสานวัฒนธรรมให้มีลักษณะเฉพาะเป็นแบบไทยมากขึ้น พบได้ว่าบริบทภายในโรงเรียนมีการแสดงแต่เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย ไม่ปรากฏเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมชองให้เห็น ภายในหมู่บ้านโดยรวมก็ไม่เห็นลักษณะเฉพาะของชอง ลักษณะของบ้านเรือน สิ่งก่อสร้างเป็นแบบไทยแทบทั้งสิ้น ลักษณะความเป็นอยู่ของราษฎร การประกอบอาชีพก็คล้ายคลึงกับวิถีปฏิบัติของคนไทย จะมีลักษณะเด่นชัดก็คือภาษาพูด และการนับถือผีเท่านั้นที่ยังคงเป็นลักษณะเฉพาะของชอง ส่วนวัฒนธรรมด้านอื่นเช่นการแต่งกาย พิธีกรรม ความเป็นอยู่กล่าวได้ว่าคนชองรับวัฒนธรรมไทยไปเกือบทั้งหมด จนเอกลักษณ์ของชองแทบไม่มีเหลือ โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่มีลักษณะเฉพาะในการดำเนินชีวิตเป็นแบบไทย แต่คนรุ่นเก่ายังคงเอกลักษณ์ชองอยู่มากกว่า ประเทศนี้ที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองว่าต้องการให้รักษาเอกลักษณ์ของชองไว้ เช่น ภาษาพูด พิธีกรรม ความเชื่อ เพื่อจะได้ไม่สูญหายไป

5. การผสมผสานด้วยการยอมรับพฤติกรรม (Behavior Receptional Assimilation) เป็นการยอมรับพฤติกรรม ปฏิบัติตัวอย่างกลมกลืนโดยไม่มีพฤติกรรมกีดกัน ประเทศนี้จากการศึกษาพบว่านักเรียนชองกับนักเรียนไทยให้การยอมรับพฤติกรรมของกันและกันด้วยดี อีกทั้งมีลักษณะทางพฤติกรรมที่เข้ากันได้ นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแม้ว่ายังเป็นเด็กซึ่งโดยธรรมชาติมักมีเรื่องทะเลาะกัน แกล้งกัน รังแกกัน แต่ก็มีด้วยสาเหตุที่เป็นไปตามธรรมชาติของเด็ก มิได้มีเรื่องกันด้วยสาเหตุความขัดแย้งทางเชื้อชาติ เด็กไทยมองเด็กชองในด้านพฤติกรรมว่าซื่อๆ พูดน้อย ไม่ค่อยกล้าพูด ขณะที่เด็กชองมองเด็กไทยว่าพูดเก่ง กล้าแสดงออก มีความมั่นใจมากกว่าเด็กชอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายอมรับพฤติกรรมอันเป็นลักษณะนิสัยเฉพาะของกันและกันได้

ในด้านครูกับนักเรียน ซึ่งมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติเพราะครูทั้งโรงเรียนทุกคนเป็นคนไทย แต่นักเรียนเป็นของ ก็ไม่พบว่ามีความขัดแย้งอันมีสาเหตุมาจากความมีเชื้อชาติที่ต่างกัน ครูมองพฤติกรรมของนักเรียนของว่าเรียบร้อย จี๋อาย ไม่กล้าแสดงออกเท่ากับนักเรียนไทยในขณะที่นักเรียนของมองว่าครูไทยใจดี สอนดี เข้าใจเด็ก ตั้งใจสอน ถ้าให้เลือกครูก็ชอบเรียนกับครูคนไทย เพราะคนของยังไม่มีใครเป็นครู จึงยังไม่เคยเห็นพฤติกรรมการสอนของครูของ

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ก็ปรากฏว่ามีนักเรียนของเป็นเพื่อนสนิทกับนักเรียนไทย แล้วมีนักเรียนไทยเป็นเพื่อนสนิทกับนักเรียนของกันหลายคน บางกลุ่มเป็นเพื่อนสนิทกัน อยู่ในกลุ่มเดียวกัน 6-7 คน ก็มีทั้งไทยและของอยู่ร่วมกัน แสดงถึงการยอมรับพฤติกรรมซึ่งกันและกันได้

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างครูกับราษฎรในพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ก็พบว่าราษฎรให้การยอมรับนับถือครูว่าเป็นคนดี ตั้งใจสอนลูกหลานของเขาดี พอใจที่ให้ลูกหลานเรียนในโรงเรียนไทย ส่วนครูก็มีการปรับตัวให้เข้ากับลักษณะทางธรรมชาติวิถีชีวิตของราษฎรในพื้นที่ แม้ว่ามิได้เป็นคนในพื้นที่เลย แต่ก็ได้เรียนรู้ทั้งภาษาและวิธีการดำเนินชีวิตของราษฎร อีกทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนด้วย เช่นงานบุญ งานสำคัญทางศาสนา ทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผสมผสานพฤติกรรมที่ยอมรับกันได้อย่างกลมกลืนไปในที่สุด

6. การผสมผสานด้านการยอมรับด้านทัศนคติ (Attitude Receptional Assimilation) เป็นการยอมรับทางด้านความคิดเห็นความรู้สึกโดยไม่มีทัศนคติที่เป็นอคติสำหรับชาวของซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่มานาน ไม่ได้อพยพมาจากที่อื่น คนไทยในจังหวัดจันทบุรีหลายคนรู้เรื่องนี้ว่าของคือชนพื้นเมืองเดิมที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว และยอมรับกันว่าเป็นคนไทยเหมือนกัน มิได้บอกว่าเป็นคนต่างด้าว ทำให้มีทัศนคติต่อชาวของไปในด้านดี อยู่ร่วมกันได้โดยไม่เคยมีความขัดแย้งกันมาเลย

สำหรับคนของเองก็มีทัศนคติว่าตนคือคนไทยคนหนึ่งอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทยมานาน เพียงแต่มีภาษาและความเชื่อบางอย่างที่ต่างออกไปจากคนไทยส่วนใหญ่เท่านั้น อีกทั้งไม่รู้สึกรู้ว่าตนเป็นคนต่างชาติ เมื่อทัศนคติของทั้ง 2 เชื้อชาติเป็นไปในทิศทางเดียวกันเช่นนี้ จึงทำให้การผสมผสานด้านทัศนคติเกี่ยวกับเชื้อชาติกลมกลืนกันไป ก่อให้เกิดการยอมรับกันได้อย่างสนิทใจ

อันที่จริงมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมบางประการที่เป็นปัจจัยเอื้อให้ไทยและของเกิดการผสมผสานกันได้ทางด้านทัศนคติ นั่นคือ ศาสนา เพราะนับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องราวทางศาสนาและพิธีกรรมเป็นแนวปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้ยอมรับกันได้อย่างราบรื่น นอกจากนี้ของไทยยังได้รับสัญชาติไทย จึงก่อให้เกิดความรู้สึกด้านเป็นพลเมืองของรัฐโดยเท่าเทียมกัน ไม่ก่อให้เกิดทัศนคติว่าเป็นคนต่างชาติหรือชนกลุ่มน้อยซึ่งประเด็นนี้นับว่าสำคัญมากในด้านความมั่นคงของชาติ เพราะถ้าคนในชาติไม่เกิดความรู้สึกหรือมีทัศนคติว่ามีได้เป็นคนชาติเดียวกัน โอกาสที่จะนำมาซึ่งความแตกแยกย่อมมีได้มาก แต่เมื่อมีสัญชาติเดียวกัน มีศาสนาเดียวกัน ความรู้สึกหรือทัศนคติต่อความเป็นพลเมืองของชาติย่อมมีขึ้นอย่างแน่นอน

แม้ว่าทัศนคติเกี่ยวกับเชื้อชาติที่แตกต่างกันจะมีในด้านลบอยู่บ้าง เพราะจากการเก็บข้อมูลภาคสนามก็พบเหมือนกันว่า เด็กไทยบางคนมีทัศนคติต่อชาวชองว่าเป็นคนจี้เกียจ ขาดเรียนบ่อย เรียนหนังสือไม่ดี ส่วนเด็กของบางคนก็มีทัศนคติต่อเด็กไทยว่า ชอบแกล้ง เกร คือรวมทั้งมีครูบางคนให้ทัศนคติว่าเด็กของชอง แต่ก็เรียนไม่เก่ง สถิติปัญญาผู้เด็กไทยไม่ได้ แต่ทัศนคติเหล่านี้ก็เป็นเรื่องส่วนบุคคลที่เป็นเพียงทัศนคติอันหลากหลายตามความคิดเห็นเท่านั้น มิได้มีผลทำให้ปัญหาขัดแย้งกันจนไม่อาจอยู่ร่วมกันได้ เพราะไม่ว่าจะเป็นเด็กชาติใด โดยธรรมชาติแล้วก็ย่อมมีทัศนคติจากพฤติกรรมที่ตนพบเห็นในลักษณะดังกล่าวได้ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา

7. การผสมผสานด้านค่านิยมและอำนาจในฐานะพลเมืองของชาติ (Civic Assimilation) เป็นการยอมรับระบบการบริหารจัดการ เกิดความรู้สึกคล้อยตามและไม่ขัดแย้งกับชนกลุ่มใหญ่ สำหรับประเด็นนี้เห็นได้ว่าชาวชองในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งกับคนไทยน้อยมากเพราะคนชองได้สัญชาติไทย มีความรู้สึกว่าเป็นคนไทยคนหนึ่ง ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองเคารพในกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนที่ทางราชการกำหนดไว้ในฐานะเป็นพลเมืองของชาติ เช่นไปเกณฑ์ทหาร ไปออกสิทธิ์เลือกตั้งผู้แทน ไปเรียนหนังสือเมื่อมีอายุครบตามข้อกำหนด เป็นการปฏิบัติตามกฎของสังคมไทย เหมือนพลเมืองไทยที่พึงปฏิบัติ จึงไม่เกิดความขัดแย้งในประเด็นนี้ กลับคิดว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องการทำ เช่นไปเกณฑ์ทหารเพราะต้องการรับใช้ชาติ มีการเลี้ยงส่งลูกหลานที่จะเข้ารับการเกณฑ์ทหารประจำปีด้วยความยินดี หรือไปเรียนหนังสือเมื่ออายุครบเกณฑ์เข้าโรงเรียน ผู้ปกครองก็ยินดีส่งลูกหลานไปเข้าเรียน แม้รู้ว่าโรงเรียนทำให้ความเป็นชองของลูกหลานลดน้อยลง แต่ก็ยังให้ไปเรียน

หนังสือ และไม่เรียกร้องว่าต้องมีโรงเรียนสำหรับคนชอง หรือมีครูเป็นคนชองเป็นการเฉพาะเลย แสดงถึงการผสมผสานด้านค่านิยมและการยอมรับอำนาจรัฐในการปกครองและบริหารประเทศ ไม่มีพฤติกรรมทางการเมืองที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ

จากการวิเคราะห์การปรับตัวของชาวชองและการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมเดิมของชองในพื้นที่ตำบลคลองพลู ตามทฤษฎีการผสมผสานทางวัฒนธรรม 7 ประการของมิลตัน กอร์ดอน ดังกล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าการผสมผสานในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม โครงสร้างทางสังคม ลักษณะเฉพาะ ยอมรับพฤติกรรม ยอมรับทัศนคติ ยอมรับค่านิยม และอำนาจในฐานะพลเมืองของชาติ มีความเป็นไปได้สูงและดำเนินไปอย่างกลมกลืนเป็นธรรมชาติ ค่อยเป็นค่อยไปและไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน มีอยู่เพียงด้านเดียว คือ การผสมผสานด้วยการแต่งงาน ซึ่งยังมีอยู่น้อยมากที่คนชองแต่งงานกับคนไทยหรือคนต่างวัฒนธรรมชาติอื่น เท่าที่ปรากฏจากการวิจัยมีอยู่เพียงเล็กน้อย คือ 2-3 ราย จาก 30 ราย เท่านั้น ทั้งนี้มิได้มีข้อห้ามหรือประเพณีของชองที่เป็นข้อจำกัดในประเด็นนี้แต่กล่าวได้ว่าตำบลคลองพลูเพิ่งเป็นสังคมเปิดออกสู่โลกภายนอกเพราะเส้นทางคมนาคมเพิ่งตัดถนนผ่านเข้าตำบลและหมู่บ้านได้ไม่นานการติดต่อกับสังคมภายนอกเพิ่งเริ่มมี ทำให้ก่อนหน้านี้ยังเป็นสังคมปิด ไม่ได้ติดต่อกับภายนอกและมีราษฎรหลายคนไม่เคยเดินทางออกพื้นที่เลย การแต่งงานจึงยังคงมีอยู่ในแวดวงชาวชองเดียวกันในพื้นที่เท่านั้น ไม่ได้แต่งงานกับคนนอกพื้นที่ ทำให้คนในพื้นที่มีความสัมพันธ์กันฉันท์เครือญาติ รักษาวัฒนธรรมของตนไว้อย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการนี้สืบมา

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้คนชองในพื้นที่ที่มีการรักษาและถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมเดิมของตนได้อย่างต่อเนื่องสืบมา จนถึงปัจจุบัน สามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยพื้นฐานการศึกษาซึ่งมีองค์ประกอบนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และการตั้งถิ่นฐาน เนื่องจากตำบลคลองพลูตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองจันทบุรีมากพอสมควร รวมระยะทางทั้งหมดแล้วประมาณ 50 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศโดยรอบเป็นภูเขาและป่า ที่สำคัญคือเส้นทางคมนาคมแต่เดิมมายังไม่ดี มีเพียงทางเกวียนเท่านั้นที่เข้าหมู่บ้าน ลักษณะดังกล่าวส่งผลให้ราษฎรชาวชองในพื้นที่เหมือนอยู่อย่างโดดเดี่ยว ตัดขาดจากโลกภายนอกมานาน ดังนั้นโอกาสที่จะได้แต่งงานผสมผสานทางวัฒนธรรมกับคนภายนอก จึงเป็นไปได้ยาก เพราะคนภายนอกจะเดินทางเข้าไปก็น้อยมาก และคนภายในก็ไม่เคยเดินทางออกนอกพื้นที่เลย ทำให้มีการแต่งงานกันในระบบเครือญาติ

และภายในชนเผ่าของคนเท่านั้น จากการวิจัยพบว่า คนในตำบลคลองพลูหลายหมู่บ้านและในหมู่บ้านเดียวกันมีความสัมพันธ์เกี่ยวดองกันฉันท์ญาติอยู่มากมาย รู้จักกันและนับสายสัมพันธ์ทางเครือญาติได้หลายชั่วคน ปัจจัยด้านนี้ส่งผลให้มีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของคนได้อย่างแน่นแฟ้น และต่อเนื่อง โดยเฉพาะภาษาพูด พิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณี จึงยังคงดำเนินแบบของต่อมา ส่วนการปรับตัวทางวัฒนธรรมเพิ่งเริ่มดำเนินขึ้นภายหลังจากที่มีการการตัดถนนผ่านเข้าตำบลและหมู่บ้านในระยะ 10 กว่าปีมานี้ และเริ่มมีการผสมผสานด้วยการแต่งงาน เพราะการเดินทางติดต่อกับสังคมอื่นสะดวกขึ้น

2. ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากชาวขอมมีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของคนใกล้เคียงกับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมไทยอยู่มาก โดยเฉพาะวัฒนธรรมด้านศาสนา เพราะชาวขอมนับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับชาวไทย ดังนั้นพิธีกรรมเกี่ยวกับศาสนาจึงมีแนวปฏิบัติเหมือนกันหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นตักบาตร เวียนเทียน ฟังเทศน์ ฟังธรรม จึงดูเหมือนเป็นวัฒนธรรมไทยอยู่แล้ว ไม่เปลี่ยนแปลง แม้ว่าวัฒนธรรมการนับถือผี และเลี้ยงผีที่มองดูว่าแตกต่างจากไทย แต่ความเชื่อเรื่องผีก็มีอยู่ในสังคมไทยชนบทเช่นกัน ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรม เมื่อรองรับวัฒนธรรมไทยที่แพร่กระจายเข้าไปทำให้เกิดการผสมผสานหรือปรับตัววัฒนธรรมเข้ากันได้อย่างกลมกลืนถึงแม้มิได้ปรับหรือรับวัฒนธรรมไทยก็ตาม วัฒนธรรมของที่ปฏิบัติกันอยู่แบบของก็ดูเหมือนมิได้เปลี่ยนแปลงอะไรเลย ยังคงปฏิบัติตามบรรพบุรุษของตนมาเหมือนอย่างเดิม

ส่วนด้านความเป็นอยู่ของชอง ลักษณะโครงสร้างทางสังคมก็คล้ายคลึงกับสังคมไทยในชนบทมาก ลักษณะของครอบครัวแต่เดิมเป็นครอบครัวขยาย มีขนาดใหญ่ ต่อมา มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว มีขนาดเล็กลง ลูกหลานที่แต่งงานแล้วก็ได้ย้ายไปอยู่ที่อื่น ยังคงอยู่ในตำบลคลองพลูนั่นเอง นิยมแยกบ้านไปอยู่ต่างหากเมื่อแต่งงานแล้ว บางครอบครัวปลูกบ้านอยู่ในบริเวณเดียวกัน แต่มิได้อยู่บ้านหลังเดียวกัน บางรายแยกครอบครัวไปอยู่กันเองแต่บ้านอยู่ไม่ไกลกันนักยังคงไปมาหาสู่กันได้สะดวก ลักษณะสังคมจึงจัดเป็นระบบเครือญาติ กล่าวได้ว่า ราษฎรในหมู่บ้านเป็นเครือญาติกันเกือบทั้งหมด การถ่ายทอดวัฒนธรรมจึงเป็นไปโดยธรรมชาติจากการดำรงชีวิตในแต่ละวัน ทำให้รักษาวัฒนธรรมของคนไว้ต่อเนื่องมา

3 ปัจจัยด้านการเมืองและความมั่นคงของชาติ เนื่องจากชาวขอมได้รับสัญชาติไทยทุกคนตามกฎหมาย อีกทั้งเป็นคนที่มีอาศัยอยู่ในพื้นที่มานาน มิได้อพยพมาจากที่อื่น และชาวขอมมีความรู้สึกสำนึกกว่าตนเป็นคนไทยคนหนึ่งเหมือนกัน มิใช่คนต่างชาติ ด้วยเหตุนี้

จึงทำให้ไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางการเมืองและไม่กระทบต่อความมั่นคงของชาติไทย เพราะไม่มีปัญหาเรื่องการแบ่งแยกดินแดน ความรู้สึกเหยียดสีผิว ความรังเกียจเรื่องเชื้อชาติ ความแตกต่างทางศาสนา ความต้องการเปลี่ยนสัญชาติหรือการดิ้นรนเพื่อเป็นเอกราช เป็นรัฐอิสระปกครองตนเอง ทั้งนี้เพราะมีประวัติศาสตร์ร่วมกันมากับชนชาติไทย เมื่อไม่มีความขัดแย้งในประเด็นดังกล่าวมาข้างต้นนี้ ทำให้รัฐบาลไทยไม่ต้องกำหนดนโยบายเป็นพิเศษสำหรับปกครองชาวชอง ไม่ต้องกำหนดพื้นที่ที่ต้องใช้มาตรการใดเป็นการเฉพาะ ให้อิสระแก่ชองในการดำเนินชีวิตตามธรรมเนียมประเพณีของตนตามความเคยชินที่เป็นมา จึงทำให้ชาวชองรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนได้อย่างเป็นปกติ ปราศจากกระบวนการหรือวิธีการใดของรัฐบาลที่เข้าไปจัดการให้วัฒนธรรมเดิมกลายเป็นสูญหายหรือสลายสายสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมชองให้เจือจางลงเพราะไม่มีเหตุผลทางด้านการเมืองและความมั่นคงต่อชาติโดยรวมต่างจากชนกลุ่มน้อยหรือชนต่างวัฒนธรรมในภูมิภาคอื่นของไทย

4. ปัจจัยด้านการศึกษา การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน และเป็นกระบวนการหนึ่งในการสร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อกันได้ แม้ว่าจะมีความแตกต่างด้านวัฒนธรรมแต่สามารถรวมอยู่ในที่เดียวกันได้ คือภายในสถาบันการศึกษา เมื่อการศึกษาเป็นหน้าที่หนึ่งของรัฐที่ต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อบริการแก่เยาวชนของรัฐ ทำให้คนในพื้นที่แม้มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมก็ได้รับการศึกษาไปด้วยอย่างเสมอภาคกัน ชาวชองในตำบลคลองพลูก็เช่นกัน ได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาเช่นเดียวกับคนไทยทุกคน แต่เมื่อมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม แล้วต้องมาอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับเดียวกันในระบบของโรงเรียน ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้และการปรับตัวเข้าหากันพร้อมทั้งเกิดจิตสำนึกทางวัฒนธรรม ในอันที่จะหวงแหน ต้องการรักษาและถ่ายทอดให้คงอยู่เป็นมรดกสืบไป

สำหรับชาวชองจะเห็นได้ชัดว่ามีการปรับตัวให้เข้ากับคนไทยและแสดงตัวเป็นไทยมากขึ้นเมื่ออยู่ในโรงเรียน ทั้งนี้เป็นนโยบายของโรงเรียนที่ต้องการสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม สร้างความเป็นหนึ่งเดียวภายในชาติ ทำให้การปรับตัวเป็นไปโดยสะดวกเพราะมีระเบียบกำหนดไว้ แต่แล้วการถ่ายทอดวัฒนธรรมเดิมก็ยังคงมีการดำเนินอยู่ควบคู่กันไปกับการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ของชาวชอง นั่นคือในสถาบันการศึกษาเอง นักเรียนยังคงพูดภาษาชองกันกับเพื่อนสนิทในเวลาว่าง ครูผู้สอนเป็นคนไทย เมื่อทำงานกับคนชองก็ต้องการปรับตัว เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมของด้วย ถึงแม้เคยเรียนมาก่อน ก็ต้องศึกษา

เพื่อให้รู้จะได้เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน การปรับตัวและการวางตัวในกลุ่มชนต่าง วัฒนธรรมพร้อมกันนี้ รัฐบาลก็มีนโยบายให้ส่งเสริม สนับสนุน และศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาชาวบ้าน วัฒนธรรมท้องถิ่นให้แพร่หลายและเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า และสืบต่อ ดังนั้น วัฒนธรรมของจึงได้รับการฟื้นฟูขึ้นในสถานศึกษา มีการตั้งศูนย์วัฒนธรรม ของขึ้นในโรงเรียนคลองพลูวิทยา มีชมรมอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมของอีกทั้งจังหวัด จันทบุรีก็ได้มีการสานต่อด้วยการนำเรื่องราวของของไปเผยแพร่ในงานวิชาการของจังหวัด ของเขตการศึกษา และของภูมิภาค เพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น จึงทำให้การถ่ายทอดวัฒนธรรม ของยังคงดำเนินอยู่ต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และการตั้งถิ่นฐาน ปัจจัย ด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการเมืองและความมั่นคงของชาติ รวมทั้งปัจจัยด้าน การศึกษา ล้วนส่งผลให้ชาวของมีการปรับตัวและรักษา ถ่ายทอด สืบต่อวัฒนธรรมของตนเอง ได้อย่างต่อเนื่องตลอดมา แล้วค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปทีละน้อย เมื่อปัจจัยพื้นฐานดังกล่าว เปลี่ยนไปได้แก่ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์เมื่อมีถนนตัดผ่านเข้าไปในตำบลและหมู่บ้าน การคมนาคมสะดวกขึ้น การเดินทางง่ายขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปัจจัยด้านสังคมและ วัฒนธรรมเมื่อมีผู้คนจากท้องถิ่นอื่นเดินทางเข้าไปในพื้นที่และคนในพื้นที่เริ่มติดต่อกับคน ภายนอกมากขึ้น ระบบสาธารณูปโภคและระบบการสื่อสารมวลชนเริ่มเข้าไป ทำให้สังคม และวัฒนธรรมของเริ่มเปลี่ยนไปจากเดิม ปัจจัยด้านการเมืองและความมั่นคงของชาติยังไม่ กระทบเท่าไรนัก เพราะชาวของในพื้นที่เริ่มรับรู้และสนใจเกี่ยวกับการเมืองมากขึ้น จากการ รับข่าวสารผ่านสื่อมวลชนและจากการเข้าไปปฏิบัติในพื้นที่ของนักการเมืองในช่วงก่อนการ เลือกลง ส่งผลให้เกิดความนิยมในพรรคการเมืองหรือตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นรายบุคคล อาจกลายเป็นกลุ่มฐานเสียงสำคัญได้ต่อไป ส่วนปัจจัยด้านการศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการ สร้างความรู้สึกให้คนของเกิดจิตสำนึกในความเป็นคนไทย เปลี่ยนวิถีชีวิตในหลายด้านให้ กลายเป็นคนไทยไปเกือบสมบูรณ์แล้ว

นโยบายของรัฐกับผลกระทบต่อชนต่างวัฒนธรรม : ความแตกต่างที่ไม่แตกแยก

ในการกำหนดและดำเนินนโยบายของรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศไม่ว่าเรื่องใดก็ตาม มักคำนึงถึงความเป็นเอกภาพของประเทศ จึงใช้นโยบายเดียวในการดำเนินการบริหาร เพื่อ สร้างความเป็นหนึ่งเดียวของประเทศชาติ ป้องกันปัญหาความขัดแย้ง และผลกระทบที่อันอาจ เกิดขึ้นต่อความมั่นคงของชาติได้ เมื่อพิจารณาแนวนโยบายของรัฐที่ใช้ปฏิบัติต่อชนต่าง

เป็นทางการอยู่เสมอ แม้แต่ภายในระบบโรงเรียน เวลาที่เป็นกันเองของนักเรียนก็ยังพูดภาษาของกัน ยิ่งภายในครอบครัว ญาติพี่น้อง ส่วนมากยังคงพูดภาษาของกันอยู่และยังใช้ชีวิตภายในบ้านตามแบบของ จึงสอดคล้องกับหลักทางสังคมวิทยาการศึกษา ที่ว่า “ครอบครัวมีหน้าที่ให้การอบรม ให้การเรียนรู้ระเบียบของสังคม ครอบครัว ถือว่าเป็นสถาบันพื้นฐานในอันที่จะทำนุบำรุงและถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคม ครอบครัวเป็นศูนย์กลางอันสำคัญยิ่งในการอบรมสั่งสอน รับช่วงและถ่ายทอดมรดกทางสังคม” (Francis J. Brown, 1965 : 247-249)

ดังนั้น เมื่อเด็กของ เกิดมาในครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกในชีวิต เมื่อเติบโตขึ้นภายในครอบครัว ย่อมได้รับการอบรมสั่งสอนจากบุคคลในครอบครัวก่อนผู้อื่น ครอบครัวของแม้ว่ามีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น แต่ก็มีครอบครัวขยายของญาติพี่น้องตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณเดียวกัน จึงได้รับการเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมจากสมาชิกในครอบครัวเป็นหลัก ประเด็นนี้เมื่อเด็กมาเข้าโรงเรียนที่เป็นอีกวัฒนธรรมหนึ่ง จึงทำให้กลายเป็นเด็ก 2 วัฒนธรรมไปโดยตรง แต่เมื่อเกิดการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่แล้วก็จะทำให้วัฒนธรรมเดิมค่อย ๆ หายและกลืนหายไปทีละน้อยจนค่อยหมดไป

นอกจากครอบครัวแล้วชาวชองยังได้รับความรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจากกลุ่มเพื่อนบ้านและสถาบันศาสนาในพื้นที่ของตนอีกด้วย ซึ่งการถ่ายทอดความรู้ของสถาบันทั้ง 2 นี้ เป็นไปตามกระบวนการสังคมประกิด ดังที่ Cole S. Brembeck ได้กล่าวไว้ว่า “สังคมประกิดคือกระบวนการที่บุคคลเรียนรู้วิถีของสังคมที่เขาอาศัยอยู่ สิ่งนี้เกิดขึ้นได้โดยผ่านการติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคมตามครรลองของการดำเนินชีวิต ประจำวันระหว่างกันและกัน” (Cole S. Brembeck, 1977 : p12) เพราะเด็กได้ติดต่อพูดคุยกับกลุ่มเพื่อนบ้านประจำอยู่ทุกวัน และได้มีโอกาสไปวัด ไปทำบุญ ฟังเทศน์ ทั้งที่ครูพาไป ผู้ปกครองพาไปในวันสำคัญทางศาสนา วัดจึงเป็นแหล่งความรู้อีกแห่งหนึ่งที่สำคัญในท้องถิ่นด้วย

จากการวิจัยพบว่ายังมีแหล่งที่ให้ความรู้แก่ชาวชองแบบนอกโรงเรียนซึ่งเป็นแหล่งที่ให้อย่างเป็นทางการอีกหลายแหล่ง เช่น หน่วยงานของรัฐ สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย รวมทั้งสถาบันการศึกษา และสถาบันการเมือง แต่ผลการวิจัยพบว่าหน่วยงานเหล่านี้เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่น้อย นาน ๆ ไปครั้ง เช่น สถาบันการศึกษาก็เพียงปีละครั้ง บางปีก็ไม่มี สถาบันการเมืองก็เป็นเฉพาะช่วงเทศกาลเลือกตั้ง ความรู้ที่ได้รับมักเป็นความรู้สมัยใหม่ เช่น ความรู้ด้านการเมือง การรักษาสุขภาพอนามัย การพัฒนาท้องถิ่น

การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นความรู้ที่นำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน แต่บางอย่างก็ขัดแย้งกับวิถีชีวิตเดิมของชาวชอง เมื่อหน่วยงานของรัฐมิได้เข้าไปปฏิบัติงานบ่อยนัก จึงทำให้ชาวชองกลับไปปฏิบัติตัวตามวิถีชีวิตแบบเดิมของตนได้ต่อไป

แม้ว่าในการให้การศึกษาออกโรงเรียนยังมีการให้การศึกษาแบบเป็นทางการอยู่ด้วย ซึ่งเป็นการดำเนินงานจากหน่วยงานของรัฐที่ไปปฏิบัติในพื้นที่ ได้แก่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์ฝึกอาชีพพระยาศรีนคร กรมพัฒนาชุมชน เป็นต้น แต่จากการวิจัยพบว่าหน่วยงานต่าง ๆ เข้าไปในพื้นที่ไม่บ่อยนัก ชาวบ้านจึงไม่คุ้นเคยและไม่สนใจเท่าที่ควรเนื่องจากต้องทำงานประจำอยู่ อีกทั้งมีอายุมากแล้วจึงไม่กระตือรือร้นที่จะรับความรู้สมัยใหม่ที่หน่วยงานเข้าไปเผยแพร่ จึงยังคงดำเนินชีวิตอยู่ตามแบบเดิมของตน มีเพียงเด็กรุ่นใหม่เท่านั้นที่ให้ความสนใจเพราะวิถีชีวิตเริ่มเปลี่ยนไปจากเดิม แต่ก็ยังมีจำนวนไม่มากนัก

จากการที่เด็กรุ่นใหม่ได้รับความรู้แบบใหม่และผู้ปกครองยังคงมีความเชื่อและยึดถือความรู้แบบเดิม ทำให้ความรู้ของเด็กรุ่นใหม่ที่ได้รับทั้งจากในระบบโรงเรียนและจากหน่วยงานที่ให้การศึกษาออกโรงเรียนอย่างเป็นทางการไม่ตรงกับความรู้แบบเดิมของผู้ปกครองที่ยังคงถ่ายทอดให้แก่ลูกหลานอยู่ แต่จากการวิจัยก็ไม่พบว่ามี ความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง หรือครูและหน่วยงานของรัฐที่ให้ความรู้แบบใหม่แก่เด็กกับผู้ปกครองที่ให้ความรู้แบบเดิม เพราะมีการปรับเข้าหากันได้ระดับหนึ่ง ครูและผู้ปกครองมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พบปะพูดคุยกันเสมอ หน่วยงานของรัฐก็มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทราบ จึงช่วยลดความขัดแย้งได้ สอดคล้องกับหลักทางสังคมวิทยาการศึกษาที่ว่า “ในการสอนเด็กต่างวัฒนธรรม ผู้ปกครองและครูมีความคาดหวังต่อเด็กคนละหน้าที่และมีความสัมพันธ์ต่อเด็กคนละบทบาท จึงมองบทบาทของเด็กต่างกันและถ้าไม่ทำความเข้าใจก็ยากที่จะเข้าใจซึ่งกันและกัน (Francis J. Brown, 1965 : p.351) ตัวอย่างเช่น ผู้ปกครองยังนับถือผีและนิมรรักษาโรคแบบเดิม ส่วนครูและหน่วยงานของรัฐให้ความรู้แบบใหม่แก่เด็กที่ตรงข้ามกับความเชื่อเดิมดังกล่าว แต่ไม่เกิดปัญหาขัดแย้งกัน แสดงถึงการปรับตัวและผสมผสานปรับเปลี่ยนเข้าหากันโดยตระหนักถึงความแตกต่างในด้านนี้

ยังมีการได้รับความรู้แบบไม่เป็นทางการอีกทางหนึ่งที่มีบทบาทต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและกระทบต่อวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชองอย่างมาก คือ ความรู้ที่ผ่านทางสื่อมวลชน เพราะขณะนี้พื้นที่ตำบลคลองพลูมีไฟฟ้าใช้และมีการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนมากขึ้น หลายบ้านมีวิทยุและโทรทัศน์ จึงได้รับความรู้จากสื่อทั้งสองอยู่ตลอดเวลา

แม้ว่าจากการวิจัยได้ข้อมูลจากชาวบ้านว่าไม่ค่อยได้เปิดเครื่องรับบ่อยนัก แต่ก็มีการรับข่าวสารอยู่บ้างเป็นครั้งคราว วิद्यุจะสะดวกจึงนิยมมากกว่าโทรทัศน์และมีการเปิดฟังอยู่ตลอดเวลา ส่วนโทรทัศน์เปิดรับชมเพียงระยะสั้น ไม่นานนัก เช่น ตอนค่ำ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวชนบทส่วนใหญ่ยังคงรักษาวัฒนธรรมของตนไว้ได้เหมือนเดิม เพราะการยอมรับสื่อจากภายนอกยังมีอยู่น้อย

อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชนอยู่มาก จากการวิจัยพบว่า ความรู้ที่ได้รับจากสื่อมวลชนครอบคลุมหลายด้าน เช่น ด้านภาษาและวรรณกรรมไทย ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต ด้านการปกครองและการบริหาร ด้านการผลิตและการบริโภค เป็นต้น เนื้อหาความรู้ที่ได้รับมักเป็นเรื่องราวสมัยใหม่ที่เผยแพร่ออกไปโดยผ่านสื่อมวลชน การเผยแพร่เป็นไปอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ถึงแม้ว่าชาวชนบทจะให้ความสนใจน้อย แต่เด็กรุ่นใหม่ให้ความสนใจกันมากขึ้น ส่งผลให้ชนบทหันมาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนกันมากขึ้นด้วย ที่พบจากการวิจัยได้แก่ การแต่งกาย การรักษาโรค การใช้ชีวิตภายในบ้าน ส่วนหนึ่งเริ่มนิยมเครื่องใช้สมัยใหม่ แม้แต่ภาษาพูดก็เริ่มพูดภาษาไทยกันมากขึ้น เพราะต้องติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งความสนใจด้านการเมืองการปกครอง มีการฟังข่าวเหตุการณ์บ้านเมืองและข่าวชาวบ้านจากวิทยุอยู่เป็นประจำ สิ่งเหล่านี้เริ่มซึมซับเข้าไปในวิถีชีวิตของชาวชนบทที่ละน้อยจนกล่าวได้ว่าสักวันหนึ่งวัฒนธรรมแบบของคงหมดไปและกลืนกลายเป็นเหมือนคนไทยไปในที่สุด

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ข้อค้นพบว่า ชาวชนบทมีความเป็นห่วงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตนจะสูญหายและหมดไปในอนาคต จึงต้องการรักษาและถ่ายทอดให้คงอยู่โดยการถ่ายทอดอย่างไม่เป็นทางการให้แก่ลูกหลาน เช่น พูดภาษาของเล่าหลานของ ปฏิบัติตนตามประเพณีทางศาสนา และประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อแบบของ ซึ่งยังคงถ่ายทอดอยู่ แต่การถ่ายทอดอย่างไม่เป็นทางการก็ทำได้เพียงชั่วระยะเวลาจำกัดกับเฉพาะสถานที่คือภายในบ้าน แม้มีการถ่ายทอดกันอยู่แต่ก็ได้เพียงเล็กน้อย ทำให้ความเป็นของเจือจางลงไปได้ เพราะเด็กรุ่นใหม่เข้ารับการศึกษาแบบใหม่และเห็นความสำคัญของการใช้ภาษาไทยการใช้ชีวิตแบบไทยที่สามารถทำให้เขาได้รับการศึกษาสูงขึ้น มีโอกาสศึกษาต่อมากขึ้น เมื่อเทียบกับการรู้ภาษาของที่ใช้ได้อยู่ในแวดวงจำกัดภายในครอบครัวและเพื่อนบ้าน ทำให้สนใจภาษาของน้อยลงจนถึงไม่พูดเลยก็มี จุดนี้เองที่ทำให้ทางจังหวัดจันทบุรีเห็นความ

สำคัญที่จะรักษาวัฒนธรรมของไว้ และมีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมของขึ้นที่ตำบลคลองพลู รวมทั้งจัดสรรที่ดินให้ชาวชองไปตั้งถิ่นฐานและดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมของคน เพื่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมของให้คงอยู่สืบไป

การเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพื้นที่และประชากรต่างวัฒนธรรม

จากการวิจัยการศึกษาของชาวชองในตำบลคลองพลู ทำให้ทราบถึงบทบาทของการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและตามอรัยาศัย ที่มีต่อรูปแบบการใช้ชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวชองเป็นอย่างมาก เนื่องจากการศึกษาเป็นสวัสดิการของสังคมที่คนในพื้นที่ต้องได้รับตามสิทธิของความเป็นพลเมืองไทย และการศึกษาที่เป็นอยู่กำลังพัฒนาปรับเปลี่ยนไปจากภาคบังคับ 6 ปี เป็น 12 ปี ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ผู้วิจัยขอเสนอแนะการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่และชนต่างวัฒนธรรมชาวชองที่ได้ศึกษาดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ขณะนี้เด็กชาวชองในพื้นที่ตำบลคลองพลูสามารถศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง 12 ปีในระบบโรงเรียน เพราะในพื้นที่มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตั้งอยู่ทั้ง 2 ระดับในระยะทางที่ไม่ไกลกันและการคมนาคมสะดวก โรงเรียนวัดคลองพลูกับโรงเรียนคลองพลูวิทยาที่ไปศึกษาก็อยู่ห่างกันเพียง 3 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่อีก 4 แห่ง และโรงเรียนขยายโอกาสอีก 2 แห่ง ซึ่งเด็กสามารถศึกษาต่อได้จนครบ 9 ปีเป็นอย่างน้อย ถ้าเด็กคนใดต้องการศึกษาให้ครบ 12 ปี ก็ศึกษาต่อได้เพราะมีโรงเรียนอยู่ในพื้นที่ เพียงแต่ไม่มีโรงเรียนหนึ่งโรงเรียนใดที่เปิดสอนครบทั้ง 12 ชั้นปีอยู่ในโรงเรียนเดียวกันเหมือนโรงเรียนเอกชนในตัวเมืองเท่านั้น เพราะในพื้นที่ไม่มีโรงเรียนเอกชนตั้งอยู่เลย นอกจากนี้หากนักเรียนคนใดต้องการศึกษาต่อภายหลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วก็สามารถศึกษาต่อได้ที่สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตจันทบุรีซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่กิ่งอำเภอเขาฉกรรจ์นั่นเอง อีกทั้งสามารถเดินทางไปศึกษาต่อในตัวเมืองจันทบุรีได้โดยสะดวก เพราะการคมนาคมทั่วถึงสามารถเดินทางไปกลับได้ภายในวันเดียว ซึ่งจากการวิจัยก็พบว่ามึนักเรียนที่ศึกษาต่อระดับสูงขึ้นเดินทางไปศึกษาต่อยังสถานศึกษาในตัวกิ่งอำเภอและตัวเมืองจันทบุรีด้วยหลายคน

สำหรับการพัฒนารูปแบบการศึกษาที่เป็นอยู่ ซึ่งจัดการศึกษาเป็นตอน ๆ ตามระบบปัจจุบัน คือ ระดับประถมศึกษาเป็นตอนเดียวมี 6 ปี ระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็น 2 ตอน ๆ ละ 3 ปี คือมัธยมศึกษาตอนต้นกับตอนปลาย แต่ทั้ง 2 ระดับ สังกัดหน่วยงานต่างกัน คือ ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี และสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเขาฉกรรจ์ตามลำดับ ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาและสามัญศึกษาจังหวัดจันทบุรี เมื่อเป็นเช่นนี้การพัฒนาการศึกษาจึงทำได้ตามนโยบายของหน่วยงานที่สังกัดและโรงเรียนอาจมีโครงการเสริมตามนโยบายเป็นแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกัน ซึ่งโรงเรียนก็มีอยู่แล้ว เช่นโครงการพัฒนาวิชาการ โครงการพัฒนาบุคลากร โครงการพัฒนาโรงเรียน เป็นต้น เนื่องจากการศึกษาที่เป็นอยู่ยังแบ่งเป็น 2 ระดับ และแยกสังกัดกัน ไม่อาจกล่าวถึงการพัฒนาการศึกษารวมกันได้ จึงขอแยกกล่าวเป็นระดับไปดังนี้

การพัฒนาระดับประถมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายพัฒนาโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชนบทให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคนและพัฒนาท้องถิ่นควบคู่กันไป จึงมีโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 1)

1. เพื่อจัดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนให้พึ่งตนเองได้ โดยการฝึกกำลังกับส่วนราชการและองค์กรเอกชน ตามแนวทาง 8 ข้อ คือ

1.1 ปรับปรุงการเรียนการสอน ให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคมเพื่อคุณภาพชีวิตได้

1.2 ส่งเสริมให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการพัฒนาคนและพัฒนาทรัพยากรที่มี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของชุมชนที่โรงเรียนรับผิดชอบ

1.3 พัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจ ให้เกิดความตระหนักและยอมรับความจำเป็นในการพัฒนาชุมชนโดยการพึ่งตนเอง

1.4 คัดเลือกและพัฒนาผู้นำให้ได้ผู้นำที่ความซื่อสัตย์ เสียสละ และมีคุณสมบัติของนักพัฒนา เพื่อจะได้ช่วยพัฒนาคนในหมู่บ้านโดยการทำเป็นตัวอย่าง

1.5 ให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในและนอกโรงเรียน ในด้านอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

1.6 ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นแหล่งข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน

1.7 ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ประสานงาน ตลอดจนบริการด้านวิชาการ และอาชีพเพื่อพัฒนาชนบท

1.8 ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬานันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น

2. เพื่อเตรียมนักเรียนที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อให้มีความรู้ความสามารถในด้านกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่เหมาะสมตามสภาพท้องถิ่นและครบวงจร

3. เพื่อระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาสนับสนุน

4. เพื่อติดตามผลและนำผลงานที่ดีเด่นของโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. มาใช้ประโยชน์โดยเน้นกลุ่ม กพอ. เป็นพิเศษ

5. เพื่อระดมความคิดและแนวทางในการพัฒนาชนบททุกรูปแบบมาใช้ในการพัฒนาคนของแต่ละท้องถิ่น

จากจุดมุ่งหมายของโครงการดังกล่าวมา ซึ่งพื้นที่ศึกษาคือตำบลคลองพลู อยู่ในเขตชนบทสามารถนำโครงการนี้ไปพัฒนาการศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่นและประชากรได้ ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการอยู่แล้วหลายประการ สามารถอภิปราย วิเคราะห์ และเสนอแนะเพิ่มเติมได้ดังนี้

1. โรงเรียนวัดคลองพลูเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนในพื้นที่ตำบลคลองพลูหมู่ที่ 4, 5, 8 และ 10 ซึ่งเป็นเขตพื้นที่บริการตามการแบ่งเขตความรับผิดชอบสำนักงานการศึกษาถึงอำเภอเขาคิชฌกูฏ รับผิดชอบตั้งแต่ก่อนเกณฑ์มาเรียนชั้นอนุบาลจนถึงเด็กตามเกณฑ์เรียนชั้นประถมศึกษาจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่องและได้ดำเนินการตามแนวทางอีก 8 ข้อ คือ

1.1 ปรับปรุงการเรียนการสอน มีการปรับเนื้อหาวิชาบางรายวิชาให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็ก ช่วยพัฒนาเด็กที่เรียนช้าและดัดขัดด้านภาษาให้พัฒนาตนเองมากขึ้น รวมทั้งมีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับพื้นที่ และเด็กเมื่อเรียนแล้วสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.2 ส่งเสริมให้ครูและผู้เกี่ยวข้องดำเนินการสำรวจสภาพ ปัญหาและความต้องการของชุมชน โรงเรียนได้ดำเนินการโดยมีโครงการพัฒนาชุมชน ให้เด็กเกิดจิตสำนึกรักและห่วงหาอาทรของถิ่นของตน มีโครงการเยี่ยมบ้านเด็ก เพื่อให้ครูและผู้ปกครองรู้จักกัน เข้าใจกัน และช่วยเหลือเด็กให้เรียนได้จนจบการศึกษา ซึ่งครูของโรงเรียนก็มีการปรับตัว เรียนรู้ และทำความเข้าใจราษฎรที่เป็นชนต่างวัฒนธรรม จึงไม่ก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งกัน

1.3 พัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น คือทำความเข้าใจและให้ความรู้กับราษฎรให้เห็นความสำคัญของการศึกษาเพื่อพัฒนาคนและพัฒนาท้องถิ่น ไปด้วยตามลำดับ จากความเข้าใจกันนี้ทำให้ผู้ปกครองรักโรงเรียน รักครู เต็มใจให้ลูกหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน ให้ความร่วมมือกับโรงเรียน เพื่อช่วยกันพัฒนาเด็กให้เรียนหนังสือได้จนสำเร็จ

1.4 โรงเรียนได้ประสานงานและร่วมมือกับผู้นำชุมชนในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่เข้าไปปฏิบัติในพื้นที่ออกเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การบริโภคอาหาร การรักษาความสะอาด เพื่อให้คนในหมู่บ้านพัฒนาขึ้น มีวิธีการเผยแพร่ความรู้หลายวิธีตั้งแต่ พูดคุยกัน สอนเป็นกลุ่มเล็ก จัดนิทรรศการ แจกเอกสารและทำเป็นตัวอย่างด้วย

1.5 ให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในและนอกโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนได้ทำในส่วนนี้ มีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนของจังหวัดเข้าไปเผยแพร่ความรู้ให้แก่ราษฎร โดยเฉพาะการสอนอาชีพระยะสั้นที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการเกษตร เลี้ยงสัตว์ การฝีมือ การทำอาหาร รวมทั้งสอนให้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการมีงานอดิเรก เพื่อมีรายได้เสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ก็มีอยู่หลายโอกาส แต่จากการวิจัยพบว่าราษฎรเข้าร่วมโครงการน้อย เพราะอายุมากแล้ว สุขภาพไม่ดี ต้องทำงานประจำจึงไม่ค่อยมีเวลา อีกทั้งมีบางคนไม่ชอบรับความรู้แบบใหม่แต่ชอบใช้ชีวิตแบบเดิม

1.6 โรงเรียนเป็นแหล่งข่าวสารเพื่อพัฒนาชุมชน ภายในโรงเรียนมีวิทยุโรงเรียนเพื่อแจ้งข่าวและประกาศต่าง ๆ ให้นักเรียนทราบ นอกจากนี้ โรงเรียนยังเป็นสถานที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของทางราชการมีหลายหน่วยงานขอใช้สถานที่เป็นที่จัดนิทรรศการฉายภาพยนตร์ รวมทั้งเป็นหน่วยเลือกตั้งภายในท้องถิ่น จึงเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การดำรงชีวิต และการเมืองการปกครอง

1.7 โรงเรียนเป็นศูนย์ประสานงานด้านวิชาการและอาชีพเพื่อพัฒนาชุมชน โดยโรงเรียนได้ขอความช่วยเหลือจากพระสงฆ์ ภูมิปัญญาชาวบ้านและผู้รู้ในท้องถิ่นมาเป็น

วิทยากรช่วยสอนบางรายวิชาในโรงเรียนทำให้เด็กได้รับความรู้ทางวิชาการและอาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่นโดยตรง

1.8 โรงเรียนเป็นศูนย์ส่งเสริมการศึกษา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และ ประเพณีในท้องถิ่น ซึ่งสถานที่ของโรงเรียนคือสนามกีฬา สนามบาสเกตบอล ก็เป็นโอกาสให้ ราษฎรเข้ามาใช้ได้ตลอดเวลาที่ไม่มีการเรียนการสอน ครูของโรงเรียนก็สอนกีฬาบางประเภทที่มี ผู้สนใจเรียนหลังเวลาราชการ ส่วนในเทศกาลงานสำคัญทางศาสนาและประเพณีไทย โรงเรียนจัดงานทำบุญ แห่เทียน นมัสการพระพุทธบาท ราษฎรก็มาช่วยงานและร่วมทำบุญ กับโรงเรียนด้วย

2. โรงเรียนได้ปรับวิชากลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพให้เหมาะสมตามสภาพ ท้องถิ่นด้วยการใช้วัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นหรือวัสดุเหลือใช้มาประดิษฐ์หรือตัดแปลงให้เกิด ประโยชน์และนำไปใช้ภายในบ้านได้ อีกทั้งงานเกษตรได้ให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเมล็ด พืช พันธุ์พืช เพื่อเด็กสามารถนำไปปรับปรุงพืชที่บ้านของตนได้ แต่โรงเรียนมีนโยบายให้เด็ก ที่จบประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคน ศึกษาต่อระดับสูงขึ้น เพราะมีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาอง รับอยู่แล้วในพื้นที่ จึงไม่มุ่งเน้นให้เด็กไปประกอบอาชีพโดยตรง แต่จากการวิจัยพบว่า เด็ก ส่วนหนึ่งที่ไม่ศึกษาต่อ ก็ทำงานด้านการเกษตรตามอาชีพของครอบครัว สามารถนำความรู้ ด้านการเกษตรไปช่วยปรับปรุงบำรุงพันธุ์พืชได้โดยตรง โรงเรียนจึงได้ทำหน้าที่นี้คือพัฒนา อาชีพให้แก่ราษฎรในท้องถิ่นของตนด้วย

3. โรงเรียนได้ระดมทรัพยากรในพื้นที่มาใช้ในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นตาม สมควร เช่น มีการให้พระสงฆ์ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้รู้ในท้องถิ่นมาบรรยายพิเศษให้แก่ นักเรียนเป็นครั้งคราว วิชาพระพุทธศาสนามีการพาเด็กไปเรียนกับพระที่วัด เพราะใกล้ โรงเรียนมีวัดคลองพลูตั้งอยู่ วิชางานเกษตร มีการพาเด็กไปเรียนเกี่ยวกับพันธุ์พืช การเจริญ เติบโตของพืชในสวนผลไม้จริง ๆ เพื่อศึกษาจากของจริง ในงานบุญประจำปีและวันสำคัญ ทางศาสนา โรงเรียนได้ร่วมมือกับชาวบ้านหล่อเทียน ตักบาตร จัดงานบุญร่วมกัน ชาวบ้าน บางคนนำผักผลไม้ที่ตนปลูกได้มามอบให้โรงเรียนเพื่อทำเป็นอาหารกลางวันแก่นักเรียน กิจกรรมดังกล่าวนอกจากสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนกับชุมชนและชาวบ้านมีความสัมพันธ์ที่ดี ต่อกันแล้ว ยังเป็นการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ร่วมกันเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ด้วย

4. โรงเรียนได้นำผลงานของนักเรียน เช่น ภาพวาด คำประพันธ์ เรียงความ งานฝีมือ งานประดิษฐ์ต่าง ๆ ส่งเข้าประกวดในกิจกรรมวิชาการของอำเภอ จังหวัด และเขตการศึกษา เป็นการเผยแพร่ผลงานของนักเรียนให้เด็กได้แสดงความสามารถของตน สร้างชื่อเสียงให้โรงเรียน และเป็นการพัฒนาคนเพื่อค้นหาความสามารถของเด็กด้วย ซึ่งเด็กนักเรียนในโรงเรียนวัดคลองพลูได้รับรางวัลทั้งชนะเลิศ รองชนะเลิศ ชมเชยจากผลงานหลายด้านมีติดแสดงให้เห็นอยู่ภายในโรงเรียน นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาความสามารถทางวิชาการด้านต่าง ๆ เช่น ส่งไปแข่งขันกีฬา แข่งขันตอบปัญหา ประกวดสุขภาพ อยู่เป็นประจำ รวมทั้งนำผลงานด้าน กพอ. ของนักเรียนที่ดีเด่น เช่น งานประดิษฐ์ งานฝีมือจากวัสดุเหลือใช้ มาทำเป็นสื่อการสอน และอบรมเผยแพร่แก่ราษฎรในการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อให้เป็นแนวทางประกอบอาชีพเสริม จึงกล่าวได้ว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และติดตามผลงานของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

5. โรงเรียนได้ระดมความคิดและหาแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนและพัฒนาท้องถิ่นหลายแนวทาง เช่น จัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการโรงเรียนประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร พระสงฆ์ พัฒนาการ แพทย์ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้บริหารการศึกษาจากหน่วยงานในจังหวัด มาร่วมกันคิดหาแนวทางพัฒนาโรงเรียนและท้องถิ่น มีโครงการพัฒนาหมู่บ้าน โครงการพัฒนาประชาธิปไตย โครงการสุขภาพอนามัย โครงการอาหารเสริม โครงการชุดลอกคลอง โครงการอนุรักษ์พันธุ์ไม้และป่าไม้ เป็นต้น แต่โครงการเหล่านี้มักดำเนินการร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เข้าไปปฏิบัติในพื้นที่ซึ่งชาวบ้านให้ความร่วมมือดี แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าคณะกรรมการมาประชุมกันไม่ครบ เพราะแต่ละท่านมีภารกิจหลักและนาน ๆ ประชุมครั้ง ทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้โรงเรียนยังมีกลุ่มโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียง เรียกว่ากลุ่มตะเคียนทอง เพื่อช่วยเหลือกันทางวิชาการ พัฒนาและยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน และร่วมมือกับผู้ปกครองจัดตั้งสมาคมครู-ผู้ปกครองเพื่อช่วยกันพัฒนาโรงเรียนและพัฒนาท้องถิ่น เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นศิษย์เก่าโรงเรียนนี้หลายคน จึงให้ความร่วมมือด้วยดี

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนวัดคลองพลูได้พัฒนาการศึกษาตามแนวนโยบายพัฒนาการศึกษาและหมู่บ้านในเขตชนบทได้ครบทุกข้อ เป็นการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเพื่อให้ได้ผลอย่างเต็มที่ รวมไปถึงการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่สอดคล้องกันด้วย คือให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน มีสื่ออุปกรณ์ประกอบการสอนตามความ

จำเป็นมีวิธีการสอนของครูที่หลากหลาย มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการจัดบรรยากาศภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ มีหลักสูตรแฝงเพื่อเสริมสร้างความเป็นไทย มีโครงการที่ช่วยน้อมด้านภาษาและวิชาการ รวมทั้งพัฒนาการวัดผลประเมินผลให้มีมาตรฐานโดยใช้ข้อสอบของกลุ่มโรงเรียน มีการติดตามผลการศึกษานักเรียนจึงทำให้ทราบว่านักเรียนที่จบแล้วส่วนมากไปศึกษาต่อระดับสูงจนถึงร้อยละ 98 เพราะมีโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ใกล้กัน นอกจากนี้โรงเรียนวัดคลองพลูยังเปิดสอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนเข้าเรียนตามเกณฑ์ภาคบังคับด้วย นับว่าครบวงจร ฉะนั้นรูปแบบการจัดการศึกษาภาคบังคับที่เป็นตอนเดียว 6 ปี อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาดังเช่นขณะนี้ ได้พัฒนาไปทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อการพัฒนาพื้นที่และชนต่างวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมกลมกลืนและไม่เกิดความขัดแย้งกัน

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการจัดรูปแบบการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นอยู่ขณะนี้ ซึ่งส่วนมากมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่อยู่แล้ว หากโรงเรียนพัฒนาโครงการใดโครงการหนึ่งของโรงเรียนให้มีความโดดเด่นเป็นพิเศษ มุ่งเน้นพัฒนาพื้นที่และพัฒนาชนต่างวัฒนธรรมเพื่อให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของท้องถิ่นโดยตรงและงานไม่ซ้ำซ้อนกับงานอื่น เช่นด้านสุขภาพอนามัย มีอนามัยตำบลอยู่แล้ว ด้านการเกษตร มีชุมชนเกษตรกรอยู่แล้ว แต่โรงเรียนควรเป็นศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้าน ศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นโครงการที่พอสามารถทำได้ จะทำให้โรงเรียนมีบทบาทในการพัฒนามากขึ้นกว่าเดิม

การพัฒนาระดับมัธยมศึกษา ในพื้นที่ตำบลคลองพลูมีโรงเรียนคลองพลูวิทยาเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลเพียงแห่งเดียว และเพิ่งเปิดทำการสอนมาได้ไม่นาน ในปีที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาคือปีการศึกษา 2542 เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 5 เท่านั้น ยังมีไม่ครบบริบูรณ์ถึงขั้นสูงสุด

สำหรับการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายจัดตั้งขึ้นเพื่อขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอให้มีโอกาสศึกษาต่อระดับสูงขึ้นภายหลังจากที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้ว เป็นการยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น และสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้ยังมีความต้องการให้โรงเรียนมัธยมระดับตำบลเป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนอีกด้วย

โรงเรียนคลองพลูวิทยาได้สนองนโยบายดังกล่าวมานี้โดยตรง เพราะรับนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนวัดคลองพลูได้ถึงร้อยละ 98 และที่เหลือจากโรงเรียนอื่นในพื้นที่ที่ติดต่อกัน อีกทั้งมีนโยบายให้เด็กเรียนต่อสูงขึ้นภายหลังจากที่จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว ไม่ว่าจะเรียนต่อสายสามัญหรือสายอาชีพ ดังจะเห็นได้ว่ามีนักเรียนเรียนต่อสายสามัญของโรงเรียน เรียนต่อสายสามัญที่โรงเรียนในตัวกิ่งอำเภอและตัวเมืองจันทบุรี รวมทั้งเรียนต่อสายอาชีพที่วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี วิทยาลัยนาฏศิลป์และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ส่วนนักเรียนที่ไม่เรียนต่อมีสัดส่วนน้อยกว่ามาก

เพื่อพิจารณาแนวทางพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนแล้ว พบว่า โรงเรียนคลองพลูวิทยามีจุดเน้นในการพัฒนาการศึกษาอยู่ 2 ประการ คือ (แผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน, 2542 : 1)

1. เร่งขยายการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่จะให้เยาวชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี

2. เร่งขยายการจัดการศึกษาแก่ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส

จากแนวทางการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนทั้ง 2 ข้อ เมื่อได้เข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่ ทำให้ทราบว่าโรงเรียนมีนโยบายและมีความตั้งใจจริงที่จะทำให้สำเร็จ โดยในข้อที่ 1 ได้ขยายการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 เริ่มมีชั้น ม.4 และในปีการศึกษา 2542 เริ่มมีชั้น ม.5 ซึ่งจะมีถึง ม.6 ครบบริบูรณ์ในปีการศึกษา 2543 ส่วนข้อที่ 2 เร่งขยายการจัดการศึกษาแก่ผู้พิการผู้วิจัยไม่พบผู้พิการในโรงเรียน เมื่อสอบถามอาจารย์ในโรงเรียนก็ได้รับคำตอบว่าไม่มี แต่ผู้ด้อยโอกาสนั้นหมายรวมไปถึงชนต่างวัฒนธรรมคือชาวชองในพื้นที่ด้วย โรงเรียนได้ทำหน้าที่นี้รับนักเรียนชาวชองเข้าเรียนในโรงเรียนถึงเกือบร้อยละ 70 แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมุ่งหมายที่จะพัฒนาคนในพื้นที่ที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาให้มากที่สุด

นอกจากนี้โรงเรียนยังได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น คือเป็นที่จัดตั้งของศูนย์วัฒนธรรมของของกิ่งอำเภอเขาชีเมี่ยง ทำให้ความสัมพันธ์และความเข้าใจกันระหว่างโรงเรียนกับราษฎรไปในทิศทางที่ดี วัฒนธรรมชองก็ได้รับความสนใจและเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นเพราะมีหลักแหล่งตั้งอยู่แน่นอน และมีแผนเผยแพร่ชัดเจน จุดนี้ นับเป็นจุดเด่นของโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชนต่างวัฒนธรรม ซึ่งหาไม่

ได้ง่ายนักในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีชนต่างวัฒนธรรมและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของชนต่างวัฒนธรรมในฐานะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะบางประการก็คือ เมื่อโรงเรียนเปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้ครบทุกชั้นปีแล้ว ในปีต่อไปควรมีระบบการติดตามการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพของนักเรียนให้แน่นอนเพื่อจะได้เห็นประสิทธิภาพของผลผลิตและคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบจากโรงเรียนไปแล้วได้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการศึกษาให้ครบตามกระบวนการและตามจำนวนปีที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสมต่อไป

อีกประการหนึ่งที่โรงเรียนคลองพลูวิทยาควรทำเพิ่มเติมคือการปรับหลักสูตรบางรายวิชาให้มีเรื่องราวของท้องถิ่นผสมผสานอยู่ด้วยเพราะนักเรียนจำนวนมากยอมรับว่าตนมีเชื้อสายของ แต่ไม่มีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับของเท่าใดนัก เมื่อไปเรียนต่อที่อื่นแล้วมีคนถามเกี่ยวกับของจะตอบไม่ได้ จึงต้องการให้เรียนรู้เรื่องของของด้วย จะได้รับความรู้ที่เป็นระบบกว่าการเรียนรู้กันเองภายในครอบครัว และกลุ่มเพื่อนบ้านเท่านั้น ผู้วิจัยเห็นด้วยเพราะความรู้เกี่ยวกับภาษา วรรณกรรม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ความเป็นอยู่บางประการ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังมีคุณค่าอยู่และควรมีการศึกษาต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีศูนย์วัฒนธรรมของอยู่ภายในบริเวณโรงเรียนแล้ว ควรใช้ประโยชน์ให้เต็มที่และใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในพื้นที่ได้โดยตรง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ด้านอื่นตามมา แต่ปัญหาอยู่ที่ว่า ค่านิยมของการเรียนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญคือการมุ่งไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา การเรียนการสอนจึงต้องเน้นการให้นักเรียนเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยให้มากที่สุด จึงแสดงว่านักเรียนมีประสิทธิภาพและโรงเรียนมีคุณภาพ ข้อเสนอแนะจากส่วนกลาง ไม่มีเรื่องราวของท้องถิ่น เมื่อไม่ได้ใช้สอบ โรงเรียนจึงไม่สอน นักเรียนก็ให้ความสนใจน้อยลง จนถึงไม่สนใจเลย เพราะไม่ได้ใช้ ปัญหานี้เมื่อมีการปรับเปลี่ยนระบบการเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษาอาจทำให้การเรียนการสอนเปลี่ยนไปได้ในอนาคต

2. รูปแบบการพัฒนาการศึกษาที่จะจัดขึ้นในอนาคต

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การศึกษาของไทยจะมีการปฏิรูปใหม่ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือรัฐจะจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี แต่ยังมีได้กำหนดรูปแบบที่ชัดเจนและแน่นอนว่าจะจัดให้มีในลักษณะใด อีกทั้งต้องมีการปฏิรูประบบราชการ ส่งผลให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานในระบบราชการด้วย คือกระทรวงศึกษาธิการต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ตามนโยบายปฏิรูประบบ

ราชการไปด้วย ทำให้โครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการเปลี่ยนไปเป็นกระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เท่ากับว่าการศึกษากับวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกันและมีความสัมพันธ์กัน โดยตรงที่ผู้ทำงานด้านการศึกษา ทั้งผู้สอน ผู้บริหาร ผู้กำหนดนโยบาย ผู้วางแผนการศึกษาจะต้องทำความเข้าใจเรื่องราวของวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาค แต่ละท้องถิ่นด้วย เพราะยังมีชนต่างวัฒนธรรมอาศัยอยู่ในหลายพื้นที่และชนกลุ่มนี้ต้องเข้ารับการศึกษาด้วยตามกฎหมาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงต้องมีการพัฒนาการศึกษาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เพื่อพัฒนาคนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา หรือวัฒนธรรมใดในผืนแผ่นดินไทย เพราะมีผลต่อการพัฒนาประเทศด้วยในภาพรวม

สำหรับพื้นที่ตำบลคลองพลู ซึ่งมีชนต่างวัฒนธรรม คือ ชาวของอาศัยอยู่ เป็นชนดั้งเดิมที่อยู่มานานแล้วมิได้อพยพมาจากที่อื่น กลายเป็นคนไทยด้วยโดยได้รับสัญชาติไทย และเด็กของได้เข้าเรียนหนังสือในโรงเรียนไทยที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ มีทั้งโรงเรียนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลาย และระดับอาชีวศึกษาซึ่งตั้งอยู่ในตัวกิ่งอำเภอที่ไม่ไกลเกินไปนัก กล่าวได้ว่ามีครบทุกระดับในพื้นที่เดียวกัน รวมทั้งยังมีระดับอุดมศึกษาในตัวจังหวัดจันทบุรีอีกด้วย 2 แห่ง คือ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี และมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี ดังนั้นหากพิจารณาด้านความพร้อมของสถาบันการศึกษาแล้วมีสถานศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่อย่างครบครัน

อย่างไรก็ตามในอนาคตการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กในประเทศไทยจะต้องเรียนอย่างน้อย 12 ปี ตาม พ.ร.บ.การศึกษา พ.ศ. 2542 อย่างแน่นอน เพียงแต่ขณะนี้ยังไม่กำหนดแน่ชัดว่าจะจัดแบบใด เพราะอยู่ในช่วงการปรับเปลี่ยนและศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางสำหรับเด็กต่างวัฒนธรรมในตำบลคลองพลูตามข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยดังนี้

หลักการและความมุ่งหมาย โรงเรียนได้จัดการศึกษาเพื่อปลูกฝังและพัฒนาความเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เลื่อมใสในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตลอดจนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภาคภูมิใจในความเป็นไทยอยู่แล้วตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 6 และ 7 หน้า 3 แต่โรงเรียนควรพัฒนารูปแบบการศึกษาให้มีความสัมพันธ์กับรูปแบบ

ของสังคมด้วย เพื่อให้เด็กได้รู้และเข้าใจสังคมที่ตนอยู่อาศัย มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนและการเข้าเรียนในโรงเรียน จัดรูปแบบให้มีลักษณะผสมผสานทางวัฒนธรรม อาจเป็นรูปของทวิวัฒนธรรม (Bi-Culture Model) หรือพหุวัฒนธรรม (Plural Culture Model) เพื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นบริบทของโรงเรียนโดยตรงและเด็กได้พบเห็นอยู่แล้วในสภาพการดำเนินชีวิตประจำวัน ลักษณะดังกล่าวนี้ตรงกับแนวคิดของสำนักนันทามติตามหลักสังคมวิทยาการศึกษา (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2534 : 268-271) ที่ว่า โรงเรียนกับสังคมต้องบูรณาการกัน พึ่งพาอาศัยกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจสังคมและเข้าใจอุดมการณ์ทางวัฒนธรรมที่ประสบอยู่ร่วมกัน แม้ว่ามีจุดมุ่งหมายจะปรับเปลี่ยนสังคมใหม่แต่ก็เป็นลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และเป็นข้อตกลงที่เห็นพ้องต้องกันเพื่อดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างกลมกลืน

ส่วนหลักการที่ต้องการให้เด็กได้เรียนต่อสูงขึ้นมากที่สุด โรงเรียนได้ดำเนินการอยู่แล้ว และมีสถานศึกษารองรับอยู่ในพื้นที่ สามารถเรียนต่อเนื่องไปได้จนถึง 12 ปี รวมทั้งยังมีการศึกษาในรูปแบบอื่นทั้งนอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยให้มีการศึกษาและเรียนรู้ภายในพื้นที่ด้วย ตรงกับความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 หน้า 5

รูปแบบของโรงเรียน แม้ว่าขณะนี้ยังไม่แน่นอนว่าการศึกษา 12 ปี จะจัดเป็นตอนเดียว อยู่ในโรงเรียนแห่งเดียวหรือคนละโรงเรียนตามระดับชั้น เมื่อจบ ม.3 ขณะนี้แล้วจะต่อ ม.ปลายหรือไปต่อสายอาชีพเพราะมีจำนวน 3 ปีเท่ากัน หรือจะจัดอย่างไร รวมทั้งชื่อเรียกแต่ละระดับจะเป็นประถม มัธยมอีกหรือไม่ก็ตาม แต่สำหรับเด็กในพื้นที่ตำบลคลองพลูแล้วสามารถเรียนต่อได้จนครบ 12 ปี เพราะมีโรงเรียนแต่ละประเภทตั้งอยู่ แต่รูปแบบของโรงเรียนแต่ละแห่งหรือจะเป็นแห่งเดียวกัน ในอนาคตควรมีลักษณะบูรณาการและสอดคล้องกับสังคม เพื่อสนองความต้องการของสังคมด้วย เพราะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจึงไม่ควรแยกนักเรียนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมให้ต่างไปจากสังคมเมื่อต้องเข้ารับการศึกษาในโรงเรียน แต่ควรมีการเรียนรู้ร่วมกัน กำหนดทิศทาง และวางแผนพัฒนาร่วมกัน ลักษณะดังกล่าวตรงกับหลักทางสังคมวิทยาการศึกษาตามแนวคิดของสำนักนันทามติ สำนักโครงสร้างหน้าที่นิยมและสำนักปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2534 : 270-290) เพื่อจะให้เกิดความร่วมมือกันอย่างดี สอดคล้องกับความมุ่งหมายในพระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 ข้อ 2 คือให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2542 : 4)

ในอนาคตแม้ว่าจะมีการรวมโรงเรียนหรือไม่ก็ตาม แต่การบริหารโดยท้องถิ่น การศึกษาขึ้นอยู่กับเขตการศึกษาและต้องจัดการศึกษาถึง 12 ปี ซึ่งยาวนาน รวมทั้งวัยของผู้เรียนตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาจนจบชั้นสูงสุดจะมีความหลากหลายมาก ขั้นตอนของพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมของเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน หากศึกษารูปแบบที่เป็นอยู่ปัจจุบัน คือโรงเรียนเอกชนหลายแห่งที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ครบ 12 ปี ในโรงเรียนเดียวกัน จะพบว่าประสบปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนมาก หลายโรงเรียนต้องแบ่งพื้นที่ในโรงเรียนออกเป็นส่วน ๆ ตามระดับของผู้เรียน มีผู้บริหารแต่ละระดับแยกเป็นคน ๆ ไป เพื่อบริหารระดับนั้น ๆ ได้สะดวกและตรงตามหลักวิชามากขึ้น ดังนั้นในอนาคตแม้ว่าจะจัดการศึกษาเป็นตอนเดียว 12 ปี แต่รูปแบบของโรงเรียนในเชิงบริหาร จะต้องมีการจำแนกให้เหมาะสมตามวัยและพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย

หลักสูตรและเนื้อหา ควรมีการปรับและเพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคม ปัจจุบันมีการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นใช้กันแล้ว มีการสอดแทรกเรื่องราวที่เกี่ยวข้องอยู่กับใกล้ตัวผู้เรียน อันเป็นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่เด็กควรทราบ ศึกษา ทำความเข้าใจและพัฒนาต่อไปได้อย่างเหมาะสม ผสมผสานกับความรู้ที่เป็นสากล เพื่อขยายโลกทัศน์ของการเรียนรู้ที่สามารถปรับตัวให้ทันการณ์และเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 หน้า 7 เพราะจากการวิจัยพบว่า เด็กเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นจากการศึกษนอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนการศึกษาในระบบโรงเรียนมิได้มีเนื้อหาเหล่านี้บรรจุอยู่ในหลักสูตร ทำให้เด็กเรียนรู้เรื่องของตัวเองอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งอาจไม่ถูกต้องตามหลักวิชา

สำหรับหลักสูตรที่แบ่งเป็นกลุ่มประสบการณ์นั้นยังคงใช้ได้อยู่แต่ควรปรับรายวิชาบางวิชาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เพราะมีความบูรณาการมากเกินไป จนทำให้ความเป็นศาสตร์ลดลง มีเนื้อหาตามหลักวิชาไม่มากนัก ผู้เรียนจึงมีความรู้ไม่เพียงพอ ครูต้องหามาเสริมให้เพราะเกรงว่าจะไปสอบเข้าที่อื่นไม่ได้ หากแยกบางรายวิชาเรียนเป็นการเฉพาะได้ จะทำให้มีเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น ละเอียดขึ้น เข้าใจตนเองและสังคมได้ดีขึ้น เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา รวมทั้งรายวิชาเหล่านี้สามารถสอดแทรกหรือเพิ่มเติมเรื่องราวของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นลงไปได้อย่าง

เหมาะสมตรงกับความมุ่งหมายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หน้า 3, 7 และ 8

ยังมีอีกบางรายวิชาที่นักเรียนเรียนแล้วนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้น้อย เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ศิลปะดนตรี แต่โดยหลักวิชาและปรัชญาของหลักสูตรจำเป็นต้องมีวิชาเหล่านี้ เพื่อการเรียนรู้และเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ถึงแม้ใช้ในชีวิตจริงได้น้อย เพราะสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นไม่เอื้ออำนวย ก็คงมิใช่ว่าไม่ต้องเรียนเลยซึ่งไม่ได้ เพราะความสำคัญของวิชาเหล่านั้นมีอยู่ แต่เนื้อหาต้องมีการปรับให้สามารถประยุกต์ใช้ได้ในการดำเนินชีวิต เช่น ภาษาอังกฤษเป็นบทสนทนา แนะนำท้องถิ่นของคนเป็นภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ก็เป็นเรื่องการคำนวณที่ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เกี่ยวกับการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ส่วนศิลปะดนตรีมีการเรียนเรื่องราวที่เป็นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เห็นคุณค่ามากขึ้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 23 หน้า 7-8 และเป็นไปตามแนวคิดของสำนักฉันทามติ (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2534 : 270) ซึ่งเป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาการศึกษา

วิธีการเรียนการสอน เป็นส่วนสำคัญมากซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนด้วยจะทำให้หน้าสนใจขึ้น จากการวิจัยพบว่าอาจารย์ผู้สอนได้ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายรูปแบบอยู่แล้ว แต่ส่วนมากยังคงเป็นวิธีบรรยาย พูดอธิบายบทเรียน เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่เหมาะสมกับการใช้วิธีการดังกล่าว อีกทั้งโรงเรียนมีข้อจำกัดด้านวัสดุอุปกรณ์และแหล่งให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จึงทำการสอนได้ด้วยวิธีที่จำกัด แต่ก็มีหลายวิชาที่สามารถทำได้ด้วยวิธีอื่น โดยเฉพาะวิชาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย อาจารย์ผู้สอนได้พาเด็กไปฟังเทศน์ที่วัด วิชาเกษตรก็พาไปเรียนในสวนผลไม้ รวมทั้งมีการเชิญวิทยากรมาบรรยายพิเศษ ให้เด็กทำรายงานค้นคว้าเพิ่มเติมประกอบการเรียนการสอน

ในอนาคตเมื่อมีการปรับหลักสูตรให้ใกล้เคียงกับความจำเป็นของท้องถิ่นและสอดคล้องกับสภาพสังคมมากที่สุด ดังนั้นวิธีการเรียนการสอนของครูคงต้องเปลี่ยนไป เพราะสามารถใช้ทรัพยากรจากท้องถิ่นได้ นักเรียนสามารถเรียนได้จากการปฏิบัติและนำไปใช้ได้จริงมากขึ้น การเรียนการสอนจากสถานที่จริงก็จะเกิดขึ้นมากขึ้นเท่าเดิม สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 หน้า 8 และตรงกับลักษณะแนวคิดของสำนักโครงสร้างหน้าที่นิยมและสำนักปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2534 : 275 และ 290) ทางสังคมวิทยาการศึกษา

ครู คือบุคลากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการศึกษามาก แต่ในอนาคตบทบาทของครูจะมีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิม คือมิใช่เป็นศูนย์กลางถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว แต่มีบทบาทเป็นผู้แนะนำ ผู้อำนวยการความสะดวกด้านการเรียนรู้ของเด็ก ผู้ประสานงานการจัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามกำลังสติปัญญา ความสามารถและความสนใจของเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ มิใช่เพียงยืนบอก ยืนบรรยายอยู่หน้าชั้นเรียนอย่างแต่ก่อน ซึ่งขณะนี้ครูหลายท่านในโรงเรียนที่ทำการวิจัยก็ได้เปลี่ยนบทบาทไปบ้างแล้วตามสมควรแก่เนื้อหาวิชาที่จะจัดบรรยาย และประสบการณ์ให้เด็กได้ แต่ในอนาคตการเปลี่ยนแปลงจะมีขึ้นอย่างแน่นอนและบทบาทของครูก็ต้องเปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย

จากการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนยังมีจำนวนน้อย นักเรียนมีจำนวนมากขึ้นและประสบกับการปรับลดจำนวนข้าราชการตามนโยบายปฏิรูประบบราชการทำให้ครูต้องมีการศึกษามากขึ้นกว่าเดิม ครูมิได้ทำการสอนเพียงอย่างเดียวแต่ต้องทำหน้าที่อื่นด้านบริหาร บริการ จัดกิจกรรมพิเศษ และงานบริการชุมชนอีกหลายด้านตามภาระหน้าที่ของโรงเรียนที่พึงกระทำ ทำให้ครูต้องเล่นหลายบทบาท แต่ผลจากการทำงานในหน้าที่เสริมทำให้ครูได้ประสบการณ์ในการเรียนรู้วัฒนธรรม เรื่องราวของท้องถิ่น ปรับตัวเข้ากับชาวบ้านที่เป็นชนต่างวัฒนธรรมได้ รวมทั้งชาวบ้านก็มีทัศนคติที่ดีกับครูและกับโรงเรียนไปด้วย ส่งผลถึงการให้ความร่วมมือกันช่วยเหลือกันเป็นประโยชน์ต่อเยาวชนที่เข้ารับการศึกษาโดยตรง จุดนี้จะเป็นรากฐานพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ต่อไป สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ว่าให้สังคมมีส่วนร่วมจัดการศึกษาและระดมทรัพยากรมาใช้ในการจัดการศึกษา ตามมาตรา 8 และ 9 หน้า 4

ในประเด็นเกี่ยวกับที่กล่าวมาข้างต้น อาจช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู หรือครูมิไม่เพียงพอกับการสอนนักเรียนที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะวิชาที่สัมพันธ์กับท้องถิ่น ได้แก่ ศิลปะ ดนตรี หัตถกรรม งานบ้าน งานเกษตร งานอาชีพ อาจใช้ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยถ่ายทอดทักษะและประสบการณ์ให้แก่เด็กได้ อีกทั้งเรื่องราวที่เรียนก็สัมพันธ์กับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นโดยตรง อันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตจริงได้ พร้อมกันนี้ครูก็ได้เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมไปด้วย ทำให้ช่วยพัฒนาท้องถิ่นได้ดีขึ้น และสอดคล้องกัน ตรงกับลักษณะทางแนวคิดของสำนักปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2534 : 289) ทางสังคมวิทยาการศึกษา

นักเรียน ในอนาคตมีการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นคนเก่งและคนดี ผู้เรียนต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนอย่างมาก เพื่อให้รู้จักตนเอง และพัฒนาตนเองไปถูกทาง ประเด็นนี้จะเป็นปัญหาเพราะไม่สามารถควบคุมหรือบังคับเด็กทุกคนให้อยู่ในกรอบได้ สังคมมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอม สร้างทัศนคติของเด็กที่มีต่อการศึกษามาตั้งแต่ก่อนเข้าโรงเรียน จุดนี้เองที่บ้าน โรงเรียน และหน่วยงานในสังคมนอก ๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันวางแผนพัฒนาเยาวชนร่วมกัน โดยโรงเรียนรับมาปฏิบัติจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์การเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ พร้อมทั้งเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เด็กได้รับอย่างหลากหลายเพื่อประกอบการพิจารณาและตัดสินใจด้วยตนเอง มีครูเป็นผู้แนะนำให้ข้อคิดเห็นและช่วยเหลือในการพัฒนาตนเองของเด็ก

จากการวิจัยพบว่าโรงเรียนมีนโยบายดังกล่าวอยู่แล้ว และได้ดำเนินการไปบ้างบางส่วน เช่นการจัดบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมด้วยนโยบาย 5 ส. การจัดกิจกรรมเสริมเพื่อช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียน พัฒนาบุคลิกภาพ และพัฒนาจิตพิสัย ด้านคุณธรรม จริยธรรม ดังปรากฏอยู่ในชมรมต่าง ๆ ทั้งทางวิชาการและการพัฒนา ส่วนนี้นับว่าสำคัญในการปูพื้นฐานให้เด็กได้เรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาตนเอง รู้จักตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้วางแนวทางสำหรับตนเองในอนาคตได้ต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดทางสังคมวิทยาการศึกษาของสำนักโครงสร้างหน้าที่นิยมและสำนักปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (ชนิตา รัศมีพลเมือง, 2534 : 277 และ 290)

ถึงแม้ว่าการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่ไปศึกษาทั้ง 2 แห่ง จะมีลักษณะต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดทางวิชาการอยู่แล้ว และเมื่อพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก็อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจแล้วก็ตาม แต่หากจะมีการพัฒนารูปแบบการศึกษาใหม่ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ที่จะเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีนั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า จากทฤษฎีต่าง ๆ ที่อ้างถึงเป็นแนวคิดของตะวันตก การสรุปเป็นทฤษฎีเกิดจากการศึกษาตัวอย่างของสังคมตะวันตก ภายใต้บริบทที่แตกต่างจากสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานด้านวัฒนธรรม ทัศนคติ การอบรมเลี้ยงดู บทบาทของครอบครัวและสังคมโดยรอบ ทำให้เด็กไทยต่างจากเด็กฝรั่งทั้งที่อยู่ในวัยเดียวกัน เช่น การเรียนโดยเน้นกระบวนการไม่เน้นเนื้อหา เพราะคาดว่าเด็กสามารถอ่านเองได้เพิ่มเติม ซึ่งเด็กฝรั่งทำได้เพราะถูกฝึกให้รักการอ่าน และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนทางการศึกษา แต่เด็กไทยไม่มีนิสัยรักการอ่านติดตัว ไม่ได้อ่านเพิ่มเติม

ด้วยตนเอง เมื่อโรงเรียนไม่เน้นเนื้อหาเด็กจึงไม่ได้รับความรู้ส่วนนั้นไปเลย ประกอบกับ แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมในชุมชนไม่มีเพียงพอด้วย จึงทำให้เด็กไทยมีความรู้ไม่เพียงพอจากการ เรียนด้วยทักษะกระบวนการ จึงเป็นประเด็นที่ต้องระวังเป็นพิเศษด้วย

ดังนั้น หากจะจัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญในอนาคตการจัดบรรยากาศที่ เสริมสร้างและเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา ความพร้อมด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาคารสถานที่ อุปกรณ์ สื่อการสอนจำเป็นต้องมีย่างเพียงพอและเหมาะสม จึงจะทำให้ ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองได้โดยตรง ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยว่าการจัดบรรยากาศให้เกิด การเรียนรู้ สภาพแวดล้อมภายในและรอบ ๆ โรงเรียน รวมทั้งภายในห้องเรียน ทำให้เกิด ลักษณะของ “หลักสูตรแฝง” ช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และหล่อหลอมความรู้สึกรัก รักคิดทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เด็กต่างวัฒนธรรมเกิดการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับ สภาพแวดล้อมที่จัดไว้แบบไทย จนกลายเป็นคนไทยไปโดยธรรมชาติ ฉะนั้น การจัด บรรยากาศให้รักการอ่านเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญดังความในมาตรา 24 ข้อ 5 และ 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หน้า 8

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการศึกษาให้ชาวชอง

1. ควรได้มีการศึกษาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชองกันอย่างจริงจัง เพื่อค้นหาค้นคว้าความรู้ใหม่ตามแนวการศึกษาภูมิปัญญาทั้ง 9 ด้าน อย่างละเอียดและเผยแพร่ให้ เป็นที่รู้จักมากขึ้น เพื่อนำคุณค่า สาระและประโยชน์มาใช้ในการศึกษาให้เหมาะสมและ เป็นทางการโดยตรง ดีกว่าให้มีการเรียนรู้และถ่ายทอดกันเองตามอัยาศัย ซึ่งไม่สามารถ กลั่นกรองและถ่ายทอดคุณค่าอย่างถูกต้องตามหลักวิชา

2. ควรปรับหลักสูตรบางรายวิชาให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับสภาพสังคมวัฒนธรรม ของท้องถิ่นบ้าง โดยไม่จำเป็นต้องมีหลักสูตรพิเศษเป็นการเฉพาะแต่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่เป็น ประโยชน์และสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตด้วย โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาที่มุ่งเน้นการ เรียนต่อระดับอุดมศึกษา เป็นจุดหมายปลายทาง ทำให้เด็กที่เรียนห่างไกลออกจากความเป็น ตัวของตัวเอง และสังคมที่ตนอาศัยอยู่ไปทุกขณะไม่ได้รู้จักตนเองและรากเหง้าของตนแต่ต้อง ปรับเพื่อให้เข้ากับสังคมใหม่ เป็นการทำลายวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีค่าของบรรพบุรุษไป

3. ควรมีการจัดอบรมอาชีพทั้งระยะสั้นและระยะยาวให้แก่ราษฎรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์มากขึ้น โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบไปตั้งอยู่ในพื้นที่และมีโครงการปฏิบัติการโดยตรงจะช่วยให้ราษฎรได้พัฒนาตนเองมากขึ้น

4. ควรมีการร่วมมือประสานงานกันระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งมีอยู่แล้วในพื้นที่แต่ละขณะนี้อยู่ต่างสังกัดกัน ทำให้ประสานงานกันไม่สะดวก แต่ถ้าทำให้จะช่วยพัฒนาการศึกษาให้กับเด็กของได้มาก เพราะมีโรงเรียนทุกระดับครบอยู่แล้ว และพร้อมที่จะจัดการศึกษาได้ถึง 12 ปี ตามนโยบายของรัฐบาล

5. ควรมีการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมให้แก่ครูผู้สอนด้วยเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถปรับตัวและประยุกต์เรื่องราวของกลุ่มชน ที่สอนอยู่มาใช้ในการเรียนการสอนได้มากขึ้น คิดว่าให้ครูซึ่งไม่มีพื้นความรู้เกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะคนของ ทำให้ครูต้องเรียนรู้เอง ปรับตัวเอง และใช้ความพยายามส่วนบุคคลของแต่ละคน อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิด คลาดเคลื่อนและเป็นปัญหาสำหรับครูที่ปรับตัวได้ลำบากเพื่อครูจะได้มีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับชน และช่วยเผยแพร่ได้อีกทางหนึ่ง

6. ควรสนับสนุนด้านการสาธารณูปโภคภายในตำบลให้พอเพียง เช่น น้ำประปา แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร บริการสาธารณะ เช่น ไปรษณีย์ โทรศัพท์ รถโดยสารประจำทางผ่านเข้า-ออก หมู่บ้านและตำบลให้มากขึ้น ไฟฟ้าสองข้างทาง ถนนที่ยังชำรุด รวมทั้งแหล่งที่จะให้ความรู้เพิ่มเติมแก่คนในตำบลและหมู่บ้าน เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดและศูนย์ฝึกอาชีพ อาจมีขนาดเล็กแต่ก็ควรมีเพราะส่งผลต่อการศึกษาของคนในพื้นที่ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. การวิจัยเกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม จำเป็นต้องอาศัยความละเอียดอ่อน ความมีมนุษยสัมพันธ์ การปรับตัว ความอดทนและความพยายาม รวมทั้งเวลาเป็นจำนวนมาก ควรมีการศึกษากลุ่มชนที่จะศึกษาก่อนจะไปศึกษาภาคสนามให้เพียงพอ เพื่อจะได้วางแผนการวิจัยได้รอบคอบมากขึ้น

2. การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนต่างวัฒนธรรมนั้นมักศึกษาภายใต้กรอบของการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการบูรณาการภายในชาติ และป้องกันความมั่นคงของชาติไปด้วย แต่สำหรับคนซึ่งมีสัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ

และมีการรับรู้ว่าคุณเป็นคนไทยเหมือนกัน ทำให้สะดวกในการศึกษามากขึ้นและไม่ต้องเกรงเรื่องผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ จึงควรศึกษาเรื่องราวของของในแง่มุมอื่นที่งานวิจัยนี้ครอบคลุมไปไม่ถึง เช่น ภาษา วัฒนธรรม ประเพณีอีกหลายด้าน เพื่อค้นหาองค์ความรู้ใหม่ให้วงวิชาการ

3. การศึกษาชนต่างวัฒนธรรมเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ควรศึกษาแยกเป็นเฉพาะพื้นที่ เฉพาะกลุ่มชน ไม่ควรศึกษาในภาพรวมว่าเป็นชาวเขา ชนกลุ่มน้อย หรือชาวชองที่คลุมไปทั่วประเทศ เพราะบริบทของแต่ละพื้นที่มีส่วนสำคัญที่กำหนดความแตกต่างของบุคคล ความพร้อมของสาธารณูปโภค และพัฒนาการของกลุ่มชนแต่ละพื้นที่ที่อยู่ในระดับต่างกัน จึงควรศึกษาเฉพาะพื้นที่เป็นรายกรณีไปจะได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น

4. ควรศึกษาติดตามผลการศึกษากายหลังจากการปฏิรูปการศึกษาแล้ว หรือเมื่อมีการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานใหม่เป็น 12 ปี แล้ว เพื่อจะได้ติดตามพัฒนาการอย่างต่อเนื่องต่อไป เป็นข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติโดยตรง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรณีการ์ เคนิกานนท์ และคณะ. ของ. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2522.
- กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539.
- _____. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ : การศาสนา, 2532.
- _____. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ : ครูสภา, 2535.
- _____. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ : ครูสภา, 2535.
- _____. กรมวิชาการ. ที่ระลึกในพิธีเปิดหอสมุดแห่งชาติ รัชมังกลาภิเษกจันทบุรี. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2533.
- กุลวดี แพทย์พิทักษ์. ภาษาของ หมู่บ้านคลองแสง ตำบลด่านชุมพล อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539.
- กุลวิตรา ภัทธานนท์. นานาทศนะเกี่ยวกับ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 24(สิงหาคม-กันยายน 25312).
- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. ชนกลุ่มน้อยในไทยกับความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพฯ : แพร์พิทยา, 2526.
- งามพิศ สัตย์สงวน. การวิจัยทางมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- _____. (บรรณาธิการ). ประสพการณ์วิจัยทางมานุษยวิทยาข้ามวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ชนิตา รักษ์พลเมือง. พื้นฐานการศึกษา : หลักการและแนวคิดทางสังคม. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี, 2534.

ชิน อยู่ดี. "บันทึกเรื่องไทยเชื้อสายของ (จง)." วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. 1
(กรกฎาคม 2524).

ชิน อยู่ดี และ สุต แสงวิเชียร. อดีต. กรุงเทพฯ : พิมพ์, 2517.

ตรี อมาตยกุล. ประวัติเมืองจันทบุรีและอักษรานุกรมภูมิศาสตร์จังหวัดจันทบุรี. พระนคร :
วัดมกุฏกษัตริยาราม, 2500.

ธวัช ปุณโณทก. "ภูมิปัญญาชาวบ้านอีสาน ทักษะของอาจารย์ปรีชา พิณทอง"
ใน เสรี พงศ์พิศ (บรรณาธิการ). ทิศทางหมู่บ้านไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
หมู่บ้าน, 2531.

น. ณ ปากน้ำ. "ศิลปะเก่าแก่ในจันทบุรี." ชาวกรุง. (เมษายน 2515).

บุญเดิม พันรอบ และภารดี มหาจันทร์. การสำรวจลักษณะสังคมและวัฒนธรรมพื้นบ้านภาค
ตะวันออก. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2522.

ปณัญญา ธเนศวร นาวิก คาราพงษ์ กิตตินันท์ วรอนุวัฒนกุล นุชนาด ประสิทธิ์วัฒนชัย.
แผนการใช้ที่ดินลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำจันทบุรี. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวง
เกษตรและสหกรณ์, 2537.

ปวริน พูนกุล และ สุทธาธิณี วัชรบูล. (แปลและเรียบเรียง). การศึกษาพื้นบ้านในแอฟริกา
ตะวันออก : แนวคิดและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540.

ประดิษฐ์ อินทนิล พิชัย เทพนิมิต และ ไพพรรณ อินทนิล. การศึกษารวบรวมการละเล่นพื้น
บ้าน คนตรีและเพื่อนรำภาคตะวันออก จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. ชลบุรี :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2523.

ประเวศ วะสี. เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น
กับการพัฒนาหลักสูตร ครั้งที่ 1/2539. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ, 2539.

ปาริชาติ เรื่องพิเศษ. (บรรณาธิการ). จันทบุรี. กรุงเทพฯ : สารคดี, 2538.

"พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ 2542". ราชกิจจานุเบกษา. ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 116
ตอนที่ 74 ก วันที่ 19 สิงหาคม 2542.

พระยารวณานุประพันธ์. หนังสือของพระยารวณานุประพันธ์กราบทูลรัชกาลที่ 6 วันที่ 28
กุมภาพันธ์ 2458. เอกสารรัชกาลที่ 6 เลขที่ ศ. 4/26 กองจดหมายเหตุแห่งชาติ.

พลอย นิสสัย. “เก็บบันทึกเรื่องเมืองจันทบุรีโบราณ”. ศิลปากร. 19, 6(มีนาคม 2519).

พิรพน พิณพวงศ์. “โบราณคดีบนที่ราบชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”. เมืองโบราณ. 16, 3(กรกฎาคม-กันยายน 2533).

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช. “ถาม-ตอบ คึกฤทธิ์ ปราโมช”. หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน. 27 (พฤศจิกายน 2513).

ม. ศรีบุษรา. “ของ”. นิตยสารอุตสาหกรรมทหาร. 17(เมษายน-มิถุนายน 2521).

ยิ่งยง เทาประเสริฐ. “ศักยภาพของภูมิปัญญาพื้นบ้าน”. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 28, 5(เมษายน-พฤษภาคม 2537).

รัตนะ บัวสนธิ์. การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลาง ตอนล่าง. กรุงเทพฯ : ปริญาคุณภูมิบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2535.

โรงเรียนคลองพลูวิทยา. แผนปฏิบัติการประจำปี 2542. งานแผนงาน :

โรงเรียนคลองพลูวิทยา. 2541.

โรงเรียนวัดคลองพลู. แผนปฏิบัติการประจำปี 2542. จันทบุรี : โรงเรียนวัดคลองพลู, 2542.

วิจิต นันทสุวรรณ. “ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานพัฒนา”. วารสารสังคมพัฒนา. 5, 2528.

วิชัย ศรีคำ. “เมืองจันทบุรี”. นิตยสารวัฒนธรรมไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ฉะเชิงเทรา : หน่วยประเคราะห์ ศูนย์ชุมชนส่งเสริมวัฒนธรรมไทย สถาบันราชภัฏฉะเชิงเทรา, 2533.

ศรีศักร วัลลิโภดม. “จันทบุรี-ปราจีนบุรีกับการเป็นแหล่งอารยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”.

เมืองโบราณ. 16, 3(ก.ค.-ก.ย. 2533).

สมเด็จพระยาธรรมาธิบดี. ชีวิตและงานของสุนทรภู่. กรุงเทพฯ : เสริมวิทย์บรรณาการ, 2519.

สามารถ จันทร์สุรย์. “ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไร อย่างไร”. เอกสารสัมมนาวิชาการเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2533.

สายฝน เหลือมคั่น. ภาษาของ หมู่บ้านน้ำขุ่น 1 ตำบลคลองพลู อำเภอชะอำ จังหวัดจันทบุรี.

กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย

มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2534.

สิริกาญจน์ เจริญธรรม. ภาษาของ หมู่บ้านทุ่งตาคอิน จังหวัดจันทบุรี. กรุงเทพฯ :

วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 2530.

สุริยา รัตนกุล. “ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย”. วารสารภาษาและ
วัฒนธรรม. 6, 12(กรกฎาคม-ธันวาคม 2529).

สุนี ศักดาเดช. รายงานการวิจัยเรื่องอาหารพื้นบ้านเมืองจันทบุรี. จันทบุรี : ภาควิชา
คหกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี, 2537.

สุรเชา สุพรรณไพบูลย์. ชอง. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2530.

_____. ระบบเสียงในภาษาของ หมู่บ้านตะเคียนทอง ตำบลตะเคียนทอง อำเภอมะขาม
จังหวัดจันทบุรี. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2525.

เสฐียร โกเศศ. วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, 2525.

เสรี พงศ์พิศ. คิ่นสู่รากเหง้า : ทางเลือกและทัศนะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน.
กรุงเทพฯ : เทียนวรรณ, 2529.

_____. (บรรณาธิการ). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พ
รินติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2536.

_____. “ภูมิปัญญาชาวบ้านรากฐานในการพัฒนาบ้านเมือง”. วัฒนธรรมไทย.
29(กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2533).

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขต
ชนบท (กศ.พช.). กรุงเทพฯ : ครูสภา, 2539.

_____. แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี, 2541.

_____. แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535. กรุงเทพฯ : ฟีนี ฟับบลิชซิง, 2535.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540.

สำนักงานศึกษาธิการกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ. ข้อมูลกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ เอกสารลำดับ
ที่ 3/2540.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรี. จันทบุรี. จันทบุรี : สำนักงานศึกษาธิการ จังหวัด
จันทบุรี, 2541.

หลวงสาครคชเขตต์. จดหมายเหตุความทรงจำสมัยฝรั่งเศสยึดฉันทบุรีตั้งแต่

พ.ศ. 2436-2447. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2522.

อรสม สุทธิสาคร. "ช่อง : ตำนานชนพื้นเมืองภาคตะวันออก". ชีวิตจากเงาเวลา. กรุงเทพฯ :
ต้นอ้อ, 2533.

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ. ภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539.

_____. ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2540.

ภาษาอังกฤษ

Ballantine, Jeanne H. **The Sociology of Education : A Systematic Analysis.** New Jersey
: Prentice-Hall, 1983.

Banks, James A. **Multiethnic Education : Theory and Practice.** Mass : Allyn and Bacon,
1981.

Benson, Snyder R. **The Hidden Curriculum.** New York : Knoff, 1971.

Bradley, David. **Traditional Minorities and Language Education in Thailand.** Final
Report to National Research Council, Majority/Minority Linguistic Interface in
Thailand. Melbourne : University of Melbourne, 1982.

Brembeck, Cole S. **Social Foundations of Education : A Cross-Cultural Approach.** New
York : John Wiley and Sons, Inc., 1977.

_____. **Social Foundations of Education : Environmental Influences in Teaching
and Learning.** New York : John Wiley and Sons, Inc., 1971.

Brookover, Wilbur B. and Gottlieb, David. **A Sociology of Education.** New York :
American Books, 1964.

Brown, Francis J. **Educational Sociology.** Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall,
Inc., 1965.

Gordon, Milton. **Assimilation in American Life.** New York : Oxford University Press,
1964.

- Graham W.A., "The Races of Siam". **Siam**. London : The Dela More Press, 1924.
- I B E. UNESCO. **Development Culture and Education**. (Volume XLIV-1994).
UNESCO, 1994.
- Le Bar, Frank M., et al. **Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia**. New Haven, Conn.
: Human Relations Area Files Press, 1964.
- Lynch, James. "An Initial Typology of Perspectives on Staff Development for Multicultural
teacher Education" In Sohan Modgil et al. (eds). **Multicultural Education : The
Interminable Debate**. U.K. : The Palmer Press, 1986.
- Maneevon, Miriam F. R. **The Socialization of the Rural Thai in Family and School**.
Ph.D. Dissertation, Claremont Graduate School, 1974.
- Roberts, Joan I. And Akinsanya, Sherrie K. **Educational Patterns and Cultural
Configuratsins : The Anthropology of Education**. New York : David McKay
Comp. Inc., 1976.
- Seidenfaden, Erik. "Anthropological and Ethnological Research Work in Siam". **The
Journal Siam Society**. Bangkok, 1935.
- Seidenfaden, Erik. "The Non-Thai People of Thailand". **The Thai People Book I**.
Bangkok : The Siam Society, 1967.
- Theraphan L. Thongkum. "Minority Language of Thailand". **Reginal Workshops on
Minorities in Buddhist Politics : Sri Lanka, Burma and Thailand**. Bangkok :
Chulalongkorn University, 1985.
- Van Scotter, Richard D., et al. **Social Foundations of Education**. New Jersey : Prentice-
Hall, Inc., 1985.
- Webber, Karl E. "Ethnographic Notes of the Chong Population in Chantaburi Province
Southeast Thailand". **Thailand Research Project diffusion of Innovation Coast
Hinterland-Confinuum Preliminary Repot No.7**. Hidenberg : Office of Senior
Research Fellow of the South Asia Institute of Heidenberg University of German
Culture, 1976.

ภาคผนวก

1. รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในการทำวิจัย

ชื่อ	ตำแหน่ง (ขณะให้ข้อมูล)
1. พระครูธรรมสรคุณ (ท่านพ่อเจียน ขนฺธสโร)	เจ้าอาวาสวัดกะทิง ต.พลวง กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
2. นางสาวกุลธิดา สร้อยระย้า	อาจารย์สอนภาษาอังกฤษ โรงเรียนคลองพลูวิทยา กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
3. นางสาวจำเรียง ไชยเจริญ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร โรงเรียนคลองพลูวิทยา กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
4. นายธานินทร์ เกษศิริ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวัดคลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
5. นายประสิทธิ์ มีพีชน์	ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองพลูวิทยา กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
6. นายสุรพล ไชยพงษ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
7. นายสุวิท สุนทวนิก	อาจารย์โรงเรียนคลองพลูวิทยา กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

2. รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลทางการศึกษา

ระดับประถมศึกษา	ชื่อ	ตำแหน่ง (ขณะให้สัมภาษณ์)
1. อาจารย์แก่นจันทร์	พลต้า	อาจารย์ฝ่ายวินัยนักเรียน โรงเรียนวัดคลองพลู
2. อาจารย์จันทร์แรม	ศิริภคินันท์	อาจารย์โครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนวัดคลองพลู
3. อาจารย์ชาติรี	อิมผ่อง	อาจารย์ฝ่ายพัสดุ โรงเรียนวัดคลองพลู
4. อาจารย์ประจวบ	ประสงค์ดี	อาจารย์ฝ่ายพัฒนานักเรียน โรงเรียนวัดคลองพลู
5. อาจารย์เยาวเรศ	เอี่ยมสะอาด	อาจารย์ฝ่ายสหกรณ์โรงเรียน โรงเรียนวัดคลองพลู
6. อาจารย์สมเดช	พลต้า	อาจารย์ฝ่ายบุคลากรสัมพันธ์ โรงเรียนวัดคลองพลู
7. อาจารย์สมปอง	นาคปิ่น	อาจารย์ฝ่ายธุรการ โรงเรียนวัดคลองพลู
8. อาจารย์สมร	ไชยพงษ์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวัดคลองพลู
9. อาจารย์สมศักดิ์	พิสิฐพจมาน	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร โรงเรียนวัดคลองพลู
10. อาจารย์สุฤษดี	สุนทร	อาจารย์ฝ่ายพัสดุ โรงเรียนวัดคลองพลู
11. อาจารย์สุรเดช	เนียมสอน	อาจารย์ฝ่ายกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนวัดคลองพลู
12. อาจารย์อารี	บุญต่อม	อาจารย์ฝ่ายกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนวัดคลองพลู

ระดับมัธยมศึกษา

	ชื่อ	ตำแหน่ง (ขณะให้สัมภาษณ์)
1. อาจารย์ทิพรัตน์	อินทะแสง	อาจารย์สอนวิทยาศาสตร์ โรงเรียนคลองพลูวิทยา
2. อาจารย์นิตติ	ประทุมชาติ	อาจารย์สอนคอมพิวเตอร์ โรงเรียนคลองพลูวิทยา
3. อาจารย์บรรหาร	ยิ่งประยูร	อาจารย์สอนพลศึกษา โรงเรียนคลองพลูวิทยา
4. อาจารย์ประสิทธิ์	วงษ์จันทร์	อาจารย์สอนพละนาถัมภ์ โรงเรียนคลองพลูวิทยา
5. อาจารย์ประเสริฐ	โชรวิศ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง โรงเรียนคลองพลูวิทยา
6. อาจารย์พนอจิต	พุลทวี	อาจารย์สอนศิลปศึกษา โรงเรียนคลองพลูวิทยา
7. อาจารย์มะลิ	บุญคู่	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนคลองพลูวิทยา
8. อาจารย์สุภาภรณ์	จิตติมา	อาจารย์สอนภาษาไทย โรงเรียนคลองพลูวิทยา

3. รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับช่องและบริบทของพื้นที่

	ชื่อ	ตำแหน่ง (ขณะให้สัมภาษณ์)
1. นางสาวกุสุมา	วิเศษ	ศึกษานิเทศน์ฝ่ายประถมศึกษา กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ
2. นางสาววิญใจ	คำรอด	ศึกษานิเทศน์ฝ่ายมัธยมศึกษา กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ
3. อาจารย์จรรยา	ศุริยะพันธ์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จันทบุรี
4. อาจารย์โชติเดช	ชวติชัย	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดสำโรง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
5. นายธรรม	พันธุ์สิริสด	นักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี
6. นายธำรงค์ศักดิ์	เจริญสุข	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขต 12
7. นายนริศ	ชนะประสพ	นักวิชาการศึกษา ฝ่ายข้อมูลและทะเบียน อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
8. นายกรบ	วิชัยศึก	หัวหน้าสำนักงานมาเลเรีย กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ
9. อาจารย์นิวัฒน์	เพชรศรี	อาจารย์โรงเรียนสฤษดิ์เดช จังหวัดจันทบุรี
10. นายบุญคง	วงศ์สายสิญจ์	ราษฎรอาวุโสด้านสมุนไพรรักษาพื้นบ้าน
11. รองศาสตราจารย์บุญเดิม พันรอบ		รองศาสตราจารย์ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

	ชื่อ	ตำแหน่ง (ขณะให้สัมภาษณ์)
12.	นายบุญรอด บรรจง	ปลัดกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ
13.	นายปฏิญญา ภู่มุ่ม	ฝ่ายพัฒนาหลักสูตรและการสอน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออก
14.	นางสาวปาริยา คำนึ่งกิจ	หัวหน้างานทะเบียนและข้อมูล สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม เขต 12
15.	นางสาวปาหนัน กนกวงศ์นุวัฒน์	พยาบาลโรงพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี
16.	อาจารย์ประสงค์ แสงประทุม	อาจารย์โรงเรียนวัดคอนตาล อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
17.	นายประสิทธิ์ ชาวแหล่ง	ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด
18.	นางพร้อม หอมหวาน	ราษฎรอาวุโสค้ำววัฒนธรรมพื้นบ้าน
19.	อาจารย์พิศพลิน สำเภา	อาจารย์โรงเรียนบ้านจัดสรร อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด
20.	นายพลศักดิ์ ศรีย	พัฒนากร หัวหน้าสำนักงานพัฒนาชุมชน กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ
21.	นางสาววราภรณ์ แสงสด	ศึกษานิเทศก์ฝ่ายประถมศึกษา อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี
22.	นายศักดิ์นรินทร์ หลิมเจริญ	บุรุษพยาบาล โรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ
23.	นายสันต์ คณะวรรณ	ข้าราชการบำนาญ อดีตนายอำเภอ โป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี
24.	อาจารย์สายฝน เหลื่อมคั่น	อาจารย์ภาษาไทย โรงเรียนโพธิสัมพันธ์พิทยาคาร เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

	ชื่อ	ตำแหน่ง (ขณะให้สัมภาษณ์)
25.	นายสรารุช อินทะพันธุ์	ฝ่ายข้อมูล อบต.มะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
26.	อาจารย์สิริกาญจน์ เจริญธรรม	อาจารย์โรงเรียนอนุบาลจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
27.	อาจารย์สิริวรรณ วงษ์ทัต	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
28.	รองศาสตราจารย์สุชาติ เกาทอง	ประธานโครงการก่อสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยบูรพา
29.	นางสาวสุภาพร อารมณฺ์ประเสริฐ	หัวหน้างานทะเบียน สำนักงานศึกษาธิการอำเภอแกลง จังหวัดระยอง
30.	นางสาวสุภาวดี ตรงสกุลรุ่งเรือง	พยาบาล โรงพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี
31.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวิทย์ จิระมณี	รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
32.	นายสุเมธ การศรีทอง	ศึกษาธิการอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
33.	อาจารย์สุรเชา สุพรรณไพบูลย์	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี
34.	นายอภิณัฐ อภิรักษ์ตระกูล	ฝ่ายแผนงาน สำนักงานศึกษาธิการ กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ
35.	อาจารย์อัจฉรา เงินราษฎร์	ฝ่ายข้อมูล โรงเรียนสามัญศึกษา จังหวัดชลบุรี

ชื่อ	ตำแหน่ง (ขณะให้สัมภาษณ์)
36. อาจารย์เอกพงษ์ ประสงค์เงิน	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

4. รายชื่อผู้ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

ระดับประถมศึกษา

ชื่อ	ตำแหน่ง (ขณะตรวจสอบ)
1. รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยนุช คนฉลาด	ประธานหลักสูตรการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
2. อาจารย์มาณพ ภูภักดี	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนอนุบาลชลบุรี จ.ชลบุรี
3. อาจารย์วิเชียร ควรประกอบกิจ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวัดคอนทอง จ.ฉะเชิงเทรา
4. อาจารย์ ดร.วิมลรัตน์ จตุรานนท์	หัวหน้าภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
5. รองศาสตราจารย์ ดร.สำลี ทองทิว	รองศาสตราจารย์ภาควิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระดับมัธยมศึกษา

		ชื่อ	ตำแหน่ง (ขณะตรวจสอบ)
1.	รองศาสตราจารย์รัตนา	ตุงคสวัสดิ์	ประธานสมาคมสตรีอุดมศึกษา
แห่งประเทศไทย ข้าราชการบำนาญ
อดีตอาจารย์คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิต	สุรัตน์เรืองชัย	รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
3.	อาจารย์สนอง	ศิริพิพัฒนกุล	หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย
โรงเรียนชลราษฎรอำรุง
จังหวัดชลบุรี
4.	อาจารย์สมเกียรติ	สุริยะกุล	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ”
มหาวิทยาลัยบูรพา
5.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอมจันทร์	สุวินทวงศ์	อาจารย์ประจำภาควิชาการมัธยมศึกษา
คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษานอกโรงเรียน

ชื่อ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.กชกร สังขชาติ

ตำแหน่ง (ขณะตรวจสอบ)

กรรมการสภามหาวิทยาลัยบูรพา ประเภท
ผู้แทนอาจารย์ อาจารย์ประจำภาควิชา
การศึกษานอกระบบ
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

2. อาจารย์จำเรียง ไชยเจริญ

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร
โรงเรียนคลองพลูวิทยา

3. อาจารย์ปริญญา ภูพุ่ม

ผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียน
ฝ่ายพัฒนาหลักสูตรและการสอน
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออก

4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง

หัวหน้าภาควิชาการศึกษานอกระบบ
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

5. อาจารย์สุรินทร์ กิจนิตย์ชีว์

ข้าราชการบำนาญ กรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ
ปริญญาคุณวุฒิปบัณฑิต กิตติมศักดิ์
สาขาการศึกษานอกโรงเรียน
มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปี 2542.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นายสุวิชัย โกศัยยะวัฒน์
ตำแหน่ง อาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา บางแสน จ.ชลบุรี
ประวัติการศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลงานทางวิชาการ

- ตำรา - จริยศาสตร์กับการศึกษา : แนวคิด ทฤษฎีและวิธีการ.
ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2539.
- เอกสารประกอบ - จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ. ชลบุรี :
การสอน มหาวิทยาลัยบูรพา, 2542.
- บทความ - “การศึกษา กับ สังคม” มุมมองในกระแสโลกาภิวัตน์.
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (พฤษภาคม 2537).
- “การศึกษา กับ ค่านิยม ในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอน
ต้น พ.ศ. 2325-2394 : ภาพสะท้อนจากวรรณคดีร่วมสมัย”.
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (พฤษภาคม 2538).
- “การตั้งกระทู้ถามด้านการศึกษาของ ส.ส. ในสภาผู้แทน
ราษฎร พ.ศ. 2475-2516”. วารสารรัฐสภาสาร (สิงหาคม
2539).
- “วิชาพื้นฐานการศึกษาในประเทศนิวซีแลนด์”
วารสารมหาวิทยาลัยบูรพา (กรกฎาคม 2540).
- “การศึกษาทั่วไป : เรียนอะไร-ทำไมต้องเรียน”
วารสารศูนย์สนเทศการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยสงขลา-
นครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ (กุมภาพันธ์ 2541).

งานวิจัย

- “บทบาทของ ส.ส. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการศึกษาของไทย : กรณีตัวอย่างการตั้งกระทู้ถามในสภาในรอบ 40 ปี (พ.ศ. 2475-2516)”. วารสารรัฐสภาสาร (สิงหาคม 2542).
- “ครูของแผ่นดิน องค์ภูมิรินทร์ของการศึกษาชาติ”. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (พฤศจิกายน 2542).
- วิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลด้านการศึกษาและสังคมที่มีต่อการพัฒนาภูมิภาคและบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของไทยระหว่าง พ.ศ. 2475-2535. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2541. (ทุนงบประมาณแผ่นดิน)
- แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและผลกระทบต่อการศึกษาของไทยในต้นศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาเฉพาะภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย พ.ศ. 2543-2553. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2542. (ทุนสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ)

ประสบการณ์ทำงาน

- ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- กองบรรณาธิการวารสาร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- กรรมการประสานงานและประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- เลขานุการศูนย์คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- เลขานุการคณะกรรมการพิจารณากลับกรอง โครงการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- คณะกรรมการติดตามประเมินผลการประกันคุณภาพ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- กรรมการประชาสัมพันธ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา